

TC.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**GÜNCEL BİREYSEL ANLATILAR ÜZERİNDEN BURUN
ESTETİĞİ HEVESİNİ ANLAMAK VE ANLAMLANDIRMAK:
21. Yüzyıl Dönemecinde Burun Buruna Gelen Toplum ve Rinoplasti**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Meral DURMUŞ

131127101

İstanbul, Mayıs 2015

**TC.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI**

**GÜNCEL BİREYSEL ANLATILAR ÜZERİNDEN
BURUN ESTETİĞİ HEVESİNİ ANLAMAK VE ANLAMLANDIRMAK:
21. Yüzyıl Dönemecinde Burun Buruna Gelen Toplum ve Rinoplasti**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Meral DURMUŞ

131127101

DANIŞMAN ÖĞRETİM ÜYESİ

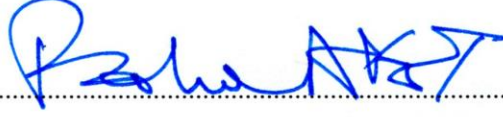
Prof. Dr. Bahattin Akşit

İstanbul, Mayıs 2015

ONAY SAYFASI

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

05.08.2015 tarihinde tezinin savunmasını yapan Meral DURMUŞ'a ait "Güncel Bireysel Anlatılar Üzerinden Burun Estetiği Hevesini Anlamak ve Anlamlandırmak: 21. Yüzyıl Dönemecinde Burun Buruna Gelen Toplum ve Rinoplasti" başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Olarak **Oy Birliği/Oy Çokluğuyla** Kabul Edilmiştir.

Prof. Dr. Bahattin AKŞİT
(Jüri Başkanı) Danışman

Yrd.Doç.Dr. Mehmet BOZOK
(Üye)

Yrd.Doç.Dr. Nihan BOZOK
(Üye)

ÖNSÖZ

21. yüzyılın ilk çeyreğini yaşadığımız şu günlerde, tüm dünyada olduğu gibi 2015 Türkiye'sinin İstanbul'u özelinde de, görsellik, güzellik, estetik gibi olgular toplumun her kesimi tarafından son derece önemsenmekte ve hatta, yüceltilmektedir; çoğu zaman ise bu kavramlar ve çağrıştırdıkları, birbiri ile sıkça ilişkilendirilmektedir. İleri teknoloji nimetlerinden bizim de nasiplendiğimiz bir dünyada - bir dünya şehrinde yaşayan İstanbullular olarak - *modern* toplumların bugünkü akyonu haline gelmiş olan kitle iletişim araçlarının etkilerine atalarımızdan - kesinlikle dedelerimizden ve hatta hayattaki babalarımız ve annelerimizden - daha çok maruz kaldığımız yadsınamaz bir gerçekken ve bu *modern* durum son derece doğal bir sonuç olarak ortadayken, insanın *kendi* olarak kalabilmesinin daha da zorlaştığı bir dünyada, Türkiye'de, İstanbul'da, bugün için *kendin kalabilmek* mümkün müdür? Zira, tercihini bizim yaptığımızı düşündüğümüz çoğu şeyin kararını biz vermiyoruz. Özellikle gençler arasında normalleşmeden öte sıradanlaşan burun estetiğinin her geçen gün *ayağa düşen öznesi burunların* hali, toplumun nereye doğru gittiğinin toplumsal bir göstergesi olmaktadır: Çoğalan burun estetiği insanın kendi burnuna bile *sahip olmadığını, sahip çıkamadığını*, burunların bile *satın alındığını* göstermektedir ne yazık ki. Tek çözüm, belki de, bireysel zeminde çözüm üretmeye çalışmaktan çok, toplumsal çatıda bütünleşmektir: Bireyin, tek başına bu açmazı yüzeysellik, estetik müdahaleler geçirerek *kendini ispat* çabası ile *değil*, toplumun topyekün tek tek her bireyi *kendisi olduğu ve kendisi kalabildiği* nispette yüceltmesinde, sorunun çözümlenebileceğini düşünmekteyim.

Bu çalışmanın çıkış noktası zihnimde beliren ve kafamı kurcalayan daha küçük çapta bir soru oldu. Soru/sorun, çoğaldığı bariz olarak gözlemlenebilen sosyolojik bir olgu olarak burun estetiğinin *neden* belli bireyler tarafından tercih edildiğiyle ilgiliydi; *neden* burun estetiği *birilerinin* tercihi olmazken, yaptıran *diğerlerinin* tercihi haline geliyordu ya da gelmekteydi? Bunun sebebinin, norm-dışı olanın toplumsal damgalanmasından ya da etiketlenmesinden burun estetiğinin benimsenmesi sonucunda girilen *modern bir kurtuluş yolu* bulunduğu, böylece topluma dahil olmanın bir aracı olduğu ve daha *iyi* ve *mutlu* bir hayat sürmek hedefiyle buna başvurulduğu varsayımı ile sahaya indiğimde, burun estetiğinin *keyfilik* kazanma boyutunun çok daha farklı dinamik süreçler içerdiğini ve ancak *böyle* bir niteliksel yöntemle yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda gözlemlenerek ortaya çıkacak verileri olacağını kesinlikle öngöremezdim.

Bu tez boyunca *tıbbi nedensiz her türlü cerrahi burun müdahalesini* içeren bir kavram olarak *burun estetiği* - ya da tıbbi adıyla *rinoplasti* - ile, sosyal bir varlık olarak *toplumsal burun* olgusunun bugün Türk toplumu nezdinde nasıl örtüştüğünü anlamaya çalıştım. Bugün 17 milyonu aşan nüfusuyla her an hareket halinde olan İstanbul'da, toplumla *burun buruna gelmek* sonsuz sayıda ve sonsuz kere gerçekleşirken ve ben bir toplumbilim araştırmacısı olarak bu karşılaşmaları anlamaya çalışırken, *kendin olmanın* çok mümkün olmadığını; sosyal medyanın tartışmasız etkisi bir yana, sayesinde toplumun bakış açısının bireyin bakışına büründüğü *yakın çevrenin örtük etkilerinin* düşünüldüğünden çok daha fazla bireyin burun estetiği kararında belirleyici olduğunu müşahade ettim. Bu tezin, toplumla *burun buruna gelindiğinde*, norm-dışı buruna ne şekilde *burun büküldüğünün*, ve de *burun kıvrıldığı*nın; güzel burun sahibinin ise nasıl *burun şişirdiğinin*, nasıl *burnu havada diğerlerine burun yaptığı*nın bugünkü sosyolojisinin anlaşılmasına yönelik bir çalışma olmasını ümit ediyorum (Deyim ve atasözleri açıklamaları için bkz. Ek-5, s. 258).

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu toplumsal keşifte burun estetiği gibi son derece *kişinin özeli* olan bir konuda beni geri çevirmeyen ve bizatihi olgunun kendisine gösterilen farklı toplumsal yaklaşım ve düşüncelerin bu kadar yoğun yaşandığı ve hissettirildiği bir konuda kendilerini bana açarak tüm samimiyetleri ile ifade eden, bana vakit ayıraran ve görüşmelerimi tamamlama imkanı veren tüm katılımcılara çok teşekkür ederim - özellikle de değerli bilgi ve yönlendirmeleriyle çalışmama yön veren tüm cerrahlara; Maltepe Üniversitesi'nden Sayın Yrd. Doç. Dr. Burak Ersoy'a, beni *çatkapı* gittiğim ofisinden geri çevirmeyip görüşmeyi kabul ederek o an görüşme yapma imkanı bulduğum Sayın Op. Dr. Simin Oğur'a, randevularını aylar sonrasına ancak verebilecek kadar yoğun Sayın Op. Dr. Emre İlhan'a, devletin bir kurumunda çalışıp da onca yoğunluğun içinde güler yüzüyle beni karşılayan Sayın Asistan Dr. Elif Tamses'e, ilim ve irfanlarıyla hem topluma hem de kendi meslektaşlarına önderlik etmiş değerli akademisyen hekimler Sayın Prof. Dr. İsmail Kuran ve Doç. Dr. Haluk Özkul'a da gösterdikleri tevazu için ve *bilime ve emeğe saygı* çerçevesinde hiç eksik etmedikleri ilgileri, paylaştıkları bilgi ve deneyimleri için de sonsuz teşekkürler.

Aynı şekilde Sayın Prof. Dr. Gürhan Özcan'a teşekkürü bir borç bilirim; zira beni hiç tanımamış olmasına rağmen, sadece telefonla görüşerek ilettiğim yardım talebimi dikkate alarak bu talebime olumlu cevap veren, sekreteri vasıtasıyla ulaşmakta zorlandığım erkek rinoplasti hastalarına ulaşmamda en büyük rolü oynayan ve bu vesileyle de çalışmamın kilitlendiği bir noktada önünü açan - aynı zamanda da değerli bir bilim insanının nezaketini ve zarafetini bana gösteren - bizatihi kendisi oldu: Kendisine sonsuz müteşekkirim.

Ancak, bu akademik çalışmaya katkı sağlayan herkesin *üstünde*, benim için *ismi en tepeye yazılması* biri var ki eğer o olmasaydı ben bu tezi yazıyor bile olmayacaktım belki de : tevazusu, alçakgönüllüğü ve bilim aşkı ile beni kendisine her zaman hayran bırakan, kendisiyle ilk karşılaştığımda, sırf “ben bu hocanın öğrencisi olmalıyım, onun dersini almalıyım” diyerek girdiğim Sosyoloji Yüksek Lisans programına, yine onun rehberliğinde devam ettiğim, bu çalışmanın seyrinde bana lokomotif olmuş, yön vermiş olan değerli danışman hocam Sayın Prof. Dr. Bahattin Akşit. Ayrıca, görme biçimlerimizi anlamayı ve sorgulamayı, farkında olmayı ve farkındalık yaratmayı, sosyal gerçekliklerin izini sürerek anlamlandırmayı kendilerinden öğrendiğim değerli hocam Sayın Prof. Dr. Belma Akşit'e; Seminer dersinde sunduğu engin bilgileri ve tecrübesiyle bu çalışmanın seyrine ve çizgisine katkı sağlayan, tüm yüreğiyle desteğini esirgemeyen kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. Nurgün Oktik'e; kendisinden Erkeklikler dersinde toplumsal cinsiyet olgusunun sadece kadınlar açısından değil erkekler için de sosyo-kültürel belirlenimlerinin ihmal edilmemesi gerektiğini öğrendiğim sevgili jüri hocam Yrd. Doç. Dr. Mehmet Bozok'a ve de tezime ince dokunuşlar ve ayarlar vererek gerekli rötuşları yapmama vesile olarak tezime müthiş katkı sağlayan sevgili jüri hocam Yrd. Doç. Dr. Nihan Bozok'a teşekkürler canı gönülden.

Son olarak tüm aileme; aile büyüklerime, hep yanımda destek olan sevgili eşime ve çocuklarıma bana bu süreçte yaşattıkları kolaylıklar, gösterdikleri sabır ve tahammül için minnettarım. Hepsinin içten bir teşekkürü hakettiği düşünüyor, her an varlıklarıyla ve destekleriyle şevk ve kuvvet bulduğum için de sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Bu çalışmanın yararlı ve yön verici bir çalışma olması temennisi ile...

Mayıs 2015, İstanbul

Meral DURMUŞ

ÖZET

Burun estetiği toplumsal boyutları olan bir meseledir. Böylesi bir çıkışla sahada gerçekleştirilen sosyolojik bir alan araştırmasına dayandırılan bu çalışma, merkeze aldığı burun estetiği olgusunu anlamak ve anlamlandırmak için bireysel ve güncel anlatılar paralelinde çok farklı burun estetiği yolculuklarıyla birlikte yol almıştır. Çalışmaya burun estetiğini deneyimlemiş bireyler dışında alandaki uzman deneyimleri ile çalışmaya ikinci bir bakış açısı getirmesi beklenen burun estetiği yapan bir grup cerrah da dahil edilmiş, onların görüşleri doğrultusunda da gerekli karşılaştırmalar ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışmanın esas sorusu şu cümle olmuştur: Neden ya da niçin, bugün ve bu toplumda, revaçta olan burun estetiği birilerinin tercihi olmazken, bunu yaptıran diğerlerinin tercihi haline geliyordu ya da gelmekteydi? Bu soru kapsamında İstanbul'da 2014 Kasım - 2015 Nisan tarihleri arasında yapılan çalışmada, yirmi ikisi hasta, yedisi ise cerrah olmak üzere toplam 29 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Araştırma kapsamında katılımcıların öncelikle güzellik ve estetik ile ilgili fikirleri ve görüşleri: güzelliğin önemi/gerekliliği/güzellik tüketimleri ve estetik - moda - burun estetiği modası / moda - imaj - burun imajı ilişkiselliği üzerinden sorgulanmış; daha sonrasında ise burun estetiğinin önemi/ gerekliliği/ zamanlaması ile burun estetiği kararları, süreçleri ve sonuçları üzerinden katılımcıların burun estetiği serüvenleri irdelenmiştir.

Araştırma sürecinde burun farkındalığı kavramı ön plana çıkmıştır. En önemli araştırma bulgusu ise, burun estetiği yaptıran bireyde burun farkındalığının oluşmuş olduğu ve sadece o bireyin farkındalığı olduğu, bu farkındalığın da bir estetik uyarılma sonunda ortaya çıktığı olmuştur. Bu estetik uyarılma ise - tüm olasılıkları ile - toplumsal zeminde belirlenmektedir. Sonuç olarak; burun estetiği edimi, burun farkındalığın toplumsal zeminde hangi şekilde ve ne zaman birey bazında oluştuğu ile ilintili uyarılmışlığın tezahürü çerçevesi dahilinde tüm diğer toplumsal etmenlerin katkısıyla şekillenmektedir.

Anahtar kelimeler: güzellik, estetik, burun estetiği, burun farkındalığı, estetik uyarılmışlık

Understanding and Giving Meaning to Nose Job Through Actual Personal Narratives : Society & Rhinoplasty Coming Nose to Nose at the Turn of the 21st Century

ABSTRACT

Nose job is a matter with social dimensions. Settling off as such, this study, based on a sociological field research, has made its way parallel to very different nose job journeys through individual and actual narratives to understand and make sense of the social reality of the nose job act central to this study. Apart from individuals who have themselves experienced nose jobs, a group of nose-job-performing-surgeons who are expected to bring another (second) point of view to the study have been included, and according to their remarks, necessary comparisons and interpretations have been made.

The main question of the study has been this sentence: Why or what for, today and in this society, nose job is not the preference of some people, and yet is, or becomes the preference of others who undergo nose jobs? Within the context of this question, in-depth interviews have been carried out between 2014 November - 2015 April within the study field of İstanbul, with a total number of 29 participants, twenty two of them patients and seven of them surgeons.

As part of this study, the participants ideas and views on beauty and aesthetics in particular have been inquired via the importance/necessity/consumption of beauty, and aesthetics-fashion-nose job fashion / fashion - image - nose image relationality; and following this, the participants nose job episodes have been scrutinised via the significance/ necessity/ timing of nose jobs along with nose job decisions, processes/phases and results.

During the course of the study, the notion of nose awareness has prominently stood out. The most important finding has been that the nose awareness aroused is unique only to that particular individual with nose job and that this awareness rises to the surface at the end of an aesthetic arousal. This aesthetic 'arousal', in turn, is determined with all its possibilities at the social level. As a conclusion, the nose job act is shaped at the social level by when and how the nose awareness is formed at the individual level, always in connection to the appearance of the arousal frame inclusive of all the other social factors in act.

Key words: beauty, aesthetics, nose job, nose awareness, aesthetic arousal

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR, TABLOLAR VE EKLER LİSTESİ.....	x
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Tezin ele aldığı Sorun / Sorunsal.....	3
1.2. Tezin konusu	8
1.3. Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi.....	9
1.3.1. Literatür - İlgili Araştırmalar	9
1.3.1.1. Literatürde Estetik Ameliyatlar	9
1.3.1.2. Literatürde Burun Estetiği.....	11
1.3.2. Literatürle Kavramlara Giriş	14
1.3.2.1. Toplumsal Beden Kavramı ve Estetik Beden.....	14
1.3.2.2. Toplumsal Burun Kavramı ve Estetik Burun.....	19
1.3.2.3. Burun Estetiğinin Sosyolojisi : Tüketim, Güzellik, Medya, Moda, İmaj.....	22
1.3.2.4. Toplumsal Yapı'da Değişkenler	37
1.3.2.4.1. Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet ve Dindar - Laik Ayrışması.....	37
1.3.2.5. Toplumsallaşma: Roller, Sosyal Statü, Cinsiyet Toplumsallaşması	40
1.3.2.6. Burun Estetiği Olgusu Ekseninde Anlamlandırmalar/Yaklaşımlar	44
1.4. Araştırmanın Gerekçesi ve Amacı.....	51
1.4.1. Araştırmanın Ana Sorusu ("Hipotezi")	52
1.4.2. Araştırmada Diğer Araştırma Soruları/Konuları ("Hipotezleri")	52
BÖLÜM II	55
YÖNTEM.....	55
2.1. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Yöntemleri/Araçları Hakkında	55
2.1.1. Derinlemesine Görüşmeler Yöntemi/ Tekniği	55
2.2. Araştırmanın Çalışma Grupları /Kategorileri ("Evreni ve Örneklemi")	56
2.2.1. Derinlemesine Görüşme Çalışma Grubu Seçimi için Kriterler (Değişkenler)	57
2.2.1.1. Derinlemesine Görüşme Hasta Grubu	58
2.2.1.1.1. Hastalarda Gruplandırma (Belirlenen kriterlere göre).....	59
2.2.1.2. Derinlemesine Görüşme Cerrah Grubu (Belirlenen kriterlere göre)	61
2.2.1.2.1. Cerrahları Gruplandırma	61
2.3. Verilerin Toplanması İşlemi (Gerçekleştirilen basamaklar).....	62
2.3.1. Veri Toplama Süreci/Planı.....	62
2.3.1.1. Zamanlamanın Planlanması.....	62
2.3.1.2. Görüşme Süreci (Doğru çalışma grubu seçiminde sürecin yönetilmesi)	63
2.3.1.3. Görüşme Süreleri	63
2.3.2. Veri Toplama.....	63
2.3.3. Veri Analizi - Verilerin Çözümlemesi.....	64
2.4. Uygulamada Karşılaşılan Güçlükler/ Etik Sorunlar ve Sorunların Aşımı.....	64
2.5. Derinlemesine Görüşme Sorularının Formatı	65
2.5.1. Katılımcılarının Toplumsal Özellikleri.....	66
2.5.1.1. Köken Profili / Dağılımı.....	66
2.5.1.2. Kimlik/ Ünvan ve Meslek Profili/ Dağılımı	67
2.5.1.3. Medeni Durum Profili/ Dağılımı	67
2.5.1.4. Aile Ortamı Profili.....	67
2.5.1.5. Rinoplasti Profili/Dağılımı.....	68
2.5.2. Katılımcıların Yaş Özellikleri.....	69
2.5.3. Katılımcıların Değişkenler üzerinden Profili/Dağılımı	69
BÖLÜM III.....	71
GÖRSELLİK FARKINDALIĞI EKSENİNDE ANALİZLER	71
3.1. Güzellik Tanımlamaları /Anlamlandırmaları	71
3.1.1. Güzolmanın önemi ve gerekliliği üzerinden güzellik algısı.....	71

3.1.2. Güzel olmanın <i>ne olduğu</i> görüşü üzerinden güzellik algısı.....	72
3.1.3. Güzel olma zorunluluğu tartışması üzerinden güzellik algısı.....	74
3.2. İçsel - Dışsal Güzellik Tanımlamaları - Karşılaştırmaları.....	77
3.3. “İyi hissetmek iyi görünmektir - / İyi görünmek iyi hissetmektir” İkiliği.....	82
3.4. Güzellik Harcamaları/Tüketimleri	83
3.4.1. Bakım (ve harcamaları) üzerinden güzellik tüketim(ler)i	84
3.4.2. Güzel kıyafetler (ve harcamaları) üzerinden güzellik tüketim(ler)i	85
3.4.3. Burun estetiği (ve harcamaları) üzerinden güzellik tüketim(ler)i.....	86
3.5. Estetik ve Moda Tanımlamaları /Anlamlandırmaları.....	88
3.5.1. Estetik ve moda ilişkisi üzerinden estetik algısı	88
3.5.1.1. Cerrahlara göre estetik ve moda	88
3.5.1.2. Hastalara göre estetik ve moda	89
3.5.2. Estetiğin modası tartışması üzerinden estetik algısı	90
3.5.2.1. Cerrahlara göre estetiğin modası	90
3.5.2.2. Hastalara göre estetiğin modası	91
3.5.3. Burun estetiğin modası tartışması üzerinden estetik algısı.....	91
3.5.3.1. Cerrahlara göre burun estetiğin modası	91
3.5.3.2. Hastalara göre burun estetiğinin modası	92
3.5.4. Estetik ve Oranlar /Normlar Karşılaştırmaları.....	93
3.5.4.1. Oransal estetik üzerinden estetik algısı.....	93
3.5.4.2. Boy-kilo ve yüz-burun orantısı üzerinden estetik algısı.....	94
3.5.4.3. Burnun yüze oranı üzerinden burun güzelliği/estetiği.....	95
3.5.4.3.1. Burnun yüz güzelliğine etkisi üzerinden burun güzelliği/estetiği	96
3.5.4.3.2. Burnun yüz güzelliğine etkisi sıralaması üzerinden burun güzelliği	96
3.6. Estetik/Güzellik Trendleri ve Moda - İmaj Takibi / Farkındalığı.....	97
3.6.1. (Hastaların) Moda Takibi	97
3.6.2. İmaj Algısı/Farkındalığı.....	98
3.6.2.1. Cerrahlara göre İmaj ve Burun-İmaj İlişkisi /Etkisi.....	98
3.6.2.2. Hastalara göre İmaj ve Burun-İmaj İlişkisi/ Etkisi	99
3.7. Sosyal Ortam Trendleri Takibi ve Görsel Paylaşımı.....	101
3.7.1. Fotoğraf Paylaşımı ve Paylaşım Ortamları.....	101
3.7.1.1. Selfie Çekimi Alışkanlıkları.....	101
3.7.2. Burun Estetiği Öncesine ait Fotoğraf Paylaşımı.....	102
BÖLÜM IV	104
BURUN ESTETİĞİNE DAİR SÜREÇSEL ANALİZ.....	104
4.1. Burun Estetiğine Giriş - Talep - Bilinç - Destek ve Yer - Zaman - Hedef	104
4.1.1. “Nasıl bir burun?” - Hastaların Burun Talepleri / Beklentileri	104
4.1.1.1. Burun Talebi ile ilgili Cerrah /Uzman Görüşü	104
4.1.1.1.1. Ünlününki - Öykünme / Özgün Burun Tercihi için Uzman Görüşü	105
4.1.1.1.2. Burun Talebi ile ilgili Hasta Beyanı	107
4.1.1.1.2.1. Ünlününki - Öykünme / Özgün Burun Tercihi için Hasta Görüşü.....	108
4.1.2. Hastaların Bilinci ve Bilinç Düzeyi Saptamaları	110
4.1.2.1. Ne istediğini bilme/ bilincinde olma konusunda Uzman Yorumları.....	110
4.1.2.2. Bilinç ve Estetik-Gelişmişlik Düzeyleri Üzerinden Uzman Yorumları.....	113
4.1.2.3. Ne istediğini bilme/ bilincinde olma konusunda Hasta Yorumları.....	113
4.1.2.3.1. Cerrah Seçimi Kararı bazında Ne istediğini bilme/ bilincinde olma	113
4.1.2.3.2. Cerrah Seçimi Kriteri bazında Ne istediğini bilme/ bilincinde olma	115
4.1.2.3.3. Son Kararı Verme bazında Ne istediğini bilme/ bilincinde olma	119
4.1.2.4. “Karar ne kadar bilinçli ?” üzerine Hasta Yorumları.....	120
4.1.2.5. Hastaların kararında yakın çevre etkisi - Destek/köstek olanlar	122
4.1.3. Burun Estetiği Yaklaşımları.....	127
4.1.3.1. Cerrahlara göre burun estetiğinin yeri / önemi	127
4.1.3.2. Hastalara göre burun estetiğinin yeri / önemi.....	128
4.1.3.3. Burun estetiğinin Zamanı / Zamanlaması.....	129
4.1.3.3.1. Burun estetiği için hastaların bireysel zamanlama kararları ve yaşları	129
4.1.3.3.2. Hastalara göre burun estetiğinin zamanı /zamanlaması	132
4.1.3.3.3. Cerrahlara göre burun estetiğinin zamanı /zamanlaması	133
4.1.3.4. Burun estetiğinin Hedef (ler)i.....	134
4.1.3.4.1. Burun estetiği için hastaların bireysel hedefleri.....	134
4.1.3.4.2. Burun estetiği için cerrahların hedef(ledikleri).....	136

BÖLÜM V.....	138
BURUN FARKINDALIĞI EKSENİNDE ANALİZLER.....	138
5.1. Burun Farkındalığı	138
5.1.1. Cerrahlara göre burun farkındalığı.....	138
5.1.2. Hastalara göre burun farkındalığı.....	139
5.1.3. Burun Algısı (Çevresel ve Dönemsel Etmenler).....	143
5.1.3.1. İlk devre: Çocukluk – Ergenlik(dönem); Aile – Arkadaş(çevre).....	143
5.1.3.1.1. Çocukluk ve aile çevresi.....	143
5.1.3.1.1.1. Çocuk ve burun ilişkiselliği hakkında Cerrah Görüşü	143
5.1.3.1.1.2. Çocuk ve burun ilişkiselliği hakkında Hasta Görüşü.....	144
5.1.3.1.2. Ergenlik ve arkadaş çevresi.....	147
5.1.3.1.2.1. Ergen ve burun ilişkiselliği hakkında Cerrah Görüşü	147
5.1.3.1.2.2. Ergen ve burun ilişkiselliği hakkında Hasta Görüşü	148
5.1.3.1.2.3. Ergen ve başkasının-burnu ilişkiselliği hakkında Hasta Görüşü.....	151
5.1.3.1.2.3.1. Burun ve arkadaş çevresi ilişkiselliği hakkında Hasta Görüşü.....	153
5.1.3.1.2.4. Burun ve arkadaş çevresi ilişkiselliği hakkında Uzman Görüşü.....	155
5.1.3.1.2.5. Ergenlikte burun estetiği ve arkadaş etkisi	156
5.1.3.1.2.6. Ergenlikte burun estetiği kararında arkadaş etkisi	156
5.1.3.2. İkinci Devre: Genç yetişkinlik - Yetişkinlik (dönem); İş- Eş/Dost (çevre).....	158
5.1.3.2.1. Cerrahlara göre Burun estetiği ve İş ortamı/ kariyer ilişkisi.....	158
5.1.3.2.2. Hastalara göre Burun estetiği ve İş ortamı/ kariyer ilişkisi	159
5.1.3.2.3. Cerrahlara göre Burun estetiği ve İş / Eş Bulmak	163
5.1.3.2.4. Hastalara göre Burun estetiği ve İş / Eş Bulmak	164
5.1.3.2.4.1. Hastalara göre Burun estetiği ve Eş seçimi /yaklaşımı.....	166
5.1.4. Bireysel Burun estetiği Beklentileri	169
5.1.4.1. Burun estetiği Memnuniyeti.....	170
5.1.4.1. Toplumsal Burun Estetiği Beklentisi - Toplumda Kabul Görmesi.....	172
5.1.4.1.1. <i>Makbul burun - Sanki yapılmamış gibi duran burun</i> Örtüşmesi.....	172
5.1.4.1.2. <i>Güzel burun - Farklı olan / fark edilen burun</i> Tartışması.....	173
5.1.5. Burun estetiğinin Değiştir(eme)dikleri/ Gerçekleştir(eme)dikleri.....	178
5.1.5.1. Hastalara göre Burun Estetiği Öncesi-Sonrası Yaşantılarına Etkisi.....	178
5.1.5.2. Cerrahlara göre Burun Estetiği Öncesi-Sonrası Yaşantılara Etkisi.....	180
BÖLÜM VI.....	182
BURUN ESTETİĞİNE DAİR BULGULAR VE TARTIŞMA	182
6.1. Özet Bulgular	182
6.2. Tartışma/Değerlendirme.....	186
6.3. Tezdeki üç ana Değişken üzerinden Bulgu Değerlendirmeleri.....	202
6.3.1. Yaş Bulguları.....	202
6.3.2. Toplumsal Cinsiyet Bulguları	206
6.3.2.1. Estetik Uyarılma, Farkındalık - Anne /Abla Faktörü.....	207
6.3.3. Dini Faktörler/Hassasiyetler Bulguları.....	210
BÖLÜM VII.....	217
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	217
7.1. Sonuçlar	218
7.2. Öneriler	229
KAYNAKÇA	232
İNTERNET KAYNAKLARI.....	241
EK-1.....	243
EK-2 A	245
EK-2 B.....	248
EK- 3 A/B.....	251
EK- 4 A/B.....	256
EK-5.....	258
EK-6.....	259
EK-7.....	260
EK-8.....	264
EK-9.....	265
EK-10.....	266
ÖZGEÇMİŞ.....	267

KISALTMALAR, TABLOLAR VE EKLER LİSTESİ

K	Kadın
E	Erkek
D	Dindar
L	Laik
DG	Derinlemesine Görüşme
S.C.	Söz konusu Cerrah
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
KBB	Kulak Burun Boğaz
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
SUT	Sağlık Uygulama Tebliği
TDK	Türk Dil Kurumu
YÖK	Yükseköğretim Kurulu
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ark.	arkadaşları
akt.	aktaran
bkz.	bakınız
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri
s.	alıntının sayfası
ss. / pp.	sayfadan sayfaya/ page to page (alıntının sayfa aralığı)
b.t. / n.d.	bilinmeyen tarih / not dated
Vol.	Volume (sayı)
Çev.	Çeviren
Haz.	Hazırlayan
Örn.	Örnek/Örneğin

TABLolar (Metin içinde)

Tablo I, s. 59
Tablo II, s. 59

EKLER (Ekler bölümündeki Tablo ve Form Örnekleri)

Ek 1 Tablo III, ss. 243-244
Ek 2 (A - B) Derinlemesine Görüşme Çerçevesi Formu Örneği, ss. 245-250
Ek 3 (A / B) Derinlemesine Görüşme Kütük Geliştirme Formu Örneği, ss. 251-255
Ek 4 (A / B) Derinlemesine Görüşme Değerlendirme Veri Analizi Formu Örneği, ss. 256-257

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bugün Türkiye’de, İstanbul’da, halk arasında/dilinde rinoplasti¹ (rhinoplasty) teriminin duyulmadığı, burun estetiği denildiğinde ise akla ilk gelenin - genel olarak anlaşılanın - aslında bir sağlık problemi olduğu için ameliyat geçiren bir kişinin burun şekline de aynı anda yapılan bir düzeltme, bir iyileştirme şeklinde olduğu anlaşılmaktadır. Sağlık kısmından bağımsız olarak tıbbi nedensiz her türlü cerrahi burun müdahalesi ise, halk dilinde ve nezdinde, *keyfidir*. Dolayısıyla, bu tez çalışmasının belkemiği olan burun estetiği ile kastedilenin keyfi olan burun ameliyatları olacak olmasının başlangıç aşamasında netleştirilmesi gerekli görülmüştür. Böylelikle bu tezin omurgası için kavramsal kapsam belirlenmiştir: Tanım gereğince tez boyunca burun estetiği, keyfi ama mutlaka cerrahi olanlar ile sınırlandırılacak (zira bugün *öğlenarası burun estetiği* (bkz. Ek-6, s. 259) reklamları dahi medyada dönmektedir); müdahale (girişim) ya da ameliyat kavramı sadece tıbbi nedensiz her türlü burun estetiği cerrahisi kapsamında kullanılacak ve ele alınacaktır. Bu alandaki yabancı literatürde bu tarz ameliyatlar için kullanımı yaygın olan ve İngilizce *elective* kelimesinden uyarlanan *seçmeli* ya da *gönüllülük* kavramı yerine tüm tez boyunca - bunu Türkçede daha iyi karşıladığı (bireyselliği ve bireysel *tercihi* daha çok vurguladığı) tez yazarınca düşünülen en yerinde terim/ifade olarak - burun estetiği hevesi/arzusu için *keyfilik* ilkesi baz alınacak ve *tercihe dayalılık* aranacaktır: Müdahaleler/ girişimler, alanında bir uzman (cerrah) tarafından sadece önerilen (öneriden öteye gitmeyen) ve uzmanı tarafından yapılıp yapılmaması bir *tercih* veya seçim olarak sunulan cerrahi estetik müdahaleler ile tıbbi bir zorunluluk gerektirmediği halde kendi isteği/arzusu doğrultusunda bireyler tarafından bizzat talep edilen ve bıçak altına yatmak için hastaneye *kendi ayağı ile gidilen* cerrahi estetik burun müdahalelerini kapsayacaktır.

¹ Rinoplasti; TDK Sözlüğünde geçmemekte, kelime olarak toplum nezdinde kullanılmamakta, dolayısıyla bilinmemektedir. Burun estetiği yaptırانların çoğunun dahi bilmediği bir kavramı sosyolojik bir çalışma olan bu teze *uygun olacağı* şekliyle kullanmak adına, tez adının ilk kısmının *burun estetiği* tanımlaması ile öncelenmesi daha sonrasında ise, tıp camiasında zaten bu şekilde - yani olması gerektiği şekliyle anlaşılan ve bunu karşılayan *rinoplasti* kelimesi ile alt başlıkta desteklenmesi- uygun görülmüştür. Böylece, bu tez her ne kadar akademik bir çalışma olacak olsa da toplum içinde yaygın kullanımı olmayan ve dolayısıyla her akademisyenin de aşına olamayacağı bir terim yerine, konuya ilgi duyan herkesin faydalanacağı bir çalışma olması niyetiyle burun estetiği kavramına tez başlığında da, tez içerisinde de öncelik verilmiştir. Rinoplasti, tez içinde sıkça geçecek olan burun estetiği kavramına alternatif olarak ve ara sıra monotonluğu bozmak ve yazıya çeşitlilik ve renk katmak adına kullanılacaktır.

Rhinoplasty: sözcük anlamı: Yunanca *rhis* (burun), *plassein* (oluşturmak) - Butterworths Medical Dictionary (s. 1475).

Rinoplasti kelimesinin çıkış noktası için burun estetiğinin tarihçesine ait yazın içinde (bkz. 1.3.2.2. *Toplumsal Burun Kavramı ve Estetik Burun* - dipnot olarak; s. 21).

Tezin kapsamı *keyfilik* ya da *tercihe dayalı olma* ilkesi üzerinden belirlense de, tez-bulgusu kavramlaştırması literatürdeki *olumsallık* terimi ekseninde değerlendirilecektir: Bireyin zorunlu görmeyip keyfi ya da kişisel karar/ tercih olarak gördüğü burun estetiği hevesi ya da talebi, tekli bir değişkenmiş/etmenmiş gibi gözükse de, aslında çoklu değişkenler tarafından belirlenmektedir. Bu çerçevede, burun estetiği zorunlu değil ancak, olumsal ya da zorunlu olmayan (contingent) olarak ele alınmalıdır. “Sosyal felsefi bir kavram” olarak “olumsallık, insan eylemleri ve insan eylemlerinin önceden öngörülemeyen sonuçları ile ilgili olup her şeyin her zaman başka türlü de olabilmesi; insan eylemlerinin bu potansiyeli taşımasıdır” (Çelebi, 2001:23). İnsan eylemleri, etkinlikleri, bunların normları ve doğal olarak sonuçlarıyla ilişkili olan “olumsallık” tarihsel süreçte “amaçlanmayan, istenmeyen, beklenmeyen, keyfi, bilinmedik, önceden öngörülemeyen, hesaplanamayan, kuralsız, iradi, biricik, bireysel, yeni, temelsiz, nedensiz, mevcut olmayan gibi yan anlamlar da kazanmıştır” (2001:24-25) ancak bugün modernite/modernlik ilişkiselliği temelinde ele alınmalıdır. Zorunluluğun karşıtı olarak keyfiliği değil de olumsallığı (contingency) almak, zorunlu ya da belirlenmiş olmasa da *olumsal olan burun estetiği eyleminin* toplumsal etmen ve etkenlerini anlamaya yardımcı olacak ve burun estetiğini anlamlandıracaktır. Kilit önemdeki modernite kavramı, özellikle bir sonraki tezin sorunsalı bölümünde ve kavramsal çerçeve içerisinde yeri geldikçe açıklığa kavuşturulacaktır ancak Çelebi’nin kurmakta olduğu modernlik ve olumsallık ilişkiselliği bu noktada zikredilmeden geçilmemesi gereken bir modernlik düşünümelliği (Giddens, 2012) yansıtmaktadır.

Modernlik olumsallık bilincidir ... Modern olumsallık bilincinin özgüllüğü, gerçeklik kavramının türdeş (homojen) olmaktan çok heterojen olduğunun kabulünde; her somut olayda gerçekliğin o olaya özgü boyutlarının başka durum ve bağlamda geçerli olmayabileceğinin anlaşılmasındadır ... Modernlik, olumsallık kültürüdür. Çünkü klasik düzen anlayışından farklı olarak, hiçbir düzenin önceden verili olmadığı, her düzenin belirli norm ve oydaşma sonucu kurulduğu ve başka yer ve koşullarda başka türlü de olabileceği kabulüne dayanır (Çelebi, 2001: 36-37).

Bir heves² olarak burun estetiği, ister ortaya çıkan bir “eğilim” ya da “arzu” olarak isterse de “gelip geçici bir istek” şeklinde ele alınsın, modernitenin ruhuna uygun bir olgudur. Niteliksel bir alan çalışmasına dayanan bu tez, bugünün modern olumsallık bilinci ışığında kişiye özel olduğu için keyfi addedilen burun estetiği hevesi gerçeğinin özgüllük boyutunu - bizzat İstanbul’da gerçekleştirilen saha araştırması kapsamında - toplumsal gerçeklik boyutu içinde anlamaya ve anlamlandırmaya odaklanmaktadır.

² http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.55c7b852bec4c4.94432966

Bu sosyolojik çalışma, merkeze aldığı burun estetiği olgusunu anlamak ve anlamlandırmak için yola çıkarken, daha yolun en başında, tüm bu anlamların ancak burun estetiği olgusunun bütün süreçlerini birebir yaşamış olanların *gözünden olduğu gibi* ve onların *ağzından çıktığı gibi* değerlendirildiğinde mümkün olabileceğini dikkate almış, bireysel ve güncel anlatılar üzerinden çok farklı burun estetiği yolculuklarına *dışarıdan bakan bir göz olarak bir başka açıdan* tanıklık etmiştir. Çoğaldığı bariz olarak gözlemlenebilen sosyolojik bir olgu olarak burun estetiğinin bugün *neden* belli bireyler tarafından *tercih edildiğiyle* ilgili bu önemli sorunun cevabını bulmak üzere çalışma sahası olarak seçilen İstanbul dahilinde 2014 Kasım - 2015 Nisan arasında yirmi ikisi hasta, yedisi ise cerrah olmak üzere toplam yirmi dokuz katılımcı ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Gerçekleştirilen yüzyüze görüşmeler sürecinin sonunda nihai olarak hedeflenen, aktarılan her biri kendine özgü güncel bireysel anlatılar üzerinden söz konusu anlatıların sahiplerinin burun estetiği heveslerini ve bu tevessüllerinin arkasındaki bireysel ve toplumsal nedenleri keşfetmek olmuştur. Çalışmanın temellendirilmesi güzellik, estetik, burun estetiği vb. kavramlarla bağlantılı bir dizi farklı olgu ve bunların birey-modernite ilişkiselliği içindeki estetik algıları/anlamlandırmaları bağlamında olmuş; sonuçlandırılması ise *estetik uyarılmışlık* ve *burun farkındalığı* olguları üzerinden gerçekleşmiştir. Böylece burun estetiğini bir tercih olarak seçmiş, yaşamış ve dolayısıyla tüm süreci deneyimlemiş bireylerin algısal anlamlandırmalarından yola çıkılarak ortak burun estetiği anlamlandırmalarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın bütünü ise, çözümlenen anlatılar temelinde oluşturulan ilgili literatür ile bağlantılandırılarak analiz edilen veriler ve ortaya çıkan bulgular üzerinden yapılan tartışma ve değerlendirmelerden oluşmaktadır: Alanyazın tabanlı kavramsal çerçeve oluşturulduktan sonra, niteliksel yöntem gereği planlanan ve gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler sırasıyla; çözümlenmeleri, veri analizleri, bulguları, sonuçları ve tartışma bölümleri şeklinde oluşturulmuş ve alana katkı sağlaması amaçlı yapılan öneriler ile sonlandırılmıştır.

1.1. Tezin ele aldığı Sorun / Sorunsal

Toplumsal bir varlık olarak insan, beden ile toplum sahnesine çıkar; bireyler ancak “bireysel bedenleri var olduğu halde” sosyal ilişkiler aracılığı ile “var olurlar” ve dönüşürler (Okumuş, 2009:2). Toplumsal yaşama katılımın bedenler ile gerçekleştiği, toplumsal ilişkilerin bireysel bedenlerin topluma arzıyla gerçeklik kazandığı noktada ise bedeni ilgilendiren her türlü kavram da toplum tarafından tanımlanır ve yapılandırılır. Bu noktada, bireyin algısı ve dünyayı kavrayışı hangi toplum içinde var olduğuna bağlı olarak, o toplumsal kurgunun içinde şekillenir. Örneğin; sağlık ve hastalık gibi bedenin tümünü ilgilendiren kavramlar ekseninde neyin sağlıklı, neyin hastalıklı olduğu, ya da güzel ve çirkin gibi bedeninin

görselliğini doğrudan ilgilendiren kavramlar ile daha mikro düzeyde neyin/ hangisinin güzel burun, neyin/hangisinin çirkin/kötü burun olduğu - o toplum tarafından belirlenmiş olduğu şekliyle/haliyle aynı toplum tarafından yapılandırılmış olgular olarak - o toplumun bireyleri tarafından algılanır ve içselleştirilir. Dolayısıyla - en azından bugüne kadar - estetik ve güzellik kavramları gibi kadim kavramlar da, aslında, öğrenilmiş yerel kültürel kavramlardır ve uzamsal olarak görece değişkendir.

Bugüne geldiğinde ise modernite³ ile birlikte ve sonrasında son 20 - 30 yıldır yaşanan hızlı teknolojik gelişmelere paralel olarak ortaya çıkan sanal ağlarla örülü *modern* “ağ toplumunda” (Castells, 2013a) doğal güzellik ve mutlak güzellik gibi uygarlık tarihi içinde evrensel kabul görmüş, kitabi tanımlamalar da tartışılır hale gelmiş, güzellik her gün yenilenen ama salt idealize edilen güzellik olarak dayatılan bir güzellik anlayışına indirgenmiştir. İnsanlık tarihinin kırılma noktalarından biri olarak *modernite*, yeni ile eskinin yerini değiştirirken her olgu ya da kavrama ya dokunmuş ya da dönüştürmüştür. *Modernite* sonrası süreçte toplumların algılarını etkileme ve yönlendirme gücünü elinde tutan *modern* düşüncenin kavramları, simgeleri, olay ve olguları çok muhalif ve muhtelif boyutuyla toplumda yankı bulurken *modernitenin* kendisinin tetikleyerek yarattığı sosyal deprem

³ 21. yüzyıl dönemecinin ilk çeyreğindeki bu çalışmanın da yer aldığı bir tarihsel kesitte, *modern*, *modernite*, *modernizm*, *modernleşme* ya da *modernlik* kavramlarının en azından birini zikretmemek ya da bahsetmeden geçmek mümkün gözükmemektedir. Giddens, Harvey ve Laclau gibi toplumbilimciler *modernitenin*, “öncesinden” keskin bir kopuşla birlikte ayrılarak gelişen, içinde sürekli “içsel kırılma ve parçalanma” yaşanan “devamsızlık” ile karakterize bir “yer değiştirme” (dislocation) ve “merkezinden etme” (de-centering) yapısı olduğundan bahsetmektedirler. Laclau *modern* toplumlar için kullandığı “yer değiştirmiş bir yapı” olgusu ile kastettiğinin, “merkezden çıkartılarak yerine çoğul güç merkezlerinin yerleştirilmesi” şeklinde bir “merkezinden edilmişlik” olduğunu belirtmektedir (Hall vd., 1996:599-600). “Yerinden çıkarma” sürecinde *modernliğin* süresizliğinin yanında Giddens, *modernliğin* getirdiği “düşünümselliğe” (reflexivity) vurgu yapmaktadır (Giddens, 2012). “Düşünümsellik” ise, “öncelikle sosyal bilim pratiği ve sosyal bilimsel nesne-model kılma/kuramsallaştırma sürecine yönelik bir talep ve hiçbir zaman tamamlanmayacak bir yorumlama dairesinin etik ilkesi olarak kavramsallaştırılmaktadır” (Uluocak, 2009:324). Geleneksel düzenin tersi/zıddı olarak ortaya çıkan *modernite* olgusunu, esas *odak* kavram olarak ele alarak tüm bağlantılı terimleri de anlamak daha olası gözükmemektedir. Aşağıdaki açıklama, anlaşılması güç bir-olgular- dizisini oldukça derli toplu bir şekilde özetlemektedir:

Modernite : “kesin bir başlangıç tarihi olmamakla birlikte yaklaşık 16.yy’da başladığı kabul edilen, geleneksel dünyanın bütün kalıplarını yıkan (kendi içinde uzunca bir süreçte) düşünce yapısını, üretim ilişkilerini, yaşam koşullarını, sosyal ilişkileri, siyaseti ve daha pek çok şeyi kendinden önceki tarihsel süreçten kesin şekilde ayıran “katı olan her şeyin buharlaştığı” (Marx), akli öne çıkartan düşünceleri nedeniyle “dünyanın büyüünün bozulduğu” (Weber) ilk döneminde Marshall Berman’ın belirttiği gibi insanların “kendilerine neyin çarptığı anlayamadıkları”, zaman içerisinde durumun artık karşı çıkılmaz halde olduğunun kabul edildiği ve hatta fikrinsel akımlarının (modernizm) ve bu doğrultuda ideolojik yapılanmaların (modernleşme) olduğu ve bugün de için de yaşadığımız (bugün bir üst aşamaya, modernite sonrası “postmodernite” sürecine geçildiği görüşünde olanlar da bulunmaktadır) sürekli değişimler, farklılaşmalar, kısacası tarihin yenilikler dönemi”

<http://www.uludagsozluk.com/k/modernite/>

sonucunda toplumsal fay hatlarında oluşturduğu tüm kırıklar ve ayrışmalar, modernitenin öncesini *yerinden etme* karakterinin evrensel yansımaları olmuştur. *Modern burun* açısından değerlendirilecek olursa; modernite sonrası tarihsel süreçte burnun geçirdiği bir dizi yerinden edilmişlik, buruna dokunulduğunun hatta dönüştürüldüğünün bir kanıtı olmaktadır. Desmond Morris *Çıplak Adam - Erkek Vücudu Üzerine Bir İnceleme* kitabında resmettiği farklı burunlar temelinde modernite ile birlikte yerinden edilen burna *eski ile yeni* ya da *öncesi ve sonrası* yaklaşımını mümkün kılmakta ve bu ikililikleri ya da farklılaşmaları karşılaştırma olanağı vermektedir. Morris, erkek burnu duyarlılığı (ilkelliği) ve o duyarlılığın bugün nelere hizmet etti(rildiği) üzerine gerçekçi bir kesit sunmaktadır.⁴

Bugün belki de en etkili *modern* etmen olarak sosyal medya, tüm iletişim araçlarıyla yerel olmaktan çıkmış, sanal boyutunun önderliğinde, istisnasız her *modern* toplumu eskisinden daha çok yönlendirir ve dönüştürür olmuştur. Yerküredeki ortak medya sathında, ortaya konmak istenen ve adeta empoze edilen güzellik anlayışından artık kaçış mümkün gözükmemektedir ve artık, güzellik kavramı dahi yerelliğini büyük ölçüde yitirmektedir. Şehir sokaklarındaki tabelalarda ve bilboardlarda sahnelenen reklam afişleri; otobüslerin, taksilerin, metroların içini kaplayan ve sanal ağda gezerken ansızın araya giren reklam görüntüleri bu yeni toplumsal kurgudan kaçışı daha da zorlaştırmaktadır. Bu görsel bombardıman, öğrenilmiş estetik kaygılar giysisine bürünerek toplumsal düzlemde bir çok estetik müdahaleyi yüzeye çekmekte ve sıradanlaştırarak görünür kılmakta, sonrasında ise herkesin kayıtsız şartsız sorgulamadan kabullenir hale geldiği gereksinimler listesine sokmaktadır. Sonuç olarak, bugünün sanal ağlarla kuşatılmış dünyasında ve bu modern dünyanın ayrılmaz bir parçası olan 2015 Türkiyesinde, teknolojik gelişim hızına paralel olarak özellikle de son yirmi, belki otuz yıldır, bir tercih olmaktan çıkarak sıradanlaşan ve toplumun her kesiminde normalleşmeden öte ciddi rağbet gören, hatta olmazsa olmaz bir gereklilik haline gelen bir olgu olarak estetik ameliyatlar, toplumu anlama açısından

⁴ Karanlıkta çok az şeyin konuşulduğu ya da görüldüğü, sessiz ve mahrem anlarda burnumuz eşimizin vücut rayihalarına olağanüstü duyarlı hale gelir. Tepkilerin bazen çok ilkel olması nedeniyle bazen farkına bile varamasak da burnumuzun aldığı rayihalar güçlü bir uyarım yaratır (...) Gözümüz ters giden hiçbir şeyi görmediği ve kulağımızın tehdit edici hiçbirşey saptayamadığı daha az zevkli anlarda, burnumuz işlerin yolunda olmadığı yolunda bir uyarı sinyali gönderebilir ... Burun gücümüzü küçümseyişimizin sebebi işleyişini gittikçe ihmal etmemiz ve aksatmamızdır. Doğal rayihaların yumuşadığı kasaba ve kentlerde yaşıyoruz; sağlıklı doğal vücut kokularımızı bozan ve tiksindirici hale getiren elbiseler giyiyoruz; dünyamızı serptiğimiz koku gidericilerle ve koku örtücülerle dolduruyoruz. Hatta “koklama” duyusunu bir bakıma kaba ve ilkel buluyoruz, yani en iyisi unutulup geride bırakılması gereken köhne bir beceri gibi görüyoruz. Sadece şarap tadıcılığı ve parfümcülük gibi belli uzmanlık alanlarında modern burnu eğitime ve olağanüstü potansiyelini tam geliştirme yönünde bir çaba var (Morris, 2009:76-78).

değerlendirilmesi gereken bir alan haline gelmiştir. “Estetik burun ameliyatı (rinoplasti) veya burnu yeniden şekillendirme ameliyatı, estetik cerrahi ameliyatlarının en yaygın olarak uygulananıdır”.⁵ Türkiye’deki genel burun yapısına bağlı olarak, en çok yapılan ve *yapılması gerekli görülen* estetik müdahale olarak burun estetiği, günümüzdeki hızlı toplumsal değişimlere bağlı olarak, niteliksel olmaktan çok, niceliksel ölçekte her geçen gün büyüyen bir toplumsal sorunsal olarak ortaya çıkmaktadır. Burun estetiği hevesi ya da talebi son derece sosyolojik bir olgudur: Var olduğu ve çoğaldığı açık bir şekilde gözlemlenebilen ancak veri ya da rakamların çok net oluşturulamadığı ve dolayısıyla net istatistikleri ya da yeterli veri tabanı olmayan bilimsel bir alan olarak mutlaka çalışılması gereken bir toplumsal gerçekliktir. Bu alanın bir temsilcisi, estetik ve plastik cerrahi uzmanı Op. Dr. Fahri Mola, resmi web sitesinde, estetik girişimlerin - çoğu zaman özel sektörde yapılmasından kaynaklı - sağlıklı verilerinin olmadığını, bunun yerine, kendisinin ve meslektaşlarının da gözlemlerine dayalı olarak burun estetiğinin en ön sıradaki estetik müdahalelerden olduğu bilgisini, sanal alemde şöyle paylaşmaktadır:

Estetik burun ameliyatı (rinoplasti) ülkemizde en sık yapılan estetik ameliyatlardandır. Bu konuda istatistiksel bir çalışma olmamasına rağmen bu bilgi , biz plastik cerrahların her birimizin yaptığı estetik ameliyatlarda içinde en sık yaptığımız ameliyatlardan biri olmasından kaynaklanmaktadır. Peki neden en sık burun estetiği yapıyoruz? (<http://www.fahrimola.com/burun-estetigi>)

Söz konusu estetik cerrahın, yine kendisinin gözlemlerine dayalı olarak cevaplayabileceği bu sorusuna verilebilecek pek çok cevap bulunurken sosyolojik bir bakışla yaklaşılacak olursa, bu çalışmanın da anlamlandırmaya çalışacağı, toplumsal yaşamın tüm anlam ağları ve örgüleri içinde bireysel hayatlara yapılan *sadece* küçük bir dokunuş bağlamında ele alınabilecek burun estetiği tercihi/talebinin açık ya da örtük ama mutlaka gözlemnebilen etkenleri/etmenleri üzerinden bu toplumsal olgunun nedenleri ve niçinlerini anlamak olacaktır.

Sosyolojik gözlem ve cerrahların tespiti birlikte göstermektedir ki kötü burundan güzel buruna geçiş yapmak toplumda önemsenmektedir. Kötü burun söz konusu olduğunda, o burnun estetize edilmesinin talep edilmesinde sahibinin bebeklikten itibaren toplumsal damgalanmasında ne kadar etken olduğu daha önce çok tartışılmış bir konudur. Bununla ilgili yapılmış yabancı kaynaklı çalışmalar (Bennett, 1995: 76-80 ; De Vries, 1995: 63 ; akt.,

⁵ bkz. *Türk Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Derneği* web sitesi <http://www.tpcd.org.tr/>

Ergenekon, 2006:44) ve oluşturulmuş toplumsal söylemler⁶ bulunmaktadır. Ancak burun estetiği sonrasında güzel burun söz konusu ise yeni sahibinin yeniden damgalanmasının toplumsal yansımalarının neler olduğu çalışılmamış bir alan olarak bu tezinde araştırma sorunsallarından biri olacaktır. Burada kuşkusuz en tartışılmaz gerçeklik ise bugün burun estetiğinin *meşrulaştırılmış* olmasıdır. Bugünün günbegün değişen estetik trendleri dahilinde, toplumsal bir etiketlenme kaygısı olmaktan çıkması ile *takıntı* haline gelmesinin bir dereceye kadar *tıbben* kabul edilebilirliği ilişkiselliği ekseninde, burun estetiği toplumsal kabulü için - *saplantı* derecesine varmadığı sürece son derece *doğal ve normal görüldüğü* algılamasında- *neyin (hangi faktörlerin)* sınırları çizdiği sorunu, bu tezin sorgulayacağı ve çözümlenmeye çalışacağı önemli bir problematik olarak ortada durmaktadır.

Burun estetiği, bugün geldiği noktada Türk ebeveynlerin çocuklarını - özellikle lise mezuniyet hediyesi olarak - ödüllendirdiği ve çoğunlukla da kız çocukları özelinde, evlilik öncesi “çeyiz estetiği”⁷ olarak bütçe ayırdığı önemli bir yatırım kalemi haline gelmeye başlamıştır. Türkiye’de, *burun estetiğine yatırım* olgusu değerlendirmesinin, konunun hem erkek hem de kadın popülasyonu aynı derecede ilgilendirmesi ve kapsamı bakımından ve de sorunun güncelliği açısından üzerinde henüz yeterli çalışma yapılmamış olması ile birlikte dikkate alınarak bu çalışma neticesinde konuya özgün bir katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Tezin asıl ortaya çıkışı noktasal ancak kilit bir soru ile olmuştur: Neden ya da niçin bugün ve bu toplumda çok revaçta olan burun estetiği birilerinin tercihi olmazken, bunu yaptıran

⁶ Toplumsal söylemin *bir üst notadan çaldığı* örneklendirmeler olarak, İnternet ortamında bugün erişilebilir güncel *popüler cerrah söylemleri*, şöyle ifade bulmaktadır :

- “Estetik ve güzellik felsefem” başlığı altında: “Güzellik, güzel kadın duyumunun ideal formudur” (<http://www.fahrimola.com/burun-estetiği>).

- “Güzel İnsanlar Başlarında Hareyle Doğarlar” başlığı altında:

Geşmişten bugüne insanların gözleri büyüleyen güzellik, her zaman hayatı kolaylaştıran bir faktör olmuştur... Güzel bir çocuk okulda öğretmeninden daha fazla ilgi ve sevgi görür, arkadaşları arasında daha çok sevilir ve aranır, iş başvurularında fizikleri çok etkilidir ve işi alma şansları daima daha fazladır (...) Güzellik en iyi referans mektubundan daha etkilidir. Bu nedenlerle gününüzde güzel olmak ve iyi bir görünüme sahip olmak hayattaki rakiplere karşı iyi bir avantajdır ... Dış görünüşünden memnun olan kişinin özgüveni yerinde, işinde sosyal ve cinsel hayatında daha başarılı, ilişkilerinde daha rahattır. Dış görünüşünün kötü olduğunu düşünenler özgüvenlerini kaybedebilir ve çevreleriyle olan ilişkilerinde tutuk davranırlar. Bu işlerine, aile, cinsel ve sosyal hayatlarına yansiyarak, başarılarını ve mutluluklarını büyük oranda etkiler. (<http://www.istanbulplast.com>)

⁷ bkz. Bir estetik cerrah ile yapılan “Çeyiz Estetiği: Estetik Operasyonlar Artık Çeyize Girdi” başlıklı internet ortamında paylaşılan bu röportaja aşağıdaki webarchive linkinden ulaşılabilir. <file:///Users/Macbookair/Desktop/Çeyiz%20Estetiği:%20Estetik%20operasyonlar%20artık%20çeyize%20girdi>.

diğerlerinin tercihi haline geliyor ya da gelmektedir? Modernite ile birlikte medyanın ve sanal iletişim ağlarının etkilerine herkesin az çok aynı şekilde maruz kaldığı bir dönemde, her zeminde ve her türlü etkileşimle tabana yayılarak çoğaldığı bariz olarak gözlemlenebilen sosyolojik bir olgu olarak burun estetiğinin, bugün *neden* belli bireyler tarafından *tercih edildiğiyle* ilgili bu önemli sorunun cevap bulması gerekli görülmüştür. Bu sorunun cevabının, çalışılması ve dolayısıyla cevaplanması çok daha zor bir soru olan *neden herkesin* burun estetiği yaptırmadığına bir cevap olması hedeflenmemektedir ancak neden sadece bazılarının *burnunu yaptırma ihtiyacı duyduğu* toplumsal sorununu anlamaya çalışırken - eşdeyişle, *yaptıranların neden yaptırdığını* çözmek için yola çıkarken - neden bazılarının burun estetiğine ihtiyaç duymadığı sorusunun cevabına - en azından bu soruyu *tersinden* sorarak - *kimin* burun estetiği yaptırdığını sorgulayarak açılımlar getirebilmeyi ummaktadır.

1.2. Tezin konusu

Bu araştırmada, çalışma grubu olarak belirlenmiş bir grup burun estetiği geçirmiş kişi ile burunlara estetik müdahalede bulunan bir grup cerrahın görüşlerine/fikirlerine göre burun estetiği olgusunun tüm yönleriyle değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Tez konusu kapsamında tezin sınırları/kapsamı ve sayıltıları/varsayımları belirlenerek çalışmanın genel çerçevesi çizilmiştir.

Araştırmanın temel sınırlılıkları şunlardır: Zaman açısından yapılan tüm görüşmeler 2014 Kasım - 2015 Nisan ile sınırlıdır. Konu açısından cerrahi burun estetiği (rinoplasti) ile sınırlıdır: Estetik alanının başlı başına devasa bir alan olması, estetik cerrahi alanının dahi kendi içinde çok geniş olması sebebiyle, bu alanın cerrahi kısmına sınırlandırılmakla da çok daralmadığı göz önüne alınarak, sadece burun estetiğinin çalışılması öngörülmüştür. Örneklem açısından rinoplasti oldukları yaş bazında 17 - 50 yaş hastaları ile sınırlıdır: İnsan vücudunda gelişmekte olan bir organ olarak burnun kemik gelişimi bazında *gelişimini tamamlamış* olmasının bir ön şart olması gerekliliği, burun estetiği için ideal alt yaş belirlerken burun estetiği için bir üst sınırın çok net olmadığı - burun estetiği için ideal yaş aralığının 17-50 olduğu gerçekliği (çalışmadaki cerrahların beyanına göre, bkz. Ek-7 C, s.261) baz alınarak - çalışılacak hasta grubunun hem yaş aralığı hem de alt-üst yaş sınırları belirlenmiştir (daha ayrıntılı *yaş tartışması* için bkz. EK-7 C, D, E, F, ss. 261-262)

Araştırmanın temel sayıltıları şunlardır: Katılımcı sayısının araştırmanın gereksinim duyduğu bilgi miktarını yeterince karşıladığı; katılımcıların samimi cevaplar verdiği ve konuya ya da araştırmacıya önyargılı yaklaşmadığı varsayılmıştır.

1.3. Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi

Bu bölümde, tezin konusuyla ilgili çeşitli kavramlara ve kuramsal yaklaşımlara yer verilmiş, oluşturulan kavramsal başlıklar birleştirilerek veya birbirinin içine entegre edilerek bir kavramsal bütünlük oluşturulmaya çalışılmıştır.

1.3.1. Literatür - İlgili Araştırmalar

Bu aşamada, burun estetiği ekseninde ama öncelikle estetik ameliyatlar genelinde konunun akademik alanda bağlantılı olduğu tıp, estetik; felsefe, psikoloji; medya ve kültürel çalışmalar gibi bir çok farklı alanlarla ilişkili kaynak çeşitliliği incelenerek kısaca değerlendirilmiştir.

1.3.1.1. Literatürde Estetik Ameliyatlar

Özellikle iki önemli Türkçe kitap, biri iletişimci ve gazeteci Yasemin İnceoğlu ve sosyokültürel çalışmalar yapan sosyal antropolog Altan Kar'ın *Kadın ve Bedeni* (2010), diğeri sosyolog Zülküf Kara'nın *Toplumla "Yüzleşme"* (2013) ile 2001 yılı basımı önemli bir İngilizce kitap, Sander Gilman'ın *Making the Body Beautiful : A Cultural History of Aesthetic Surgery (Bedeni Güzelleştirmek: Estetik Ameliyatın Kültürel Tarihi)*, bu çalışmanın konusuna yakınlığı olan başlıca kaynak kitaplardır.

Kadın ve Bedeni içinde "Yeni Güzellik İkonları: İnsan Bedeninin Özgürlüğü mü, Mahkumiyeti mi?" başlığını oluşturan üçüncü bölümde, 2010 yılında İnceoğlu ve Kar tarafından 30 kadın katılımcı ile yapılan bir saha araştırmasında burun estetiği özel olarak ele alınmasa da çalışmanın verilerine göre, katılımcılar-arası en yaygın estetik operasyon olarak burun ameliyatının (12 kişi) yapıldığı bulgusu, burun estetiğinin halen - en azından kadınlar tarafından - en çok tercih edilen estetik müdahale olduğunu kanıtlamaktadır (İnceoğlu ve Kar, 2000 : 81). Kara'nın *Toplumla "Yüzleşme"* kitabı her ne kadar yüz nakli ile ilgili bir çalışma olsa da bir sosyoloğun "yüz yüze" görüşmeler yaparak "canlı beden", "bilinçli beden" ve "algılayan beden" kurgulaması üzerinden "toplumla yüzleşme" süreci ekseninde fenomenolojik perspektifli bir beden sosyoloji yaklaşımını ortaya koyması açısından önem taşımaktadır (Kara, 2013). Gilman'ın (2001) estetik ameliyatların izini sürdüğü tarihsel süreçte, özellikle estetik ameliyatların çıkış noktası olarak burun estetiğine yoğunlaşarak yer vermesi cerrahi estetiğin *burun güzelleşmesi* ile çizdiği yolu sürmeyi sağlamaktadır.

Türkiye’de yapılmış iki akademik çalışma öne çıkmaktadır. İlki, Yeditepe Üniversitesi Antropoloji Bölümünde lisans düzeyinde küçük çapta bir tez çalışması olan Beliz Ateş’in (2007) saha araştırmasıdır. Çalışma, odaklandığı “estetik ameliyat geçirmiş kadınların güzellik kavramına bakış ve yaklaşımları” ekseninde dört estetik ameliyat geçirmiş kadın ve bu estetik ameliyatları gerçekleştirmiş olan bir estetik cerrah ile İstanbul’da yapılan görüşmelerden oluşmaktadır. Söz konusu çalışmadaki bazı bulguların bu tezdeki bulgularla örtüştüğü görülmektedir: Özellikle “kişisel bakım” olarak “temizlik” algısı ve vurgusu, moda takibi açısından “kendine yakışanın seçilmesi” (s.32), “güzel hissetmenin” ise “mutluluk” ile bağlantılandırılması (s.34) gibi ortak bulgular, bu tez için de geçerli olmaktadır.

Diğer araştırma ise, Ankara’da çalışılmış bir doktora tezi kapsamında Begümşen Ergenekon (2006) tarafından 1997-2000 yılları arasında “resmi ve özel sağlık kuruluşlarında, yüz güzelleştirme ve gençleştirme; meme büyütme, küçültme ve dikleştirme; vücut hatlarını düzeltmek için yağ aldırma ve germe ameliyatları” olan 17-70 yaş arasında 52 (45 kadın, 7 erkek) hasta ve 21 cerrah ile yapılmıştır. Ergenekon çalışmasında güzelliğin mitolojide, felsefede, sanatta ve edebiyatta yerini incelemiş, “medyada estetik ameliyatlar ve mesleki fayda” ilişkilendirmesi yapmış ve estetik cerrahinin dini ve hukuki boyutuna da değinmiştir. “Estetik ameliyatların güzelleşmek için bir amaç değil toplumsal isteklerin gerçekleşmesinde bir araç olduğu”nu vurgulayan Ergenekon’un bu çalışması, genel olarak yapısal-işlevselci bir bakış açısı getirmektedir (s.171). Zira, Ergenekon kavramsal çerçevesini daha çok alıntıladığı Amerikan kaynaklı literatüre dayandırmaktadır. Ergenekon’un tezini, kaynak olarak kullandığı literatürdeki *dışarıdan bir gözle* yapılmış saptamalara daha çok dayandırdığı da görülmektedir. Ergenekon, Morgan’ın (1994) eserinden aktardığı “estetik ameliyatların sebepleri olarak bu konuda yapılmış farklı kaynaklara dayanarak benzeri nedenleri” şöyle sıralamaktadır:

- a)Güzelleşmeyi sınıf ve statü sembolü olarak kullanarak prestij kazanmak, b) Ana-baba ve genetik etkisinden kurtularak kaderini eline almak, c) Güç sahibi olmak ve başarı kazanmak, d) Meslekte ilerlemek ve ekonomik fayda edinmek, e) Yaşlılara karşı hoşgörüsüzlük ve aşağılamadan kurtulmak, f) Kendini ödüllendirmek, g) Kendisinden memnun olmak, doyum sağlamak ve mutlu olmak, h) Güzellik yarışması kazanmak, i) Karşı cinse güzel görünmektir (Morgan, 1994 akt., Ergenekon, 2006:160).

Ergenekon estetik ameliyat nedenlerini, hastalardan çok konunun uzmanı cerrahların bakış açısına göre belirlemekte, *cerraha göre* sebepleri ise, “kişisel” ve “toplumsal” olarak ayırarak şöyle açıklamaktadır:

Kişisel nedenler; aynada kendini beğenmemek, vücudun her hangi bir bölgesi ile barışık yaşamamak, kişilerin kendi görüntülerinden mutsuz olmaları ve bunun günlük aktivitelerini kötü yönde etkilemesi, beğenmedikleri yerlerini görmek istememeleri, orasını problem haline getirmeleri ve bunu da günlük yaşama aktarmaları,

özgüvenlerinde artış olması isteği, doktorlardan ilgi görmek, psikolojik nedenler, tatminsizlik, depresyon, obsessiv-kompulsiv nevrotik yapı olarak sıralanabilir ... toplumsal nedenler arasında eşlerine ve çevrelerine daha güzel görünmek, aile ilişkilerinin düzeleceği düşüncesi, toplumda daha iyi bir mevki sahibi olmak, meslekte yükselmek, arkadaş çevresinde yadırganmamak ve beğeni kazanmak, evlilik çağında olmak sayılabilir (Morgan, 1994 akt., Ergenekon, 2006:161).

Burada dikkat çeken nokta, özellikle “kişisel” nedenlerin hep bir olumsuzlama üzerinden *kendisiyle problemli* bir birey profili çizmesi, “toplumsal” nedenlerin ise bu problemleri çözmek için estetiğe başvurulduğu gibi bir izlenim yaratmasıdır. Ancak, yukarıda toplumda var olduğu elbette yadsınamaz bir gerçek olan psikolojik temelli nedenler altında sıralananlar dışında, ruhen ve bedenen gayet sağlıklı/normal insanların burun estetiği de dahil her türlü estetiği talep ettiği gözlemlenebilen toplumsal bir gerçekken böyle bir bakış açısı bunu gözardı etmektedir. Kaldı ki bu tezde ortaya çıkan, çoğu zaman insanların estetiğe öncelikle maddi ya da manevi bir kazanç amacıyla bakmadıkları (en azından bunu belirtmedikleri), sadece *artı bir katkı* olabileceğine inandıkları ve savundukları olmuştur.

Ergenekon’a göre, *beden* üzerine yapılan bir çalışma - Sarwer ve diğerleri “estetik ameliyatı seçenler üzerinde yapılacak araştırmalarda sosyokültürel ve algısal etkiler üstünde durulması” gerekliliği savını yineleyen bir incelemedir çünkü “beden kimliğini oluşturan öğeler algılama, büyüme çağı, sosyokültürel etkiler ve benlik saygısı olarak dörde ayrılır ve estetik cerrahinin seçilmesinde rol oynarlar” (Sarwer vd., 1998:1-22 akt., Ergenekon, 2006: 41). Bu tespit, bu tezin bulgularına ışık tutan *süreçlerle* örtüşme açısından da daha doğru bir tespit olarak gözükmektedir.

1.3.1.2. Literatürde Burun Estetiği

YÖK Ulusal Tez Merkezinde *burun estetiği başlığı* altında çalışılmış hiç bir müstakil teze ulaşılmamıştır ancak *rinoplasti* ile ilgili tez merkezine kayıtlı üç tane tıpta uzmanlık tez çalışması olduğu görülmüştür: İkiisi Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi dalında - Prof. Dr. İsmail Kuran (1991) *Rinoplasti sonuçlarımız*; Orhan Babuççu (1999) *Rinoplasti hastalarının psikiyatrik altyapılarının preoperative dönemde incelenmesi* - diğeri ise KBB uzmanlık dalında - M. Gökhan Erpek (1998) *Korrektif rinoplasti (klinikimizdeki uygulama ve sonuçları)*. Bu çalışmalar alanlarında yazılmış niceliksel çalışmalar olarak kuşkusuz çok değerli sayısal veriler sunmaktadır ancak bu tezin bir nitel çalışma olarak burun estetiğinin toplumsal yönünü anlamlandırmaya amaçlamış olması sayısal verilerden çok *hastaların anlam ve anlamlandırmalarına* odaklanmayı gerektirmektedir.

Babuçcu'nun, Türk Plastik Rekonstrüktif ve Estetik Derneğine ait internet sitesinden ulaşılan ve arkadaşları ile ele aldığı “*Bir Başka Açıdan Rinoplasti*”⁸ araştırma özetinde ise, ölçümlenmeler ve değerlendirmeler sonucunda “rinoplasti hastaları enerji düzeyi yüksek, dışa dönük, kuşkucu, eleştiriye duyarlı olarak” nitelenmiş ve gelinen noktada “bu insanları rinoplastiye iten etkenlerin psikiyatrik ve sosyolojik nedenler olduğunun” söylenebileceği sonucuna varıldığı ilave edilmiştir (Babuçcu vd., 1977:33). Yukarıda doktora çalışması kaynak olarak gösterilen Ergenekon (2006) ise kendi sosyal antropolojik çalışmasında, bu alanda yaptığı literatür taramasında “estetik cerrahiye başvuranın nedenlerini inceleyen bazı tıp çalışmaları bu girişimi ruhsal nedenlere bağlar ve başvuruların kimliklerini bazı benlik testlerine verdikleri yanıtlara göre değerlendirir” (Ergenekon, 2006) vurgusu ile psikiyatrik olan ama sosyolojik bir bakış getirmeyen çalışmalara değinmiştir (Babuçcu vd., 1997: 33-37; Hasan, 2000:89-96; Mowlavi vd., 2000:97-106). Ergenekon, Babuçcu'nun çalışmasının da içinde olduğu diğer bazı tıp alanı çalışmalarının estetik cerrahiye başvuranın toplumsal ve kültürel nedenlerinin de araştırılmasının gerekliliğini vurguladıklarını özellikle belirtmektedir: “Estetik cerrahiye uygun hastaların tespiti için objektif kriterler bulmaktaki zorluk” (Babuçcu vd.) nedeniyle “rinoplasti hastalarını ameliyata iten psikiyatrik nedenler kadar sosyolojik nedenlerin de araştırılması gerektiğini önerir” (Babuçcu'dan akt., Ergenekon, 2006:40) tespitini aktarmıştır ve Türkiye’de *bir başka açıdan* ama yine *dışarıdan bir bakış* ile (sadece cerrahların gözünden) çalışılmış tek *rinoplastiye iten sebepler çalışması*nın, aslında bu tür çalışmaların kapsamının multi-disipliner “bir yaklaşımla ele” alınmasının gerekliliğine vurgu yaptığına dikkat çekmiştir.

⁸ “Ekim 1994 - Temmuz 1995 tarihleri arasında Gazi Üniversitesi Plastik, Estetik ve Rekonstrüktif Cerrahi kliniğinde (ilk kez burunlarından) ameliyat olan 39’u (% 74) kadın, 14’ü (%26) erkek, toplam 53 hastanın sosyokültürel ve psikolojik alt” yapıları incelenmiştir. Makalenin tartışma kısmında Babuçcu ve Diğerleri (1997:35) “günümüz dünyasında”, dış görüntü “yaşam seviyesini ürkütücü boyutlarda” etkiler diyerek bu insanların toplumsal olarak “yaşları, cinsiyetleri, öğrenimleri, gelir düzeyleri ve yaşadıkları yerleşim birimleri gereği toplumsal rekabetin acımasız ve yoğun olduğu bir noktadadırlar” diyerek şöyle devam ederler: “Daha iyi yaşam koşulları için sürekli olarak rekabet içerisinde bulunmalarını gerektiren bir ortamda insanların kendilerine bunu sağlayacak her türlü olanağı değerlendirmesi doğaldır. Öte yandan estetik bir görünümün, bireyin yaşantısını kolaylaştırıcı etkilere sahip olduğunu kimse yadsıyamaz. Araştırmadaki hastaların sosyokültürel alt yapıları yukarıdaki değerlendirmeleri destekler doğrultudadır”. Genel bir profil çizilecek olursa; bu hastalar 25-30 yaşlarında, kadın, bekar, yüksek öğrenim görmüş ya da görmekte, büyük bir çoğunluğu ücretli veya işsiz olarak kabul edebileceğimiz öğrencilerden oluşan, kentte yaşayan kişilerdir. Dolayısıyla “burun ameliyatı yapacak olan doktorların doğru hastayı seçmelerinin ancak burun ameliyatlarının; estetik, sosyal ve psikolojik yönlerini içeren çok-disiplinli “bir yaklaşımla ele” alınmasıyla daha verimli sonuçlar elde edileceğine dikkat çekilir (Babuçcu vd., 1997:33 akt., Ergenekon, 2006:47).

Türkiye dışında rinoplasti konusundaki çalışmalara da değinen Ergenekon incelediği iki çalışmayı - biri İtalya⁹, diğeri İsrail’de¹⁰ yapılmış - özetlemekte (2006:46) ve toplumsal etmenlere değinen bu çalışmaların bulgularına değinmektedir. Bu bulgular ise, bu tezin sonunda ortaya çıkan bulguları az da olsa destekler niteliktedir (bkz. tez bulguları, ss. 189-202). Özellikle İsrail’deki çalışmada, ameliyatın “gerekliliği” yerine hastaların kafalarındaki ameliyatı “bir proje olarak gerçekleştirmeyi” (s.201) bekledikleri (*düşünceleri* ile), çevrenin *onayı* ve *desteğinin* - belli bir yaşın üzerindeki hastalar için - ameliyata *teşvik* ve *burun farkındalığı* bağlamında değerlendirilebileceği de söylenebilir (ss.192-195). Özellikle “güzellik uzmanlarının ‘baskısı’ ” ifadesi, buradaki sonuçlarda da *teşvik* kadar *baskının* (ss.139-140) da bireyde burun farkındalığı yaratabileceği düşüncesini beraberinde getirmektedir (s. 228).

Burnundan memnun olmayan 16-21 yaşındaki her iki cinsiyetteki gençlerde izlenen, ameliyatın gerekliliği yerine, bu ameliyatı ne zaman olacaklarını düşünmeleridir. Ameliyatlarını açıkça anlatan hastaların çoğalması çoğu gence örnek olmaktadır. Ancak 25 yaşın üstünde olan hastaların ameliyata cesaret edebilmek için başkasının onayına veya desteğine ihtiyaç duydukları saptanmıştır. Onlar; neden sıralamasında 3. gruba, yani sosyal etkenlerin tesirinde kalan hastalar grubuna girer. Kendi aralarında (a) arkadaş, eş, kız/erkek arkadaş, ana-baba, akrabalar, meslektaşlar ve sağlık, güzellik uzmanlarının baskısı ve etkisi altında kalanlar; (b) içinde buldukları toplumsal şartların etkisiyle ameliyat olanlar (fotoğraf video çekimlerini inceleme, bir kutlamanın yaklaşmakta olması, boşanma veya eşini kaybetme, kilo verme, parasal durumun değişmesi, orta yaş krizi, aktörlük veya modellik gibi işlere girme, basın yayında ameliyatlara ilginin artması, göz merceği kullanma ve emeklilik) diye ikiye ayrılırlar (Shulman & Shulman, 1998:423; Ercolani & Diğerleri 1999: 283-6 akt., Ergenekon, 2006: 47-48)

İncelenen tüm alan çalışmaları göstermektedir ki, “sosyoloji ve tıbbi birbirinden kopardığınızda tıp hem hastalığın toplumsal nedenlerini hem de rahatsızlığın birey için anlamını anlayamaz” (Kara, 2013:10). Özetle, estetik ameliyatlara ve özellikle burun estetiğine *uygun* adayların *uygunluğunun* değerlendirilmesinin önemi ve zorluğu üzerine dikkat çekilmektedir. Cerrahların *uygun hasta* değerlendirmesi için tıp biliminin talep ettiği ve aradığı *normatif ölçütler* yetersiz kalmakta, sosyolojik değerlendirmeler yapılmadan ve

⁹ “Kozmetik Burun Ameliyatının Beş Yıllık Takibi” isimli makalede, 16-38 yaşları arasında, yaş ortalaması 22 olan 79 İtalyan (25 Erkek, 54 Kadın) üzerinde yaptıkları araştırma sonuçlarına göre “her ne kadar güzelleşmek amacıyla yapılan estetik ameliyatlar hastalarda ruhi iyileşmelere yol açarsa da burun ameliyatlarının sosyokültürel sebepleri de araştırılmalıdır” (Ercolani ve Diğerleri 1999:283-6 akt., Ergenekon, 2006:46).

¹⁰ 1991-97 yılları arasında İsrail’de 16-68 yaşları arasında % 86.7’si kadın, % 13.3’ü erkek olan burun ameliyatı olmuş 1930 kişi üzerinde yapılan bir araştırmada saptanan sebepler arasında (1) burnundan memnun olmama, (2) daha önce ameliyat olanlardan esinlenme ve (3) sosyal etkenlerin tesirinde kalma gibi nedenler vardır. (Shulman ve Shulman, 1998:420-4 akt., Ergenekon, 2006:47).

dikkate alınmadan ise sağlıklı ve bütüncül bir değerlendirme tam olarak gerçekleştirilemez gözükmektedir.

1.3.2. Literatürle Kavramlara Giriş

Sosyolojik olguları teorileştirme/ kuramsallaştırma, dolayısıyla kavramlaştırma ve sonrasında yorumlama, iki ana akım sosyolojik düşünce yaklaşımı ve üzerinden ayrılmaktadır: Toplumbilimsel perspektif dikotomisi; nesnelcilik (toplumsal yapı) temelli yapısal-işlevcilik/ yapısal inşacılık (Slattery, 2012:375-381) ekolü ve öznelcilik (toplumsal eylem) temelli sembolik etkileşimcilik/ inşasal yapısalılık (Slattery, 2012:333-339) ekolü üzerinden belirlenmektedir. Toplumsal yapı olan makro ile toplumsal eylem olan mikroyu karşıtlıklar olarak değil de “birbirlerini çeşitli tarzlarda etkileyen aktörler olarak ele almak” gerekliliği - aslında modernite sonrası oluşan bir zorunluluk gereği - “modernlikle birlikte toplumsal dönüşüm süreçlerinin işleyişinde gerçekleşen kapsamlı dönüşümlere dair nitelikli bir kavrayışa sahip olmak, sosyal eylemin yapısal analizini” gerekli kılmaktadır (Parsons’dan, 1949 akt., Özkan, 2014:1241). Tüm toplumbilimsel alanlarda, en azından son on yıllarda, yani “modern zamanlarda özellikle 1960’lardan itibaren ikinci modernlik olarak adlandırılan dönemde refleksif/düşünümsel düşünce egemen olmuştur” (Aka, 2010:17) ve halen de olmaktadır tespiti, modernitenin henüz bitmediğini vurgulayan Giddens’in *Modernliğin Sonuçları* içinde ön plana çıkardığı düşünümsellik (bkz. dipnot içinde, s.4) olgusunun devam eden güçlü varlığını doğrulamaktadır.

Bu bölümde, konunun çok yönlü/katmanlı olmasından dolayı - kesin sınırlar çizmeden düşünümsel/refleksif bir yaklaşımla - burun estetiği olgusu öncelikle nesnel toplumsal yapı üzerinden daha sonrasında ise öznel toplumsal eyleyici (birey) üzerinden açıklanmaya çalışılacaktır. Burnun yüze, yüzünde bedene olan ilişkisini parçayla bütünü birbiri ile olan ilişkisi üzerinden ele alarak söz konusu burun estetiği etmenleri bireyin topluma, toplumun da bağlı olduğu sistem(ler) bütününe bağlantılandırılarak anlamlandırılmaya çalışılacaktır.

1.3.2.1. Toplumsal Beden Kavramı ve Estetik Beden

“Toplumsal beden” kavramı ya da bütünsel bir “beden olarak toplum” olgusu, toplumun kendisi “sosyolojinin büyük bedeni” olarak düşünüldüğünde, “bedensel ilişkiler” ağı ya da “iletişimsel beden” kavramı üzerinden nitelendirilebilmektedir (O’Neil, 1989:3 akt., Okumuş, 2009:4-5). Sosyoloji ve beden ilişkiselliği bedene toplumsal bir nitelik atfedilmesiyle birlikte beden sosyolojisi içinde bütünleştirilmektedir. Topluma dönük yüzü

üzerinden ele alınan beden, sosyolojik bir perspektife yerleştirilerek, sergilenen tüm temsilleri üzerinden sınırları çizilmeye ve boyutları belirlenmeye çalışılan bir odak alanıdır. “Değişim halinde” ve değişimin odağındaki beden, hem değişimin varlık kazanma “aracı” hem de değişimin varlık “zeminini”dir. (Okumuş, 2009:5): Sürekli “etkileşim” devinimi içindeki “toplumsal hayat, bedenlerin birbirlerinin alanlarını belli bir paylaşım esasında kabul ettikleri bir düzeni var eder” (Aktay, 2002 akt., Okumuş, 2009:5). Herhangi bir toplumsal düzlemde toplum-alansal düzen, bedensel-alanlar arası paylaşımlı etkileşimlerdir. Tarihsel-sosyolojik beden üzerinden “uygarlaşma süreci çerçevesinde nihai bir beden teorisi” eksikliğine değinen Kara ise görüşlerini desteklediği Turner’a atfen, “kompleks bir bedenleşme anlayışını konu edinen” ve “beden imgesinin toplumsal uzayda nasıl işlediğini açıklayan” çok yönlü bir beden teorisine ihtiyaç olduğunu - Turner’a göre yoksunluk duyulan bir “toplum içinde beden ve beden içinde toplum” teorisine - vurgulamaktadır (Turner, 2001 akt., Kara , 2013: 9). Turner bedeni ikiye ayırarak; “beden içi” bedeni (iç beden) Sosyoloji ve Fizyolojinin ilgi alanına, “beden dışı” bedeni (dış beden) ise kamusal alana taşıyarak aslında, dış bedeni bir “sınırlılık” olmaktan çıkarmakta ve bedeninin dışı dönük yüzünü - bedeninin temsilcisi hükmünde - bedeninin “temsili” konumuna taşımaktadır (Turner, 1994 akt., Kara, 2013:9-10). Buradan hareketle, bireysel bedenlerin iç-dış tüm yüzeyleri eğer anlaşılırsa, *toplumun büyük bedeninin görünmeyen yüzü* de anlaşılacaktır demek mümkün gözükmektedir.

Bedenler toplumun ve kültürün dışında var olamazlar. Ve her kültür insan bedenselliğinin bazı yönlerini vurgularken, diğer bazı yönlerini de göz ardı eder ... ne yediğimiz, nasıl giyindiğimiz, bedenlerimize ‘bakmakla’ ilgili ritüellerin tümü , esas olarak kültür tarafından belirlenir. Beden çok güçlü bir sembolik form; bir kültürün merkezi kurallarının, hiyerarşilerinin ve hatta metafizik bağlılıklarının ‘yazılı’ olduğu bir yüzeydir. Ancak beden yalnızca bir kültür ‘metni’ olmakla kalmaz, aynı zamanda ... toplumsal denetimin pratik odağıdır (Berktaş, 1996:130-131 akt., Ergenekon, 2006:2).

Uygarlığın geldiği noktada ise, bir modernite kültür-metni haline dönüşen beden, estetik ve bedensel güzellik ilişkiselliği bağlamında bedene modern uygulamalar/müdahaleler kapsamında okunduğunda, Berktaş’ında belirttiği gibi: dış görünüşe gösterilen özen, temizlik alışkanlıkları, güzellik ölçütleri, yaşlanmaya ilişkin düşüncelerde dahil olmak üzere “bugünkü bedenle ilgili tüm pratikler ... makro disipline etme ve düzenleme çabalarının ve bireylerin kendi eylemlerinin uzantısı olan mikro pratiklerin karşılıklı ilişkisi içerisinde biçimlenmiştir” (Bozok, 2009:1193). Bozok bunu biraz daha açarak “bedenin bugünkü kodlarını, ortak toplumsal normlara içkin iktidar ve bilgi ilişkilerinin ve bireysel referansların” aslında modernitenin başlangıcıyla oluşan “tarihsel koşullar altında girdikleri diyalektik ilişkilerin birer sonucu olarak okumak mümkündür” saptamasıyla pekiştirmektedir (2009:1193). Her tarihsel dönemde o döneme özgü iktidar ilişkileri etrafında şekillenen

makro güçler altında şekillenen mikro bedenler yaratılarak ve denetlenerek, söz konusu toplumun tüm normlarını belirlemektedir. “Beden ve beden üzerine uygulanan denetimin, disiplinin, kaynağını içinde bulunduğu toplumdan yani dönemin geçerli değerleri ve ideolojisinden aldığı söylenebilir. Beden bu bağlamda sağlık, hastalık, güzellik, gençlik, yaşlılık gibi kavramların görünürleştiği, somutlaştığı alandır” (Demez, 2012:513). Marx’ın deyişiyle, “ ‘modern olmak’ katı olan her şeyin havada eriyiverdiği bir evrenin parçası olmaktır” (Berman, 1983:15-36 akt., Türkoğlu, 1994:253). *Modern olmak* ile *bedeni metinleştirmek* bütünleştirildiğinde, her daim değişen ve dönüşen giyim, kozmetik, diyet vb. etmenler aracılığı ile “güzelliğin sosyo-politik zemini” daha da kayganlaştırılmaktadır. Fiske’nin de Certeau’dan aktardığına göre; “... bir toplumun hukuku ve logos’u ete ve kemiğe büründürülüp cisimleştirilirken, toplumdaki insanların bedenleri de bir ‘metinleştirme’ süreci yoluyla bu kuralların gösterenlerine dönüşmektedir” (Fiske, 1999:115 akt., Demez, 2012:515). Giyim kuşam, bakım gibi sıradan gündelik pratikler aracılığıyla etkinleştirilen bu *metinleştirmeler* dönemsel kuralları ya da moda olguları “cisimleştirmenin ve bedeni metinleştirmenin araçları” olarak “somutlaştığı yer olarak beden ve onun konumlandığı bedensellik ile görünür” (Nazlı, 2009 akt., Demez, 2012:515) kılındığında ise, sağlığa yüklenen anlamları “bireysel değil toplumsal kılmakta” ve aslında sosyolojik olan, giderek ideolojik olana kaymakta, bununla birlikte de “güzelliğin anlamları da estetik olmaktan çok siyasal”laşmaktadır (Demez, 2012:515-516).

Fransız düşünür Foucault’nun biyo-iktidar kavramı, bugün “uysal bedenler” yaratmak adına bedenlerin “gözetim altında” tutulmasının altında yatan güç ilişkilerinin bir açıklamasıdır. Foucault’nun bedeni etkileyen teknolojiler için kullandığı “toplumsal teknolojiler” hüviyetindeki bugünkü “modern çağ gücü” olarak “biyo-iktidar”, “disipline edici güçten farklı olarak, bedene odaklanır ve belirli bireyler veya birey toplulukları yerine tüm nüfusu hedefler” (Layder, 2006:142). Foucault “Tıp” biliminden “iktidar-bilgisi” (Foucault, 2003: 252-253) olarak bahsederken oluşturulan “norm” olgusu üzerinden “normalleştirilen toplumsal bedenlerin aynı anda hem “disipline” edilip hem de “regüle/kontrol” edilerek, beden ve toplumun *nasıl* teknolojilerle birbirine kaynaştırıldığına değinmektedir.

Özellikle *bedenin cinselleştirilmesi* üzerinden yürütülen *iktidardaki* beden politikaları bedensel disiplinin referans noktası olan modern hukuk ve söylemleri temelinde kritik işlevler görmektedir: “Modern devletin beden politikası” bireylerin bedenine getirilen “cinsellik tertibatı” üzerinden işletilerek, beden düşüncesi kapitalizmin merkezi bir metaforu konumuna getirilen “bireysel beden” ile “toplumsal ve siyasal düzenin siyasi kurumların modeli” haline getirilmiştir. “Modernlik ile birlikte daha önce görülmediği yoğunlukta

söylemin nesnesi haline getirilen” ‘cinsellik’, bedenle ilgili tüm söylemleri ile “sosyal üremeyi” amaçlamıştır (Saygılı, 2005:324, 335). Hukuk devletinin güçlü eli “bedeni kurarak” bedene “şekil vermek” için gerekli altyapıyı oluşturmuş; böylece, adalet sisteminin insanı ilgilendiren tüm hukuksal söylemleri, yasaklamaları ve sonrasında gelen müdahaleleri ile “kurulup bozulabilir” bir *bedenin anatomi-politiği* (Foucault) oluşturulmuştur (Donnelly, 1992:200 akt., Saygılı, 2005:337-338).

Elias, *Uygarlaşma Süreci* (2000) içinde Foucault’cu “beden denetimi” fikrinden farklı olarak toplumsal bedenlere *medenileştirilen kontrollü müdahaleler bütünü* şeklinde yaklaşmıştır: “Uygar beden toplumsallaşan rasyonelleşen ve bireyselleşen bedendir” (Demez, 2012:517-518). Elias’a göre, “uygar bedenler, baskın kurallara uyan ve bunlar tarafından idare edilen “kurmacalar” olarak değerlendirilmektedir” (Elias, 2000 akt., Eke, 2013:222). Bugün bu *kurmacalar* - üretilen toplumsal söylem ve işletilen pratikler - *kontrollü müdahaleler* ile, beden “sınır ve olasılıklarının algısal temellerini” belirlemekte (Nazlı, 2009 akt., Demez, 2012:515) ve özellikle *tercih* edilebilen keyfi estetik ameliyatlara daha da görünür kılınmaktadır.

Toplumsal beden ve estetiksel müdahale birlikteliği, modern dönemde görsel beden algısı üzerinden bedene müdahalenin *estetik bir dokunuşla* mümkün kılınmasıdır. Eageleton’a göre “estetik-olan” - ‘güzel olan’ gibi - ideolojik-olandır” ve ideolojinin gereği olarak da “toplumsal hayatın bütünü estetik kılınmıştır” (Eagleton, 1998:116).

Estetik, bedene ilişkin bir söylem olarak doğmuştur. Alman filozof Alexander Baumgarten tarafından verilen orijinal formüllendirme içerisinde, bu terim, ilk elde sanata değil, fakat Grekçe aisthesis sözcüğünün belirttiği gibi, çok incelmış kavramsal düşünce alanına karşıt olarak, bütün insani algı ve duyum alanına gönderir. ‘Estetik - olan’ teriminin 18. yüzyılın ortalarında, ilk kez yürürlüğe soktuğu ayırım, ‘sanat’ ile ‘hayat’ arasındaki ayırım değil, fakat maddi-olan ile maddi-olmayan arasındaki ayırımdır (Eagleton, 1998:25).

Ancak, bedene dışarıdan yapılan her tür ve şekilde müdahale, aslında, bedene yapılmış bir tacizdir.

“Beden, insanın insan olarak görünme aracıdır. Bu mânâda insanı insan kılan onun bedenidir. O nedenle denilebilir ki toplumsal bir varlık olarak insan, bedenle toplum sahnesine çıkar. Toplumsal ilişkiler, insan bedenlerinin topluma arzıyla gerçeklik kazanır. Bedenlerin topluma arzı veya toplum sahnesinde yer alışı ise, oldukça karmaşık bir süreçtir. Karmaşıklığın temelinde bedenlerin birbiriyle karşılaşması, etkileşime girmesi ve birbirine müdahale etmesi yatmaktadır. Bedene müdahale, insanın iç dünyasından, bizzat bedenin içinden gelebileceği gibi, dış dünyadan, diğer bedenlerden de gelebilir. Dış dünyadan bedene yapılan müdahaleler, estetikten hükmetmeye veya iktidar kurmaya kadar pek çok sebep ve etmenden kaynaklanabilir. Müdahaleler, kıyafet biçimlerinde olduğu gibi bedene görece az ve zararsız/yararlı veya bazı güzelleştirme çabalarında ve tıbbî uygulamalarda olduğu gibi görece faydalı da olabilir, tam tersine

her türlü yaralama, işkence veya öldürme biçimlerinde görüldüğü gibi zararlı da olabilir. Son çözümlemede beden, toplum içinde sürekli müdahalelerle karşı karşıya kalabilmektedir” (Okumuş, 2009:1).

Modern Tıbbın ve Sosyolojinin ortak inceleme alanı olarak beden, estetik cerrahi girişimlerdeki hızlı teknolojik ilerlemelerle doruğa çıkartılıp, üstünde manipüle edilebilir bir “meta” olarak toplumsal sahnede yerini almaktadır. Illich’e göre, “tıbbi tekelleşme” elinde “endüstrileşmiş tıp” olarak adlandırılan klinik tıp alanındaki ilerlemelerin ticari amaçla kullanılmasının somut olarak yansıdığı beden ise, “yaşamın tıplaştırılması (tıbbileştirmek)” (Illich, 1995: 35-37) olarak ifade bulan medikalizasyon sürecinden en çok etkilenen alandır. 20. yüzyılın sonlarına doğru estetik cerrahinin gelişimi ile birlikte beden algısında önemli bir dönüşüm olmuş, beden artık “‘verili’ (Tanrı’nın ihsanı ya da Vehbi) olmaktan çıkarak istek ve arzuya göre seçilip şekillendirilebilecek plastik bir özelliğe sahip” hale gelmiştir. Elde edilebilir güzellik böylece “sadece zengin ve ünlülere özgü bir ayrıcalık” olmaktan çıkarak halka mal olmuştur (Şişman, 2006:33 akt., Eke, 2013:173).

Estetik ameliyatlar üzerine yazdığı kitabının ilk bölümüne Gilman (1999) “*Estetik ameliyat nedir?*” soru başlığı atarak ve bizzat cevaplayarak giriş yapmakta, sosyolojik denilebilecek bir yaklaşımla “görünür olanlarla yargılamak” (“judging by appearances”) kavramı üzerinden “görünüşü özgür kılan” estetik cerrahi ile *özgürleştiren* estetik cerrahlara artan talebe ise şöyle açıklık getirmektedir:

Nasıl görüldüğümüze göre yargılandığımız bir dünyada, kendi görünüşümüzü değiştirebileceğimiz inancı, özgürleştiricidir. Biz ne görünüyorsak oyuzdur ve neyse o gibi görünüyoruzdur! Hepimiz kime güveneceğimize, kimi seveceğimize, aşık olacağımıza veya kimden korkacağımıza karar verdiğimiz, içsel görünüm kabulleri/normları barındırırız. Biz sanki bu içsel kabuller sabit ve şaşmaz gibi hareket ederiz (eyleme geçeriz). Ancak, biz dünyayı tüm karmaşıklıkları ile görürken /değerlendirirken, bu görsel haritaları sürekli olarak tekrar çizeriz. Ve bizim dünyayı gördüğümüz gibi, dünyada bizi görünüşümüze göre yargılayarak görür. Dünyanın “gözünde”/gözü önünde başka biri olmak veya kendimizin daha iyi bir versiyonu olmak, herkesin istediği bir şeydir. Bunu ister takı gibi süslerle yapalım, isterse de saç bakımından dövme yaptırmaya, vücut deldirmeye kadar çeşitli fiziksel değişimler yoluyla olsun, biz görmenin ve görünmenin talebine cevap veririz. Böyle görsel yargılar her an her yerde ve belkide gereksizdir. Ama, onlar bizi hapsederler de. Son yüz yılda, biz giderek bizim başkalarına nasıl görüldüğümüzü kalıcı/sürekli değiştirebileceğine inandığımız kişilere yöneliyoruz - estetik cerrahlara (Gilman, 1999:3).

Teknik-modernlik sonrası “ticari göstergelerle donatılarak” yüceltilen “beden ve yüzeyi, çoklu piyasa kimliklerini yansıtan bir metne, sayfaya, ekrana, göstergeler toplamına dönüşmüştür” (Çabuklu, 2004:102). Beden yüzeyinin modernliğin kendini gösterdiği bir alana dönüşmesinin doruk noktası haline gelen estetik ameliyatlar, görünürde *yüzeysel* olsalar da ve yüzeyde görünür izler bırakmamayı vaat etseler de bedenin derinliklerinde az

çok iz bırakırlar. Özellikle kadınların iç mutsuzluklarını bedenlerine estetik müdahalelerle gidermeye çalıştıkları ancak, artan beden görseiliğinin aslında bedeni sadece dış yüzeyiyle “tüketilecek bir meta” olarak gören tüketim toplumuna hizmet ettiğini söylemek daha olası gözükmektedir.

Kadın bedeninden mutsuz olunca bir tür mazoşist duyguyla, acı çekme pahasına bedenini estetik ameliyatlara değiştirme, “güzel”leştirme riskini alıyor. Erkeklerle problemini bedenindeki değişiklikle çözebileceğini düşünüyor. Çoğu kadın, ameliyatın yarattığı değişimden memnun, ama hâlâ mutlu olmadığı halde tekrar tekrar bedenine yönelik bir tür şiddet uyguluyor ... (Altan Kar ile röportajdan)

Modernite sonrası süreçte, her biri modern söylemler üreten “psikiyatri, tıp, sosyal hizmetler gibi oldukça farklı profesyonel söylemlerin yanı sıra, sosyoloji ve kriminoloji gibi disiplinlerin ortaya çıkışı da yeni güç tekniklerinin gelişimi rafine edilmesi ve çoğaltılmasına katkıda bulunmuştur” (Best & Kellner, 1991 akt., Layder, 2006:142). Modernitenin *yeni olana eğilim* özelliği, *yeni olanı tecrübe etme* olanağı da sağlamaktadır. Buna paralel seyreden “bireyin dünya görüşünün endüstrileşmesi” (Illich, 1995:142) ise kapitalist tüketim pazarının böl-parçala-yönet politikasının bedene de sürekli yenilenerek uygulanmasına hizmet etmektedir. Böylece, bedenlerin tüketilerek *uysallaşması* ya da bedenlerin parçalanarak *yönetilmesi* sistemi ayakta tutmaktadır. *Binyılın Sonu*’nda Castells’in “*Bu Binyılın Ötesinde*” görüşü, bu gidişatın *sistemin bekası adına* daha da etkinleşerek devam edeceği yönündedir : Castells, 21. yüzyılda enformasyon devriminin “küresel enformasyon otobanının tamamlanması” sürecinde, çağın vaat ettiği “aklın gücüyle görülmemiş bir üretken kapasitenin serbest bırakılması” ile küresel ekonominin genişleyerek, bütün kültürlerle, bütün iletişim akışlarına, bütün finansal ağlara nüfuz” ederek yeni kar-etme fırsatları peşinde durmadan yerküreyi tarayacağını öngörmektedir (Castells, 2013b:507-516).

1.3.2.2. Toplumsal Burun Kavramı ve Estetik Burun

Yirmibirinci yüzyılın başlarında Sosyoloji bilimini ve burun estetiği olgusunu birbiriyle bağlantılandırma çabası, toplumu anlamaya çalışırken toplumun çokça gündeminde olan ve her geçen gün daha güncel olan *bedensel görseiliğin* bugün için geldiği noktada, insan bedeninde *görünürlüğün* ve biçimselliğin en belirleyici sathı olan *insan yüzünün merkezi burun* ekseninde *nasıl, ne şekilde* ve *hangi etmenlerle* şekillendiğini ilişkilendirmektir. Halk dilinde burun estetiği ya da tıbbi adıyla rinoplasti, Sosyoloji ve Tıp bilimlerinin kesiştiği sosyal alan olarak da toplum ve burun bütünleşmesinin alanı olan *toplumsal burun* kavramının daha iyi irdelenmesini olanaklı kılmaktadır.

Biçimsel yapısıyla ve duruş şekliyle; büyüklüğüyle veya küçüklüğüyle, uzunluğuyla veya kısalığıyla, genişliğiyle veya darlığıyla, kalkıklığıyla veya düşüklüğüyle, derisinin inceliğiyle veya kalınlığıyla, yüzün diğer yapılarını tam ortada birbirine bağlayan, denge merkezi; eğer kendi içinde dengesi bozuk ise tüm yüz dengesinde dolaylı olarak bozulmasına yol açan, yüzde ifadeyi en çok etkileyen ve insanların kendilerini ifade etmelerinde en büyük özgüven desteği sağlayan burun *sadece* bu yönleriyle *görsellik* temelinde ele alındığında son derece işlevsel bir organdır (Truswell vd., 2007:51-56).

Tıp literatüründe rinoplasti olarak adlandırılan burun estetiği ise tamamen *burun görselliği* adına burna şekil verme ve yapılandırma ameliyatıdır. Rinoplasti genelde basit olmaktan çok komplike bir dizi müdahale gerektiren ve estetik cerrahi alanı içindeki en özel ameliyat grubunu oluşturan burun içine ve(ya) dışına yapılan *estetik* olarak; burun boyutunun küçültülebilmeli büyütebilmesini, burun ucunun kaldırılıp indirilebilmesini, burun ucunun inceltilip sivriltilebilmesini, veya tam tersi kalınlaştırılabilmesini (yeniden şekilendirilmesini), burunda sağa sola eğrilikler varsa düzeltilebilmesini, burun sırtı çökükse dolgunlaştırılabilmesini, tümsek varsa ya da kambursa fazlalıkların alınabilmesini, burun delikleri büyükse küçültülebilmeli, asimetri varsa düzeltilebilmesini de içermekte veya içerebilmektedir. Sadece burna özel bir ameliyat olarak *rinoplasti*, burnun tamamen ya da kısmi olarak yeniden yapılandırılarak *görselliğine yepyeni ve daha güzele doğru* boyut kazandırma işlevi görmektedir.

Burun görselliği olgusu *burun estetiğinin tarihi* ile ön plana çıkmıştır. Hem geleneksel Hint tıbbında hem de eski Batı'nın merkezi olan kıta Avrupa'da ilk estetik müdahaleler *burun için* yapılmıştır. Estetik ameliyatların çıkışı ve gelişimi öncelikle *burun güzelleştirme* için olmuştur. *Modern* anlamda estetik cerrahinin doğuşu temelinde ise; estetik ameliyatlarda *modernite* ile birlikte ortaya çıkan çoğu klinik uygulamanın 1880'li - 1890'lı yıllara dayandığını belirten Gilman (1999), 16. yüzyıl sonunda Avrupa'da estetik ameliyatlardaki ilk anlamlı artışın sebebi olarak burnun şeklini bozarak etkileyen frengi hastalığına değinmektedir. Ortaya ilk çıktığı 15. yüzyıl sonu ve tekrar hortladığı 18. yüzyıl sonları itibarıyla "frengi salgını" (*epidemic syphilis*) ve sonrasında gelişen "frengifobia" için devreye giren cerrahların çözümü, frengi hastalarını "kötü görünen, düzdüz olan ve de 'yok olan' burun" yüzünden - aslında cinsel yolla bulaşan frengi hastalığının yol açtığı - *damgalanmadan* (stigmatization) *kurtarmak* amacıyla, "burnunları tekrar yapılandırarak" toplumda daha az "görünür olmaları"ni sağlamaktı (Gilman, 1999:10). Bu noktadan sonra da rinoplastinin ve estetik cerrahinin tarihsel ilişkiselliği, her birinin geçmişte bir çok

gelişimsel dönemde yakın dirsek teması içinde olduklarını göstermektedir.¹¹

Rinoplasti dahil tüm cerrahi operasyonların bugüne gelmesi teknik ve teknolojilerin gelişimi sonucunda olmuştur. Bugünkü bilim-teknoloji toplumunda *teknik beden ve teknik burun*, tüm teknolojik gelişmelere paralel olarak varlığını sürdürebilmekte ve popülerliğini arttırabilmektedir. 20. yüzyılın ikinci yarısında, Jacques Ellul, *Teknoloji Toplumu* (1964) adlı eserinin arka kapak sayfasında, insanlık tarihinin geldiği *medeniyet* noktasında, tekniğin *medeni olmak ve medeni kalabilmek* için hem bir *araç* hem de bir *amaç* olarak kullanıldığına vurgu yapmaktadır.

Bizim medeniyetimiz teknik bir medeniyettir. Dikkatsizce incelenen amaçlara sürekli geliştirilen araçlar bulma arayışına bağlanmış bir medeniyettir bu. Gerçekten teknik amaçları araçlara dönüştürür. Bir zamanlar kendi başına değer verilen şey, ancak, başka bir şeyi elde etmeye yaradığı için değerlidir. Tam tersine, teknik araçları amaca da dönüştürür.

Ellul, aslında, modern çağda tekniğin sosyal anlamına ve etkilerine değinirken, insanoğlunun gelişim süreçlerinden biri ve medenileşmesinin bir sonucu olarak kabul edilen medeniyet çağının teknikten ibaret olduğunu belirtmektedir. *Teknik ve medeniyet*, bugün *ayrılmaz ikili* olarak yollarına devam etselerde insanoğlunun dünü de geçmişi de bir *teknik gelişim* silsilesi çizmiş, bedene uygulanan ve beden üzerinden uygulanan *teknik politikalar* ise teknolojik güç öbekleri oluşturmuştur.

Görsel bedenin ortaya çıkışı ve yükselişi sürecini, *“Kişinin kendini ve ötekileri takdimi ve temsili”* başlığı altında *ayna* örneği üzerinden anlatan Pascal Ory, teknik imkanların gelişip,

¹¹ Rönesans Avrupası’nda *hasta* burnu ilk şekillendirme tedavisi Gaspare Tagliacozzi (1545-999) tarafından İtalyan tekniği denen kol cildinden fleple “greft” uygulama tekniği ile yapılmış ve ilk plastik cerrahi kitabı *De Curtorum Chirigua* (1597) yine Tagliacozzi tarafından *kendi tekniği* detaylandırılarak yayınlanmıştır. Ancak Tagliacozzi’nin kullandığı teknikler ölümüyle beraber tarihe karışarak unutulmuştur (1999:67-68). Antiseptiğin ve anestezinin keşfi (1846) ile tekrar canlanan rinoplasti, 1881’de *“Rhinoplastik”* ismiyle burun estetiği ile ilgili bir monograf çalışması yapan Carl Ferdinand von Graefe (1787-1840) ile bir dönem ivme kazanarak, “estetik ameliyat” dendiğinde sadece “buruna yapılan ameliyat olarak” anlaşılacak kadar yaygınlaşmıştır. Kimilerine göre Tagliacozzi estetik cerrahinin atası olarak “kabul” edilse de esas olarak bilinen *isim babası* Johan Friedrich Dieffenbach (1792-1847) tarafından *“Rönesans etiketi”* olarak *“güzellik ameliyatı”* (*beauty surgery*) olarak isimleştirilen ve bugün “kozmetik” olarak bilinen “estetik fonksiyonlu” her türlü ameliyat için, “tıbbi fonksiyonlu olandan” *ayrım* çizgi çekilmiştir (Gilman, 1999:10-12). Aydınlanma sonrası ise, yüz estetiğinin tamamen “ırksal estetik” haline geldiğine ya da dönüştürüldüğüne Gilman tarafından bizzat örneklendirmelerle değinilmektedir (1999:88). Özellikle Nazi Almanyası’nda Yahudilerin “çirkin” burunları yüzünden damgalanmalarını önlemek için Alman cerrahlar tarafından rinoplasti daha da geliştirilerek uygulanmış ve başka ırkların - özellikle ABD’de siyahların “fazlaca iri/kaba” ve İrlandalı göçmenlerin “fazlaca küçük/yassı” durarak ‘sırtan’ burunları için de bir çare haline gelerek, yenilenen teknikleri ile bugünlere getirilmiştir (daha detaylı bilgi için bkz. *“The Racial Nose”*; Gilman, 1999: 85-118).

yaygınlaşarak bireysel özgürlüklerin en üst düzeyde yaşanabildiği özel alanın - mahrem alanın - tam ortasında konumlanması ile *kendine ayna da bakan bireyin*, bugün *kendine bakan birey* haline dönüştüğüne dikkat çekmektedir.

... mahrem alanda banyo tartısı ya da başta ayna olmak üzere daha sıradan, en azından daha eski bir takım aygıtların da çoğaldığı düşünülürse, teknikteki değişimlerin bu bağlamda bir sebepten ziyade bir etken olduğu, olsa olsa yürüyen bir süreci hızlandırdığı söylenebilir. İlk başta aynalı dolapta sabit dururken sonraları giderek taşınabilir hale gelen (...) ayna (...) modern toplumlarda varlığını kabul ettirmiştir. Bu bağlamda gerçekte belirleyici olan şey, insanın kendine bakmasının, dikkat etmesinin kabullenilmiş olmasıdır, basın-yayın araçlarının geçirdiği değişim bunun hem bir sebebi hem de kanıtıdır (Ory, 2006:113).

Görselleştirmenin tarihi, aynanın ortaya çıkışından fotoğraf makinesinin ve fotoğrafın 1840 - 1860' larda yarattığı etkinin dış görünüşle ilgili olarak daha yakın tarihte video kamerası ve video çekiminin katkısında gücüyle, ayna-fotoğraf-video üçlüsünün tarih sahnesindeki yerinin sonsuza kadar belirlendiği; böylece, bir dizi dönüşümle teknik tertibatın ağırlığının ortaya konduğu muazzam bir teknik gelişim dönemeçleri toplamıdır: Yves Michaud'e göre, "Bunlar (fotoğraf ve video) görmek ve görülmek için fazladan birer gözdür ... Bakanla görülen sürekli birbirini yansıtmaktadır ve istisnasız her şey doğduğu anda bir görüntüye kavuşmaktadır" (Michaud, 2006:346). Görsel beden aynı zamanda hem *tekildir* hem de toplumsal, ama *teknik* söz konusu ise, *teklilik* çoğulluk içinde görünmez olabilmektedir. Görünürlük toplumsallıkla hem daha ön plandadır (*bireysellik* vurgulanır ise) ama aynı zamanda da toplum tarafından görmezlikten de gelinebilmektedir (eğer *dışlamalar*, *etiketlemeler* var ise). Modernitenin "gözmerkezcil" ("ocularcentrism") konumu, (Jay, 1993 ve Jencks, 1995:1-12 akt., Talu, 2010:149) tam da bu görünürlüğün gelişen tüm modern görüntüleme teknikleri olan fotoğraf, film veya video çekimi sağlayan dijital teknolojiler ve *facebook instagram, twitter ya da selfie* gibi görseelliğin paylaşımını sağlayan sanal ağlar uzamı ile birlikte, *göze kötü gelen burnun giderilmesi gereken teknik bir hata* gibi ön plana çıkması ve zaten *göze hitap etmeyen* dolayısıyla *görmezden gelinen* ve *dışlanan burnun* estetik yoluyla topluma dahil edilmesi için tekniğin geliştirdiği ve topluma getirdiği bir yöntem olarak rinoplastinin vurgulanması sağlanmıştır. Burun estetiğinin *teknik* fonksiyonu tıbbi teknolojilerle, toplum tarafından *ötekileştirilmiş* burnun, teknik bedenin tarihi gelişimi içinde topluma kazandırılmasıdır.

1.3.2.3. Burun Estetiğinin Sosyolojisi : Tüketim, Güzellik, Medya, Moda, İmaj

Karl Marx (1844) "İnsan doğaya ne kadar yabancılaşır o kadar toplumsallaşır, ne kadar toplumsallaşır o kadar kendisine yabancılaşır" sözüyle doğadan kopuşu kendine yabancılaşmayla bağlantılandırmaktadır. İnsanın hayvandan farkını vurgulamak için ise, hayvan olmak için *kendi postuna özen gösteren* olmanın *yeterli* olduğuna vurgu yaparak

bugünkü modern yaşamın bireyciliğine, tüketimciliğine, tüketirken görünürlüklerle, imajlara yüklediklerine, adeta işaret ederek kalıp basmaktadır. Bugün bu *kendi postuna özen, başkasının postuna öykünme ve kendinin olmayana bürünme* hırsına dönüşmüştür. Marx'ın kapitalizmin ciğerini bilmesi, yarattığı ve yaratacağı tahribatlarla ilgili ileri-görülüşü, 21. yüzyılda bir başka bilim insanının, bir doğa bilimcinin, çalışmalarında hayat bulmuştur. Dünyaca ünlü zoolog, ressam ve davranış-bilimci Morris (daha önce ele alınan *modern burun* kapsamında bkz. s. 5) *İnsanat Bahçesi* adlı eserinde, insanoğlunun yaşam alanları üzerinde akıl yürütmeler yapmakta ve felsefesi kendi içerisinde son derece tutarlı olan aşağıdaki paragrafla, sosyolojik olarak incelediği insan mahsulü şehirleri bir tüketim evreni olarak *İnsanat Bahçesi*'ne benzetmektedir.

Doğal yerleşim alanlarında ve doğal koşullar altında hayvanlar birbirini yaralamaz, kendi yavrularına saldırmaz, mide ülseri olmaz, oburluktan hasta oluncaya kadar şişmanlamaz, kendi kendini tatmin etmeye kalkmaz, homoseksüel çiftler kurmaz, kendi türünden olanları öldürmezler. Kent insanların ise bunların hepsini yağtığını söylemek bile gereksiz. Acaba, insanlarla hayvanlar arasında esaslı bir fark olduğunu mu gösterir bu? İlk bakışta öyle gibi. Oysa bu aldatıcı ve gerçeğe uymayan bir gözlemdir. Aslında bazı hayvanlar bazı koşullarda, bu gibi davranışlarda bulunabilirler; özellikle doğa dışında tutsaklığa mahkûm edildikleri zaman. Türdaşımız insanlarda görerek pekiyi tanıdığımız bu anormalliklere, hayvanat bahçesinde kafese kapatılmış hayvanlarda da rastlarız. Demek ki kent, Bir Beton Ormanı olmaktan çok bir İnsanat Bahçesi'dir (Morris, 2008:7).

Sennett, "*Batı uygarlığında Beden ve Şehir*" incelemesi olan kitabı *Ten ve Taşta*, Batı şehrinin tarihinin bir "uygarlık imkanı" olarak toplumda eksik ve yetersiz hissettirilen bedenin *kendisiyle savaşıması* temelinde oluşturulan başat beden imgesinin ikircikli bir haz ve iktidar yaratma çabası arasındaki uzun mücadelelerin bir kaydı olduğunu yazmaktadır (Sennett, 2001:334-335). Tüketim, şehirleşmeyle "modernleşmenin bir unsuru" hale gelirken (Yiannis ve Lang, 1997:15-16, akt., Özcan, 2007a:88) tüketen birey ise "tüketici yurttaş" (Urry, 1999:226-227 akt., Eke, 2013:59) olmaktadır: Çağdaş tüketici dünyaya geldiğinde kendisini, insan zekasının yaşamı sürdürmekle ilgili pek çok sorunu çözmüş olduğu bir ortamda bulmaktadır (Morris, 2008: 201). Bu sebeple modern insanın tüm yaşamı, kendisini uyuracak bir uğraş aramakla geçer: Hazır edilmiş/bulunmuş ve uyarandan yoksun bir hayat, hayvanat bahçesinde kafesler arkasında hem uyaran bakımından zayıf, hem de yaşamın son derece basit olduğu ortamlarla benzerlik göstermektedir. Saldırganlaşan vahşi hayvanlar gibi *demir kafesteki* (Weber, 1905) modern insan da yeterli uyaran olmadığında bunalıma girebilen ve sapkınlaşabilen bir tür olarak, tüketim pazarında sürekli uyarılmış bir durumda tutulması, her türlü iletişim, reklam ve propaganda gayretlerinin tüketime yöneltmesi gereken *potansiyel* olarak algılanmaktadır. Tüketim tanımında esas olan "ihtiyaç" tatminidir (Odabaşı, 2009:20). Modern zamanlarda *yaratılan* "sahte ihtiyaçlar" (Marcuse, 1990:8 akt., Şahin, 2008:183) ise sürekli ve sonsuz, çoğu zaman *teşhisi mümkün değil, tatmini ise*

imkansızdır. İhtiyaçların artık sadece tüketmek ihtiyacına *indirgendiği*, hazzal açlığın tüm diğerlerini tüketerek doyuma ulaşabileceği sanrısının *yüceltildiği*, konulmuş tek hedef olarak yok ederek/tüketerek var olunabileceği yansıtılması yansıtılmaktadır.

Burun estetiğinin sosyolojisini yapmak, toplumda yinelenen bir insani durum olarak burun estetiği olgusu için “art arda geliş ilişkileri”ni kurma çabası ekseninde, “öznel anlamları, yani insanların yaşamlarına verdikleri anlamı kavramaktır” (Aron, 2010:370). Durkheimci sosyoloji anlayışının “bir toplumsal olgu kuramı üzerine kurulu” olduğundan hareketle, “birey üzerinde bir dış baskı uygulayabilecek her davranış biçimi toplumsal olgudur” vurgusu yapan Aron, modanın da aynı biçimde bir toplumsal olgu olduğunu belirtmektedir : “Herkes belirli bir yılda belirli bir biçimde giyinir, çünkü başkaları aynı şekilde davranır. Modanın kökeninde olan birey değil , üstü kapalı ve yaygın zorunluluklarla kendini duyuran toplumdur” (2010:261). Bir kitlesel akım olarak moda, bireysellikten uzak, *toplumsalın kendisidir* denilebilmektedir.

Modanın kategorik olarak sahip olmadığı bir şey varsa, o da bireysellik ifadesidir. Tanımı gereği moda çağa uygunluğu temsil ettiği kabul edilen bir giyim tarzı ya da bütüncül bir stildir. Moda kuşkusuz genellikle bireysel tarzlarda kullanılan giysilerle -zorunlu olarak- aynı şey değildir. Modaya uygun olmak başka bir şeydir. Her zaman egemen olan ideallerin kabulüdür (Coward, 1993:32 akt., Eke, 2013:9).

Simmel’in sosyolojik analizinde bireyler, bireysizleştirilmiş /yabancılaşmış bedenler olarak maske kimlikler takarak ve dolaşarak “metropol hayatının getirdiği yabancılaşmayla başa çıkabilmek için statü, moda etiketleri ya da bireysel farklılık yaratarak “sahte bireysellikler” gerçekleştirmeye çalışırlar” (Simmel, 2013:42; Storey 2000:140 akt., Hürmeriç ve Baban, 2012:93).

Eke’ye göre ise toplumda “egemenlik hali”, giysinin/ kıyafetin iktidarın bir nişanesi olan moda şeklinde “kendi sembollerini üretmekte” ve “gündelik hayatta boy göstermektedir” (Waquet ve Laporte, 2011:67 akt., Eke, 2013:9). Moda kavramının Türkçeye yerleşme sürecini, toplumsal hayatta “bir yenilik” anlamındaki tarihi üzerinden - bunu da, moda tarihinin Avrupa’da “kapitalizmin gelişimiyle eş” tutulması üzerinden - Türkiye’ye uyarlandığı şekliyle “devrim ve ihtilal sonrası sürecin bir ürünü” olarak tanımlamak mümkündür (Eke, 2013:5). Moda’nın gücü, bir kere *topluma yerleştikten* sonra toplumun *afyonu* olmasından kaynaklanmaktadır.

Bedene sürekli iyi bakmayı öğütleyen, bedene aşık olan bu takıntılı anlayış, beden ve arzunun tüm gizli işbirlikliğini engeller ... Moda artık, başlangıçta hedefi olan güzellik ve zarafetin ötesinde sadece gündelik, takıntılı, disiplinci bir işleyişin gizleyicisi olarak,

bastırılmaz, irrasyonel, kendi kendini yok edici bu azgınlığı besleyen bir itkidir (Baudrillard, 2008:174 akt., İnceoğlu ve Kar, 2010:78).

Bugün toplum ve fiziksel görünüm ilişkisi, *gözükebileceğinin en iyisi görünmek* olarak özetlenebilir. Bireyin görselliği, birey içsel olarak ne yaşıyor olursa olsun, *dışın* yani *toplumun* konusudur ve toplumun alanına girer. *Gözükebileceğinin en iyisi görünmek*, öncelikle *normal* gözükmeyi gerektirir çünkü, beden bütünlüğünün herhangi bir şekilde bozukluğu/eksikliği, ister görsel (fiziksel) isterse psikolojik olsun *normal* olanı değil marjinal olanı - norm-dışı *kalarak - anormal*, marjinalleştirilmiş ya da dışlanmış olanı temsil eder. Bu temsil, *görünürde* toplumun bakışını temsil etse de ekonomik, sosyal ve siyasi güç mekanizmalarının beden üzerinden *meşru* işleyişindeki var olan bütünlüğü kanıtlamaktadır. Bireyin *kendisinin bildiği* görselliği, *topluma mal olduğu içindir* ki, kendisinin dışarıdan *nasıl görüldüğü, nasıl görünmesi gerektiği* veya *nasıl görüneceği* kendi davranışlarından veya seçimlerinden nasıl bağımsız olamaz ise bunların ana kaynağı olan *toplumsal bütünün bakış* açısından da hiç bir şekilde bağımsız değildir. Her bir davranış ve yapılan her seçim *o topluma göre davranan toplumsal bireyin tercihi* olmaktadır. Bu noktada, her bireyin toplumsal yapıdaki sosyokültürel ve sosyoekonomik konumu o bireyin hareket alanını, davranışlarını, seçimlerini ve kararlarını da etkilemektedir. Burun estetiği gibi görselliği büyük oranda etkileyen bir tercihte bulunan birey içinde bu seçim, bireyin *nasıl görüldüğüne* toplumun bakışı/ müdahalesi sonrasında *nasıl görüneceğine* verdiği nihai bir kararın birey tarafından uygulamaya konmasıdır denilebilir. Dar alanda aile ve arkadaş çevresi, gelir düzeyiyle birlikte, bireyin burun estetiği tercihlerini ve kararlarını öncelikli olarak çerçevelerken, bunlardan bağımsız ama belki de daha etkili olarak dışarıdan - dolaylı bir müdahaleci olarak sınırlarını her geçen gün genişleten ve bugün herkese açık ve daha ulaşılabilir olan medya, reklam ve sanal ağlar bütünlüğünün oluşturduğu - popüler kültür (modernleşme sonrası ortaya çıkan *modern kültür* olarak) daha da güçlenerek etkisini katlamaktadır.

Popüler kültürü içinde barındıran *modern hayat*, bedenlerin de metalaşması açısından son derece aktif bir işlev görmektedir. Her birey, az ya da çok popüler kültürden beslenmektedir. Tercihler bazen daha *seçkin* olandan yana kullanılsa da - örneğin moda olanı - *modacıyı takip etmek* yerine *takip edilen 'dizaynır' (designer) ve hizmet olarak alınan 'stayling' (styling)* gibi - popüler kültürü görmezden gelmek hiç bir şekilde mümkün değildir. Popüler kültür her ne kadar genel toplumsal beğenileri ortak bir potada eritse de bireysel beğeni veya estetik kaygılar bireyi "taraf" yapmakta ve "sınıf"lamaktadır (Bourdieu, 1984). Her birey kendi *bütçesine göre* takip edeceği ya da öyküneceği grubu seçerek *klasını* belirleyebilmektedir. Veblen'in *Aylak Sınıfın Teorisi* adlı kitabında tanımladığı "gösterişçi

tüketim”, modern dönemde meta üretiminin genişlemesi ile ortaya çıkan ve tüketim pratikleri ile toplumsal konumları belirlenen “aylak sınıfın” diğer sınıflarca *öykünülen* böyle bir yeni yaşam tarzının incelemesidir (Veblen, 2005 akt., Hürmeriç ve Baban, 2012: 91-92).

Castells (2013a) *ağ toplumu* kavramını; ortaya çıkan yeni örgütlü toplumun tarihsel, sosyo-ekonomik ve teknolojik kökenlerini İnternet ve diğer dijital teknolojilerin gelişmesi, yeşermesi ve dallanıp budaklanmasıyla bağlantılandırarak sanal-ağlar-yoluyla sanalın gerçek dünyanın içine sızması ve nüfuz etmesi ile dili, düşünceyi ve toplumsal hayatı şekillendirmesi ile yeniden üretmesinin yarattığı dikkate değer boyutu temelinde değerlendirmiş ve kullanmıştır. Bugün sanal medya dahil tüm dijital-görsel medya, popüler kültür oluşturma da belkide en önemli rolü oynamaktadır. Kitle kültürünün yaşam alanı olan medyanın güzellik, estetik, moda, imaj vb. anlayışı üzerindeki söylemini ve kadın-erkek herkesin, bu söylemlerin her birini nasıl algıladığı ve yorumladığı üzerinden toplumsal algının nasıl şekillendirdiği izlenebilmektedir.

Medyanın ilk ve öncelikli etkisi, yaratılan tektip ve katı güzellik standartlarının toplumca benimsenmesine zemin hazırlaması ve inşa edilen bu zeminin üzerine, televizyon, reklam afişleri ve magazin vb. gibi etkin kanalları vasıtasıyla bireyin kendi ailesindeki bireylerden daha çok ve devamlı olarak “güzel insanlar” görmesi ile birlikte, toplumda azınlık olan *idealize edilmiş güzel insan* tipolojisinin asıl gerçeklik, norm ve *ulaşılabilir olduğu* sanrısı yaratmasıdır. Ancak paradoksal olarak, gitgide *altın oran* gibi spesifik oranlara, matematiksel hesaplamalara ve ölçütlere göre milimetrik olarak belirlenen güzellik ölçülerinin idealize edilerek *zorunlu* olarak daha dar bir alana sıkıştırılması ve indirgenmesi sonucunda, bu ideale ulaşılabilirliğin giderek zorlaşması ancak ona ulaşılabilirliğin artarak yüceltilmesi ve tek idol haline getirilmesi kaçınılmazdır.

Bireylerin; mevcut güzellik ölçütlerine göre bir bütün olarak kendilerini veya teker teker uzuvlarını güzel veya çirkin olarak algılamaları , toplumsal değer yargılarına verdikleri önemi gösterir (...) Güzellik duygusunun kaynağı insanda, mimaride, heykelde, vb. renk armonisi, yapı tekniği ve boyutlarının yanı sıra “altın oran” terimiyle ifade edilen ve o yapıyı meydana getiren öğelerin en, boy, ve derinlik olarak birbirlerine olan ideal orantısıdır (Çağlarca, 1997 akt., Ergenekon, 2006:20-21).

İdealize güzellik kavramı ekseninde dış güzelliğin kısmen altın oran gibi nesnel ilkeler ya da ölçüler doğrultusunda tanımlanabilmesinin mümkün olduğu ancak söz konusu olan *o topluma bağlı öznel bir algılama* olduğu gerçeği bu işi yapan cerrahlar tarafından da sıkça vurgulanmaktadır (bkz. tez bulguları, ss. 93-95). Modernite sürecinde, bedenin “toplumsal ve bireysel anlamda, hesaplanabilir, izlenebilir, ölçülebilir, tahmin edilebilir, bilgisine

ulaşılabilir ve yönetilebilir bir nesne” haline geldiği (Rose, 1998:88 akt., Bozok, 2009:1194) ancak son zamanlarda ön plana çıkan *bireysellik* vurgusunun, “modernite de akıl ve bedenın birbirinden ayrılmasının beden cephesindeki yankısı olan ‘bedenin rasyonelleşmesi’” (Shilling, 2003:43 akt., Bozok, 2009:1194) biçimini alarak bedene yapılacak müdahalelere daha da hizmet ettiği görölmektedir.

Güzelliğin farklı bir boyutu olarak iç güzellik, aslında dış güzellikten bağımsız ele alınmaz. Kant’ın iç güzellik - dış güzellik karşılaştırması net ve keskindir: “Dış güzellik duygusaldır, kişiden kişiye , kültürden kültüre değişir yani ölçütleri görecelidir; iç güzellik ise evrenseldir akıl yoluyla bulunabilir; daha kesin ve açıktır” (Kant, 1951:62-68 akt., Ergenekon, 2006:5). Kant, dış güzelliğin fiziksel bedene ait, iç güzelliğin ise akılsal bedene ait” yönüne vurgu yapmaktadır ancak bugün için *bedenin rasyonelleşmesi* (Schilling) paralelinde iç güzelliğin dış güzellik kadar *aklıleştirildiği* ve estetik cerrahiyi *meşrulaştırdığı* söylenebilmektedir.

Bugün, görsel medyanın bombardımanı altında tutulan bireyler meşru görölen bir *bio-estetik gözetim* altında yaşamaktadırlar. Yirminci yüzyıldaki en etkili medya analisti olarak kabul edilen ABD’li Herbert Schiller *Zihin Yönlendirenler* adlı eserinde, kendi ülkesinde “bir sosyal kontrol aracı olarak işlev gören” toplumsal manipölasyon temelinde “medya menajerleri aracılığıyla kitlelerin nasıl manipöle edildiği” ve “kontrol altında tutarak bir nevi nasıl uyutulduklarını gözler önüne sermektedir” (Schiller, 2005 akt., Olgun, 2008:40). Bu bilinçli *uyutma* özellikle bir “ ‘çekicilik’ üretme süreci olan ‘reklamcılık’ ” ile elele ve kolkola yürütölmektedir (Berger, 1999:133). Berger reklamları acımasız bir sömürü (hem psikolojik hem maddi) aracı olmakla suçlamakta, reklamın temelde gerçeğe değil “düşlere” dayandığını ve *kandırdığını* ima etmektedir (1999:146). “Çekicilik düşleriyle doldurulmaya çalışılan gerçekle reklam arasındaki uçurum “reklamın aslında sunduklarıyla sözünü ettiği gelecek arasındaki uçurum, yani seyirci/alıcının içinde bulunduğu durumla olmak istediği durum arasındaki uçurum”dur (1999:148). Berger kitabı “*Görme Biçimlerimiz*”de son sözlerini reklamların tehlikeli boyutununu “görmenin” önemine vurgu yaparak tamamlamaktadır: İnsanların umutlarını, düşlerini sömürerek, “halka istenecek, istenmeyecek şeylerin ne olduğu, yanlış ölçütleri zorla kabul ettirerek” (1999:154) beslenen medyatik sömürgenin “reklam” ayağına dikkat çekmektedir.

Görsellik üzerinden görsel medya aracılığıyla afyonlanan ve uyutulan/uyuşturulan tüketim toplumu içinde, estetik ve bedenın ayrılmaz-birlikteliği daha da pekişmektedir: “Estetik, atletik, zayıf, ince bakımlı vücut belki de ona sahip olanlardan çok daha fazla kapitalist ekonomiyi yönlendirenlerin isteği gibi durmaktadır. Modern beden anlayışı aslında tüketim

toplumlarının beden anlayışıdır” (Cirhinlioğlu, 2001:96). Beğeni ölçülerinin belirlenmesi, bedeninden “mutsuz olma” ölçüsünü de belirlemektedir: “Bedenden mutsuz olmak çok önemli bir cümle. Çünkü güzellik endüstrisinin ilk yaptığı şey, bedene karşı bir memnuniyetsizlik oluşturmak. Çıkardığı ikonlarla önce beğeni, güzellik ölçüleri değiştiriliyor” (Altan Kar ile kitabı üzerine yapılan röportajdan).

Burun estetiği ve tüketim ilişkisi, bir memnuniyetsizlik/mutsuzluk *duyma* üzerine bir reddi-miras olarak mevcut burnun *burun tüketimi* ile, istenilen şekle sokularak *yeniden üretimi* üzerine kurgulanmıştır. Yapılan burun makyaj(lar)ıyla, hem estetik cerrahinin hem de güzellik endüstrisinin tüketim pazarından pay alarak bedenin tüketilmesi ile başlayan, yüzün tüketilmesi ile devam eden ve sonrasında burnun tüketilerek yeniden üretimine - yeni ve *satın alınmış* bir burunla - yoldaşlık ettiği söylenebilir. Güzel-burun sahipliği, *gönüllü* (keyfi) bir alış-verişin sonunda gerçekleşen ve *arzulanan* bedensel-meta (estetik burun) adına gerçekleştirilen bir satın alıştır.

Bir değer ölçüsü olarak meta kavramı, para eden her şeyi güzel ve arzulanan kılmaktadır. “İnsan yaşamı için gerekli, yararlı, güzel ve hoş olan her şey anlamına gelen meta , hem değişim hem de kullanım değerine sahiptir” (Tunalı, 1998:90 akt. Ateş, 2007:2). “Meta estetiği”nin konusunu oluşturan “estetik obje”, aslında hoşlanılan ve haz alınan “bir görünüş” olmaktan çok, etkilediği ölçüde “bir değer” olmakta; bu değer ise dillendirilmekte olan “güzel” kavramı üzerinden nitelendirilmektedir. Güzellik kavramı, medya ve beden politikaları ve benzeri yardımcı ajanlar ile sürekli idolleştirilen bir kavram olarak ortaya sürülmektedir. Üretilen(bile)n güzellik ya da medya-üretimli güzellik, tüketile(bile)n güzelliğe de göz kırpmaktadır.

Hürriyet Gazetesinin Kelebek eki estetik ve güzellik ile ilgili kadınlara tam sayfa yayın yapmaktadır. Ele aldığı konular arasında; saç dökülmesi, burun estetiği, “gençlik”, diyabet” gibi konular yanında başlıklar çarpıcı spotlar olarak verilmiştir. Bu konular “Estetik Cerrah” olduğu belirtilen bir uzman tarafından sosyal yaşam ve gündelik yaşama ilişkin detaylarla birlikte işlenmektedir. Böylece estetik cerrahinin ne denli işlevsel ve yaygın olduğu ve yaşamın içinde olduğu duygusu yerleştirilmektedir... Başka bir ilginç metinle güzelliğin yapılabilen, sonradan üretilen bir süreç olduğu vurgulanıyor. Artık günümüzde güzellik doğal değil, üretilmiştir. “Türkan Şoray: “efsane gözlerde estetik varmış”. Doktoru açıklamış, ameliyat değil iğneyle ufak bir dokunuş yaptık demiş”. Böylece aslında estetik ameliyatsız güzelliğin olamayacağı, bir dönemin “efsane güzeli”, özellikle de gözleri ile ünlü bir sinema sanatçısının bile bir operasyon geçirmeden güzelliğinin tamamlanmayacağı ima edilmektedir (21 Aralık 2009 tarihli Hürriyet Gazetesinden akt., Demez, 2012:527).

Beden üzerinden tüketimi körükleyen imaj ve imaj kültürünün tüketim kültürünü besleyen kaynaklığı sonucunda, verilen toplumsal imaj bireyi “dış görünüm, bedensel temsil, yani görünüş konusunda daha duyarlı yapar” (Featherstone, 1991:179 akt., Okumuş, 2009:9). “Gösteri Toplumu”nda, “var olmak”tan “sahip olma”ya, “sahip olmak”tan “gibi görünmek”e varan süreç içinde tüm “gösteri”, görünür kıldığı “meta dünyası”nın tam da kendisi olmaktadır (Debord,1996:17). Bedenin *giydirilmesini* bedene kıyafetler üzerinden yapılan bir müdahale olarak değinen Okumuş’a göre, bireyler kıyafetleriyle “kimliğin, ideolojinin siyasal görüşün, tutulan takımın vs. bedende sergilenmesi” ile “bireysel veya grupsal düzlemde yaşam biçimlerini ortaya koyarlar” (Okumuş, 2009:9). Bugün beden yüzeyini *örtten* her ne ise, *o* bedenin değerini belirlemektedir. Bedenin yüzeyinin en görünür ve örtülemez yerinde, yüzün tam ortasında, girintileri ve çıkıntılarıyla üç-boyutlu burun, *doğal örtüsü* kaldırılarak, *yeni örtüler altında* (giydirilerek) güzelleş(tiril)mektedir.

Tüketim toplumu, metalara imajist bir karakter kazandırıp göstergeler dünyasına sunarak simgesel değerler oluşturması ve reklamı etkin biçimde kullanmasıyla, aynı zamanda modayı geniş kitlelere yayarak geçerlilik zamanını kısaltarak, zaman, mekan ve beğeni üzerindeki manipülasyonlarıyla tüketici üzerinde etki ve güdülenme yaratmaktadır (Karakaş, 2001:24).

Kadın üzerinden güzellik kavramı ve güzelleşme kurgusunun işlevsel olduğu alan ise kadının bizzat bedenidir. Kadın-modası güdülemesi, ideal vücut ölçüleriyle yüceltilen *kadınsı* bedeni, salt kendisi için güzelleştirilmekte olduğu inancıyla sürekli tüketmektedir.

Beden ideal vücut ölçüleriyle yüceltilirken, kişisellik bağlamından da kopar ve toplumsal bir konuma taşınır. Kişi, bedenini kendisinden çok bir görüntü olarak temsil olduğu toplumsal bağlamıyla algılama başlar; bu, kişinin kendi bedenine yabancılaşmasıdır. Bu bağlamda, “kendimi seviyorum...” türünden popüler söylemlerin sahteliği ve kadını içine çektiği ironik oyun tam da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Kadın, vücuduna yönelik ticari yatırımları, kendisini çok sevdiği için yaptığına inandırılırsa da, onu bu güzelleşme çabalarının sonucunda daha çok beğenecek toplum için yapmaktadır (İnceoğlu ve Kar, 2010:78).

Bugün kadın için güzellik *kalıcı* olmak zorundadır. Geçici güzellik gibi geçici makyaj da yerini kalıcı makyaja devretmiştir: Kozmetik ya da “kalıcı makyaj ameliyatı” olarak da bilinen estetik/plastik cerrahinin bedenleri makyajlayarak vurduğu cerrahi darbe fırçasıyla nasıl yine ve yeniden sınırsızca *çizdiği*, yüzeyde çizik izleri bırakılmasa da, derinin altındaki derin iç yarıkları makyajlayarak kapatamadığı için *tekrarlara düştüğü* gözlemlenmektedir.

Modern insanın bireyselleştikçe, kendi mutluluğu ve kendini iyi hissetmesi için, *kendini gerçekleştirilmesi* beklenmektedir. “ ‘Bireyselleşme’ fikrinin içerdiği şey bireyin toplumsal karakterinin, atfedilerek, miras alınarak ve doğuştan kazanılarak belirlenme durumundan kurtulması” ve “insan kimliğinin bir ‘veri’den bir ‘görev’e dönüştürülmesinden” ve bunun

getirdiği “sorumluluğun yüklenilmesinden ibarettir” (Bauman, 2005:178). *Görevlendiriciler ve görevlendirilenler* ile ayakta duran modern toplumsal düzen, “yeni kapitalizmin yedeğinde gelişen elektronik medya ve iletişim ortamları” ile giderek “bireyselleştirmekte” ve “denetim çarkı içine çekmekte” olduğu bireyi hapsederek, “‘verilmiş’ görevin içine”, *yoğunlaştırılmış* bir bireyselleşme ile çekmektedir. Birey, kendi evinin içinde, “ ‘Elektronik Devrim’in, toplumsal açıdan yeni kültürel etkileşimin alt yapısını hazırladığı”, kendi “yeni merkezi konumu” olarak belirlediği ve “insanın dünyayı algılaması, tutum ve tavır geliştirmesi, eğlenmesi vb. kültürel oluşumlar” için kullandığı “evde, TV karşısında biçimlenmektedir” (Aytaç ve İlhan, 2008:188-189). Bugün ise son on yıllarda, Bourdieu’nun “simgesel şiddet” kaynağı ve dinamiklerinden biri olarak gördüğü “televizyon” (Bourdieu 1997, akt., Özsöz 2007:19) kadar yaygın olmasa da bilgisayar *başında* ya da akıllı telefonların *tuşunda* geçirilen saatler bireyselleşmenin sanallaşması ile sürekli makro ekranlardan mikro ekranlara kayarak ve daha da daralarak hissedilmektedir.

Medyatik fotoğrafların etkisi ve toplumsal normları nasıl dönüştürebileceği, son zamanlarda internet ortamında ya da akıllı telefon ekranlarında paylaşılan ve yüze odaklı *özçekim*¹² ya da daha popüler adıyla *selfi* (selfie)¹³ göstermektedir. Yüz estetiğinde kişinin *estetik* profiline en büyük katkıyı sağlayan burnun sosyal medyadaki *görünürlüğünün* ve *kusurlarının fark edilirliliğinin* özçekim çılgınlığının artışı ile paralellik gösterdiği gözlemlenmektedir : Burnun kendisine yapılan oransal müdahalelerle, yüze göre burnun orantısının değiştirilebilir olmasının olanaklılığıyla sağlam bir zemin bulan rinoplasti, medyadaki *profilden fotoğraf* paylaşımı sıklığıyla orantılı olarak artmaktadır.

Mutluluk ölçüsünün indirgendiği “arzu edilen her şeyin satın alınabilirliği” ve “tüketim açlığı” içinde doyuma ulaşma hırısı, “hem özgürlüğün hem de mutluluğunun kaynağı haline gelmiştir” (Fromm 1996:90 akt., Osmanoğlu, 2008:16). “Tek boyutlu insan” (Marcuse) bugünkü “tek boyutlu tüketim toplumu”nda, teknoloji perdesi ile örtük “incelmiş köleler” halinde ve teknolojik-obje robotlar (Marcuse, 1985:49) şeklinde *tüketecek* yepyeni *teknolojiler* aramaktadır.

¹² Güncel Haber : “Özçekim çılgınlığından en çok burunlar etkilendi: Özçekim çılgınlığı estetiğe ilgiyi arttırdı. Yakın plan yüz çekimlerinde ise en çok burunlar göze batıyor. Papağan gagası, pinokyo burun, semer burun gibi burun kusurları ile uzmanlara başvuranların sayısı da günden güne artıyor.” (İHA) (<http://www.ih.com.tr/haber-ozcekim-cilginligindan-en-cok-burunlar-etkilendi-381837/>)

¹³ Güncel Blog-Yazısı (İngilizce) : Stanek, Jack (blog) *‘Selfie Surgery’- A Modern Phenomenon / Özçekim Ameliyatı Modern Bir Fenomen* file:///Users/Macbookair/Desktop/makale/Selfie%20Surgery':%20A%20Modern%20Phenomenon%C2%A0Jan%20Stanek.webarchive

Modern toplum ve *lüks tüketim* ilişkiselliği irdelendiğinde ise, *lüksün* bugün artık modern, post-modern, tüm toplumların bir gereksinimi haline geldiği söylenebilmektedir. Alışveriş yapmanın var olmayı simgelediği tüketim çağında, moda ve reklam endüstrisi ile pompalanan *marka satın almak*, kimlik oluşturmanın bir aracı ve kişilikleri tanımlamanın bir ölçütü haline gelmektedir. Bir olgu olarak “‘lüks kavramı’, temel gereksinimlerden daha yüksek fayda sağlayan ürün veya çeşitlendirilmiş hizmetin genel tanımıdır ve lüks tüketimde estetik duygulara ve rahatlık gereksinimine cevap verecek bir üretim-tüketim ilişkisi mevcuttur” (Chevalier & Mazzolovo, 2008:11 akt., Hürmeriç & Baban, 2012:96-97). Bedene yönelik her türlü üretim-tüketim ihtiyacı ise *iktidarın lüksüne* kalmaktadır.

Foucault'ya göre iktidar bedene çizgiler çizerek onun sınırlarını belirler; “akıl” onu tanımlar; iktidar, bilgi ve hakikat yayarak bedeni sürekli bir denetimin odağına yerleştirir. Normal ve patolojik olan arasındaki ayırmadan hareketle bilim, bedeni normalleştirirken aynı zamanda bedenini, sürekli yeniden üretilen normal-anormal ikiliğinden beslenen bir istisna rejiminin içinde “özgürleşerek” iktidar ilişkilerine dahil olmasına olanak tanır (Arpacı, 2011:132).

Bugün ihtiyaçlar, eşyalara *bitişik* hale gelmektedir: Bugün herkesin elinden düşmeyen ve neredeyse *yapışık* yaşanan akıllı cep telefonlarına olan *ihtiyaç* örnek bir *gösterge* olarak *toplumsal değerler ve istekler* kümesini oluşturabilmektedir.

Tüketim, temel işlevinin dışında başka nesnelere, gösterge niteliğinde başka yan anlamlara karşılık gelir. Örneğin haberleşme aracı olarak kullanılan telefonun konfor, statü aracı olarak kullanılması ve bu alanda her türlü nesnenin, göstergeler üzerinden toplumsal anlamda bir değerler kodu üreterek telefonun yerine geçebilmesidir. Bu yaklaşım içinde tüketim, doğal ihtiyaçların karşılanmasından ziyade kodlar ve kurullarla düzenlenmiş bir göstergeler sistemidir. Bu sistemde temel ihtiyaçların ve zevklerin yerini, toplumsal değerler ve sınıflandırmalar düzeni almaktadır (Baudrillard, 1997 akt., Nar, 2015:946).

İnsanlara nasıl “ihtiyaç duyacakları” öğretildiğinde ise “kafeslenen” tüketiciler “kıvamına gelmiş olgun tüketiciler” (Bauman, 2006:96-97 akt., Şahin, 2008:185) olarak en elverişli öğrencilere dönüşmektedir (Illich, 1991:59-60’dan akt., Odabaşı, 2009:21). Artık insanlar yaşamak için tüketmemekte, sadece tüketmek için yaşamaktadır. İhtiyaç duyulan nesnenin üzeri sürekli olarak “kabuk bağlamak”ta (Özcan, 2007:262), “kanadıkça” tekrar kabuk bağlaması gerekeceği için de sürekli ve tekrar kanatılmaktadır.

Bireyin maddi imkanları ölçüsünde oluşturulan ihtiyaçlar listesi ve bu listenin her yeni gün *uzaması* - pahalı kişisel bakım ürünlerine, kozmetiğe, kıyafete, stiliste, estetisyene ve cerraha erişebilirliğin çeşitlenmesi ile güzelliğin bir meta olarak satın alınabilirliğinin kolaylaşması - toplumsal algıyı “güzel olamamak” gibi bir durumun söz konusu edilemeyeceği noktaya getirmektedir. Bu güzellik fetişizminin burun estetiğine olan talebin artmasındaki *doyumsuz*

varlığı, böylesi talepleri “ihtiyaçlar hiyerarşisinde” hesaplanamaz bir yerde konumlandırmaktadır.

Giyecek, barınak, ev eşyası, takım taklavat denilen şeyler, bu gereksinmelerle heveslerin çoğunun yöneldiği belli başlı hedeflerdir. Zengin adam fakir komşusundan fazla yiyecek tüketemez (...) Gelgelelim; birinin koskoca konağı, büyük elbise dolabı ile ötekinin ahıra benzeyen evini, birkaç pırtısını kıyaslayınız. Bunların giyeceği, barınağı, ev döşemeleri arasındaki miktar bakımından farkın da, nitelik farkı kadar büyük olduğu göze çarpar. Yiyeceğe karşı olan istek, herkeste insan midesinin dar hacmi ile sınırlanmıştır. Fakat yapı, giyim kuşam, takım taklavat, ev döşemelerindeki rahatlıklarla süsler için olan isteğin ucu bucağı, sınırı yok gibidir (Maslow, 1943:386-387 akt., Şahin, 1996:4).

Estetik burnun “bir ihtiyaç mı yoksa bir lüks mü” olduğu sorusu ise çok tartışmalı bir konudur. Bugün bireylerin “kendilerini sevmeleri/şımartmaları” ve “kendilerini gerçekleştirmeleri” salık verilmekte, medyada çokça dillendirilerek adeta empoze edilmektedir. Bireylerin tüm diğer ihtiyaçlarının karşılanmadan “kendileri olamayacakları” vurgusu, tüketim pazarını da beslemektedir. Maslow’un “İhtiyaçlar Hiyerarşisi” ya da “Gereksinimler Sıradüzeni” (Yetiş, 2010) içindeki en üst basamak olan ve “estetik ihtiyacı” karşılandıktan sonra ancak ulaşılabilecek hedef nokta olarak “kendini gerçekleştirme gereksimini” adımını/basamağını, Maslow’un “potansiyelini sonuna kadar kullan, olabileceğin ne varsa ol” sözleri açıklamaktadır: Bu adım “diğerlerinden çok farklı seyretmekte olan” ve “tam olarak gereksinim olarak” adlandırmanın da çok mümkün olmadığı ama erişilebilecek en tepe noktadır ancak böyle bir gereksinimin tam anlamıyla doyurulamayacağı; doyuruldukça büyüyeceği, büyüdükçe de ise gereksinimin artacağı *doyumsuz* adımdır (Yetiş, 2010:8).

Lüks düşüncesi bir hayli çeşitlilik göstermekte, su götürmez biçimde de gizli ve değişken bir öznel payı içermektedir. Elbette lüksün gerçekleşme koşullarında büyük çoğunlukla paranın payı vardır ama lüks düşüncesi basit ekonomik çözümlemeyle kavranamayacak noktadadır. Lüks algısı, kişinin bulunduğu sosyo ekonomik konumdan kültürel sermayesine ve hayata bakışına dek birçok faktörün etkilediği son derece kompleks bir oluşumdur. Söz gelişi, herhangi bir kişi için aynı fiyat ve markaya sahip bir saatle tişört karşılaştırıldığında saat lüks addedilmezken, tişört lüks olarak algılanabilmektedir. Burada devreye (söz konusu metanın kullanım ömrü/değeri kadar gösterge değeri, kişinin mali durumu, başkalarının meta hakkındaki görüşleri, kişinin o metayı nerede konumlandığı, metaya sahip olduğunda elde edeceğini varsaydığı diğer iyelikler vb gibi) çok değişkenli bir denklem girmekte ve bireyin lüks algısını biçimlendirmektedir (Paquot, 2010:12 akt., Eke, 2013:118).

İktidar alanlarındaki tüm “söylemler güç ve kontrolü insanların gündelik hayatına taşır ve yayarlar. Yani onlar belirli pratikler, alışkanlıklar ve rutinleri normalleştirirken, belirli insanları dışlayarak sapmalar ve sapkınlıklar yaratırlar” (Layder, 2006:142). Sağlık-hastalık olgusu ve toplumsal kökenleri, sağlığın ve hastalığın sosyolojisini anlamlandırmak için

sosyolojinin alt bilim dallarından biri olan Sağlık Sosyolojisinin konu alanlarından biri olarak irdelenirken, “sağlığın sosyal belirleyicileri”nin *kimler* olduğuda sorgulanmalıdır. DSÖ’nün (1947) “Sağlık, sadece hastalık va sakatlığın olmayışı değil ; fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden tam bir iyilik halidir” şeklindeki tanımı sağlığın aynı zamanda sosyal bir olgu olarak görülmesini sağlamıştır (Tekin, 2007:5). Ancak, *estetiksel rahatsızlık* için “sağlam uzuvların görünüşünden memnun olmamak, huzursuzluk duymaktır” (Ergenekon, 2006:6) tanımlaması, neyin sağlık/sağlıklı neyin ise hastalık/hastalıklı olduğunu muğlaklaştırmaktadır. “Bireylerin hastalığa ya da davranışsal sapmaya tepki” gösterdikleri, “toplumun hastalığı tanımlarıyla” ürettiği, “davranışsal sapmanın sosyal açıdan tanımlanması ve tepki gösterilmesi”nin ise hasta kişinin davranışını şekillendirerek, hasta rolünün sürdürülmesini etkilediği”, sağlık sosyolojisinin dikkat çektiği hasta-ve-toplum-arası “sosyal etkileşimli” konulardır (Balbay, 2012:4). Sosyal tepki - etiketleme kuramına göre “abartma” ve “yadsıma” toplumsal olgular olarak insan etkinliğinin ve etkileşiminin bir ürünüdür (2012 : 6). Ancak sosyal yapısalcılık kuramının temel varsayımı ise - tam tersi bir çıkışla - “inşasal” sosyal gerçekliğin asıl etmen olarak davranışları yapılandırdığı, tutum ve değerlerin “referans alındığı” bir sosyal yapıda, “*sağlık ve hastalık toplum tarafından tanımlanır ve yapılandırılır*” vurgusu yapmaktadır (2012:7).

Toplumdaki *estetik* etkinlikler ve müdahaleler, *estetiksel* toplum beklentileri, normalleştirmeleri veya damgalamaları ile ilişkilidir. Ancak, burada belirtilmesi gereken önemli nokta şudur: Toplumun bireyin *üstünde* etkisinin derecesine karşılık, bireyler arası etkileşimin bireydeki etki düzeyinin karmaşık olması, “asıl etmen kim” sorusu bağlamında çok net bir cevap vermemektedir. *Belirleyici* muğlaklığı sonucunda ise burun estetiğinde *norm dışına çıkma* ya da *estetikte sapma* veya *estetik sapkınlık* derecesinin varabileceği en son nokta hesaplanamaz ve ölçülemezken, toplumsal kabul görmeyen ama onaylanmasa da zamanla *kabullenilir* hale gelen örneklerden biri olarak, en az on kez - “yirmi yıl içinde otuz ya da kırk cerrahi müdahale görmüş olabileceği kanısında” olan estetik cerrahlar dahi vardır (Morris, 2009:80) - burun estetiği geçirmiş olan Michael Jackson gösterilebilir. Jackson örneği bağlamında, *burun-kaynaklı ırkçılık* olgusu da *tartışılabilir* olmaktadır, zira söz konusu örnekte bir dizi farklı estetik operasyon rinoplastiye eşlik etmektedir. Ancak, Türkiye’de dahi “burun ırkçılığı” (Yumul, 2000) “siyasal bir proje” olarak bedeni burun estetiğine *meçbur* edebilmektedir. Yumul’a göre toplumsal ayrımcılığın bir alanı haline getirilen “ırkına özgü” ama aslında “özgün burunlar” - Türk burnuna *karşı* Kürt burnu, Laz burnu - toplumda *törpülenmesi* gereken *sivrilikler* olarak üstü örtük bir *ötekileştirme* ve *dışlama* politikası gütmektedir.

Bedenimizi değiştirerek yeni biri olabileceğimiz vaadi önce etnik/ırksal ‘kusurları’ düzeltmenin bir aracı, Ötekilikten kurtulmanın bir yolu olarak görüldü. Estetik ameliyatla kimliği ele veren fiziksel özelliklerden arınmak mümkün olabilirdi. Estetik ve karakteri burun şekline bağlayan yaygın görüş Yahudilerden Siyahlara birçok grubun burunlarını Batılı normlara göre değiştirmesine yol açtı... 2005 yılında Mersinli bir estetik cerrah “En çirkin burun Kürtler ile Lazların. Soğuk iklimde akan burnu silmek, uzatıp çirkinleştiriyor. Allah’tan ki, Türk burnu güzel olmasa da sadece uzun. Laz burnu, çıkıntılı ve uzun. Kürt burnu, Lazlarla mukayese edilmeyecek kadar kalın kemikli ve etli. Bu nedenle Kürt burnu çok uğraştırıyor. (...) Kürtler, bütün ırksal kabalıklarının burunlarında taşıyorlar” derken ‘burun ırkçılığı’nın tüm birleşenlerini bir iki cümleye sığdırıyordu. Hem Kürtlerin burunları çirkindi, hem de ‘kalın’ burunları, onlara has ‘ırksal kabalığın’ göstergesiydi (Yumul, 2000:42).

Yumul’un Anadolu’daki bir cerrahın ağzından yorumladığı “öteki ırkın burnuna bakış açısı” ekseninde söylenebilecek olan ise belli bir burnun *ideal* ya da *standart* olarak belirlenmiş olması, diğerlerini *ırksal/ırklaştırılmış burunlar* yapmaktadır. Dünyaya hakim olan “ırksallaştırılmış güzellik” (racialized beauty) normlarının etkisiyle bu işi yapan Türkiye’deki tüm cerrahların farkında bile *olmadıkları* ise cerrahiyle hedeflenen ve idealize edilen burun ile aslında ırksallaştırılmış burun estetiği normlarının belirlenmesine katkıda buldukları olmaktadır.

Ayrımcılık ve toplumsal dışlanma/etiketlenme sonucunda, bedenlerin karşılanmamış takdir ve tasdik ihtiyacı, başka bir ihtiyaçla - tüketim ihtiyacı ile yer değiştirmektedir. Tüm tüketim sınırlarına ket vurularak, tüketim ihtiyacı, gereklilik/ zorunluluk üzerinden *sınırsızca-tüketme ve tüketmeyene-dışlama* getirmektedir.

Günümüzün narsizmle şekillenen tüketim kültürü sürekli başkalarının takdir ve tasdikine ihtiyaç duyan ve bu yolda bedenini yeniden yapılandırmak ve korumak için zaman ve para harcamaktan çekinmeyen bireyler yarattı. Tüketim toplumuyla birlikte tüketmeyen/ tüketemeyenleri dışlayan yeni dışlama biçimleri ortaya çıktı. Bedenlerde bu süreçten payını aldı, beden temelli yeni dışlanma kriterleri oluştu (Yumul, 2000:6).

Goffman terminolojisinde “stigma” (damgalama) “eksik/“tam olmayan”, norm-dışı olduğu için “arzu edilmeyen”, “istenmeyen” ya da “değersizleştirilen” bireylerin dışlanmalara ve etiketlemelere maruz kalmasını ifade eder: “Goffman stigmatı, daha az değer verme davranışı, bu etiketi taşıyan insanların daha az istenebilir ve neredeyse insan gibi idrak edilmemesi olarak tarif etmiştir” (Goffman, 1963 akt., Kara, 2013:115). Damgalanma (stigmatization) olgusu, ikili karşılaşmalar da ilk izlenimle, sadece dışsal görüntü (görsellik) üzerinden verilen *tepkisel* bir yaklaşımı da belirtir.

Karşınıza bir yabancı çıktığında önce onun kategorisi ve özelliklerini düşünürsünüz, yani “toplumsal kimliğini”. Burada dürüstlük gibi kişisel özellikler kadar meslekle ilgili yapısal özellikler de devreye girer. Tabii ki bu süreçlerin farkında değilsinizdir, ta ki beklenenin dışında bir soru işareti ortaya çıkıncaya kadar. Yabancı karşınızdakinden onu farklı kılan, diğerlerinden daha az arzu edilir özellikleri olduğunu duyuran bir yönü

ortaya çıkarsa, zihninizde o artık tam bir insandan eksik bir insana indirgenir. İşte bu atıf “stigma”dır ve gündelik dilde zayıflık, dezavantaj, özür gibi isimler alır (Gençoğlu, 1992:3).

Toplumsal damgalanma bireyin kendi kendini damgalaması sonucunda “içselleştirilmiş damgalanma” ya da yol açabilmektedir.

Kendi kendini damgalama davranışı, kişideki ruhsal hastalığın toplum tarafından damgalanmasının kişinin içselleştirmesi sürecidir ... Bilimsel yazında, içselleştirilmiş damgalanma yaşayan bireylerde umut ve benlik saygısı azalmakta ve kendi kendini damgalama depresyon, sosyal kaçınma ve kötü baş etme stratejileri ile sonuçlanmaktadır. Eşik altı depresif belirtiler ve düşük benlik saygısı, yaşamlarındaki amaçlarına ulaşamayan ve sonuçta kötü yaşam kalitesi olan bireylerde sıkça rastlanmaktadır (Sözen vd., 2013).

“İçselleştirilmiş damgalanma” ya da “kendi kendini damgalama” ise toplumsal damgalanma süreci sonunda damgalanan birey tarafından bu durumun benimsenmiş ve kabul edilmiş olmasından kaynakladığı görülmektedir.

Ruhsal hastalığı olan birçok kişi toplumdaki ruhsal hastalıklarla ilgili damgalamanın farkındadır ve bu hastaların bazıları kendilerine yönelik damgalamayı onaylamakta ve bunun sonucu olarak kendi kendilerini damgalamaktadırlar. İçselleştirilmiş damgalama, olumsuz basmakalıp düşüncelerin, kişinin kendisi tarafından kabul edilmesi sonucu ortaya çıkan, değersizlik, utanç, gizlilik ve geri çekilme olarak tanımlanabilir (Çam ve Çuhadar, 2011:136).

Tıp biliminin ve cerrah uzmanlığının Foucault'nun bio-iktidar kavramlaştırmasının bilgi-iktidar-beden denklemi ekseninde ve bedene yapılan tıbbi müdahalelere “tıbbi otorite”nin hakimiyeti ve “tıp camiası dokunulmazlığı” üzerinden yaklaşan Okumuş, “Türkiye’de ... tıp camiası, doktorlar, toplum katında büyük bir dokunulmazlık zırhıyla korunma altındadırlar. Siyasal iktidar da doktorlara karşı ‘özel muamele’de bulunur” (Okumuş, 2009:7). Giddens’in kavramlaştırdığı hekime duyulan “güven” olgusu ekseninde, hastanın doktora olan *inancı* sayesinde ise Foucault’cu bir yaklaşımla “hekim, bedene müdahale imkan ve fırsatlarını değerlendirerek toplumsal ilişkilerde çok önemli bir iktidar alanı elde edebilmektedir” (2009:14). “Güven, kesin olarak inanç ile itimat arasındaki bağıdır” ve uzmanlık sistemlerine duyulan güven bu sistemlerin başındaki bireylere ya da sistemlerin ne şekilde ayakta durduklarına değil, sistemlerin “sürekliliği” ve de “düzgün işleyip işlemedikleri” üzerine kuruludur (Giddens, 2012:35). Toplumsal statü açısından değerlendirildiğinde ise “uzman konuşmacı” veya “uzman tartışmacı” bir statü taşıyıcıdır. Burun estetiği konusunda her sosyal ortamda görüş bildiren cerrahlar da alanlarının uzmanı olarak “uzman görüşü” bildirmekle yükümlü görülmektedirler. Ancak uzmanlık, bir meslek olsun olmasın, doğuştan değil sonradan kazanılan, yani *inşa edilen* bir statü örneğidir ve “uzmanın varlığı” modern

tibbin ayrıcalıklı konumu içinde *güvenilir kılınmış* olsa da bu *güvenilirlik* sorgulanamaz değildir. Hekimin otoritesinin modern tıp ile birlikte meşrulaştırılmış olması, bedenlerin *sorgulamadan* iktidarın gözetimini altında tutulmasına onay vermektedir. Endüstrileşmiş kartel tıbbında sağlıklı insan yoktur ve dolayısıyla hasta anamnezi (ifadesi) anlam taşımamaktadır. Ancak, unutulmamalıdır ki estetik amaçlı bireyin teşhisinde ve tedavisinde, bireyin *ne istediği* öncelikle önemli olmalıdır.

Arpacı'ya göre, "hekimin otoritesi" yanında, *Kliniğin Doğuşu*'nu "tıbbi bakışın bir arkeolojisi olarak kaleme alan" Foucault'nun asıl dikkat çektiği (Foucault, 2008 akt., Arpacı, 2011:40) "hastane", bizatihi *varlığıyla*, mekansal olarak modern tıbbın olanaklarını oluşturmadaki işlevi dışında, "tıbbi dil" ile "tıbbın 'ölüm' karşısında aldığı yeni pozisyon" ve söylemleri üzerinden iktidara yeni imkanlar sunmaktadır.

Dil, tıbbın dilini göstergebilimsel zeminden hareketle kuran, bu dili istatistiksel verilerle rasyonelleştiren ve matematikleştiren bir alanı ifade ediyordu. İstatistik ve matematiğin tıbbi dilin içerisinde daha fazla yer edinmesi önemli bir dönemin başlangıcıydı. Dönüşen dil, konuşan (tıp) ile konuşulan (hasta) arasındaki ilişkileri yeniden kuruyordu. Bireyin bedeninin çevresinde "ussal bir dil düzenlemek olasılıklı hale" geliyordu. Bir mekan olarak hastane ise hem yeni bir kesiti, hem de "pozitif bilimin" dilini yeni bir dilde eklemleyen ilkelerin birleştiği yer oldu. Bu yer aynı zamanda toplumsal bedenin sağlığından sorumlu bir aygıt olarak modern devletin nüfus dinamiklerini yönetmesinin bir aracı haline geldi. Öte yandan hastalık ile yaşam arasındaki ilişki yeniden belirleniyordu. Ölüm artık bilimin odağına yerleşiyor, lanetlenen bir durum değil tanımlanması gereken bir gerçek olarak nesneleştiriliyordu. Artık insan ancak ölüm bağlamında bir özne olarak tıbbi bilginin bir nesnesi haline getiriliyordu. Yaşamın yönetimi ancak ölümün de bu yönetim mantığının içinde tanımlanmasıyla amacına ulaşıyordu (Arpacı, 2011: 39-40).

Modern bireyin sağlıklı/mutlu yaşam hakkı tercihleri bağlamında *ölüme kadarki süreçte* tüketim toplumunda birey açısından herhangi bir *tıbbi kapital* kazanımı olup olmadığı sorusundan yola çıkarak; güzelleşerek elde edilen kazançlar, *sermaye* ve *yatırım* ilişkisi üzerinden de temellendirilebilir ve diğer sermaye türleri içinde daha merkezi bir yer tutan ve içinde bulunduğu uzamın yapısına göre, 'bürokratik sermaye', 'dini sermaye', 'politik sermaye', 'eğitimsel sermaye' gibi şekillere bürünebilen "kültürel sermaye" (Bourdieu , 1986 *Forms of Capital*) ekseninde incelenebilir. Bourdieu sosyolojisinde "kültürel sermaye", "bedenselleşmiş, nesneleşmiş ve kurumsallaşmış olarak üç halde varolur (Bourdieu, 1986 akt., Göker, 2010:4). "Kültürel sermaye"nin bedenselleşmiş hali olarak ele alınabilecek olan *estetik sermaye* bir tür "bedenleşmiş kültürel sermaye" kabul edilecek olursa, burun estetiği ekseninde burun-estetikli bireye *güzel-burun sahipliği* bir çeşit sermaye ya da yatırım olarak, yani *simgesel-estetik sermaye* olarak geri dönmektedir denilebilir. *Estetik sermayeden* yoksun birey, idealize edilen bedenden uzak olduğu için toplumsal *damgalanma* ve *etiketlenme* sonunda toplumdan uzaklaşabilmektedir: Birey ve toplum

arasında *toplumsal mesafe*, oluşan damgala(n)ma ve etiketle(n)me ile, devamında gelişebilecek *toplumsal sapma* olgusu ile de ilişkilendirilebilir.

Gilman, estetik cerrahinin “sen hayatını değiştirmelisin” yönlendirmesi ile yola çıkan bireyi, kendi hayatını “dışarıdakine” *rağmen* kontrol edilebilir kıldığı, kendisine “tercih hakkı” üzerinden özerklik atfettiği ve toplum içinde insan olarak “geçer” (passing) almasını sağladığı için modern bireye hitap ettiğini söylemektedir. “Kendini değiştirebilirsin” sloganı modern dünyanın hem vaadi hem de laneti olarak okunmalıdır diyerek kitabını noktalamaktadır (Gilman, 1999:329-334).

1.3.2.4. Toplumsal Yapı’da Değişkenler

Beden diğer toplumsal yapılar ya da sistemler ile karşılıklı biçimlenen ve biçimlendiren ilişkisi içinde ele alındığında toplumsal pratikler *nedensellik* bağlamında daha iyi anlaşılır hale gelmektedir. Ataerkil yapıdan bağımsız bir *toplumsal cinsiyet kategorisi* ya da (referans alınan) inanç sisteminden (referans grubu) ayrı bir *dindar - laik ayrışması* tartışılmaz ve anlaşılmaz.

1.3.2.4.1. Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet ve Dindar - Laik Ayrışması

Tarih boyunca olduğu gibi bugünde toplumda (Türkiye toplumu da dahil) yapılan ilk ayırım cinsiyet üzerinden olmakta, fiziksel farklılık üzerinden oluşturulan *erkek* ve *kadın* iki ayrı cinsiyet tanımlanmakta ve bu farklılık üzerinden ayrışma geçmişten bugüne toplumu yapısını şekillendirerek toplum içerisinde cinsiyetlerinden dolayı insanların farklı şekillerde konumlandırılmalarına sebebiyet vermektedir: “ ‘Toplumsal cinsiyet’, cinsiyeti olan bir bedene zorla kabul ettirilmiş bir toplumsal kategoridir” (Scott, 2007:11). Biyolojik-çıkışlı bu gerçekliğe dayanarak cinsiyetlere ayrılan bedenler, feminist kuramcı Simon de Beauvoir’un deyişiyle, sadece *kadın* ya da *erkek* adıyla bir dizi tarihsel ve kültürel veriyi taşımakla kalmaz, kendi bedensel deneyimleri üzerinden de yansıtırlar: *Bedenden bedene* taşınan kültürel miras sayesinde her bir beden bu tarihsel verileri *kadın* ve *erkek* olarak içselleştirip, toplumda bu kültürel değerleri ve normları da deneyimlerken aynı anda sergilerler.

Özellikle, kapitalizmin yükselişi ile beraber bireysele olan vurgu arttıkça ve bireyin cinselliği ve bedeni ekonomik, siyasi ve sosyal mekanizmaların denetimine girdikçe beden daha da kurgulanan, inşa edilen, hatta üzerinde çalışılan, ayrıntılandırılan, kategorikleştirilen bir yapıya dönüşmüştür. Bedenin bu tasnifi diğer toplumsal kategorileri de, öncelikle toplumsal

cinsiyet kategorisini besleyen iç içe geçmiş bir iktidar örüntüsünü beslemiştir. Sosyologların toplumsal cinsiyete yaklaşımı dikkate alındığında, onların “genel olarak cinsiyet (sex) terimini erkekler ve kadınlar arasındaki fiziksel ve biyolojik farklılıkları (örneğin, fiziki özellikler) ifade etmek için” kullanılırken, “toplumsal cinsiyet (gender) terimini de davranışlar ve rollerdeki erkeklik (masculinity) ve dişillik/kadınlık (femininity) olarak adlandırılan kişisel niteliklerdeki farklılıkları anlatmak için kullanmakta” oldukları görülmektedir (Slattery, 2003 : 341 akt., Albayrak, 2012:14).

Tüm alanlarda olduğu gibi modern tıp alanında da insan burnunun şekli ve biçimi *idealize estetik burun* alanı içinde kadın-erkek ayrımı temelinde cinsiyetçi bir farklılaşma üzerine kurgulanmaktadır.¹⁴ Erkek burnunun kalkık ve üst bölümü içe doğru kavisli küçük bir burun *olamayacağı* çünkü bunların bir kadında olması gereken “feminen” yani kadınsı bir ifade ve yumuşak bir görüntü oluşturan özellikler olduğu, dolayısıyla ideal erkek burnunun *ne olmaması gerektiği* üzerinden tanımlanıyor olduğu da görülmektedir: Erkekte burun, ucu kalkık *olmayan*, burun sırtı kavisli *olmayan* ve en önemlisi estetik olduğu belli *olmayan* abartısız, sade, düz burun sırtlı olan burundur. Böyle tanımlanan bir burun ise “erkekte erkeksi ve tatlı sert yüz ifadesinin korunmasının ve zıddı olan kadınsı ve yumuşak yüz ifadesinden sakınılmasının garantisi olmaktadır”. Burnun dudakla olan açısı - üst dudak ile burun arasındaki açı - kadın erkek ayrımında özellikle gözetilen, açının erkekte sıfır kadında ise 5-10 derece arasında olması gerekliliği de *uzmanlarca* vurgulanan *cinsiyetçi* bir ayrıntıdır.

Toplumlaşma süreci içinde ise birey kadın ya da erkek, *sosyo-oluşumlar* ve toplumsal *kısıtlamalar* ekseninde kendi *referans grubunu* laik ya da dindar olarak konumlandırmaktadır. Herhangi bir toplumun yapısal iç dinamikleri o topluma özgü koşullarda şekillenmektedir ancak tüm uygarlığın katettiği yolda ve süreçte ortak noktalarda buluşuyor olması, ya da Elias’ında işaret ettiği üzere “diğer dürtüler gibi cinsel dürtünün de, uygarlık süreci boyunca giderek daha sıkı kurallara bağlanmış olması ve yeniden biçimlendirilmesi”, sadece dinsel ya da dönemsel bir olgu olarak ele alınmamalıdır. Zira dürtüler, “her toplumda farklı görünüm kazanmış ama sonuç aynı olmuştur” ve ortak insani değerler ve kurallar sürdürüle gelmiştir:

¹⁴ bkz. <http://www.hurriyet.com.tr/anasayfa/> içinde :

Magazin sayfası : “Erkeklerde kalkık burun yapılmaz”. Yazım tarihi: 5 Mayıs 2004
<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=223022>

Yetişkinlerin bütün dürtülerini, özellikle cinsel olanları gizleme zorunluluğu, bu konular üzerindeki “konuşma yasağı”, konuşma konusundaki sosyo-oluşumsal kısıtlamalar, dürtülerle ilgili sözcüklerin kazandığı yeni anlam, ruhsal kısıtlamaların sembolleri, bütün bunlar yetişmekte olan bireyin çevresinde oldukça kalın bir gizlilik duvarı oluşturur” (Elias, 1939/2005:295 akt., Albayrak, 2012:10).

Toplumsal cinsiyet oluşumunun kimlik inşası ile yakından ilişkili olduğu ancak her ikisinin de ama özellikle toplumsal cinsiyetin, sadece sosyal-inşacılık süreçleriyle açıklanamayacağı, Bourdieu’nun deyişiyle “cinsiyetin toplumsallaşma sürecinin sonucunda edinilmiş bir ‘kimlik’ değil, kişinin de içinde aktif bir özne olarak yer aldığı, farklı iktidar ve sermaye biçimlerini içeren, çok bileşenli ve karmaşık bir süreç” olarak düşünülmesi gerektiği vurgusu daha açıklayıcı bir yaklaşım getirmektedir (Bora 2008:181 akt., Albayrak, 2012:19).

“Türkiye’de dinsel algının ve dinsel yaşamın toplumun şekillenmesi, kurulması ve yeniden kurulması üzerinde büyük bir etkisinin olduğu”nu vurgulayan Albayrak, bu alanda daha önce yapılmış son dönem çalışmalar olan Bayramoğlu ve Akşit çalışmalarına atfen yaptığı yorumda, yirmi birinci yüzyılın son çeyreğinden itibaren Türkiye’de modernitenin etkilerinin daha hızlı bir toplumsal değişime dönüştüğü bir sürecin işareti olarak var olan laik - dindar ayrışmasının yeni bir boyut kazanarak bu iki kutubun giderek *benzeşmekte*, ama bir yandan da söz konusu kutupların en uç noktalarının da gitgide *ayrışmakta* olduğunu ima etmektedir.

1980’lerden 2000’lere uzanan dönemde hem laik dünya görüşünü benimseyen, hem de dindar dünya görüşünü benimseyen kesimler değer ve siyasi tavır değişimi sürecinden geçmektedirler. Dinsel olan, dini alan, laik tutum ve İslami kimlik niteliksel değişime uğramakta, laik ve dindar kesimler arasında yaşanan kriz sürecinin ardından son yıllarda yeni bir aşamaya, entegrasyon safhasına geçilmektedir (...) Bayramoğlu’na göre, bir yandan laik ve İslami kesimin önemli bir çoğunluğu demokrasiye, özgürlüğe ve haklara bakış açıları bakımından birbirlerine yaklaşmakta, diğer yandan her iki kesim içinde de değişime direnç gösterenler zihniyet açısından birbirine benzemektedir. Ne var ki, köklü değişim ile meydana gelen yeni zihniyette toplulukçu siyasi refleks ve “öteki tasavvurunun dozunda” bir azalma gözlenmemektedir (Bağramoğlu, 2006 ; Akşit ve ark., 2012:43 akt., Albayrak, 2012:3-4).

Dindar-laik meselesi artık *kalıp yargılardan* uzak ele alınmalıdır; zira meselenin *geçişkenliği* ve *geçirgenliği*, bugün Türkiye’de’ki Müslümanların “modernlik ve laiklik ile karma desenler oluşturmakta” olduğu tespiti toplumsal olarak gözlemlenebilmekte, yaşanan “gerilim aksında, her iki tarafın da melezlenmeye, aralarındaki farklılıkların azalmaya başladığı bu süreç” değerlendirildiğinde ise, sınırların net olmamasının “bir arada yaşayabilmenin koşulu ve sonucu olarak ortaya çıkmakta” olduğunu da göstermektedir (Albayrak, 2012: 20). Ancak Türkiye’de küreselleşmenin klasik “merkezin hakimiyeti-çevrenin direnişi” boyutunun getirdiği değişim sürecinin “özellikle ılımlı kesimleri sarmalayan ciddi bir çelişkiyi de beraberinde getirmekte” olduğu ve “farklı olanı kabul ile farklı olandan endişe duyma

arasında geliş gidişler yaşanmakta” olduğu toplumsal gerçeğini de görmek gerekmektedir (Bayramoğlu, 2006 ; Akşit ve ark., 2012:43 akt., Albayrak, 2012:43). Burun estetiği konusunda dindar kesimde son dönemde *getirilen* ve yaşanan *meşrulaştır(ıl)malar* da bu minvalde ele alınmalıdır. Zira bu tezin bulguları arasında bugün burun estetiğine yaklaşımın dindar ve laik kesimde çok da farklı olmadığı ve bu iki kesimin en azından bu konuda ayrılmadığı aksine benzeştiği söylenebilmektedir.

1.3.2.5. Toplumsallaşma: Roller, Sosyal Statü, Cinsiyet Toplumsallaşması

Ağ Toplumunun Yükselişi'nde Castells, yirminci yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkan “hem kapitalist hem enformasyonel” yeni bir toplumsal yapı tarif ederken, yaklaşımının gerisindeki kuramsal perspektif için, “toplumların, tarihsel olarak belirlenmiş ‘üretim’, ‘deneyim’ ve ‘iktidar’ ilişkileriyle yapılanmış insani süreçler çerçevesinde örgütlendiğini ileri sürer” önermesinin geçerli olduğunu vurgular.

Üretim, insanoglunun madde (doğa) üzerindeki, onu kendine mal etme , haiz olduğu yarar için bir ürüne dönüştürme, onun bir kısmını tüketme (eşitsizce), toplumsal olarak belirlenmiş çeşitli hedefler, amaçlar doğrultusunda, yatırım için artı değer biriktirme etkinliğidir. Deneyim insan öznelerin kendileri üzerindeki, biyolojik ve kültürel kimliklerin etkileşimiyle, toplumsal ve doğal ortamlarıyla kurdukları ilişkilerle belirlenen etkinliklerdir. İnsanı gereksinimlerin, arzuların giderilmesine yönelik sonsuz bir arayış etrafında inşa edilir. İktidar, üretim yada deneyim temelinde bazı öznelerin isteklerini fiziksel ya da sembolik olarak potansiyel ya da fiili şiddet kullanarak diğerlerine dayatan özneler arasındaki ilişkidir. Toplumun kurumları, iktidar mücadelelerinde elde edilen kontroller, sınırlamalar ve toplumsal sözleşmeler de dahil, her tarihsel dönemde mevcut olan iktidar ilişkilerini güçlendirmek üzere kurulmuştur (Castells, 2013a:17-18).

Castells, girişini “*Ağ ve Benlik*” başlığı ile yaptığı *Ağ Toplumunun Yükselişi*’nde, üretimin sınıf ilişkileriyle örgütlendiğini, iktidarın devlet eliyle kurumsallaştığını, *deneyimin* ise cinsiyet ilişkileri etrafında yapılandığını belirtir. “Tarihsel olarak aile etrafında örgütlenen ‘deneyim’ ” ekseninde toplumsal yapı değerlendirildiğinde ise üretim-deneyim-iktidar ilişkisi, hem “aile ilişkileri ve cinsiyet temelinde ‘kişiliği’ yapılandırır” hem de “sembolik etkileşimin çerçevesini çizer” (2013:18). Uzun vadede sembolik iletişimin ortaya çıkardığı, farklı “kültürler ve kolektif kimlikler” iken, daha mikro düzeyde ise hem fiziksel hem de toplumsal *gereksinimler*, hatta dönemsel *beğeniler* (güzellik, estetik, moda vb.) ve *istekler* (daha güzel olmak, daha estetik durmak, daha güzel görünmek” vb.) şekillenmektedir.

“Sembolik etkileşim” bireyi *eyleyici* olarak merkeze alır : Toplumsal iletişimin ve toplumsal etkileşimin ancak ve ancak sosyal ilişkiler *var ise var olduğu* sosyolojik gerçekliğinden hareketle, yüz yüze iletişimi odağa alan öncü sembolik etkileşimcilerden Goffman’ın,

“toplumsal/sosyal bir ağ” içinde, sosyal ilişkiler düzeyinde bireyi topluma, toplumu da bireye “roller” ile bağlantılandırdığı görülmektedir (Goffman, 1971:188).

Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu (Goffman, 1959) kişiler-arası iletişimde sergilenen “performanslar” içinde hayat bulan *roller* ile gerçekleşmektedir. Statülerden beklenen davranışların *rol* olarak adlandırılması ve amlandırılması ile birlikte, sosyal statüler beraberinde sosyal rolleri ortaya koyar. “Birbirleriyle ilişkili birtakım davranış modelleri, bir toplumsal işlev etrafında toplandığında bu birleşime toplumsal rol denir” (Tezcan, 1985:364): Toplumsal roller, statülerin eyleyen/hareketli yüzleri olarak bireyden beklenen işlevsel ve dinamik davranışların bütünü olarak “ayırdedici, belirli, bir toplumsal konum etrafında toplanmış davranış kalıplarının tümü”nü kapsar. Sosyolojik açıdan “toplumsal kişilik”, bireye toplumsallığını veren ve oynadığı bütün rollerin toplamıdır. Statü ise daha çok “toplumda işgal edilen konum” olarak toplumsal ihtiyaç tarafından belirtilen ve nitelenen herhangi bir toplumsal rolün önemine verilen “değer”dir (Tezcan, 1985:364-365). Eşdeyişle “statü”, bireyin sosyal yapıda işgal ettiği “sosyal pozisyonlara” denmekte ve o pozisyonlara atfedilen *değer* üzerinden kişinin toplumsal imajının şekillenmesinde de yer tutmaktadır. Sennett, Roland Barthes’in dikkat çektiği “sınıflayıcı imge repertuarı” olgusuna, bireylerin ilk karşılaşmalar da “hızla” başvurdukları “toplumsal klişelere dayalı basit ve genel kategorilere ayrılan imgeler” üzerinden yaptıkları “ani yargı düzenlemeleri” olarak değinmektedir (Sennett, 2001:328). Bu anlık yargılar tüketimin beden görselliğinin de yarattıkları üzerinden oluşan ilk izlenimlerdir: Bugün “Tüketiyorum öyleyse varım” ontolojik mottosu gereği, tüketici bireylerin toplum içindeki statüleri, tükettikleri nesnelere ölçülmekte, bireylerin imajı, tükettikleri nesnelere tanımlanmaktadır (Bayhan, 2011:221). Bireyin toplumsal imajı, bireyin *görsel olarak verdiği imaj* ile de az çok ilişkili olsa da, toplumsal imajın büyük oranda bireylerarası *iletişim* ve *etkileşim* neticesinde oluştuğunu söylemek daha doğru bir tespit olarak gözükmektedir (bkz. tez bulguları, ss. 98-100).

Yaşam akışı boyunca bireyin üstlendiği/ üstleneceği tüm *roller* ekseninde süren toplumsallaşma, hem etkinlik bazında hem de süreç olarak bireyin doğduğu andan itibaren *eğitimi* demektir. Bugünkü toplum tarafından daha çok *kişisel bakım* olarak adlandırılan bedensel bakım, kılık-kıyafet ve yiyecek-içecek tüketimlerinin toplumsal kültürleme yoluyla öğrenildiği, *beğenilerin* ve *gereksinimlerin* de bu şekilde oluştuğunu söylemek mümkündür.

“Bireyin toplumsallaşırken toplumsal etkileşime tabi olma” süreci aynı zamanda, “topluma hazırlanma” sürecidir ve bu süreçte birey “belli bir topluma ve dar anlamda ise belli bir gruba bütünleşmektedir” (Tezcan, 1985:34). Toplumsallaşarak gelişen birey kademeli

toplumsal aşamalar sayesinde olgunlaşır ve böylece hem öznel hem de nesnel düzeyde toplumsallaşma sayesinde, birey benlik ve kişilik kazanır (1985:37).

Büyük ölçüde aile için de gerçekleşen “birincil toplumsallaşma” aşamasında aile esas toplumsal eyleyendir ve “rol model”dir. Çocukluğun son dönemi ile yetişkinlik dönemini kapsayan “ikincil toplumsallaşma” ise “okullar, akran grupları , örgütler, medya ve giderek işyeri” şeklinde toplumsallaşmanın diğer eyleyenleri olarak devreye girer (Giddens, 2013: 205). Toplumda neyin norm, neyin norm-dışı olduğu, *toplumsal bilinci* yansıtır. *Bireyin bilinci* ise genel olarak toplumsal bilincin ilk yerleşkesi olan aile-okul-arkadaş ekseninde bir karma-bilinç ürünüdür. Bireyin ana yönelimin içinde mi yoksa dışında mı olduğu sorusu aslında toplumsal bilincin *bakış açısı dairesi* içinde olup olmadığı ile ilgilidir. Bireyin herhangi bir konuda *bilinç düzeyi* ya da *farkındalığı* yine, *toplumsal bilincin tedrisatından* geçmektedir. “Bilinç endüstrisi”, tüketim endüstrisinin bir kazanımı ve devamı niteliğinden bireyi iyice *kafaya almaktadır* :

Modern toplumun iktidar aygıtları, siyasal kurumlar, bürokratik organizasyonlar, kitle iletişim araçları, gözetim aygıtları, kamuoyu, moda, akran grupları, imaj/gösteri dünyaları, statü/kimlik mekanları, tüketim katedralleri vs. tüm bu iktidar alanları, kişinin bilincini, farkındalık yetisini, varoluşsal direncini tahrip etmek üzere faaliyet gösteriyorlar. Birey, bu devasa kurumlar kaosu içerisinde, bilincinin sesine kulak vermek, kendine özgü farkındalık alanı oluşturmak yetisinden büyük ölçüde mahrum gözükmektedir... Modernite ile birlikte, bilinç yarılmaları, bilincin ayartılması ve bilincin manipülasyonu hız kazanmıştır ... Modernite, kapitalist akıl, tüketim toplumu vb. olgular, birey bilincini kâr artırma aracı haline getirmiştir... Bunu da, bilinç endüstrisi diye nitelendireceğimiz, etkin arzu imalathaneleri (moda, reklam, iletişim araçları, kamuoyu, turizm ekonomileri, eğlence endüstrisi vs.) yoluyla yapmaktadırlar (Aytaç, b.t.).

Ergenlikte özellikle ön plana çıkan “akran grubu” bireyin en hassas döneminde çok etken bir toplumsal eyleyen olarak hayatını şekillendirmektedir. Bauman, yaşam içinde birçok grup arasından “seçilen” ve “izinde/arkasından gidilen” bir “referans grubu”ndan bahsetmektedir (Bauman, 2012:42). Bunun estetiğine artan talebin *öğrenciler* seviyesine inmesinde akran grupları dikkate alındığında , öykünülen “özenti kümeleri” ya da “referans grupları” (Tezcan, 1985:193) içinde en etkili olanı *burun estetikli gençler evreni* olarak nitelendirilebilir. Ancak önemli bir nokta olarak “arkadaş seçimi” konusunda “güzelliğin” önemsiz olduğu, bireylerin arkadaşlarını güzel ya da çirkin olarak ayırt ederek *belirlemedikleri* yani *seçmedikleri* söylenebilmektedir: Türkiye’de lise ikinci sınıf öğrencileri arasında arkadaş tercihleri üzerine yapılan bir araştırmada çıkan sonuçlar arasında, arkadaş tercihinde “yakışıklılık-güzellik ve iyi giyim gibi özelliklere önem verilmemektedir” (Ülkü, 1983 akt., Tezcan, 1985 : 200-201). Bu tespit, bu tezin bulguları ile uyumludur (bkz. tez bulguları, ss.153-155).

Çocukluluktan itibaren ama en çok da ergenlikte *farına varılan* cinsiyet toplumsallaşması (gender socialization) ise “toplumsallaşma süreçleri sırasında bireylerin toplumsal cinsiyet özelliklerini nasıl geliştirdikleri” (Giddens, 2013: 1055) üzerinden toplum yaşamında erkek ya da kadın rollerinin toplumsal etmenler ve eyleyenler aracılığıyla nasıl öğrendikleri ve içselleştirdikleridir.

Burun estetiğinin gençler arasında giderek yaygınlaşıyor olduğu toplumsal bir gerçekliktir. Bu yaygınlaşmaya ilişkin sayısal veriler ya da kaynak gösterilebilecek nitelikte yapılmış araştırma bilgisi henüz verilememekle birlikte, bu araştırmadaki cerrahların bu yönde ki ifadeleri (bkz. Ek-7 A, s. 260) ve bu ifadelerle örtüşen tez bulguları, böyle bir saptama yapmıştır. Bu nedenle burun estetiği özellikle toplumsallaşma sürecinde akran etkileşimi yanında *karşı cinsle* olan ilişki üzerinden de değerlendirilmelidir. Burun estetiğinin *eş ve iş seçmede*, statü kazandırmada gizli/ örtük işlevlerinin ne derecede etkili olduğu sorusunun cevap bulması önemlidir, zira “kişilerin düşünce, değer ve davranışlarını örnek alarak benimsedikleri toplumsal “özentî grupları” 7-8 yaşlarında önem kazanmaya başlar, 15-20 yaş arasında bu gruplar bireyi etkileme derecesi açısından doruk noktada olur” (Tezcan, 1985: 193).

Kathy Davis, erkek ve kadınların estetik ameliyat deneyimleri üzerinden yorumlamalar yaptığı bir çalışmada “*Kozmetik/Estetik Ameliyatların Cinsiyetlendirilmişliği*” alt başlığı altında, bedeni güzelleştirmek için kullanılan cerrahi teknik ve yöntemlerin “cinsiyet-nötr” (“gender-neutral”) olduğunun söylenebileceğini, ancak bireylerin estetik ameliyat yönelimleri ve deneyimlerinin “cinsiyetlendirilmiş” olduğunu belirtmektedir. Estetik cerrahi alanında, deneyimlenen estetik ameliyatların “kadınlık” ve “erkeklik” kategorileri üzerinden farklı şekillendiğini, kadın ve erkekler için estetik cerrahinin farklı anlamlar taşıdığını ifade etmektedir (Davis, 2002:61). Erkekler minimal bozukluk değişimleri üzerinden daha “düzgün” bir burun için estetik yaptırırken kadınların daha çok kodlandıkları “güzellik” vurgusu üzerinden daha “dikkat çekici” bir burun talebinden bahsetmektedir. Bu durumun İstanbul özelinde Türkiye’de de geçerli olduğunu söylemek mümkündür.

Bireyin toplumsallaşması ya da kültürlenmesine farklı bir yaklaşım ise “toplumsal yapılar ile toplumsal pratik (ya da toplumsal eylem) arasındaki bağı oluşturan bir dizi edinilmiş düşünce, davranış ve beğeni kalıplarını” nitelerek için Bourdieu tarafından kullanılan “habitus” kavramı olmuştur (Marshall, 1999:291). Bu “davranış ve beğeni kalıpları”, çocuklukta “gömülüdür”. “Yapısalcı inşacılık” ya da “inşacı yapısalcılık” olarak epistemolojisini belirleyen Bourdieu, salt yapıya (toplum) veya salt bireye (eyleyici) vurgu yapan yaklaşımları eleştiren, yapı ve birey arasındaki diyalektik sürece “eylem”in kendisi

üzerinden yoğunlaşan ve beden ile pratiklerin mantığına “yatkinlikler bütünü” olarak “habitus” üzerinden “alan” belirleyerek, bir düşünsel sosyolojik yaklaşım getirmiştir: Bourdieu sosyolojisinde “alan” kavramı ‘nesnel’ ve sınırlarının kendi içinde bir mantığının olduğu “toplumsal konumlar arasındaki bağıntıların bir bileşkesi” olarak tanımlanmaktadır (Bourdieu & Wacquant, 2003:81): “ Kendi belirlenimleri içine girenlere dayatan bir güç alanı” olarak “alan”, içinde ki “pratikler” (davranış ve beğeni kalıpları olan *habitus* temelli), “yapılar”ca belirlendikleri kadar onlar aracılığıyla “inşa” edilirler (Bourdieu & Wacquant, 2003:25-26 akt., Özsöz, 2009:18). *Modernite düşünümseelliğini* yansıtan Bourdie’nun bu yaklaşımına göre “habitus” çok temel ve kritik bir yaşantı alanı olarak bireyin içine doğduğu *yakın çevreyi* bireyin tüm etkinliklerinin merkezine oturtmaktadır.

1.3.2.6. Burun Estetiği Olgusu Ekseninde Anlamlandırmalar/Yaklaşımlar

Sosyal bilimler arasındaki disiplinler-arasıyla örnek olarak bu tez çalışması içinde bu bölümün tamamı tezin bulguları sonucunda ortaya konan *yeni* olguların - *estetik uyarılmışlık* sonunda *burun farkındalığı* - ilgili alanyazın (özellikle *güdü ve güdülenme* kavramları ile bağlantılandırma) paralelinde ortak ve bütünleşik bir kavramsal çerçeve oluşturma alanı olarak tasarlanmıştır. Birinci olarak ve öncelikle *Mead Sosyolojisi kavramları perspektifli*, ikinci olarak *eğitim psikolojisinde Bandura’nın sosyal öğrenme kuramı* ekseni ve son olarak da *Merton Sosyolojisi kavramları perspektifli* kuramsal çerçeve yaklaşımı izlenecektir.

Öncelikle, sosyal bir olgu olarak toplumun psikolojisi ve toplumun sağlığı ekseninde sosyal psikoloji ve toplum sağlığı alanını da ilgilendiren burun estetiği, toplumda yarattığı yaygınlaşma ile birlikte, toplumsal yapıda ve katmanlarında sosyal davranışsal değişimler getirmektedir. Ancak bireyde hem estetik öncesi hem de sonrasında *nasıl ve ne şekilde bir* sosyal davranışsal değişiklik yarattığı henüz çok anlaşılamamıştır. “Kişisel ilişkilerin doğası çeşitlilik gösterir ve davranışsal, bilişsel ve duyuşsal bileşenlere sahiptir. Davranışsal bileşenlerin içinde toplumsal etkileşim olayları yer almaktadır” (Stansfeld, 2009:173) ve “davranışsal bileşenler” en gözlemlenebilenlerdir. Buradan hareketle “bileşenleri” üzerinden *burun estetiği davranışı* anlaşılmalı çalışılacaktır. Duyuşsal bileşenlerin psikolojik yönünün de olması anlaşılmalı zorlaştırırken, “bilişsel bileşenler”, “toplumsal destek” halinde “örtülü olarak gerçekleşen değiş tokuşlar yanında katılımcılar tarafından nasıl algılandığını içerir” (2009:173). Burun estetiğinin toplumsal destek bulması, *bilişsel* olarak *örtük* etkiler ve algılar yaratımı ekseninde şekillenir gözükmektedir.

Sosyal bilimlerde ve özellikle Sosyolojide, burun estetiği olgusunu makro düzeyden, daha çok ait olduğu mikro düzeye çekerek anlamaya ve anlamlandırmaya çalışmak; *yapısal-işlevselcilik* kuramlarına ait *yapılar* ve *sistemler* yerine, insan etkinliğini ve özellikle de insan etkileşimini merkeze alan *sembolik etkileşimcilik* üzerinden, yani mikro-sosyolojide temel şahsiyet olarak görülen George Herbert Mead'ın “sosyal davranışçılık” kuramı ve “güdü teorisi” üzerinden analiz etmeyi gerektirir. Mead'ın sosyolojisini temellendirdiği “davranışçı” benlik anlayışı ise özetle, “aktif” ve “yaratıcı” bireyi zihin-benlik-toplum ekseninde ele almaktadır (Mead, 1934 akt., Turner ve ark., 2012:490).

Mead; *Zihin, Benlik ve Toplum* çalışmasında bireyin doğduğu toplum içinde bir “etkinlik akışı içinde” olduğu ve belirlendiği, bu yüzden de “kişinin benliğinin ve zihninin özünde toplumsal süreçler” olduğunu savunmaktadır. Genel olarak benlik bireyin diğer kişilerle paylaştıklarının ve onu diğer kişilerden farklılaştıran ayrıntılarının bilincinde olmasını ifade eder (Tezcan, 1985:42). Mead'e göre birey, “beni /bana”yı “ben”den ayırdetmeyi öğrendiğinde kendi kendinin “farkına” varabilir ya da “kendilik bilinci”ne sahip olur (Giddens, 2013:201-202). Cooley'in deyişiyle “ayna benlik” (Mead, 1929-1930:385-407 akt., Turner ve ark., 2012:490), benlik oluşumu temelinde “başkalarının tasarımıyla ayna da kendine bakmak ve kendini tasarımılamak” sonucu gerçekleşir. Birey kendisini toplumsal aynada görerek algılamaktadır. Bakhtin'in, “insanların başkalarına nasıl görüldüğünü görmek için aynaya bakmalarının ne denli boş, hatta sahtekarca bir çaba” olduğu görüşü, “kişilerin ancak başkaları yoluyla kendilerini bir bütün olarak ortaya koyabilecekleri ve öteki tarafından görülebileceklerini bilmenin “benlik”lerini tanımladığı, dolayısıyla da öznenin ancak öznelarası bir ilişki biçiminde varolabildiği iddiası”nı tasdiklemektedir (İrziç, 2001:7 akt., Uluocak, 2009:340). Ancak, bir sosyal davranışçı olarak Mead'e göre ise “davranışçı” olan bu benlik, diğerlerinin hareketlerine göre durumu okuyan ve ayarlayan “benlik” olarak, “dili kullanma ve diğerinin rolünü-alma kapasitesidir” (Mead, 1934 akt., Turner ve ark., 2012: 490).

Mead'ın, “dürtü”den farklı olarak bir içsel güç veya baskıdan ziyade bir “etkinlik çizgisine bağlılık” olarak “güdü” olgusuna vurgusu (Layder, 2010: 77-80) ise bu tezde ortaya çıkan estetiksel uyarılmış kavramını “güdüler” ekseninde açıklıyor gözükmektedir. Mead “davranışın her zaman etkileşimler sırasında gelişen” ve birey öznenin “merkezi”, “refleksif” ve “inşacı” yönü ile “anlamı” yarattığı, anlamın kaynağının toplumsal etkileşim olduğu ve anlamın bir “öğrenme süreci sonunda” olduğu üzerinde durmaktadır (Layder, 2010:83). Anlam-algılama-anlamlandırma örüntüsü içinde bireylerin etkileşimler sonucu oluşan

anlamı “yorumlama ve öğrenme” süreci içinde gelişen *anlamın* koşullara bağlı olarak da değişebileceği, bunun da söz konusu davranışa yansıtacağına işaret etmektedir.

Sembolik etkileşimci perspektif için “anlam” merkezi önemdedir: “Anlam etkileşim içindeki bireylerin güdüsel ve duygusal etkileşimlerinin odağıdır ... bireyler aslında kendi toplumsal performanslarını büyük ölçüde kontrol edebilen bilinçli ve rasyonel varlıklardır” (2010:84-85). Yine Layder’e göre, bu anlamda, bireylerin “belirli şeyleri yapma sebepleri veya yaşantılarında belirli bir ‘yönde’ davranma gerekçeleri, önceki dürtülerine değil, bizzat toplumsal süreç içinde aranmalıdır”. Bu saptama bu tezde oluşturulan *estetik uyarılmışlık* kavramının çıkış noktasını özetliyor gibidir. Becker’a göre de bazı durumlarda bireyler “kendilerini belirli eylem akışlarına, kişisel ihtiyaçları veya dürtüleri için değil, bizzat toplumsal olarak temellendirilmiş nedenlerle bağlı kalmak zorunda hissedebilirler”. Örneğin: Burun estetiği eşi ya da annesi tarafından *teşvik edilen* birey, “güdünün daha çok sosyal olarak inşa edilme biçimine” uyumlu bir bulgudur (bkz. tez bulguları; s.192, 194, 199-202).

Sosyal güdü kavramının ne olduğunu anlamak için ise, Mead’in “güdü teorisi”ne daha yakından bakmak gerekmektedir: Mead’in *Edim Felsefesi (Philosophy of the Act)*, “insanlarda eylemin neden ve nasıl başladığı ve belirli bir yönde ilerlediğini anlamak” amaçlı geliştirdiği ve kendi zihin, benlik ve toplum kavramlaştırmasının tamamlayıcı bir parçası olarak oluşturduğu “insan güdüler teorisi” ya da “edim felsefesi” özetle “davranışın en temel birimin ‘edim’” olduğu, davranışın doğasını anlayabilmenin ise “kurucu unsurlarını - yani, ‘edimler’i - anlama”yı gerektirdiği üzerine kuruludur. Mead’in çok bilinmeyen bu güdü teorisinin omurgası olan “edimin evreleri analizi”nin, onun *Zihin, Benlik ve Toplum*’daki tartışmasına kullanışlı bir katkı niteliğinde olduğu, böylece “insanların bir eylemi niçin başlattıkları ve davranışların niçin belirli bir yönde ilerlediği konusunda daha iyi bir görüş sahibi” olmayı sağladığı söylenebilmektedir: “Mead’in güdü teorisi büyük ölçüde zihin, benlik ve toplum anlayışı gibi farklı ve çoğu kez çelişkili bakış açılarının bir sentezini temsil eder” (2012:510). Turner ve arkadaşları, bu teorinin edim süreci evrelerini şöyle özetlemektedir :

Mead edimlerin dört evreden geçerek ilerlediğini düşünür: (1) dürtü, (2) algı, (3) davranışın yönlendirilmesi ve (4) dürtünün karşılanması ... Dürtüler uyarıldığında veya ortamla dengesizlik durumları olduğunda bu dürtüleri karşılayabilecek ilişkili nesnelere ‘algılanır’. Bu algı oldukça seçicidir ve ilgili dürtünün karşılanmasını sağlayabilecek nesnelere yöneliktir. Edimin sonraki evresi ‘davranışın yönlendirilmesi’dir; bireyler bu evrede ya kendi ortamları içinde açık davranışlar sergilerler ya da dürtülerini en iyi biçimde nasıl karşılayabilecekleri konusunda örtük kararlar verirler. Son evre dürtünün karşılanmasını veya aksine doyurulmamasını içerir. Dürtüler karşılanmadığında yoğunlukları artar ve edimin ‘algı’ ve ‘davranışların yönlendirilmesi’ evrelerini çarpıtmaya başlarlar (Mead, 1934 akt., Turner ve ark., 2012:513).

Turner ve arkadaşlarına göre Mead kendi tezini ne bir “güdü” ne de “edim” tanımı yaparak ortaya koymaz; aksine, tanıma öncelik vermekten çok, onun bu kavramları “anlayışı” önem taşır: “Mead edimi dört evreli bir süreç olarak betimler ... ancak o, edimin evreleri analizinde, edimin farklı özellikleri hakkında önermeler getirmekten ziyade onun temel doğasını ortaya koymaya çalışır” (2012:505). “Algı/algılama” ve “algıda seçicilik” gibi olguları da içeren bu teori, *burun farkındalığı* sonrası yaşanan *başkalarının burnuna dikkat* ediminin getirdiği *seçici uyarılmışlık* haline de açıklık getirmektedir. Ayrıca, Mead’in “güdü” anlayışın özellikle “sosyolojik” bir güdü anlayışı olması, yani “bireylerin davranışlarını yönlendiren ve akışını biçimlendiren ... fiziksel ortamlar kadar toplumsal ortamlarla da ilişkiler” olduğu üzerinden *davranış-toplumsal ortam-ilişkiseliliği* kurgusu, sosyolojik bir yaklaşım getirmesi açısından, bu tez için de önemlidir.

İkinci olarak, burun estetiğine *Mead Sosyolojisi perspektifli* bir bakış açısının ardından, ortaya konan *estetik uyarılmışlık* ve *burun farkındalığı* olgularının (tezin sonunda burun estetiğinin etmenleri olarak ve tezin en önemli bulguları olarak) bir başka alanda - sosyal bilim literatüründe daha çok psikolojide *psikososyal amaçlı davranışlar* ya da *psikososyal güdüler* kavramlarının incelendiği; eğitim, psikoloji ve özellikle de eğitim psikolojisi alanında Bandura’nın geliştirdiği “sosyal-bilişsel öğrenme kuramı” - çalışılması farklı ama benzer bir çözümlenmeyi beraberinde getirmiştir. Albert Bandura’nın *Düşünme ve Etkinliğin Sosyal Temelleri* çalışması içinde detaylandırılan ve özünde sosyal-bilişsel (dolaylı) öğrenmeye dayanan Bandura’nın sosyal öğrenme kuramına göre, bireyin davranışları sadece pekiştirme yoluyla biçimlendirilerek ya da zincirleme yoluyla değil bilişsel, davranışsal ve çevre faktörlerinin “karşılıklı belirleyicilik” etkileşimiyle oluşmaktadır.

Bandura’ya göre birey-çevre-davranış üçgeni sosyal öğrenmenin oluşumunun temelidir ve bu üç temel birbirlerini sürekli olarak etkilemektedir (Korkmaz, 2013:250-259). Gözlem yoluyla öğrenmenin temel koşulu “dikkat etme” sürecidir. Bu “dikkat etme” devamında, sırasıyla “zihinde/hatırda tutma”, “davranışı meydana getirme/oluşturma” ve son olarak “güdülenme”/ “motivasyon” aşamaları (Bandura, 1989b ; Boeree, 2007 akt., Figen ve Mete, 2009:60) davranışların - çok büyük bir kısmı için geçerli olan - diğer insanlarla ilişki içerisinde kazanılan öğrenme yaşantılarıyla, yani ilgili davranışı gösteren birini taklit-gözlem-model alma ekseninde, bireyin başkalarının gözleyerek öğrenme temeline dayandırılır. Taklit-gözlem-model alma ise basit bir *kopyalama* ya da *kopya çekme* işlemi değil, bireyin çevresindeki olayları ya da bilgileri “bilişsel olarak” işlemesidir (Korkmaz, 2013: 260-262). Depolanan bilgilerin davranışa dönüştürülmesinde zihinsel olarak tekrar edilmesinin önemli olduğu “hatırda tutma” süreci ise, “gözlem yoluyla öğrenilen bilgilerin

sembolleştirilip kodlandığı ve bellekte saklandığı aktif bir süreç olarak”, dikkat edilen ve hatırdaki tutulan davranışın birey tarafından uygulanmasının gerçekleştirildiği “davranış oluşturma” süreci için önkoşuldur (Bandura, 1989b akt., Figen ve Mete 2009:60).

Dolaylı gözlem sonucu gelişen dolaylı güdülenme de; gözlenen olgunun ya da gözlenen davranışın bir başarı ya da değer olarak algılanması, bireyi o davranışı elde etmek için istek *uyandırarak* güdülerken, söz konusu olgunun /davranışın başarısızlık ya da olumsuzluk olarak algılanması, bireyi o davranışı “model almak”tan alıkoymaktadır: Durumların, düşünce de bilişsel-simgesel olarak temsil edilebilirliği, davranışların *olası* sonuçlarını önceden gözlemlenerek/ görülerek, davranışlar buna göre değiştirebilmesini sağladığı için, “davranışlar, büyük oranda olası sonuçlara göre belirlenir. Bireyin düşüncelerinde simgesel olarak temsil edilen olası sonuçlar, davranışı gerçek sonuçlar kadar güdüleyebilir” (Bandura, 2001:2-4 akt., Özen, 2011:66). Yakın çevresinde rinoplastili “modellerin” olması ve sonuçlarının birey tarafından gözlenmesi, bireyin belleğine işlenmektedir. Bireyin bellekte kodladığı davranışları meydana getirmesinde önemli bir role sahip olan “öz yeterlilik” ise (Bandura, 1989a; Bandura, 1989b; Bandura, 1999; Bandura, 2001; Boeree, 2007 akt., Figen ve Mete 2009:60) bireyin bir davranışı başarma yeteneğine olan inancıdır (Bandura, 1989b): Gözlemcinin olumlanan davranışı yapacağına olan inancı, ya da “öz-yeterlilik bilinci” aynı davranışı sergileyen diğerlerinin başarılarını ya da başarısızlıklarını *gözleyerek oluşmakta* ve ayrıca “kişinin kendisi ve davranışları hakkında ne hissettiği, ne düşündüğüyle ilişkili” olduğu için de (Bandura, 1994 akt., Figen ve Mete 2009) bireyin kendi yeteneklerini ve kendine inancını değerlendirmesine katkı sağlamaktadır.

Bulguları sosyal - bilişsel öğrenme temelinde bir kavramsal çerçeveye oturtma çabası, eğitim psikolojisinde “öğrenme davranışı geliştirme” sürecinde (konuyu açıklama amaçlı) çokça kullanılan ve birbiri ile ilintili üç olguyu - “genel uyarılmışlık”, “kaygı”, “güdü ve güdülenme”¹⁵ olgularını/kavramlarını - *sosyolojik bir bakış* açısıyla ve *sosyolojiye uyarlayarak* çalışmaya dahil etmeyi gerektirmiştir.

¹⁵ Bireyin dışarıdan gelen uyarıcıları alma (fark etme) derecesine uyarılmışlık hali denir. Kişinin bilincinin açık ve tamamen uyanık olmasına, genel uyarılmışlık hali denir (farkında oluş). Örnek: Birey panik halindeyken uyarılmışlık düzeyi yüksek, uyku halindeyken uyarılmışlık düzeyi düşüktür ... Güdüler, organizma içindeki ihtiyaçlardan doğar ve bu ihtiyaçların giderilmesi için organizmayı harekete geçirir. Güdülenme: Uyarılma, algı, dikkat, kaygı, pekiştirme ve geri bildirim gibi süreçlerle bireyin öğrenmeye istekli olma durumudur. Güdülenmek öğrenmeyi kolaylaştırır. Güdülenme şu şekilde oluşur: İhtiyaç-Dürtü- Dengesizlik - Güdü - Güdülenme - Davranış - Öğrenme - (*Açıköğretim Eğitim Psikolojisi Ders Notları I*)

Eğitim psikolojisinde kullanılan “genel uyarılmışlık hali” olgusu - birey söz konusu olduğunda - birey için uyarılmanın gerektirdiği bir “farkında oluş” içerisinde olma halidir: Bireyin dışarıdan gelen uyarıcıları “alma” düzeyi/ derecesi “uyarılmışlık hali” olarak nitelendirilmektedir ve “genel uyarılmışlık hali”, bireyin çevrede bulunan uyarıcıları algılayarak değerlendirebilecek zihinsel uyanıklık düzeyinde bulunmasını gerektirmektedir (Fidan, 1985:132 akt., Akbaba ve Aktaş, 2005:21). Bu tezde kullanılan “estetik uyarılmışlık” kavramının çıkış noktası, bu çalışmada burun estetiğinin ortaya çıkışında var olduğu gözlemlenebilen *estetik bir uyarılmışlık hali* saptaması olmuştur.

Bireyde *estetik uyarılmışlık hali* kadar *estetik kaygı* düzeyi de önemli olmaktadır (Akbaba, 2012:12). Ortaya çıkacak “davranışın” - burada *burun farkındalığı sonucunda burun estetiği davranışı* - “etkililiği” için hem kaygının hem de uyarılmışlık halinin “orta seviyede” olması ideal olan olarak kabul edilmektedir. Bu ikilinin yüksek seyretmesi halinde burun estetiği olmayı *takıntı* yapmak ya da burnundan *rahatsızlık duymak*, dşuk olmaları halinde ise *burun farkındalığının* ertelen(ebil)mesi kolaylaşmaktadır. Diğer bir ifadeyle, genel *estetik uyarılmışlık hali* ya da *estetik kaygı* yüksekliliği ya da dşuklğ durumunda, *burun farkındalığı sonucunda burun estetiği olma davranışı* zorlaşmaktadır. Normal bir kaygı düzeyi ise ideal düzeydir; zira böyle bir *orta* düzey, bireyi genel uyarılmışlık halinde - *elverişli ortam* oluşuncaya kadar - tutar, ve böylece, *burun farkındalığı oluşmuş* olan birey burun estetiğine uygun tüm şartlar *oluştuğunda*, burun estetiğine kayıtsız *kalamaz*.

Bireyde *estetik uyarılmışlık* sonucunda oluşan *burun farkındalığı* ve burun estetiği davranışı/durumu, “güdülenme”/ “motivasyon” sayesinde gerçekleşir. Gdlenmeyi anlamak¹⁶, ihtiyaçlar ya da gereksinimler içindeki biyo-psiko-sosyal bir varlık olarak bireyin bireysel ya da toplumsal isteklerini ve hedefleri anlamayı gerektirir. Gereksinimlerin karşılanma biçimleri bireyin kişiliğine ve içinde yer aldığı toplumsal yapıya göre değişiklik gösterir. “İstek”, “hedef” ve “gereklilik” ya da “zorunluluk” kavramı temelinde “gereksinimler” - “*giderilmediği zaman sıkıntı, giderildiği zaman rahatlama; yaşanan*

¹⁶ “Davranışa yönelten güdüler birincil ve ikincil güdülerdir. Davranışa kaynaklık eden güdüler ise içsel ve dışsal güdülerdir.

Birincil Güdüler: Doğuştan getirilir.Yaşamsal güdülerdir. ğrenme süreci ile oluşturulmazlar. Birincil pekiştirenlerle pekiştirilirler. rnek : Açlık, susuzluk, uyku.

İkincil Güdüler: Yaşamsal nemi olmayan ancak bireyi davranışa yönlendiren güdülerdir. İkincil pekiştirenlerle pekiştirilirler. ğrenme yoluyla kazanılırlar. rnek: Para, not, başarılı olma, statü, ilgi ekme.

İçsel Güdüler: Bireyin başarı ya da başarısızlıklarına içsel yükleme yapmasıdır. Güdü kaynağı bireydir. rnek: Kendi sağlığına önem verdiği için dengeli beslenen bir birey.

Dışsal Güdüler: Davranışa geçiren g dışarıdan kaynaklanır. rnek: Cesaretlendirme, yüksek not alma, cezadan kaçma. (*Açıköğretim Eğitim Psikolojisi Ders Notları II*)

*eksiklik*¹⁷ - olarak gerçekleştirilmesi gereken sosyal güdülerdir. Güdülenme, “bir davranışı yapma isteğinin oluşması” durumudur: “Güdü (motive), bireyi, bir amaca ulaşmak için davranmaya iten, harekete geçiren, bireyin davranışını güçlendiren, etkinleştiren, yönelten bir iç güç” iken (Başaran, 1991 akt. Tok, 2008: 92-93) “güdüleme, bir etkinliği başlatan, sürdüren ve yönelten bir süreç (Wittrock, 1986: 304 akt. Tok, 2008:93), bireyi belli bir amaç için harekete geçiren güçtür” (Eren, 1979: 252 akt., Tok, 2008:93). Güdülenme “insanın belli bir yönde davranmasına yol açan; onu böyle bir davranışa iten; bir işi yapmaya istekli kılan ruhsal durumuna denmektedir” (Başaran, 1989) ancak, insan davranışları ister bilinç düzeyinde olsun ister olmasın, her şekilde insan gereksinimlerine dayanmakta, dolayısıyla bireyi güdüleyen sosyal gereksinimleri olmaktadır (Aydın, 1986:78 akt., Tok, 2008:93).

Özetle, bireyi harekete geçiren itici güç olarak “güdü”, her davranışın altında yatan nedendir; herhangi bir davranışı bir amaca doğru başlatan sürdüren ve denetleyen bir iç koşul/durum olarak güdü - sosyolojik tanım gereği de - fizyolojik temelli ya da biyolojik amaçlı daha dar anlamı “dürtü” (*birincil* güdü) kavramını kapsamasının yanı sıra - çoğu *güven* ve *başarı* sağlama temelli psikolojik davranışlar yanında sosyal amaçlı davranışları da kapsayan geniş anlamı bir kavramdır. Güdüler, “uyaranlar” olarak eyleme geçirdikleri bireyi belli bir amaca doğru yöneltirler.

Sosyal/toplumsal güdüler- sosyal amaçlı davranışa itenler - genel olarak “yöneltici”/“ikincil” ve “kaynaksal”/“dışsal” güdüler olarak nitelendirilebilir. Davranışa “yönelten ikincil” güdüler, *öğrenilmiş* sosyal ve psikolojik güdüler olarak birincil/ yaşamsal olmayan ama davranışa “yönlendiren” güdülerdir. Bu tezin sonuçlarına göre bu “ikincil” güdülerin birey için taşıdığı önem ilk sırada gelir: Burun estetiğinde, *güzelleşme* pekiştireci ile, “güzel olma”, “iyi görünme”, “iyi hissetme”, rahat etme/hissetme” vb., *burun farkındalığı davranışı/öğrenme* şeklinde pekiştirilirler. Bunlar bireyin “özel istek” güdüleridir denilebilir; dolayısıyla “ikincil” güdülerin önemi bireysel yönünün önemine binaen, *başarı* ya da *güven* ihtiyacı karşılanmayan bireyler de psikolojik rahatsızlıklara daha çok rastlanmasının da açıklayıcı sebebi gözükmektedir (Burada Mead’in “karşılanmamış” ya da “doyurulmamış” dürtüler sonrasında algı ve davranışın yönlendirilmesi evrelerindeki “çarpıtma” vurgusuna paralel bir saptama bulunmaktadır). Davranışa “kaynaklık” eden “dışsal güdüler”de ise bireyi davranışa sevk eden/geçiren güç, “dışarı” kaynaklıdır. Dışsal güdüleme kaynakları “ödül, ceza, takdir edilmek, baskı, rica, sevilme , kabul görmek olabilir” (Ergün, 2007:133 akt. Tok, 2008:94).

¹⁷ Harlak, Hacer (tarihsiz) Psikolojiye Giriş I “Güdülenme” :
<http://www.akademik.adu.edu.tr/bolum/fef/psikoloji/webfolders/topics/GÜDÜLENME-1.pdf>

Bireyin harekete geçmesi için başkasının cesaretlendirmesi (burun estetiğinde gözlemlenen *teşvik etme* ya da *baskı yapma*) ile harekete geçmesini gerektirir. Burun farkındalığı sonrasında gelen burun estetiği için, hem ikincil hem de dışsal güdülenme olarak, bir *ikincil-dışsal güdülenme* denilebilir. Özetle, *estetik* bir güdülenme sayesinde iki sosyal güdü; biri, bireyi güzelleşmeye “yönelten” öğrenilmiş güzel olma/estetik güdüsü, diğeri “dıştan kaynaklanan” çevresel teşvik/ baskı güdüsü - ikisi de, bazen tek başına bazen birlikte - *estetik uyarılmışlık* yaratmakta, *estetik uyarılmışlık* sonucunda oluşan *burun farkındalığı* ise burun estetiğini uygun şartlar da ya da uygun ortam bulunduğu ortaya çıkartmaktadır.

Son olarak, burun estetiğinde *estetik uyarılmışlık* kavramı “istemeden öğrenme” olgusu çerçevesinde de değerlendirilebilir. Aslında “kitle iletişim araçlarının istenilmeden öğrenmede rolü ve önemi” (Tokgöz, 1972 akt., Tezcan, 1985:207) ve genel olarak bugünkü tüm modern iletişim araçlarının toplumsal etkileri üzerinden değerlendirilecek olursa ; sosyolog Robert Merton, bu durumu “*Anticipatory Socialization*” (İleride olması beklenen/geleceğe yönelik toplumsallaşma) kavramı ile açıklamakta ve “yakın gelecekte oynanacak rollerin çoğu kez kapalı ve bilinçsizce öğrenilmesi olarak” tanımlamaktadır: “Bu yaklaşıma göre yapılan son araştırmalarda insanın, önceden belirli bir yaşa gelmeden, ilerde olması beklenen toplumsallaşma yoluyla pek çok rolü, mesleği, davranış biçimlerini kazandıkları görülmüştür” (Tezcan, 1985:207). Bu tezde söz konusu olan burun estetiği olgusu için, bireyin toplumsallaşma sürecinde *estetik uyarılmışlık* durumunun yakın çevresel (aile, arkadaş, eş-dost) ve medyatik etmenler yoluyla “istemeden öğrenme” şeklinde bireyin hayatını biçimlendirmekte olduğu gözlenmekte ve söylenebilmektedir.

1.4. Araştırmanın Gerekçesi ve Amacı

Bu tezin amacı, normalleşmeden öte, sıradanlaşan günümüz keyfi estetik müdahalelerden en yaygın olan burun estetiğinin - *rinoplastinin* - her geçen gün daha da çoğaldığı bariz olarak gözlemlenebilen sosyolojik bir olgu olarak bugün *neden* belli bireyler tarafından *tercih edildiğiyle* ilgili anlamlandırmalar yapmaktır. Aynı zamanda, *bireyin tercihi* üzerinden burun estetiğinin toplumsal bazda algısının ve toplumsal amacının anlaşılmasına dönük bir çabadır. Sosyal medyanın ve sanal ağların oldukça etkili kullanıldığı 2015 Türkiye’de ve İstanbul özelinde ve modernite bağlamında, burun estetiğinin toplumsal algısının, *hangi* toplumsal etkiler/etmenler sonucunda *ne şekilde* değiştiğini; *nasıl* çoğalarak toplumsal kabul gördüğünü irdelemektir. Bu amaç doğrultusunda, Türkiye’de burun estetiğinin yaygınlaşmasının öncesinde ve sonrasında burun estetiğine bakış açısının incelenmesi; değişip değişmediğinin irdelenmesi, eğer anlamlı bir değişim var ise burun estetiğine bakış

açısındaki günbegün değişen yargıların toplumsal dönüşümdeki yerinin tespit edilmesidir. Her ne kadar elde edilecek saha analiz bulguları, Türkiye genelindeki toplumsal yargılar ve dönüşümler hakkında genellemeler yapma imkanı vermeyecek olsa da bu çalışma ile bugünün *İstanbul*unun burun estetiği trendleri hakkında ve bu trendleri *algılayışı*, trendlere *yaklaşımı* ve trendleri *yansıtması* bakımından, kısmen de olsa bir fikir sahibi olunmasının sağlanması hedeflenmektedir.

Rinoplasti dahil her türlü estetik cerrahi müdahale, tıp açısından *tedavi* amaçlı kabul edilmekte ve başvuran bireyler hekimlerce *hasta* olarak tanımlanmaktadır. Böylece, bu araştırmanın tüm gerekçesi burun estetiği anlatıları üzerinden rinoplasti hastalarının burun estetiği serüvenlerindeki etmenlerin izini sürerek burun estetiğinin hem toplumsal hem de bireysel *gerekçelerini* tedavisi *sonrasında* - tedavi *süreçleri* üzerinden - anlamaya ve anlamlandırmaya çalışmaktır.

1.4.1. Araştırmanın Ana Sorusu (“Hipotezi”)

Niteliksel araştırma yöntemi gereğince *kurulması* beklenmeyen/gerekmeyen hipotez(ler) yerine, gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler sonucunda ortaya çıkan araştırma verileri arası ilişkilendirmelerin yapılarak sosyal gerçeklikleri kavrama ve anlamlandırma sağlanması beklenmektedir. Alan odaklı bir niteliksel çalışma olan bu tezde kullanılan derinlemesine görüşme tekniği ile temel amaç genellenmesi/ genellenebilir olmasından çok çalışılan katılımcılara benzer ya da aynı özellik gösteren kişilere genellenmesi olacaktır. Tezin çıkış noktası olan; “*Neden* ya da *niçin* bugün ve bu toplumda çok revaçta olan burun estetiği, *birilerinin tercihi* olmazken, yaptırın *diğerlerinin tercihi* haline geliyor ya da gelmektedir?” sorusunun cevabına ulaşmak için “*Kimler neden* burun estetiği oluyorlar?” temel sorusu ile başlayarak devam eden sorular zinciri, bu araştırmaya katılması sağlanan kadın-erkek, genç-yaşlı, dindar-laik, her gruptan/ kategoriden insanın karşılaştırmalar ve ortaya çıkan benzerlikler ya da farklılıklar üzerinden burun estetiği tercihlerinin mümkün olduğu kadar bütünsel, derinlemesine ve bağlamında anlaşılmasına ilişkin oluşturulmuştur.

1.4.2. Araştırmada Diğer Araştırma Soruları/Konuları (“Hipotezleri”)

Araştırmanın kapsamı bağlamında cevapları aranacak olan sorular şöyledir:

- Burun estetiği kimler tarafından tercih ediliyor?
- Bugünün estetik yargıları, bireylerin estetik kaygılarını nasıl/ne derece kamçılıyor?

- Burun ve damgalanma ilişkisi burun estetiği öncesi ve sonrası bireye ait toplumsal durumlar ve konular çerçevesinde ele alındığında, bireyi ne kadar etkiliyor ?

- Burun operasyonu ne zaman estetik bir gereklilik haline geliyor?

- Burun estetiğinin normalleşmesi ile artık bu kadarı da saplantı toplumsal algısı, bir modernite söylemi olarak sağlıklı/normal ile hastalıklı/takıntılı ayrımının neresinde duruyor ya da bu ayrım ile ne kadar örtüşüyor?

Bu sorulara daha bütünsel bir yaklaşımla yanıtlar elde etmek adına araştırmanın konusunu ve amacını anlamlandırmak için hazırlanmış ve cevaplanması beklenen derinlemesine görüşme sorularından yola çıkılarak (bkz. Ek-2, ss. 245-250 : Görüşme Çerçevesi Formu örneğinde “araştırma soruları”) derinleştirilecek konu başlıkları daha detaylı soru içerikleri şeklinde şöyle oluşturulmuştur:

1. Katılımcıların *güzellik* tanımlamaları, güzel olmanın önemi ve gerekliliği, güzel olmaktan ne anladıkları, güzelliği zorunlu görüp görmedikleri, içsel - dışsal güzelliğe nasıl baktıkları, iyi hissetmek için iyi görünmenin gerekli olup olmadığı, bakım ve güzel kıyafetlerin insanı güzelleştirip güzelleştirmediği, burun estetiğinin gerekli olup olmadığı; araştırma konusunun anahtar kavramlarından *güzelliğe* dair ilk algılamaların tespiti

2. Katılımcıların *estetik* tanımlamaları, estetik-moda-burun estetiği modası ilişkilendirmesi, estetik-oran-oransal estetik ilişkilendirmesi, boy-kilo ve yüz-burun orantısı ve burnun yüze oranı/yüz güzelliğine etkisi ve sıralaması üzerinden hastaların *estetik* ve *estetik burun* algılamalarının tespiti

3. Estetik/güzellik trendleri; moda-ımağ takibi - sosyal ortam takibi - görsel paylaşımı üzerinden imaj algısı/farkındalığı, imaj-burun imajı ilişkilendirmesi, burun estetiği öncesi ve sonrasına dair fotoğraf paylaşımı üzerinden *trend takibinin* keşfedilerek değerlendirilmesi

4. Katılımcıların burun estetiği tercih(ler)i: talep - bilinç - destek ekseninde nasıl bir burun istedikleri, bunu isterken ne kadar bilinçli oldukları, son kararı kendilerinin verip vermediği, kararın ne kadar bilinçli olduğu, kimlerin burun estetiklerine destek ya da köstek olduğu üzerinden burun estetiğinin süreçlerinin izi sürülerek burun estetiği tercihlerinin değerlendirilmesi

5. Katılımcıların burun estetiği yaklaşımları: yer - zaman - hedef ekseninde burun estetiğinin yeri/ önemi, doğru zamanı / zamanlaması, bireysel olarak hedef(ler)inin neler olmuş olduğu temelinde burun estetiğinin işlevinin anlaşılması

6. Hasta (katılımcı)ların burun farkındalığı - burun algısı; çevresel (aile, arkadaş, iş, eş) ve dönemsel (çocukluk, ergenlik, yetişkinlik) etmenler üzerinden : çocukluk-burun ve aile çevresi, ergenlik-burun ve arkadaş çevresi, genç yetişkinlik / yetişkinlik-burun ve kariyer-iş- eş ilişkiliğinin yorumlanması

7. Hasta (katılımcı)ların burun estetiği beklentileri: burun estetiği sonrasında ne hissettikleri/ bekledikleri, toplumun burun estetiği beklentisi, “güzel/ makbul burun farklı olan/ farkedilen burun mudur yoksa *sanki yapılmamış gibi duran* burun mudur?” tartışmasının yansımalarını anlamlandırma

8. Burun estetiği öncesi ve sonrası: burun estetiğinin hastaların hayatlarında ne gibi fark/farklılık yaratmış olduğu/olabileceği, burun estetiğinin değiştir(eme)dikleri/ gerçekleştir(eme)dikleri üzerinden yaşantılara etkisinin anlaşılaraq yorumlanması

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Yöntemleri/Araçları Hakkında

2.1.1. Derinlemesine Görüşmeler Yöntemi/ Tekniği

Bu çalışma veri toplama, veri analizi ve veri yorumlama süreçlerinin birlikte ele alınarak sentezlenmesi ve keşfedilen araştırma konusuna yönelik tüm verileri derinden anlamlandırabilmek amacıyla, niteliksel bir araştırma tekniği olarak derinlemesine görüşme yöntemi ile gerçekleştirilmesi üzerine kurgulanmıştır. *Derinlemesine anlamlandırmalara* olanak sağlayan “derinlemesine görüşme”, yüz yüze yapılan ikili bir görüşmedir ve araştırmacı/ görüşmeci ile “kaynak”/ görüşülen kişi arasında sözlü iletişim yoluyla gerçekleştirilen bir veri toplama yöntemidir. Bu teknikte, araştırmacının kendisi “moderatör” ve raportör ya da “gözlemci” olarak (bazen de bir başka “gözlemci” eşliğinde), “kaynak kişi” ya da “katılımcı” olarak adlandırılan görüşmeciler ile görüşmeyi yürütür ve sonlandırır (Budak, 2006).

Bu tez araştırması bir nitel saha araştırmasıdır: Gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler sahaya bizzat inilerek katılımcılarla yüzyüze görüşülerek ve sorular doğrudan yöneltilerek yapılmıştır. İlgili konuyla alakalı bir dizi sorunun katılımcılara/kaynak kişilere yöneltildiği “derinlemesine görüşme”, bir grup ile - “odak grup” - veya birebir tek bir katılımcı ile gerçekleştirilebilmektedir. Derinlemesine görüşme tekniği , bir veri toplama tekniği olarak, açık uçlu soruların sorulmasına, dinlenmesine, cevapların kaydedilmesine ve gerektiğinde ilave sorular sorularak, konunun detaylı incelenmesine imkan vermektedir (Kümbetoğlu, 2012). Katılımcıların sorulara verdikleri cevapları daha derinleştirmek ve istenen düzeyde cevaplar alabilmek adına yöneltilen “takip” (deşme) soruları katılımcıya gerektiğinde ipucu vererek, verinin zenginleştirilmesine katkı sağlamaktadır (Akşit, 2013).

Verilerin analiz edilmesiyle katılımcıların dile getirdiği değerlendirmeler, kaygılar ve görüşlerin bir sentezinin yapıldığı bir teknik olarak derinlemesine görüşme, kişilerin araştırılacak konularda istedikleri ölçüde konuşup bilgi verebilmeleri açısından faydalı bir araştırma tekniğidir. “Kendini ‘istediği kadar ve istediği gibi’ ifade edebilme” hakkı, katılımcı(lar)ın, kendilerini daha rahat hissetmelerine, verdikleri bilgiler de daha *samimi* olmalarını ve *gerçek* ifadeler beyan etmelerini de sağlar. Özellikle de, bu araştırmaya konu olan burun estetiği, henüz hakkında tam olarak toplumsal yargılar/kabullerin oturmamış

olduğu *muğlak* ve son derece *kişinin özeli* bir konu olarak, katılımcıların rahat ve esnek bir ortamda *kendilerini açmalarına* hizmet edecektir.

Yine Kümbetoğlu'na (2012) göre, niteliksel araştırmalarda, araştırma faaliyetinin amacı, gerçeği anlamak ve olduğu gibi tanımlamak olduğundan, “niçin” sorusundan çok “ne” ve “nasıl” sorularına odaklanırlar. Bu yönüyle, niteliksel araştırmalar, aynı zamanda “öğreticidirler”. Bir olgunun arkasındaki nedenleri anlamak için derinlemesine ve odak grup görüşmeleri yapmak son derece elverişli olmaktadır (Davis & Rountree, 2011:1028).

Bu araştırma burun estetiği tercihinin bireysel ve toplumsal bağlamda incelenmesini amaçladığından, nitel araştırma türlerinden fenomenolojik yaklaşımın yorumculuk yönü vurgulanarak düzenlenmiştir. Fenomenolojik araştırma yöntemi, sosyolojide bir metodoloji olarak yorumsamacıdır ve sosyal dünyanın ancak “öznel gerçeklik olarak anlaşılabilirliğini” varsaymaktadır (Slattery, 2012:239). Tez bulgularında Schutz'un fenomenolojisinin kavramlarından yararlanılmıştır (bkz. ss. 241-242).

2.2. Araştırmanın Çalışma Grupları /Kategorileri (“Evreni ve Örneklemi”)

Araştırma süreci sonunda oluşan ve *olduğu gibi* aktarılan verileri, gerçekliği ya da gerçeklikleri *olduğu gibi* tanımlamak amacı ile yapılan bir niteliksel çalışma olarak bu tez, burun estetiği gerekçelerini ve dinamiklerini bu deneyimi bizzat kendisi yaşamış hastalar ya da bu deneyime çok sık şahitlik etmiş/eden cerrahların fikirleri/tecrübeleri üzerinden, saha çalışması için belirlenen bir alanda - İstanbul'da - anlama çabasıdır. Araştırma ortamı olarak belirlenen İstanbul'un tümünü kapsayan çalışma sahası, sosyodemografik ve kültürel çeşitlilik yönünden Türkiye'nin mikro-ölçekli bir örneği olması sebebiyle seçilmiştir. Sağlanan bu geniş çalışma alanı, böyle alan odaklı bir niteliksel çalışmada rastlantısal olmayan ve mümkün olduğu kadar *bilinçli* ve *noktasal* yapılan grup/kategori oluşturma eylemini kolaylaştırarak mümkün kılmıştır.

Bu araştırmada, İstanbul ilinde *bağlantılarla* ve *aşama aşama* tespit edilerek belirlenmiş bir grup burun estetiği geçirmiş kişi ile yine aynı ildeki bir grup estetik cerrahın oluşturduğu iki çalışma grubu ile, her iki grubun katılımcılarının görüşlerine başvurularak karşılaştırma soruları ve cevapları temelinde burun estetiği olgusunun değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın normal popülasyonu yansıtması açısından, görüşülecek kişilerin tespiti - kişisel bağlantılarla ve aşama aşama - eş-dost-akraba çevresinden ve onların tanıdıklarından ya da bağlantılarından (kartopu yöntemi) ile gerçekleştirilmiştir: Kartopu yöntemi “araştırma

alanında kaynak kişilerden doğru diğer görüşülecek kişilere ulaşılması ve bir kartopu gibi, ilerledikçe yeni kişilere ulaşıldıkça örneklemin büyümesi ile oluşmasıdır” (Kümbetoğlu, 2012:99). Bu yöntemin seçilmesinde araştırmanın amacına uygunluğu dikkate alınmıştır: Her ne kadar bu tekniğin olumsuzluk yaratabilecek bir özelliğine, “zincirleme bir biçimde görüşülen kişilerin diğer kişilere yönlendirmesi ve çoğu zaman sadece aynı özellikleri barındıran kişilere ulaşmayı yaratabilir” (2012:99-100) şeklinde Kümbetoğlu tarafından dikkat çekilse de bu çalışmada rastlantısal değil de *noktasal atışla* belirlenmiş çalışma gruplarının hedeflenmiş olması ve burun estetiği yaptırmış kişilerin algıda seçicilik ile ya da etraflarında etkilendikleri ya da etkiledikleri kişilerin olma ihtimalinin yüksek olması sebebiyle, çalışma için son derece uygun bir teknik olmuştur.

2.2.1. Derinlemesine Görüşme Çalışma Grubu Seçimi için Kriterler (Değişkenler)

Bu çalışmada 3 bağımsız değişken, yaş (genç-orta-ileri), cinsiyet (kadın-erkek) ve “referans grubu” (Bauman, 2012 ; bkz. *tez içinde* s. 46) değişkeni (dindar-laik) dikkate alınarak, farklı karşılaştırmalar yapılması hedeflenmiştir. Cinsiyet değişkeni, kadın ve erkek katılımcıların burun estetiği tercihlerinde ne gibi farklılıklar olduğunun anlaşılması için önemlidir. Üç farklı yaş-aralığı kategorisine ayrılan yaş değişkeni, şu anda farklı yaşlarda olan katılımcıların hem burun estetiği yaptırdıkları yaşları hem de üzerinden geçen süre açısından farklı yaş-aralığı grubuna göre değerlendirme imkanı vermektedir. “Referans grubu” değişkeni ise dindar-laik ayrımı üzerinden toplumda iki kutup haline gelmiş iki kesimin karşılaştırılmasını olanaklı kılmaktadır.

Bu tezde değişkenler dışında, çalışılan iki farklı grup - hasta ve cerrah - karşılaştırmaları çift eksenli kılmalıdır. Hem hastalar hem de cerrahlar öncelikle farklı cinsiyet ve yaş değişkenleri üzerinden gruplandırılmış, laik-dindar değişkeni ise sadece iki *cerrah hasta* için geçerli olmuştur. Bu çalışma sadece toplumu temsil eden kadın-erkek, genç-yetişkin kategorik değişkenleri üzerinden değil, aynı zamanda *burun estetiğinde laik ve dindar ayrımı* üzerinden toplumsal bir analiz girişimidir: Çalışmada seçilen kaynak kişiler *dindar /muhafazakar* ve *laik* olarak iki grup halinde tasnif edilmiştir. Böyle bir gruplandırma için ise her bir grubun temsil ettiği kesimi temsil etme kriteri olarak katılımcıların yaşam tarzları sorgulaması yerine, sınırları böyle bir çalışma için daha net çizilebilen, *estetik referansı* kriteri bazında “referans grubu” olarak belirlenen *burun estetiğine bakış ve karar aşamasındaki dini hassasiyet ya da duyarlılık sergileme* baz alınmıştır: Laik dindar ayrımı burun estetiğinin bir günah olup olmadığı *inancı* ve/ya da *önkabulu* üzerinden gidilerek, bu konuda *dini bir kaygı olup olmaması kriteri* bazında değerlendirilmiştir.

2.2.1.1. Derinlemesine Görüşme Hasta Grubu

Derinlemesine görüşmeler yapılan hastaların değişkenlere göre dağılım tabloları aşağıda görülmektedir. Tabloların her ikisinde de görüşülen katılımcı hastalar cinsiyet, yaş, laik/dindar değişkenleri üzerinden gruplandırılmıştır. Grup oluşturulurken, cinsiyet (kadın-erkek), yaş (2 farklı kategori: hem *rinoplasti olduklarındaki yaşları* hem de *şimdiki yaşları*, 30 (-/+) ve 40 (-/+) ve “referans grubu” (dindar/laik) değişkenleri üzerinden gruplamalar yapılmıştır. İki farklı tabloyu oluşturan yaş değişkeni yaş-aralığı grupları ise: 30 (-/+) için 17-19, 20-30 ve 31-50 ile 40 (-/+) için 17-25, 26-40 ve 41-61 olarak belirlenmiştir.

Oluşturulan iki farklı tablo içinde, ilk tablo (Tablo 1) katılımcıların *şimdiki yaşları*, ikinci tablo (Tablo 2) ise *rinoplasti oldukları yaşları* profilini göstermektedir. Tablolarda, katılımcıların kodlarının yanında parantez içinde yaşları belirtilmiştir (Tablo 2’de *birden fazla rinoplasti olan katılımcıların yaşları - her bir rinoplasti için o anki yaşı olarak - parantez içinde sıralanmıştır*).

Tablolar içinde, altını sonlarında ya da saptamalarda kullanılacak kısaltmalar şöyledir:

DG - Derinlemesine Görüşme (katılımcıların sayısal kodlanmasında - sayı öncesinde - kullanılacak kısaltmadır - (örn. **DG** 1/1)

E - Erkek (örn. DG 2/1**E**)

K - Kadın (örn. DG 1/1**K**)

Hastalar sıralanırken “1” üzerinden (DG **1/** *sırası*), *cerrah hastalar* ise “2” üzerinden (DG **2 /** *sırası*) kodlanmıştır.

K^k: *önceliklerinin rinoplasti değilde sağlık olduğunu beyan eden kadın kaynak katılımcı* (detaylı açıklama için bkz. s. 60)

TABLO-1

ŞİMDİKİ YAŞA GÖRE						
YAŞ ARALIĞI GRUPLARI	KADIN		ERKEK		TOPLAM	
	LAİK	DİNDAR	LAİK	DİNDAR		
40 -	17-25	DG 1/1 K (22) DG 1/2 K (17) DG 1/14 K ^k (25) DG 1/13 K ^k (18)	DG 1/7 K (25) DG 1/8 K (25)	DG 1/17 E (21)	DG 1/18 E (24)	8
	26-40	DG 1/3 K (27) DG 1/4 K (32)	DG 1/9 K (26) DG 1/10 K (30) DG 1/15 K ^k (35)	DG 1/21 E (38) DG 1/22 E (39) DG 1/24 E (39)	DG 1/19 E (32) DG 1/22 E (39) DG 1/23 E (38)	11
40 +	41-61	DG 1/6 K (41) DG 1/5 K (41)	DG 1/11 K (48) DG 1/12 K (44) DG 1/16 K ^k (61)			5

TABLO-2

OLDUKLARI YAŞA GÖRE						
YAŞ ARALIĞI GRUPLARI	KADIN		ERKEK		TOPLAM	
	LAİK	DİNDAR	LAİK	DİNDAR		
30 -	17-19	DG 1/2 K (17) DG 1/13 K ^k (18) DG 1/16 K ^k (19)	DG 1/8 K (18-21) DG 1/9 K (17) DG 1/12 K (19)	DG 1/17 E (20)	DG 1/18 E (19) DG 1/19 E (30)	9
	20-30	DG 1/1 K (20) DG 1/3 K (20-25) DG 1/4 K (29) DG 1/6 K (27-31-40) DG 1/14 K ^k (23)	DG 1/7 K (25) DG 1/10 K (27-29) DG 1/11 K (24) DG 1/15 K (20)	DG 1/21 E (19-37) DG 1/23 E (23)	DG 1/20 E (33)	13
30 +	31-50		DG 1/5 K ^k (41)	DG 1/22 E (33)		2

2.2.1.1.1. Hastalarda Gruplandırma (Belirlenen kriterlere göre)

Bu çalışmanın en başında eşit sayıda - 12 kadın ve 12 erkek - hasta ile görüşülmesi hedeflenmişti. Erkeklerin toplumda daha *az görünür* olmaları ve *iş-güç sahibi olma* gerekçesi ile vakitsizliği öne sürerek görüşmeye katılmayı reddetme olasılıklarının daha yüksek olacağı varsayılmış ve erkek hastalara ulaşmanın daha zor olacağı baştan öngörülmüş olmasına rağmen - çalışmada homojenlik sağlamak adına - bu hedefle yola çıkılmış, sürecin nasıl gelişeceği yönündeki takip ise sürecin seyrine bırakılmıştır. Cerrahlara ulaşılmasının hastalara ulaşılması kadar süreçte önemli ve etkili olacağı da göz önünde bulundurularak,

söz konusu cerrahlarla daha yoğun bir şekilde iletişime geçilmesine ve onlarla görüşmelerin gerçekleştirilmesine yönelik ayarlamalara öncelik verilmesine çalışılmıştır. Eş zamanlı olarak her iki grupta görüşmeler başlatıldığında, hastalarla ilk yapılan görüşmeler sonunda - ilk 6 hasta görüşmesi sonrası - görüşülenlerin tamamının kadınlardan oluşmuş olduğu görüldü ve bu zaman zarfında 4 tane cerrahla da görüşülmüş oldu. Ancak, cerrahlarla yapılan görüşmelerden çıkan bir veri, çalışmanın yönünün kadınlar cenahına sayıca daha çok kaymasına sebebiyet verdi. Şöyle ki; halihazırda erkeklerin kadınlara göre rinoplasti yaptırma oranı cerrahlara sorulduğunda alınan dört cevaptan üçünde, oranın 3/1 olarak belirtildiği, sadece bir cerrahın, rakam maksimize edildiği taktirde bile bu oranın yarısı (% 50'yi) geçmeyeceğini belirttiği görüldü (bkz. Ek-7 I, ss. 263).

Bu önemli tespit çalışmadaki erkek hasta sayısının toplumdaki dağılımının baz alınarak oranlanması gerektiği sonucunu getirdi. Toplumdaki sayısal dağılımlarının kadınlara göre en çok yarı yarıya olması gerçeği değerlendirildiğinde, aynı sayıda görüşme yapabilmeye olanağını daha da zorlaştıracak olan bu etmenin, görüşülecek erkek hasta sayısının 12 yerine yarısı olan 6'ya düşürülerek bertaraf edilmesi ve böylece çalışmadaki iç - sayılar dengelenmesi bu şekilde sağlanmaya çalışıldı. Böylece *ulaşması zor olan erkek grubun* toplam sayısı yeniden değerlendirilerek *toplumsal gerçekliğe daha yakın* bir temsili sayı belirlenmiş oldu.

Erkeklerden eksilen görüşmelerin yerine, 4 tane daha kadın kaynak belirlenmiş, bunların diğer kadın görüşmecilerden farklı olarak, *önceliklerinin* rinoplasti değil de *sağlık* olduğunu beyan eden kişiler olması gözetilmiş¹⁸, çalışmada farklı değerlendirmelere imkan vermesi açısından bu seçim bilinçli bir tercih olarak çalışmaya eklenmiştir. Böylece görüşme yapılan cerrahların beyan ettiği burun ameliyatlarının en yoğun yapılmaya yaş aralığı olan 20 - 30 yaş aralığında ameliyat geçirmiş olan ama şimdiki yaşları 18 - 25 - 35 olmak üzere tamda farklı 3 yaş grubunu temsil edebilecek yaş özelliklerinde 3 kadın rinoplasti hastası ile daha görüşülmüştür. *Fazladan bir tane daha* olan ama bu çalışma için hiçte küçümsenmeyecek bir katkısı olması öngörülen *erişkin* (ortayaş-üstü) bir kadın rinoplasti hastası ile de görüşülmüştür. 61 yaşında olan bu rinoplasti hastası hem görüşülen bir diğer rinoplasti hastasının annesi olması sebebiyle hem de diğer birkaç (hem erkek hem kadın) rinoplasti hastası ile “meslektaş” (sporcu) olması nedeniyle de, tez için oldukça önemli bir kaynak kişi olarak değerlendirilmiştir. Böylece toplamda 16 kadın ve 6 erkek hasta ile görüşülmüş, 16 kadına 6 erkek sayısı ile de neredeyse hedeflenen 3/1 oranını yakalanmıştır.

¹⁸ Tezin bulguları sonucunda, bu dörtlünden ikisinin (DG 1/14, 1/16) *aslında* nefes alma problemlerinin çok ön planda olmadığı, estetiksel değişim isteğinin *asıl güdüleyeci* etmen olduğu ortaya çıkmıştır.

(Ayrıca iki rinoplastili erkek cerrahında gerektiği yerde *hasta* olarak değerlendirilmesi, erkek hasta sayısını 6 (+2) yükselterek, sayının genel olarak “8 erkek” kabul edilebilmesini sağlamıştır).

2.2.1.2. Derinlemesine Görüşme Cerrah Grubu (Belirlenen kriterlere göre)

Çalışmanın başında görüşme yapılacak toplam cerrah sayısı için ulaşılacak hedef sayı “5” olarak belirlenmişken - 2 erkek plastik cerrah, 2 kadın plastik cerrah ve 1 de erkek KBB uzmanı ile - imkanların kovalanması ve gerekli koşulların oluşması ile bu sayı 2 artırılarak 7’ye yükseltilmiştir. Bu sayısal artışın niteliksel olarak tez için önemli bir artışı, eklenen biri plastik cerrah diğeri KBB uzmanı iki erkek cerrahın ikisinde, *kendisi de rinoplastili* ve dolayısıyla *deneyimli - hem hasta hem cerrah* kişiler olarak - ortak deneyim(leme)ler ekseninde tezin zenginleştirilmesine katkı sağlaması yönünde olmuştur. Bu iki cerrahın neredeyse yaşıt olması (biri 38, diğeri 39) ve benzer yaşlarda rinoplasti geçirmiş olmaları da bu çalışma da değerlendirmeler yapılması açısından büyük bir şans olmuştur. Ancak bu nokta da belirtilmesi gereken önemli bir ayrıntı, bu teze sonradan dahil edilmeleri çok önemsenen ve bunun için özel çaba sarfedilen son iki cerrahtan estetik cerrah olanın - kendisi rinoplastili olması yanında burun estetiği ile ilgili yeni bir kitap (Aralık 2014) çıkartmış olması nedeniyle - yöneltilen tüm sorulara tek tek cevap vermeyerek sadece kendisinin önemli gördüğü sorular üzerinden toplu bir cevaplandırma yapmış olduğunun bilinmesidir.

Estetik cerrahların seçimi ise, yaş kriteri olmaksızın, halen mesleklerini icra ediyor olmaları, yani burun estetiği ameliyatı yapıyor olmalarına istinaden yapılmıştır.

2.2.1.2.1. Cerrahları Gruplandırma

Cerrahlar, *genç*, *orta yaş* ve *ileri yaş* olarak gruplandırılmıştır. Genç yaş grubunda (30 yaş altı) 1 cerrah (kadın ve asistan düzeyinde), orta yaş grubunda (30 üstü) 4 cerrah (3 erkek ve bir kadın), ileri yaş grubunda ise (50 yaş üstü) 2 cerrah (2’side erkek) bulunmaktadır. Orta yaş grubundaki 3 erkek cerrahın yaşlarının da peşpeşe 37-38-39 olması, yaş yakınlığı sebebiyle karşılaştırmaların bu minvalde de yapılmasına olanak sağlamaktadır (bkz. Ek-1; Tablo 4, s. 244).

2.3. Verilerin Toplanması İşlemi (Gerçekleştirilen basamaklar)

Bu araştırma, amacına göre *tanımlayıcı ve analitik*, uygulamalı kısmı ile ise sahada bir *alan araştırması*dır. Çalışmada, grup oluşturmanın zorluğundan dolayı, odak grup görüşmesinin yapılması uygun olmadığından, sadece birebir derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Her iki grup (hem rinoplasti geçirenler hem de estetik cerrahlar) için ayrı ayrı görüşme formu hazırlanmış, her iki formda da belli bazı ortak sorular oluşturulmuş, bu ortak sorulara verilen yanıtlar daha sonra birlikte değerlendirilmek üzere düzenlenmiştir. Gerekli görüldüğü noktalarda, gruplar özelinde *farklaşmış* (sorunun başka bir versiyonu ile) ya da kişiler özelinde ilave sorular (“deşme”) yöneltilerek analiz derinleşmesi sağlanmıştır.

2.3.1. Veri Toplama Süreci/Planı

2.3.1.1. Zamanlamanın Planlanması

Çalışılan tez konusunun multi-disipliner olması; bağlantılı olduğu alanların ve ilgili konu ve kavramların/kuramların geniş bir yelpazeye yayılmış olması, yapılan literatür çalışması açısından oldukça hacimli bir alan da tarama yapılmasını gerektirmiştir. T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı’na tez önerisi verilmiş tarihi olan 5 Eylül 2014 itibariyle literatür çalışması için ayrılan süre en az iki ay olarak belirlenmiş (Eylül ayının geriye kalanında kapsayarak, Ekim ve Kasım 2014) ancak tezin veri analizi sonunda çıkan bulgular ekseninde, Mayıs ayı sonunda literatür tekrar gözden geçirilerek kavramsal çerçeveye daha net bir şekilde oturtulmuştur. Literatür çalışmasına başlanması ile aynı zaman diliminde, uygulanacak öntest ya da pilot çalışma için veri toplama formu hazırlanmış, formdaki soruların *çalışıp çalışmadığı* da bu dönemde tespit edilmiştir. Bir yandan da, görüşülecek kişilerin tespiti gerçekleştirilmiştir.

Kasım ayının son haftası itibari ile, derinlemesine görüşmelere başlanmış, haftada bir veya iki kişi ile görüşülecek şekilde planlanmış bir takvime göre, görüşmelerin tamamının Nisan ortasına kadar - çıkabilecek aksamalarında göz önüne alarak - en az 15, en fazla 20 hafta içinde, tamamlanması planlanmıştır. Bu doğrultuda, 15 Nisan 2015 tarihine kadar tüm senaryo ve veri analiz formlarının hazırlanması görüşmelere - mümkün olduğunca - paralel olarak yürütülmüş ve nihai çözümlenmeleri tamamlanmıştır: Görüşmeler ve peşi-sıra yapılan çözümlenmeler yaklaşık beş ay gibi bir zaman diliminde - Kasım sonu Nisan başı arası - tamamlanmıştır.

Yaklaşık iki buçuk aylık bir veri analizi değerlendirme süreci sonrasında ise, Mayıs 2015 sonu itibarıyla ön rapor bitiş tarihi 20 Haziran 2015 olarak ortaya çıkmıştır. Gerekli düzeltme ve revizyonlardan sonra tezin yazımının bitirilmesi, nihai şeklini alması ve Enstitüye teslimi, 31 Ağustos 2015 tarihine kadar gerçekleştirilmiştir.

2.3.1.2. Görüşme Süreci (Doğru çalışma grubu seçiminde sürecin yönetilmesi)

Görüşme için ulaşılan kaynak kişilere öncelikle burun ameliyatı yaptırma sebepleri sorulmuş, özellikle de ameliyat olmalarındaki amaç, *keyfi estetik* olgusu temelinde birebir *estetik* kelimesi telaffuz edilerek sorgulanmış (“estetik için mi oldunuz” ya da, “sağlık için değil de tamamen ‘estetik amaçlı’ mı oldunuz?” gibi) ve *sadece estetik* amaçlı (2 veya 3 kere olanların en azından birinde *sadece estetik* amaçlı) olduklarının teyidi alınarak kesinleştirilmiştir.

2.3.1.3. Görüşme Süreleri

Tüm görüşmeler sonucunda toplam 29 kişi ile birebir derinlemesine görüşme yapılmış, bu görüşmeler minimum 30 dakika ile 1 buçuk saat arasında değişmiştir (Gerçekleştirilen en kısa görüşmenin tam senaryosu tezin sonunda verilmektedir: bkz. Ek-3, ss. 251-255). Yapılan görüşmelerin 7 tanesi cerrahlar ile diğer 22 tanesi ise rinoplastili katılımcılar ile gerçekleştirilmiştir. En uzun görüşmeler genelde cerrahlarla yapılmış olanlar olup, hastalar ile yapılan görüşmelerde yaş arttıkça ve özellikle de eğitim seviyesi yükseldikçe görüşme süresi ve aktarılan veri miktarının bunlarla doğru orantılı olarak da arttığı gözlemlenmiştir. Yaş ve eğitim seviyesinin her ikisinde arttığı durumlarda ise bu çoğalma ve uzama daha da belirgin hale gelmiştir.

2.3.2. Veri Toplama

Araştırma verilerinin toplanması rehber görüşme formu ile yapılan 29 adet derinlemesine görüşme ile gerçekleştirilmiştir. Form içinde, yöneltilen sorular öncesinde katılımcının kişisel ve toplumsal bilgilerinin sorgulandığı bir bölümde yer almaktadır. Bu tezin başında kişilerin fiziksel (görsel) özellikleri gerekli olabileceği düşüncesiyle sorgulanmış ancak tezin sosyolojik (toplumsal ağırlıklı) bir değerlendirme olması sebebiyle ve çalışılan kişilerin fiziksel özelliklerinin bilinmesinin ve kullanılmasının tezin sonuçları açısından gerekli görülmemesi sebebiyle, tezde veri olarak değerlendirmeye alınmamıştır. Ancak katılımcıların sorgulanan toplumsal özellikleri toplumdaki konumlarının bilinmesi açısından

önemli sayıldığından tez içerisinde yeri geldiğinde değinilerek değerlendirilmiştir (bkz. Ek-2 A, s. 245; Ek-2 B, s. 248 - toplanan tüm bilgilere, hem *fiziksel* hem de *toplumsal* özellikler ile oluşturulmuş detaylı verilere ayrıca ulaşmak için bkz. EK-1 Tablo III. ss. 243-244)

Veri toplama işlemi ve eş - zamanlı yürütülen çözümlenmeler sonrasında, sorulara verilen yanıtlara göre toplanan veriler analiz edilmek için tek bir çatı da toplanmış, çıkan önemli bulgulara göre de bu veriler tasnif edilerek ilgili konu başlıkları altında bütünleştirilmek üzere gruplandırmalar yapılmıştır.

2.3.3. Veri Analizi - Verilerin Çözümlemesi

Derinlemesine görüşme formlarından edinilen tüm verilerin çözümlenmesi yapıp incelendikten sonra, belirli özellikler temelinde ortaya çıkan ya da belli kavramlar etrafında odaklaşan veriler kategorilere ayrılarak analiz edilmiştir. Böylece verilerin analiz işlemi *ortak çıktılar* etrafında kategorilere ayrıştırma sonucunda tamamlanmıştır. Araştırmanın amacı paralelinde, *çıktılar* ve *kavramlar* arası ilişkiler incelenerek karşıtlıklar ve/ya da benzerlikler sorgulanmış, araştırılan çalışma grupları ile ilgili edilen bulgular, kuramsal temel ve daha önceki benzer araştırmaların bulguları ile karşılaştırılarak, nihai bulgular/ sonuçlar elde edilmiştir.

2.4. Uygulamada Karşılaşılan Güçlükler/ Etik Sorunlar ve Sorunların Aşımı

Etik olarak, çalışmanın her aşamasında tez konusu ve maksadı ile ilgili katılımcılara açıklık ve şeffaflık gözetilerek yaklaşmış, görüşme yapılan katılımcıların yöneltilen soruları cevaplarken beyan ettikleri bilgilerin *doğruluğu* önkabulu ile çözümlenmeler yapılmıştır. Yine, etik gereği, bu tezde sadece katılımcıların beyanlarına yer verilmiş, hiçbir katılımcı için herhangi bir görsel - dijital fotoğraf ya da resim - kullanılmamıştır.

Tezde ismi geçen şahıslar konusu çözümlenmesi gereken önemli bir problem olmuştur. Bu noktada bu konuya açıklık getirmek gerekmektedir. Öncelikli olarak topluma *mal olmuş* ünlülerin isimleri alıntılar içinde aynen korunmuştur. İkinci olarak, tez boyunca bir bütünlük sağlanması adına; bu noktadan itibaren, hiç bir katılımcının adı/soyadı ya da herhangi bir konuşma alıntısının içerisinde herhangi bir ad/soyad geçmeyecektir. Bu bölümün başındaki *literatür* kısmında *kaynak gereği* ismi geçen cerrahlar *dışında* (ve resmi web sitelerindeki veya medyaya beyanda bulunanlar dışında) tez içerisinde, kalan tüm metin boyunca, “katılımcı cerrahlar” da dahil (her cerrahın verdiği her türlü bilginin kendisi adına tezin

içerisinde kullanılacağına dair onay çalışmanın başında alınmasına rağmen) hiçbir katılımcının ismi (ad/soyad) zikredilmemiştir. Katılımcıların *ağızdan çıkan şahıs isimleri* (ad /soyad), katılımcıların beyanına harfiyyen sadık kalma adına, alıntılan konuşma içerisinde baş harfleri kullanılarak belirtilmiştir. Bunun gerekliliği, bu niteliksel çalışmanın özünü, maksadını ve ana gövdesini oluşturan katılımcı beyanları içerisinde *doğaçlama geçen* şahıs adlarının, eğer alıntılanan kısım içerisinde oldukları yerde *olmadıkları* takdir de, yer yer anlam bütünlüğünün bağlam içerisinde bozulabileceği bazen de *olduğu gibi vermeyerek, eksilterek* (isimleri çıkartarak) tezin güvenilirliği konusunda oluşabilecek her türlü kaygıdan kaynaklanmaktadır: Dolayısıyla beyanların içinde geçen isimler sadece baş harfleriyle oldukları gibi ve oldukları yerde *korunmuştur*.

Tek istisna; *herhangi* bir cerrahın adı/soyadı özelinde olmuştur. Hasta cerrah ilişkisine etik saygı gereği herhangi bir cerrahın ismi geçtiğinde, geçen ad /soyad “sözkonusu cerrah” olarak değiştirilmiş ve “S.C. ” şeklinde kodlanmıştır.

Araştırmada çalışmanın güvenilirliği ile ilgili herhangi bir güçlük yaşanmamıştır. Görüşülecek katılımcılar ya da görüşme yapılacak mekanlar için herhangi bir resmi kurum ya da kuruluştan izin alınması gerekmemiştir. Hem görüşülen katılımcılar hem de araştırmacı açısından görüşmeler son derece güven verici olmuş, görüşmeler süresince hiç bir olumsuzluk yaşanmamıştır.

2.5. Derinlemesine Görüşme Sorularının Formatı

Görüşmecilerden tek tek onay alınarak görüşmelerin tümü bizzat bu görüşmelerde moderatör görevi de üstlenen tez yazarı tarafından ses kayıt cihazına kaydedilmiş ve hepsi de görüşmeci tarafından çözümlenmiştir. Görüşmeye katılan cerrahlarında rinoplasti ameliyatı geçirmiş olabilecekleri varsayılarak, hem rinoplasti hastalarına hem de cerrahlara yöneltilen kişisel /bireysel bilgiler bölümündeki sorular ortak oluşturulmuş olup, cerrahın böyle bir işlem yaptırmadığı durumlarda, en sondaki ameliyat hakkında bilgi edinme soruları atlanmış (rinoplasti ücreti, kime yaptırıldığı, tarihi ve yöntemi) onun yerine sadece cerrahların kendi uyguladıkları ya da çalıştıkları kurumlarda uygulanan rinoplasti fiyatları sorulmuştur. Dolayısıyla tüm bireylerin toplumsal özellikleri - köken, kimlik/ünvan, eğitim, meslek, medeni durum, aile ortamı (gelir düzeyi belirlemek üzere) - kayıt altına alınmış ve rinoplasti ile ilgili bilgiler - cerrahlara uyguladıkları rinoplasti fiyatları, hastalara ise *rinoplasti fiyatı - kime ve nerede yaptırıldığı - tarihi - yöntemi* şeklinde sorgulanmıştır.

Burun estetiği olanlarla ilgilenen bir çalışmada, bireyin toplumsal niteliklerinin değerlendirilmesi onları bu yola iten nedenleri ve beklentileri anlamak açısından önemlidir. Her toplumsal tabakadan, her eğitim düzeyinden ve her yaştan ğrenci, ev hanımı, memur veya profesyonel meslek sahibi bireyin katılımı ile toplumun kendisinin yansıtılması hedeflenmiştir.

2.5.1. Katılımcılarının Toplumsal zellikleri

2.5.1.1. Köken Profili / Dağılımı

Araştırma İstanbul'da gerçekleştirilmiş olmakla birlikte, katılımcıların nereli oldukları sorgulanmış ve nereli oldukları tanımlamalarında Türkiye'nin çeşitli bölgelerine ve illerine dağıldıkları görülmüştür. Köken sorgulaması hem anne hem baba tarafı olmak üzere çift taraflı yapılmıştır (Ortaya çıkan iller ve bölgeler ve dağılımları *için* bkz. EK-8, s. 264). Bu alışmada Türkiye'deki tüm coğrafi bölgelerin temsil edildiği görülmektedir. Çalışmaya katılanlar değerlendirildiğinde ise klasik olarak bilinen *Karadeniz burnu* ile nlenen Karadeniz Bölgesi kadar ortaya çıkan bir başka bölge ise Doğu Anadolu Bölgesi olmuştur. Karadeniz Bölgesine dahil edilen 4 *melez* katılımcıdan birisinin burnunun Karadenizli köklerine değil de "diğer tarafa çektiğini" açıkça ifade etmesi (DG 1/5), bir diğerinin ise "diğer tarafta 'estetik burunlu' " akrabalarının olduğunu dile getirmesi (DG 1/14), toplam sayıyı 2 eksiltme imkanı verebilmektedir. Diğer iki kardeş katılımcının ise burunlarının farklı yapılarından kaynaklı farklı şekil bozuklukları tarif etmeleri nedeniyle her iki tarafa da *ekmiş* olabilecekleri varsayımıyla, bu iki kardeşin değerlendirmedeki yerlerini koruyarak, 6 *Karadeniz Bölgesi* sayısı bir oran karşılaştırması açısından daha gerçekci bir sayı olarak dşnlmelidir. Böylece Karadeniz ve İç Anadolu Bölgeleri bu tezde sayıca eşitlenmiş gözükmektedir.

Bende kemik ... vardı birazcıkta aşşaya hafiff..e ... babam ve amcamlarda olduğ gibi birazcık da aşşaya düşüktü uç tarafı ... onu çok hafif kaldırıp burayı düzeltmiş oldu (DG1/19E,32,D).

Bu karşılaştırmalarda dikkati çeken bir ayrıntı ise estetik burunlu iki cerrahın da Adanalı olması olmuştur. Balıkesir - Adana (DG 2/6) kökenli olduğunu ifade eden cerrahın burnunun Adanalı olan annesine benzediğini bizzat ifade etmiş, hatta annesinin seneler önce rinoplasti yaptırdığını belirtmiştir.

2.5.1.2. Kimlik/ Ünvan ve Meslek Profili/ Dağılımı

Kimlik / ünvan ve meslekleri değerlendirildiğinde çoğunun *güzellik ve beden* bağlantılı alanlarda eğitim aldıkları ya da çalıştıkları ortaya çıkmaktadır. Bu alanlardan en çok *sağlık, spor, güzellik, moda ve reklam* dikkati çekmekte, tüm hastaların (22+2) 16'sının (% 66) bu sektörlerden biri ya da birkaçıyla ilişkili olduğu ortaya çıkmaktadır: *Sağlık*: KBB uzmanı (DG 2/6), plastik cerrah (DG 2/7), hemşire (DG 1/2), sağlık memuru (DG1/22); *Spor*: pilates eğitmeni (DG 1/3), Spor Akademisi mezunu (DG 1/16) Beden Eğitimi Öğretmenliği öğrencisi (DG 1/17) (DG 1/18), Spor Bilimleri Fakültesi araştırma görevlisi (DG 1/19); *Güzellik*: (medikal sektörde satış elemanı (DG 1/4), estetsiyen (DG 1/10) (DG 1/14) manikürist/ güzellik uzmanı (DG1/7); *Moda*: (gelinlikçi (1/5), tasarımcı (DG1/12) ya da *Reklam*: reklamcı (DG 1/15).

Görüşülen kişilerin eğitim düzeyleri değerlendirildiğinde, *lise ve üstü* eğitilmiş çoğunluktadır: 2 ilkokul, 6 lise, 16 üniversite/ve üstü olduğu gözönüne alındığında, hastaların yarısının üniversite ve üstü eğitim görmüş olduklarını ve bu yüzde (% 75) oranının Türkiye'deki eğitim düzeyi ortalamasının (yüzde 3.8) çok çok üstünde bir rakam olduğu söylenebilir. Eğitim düzeyleri karşılaştırmasında kadın-erkek dağılımına bakıldığında ise bu çalışmadaki katılımcı erkeklerin eğitim düzeyleri kadınlarınkine oranla daha yüksek çıkmaktadır.

2.5.1.3. Medeni Durum Profili/ Dağılımı

Medeni durum sorgulaması bu çalışma da iki açıdan önem taşımaktadır. Birincisi, karşı cinsle münasebetin burun estetiği kararında etkili bir faktör olabileceği öngörüsünün bu çerçevede ele alınacak olması; ikincisi ise evli olan katılımcıların eşlerinin veya varsa çocuklarının burun-estetiği-talebi dahilinde yaklaşımlarının sorgulanması açısından önem arz etmesindedir. Katılımcıların nerereyde yarı yarıya ayrıştığını burada da görmekteyiz. 14 katılımcı evli iken 10 katılımcı bekar, ancak bu bekarların içinde biri evlilik yolunda *sözlü* (DG1/1), 3 tanesi (DG1/7, 1/10, DG1/12) ise daha önce evlenip ayrılmış olduklarını beyan edenlerdir.

2.5.1.4. Aile Ortamı Profili

Aile ortamı sorgulaması, bir *gelir düzeyi* belirlemek amaçlı olup, bu tür harcamalarda çoğu zaman aileninde dahil olduğu varsayılarak, rakamlarla belirtilmiş ücret aralıklarından seçim yapılması veya belirtilmesinden ziyade, *eve giren maaş* ya da *semt* örneklendirmeleriyle yapılmıştır. Bu örneklendirilerek çeşitlendirilmiş sorgulama şekli, rinoplasti hastasının

ameliyatı yaptırdığı dönemdeki mali durumu hakkında bilgi edinilmesi için gerekli görülmüştür. İstanbulu'nun hangi semtinde ikamet edildiği baz alındığında Ataşehir, Acıbadem, Altunizade, Erenköy, Üsküdar, Ümraniye, Suadiye, Maltepe, Pendik, Halkalı gibi semtler ön plana çıkarken, ailenin ortalama aylık geliri ise genellikle “orta düzey” ya da “orta- üst düzey” olarak ifade edilmiş, rakam telaffuz eden sadece bir kaç hasta olduğu gözlemlenmiştir: (DG 1/17) (DG 1/18) (DG 1/6).

2.5.1.5. Rinoplasti Profili/Dağılımı

Tüm rinoplasti hastaları içinde *aynı fiyat* sorgulamasının değerlendirilmesi çok verimli görülmemektedir. Zira ödenen tüm ücretler tarandığında 1250 - 17000 lira gibi geniş bir aralıkta olduğu , hatta bazılarının *tamamının ücretsiz* olduğu bir ameliyatın hastalar-arası-değerlendirmesi, telaffuz edilen rakamlarında farklı doktorlara ve farklı hastanelerde, farklı zamanlarda yaptırıldığı da gözönüne alındığında çok mümkün - ya da en azından anlamlı - gözükmemektedir.

Aynı yıl, aynı yaş, geçen süre, aynı cerrah değerlendirmeleri yapıldığında ise en yüksek sayı *aynı yıl ve aynı yaş* (rinoplasti olunduğundaki yaş) bazında ortaya çıkmaktadır.

Aynı yıl gurubunda, bu ameliyatı geçirenlerin en çok 2013 - 2014 -2015 olmak üzere son iki buçuk sene içinde toplandığı görülmektedir ki, bu da tezin günceli yorumlamak açısından sıhhatli bir çalışma olduğunu teyit etmektedir. 24 rinoplasti hastasının 12'si, yani tam da yarısı bu 3 seneye dağılmaktadır (bkz. Ek-9 içinde I. “*Aynı Yıl*”, s. 265).

Aynı yaş (rinoplasti olunduğundaki yaş) dağılımı gruplandırmasında ise kızlar da toplam 16 kişide 9 kişi ile 17- 20 yaş aralığı ön plana çıkmaktadır. Kadınlarda en çok rinoplasti yaşı 17, sonra 19 ve 20; erkeklerde ise toplam 8 erkek içinde en küçüğü 20 yaşında olmak üzere 4 kişi “20 li yaş grubu” içinde, diğer 4 kişi 30- 40 yaş grubu içinde, eşitlenmektedir (bkz. Ek-9 içinde II. “*Aynı Yaş*”, s. 265).

Görüşülen hastalar arasında en uzun süre önce rinoplasti olmuş hastaların tamamen kadınlardan oluştuğu görülmüştür. Bunlar sırasıyla 42 sene önce 1973 yılında 19 yaşında (DG 1/K14), 28 sene önce 1990 yılında 24 yaşında (DG 1/11) ve 25 sene önce 1989 yılında 19 yaşında (DG 1/12) ameliyat geçirmişlerdir. Burada erkek hastalar içersinde en uzun süre önce rinoplasti olanların kendileriyle cerrah olarak da görüşme yaptığımız iki kişi olması, her ikisinin de “öğrencilik” (DG 2/7) ya da “asistanlık” (DG 2/6) dönemlerinde - yani en az 10 - 15 sene önce - bu ameliyatı geçirmiş olmalarının *işin tam ortasında* ve ameliyata *ulaşmaya elverişli bir ortamda* olmaları ile bağlantılandırılabilir.

En ileri yaşta rinoplasti ameliyatı geçiren ise şu anda 41 yaşında olan ve görüşme tarihinde sadece 2 haftalık rinoplastili olan bir kadın görüşmecidir (DG 1/5). Rinoplastileri üzerinden geçen süre değerlendirildiğinde - 2 haftalık, 2 aylık, 6 aylık; yıl bazında 1, 2, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 14, 15, 23, 25 ve 42 senelik rinoplasti hastaları dağılımı ile toplumsal burnun son 25 yılını kapsamaktadır.

Aynı cerrah temel referans olarak ele alındığında, bu çalışmanın katılımcıları arasında üç cerrahın birden çok hastası ile görüşme yapılmıştır. Tezdeki cerrah - tezdeki hasta eşleşmesi grubunda ise görüşülen cerrahlardan ikisinin, birer hastası olduğu görülmektedir (bkz. Ek-9 içinde III. "Aynı cerrah" ve IV. "Tezdeki cerrah - tezdeki hasta", s. 265).

2.5.2. Katılımcıların Yaş Özellikleri

Görüşülen 15 kadın rinoplasti hastasının (16'ncı olan 61 yaşındaki hariç tutularak) yaş ortalaması 30.4 olurken (456/15), görüşülen 6 erkek rinoplasti hastasının yaş ortalaması 31.5 (189/6) olarak ortaya çıkmıştır.

Cerrahların yaş ortalaması ise 42.5 tir. Yaşları 28 - 58 arasında değişen (30 yaş fark) cerrahların en çömez olanı, devlette çalışan 28 yaşındaki asistan kadın plastik cerrah iken, yaş itibarıyla en kıdemli cerrah yine devlette çalışan 58 yaşında, bu sefer bir KBB uzmanı olmuştur. 2 en yaşlı cerrahın - birisi profesör plastik cerrah (54) diğeri yardımcı doçent KBB uzmanı (58) - yaşları birbirine yakınken, yine ikisi de operatör - biri plastik cerrah (39) diğeri KBB uzmanı (38) neredeyse yaşıt - iki cerrahın ortak bir diğer yönü, rinoplasti olmuş olmalarıydı. Cerrahların seçiminde kadın cerrah sayısının erkeklerden her alan da daha az olması sebebiyle sayının düşük tutulması kaçınılmaz olmuştur. 2 kadın cerrahın ikisi de plastik cerrah olarak belirlenmiştir: Yapılan araştırmalar sonucunda rinoplasti alanında uzmanlaşmış kadın KBB uzmanı sayısının yok denecek kadar az olduğu/olabileceği görülmüş, böylece 7 cerrahın 5'i erkek, 2 tanesi ise kadın olarak tespit edilmiştir.

2.5.3. Katılımcıların Değişkenler Üzerinden Profili/Dağılımı

Araştırmada dindar ve laik kesimleri temsilen tasniflenen iki grup içinde; cinsiyet ve yaş grubu bazında ayrıştırılma yapılmakta, her iki grup kadın-erkek, *şuandaki yaşları* baz alınarak 40 yaş ve 40-üstü (40+) yaş olarak tasniflenmektedir. Bir başka tasnif ise rinoplastinin *en çok yapıldığı yaş aralığı* olan 20-30 yaş aralığının, 30 yaş ve 30-üstü (30+) yaş olarak ele alınmaktadır. Dindar ve laik gruplar kendi içinde 30 yaş ve 30-üstü ve erkek-

kadın karşıtlıkları çerçevesinde değerlendirilerek daha sonra *dindar ve laik genel karşılaştırması* yapılmaya çalışılmıştır (EK-1, ss. 243-244'de yer alan tabloda kendileriyle derinlemesine görüşme gerçekleştirilen katılımcıların mensup oldukları toplumsal (referans) grup, yaş grupları, cinsiyetleri, meslekleri, eğitimleri ve gelir düzeyleri ile ilgili ayrıntılı bilgi sunulmaktadır).

2.5.4. Bulguların Tasnifi/ Dağılımı

Derinlemesine görüşme veri analizi ve veri tasnifi sonucunda oluşturulan tüm tez bulguları bundan sonraki dört bölümde (Bölüm III, IV, V, VI) ana başlıklar altında toplanmıştır. Bu bölümlerde yer alan soruların büyük çoğunluğu sadece hasta grubuna, bir kısmı ise hem hastalara hem de cerrah grubuna yöneltilmiştir. Bunların ayrımı gerekli görülen noktalarda /yerlerde belirtilmiştir ancak, bazen *önemli olanı* ön plana çıkarmak adına, her iki grubun ortak sorulara verdikleri ortak cevaplar kümelenerak içiçe geç(ebil)mektedir.

Bu tezin doğuran en önemli soruya, “ ‘Kimler’, ‘neden’ burun estetiği oluyor?” sorusuna bu tezdeki uzman konumunda olan cerrahların verdiği yanıtlardan başlanarak, bu tezin sonunda bu soruya cevap bulunması umulmaktadır. Şu aşamada uzmanların sadece sorunun ilk kısmı olan *kimler* kısmına verdikleri yanıtlar değerlendirilecek, *nedenler* hakkındaki görüşlerin hastaların *nedenleri* ile örtüşüp örtüşmediği üzerinden tezin sonunda daha net bir şekilde değerlendirmeye alınacaktır: Uzmanların *kimler* kısmına verdiği yanıtlara bakıldığında, en net yanıt “gençler” olurken, her kesimden ve yaştan insanın burun estetiği olduğu toplumsal dağılımına işaret edilmekte ve rinoplastinin yaygınlığı cerrahlar tarafından teyit edilmektedir. Tıpta uzmanlık tezini *rinoplasti* ile ilgili yaptığını belirten cerrah ise, iyi de bir gözlemci olarak, gençlerde yaygınlaşmasını ve giderek artmasını, toplumdaki yaygınlaşmanın en dinamik faktörü olarak belirtmektedir (bkz. bu konuda tüm uzman görüşleri için Ek -7 A, s. 260).

Tüm bulguların yer aldığı bölümlerdeki her *katılımcı alıntısı* sonunda, parantez içinde, katılımcının kodundan sonra sırasıyla *cinsiyeti* (K, E), *yaşı* ve *referans gurubu* (D - Dindar, L - Laik) belirtilmiştir - Örn.: (DG1/1K,22,L). Ayrıca, çözümlenen her alıntı içinde geçen kelime *içindeki* iki nokta (..) *uzatma*, kelimeler arası *üç nokta* (...) ise duraksama yapıldığına işaret etmektedir.

BÖLÜM III

GÖRSELLİK FARKINDALIĞI EKSENİNDE ANALİZLER

3.1. Güzellik Tanımlamaları /Anlamlandırmaları

Tez bulgularına giriş noktası olan bu başlık altında, yöneltilecek üç sorudan alt konu başlıkları oluşturularak güzellik kavramına yönelik görüşler aktarılmıştır :

“ ‘Güzel olmak’ neden önemli ve gereklidir? ” ; “ ‘Güzel olmak’tan ne anlıyorsunuz?’ ” ;
“Güzel olmak zorunda mıyız?”

3.1.1. Güzel olmanın önemi ve gerekliliği üzerinden güzellik algısı

Güzellik kavramı *güzel olmanın neden önemli ve gerekli olduğu* üzerinden sorgulanmış, katılımcıların hiç birisi “güzel olmak” önemsiz veya gereksiz dememiştir. Güzel olmanın her zaman için - geçmişte ve günümüzde - bir avantaj olduğu çünkü *görselliğin* toplumsal olarak önemsendiği ve de *güzel olanın* yüceltildiği evrensel ve zaman-üstü bir değerler sistemi gerçekliği, bazı katılımcılarca, özellikle de cerrahlar tarafından, vurgulanmıştır.

Ee ... valla ... güzel olmak aslında tarih ... sadece günümüzde değil yani ... tarih boyunca çok önemli olmuştur ... Antik Yunan dönemine, eski Mısır’a ... Uzakdoğu kültürlerine, Osmanlı’ya, Arap Yarımadasına kadar her yerde ... yani şiirlerde, şarkılarda, edebi metinlerde, günlük yaşamda güzel olmak hep yüceltilmiş ... hep daha önemli bulunmuş. Modern çağdada ... aynı işi yapan insanlar arasına bakıldığında ... güzel olanların daha fazla gelir elde edebildiği ... görülmüş ... Bu sosyolojik bişey diye tahmin ediyorum ... Güzelinde yani çok universal, evrensel tanımı var mı? Belki yok. Döneme, coğrafyaya ... bölgeye ... bazı ... geleneksel alışkanlıklara kültürlere göre çok değişken bişey olmasına rağmen, güzel olan kutsanmış, yüceltilmiş ... bu nedenle, muhtemelen, genlerimizden gelen bir ... şeyden bile sözedebiliriz yani (DG 2/1E,54).

Yaa *gerek..li*. Bence günümüzde çok gerekli. Güzel insanların *herr* zaman ... *herr* yerde daha büyük *şansları* var diye düşünüyorum. Hani görsel ... maalesef artık öyle bi dünyada yaşıyoruz, yani görsellik önemli (DG 1/6K,41,L).

Bir *uzman söylemi* olarak güzelliğin “gerekli olduğu” vurgusu güzele karşı “içsel” bir “sempatiklik” duygusu üzerinden yapılmıştır.

Güzel olmak artık günümüzde *gereklii*, çünkü güzel olma ... ee ... bi ... referans gibi kabul edebilirsiniz. Yani, mutlaka..ki prezentabilite artık önemli, o yüzden, bişeyi ... bi insanın, daha iyi gözük..mesi, aslında, o insanın ... ee ... *daha ön..de* başlaması demek bişeye. Çünkü güzel olan sempatiktir. İnsanoğlu, biz insanız, hepimiz yaratılıştan *iyiye*, *güze..le* doğru gideriz, kötüden ve acı verenden kaçırız her zaman, o yüzden bizz, *güzel* insan gördüğümüz zamanda kendi normlarımıza göre, o yüzyılın o çağın normlarına göre güzel bi insan gördüğümüz zaman, onunla daha çok muhabbet etmek ... vakit geçirmek isteriz. O yüzden güzel olan daha sempatiktir, güzel olan daha insana, daha yakın gelir, güzel bi çocuk gördüğümüzü seversiniz, ya çirkin çocukta seversiniz ama güzeli daha farklı seversiniz, her zaman öyledir (DG 2/6E,38,D).

Güzelliğin gerekliliğini birebir estetik kavramıyla bağlantılandıran, bir kadın olarak “estetik açıdan” önemli gören ve bir eğitmen olarak “estetik durmak” için gerekli gören iki katılımcı olmuştur.

Nedene gereklidir? ... ya bikere estetik açıdan ... ben ... ya ben kendime böyle *çook* bakan birisiyim ve burnum benim için çok büyük bi sorundu ... ya ... böyle ... hem kendimi güzel görmek beni ... sevindiriyoy hani ... özgüven bakımından ... çevreme güzel görünmek istiyorum. Bu bi kız için önemli bence, o yüzden psikolojik açıdanda oldum (bu ameliyatı) bi yönden (DG 1/2K,17,L).

Neden gerekli, sonuçta ... sosyal bişi yapıyorum, yaptığım işş ... hani spor ve ... sadece branş olarak *artık* yapmıyorum, insanların içerisindeyim ve bişeyler öğretmeye çalışıyorum ... dolayısıyla aslında bu güzel olmak diğilde dahaa ... es..tetik durmak ... diyelim, öyle düşünüyorum (DG 1/3K,27,L).

3.1.2. Güzel olmanın *ne olduğu* görüşü üzerinden güzellik algısı

“Güzel olmak’tan ne anlıyorsunuz?” sorusu sorulduğunda ise “aynaya bakmak” ile “motive hissetmek” ya da “iyi/güçlü hissetmek” eşleştiriliyor ve özdeşleştiriliyor.

Güzel olmak ... yani *ben..ce* sonuçta benim kendimm ... açımdan düşünürsem, aynaya baktığım zaman ... kendimi *güzel* görmek sonuçta daha motive hissediyorum kendimi (DG 1/18E,24,D).

Yani ne gibi ... n..ne ... bence hiçbişey çağırışmıyo biliyomusunuz. Bende hiç bi şey çağırışmıyo çünkü ... şöyle bişey söyliyem ... hani. Ben aynaya baktığımda ben kendimi, *iyi* hissediyorum. Yani, hani gideri var diyorum kendi ken..dime (gülmeyle başlayarak) yani, giderim var diyorum (gülerek) ama ... kişiye göre değişir bu. Aynaya baktığında kendini nasıl görüyo, yani, o ... önemli (DG 1/22E,39, L).

Aynanın insanın kendi görseelliğini izleyerek *takıntı* haline getirmesine katkı sağladığı da vurgulanmıştır. Bunu vurgulayanların daha çok kadın katılımcılar olduğu görülmektedir.

... sanki ... hani ... bi parça daha güzel olduğum zaman kendimi daha *güç..lü* ... his..sediyorum. Yani hani, o zaman kusurlarım gözüme batmıyo, yaa işte meselaa hani ... işte burnumun ... yamuk olması gözüme batmadığı zaman işte yadaa yüzümün ... sivilceli olması gözüme batmadığı zaman, daha hani ... *iyi* hissediyorum. Onlara takılmıyorum (DG 1/14K^K,25,L).

Ya ben *kendim* açısından aynaya baktığım zaman ... *güzel* görmek istiyorum kendimi yani bi kusurum varsa ... *takılırım* za..ten ... aynaya baktığımda ... bişey varsa ... (DG 1/8K,25,D).

İki kadın cerrahın hastaları adına yaptıkları yorumda, “iyi /güzel hissetmek” ve özellikle de “aynaya bakınca iyi hissetmek”, “kendini güzel görmek” vurgusu dikkat çekmektedir.

Evet, güzel soru ... ya..nii ... bazısı için heralde kendi..ni iyi hissetmek için ... hani, ben, burda çok fazla hasta gördüğüm için, bi kaç ... bikaç fi..kir söylüyim, hani bazısı ... gerçek..ten ... hani mesela yaşı ço..k, ileri olan bayanlar dahi bize gelebiliyo. Hani zaten çocuğu var, ev..lii, kocasıyla mut..luu, hani, 50 yaşın üstüne çıkmış. Ama genede, mesela, işte ben kırıştım ... aynaya bakınca kendimi kötü hissediyorum. Ben aynaya bakınca kendimi iyi hissetmek istiyorum (DG 2/3K,28).

Güzel ol..mak, kişinin ken..dini iyi hissetmesi için ... bence, öncelikle gerekli. Yani, tabiiki toplumda, bir iş görüşmesinde bile ... yani aslında maalesef demek lazım, kişilik özelliklerinden önce bir ... prezentasyon ... etkili oluyo. Bu bizim işimizin bi parçası, ama, aslında hani ... kendini güzel görmesi kişinin, modunada yansiyο, çevresinede yansiyο. Yani bütün hayatı..na yansıyan bişey. O yüzden güzel olmak, güzel *hissetmek* kendini, daha doğrusu, önemli. Tabii güzellik kavramıda biraz değişken ... (DG 2/4K,42).

Burada aynada kendini gören gözün bireyde yarattığı hissiyata vurgu önem arz ederken, diğer iki katılımcının dışarıdan nasıl görüldüğü ile ilgili, yani *bir yabancınn gözünden güzel olmak* yorumu da önemlidir.

Göze hoş kibar gelmek işte, göze hoş gelmek (DG 1/3K,27,L).

Güzel, göze hoş gözükən ... ee ... şey benim için güzel yani (DG 1/9K,26,D).

Hem aynada *kendi gözünden* hem de dışarıdan bir *bakanın gözünden* yorum yapan bir katılımcı, aslında *toplumsal gözün* ikinci planda olduğunu savunmuştur.

Güzel olmak benim için önce, kendimi iyi hissetmek için önemli. Yani, ben aynaya baktığımda, önce ... kendimi iyi hissetmek için güzel olmayı ... istiyο..rum. Sonrasındada çevremdeki insanlar hani beni güzel görsün, hoş görsün diye ... ikinci olarak ... ee ... bu var tabiiki ikinci sırada (DG 1/9K,26,D).

Aynadaki görüntü *toplumsal gözün* sadece bir yansımasıdır. Dolayısıyla, bu algı bir yanılsamadır. Güzel olmayı istemek her zaman *öteki* içindir.

Güzel olmak, yani, beğenmek ve beğenilmek anlaşılır bence. Kişinin kendini veya diğer kişiler tarafından beğenildiğini hissetmek ... (DG 2/2E,37).

Genel olarak “güzel olmak”, *olumlu bir hissiyat duygusu* ile ilişkilendirilirken “bakımlı olmak” ile de çoğu zaman eş tutulmuştur.

İnsanı iyi hissettiriyo ... yani güzel olmak ... güzel olmak ... çok geniş bişey ... sonuçta bakımlı olduğunuz zamanda güzel olduğ..nuzu ... *his..sediyosunuzz* kendinize baktığınız kendinizle ilgilendiğiniz zamanda güzel olduğunuzu hissediyosunuz oda ... insanı iyi hissettiriyo. *Ruhuna* iyi geliyo (DG 1/15K^K,35,D).

3.1.3. Güzel olma zorunluluğu tartışması üzerinden güzellik algısı

Katılımcıların çoğunun güzel olmanın önemli ve gerekli olduğu konusunda hemfikir olduğu gözükmemektedir ancak, güzel olmanın önemi ve gerekliliği ile kastedilenin çoğu zaman “bakımlı olmanın önemli ve gerekli olduğu” olarak kabul gördüğü ortaya çıkmaktadır. “Güzel olmak zorunda mıyız?” sorusuna çoğunluğun “güzel olma”nın *değil de* “bakımlı olma”nın bir zorunluluk olduğunu ortak bir görüş olarak ifadesi etmiş olması, *onaylı* genel bir *bakımlı-güzel* yaklaşımını desteklediğini göstermektedir.

Yani, güzel olmak ... herkese göre değişir tabii bu sorunun cevabı ama ... yani, belki bakımlı olmak zorundayız çünkü hani, herkes güzel ... güzellik anlayışı zaten hani çokk ... ucu açık bişey bide güzellik birazda Allah vergisi gibi geliyo bana. Yani güzel olmasada hani bakımlı olur, kendine dikkat eder, özen gösterir (DG 1/9K,26,D).

Ya hiç bişey için zorunda *değiliz* tabii kide. Bana göre ... güzel demiyimde *bakımlı* olmak zorundayız (DG 1/6K,41,L).

... kesinlikle kişinin ne kadar bakımlı olduğu ne kadar güzel olduğunu çok etkiler ... (DG 2/2E,37).

Zorunluluk olmadığı her on katılımcının dokuzu tarafından vurgulanırken (dört kişi hariç) bunun toplumsal bir beklenti ya da baskı olduğu özellikle cerrahların ortaya koyduğu bir yaklaşım olarak ifade bulmaktadır.

... *aslaa* ... böyle bi zorunluluk sözkonusu değil ... hiç öyle bi zorunluluğumuz yok ama dediğim şartlar yüzünden belki bazen zorunda kalabiliyoruz ... yani güzellik denilince illa bi ameliyatı düşünmüyorum ben, düzgün giyinmekte bi güzellik olabilir. Bakımlı olmak, temiz olmak, hijyenik şekilde kendinize dikkat etmekte güzellik olabilir bence ... ama bi zorunluluk değil hani. Güzel olmadan da hayatta kalabiliriz (DG 2/2E,37).

Şimdi plastik cerrah olarak mı soruyosunuz (gülerek) yoksa ... kişisel ... şimdi çünkü benim bir, profesyonel yanım var ... ancak ... gerçi hastalarım karşıda yani ... sonuçta ... hani güzel olmak gerekli mi ... güzel hissetmek gerekli bence, yani, daha ön planda olmalı (DG 2/4K,42).

Şahsen bana soruyorsanız, *değiliz* ... ama toplumun değer yargılarına baktığınız zaman ... yani ... makyajdan tutun, kuaförlere, giyim kuşama ... ama herkestede bunun ölçüsü ... her meselaa ... güzellik benim için önemli değil diyen kişi bile, bakıyorsunuz giyimine kuşamına dikkat ediyö, makyaj yapmıyo belki ama cildinin nemine dikkat ediyö, dolayısıyla yani, az ya da çok güzellik önemseniyor toplumda. Bakımlı temiz olmak bence daha önemli ... belli bi size özel, yani size özgü bi tarafınızın olması ... Toplumdaki güzelliğin çok fazla yüceltilerek nerdeyse her şeyin önüne konulması konusunda bende bi plastik cerrah olmama rağmen rahatsızım ... yani ... bu kadar ön planda olmamalı (DG 2/1E,54).

Zorunluluk olduğunu vurgulayan hasta sayısı sadece üç iken, kendisi rinoplasti geçirmiş bir cerrah da bunun bir ihtiyaç ve zorunluluk olduğunu savunmuştur. *Modanın ve medyanın*

belirlediği güzellik normlarına özellikle *kariyer sahibi gençlerin* uymaktan kaçamayacakları bir dönemde yaşandığı ima edilmektedir.

Şimdi herkess ... aslında güzel olmak zorunda bence bu çağda, çünkü gü..zeli tanımlarken önce dedikya hani, belli normlar var burda hani, her yüzyıla göre değişen *her* çağa göre değişen normlar var. O normlara göre baktığınız zaman ... ee bizim yüzyılımızdaki güzellik normlarını daha çok ... Hollywood, televizyon ve medya sektörü, ve moda endüstrisi belirliyo şuan. Oyuzden, bu..na, göre güzel olmanın ... güzel olmak zorundayız, iyi giyinmek zorundayız o normlara göre çünkü, hem sosyal açıdan bi durum var hemdee kendini iyi hissetme, yani bireysel bazda, mikroda bakıldığı zaman ... hem, sürüye uymuş oluyosun, hem de ... ee ... bişekilde, kendi açındanda bi özgüven telkin ediyö, psikolojin güzel oluyo (DG 2/6E,38,D).

Güzel olma ... yani şuan genç nesiller için zorunluluk gibi (DG 1/17E,21,L).

Yani aslındaa ... ee ... *birazcık* gerekli ... yani artık insanların çalıştığı işte ... veya iş yaptığı işlerde ... işte prezentibıl denen şey ... *hep ön* planda ... *bunlar* artık aranmaya başlıyo ve bu yüzdende insanlar artık birazcık daha tabi..kii ... özellikle çalışan insanlar için ... birazcık daha ön planda. Olmak zorunda diyebilirim (DG 1/19E,32,D).

Zorunluluğu sadece ruhsal açıdan değerlendiren tek bir katılımcı olmuştur.

Ru..hen güzel *olmak* zorundayız (DG 1 /21E,38,L).

Güzel olmanın ne sadece *görünen güzellik* ne de *görünen bakımlılık* olmadığını çünkü bunların dışsal ve ilk bakışta *gözüklenler* olduğunu vurgulayan üç katılımcı, ilk izlenimin “dışa yansıyan dış görünüş” olarak elbette önemli olduğunu ama güzel olmanın ilk izlenim ile değil, “konuşarak etkilemek” yani *karşılıklı iletişim sonunda ortaya çıkan etki* olduğunu vurgulamıştır.

Haa..yır (zorunda değiliz) zaten insan konuştuğaa ... *çok* daha güzel hale gelebiliyo, ben ona aslında ... inanıyorum ama, birazda dış ... yardımcılarda gerekli oluyo ... (DG 1/3K,27,L).

İı..imm ... yani güzellik ... şimdi kavram olarak tabiki ... önemlidir ancak tabi kişiye görede değişir yani ... insanın güzelliği ... *ilk* etapta ... *ilk* birebir karşılaştığımızda ... *ilk* ... ee ... bizim *ilk* dikkatimizi çeken şey tabiki *fiziki* şey ... çünkü ... diğer konuları konuşmadan sohbet etmeden insanı ... çok fazla bunu bilemeyiz ama ... ilk etapta *dış* görünüşle karşılaştığımız için tabiki güzellik önemli (DG 1/19E,32,D).

Burada *güzel olmanın* insanın kendini ifade etmesi veya edebilmesi ile ilişkilendirilmesi, bazı katılımcıların vurguladığı ve de ilişkilendirdiği gibi, özellikle “özgüven” sahibi *olmak* ya da *olmamak* ile de bağlantılı olabilmektedir.

Güzel olmak ... güven ... özgüven ... tabi özgüvenim var yani ... (DG 1/7K,25,D).

Güzel olmak nedenn ... gereklidir, özgüven anlamındaa ... iyidir (DG 1/21E,38,L).

Yani ... gereklidir heralde ... çünkü ... güzel olmak öz.güvende getirir ... hani buu ... doğrudan ... iş hayatında ... hani sosyal hayatta başarıyıda sağlar. Özgüven çok önemli hani ... ben bunu burundan ... çektim biraz (gülümseyerek) hani bi özgüvenimi etkiliyodu bayaa ... arttırdı biraz ... yani şuan tam nekadara onu ... bişey söyleyemem ama ... (DG 1/17E,21,L).

Valla, gereklidir, insanlar hergün aynadaa, kendini görüyo, kendine güveni çok etkileyen bi faktör olarak düşünüyorum. Sürekli, beğenmediğ bir, organı..na insanlar takılabilir, herkes takılır değil, ama takıla..bilir, ona takılıncada, toplum içinde bunu ... kendisinde bi kusur olarak gördüğ için, enazından bir, kendine güveni azaltı..cak bi faktör olduğnu düşünüyorum. Ama buu, kişilik yapısına göre deği..şen oranlarda etkiler, bazıları bundan çok fazla etkilenebilir, artık kafaya takacak derecede etkilenir ama, hii..ç etkilenmiyo desemm ... o, ona inanmıyorum, sıfır etki yok ... mut..lakaa etkileniyodur, dereceleri farklı farklı olabilir (DG 2/5E,58).

Zorunluluğu toplumdaki ekonomik rekabetin yaşantı alanı olan “meslek” ya da “kariyer” açısından ele alan finansçı bir akademisyen katılımcı ise bugün kadın-erkek herkesin rakipleri karşısında başarılı olması için, kendisine verilen “sermaye”yi elinden geldiğince maksimize etmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Yani mesleki olarak soruyosanız ... insanlar mesleklerinde ... kariyer olarak artı sağlar mı? Sağlar ... kariyerlerini düşünüyorlarsa evet. Bu sadece hani şey değil ... Allah vergisi olan ... ee ... şeyi sermayeyi ... cerrahi operasyonlarla değiştirmek değil ... ee ... insanın ... ee ... kendi üst başına bakması yani kendi değiştirebileceğ hususlarla ... işte bakımlı olması ... her iki cins içinde söylüyorum ... kendine dikkat etmesi önemli ama hani ... direk Allah vergisi olan hususla ilgili ... hayır öyle biz zorunluluk yokk ... (DG 1/20E,35,D).

Bir cerrahın benzer bir yaklaşımı, zorunluluğun kişinin mesleği gereği toplumdaki görünürlük düzeyine/konumuna bağlı olduğu vurgusu üzerinden olmuştur.

Buu ... tabi ... çokk, şey bi soru, güzel olmak zorunda olamayız tabi yani, insanlar güzel..lik kavramına nekadara, yatırım yapıyo, onu bilemeyiz ama. Şöyle diyim, insan ilişkilerinin çok olduğ bazı meslekler var, sürekli insanlarla yüzyüze geliyosunuz, atıyorum ... ee ... bir, şeyde ... otelde, resepsiyon görevlisiniz. İnsanlarla ... hani, resepsiyon görevlisinin burnu, kimi ilgilendirir dememek lazım, insanlar, sürekli onun burnu..na takı..lırrr, gözü gider ve, o insan..da, sürekli burnuna bakıldığ..nın, farkına varır. Bu başlı başına iletişim bozukluğu sebebidir bence, çünkü ne dediğini, çok iyi anlayamaz. Dolayısıyla insan ilişkilerinin yoğun olduğ mesleklerde ben biraz daha şu prezentabil tabirini doğru buluyorum. Prezentabil olmasında kendi açısından, yüksekebilmesi açısından, yarar var (DG 2/5E,58).

İki katılımcı asıl güzelliğin bütüncül bir güzellik olduğunu, sosyal ve ahlaki ilişkiler yönünden de değerlendirmiştir.

Güzel olmaktan ne anlıyorsunuz ... güzel olmaktan ... yani ... yani baktığınızda ne anlarsınız ... dürüstlük..tür, paylaşım..dır, şeffaf..lıktır, açıklık..tır (DG 1/21E,38,L).

Güzel olmaktan ne anlıyosunuz? ... Tabi şimdi sosyolojik olarak düşün..mem lazım bunu aslında, tabii ki görsel değil ... sadece güzellik. Kaş göz burun uyum, saç giyim

kuşam hepsi birden, tabii ki önemli *bi..r* anda ama, güzellik için sa..dece estetik, sa..dece görüntü, diğildir, güzellik ben..cee, duruştur, ifadedir, derdini anlata..bilmektir, duyduğunu anlayabilmektir, karşındakini anlayabilmektir, yani *bütüün* olarak güzellik önemlidir bence. Sonra anlayıştır, merhamettir, hepsi dahildir bence güzelliğin içine (DG 1/5K,41,D).

Sonuç olarak güzelliğin *önemi ve gerekliliği* büyük çoğunluk tarafından onaylanmış, ancak güzel olmanın “bakımlı olmak” ile, bunun da çoğu zaman “temiz ve özenli olmak” ile ilişkilendirildiği görülmüş ve dolayısıyla, güzel olmaktan çok “bakımlı/ temiz/ özenli olmak” bir zorunluluk olarak ifade edilmiştir.

3.2. İçsel - Dışsal Güzellik Tanımlamaları - Karşılaştırmaları

Bu başlık altındaki bulguların meydana çıkmasını sağlamak için oluşturulan soru dizisi şöyle sıralanabilir : “Güzellik içsel midir, dışsal mıdır?” ; “İç güzellik ile dış güzellik birbiri ile bağlantılı mıdır?” ; “İç güzellik dışa yansır mı?”; “Dış güzellik, iç güzelliği etkiler veya artırır mı? Evet ise, ne derece de ?”

“Güzellik içsel midir , dışsal mıdır?” sorusunu “(her) ikiside” (DG1/8, 1/11, 1/12) “ikisi birlikte olması lazım” (DG1/3, 1/14) “ikisi eşitlenebilir” (DG 1/9) ya da “ikisi bir bütündür” (DG1/5) diyerek cevaplarken, ikisinin de aynı derecede önemli ve birlikte olması gerektiği vurgusu yapmaktadır.

Güzellik ... yani ... her ikiside aslında. Yani kendinizi nasıl hissettiğinizle de alakalı birşey bence, hani o enerjide dışarı vuruyo ... ama görünen şeylerde var. Hani güzel bir insan ben güzel değilim diye içgüdüsel olarak düşünse bile, hani gözle görülen birşey vardır ya da tam tersi, hani sıradan biridir ama işte içgüdüsel olarak, içsel olarak kendini işte güzel hissediyodur, güzel göstermeye çalışıyodur, bunun için uğraş veriyodur. Bu ikisi eşitlenebilir yani, bence ... algı olarak (DG 1/9K,26,D).

Herikisi ... yani şöyle ... için güzelse dışına zaten yansır ya, o sıcaklığı diyelim ... ama sadece iç güzelliğiyle de ... iç güzelliğiyle ... dışın şirin gözükebilirde, cazibeli ve çekici gözükemeyebilirsin. Yani burda, güzellikten maksat demekki cazibe ve çekicilik benim için (DG 1/12K,44,D).

Bütün..dür , biraz öncede anlattığım gibi, bir bütündür yani, ayıra..mayız aslında ... (DG 1/5K,41,D).

“Gördüğümüz” güzelliğin doğası gereği “dışsal” ve dolayısıyla maddesel, “hissettiğimiz” güzelliğin ise “içsel” ve dolayısıyla ruhsal olduğu ayrımını vurgulayan ise bir cerrah olmuştur.

Güzellik aslında ... ee ... bana kalırsa ben bu işi yapan biri olarak ... gördüğümüz güzellik dışsaldır ama his..settiğimiz güzellik içseldir, çünkü farklı güzel..lik şeyleri var, yani o neyi sorduğunuza göre değişiyö ... (DG 2/6E,38,D).

“İç güzellik ile dış güzellik birbiri ile bağlantılı mıdır?” sorusuna “tabii” (DG 1/6), “(kesinlikle) bağlantılıdır” (DG 1/4, 1/5, 1/7, 2/2, 2/6, 1/13) diyen olduğu gibi “bağlantılı olabilir” diyen (DG 1/22) katılımcı da olmuştur.

Kesinlikle bağlantılıdır ama ... tabii ... farklı şekillerde yansması var. Yani, iç güzelliği ... görmek daha farklı birşeyden geçmek gerekiyor buna ulaşmak için ... herkes göstermez, herkes göremez ... dış güzellik daha farklıdır yanıltıcı olabilir ama dışsal olduğu için görmek daha kolaydır (DG 2/2,E,37).

... kesinlikle bağlantılıdır bence, herkesin ışığı yüzüne yansır, hem bizim dinimizde böyledir hem, atıyorum, bütün felsefelerde böyledir (DG 2/6E,38,D).

Bağlantılıdır yinede, yani yinede bi bütündür, öncelik o (dış güzellik) olmak..la birlikte (DG 1/4K,32,L).

Örtüyo ... evet, birbirlerini örtüyo ... yani, biyerin açığını diğeri kapatıyo diye bi şey düşünün, ben öyle ... his..sediyorum (DG1/3K,27,L).

Ee ... bağlantılı olabilir. Zaten iç..ten ... insan olan, dışa o yansıyo ... (DG1/22E,39,L).

Bağlantılı olduğunu “sanmıyorum” (DG 1/19), “hayır / bağlantılı değil / değildir” (DG 1/14, 1/17) diyenlere benzer ama başka bir açıdan yaklaşan, ikisinin paralel olmadığını ya da çoğu zaman olamayacağını ifade edenler de olmuştur.

Valla, daha felsefi bikonu bu. Ben çok paralel gittiğini düşünmüyorum. Çok güzel bi insan, içi çok güzel olacak diye birşey yok şeytanlığı barındırabilir çok güzel bi insan içinde, terside olabilir. Çirkin bi insan içinde çok güzel olacak diye birşey yok. Bence çok farklı şeyler bunlar ... yetişme tarzı, eğitim, terbiye, toplumun ahlaki değerleri, ailesi, hepsi bi arada ... genetik özellikler, bazı suçlularda genetik faktörlerin de önemli olduğu iddia ediliyo ... evet ... ama çok, onun dışında örneklerde var mesela, aynı genlere sahip tek yumurta ikizleriyle ilgili ... biri kötü koşullarda yaşamış yetişmiş, birisi de çok şanslı yaver gitmiş farklı eğitimler almış çok farklı olabiliyorlar. Biri kriminal bi insan olabiliyo, suç işliyebiliyo diğeri gayet, saygın bi hayat sürebiliyo. Çok ciddi bi paralellik yok, ama yani eğer güzel bi insan ... hayatta, ona bi çok faktörde yardım etmişse, daha iyi davranışlara sahip insan olabilir, yani kural değil bu, böyle bi kural yok ... ya da tam tersi çok çirkin bile olabilirsiniz ama kendinizi iyi terbiye etmişsinizdir. Bizim mesela çok rekonstrüktif hastalarımızdan çocukluğunda kaza geçirmiş çok çok pırıl pırıl insanlar biliyoruz ben öyle yani... hani çok feci kazalar geçirmiş, ayağının derisi tamamen sıyrılmış gitmiş ... deri nakilleri yapılmış yani bacağına baktığınız zaman... içle alakası yok ama ona rağmen çok büyük mücadelelerle... kendisini bile alaya alabilen insanlar var (DG 2/1E,54).

En çok cevaplanan “İç güzellik dışa yansır mı?” sorusuna - toplumda yaygın olan “içinin güzelliği dışına yansımış” söylemine aşina olunmasından dolayı - çoğunluğun “(kesinlikle/ elbette/ fazlasıyla) yansır” (DG 1/17, 1/21, 1/22 , 1/14, 2/6) cevabı verdiği ya da “yansır heralde” (DG 1/11) gibi bir ifadeyle *yansıyacağına dair olasılık* atfettiği görülmektedir.

Elbet..te yansır ... çünkü sen ne kadar mutluysan yüzüne yansır o (DG 1/14K^K,25,L).

Yani, bana niyeyse insanların içi güzelse, dışına da, bi nur (gülerek) gibi yansımış, yansır gibi geliyo, ben öyle düşünüyorum enazından ... bence yansır (DG 2/3K,28).

Yani, iç güzellik dışa yansırda dış güzelliğin içe yansıdığını düşünmüyorum. İç güzellik ... imm ... yani insanın yüzüne vurmuş derler ya ... güzelliği ... içinin güzelliği dışına vurmuş derler (DG 1/1K,22,L).

İç güzellik dışa yansır mı ... yansır heralde. Yani, kendini daha iyi hissediyosun ... iç güzellik derkenne ... iyi bi insan olmak..tanrı bah..sediyosun? ... benim ... iç güzellik ahlaklı, vicdanlı olmak ... benim için (DG 1/11K,48,D).

“Yansımadığını” söyleyen (DG 2/1) ve en azından “her zaman değil” (DG 2/5) cevabını veren iki *kıdemli* cerrahın bu toplumsal söylemin çok farkında oldukları söylenebilir.

Her zaman değil, ben onun, biraz mit olduğnu düşünüyorum (DG 2/5E,58).

İnsanların güzelliği içine vurur ya da için güzelliği dışına vurur ... Çok inanmıyorum böyle bişeye şahsen. Her zaman temkinli olmak lazım yani (DG 2/1,E,54).

Her ne kadar güzellik denildiğinde dış güzellik akla gelse de, iç güzelliğin olmadığı yerde dış güzelliğin hiç bir öneminin olmadığı vurgusu da yapılmıştır.

Bana göre ikisininde olması gerekli ... ama ... öncelikle tabii ki iç güzellik derim bunuda şöyle düşünüyorum ... bekar olduğm için ... yarın bigün evlenceem kişinin dış güzelliği kesinlikle ikinci planda ... yani ... enazından öncesinde iç güzellik olması gerekiyoki ... hayatımı ... ömrümü geçireceğm insanın ... ee ... yarın bigün tabii ki dış güzelliğ yavaş yavaş bii ... şeye uğrıyacaktır *ancak* iç güzelliğnin olması hem huzur hem mutluluk açısından çok daha önemli (DG 1/19E,32,D).

Bi güzele bakarsınız, bianda çok çarpıcıdır, çok hoşunuza gider, etkilenirsiniz kesinlikle güzelliğnden ama biraz sonra bi konuşma, bi konu bişey olur, bir anda vazgeçersin yani ... size hiçbişey ifade etmiyebilir. Bana öyle oluyo mesela (DG1/5K,41,D).

İşte her ne kadar güzellik işte içtedir dışta değil dersek güzel insan dediğimizde, aklımıza ilk gelen yine ... dıştır aslında. Bu önemlidir, hayır (kesin bir ifade) ama, güzellik dediğinizde, dış güzelliğdir ilk (DG1 /19E,32,D).

İşsel olmadan olmazda belki dışsal olmadan olabilir diyorum (DG 1/11K,48,D).

En farklı cevapların verildiği sorulardan biri olan “Dış güzellik, iç güzelliği etkiler veya artırır mı? Evet ise, ne derece de ?” sorusuna, katılımcıların üçte biri (sekiz kişi) “olumsuz” (“hayır”/“etkilemez”/“zannetmiyorum”/“sanmıyorum”/“doğru değil”) cevap vermiştir. Olumlu cevap veren, “etkiler / etkileyebilir” (DG 1/22) veya “arttırır” (DG 1/20, 1 /14 , 2/6) diyenler ise bunu daha çok “kazanılan bir psikolojik avantaj” ya da “artan bir özgüven” ile ilişkilendirmektedir. Dış güzelliğnin hiç var olmadığı bir bireyde, estetiğnin etkisinin yadsınamaz olduğu ama sonradan “artan” ya da “çoğalan” bir kazanç ya da avantaj edinimi şeklinde bir artı getirdiği de savunulmuştur.

Mutlakaa. Şöyle art..tırır ... bi özgüven geliyo insana ... kendini daha iyi hissediyosun. Yani ... İyi hissediyosun, öyle diyim (DG 1/6K,41,L).

Bence kişinin birazcık özgüveni arttığı için, iç dünyasında daha huzur buluyo, ben bu..nu, görüyorum, öyle hissediyorum yani ... Çok fazla değil, minimal bir etkidir ... (DG 2/3K,28).

Dış güzellik % 100 (vurgulu) iç güzelliği artırır çünkü toplum içinde sevilen ve daha çok görülen ... bu tabii Freudada vurursak işi, işin cinsellik boyutunda var, şöyle... cinsellik derken yani, karşı cinsin, *daha çok* seninle ilgilenmesi aslında senin ne kadar çekici olduğunla, ne kadar çekici olduğunda ne kadar ... ee ... işte hem bakımlı hemde güzel olduğunla ilişkili. Bu durumda şimdi, sen, eğer karşı cinsin ilgisini çekiyosun daha küçük yaşlarda, o zaman daha iyi biinsan oluyosun, problemin olmuyo ama, öbür türlü problemler yaşıyosun yani, daha küçük yaşta bir takım problemler..le şey yapıyosun, bu çok çok önemli bence. O yüzden güzel olan insanların psikolojisi daha iyi bence, %100 avantajlılar ... (DG 2/6E,38,D).

“Etkiliyebilir” ya da “belki artırabilir” diyerek bu soruya tereddütle yaklaşan ve cevaplar ken de kesinlik ifadesinden çok kararsızlık ifadesi kullanan iki katılımcı olduğu görülmüştür. Bunlardan biri, esas olarak *özel* bir güzelliğin var olduğunu, bu katkısında ancak özgüven sahibi olması yolunda bireye katkısı olabileceğini vurgulamaktadır.

Dış güzellik iç güzelliği ... belki ... iç güzelliğini belki artırabilir çünkü hani insanlar birazda dış güvenliğine bakarak özgüven sahibi oluyo. Sonuçta ... insanları dış güzelliğine göre diğer insanlarda ... yargıladığı için insanında özgüveninde tabii değişim olur diye düşünüyorum ama hani hiç olmıyan birşeyide ... yok..tan *vaar* et..mezz (DG 1/13K^K,18,L).

Diğeri ise oldukça karmaşık ve karşılıklı bir etkileşim süreci sonucunda *davranışsal* ya da *düşünümsel* bir değişim olabileceğine ifade etmektedir.

Tabii, davranışları değişebilir, tabii. Etkiler. Orda şöyle birşey söyleyicem. Yine bu kişiye göre değişir. yani. Hani, on..laa... kendini... kendini *iyi* gördüğünde, düşünce tarzı değişebilir mi ... yapıya göre değişir o bence. Sizz ... şimdi birşey yaptırınız ... hadi, peki, değişirmi sizce düşünceniz ... insanların tep..kisi ... böyle size iyi olumlu geliyo, on..lara davranışınız değişir ... çevrenizdeki insanlara daha iyi, daha yakın daha sıcak davranırsınız ... Etkiliyebilir (DG 1/22E,39,L).

Bir cerrahla çok yakın çalışmış ve hastalar konusunda deneyimli olan sağlık çalışanının (DG 1/22) bu yaklaşımının, benzer bir şekilde *iç-dış karşılıklı etkileşim yaklaşımını* benimseyen bir cerrahın ile benzerlik gösterdiği söylenebilir.

... yansıya ... o olabilir, tam tersi olabilir ... yani dış güzellik iç güzelliği ... kişinin daha huzurlu olmasıysa iç güzelliği, daha mutlu olmasıysa ve kendini daha iyi hissetmesiysa, dış güzellik buna katkı sağlayabilir, ama tabii kendini daha iyi hissedenden biinsanda, dış güzelliğininide geliştirebilir yani ... bunlar karşılıklı etkileşimler ... ama şart değil ... (DG 2/2E,37).

“Zannetmiyorum” (DG 1/8) veya “sanmıyorum” (DG 1/18, 1/19) diyenlerin bir kısmı ise bu durumu “kazanılan bir özgüven” olmaktan çok, yine *olumlu* bir katkı ama daha “pozitif” ve “psikolojik iyilik hali” şeklinde nitelendirmektedir.

İç güzelliği ... zan..netmiyorum yani bi fay..dası olurmuu ... sadece hani ... daha *pozitif* olmakla alakalı bi faydası olabilir, hani hayata bakış açısıyla, daha belki pozitif olursun yoksa bi huyda ... vesaire şeylerde değişiklik *olcağın* zannetmiyorum (DG 1/8K,25,D).

Yani enerjiyi artırır belkiii ... hani ... Enerjiyi arttırır, hal hareketi arttırır, işte insana sevimli gelebilir ... hani o açıdan, davranışsal olarak. Bide ... hani demin dediğim, gibi ... o ... kendi ruhunda ben güzelim ben iyiyim diyosaa ... oda etkiler yani ... bi insanı çünkü (DG 1/9K,26,D).

Bu soruya en çok verilen *ortak cevap* “hayır” veya “etkilemez” (DG 1/3, 1/12, 1/11, 1/17) olmuştur. “Etkilemez” ya da “etki etmez” diyen iki kişi (DG 1/11, 1/3) bunun kişilikle ve ahlakla ilgili bir değişiklik yaratmayacağını ima ederek, bir “güven” ya da “pozitiflik” oluştursa da bunun *özel* veya *donanımsal* olarak bir dönüştürücü etkisi olacağını düşünmediklerini belirtmişlerdir.

Etkilemez. Yani, dış güzelliği, dış görünüşü güzel olan bi insanın, belki, kendine güven..ni olması sebebiyle, içine güzellik ... ama yok yaaa... zor bi soru ama, yok. O insanın yine içindedir diye düşünüyorum. Dış güzelliği, güzel diye içine yansımaz. I..ıhh (yok manasında) (DG 1/4K,32,L).

Dış güzelliğim ... buna ... ahlakıma ... etki etmez, sadece kendini daha iyi hissedersin, daha pozitif bi insan olursun (DG 1/11K,48,D).

Bir cerrahın “maalesef doğru değil” (DG 2/5) diyerek bu durumun bir istismar konusu olabileceğine değinmesi, bir diğer katılımcının (DG 1/21) ise insanın *ahlaki boyutunun* dış güzelliğinden bağımsız olduğunu, hatta *avantajlı bir dış görünüşün* bazen *gayri-ahlaki* olarak kullanılabileceğini ifade ederek böyle bir olasılığa da dikkat çekmesi, benzer düşünceleri gündeme getirerek, farklı bir yaklaşım getirmektedir.

Maalesef, o doğru değil. Yani, o ... ondaki ... ben şöyle düşünüyorum , dış güzellik olan insanların içinde güzel, bu hiç bi şekilde doğru değil, kabul edilemez tam tersine, dış güzellik kullanarak insanlararası, haksızlık yaparak biyerlere gelmeye çalışanlar, hak etmedikleri pozisyonlar..a geçen insanlar ola..bilir. Bu biraz ahlaki bikonu (DG 2/5E,58).

Dış güzellik iç güzellik etkilemez sadece çevrende yalan dolan dediğim gibi insan fazlası olur, bilgi yoksa birikim yoksa hiçbirşeydir, özgüvendir dedim ama bilgiyle geliyo ... (DG 1/21E,38,L).

İçsel-dışsal güzelliğe tam ters bir açıdan bakan, onların *bağlantılılığını*, *yansımalarını* ve karşılıklı *etkileşimlerini* de baktığı o açıdan değerlendiren bir katılımcı, “Güzellik içsel midir, dışsal mıdır?” sorusunu iki tercih arasında “içsel” diyerek *tek seçenek şeklinde* cevaplayan tek katılımcı olmuştur. Katılımcı dışsal güzelliğin çirkin görünebileceğini çünkü asıl güzelliğin görünen değil de görünmeyen bir “içsel güzellik” olduğunu, “çirkin algılanan” bir şeyin zaten “görsel olarak güzel algılanan” da olamayacağını belirtmiştir.

İçsel. Bağlantılıdır çünkü insanın içinden dışına yansıyo bakıyosunuz *çok* güzell ... kalemlle çizilmiş gibi ama o bakışlarındaki yada yaydığı elektrik ... itici geliyo yani ... çirkin geliyo. Yansır ... yansıyo yani sonuçta *size* çirkin geliyo. Size çirkin gelen bişeyde güzel olmuyo zaten ... (DG 1/15K,35,D).

İçin dışa olduğu gibi yansıdığını vurgulayan bir diğer katılımcı, her şeyin - güzel ya da kötü - dışarı yansıdığı gerçeğini daha net bir ifadeyle yinelemiştir.

Ya şeyi farkediyorum ... insanların iç güzelliğ dışarı *yansıyo*. Yani ... kötü ... *kötülük..te* dışa yansıyo ... (DG1/20E,35,D).

Daha net ve açık ifadelerle, bugün görselliğin ön planda olduğunu, *mevcut düzenin işleyişinin bugün bu olduğu* şeklinde gerçekçi yaklaşımlar da sergilenmiştir.

Öncelikle ... dış görünümde ... bi insan sana baktığında, içini görmeden öncee ... dışına bakar ... yani kimse senin içinin ne olduğunu bilemez ... dış güzellik , ilk başta çok etkilidir. Güzellik bu açıdan çok önemlidir (DG1/1K,22,L).

... *is..tediğnizz* kadar iç güzelliğ diyin ... önemli olan içgüzelliğ felan diyin olmuyo yararıyo (DG 2/7E,39,L).

Sonuç olarak, içsel- dışsal güzelliğe katılımcılarca farklı yaklaşıldığı görülmektedir.

3.3. “İyi hissetmek iyi görünmektir - / İyi görünmek iyi hissetmektir” İkiliği

Tek bir soru ekseninde, *iyi görünmenin* bir sonraki bölümdeki iyi görünmeye ve hissetmeye yardımcı *tüketim unsurları* ile bağlantılandırılması adına, bu alt başlık oluşturulmuştur. “İyi hissetmek mi, yoksa iyi görünmek mi daha önemli dir?” sorusuna, sorunun soruluşu gereği iki şık arasında bir tercih söz konusu olduğundan, katılımcıların tümü ilk tercihlerini “iyi hissetmek”ten yana kullanmışlardır.

I ... mmm ... iyi hissettiğiniz zaman bişekilde iyi görünürsünüz sanıyorum ama, kendim için cevaplamam gerekir..se ... iyi hissediyosam iyi görünüyorumdur zaten ya. İyi hissetmek, onun için (DG 1/4K,32,L).

Bence insanlar iyi göründüğ zaman zaten kendilerini iyi hissediyolar. O yüzden ... iyi *hissetmek* diyim ... yani diğeri ... iyi ... görünmek *bir araç* olmuş oluyo bence ... amaç için ... o yüzden iyi hissetmek önemli (DG 1/19E,32,D).

Valla ikisinde önemli ... yani ... iyi görünmekten kasıta bir çok abartılı ne biliyim ... böyle ... çok dikkati çekecek kadar odaklanılan bi insan olmak ayrı bişey... o iyi görünmek diğil bana göre, en azından bi abartı olabiliyo orada. Ama iyi görünmek mesela saçınızın kıyafetinizin düzgün olması,derinizin dinlenmiş ve sağlıklı görünmesi o nedenle hep söyleriz bunlar sadece ameliyatla, bakımla olmaz iyi besleneceksiniz, uykunuzu iyi alacaksınız iyi görünen bi insan iyi hisseder yani iyi giyindiğimizde yeni bi giysi aldığımızda bi tertip yapıp kendinize baktığımız zaman aynaya bakarız iyi görürüz hemde iyi hissederiz. Yani, şuda olabilir tabi, labuatarda mütüş bi deney

yapmışınızdır, mütiş bi yapmışınızdır aynaya baktığımızda gözünüzün altı davul gibidir ondan sonra yorgun, çok pejmürdesinizdir ama gene iyi hissedebilirsiniz çünkü bişiy başarmışsınızdır bu neyi kriter aldığınıza bağlı ... ama ... neden mesela, özellikle törenlerde, düğünlerimizde, önemli günlerde, uzun zamandır görmediğiniz birini göreceksin, illa sevdiğimiz olması gerekmez bi aile dostunuz, aile büyüğünüz bile olabilir, naparsınız? Yani biraz üstünüze başınıza özen gösterirsiniz ... bence onda bi yanlışlık yok (DG 2/1E,54).

İyi hissetmek. İyi hissetmek için iyi görünüyorum zaten (DG 1/18E,24,D).

İyi görünmek za..ten ... iyi hissetmektir (DG 2/6E38,D).

Yani, iyi hissetmek daha önemli bence yani, ben görünüşe çok ... hani önem veriyorum ama, kendimi iyi hissetmediğimde herkes bana çok güzelsin dese bile, hani benim beynim onu (“güzelsini”) kabul etmedikten sonra, hani yok diyorum, değil diyorum, husursuz oluyorum ama iyi hissettikten sonra zaten hani ... bana göre iyiysen ... yani önce ben, sonra karşımdaki (DG 1/9K,26,D).

Her ne kadar iyi hissetmek tercih sırasında ilke yerleştirilse de, iyi görünmenin iyi hissetme ile paralel gittiği herkes tarafından belirtilmiş, iyi hissetmek ile iyi görünmek katılımcılarca birbirinden bağımsız algılanmamıştır. Ancak, *iyi hissedince iyi görüldüğün ya da iyi görüldüğünde iyi hissettiğin* katılımcıların tamamı tarafından onaylanmış olsa da, bu *hissedişin sadece sözkonusu bireye özel bir durum /hissiyat olduğunu*, bir cerrah çok güzel ifade ederken bir hasta da bunu açıkça dillendirmiştir.

Yani benim için ... *kötü* hissediyodum . Şuan *çokiyi* hissediyorum ... hani ... tipim *çok* değişti diyemem hani *çok* güzel oldu diyemem ama kendimi çok iyi hissediyorum. İyi hissetmek benim için daha iyidir (DG 1/17E,21,L).

Zaten eğer görünümün..den dolayı insanlar mutlu ve kendini iyi hissediyö..sa, bu kendi açısından sorun teşkil etmiyo demektir, kendiyile barışık insanlarda toplum içinde, çok daha fazla, *ra.hat* edebiliyorlar. Dolayısıyla mesela, bierkek olarak hiç saçı olmayan, nebiliyim, burnunda şekil bozukluğu, hatta manken olup burnu bozuk olan insanlar eğer kendiyile barışıkça, toplumda onu öyle kabul ediyö diye düşünüyorum. İyi hissediyösa, problem yok, evet (DG 2/5E,58).

Bireyin “özgüvenli” olması toplum içinde “rahat edebilmesi” ile, “rahat edebilmesi” ise toplum içinde “rahat/iyi” hissetmesi” ve “kendiyile barışık olması” ile bağlantılandırılmıştır (bkz. Bandura ; *tez içinde* “özyeterlilik bilinci”, s. 48).

3.4. Güzellik Harcamaları/Tüketimleri

Bu başlık altında oluşturulmuş soru öbeği ile günlük/aylık uygulamalar/ harcamalar üzerinden katılımcıların ne sıklıkla ve ne amaçla *güzellik - bakım* ve *güzellik - güzel kıyafetler* tüketimi yaptıklarının ilişkilendirilmesi hedeflenmiştir. Daha sonrasında burun esteğinin *tüketim* açısından nerede durduğu - bir ihtiyaç mı yoksa bir lüks mü olduğu - sorgulanmıştır.

3.4.1. Bakım (ve harcamaları) üzerinden güzellik tüketim(ler)i

“Güzellik bakım ile mümkün müdür?” sorusuna bir kadın katılımcının verdiği yanıt, bir *kadın gözüyle, bakımın güzelliği örten tüm kirlerden arınma sağlayarak güzelliği açığa çıkaran bir temizlik* olarak görüldüğü söylenebilir.

Evet, bence çok önemli, çünkü ... ııı ... güzelliğin tozunu almak gibi o. İnsan bakımlı olduğu zaman, her şey gösteriyö bence (DG 1/9K,26,D).

Sadece hasta grubuna yöneltilen bu soruya verilen cevaplara bakıldığında çoğunun - 16 kadın içinde 14 kadının olumlu cevap verdiği - yani “evet / mümkün(dür) /kesinlikle” cevabı verirken (sadece DG 1/1 “hayır” ve DG 1/13 “mümkündür ama” cevapları ile olumsuz yanıt vermiştir) - erkek hastaların yarısına yakını (7 / 4) ya “hayır” ya da “bir yere kadar” cevabı verdikleri görülmektedir.

Ya biyere kadar evet. Yani bibi ... biseviyeye kadar ... biseviyeden sonra ... değiştiremiyorsunuz ama ... yani bakım ... yani bakım biyere kadar etkilidir biyerden sonra artık ... sahip olduğunuz sermaye kadar (DG 1/20E,35,D).

Bakım ile ... yani bilmiyorum ya ... güzellik ... kişi *güzelse* güzeldir ... doğal güzellik (DG1/13K,18,L).

Güzellik ... baktığınız açığa göre değişir yaa. Yine demin ... hani içsel veya dışsal güzellik ... aslındaa ... temanız dediğim gibi onun üzerine sizin kurulu. Yani, baka..rsanız. bakımlı gözükürsünüz, yani çok güzel gözükmezsiniz. Sadece bakımlı gözükürsünüz (DG1/21E,38,L).

Güzelliğin bakım ile “bir yere kadar mümkün” olduğunu söyleyen bir erkek cerrah ise bir başka açıdan hemcinsleri ile aynı fikri savunmaktadır. *Bakımı* bir erkek gözüyle değerlendirirken, özellikle kadınların, her ne kadar *bakımlı olmak adına* uyguladıkları makyaj ile çok “değişebildiklerini”, daha “güzel gözükübildiklerini” ifade etse de doğuştan gelenin *esas güzellik* olduğunu ima etmekte, bakımın ise sadece (kusurları) *örtücü* olarak *var olana* bir katkı olabileceğini belirtmektedir.

Güzellik ... şöyle söyliyim, bakım ile mümkündür, yani bakımlı bir ... insan, *olduğum..dan* daha güzel gözükü..bilir, bişeyleri vurgularsa eğer ... bizim bi hasta geldi makyajlı, biz makyajsız gördük, inanılmaz değişikti yani, bambaşka biri ... tabii var öyle insanlar. Öyle kadınlar var meselaa, bakıyosun farklı, ameliyat günü bakıyosun, başka biri (DG 2/6E,38,D).

Kadın bakış açısıyla, “bakım”, eğer söz konusu olan *güzellik* ise, *olanı açığa çıkarıcı* olarak daha çok yansıtmasına/ vurgulamasına hizmet ederken, erkek için sadece *örtücü* görevi gören “bakım”, *olanı* olduğundan farklı kılmaz.

“Güzelliğiniz için ne tür bakımlar uygularsınız? Ne sıklıkla (günlük, aylık)? ” sorusuna ise çoğunluk - kadın erkek - düzenli olarak yüz-vücut için “temizlik ve nemlendirme”, günlük/ haftalık/ aylık “saç ve cilt bakımı” ve söz konusu temizlik ve bakım için uygulanan “nemlendirici krem(ler)” vurgusu yapmıştır.

Bakım ile bağlantılı sorulan bir diğer soru “Güzelliğiniz için özel bir şey tüketir misiniz? Ne sıklıkla?” için, çoğunluğun özel bir şey kullanmadığını/tüketmediğini belirttiği, sadece “su tüketimi” vurgusunun birkaç katılımcıda (özellikle *sporcu* ve *estetisyen* olanlarda) ön plana çıktığı görülmektedir.

3.4.2. Güzel kıyafetler (ve harcamaları) üzerinden güzellik tüketim(ler)i

“ ‘Güzel kıyafetler’ insanı güzelleştirir mi?” sorusuna ise yine çoğunlukla kadın katılımcılar “evet/ güzelleştir” derken erkek katılımcıların buna katılmadığı görülmektedir.

Güzel kıyafet ya ... şimdi aynı yere geliyo ... güzel kıyafet güzelleştirmez sadece daha iyi gözükmeni sağlar. Gözükmeyle alakalı, bu görüntüyle, çünkü insanların algısı çevrenizdeki yaşadığınız toplumdaki insanların algısı bu. Şu şekilde giyinin , gidin ya afedersin ... beş para etmez, ama içindeki adama bakmaz etmez, bunu ... en yakın zamanda ... bi çalışmamız var ... toplumun algısı kıyafet..len , görsellen..de ... Nasrettin Hoca'nın ye kürküm ye misali, kadın bunları görüyo haa bu şey ... genel müdür diyolar, ayy güvenlik sanmıştım etmişim ... simdi ... gene..ll müdür ve..ya farklı sınıfta bi insan söylediğiniz zaman, oo onun kalıbı, insanlarda öyle bir, dediğim gibi öyle bi algı oluşturuyoruzki onun içeriğini doldurmaya çalışıyoruz. İçeriği ... ha buysa bunu giyiyosa ... ama kimse aklına, bakmıyo zekasına bakmıyo, o içsel donanım, altyapıya bakmıyo etmiyor (DG 1/21E,38,L).

Dediğim gibi hani ... güzel kıyafetler ... genel bakım..lı ... olabilir ama hani güzelleştirme konusunda ... hani insan olarak düşünürsem hani ... yüzü ve fiziği alırsak ... kıyafetlerin çok büyük etkisi olmaz ama genel olarak tümünü bi bütün olarak alırsak görsellik olarak tabii ki etkisi var. *Hiç* yok değil ama ... yüz güzelliği ve fiziği kadar (etkisi) yok (DG 1/18E,24,D).

Yani bi ... çekicilik yapar insanda ... çokta güzelleştirmesede (DG 1/17E,21,L).

... yani, insanı güzelleştirmez, ama, dışa vurumu değiştirir (DG 2/6E,38,L).

“Ne sıklıkla kendiniz için kıyafet alırsınız?” sorusuna “genellikle/ sıklıkla /çok sıklıkla” veya “haftada bir / her hafta düzenli /iki haftada bir / ayda bir” ya da “gördüm mü /beğendim mi/ yakıştırdığımda /hoşuma giderse alırım” gibi cevaplar verilmiştir. Sadece bir iki kişi “ihtiyaç duyduğumda” yanıtını vermiştir: Çocukluğunu ve gençliğini Tunceli'nin bir köyünde yaşamış bu katılımcının kendisi, kişinin ekonomik durumunun, neyin *gerekli* ve *ihtiyaç* olarak görülebileceğinin de *değişkenliğine* iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Ben ... gerektiğ zaman alıyorum, hani eskiden ... hani okuldayken, üniversitedeyken yok ... bu şeylerde ... gelir seviyesiyle ilgili ... yani ... gelir seviyesiyle ilgilidir ... (DG 1/21E,38,L).

Alışveriş nedenlerinin *çeşitliliğini* en güzel özetleyen ise bir dindar kadın katılımcının söyledikleri olmuştur.

Çok sıklıkla (gülerek) Yani, şöyle, onu ... onu nasıl orantılasak bilemedim ama... yani çok sık, evet. Haftada ... hani ihtiyacıma göre değil, beğendiğimi alıyorum, hoşuma gideni alıyorum, indirimde diye alıyorum, olanı çok beğendiysen başka renginide alıyorum, bide şey olduktan sonra ... hani bu ... ee ... işte evleniyosunuz, çevreniz değişiy o işte kapanma muhabbeti falan ... giyim tarzınız değişiy o, yaşınız değişiy o, çevreniz değişiy o. Bunlarda ... alışverişi doğuruyo birazda (DG 1/9K,26,D).

Bir erkeğin *sıklık* anlayışı ile bir kadının *sıklık* anlayışının ne kadar değişebileceğini gösteren bir örnek olarak, bu kadın katılımcı ile sık kıyafet aldığını ifade eden bir erkek katılımcı karşılaştırması yapılabilir.

Sık alırım ben, yani 2 ayda bi alırım. (DG 2/6E,38,D).

3.4.3. Burun estetiği (ve harcamaları) üzerinden *güzellik tüketim(ler)i*

“Estetik burun bir ihtiyaç mıdır, yoksa bir lüks müdür?” sorusu için, bu iki seçenek arasında tercih yapanların yanında - soruya verilen cevaplara bakıldığında - üçüncü bir değerlendirme olarak “kişiye göre değişir” ifadesinin çokça kullanıldığı görülmektedir. “Lüks” olduğunu düşünenler 11 kişi (6 kadın, 5 erkek) ile çoğunluğu oluştururken, “ihtiyaç” olduğunu düşünen kişi sayısı 6 ile sınırlı kalmış (3 kadın ve - 2 *cerrah ile 1 cerrah asistanı olmak üzere* - 3 erkek) “kişiye göre değiştiği”ni ifade edenler ise 7 kişi olmuştur.

Kadınlar değerlendirildiğinde, “lüks” olduğunu düşünen bir katılımcı bu hedefe ulaşmak için çok çalıştığını, ciddi bir birikim yaparak ancak bu ameliyatı karşılayabildiğini ifade etmiştir.

Ne amaçla acaba ... bunu kişi kullanıcak ... bence, *lüks*, hani ... ben paramı ayıramasay..dım, böyle bişey yap..mazdım. Ne zaman, kazandım, biriktirdim, ki ben bunu yapmak içinde, *cidden* bi zaman harcadım. Paramı biriktirdim, babamdan falan ... baba ben burnumu yaptırmak istiyorum bana para ver *demedimm*, diyememde. Onlarında öyle bi lüksü yok ... Ben bi kaç zaman çalıştım, çalıştım, çalıştım ... hedefim buydu, bunu karşıladım (DG 1/3K,27,L).

Kişiye göre değiştiğini söyleyenler bunun maddi yönünden çok, kişinin “rahatsızlık duyma” derecesi ya da “gerekli görme” durumuma/düzeyine göre “ihtiyaç” ya da “lüks” olabileceğini ifade etmişlerdir.

Şimdi bu değişir yaa. Benim için ... ee ... *önemli* bişeydi yani ... olması gereken bişeydi ... öyle söylüyüm ... yani benim için ihtiyaçtı ama ... bunun yanısıra ... ee ... yüce Rabbimin yarattığına kalkıp zaten hani ... karşı gelmiyoruz ama ... bide şey var ... ee ... nasıl diyim ... estetik ... hani estetik *amaçla* bakan insanlarda var ... ben öyle düşünmüyorum (DG 1/7K,25,D).

Lüks ... yani ... aslında baktığım zaman bi lüktür ama ... *çok* ... kişiyi rahatsız ediyosa ... o kişi için *ihtiyaçtır*. Biraz böyle orda şey var heralde ... kişinin derecesi ... yani bu kişinin ... kişi *çok* meselaa rahatsız oluyosaa ... yani bi ... şey görüşmede ... sınıfa giriyo meselaa insanlarla konuşucak işte ... yada bir ... mülakat yapıcak işe giricek ... orda meselaa eğer ... *bilinç* altında bunu sürekli bilinçli tutmakta ... ben zannetmiyorum ... çünkü bilinçte sürekli tutarsa insan şey olur ... psikolojik olarak insan problem yaşar ama ... hani *bilinçaltında* varsa o biyerde bi *eksiklikse* ... onun için *ihtiyaçtır*. Onun için meselaa sordunuzya kızınızı yiğeninizi ... istermisiniz diye ... ben hani ... çocukların ilerde ... *bundan* kötü *etkilenmemesi* için ... ilersi için ... ben ... gerekli olduğunu düşünüyorum (DG 1/20E,35,D).

Lüks kavramı genel olarak *bir ekonomik varlık hali* çağrıştırdığı için, rinoplastinin bugün uygun fiyatlarla da yapılabiliyor olmasına değinerek daha “ulaşılabilir” olmasının bunu lüks bir tüketim olmaktan çıkardığını savunan cerrah ise aynı zamanda “ucuz” olandan kaçınmanın gerekliliğine işaret ederek insanın canının riske atılmayacak kadar değerli olduğunun bilinmesi gerekliliğini de dillendiriyor.

Günümüzde ... ee ... aslında bi ihtiyaç *değil*, *es..tetik* burun, ama, bir lüks..te değil, artıkk. Ne bir lüks ne bir ihtiyaç, bencee, hani şöyle söylüyüm, *el..zem* olan bişey *değil*, ama, lüksede girmiyö artık, lükse girmiyö çünkü pahalı *değil*. Lükse girmesi için çok pahalı olması lazım. Biz biraz paha..lıyız normal standart..lara göre, yani, Fatih'te yapan bi adamdan pahalıyız tabii, o 3000'e yapıyo ... veya bilmem MedicalPark'ta da rinoplasti yapıyorlar ama, onun yahnisi yenmez yani. Karl Lagarfeldin bi lafı vardır, eğer sen ucuz..sann, söyleyecek bişey yok, yani, zaten ucuzsun yani. Kendine biçtiğin değer 1500 lira işte (DG 2/6E.38,D).

En farklı yorumu getiren en yaşlı katılımcının, estetik burnun gerekliliğinin ya da lükslüğünün “yaşa göre” değişebileceğini ifade etmesi ise “kişiyeye göre” yorumuna daha derin bir bakış açısı katmaktadır. Katılımcı bu ihtiyacın zamanla azalabileceğini, o takdirde de gerekliliğini yitirebileceğine ve dolayısıyla bir lüks olmaktan çıkıp *elzem olmayan/ gerek duyulmayan* konumuna gerileyebileceğine dikkat çekmektedir.

Estetik burun ... bi ihtiyaçtır bi lüsküdür ... him ... yaşına göre değişir sanki bu. Yani, daha genç yaşlarda ... o ... ihtiyaçtır, neden ... kendini daha iyi hissedecektir, dolayısıyla bi eksikliği tamamlanacaktır, ruhsal olarak. Ama ileri yaşlarda belki o zaman, görseiliğın çokta önemi *yok artık* ... filan, diyede düşünebilir o olgunlukla. Yani, başka türlü kendini daha rahat ifade etme veya kendini daha iyi hisset..me, durumu olabilir, öğrendikleriyle, bildikleriyle, tecrübesiyle ... gerek duymayabilir o zaman. İşte o zaman lüks olabilir (DG 1/16K^K,61,L).

Erkekler değerlendirildiğinde ise meslekleri gereği bu işi yapıyor olmalarından dolayı bu işin içinde olan erkekler (DG 1/22) bunun bir “ihtiyaç” olduğunu ya da en azından “lüks olmadığını” (DG 2/6, 2/7) düşündüklerini söylerken, *işin dışında tüketiciler* olan erkeklerin

bunu bir “lüks” olarak düşündükleri görülmektedir.

Şuanda ihtiyaç. Herkes içinmi ... isteyen herkes için şuanda ihtiyaç (DG 1/22E,39,L).

Sonuçta, genel olarak rinoplastinin bir ihtiyaç mı yoksa bir lüks mü sayılacağı üzerine varılmış bir söz birliği olmadığı ortaya çıkmaktadır.

3.5. Estetik ve Moda Tanımlamaları /Anlamlandırmaları

Bu başlık altındaki alt konu başlıkları/soru öbeği hem hastalara hem de cerrahlara sorulmuştur. Sorular, verilecek yanıtlarla *estetik-moda-burun estetiği modası* açıklamalarını ardı sıra getirmesi için şöyle kademelendirilmiştir: *Estetik* ve *moda* kavramlarını nasıl ilişkilendirirsiniz?; “Estetiğin bir modası var mıdır”; “Burun estetiğinin bir modası var mıdır?”

3.5.1. Estetik ve moda ilişkisi üzerinden estetik algısı

3.5.1.1. Cerrahlara göre estetik ve moda

“Estetik ve moda kavramlarını nasıl ilişkilendirirsiniz?” sorusuna “güncellik”, “içiçe geçmişlik” ilişkiselliği kurarak bağlantılandıran iki cerrah moda ve estetiğin birbirinden ayrıştığı yönlere de değinmektedirler. “Moda her zaman estetik değildir” ve “moda da estetik ne kadar aranır bilmiyorum” ifadeleri estetiğin *oturaklı/ stabil*, modanın ise *değişken* yönüne vurgu yaparken, modanın *hızlı ve hızla tüketilen* bir olgu olduğuna dikkat çekmektedir.

Estetik ve moda ... valla ikiside çok güncel, birbirini besleyen konular ... ee ... modada ... da estetik bütünlük ne kadar aranır bilmiyorum çünkü modada daha bir... daha yaratıcılık ve macera tarafı var. Sıradışı, çok gözü yorabilecek şeylerde moda olabiliyo. Estetiktede o noktaya gidilebilir aslında... (DG 2/1E,54).

Estetik ve moda kavramı birbirinin içine geç..miş iki kavramdır aslında. Estetik aslında, felsefi olarak bakıldığı zaman çok tartışılan şeydir, neyin estetik olduğu ama, moda kavramı işte ... yani, her zaman estetikle çok şeydeğildir, moda her zaman estetik değildir ama modadır, yani, güzel bilinir o, ama, estetik daha böyle bir ... daha felsefi, daha oturmuş bi kavramdır (DG 2/6E,38,D).

“Estetik kaygı” ile “moda” ilişkisi kuran bir cerrah tarafından ise bu “kaygı”nın - aslında “beğenilmek kaygısı” olan bu estetik kaygının - hem dindar hem laik kesim kadının da *moda olana uyum sağlama* mecburiyeti yarattığı şeklinde ortaya konmaktadır.

Ben şunu gözledim, mesela, bu ... istekte bulunan hanımların *çok* modayı takip ettiklerini farkediyorum, yani başka estetik kaygılarıda var. Tabii burda bayanları kastediyorum, erkekler içinde söyleyeceğim şeyler var. Bayanların, mesela dindar olanıda, dindar olmayanıda, moda uymaya çalışıyorlar, yani , biraz, dikkat çekici kıyafetleri oluyo, yani, toplum içinde işte bu güzel giyin..miş denilecek, durumda oluyolar. O insanlar, estetik kaygıları, daha fazla ve, burun estetiğini onun için daha çok önemsiyorlar gibi. Erkeklerle gelince, erkeklerin hep..sinde ortak bi özellik var, yaa, yaşı geçmiş, evlenmeye karar veriyorlar, bi evlilik kuracaklar, mesela saç ektirenler ... artık saç ektirmek çok moda oldu, burun içinde böyle var (DG 2/5E,58).

İkisini ilişkilendirmeyen, ilişkilendirilmemesi gerektiğini düşünen cerrah da olmuştur.

Aslında çok ilişkilendirilmesi gere..ken şeyler, diye düşünüyorum amaa ... ilişkilendirmiyorum yani, öyle görmüyorum açıkçası (DG 2/3K,28).

3.5.1.2. Hastalara göre estetik ve moda

Estetik ve moda kavramlarını ilişkilendirmeleri istenen hastaların bazıları bu iki kavram arasında bir “ilintlilik” ya da “bütünlük” olduğunu söylemişlerdir.

Yani, estetik dediğimiz şey zaten insanın hani ... herşeyde biraz daha kusursuzu araması, yada güzeli aramasıdır. Moda da ...mı, yani, gidipte işte evinde ... çocuklarıyla ilgilenen işte bi Anadolu kadını profilindeki biri, hani ne estetiği önemser ne modayı *ben...cee* ... ee ... o açıdan ikisinde birbiriyle ilintili diye düşünüyorum (DG 1/9K,26,D).

İkisi bütün aslında ... hani ayırmak ? ... *neçok* bağdaştırırım nede ayrı tutarım ... ee ... gerektiği kadarıyla ... ikisinin bütün olduğunu düşünüyorum (DG 1/10K,30,D).

Bu iki kavramı (estetik ve moda) ilişkilendirmeyen katılımcılar da olmuştur. Kavramları ilişkilendirmediklerini belirten iki erkek katılımcı (DG1/17, 1/20) bu kavramları toplumda bu konularla daha ilgili olan kadınlar cephesinden, yani kadınların bakış açısı üzerinden cevaplamayı tercih etmişlerdir.

Estetikle moda kavramlarını ben, ço..k şeyapmıyorum, iliş..kilendirmiyorum, çünkü hani, ben moda için burnumu yaptırmamm. Kalkık burun biara ... herkes böyle burun ucu kalkık olmasını falan istiyodu. Ünlüler neyi yaptırırsa bizim insanımız onun peşine gidiyo kesin..likle arkasından gidiyo ama, bu, bilinç..sizce bi gidiş (DG 1/12K,44,D).

İlişkilendirme ... tabii günümüzde vardır (gülerek) bence bana sorarsanız yok ama günümüzde tabii kide var. Burun estetiğininde bence var çünkü bayanlar genelde (gülerek) ... dik olsun ... kimi şöyle toplu olsun fındık (gülerek) gibi olsun ... istiyoy (DG 1/17E,21,L).

3.5.2. Estetiğin modası tartışması üzerinden estetik algısı

3.5.2.1. Cerrahlara göre estetiğin modası

“Estetiğin bir modası var mıdır?” sorusuna olumlu yanıt verenler belli bir “etkileşim” vurgusu ile modanın *etkileme* gücünden söz etmiş; estetiğin ise, her zaman var olacak olan modanın tesiri altında kalmaktan ve enstrümanı olmaktan kurtulamayacağı vurgusu yapmışlardır.

Mutlaka katkısı var yani, ikisinin arasında bir etkileşim var çünkü ... ee ... görsel yön ikisinde de ağır basıyo, ya zaten başlıbaşına yani moda dediğiniz şey, bir çevreden etkilenmekle alakalı bişey. İnsan... beğeni sahip bir grup var o grup içerisinde dönüşen bir şey... farklılık yaratma, belli şeyi, konsepti...tabii, estetik o kadar çok değişen bişey değil yani, burnu, farklı şekillerde yaparak, güzellik elde edemiyosunuz yani az çok kalıpları belli ama, ameliyat olma kararı açısından, en azından veya bazı ameliyatların ... daha çok, sık yapılması açısından, öyle bir şey var...yani, dönemselsel bir farklılık olabiliyor (DG 2/2E,37).

Estetikte de moda olan şeyler oluyo. Estetiğin bir modası var , evet. Ben o moda ya ne kadar uyuyorum, plastik cerrah olarak ... çok fazla uyduğum söylenemez. Genelde medikal estetik, bir grup doktor var ... Cerrah olmayıp, bununla ilgilenen, diploma almış hekimler, hekim grubu ... mesela hani onlar daha hani her yeni çıkan şeyi ya..pıp, uygula..yıp, daha aslında insanları mutlu edebiliyolar ama, hani biz biraz daha konzervatifiz, daha kanıtlı olması lazım, daha uzun süredir yapılan bişey olması lazım (DG 2/4K,42).

Estetik alanında güzel olan gibi uzun vade de değişimler geçirdiğine ve dolayısıyla “dönemselsel modalar” olduğuna ve medyanın “moda yaratma” gücüne değinilmiştir. *Moda* ve *estetik* kavramlarını yeri geldiğinde birbirinden ayırıştırarak yeri geldiğinde ise birbiriyile bağlantılandırarak, ihtiyaçlara göre nasıl manipüle edildiğine de değinilmektedir.

Şimdi, biz zamanında böylece ... haberler yapıyolardı. Benim için, 2 tane mesela, 2008 deki bir habere baksanız, bir dergide, benim ağ..zımdan şöyle bişey yazıyo, “estetiğin modası olmaz” sonra 3 sene sonra, trend..lerr (sanki atılmış bir manşeti okuyormuşcasına bir ses tonuyla) hıhıhı (gülerek) ... ulan yaa. Ama var tabii, özellikle bunlar yıllar yılı değişmiyo ama, yani, yüzyıl önceki güzelle şimdiki güzel bir *değil*. O yüzden, tabii..ki değişiyoyani herşey (DG2/6E,38,D).

Bu konudaki sorulan üç bağlantılı soruya ortak tek bir cevap vererek buna çok yakın bir bakış açısı sunan diğer bir cerrah, hem estetiğin bir modası olduğunu hem de burun estetiğinin bir modası olduğunu belirtmekte ve benzer bir şekilde medyanın *moda yaratma* ve *modayı belirleme* gücüne dikkat çekmektedir.

Ben valla estetikle moda arasında çok yakın bir ilişki olduğunu düşünüyorum. Hani, moda ya takip ediyoy, burundada bir moda, olduğunu düşünüyorum ben. Onu mesela şöyle, daha bir netleştirebilirim. Atıyorum, moda ya takip eden bir hanım, bu erkekte olabilir, moda dergilerini karıştırdığı zaman, orda bir takım modeller görüyo, onların, kıyafetine

özendiği gibi, burnunu..da örnek olarak alabiliyo, öyle düşünüyorum. Mesela bi dönem, hakaten, tarihsel gelişim içinde burun estetik kavramında değiştiğini görüyoruz, mesela, bugünün estetik cerrahisi, o Nefertitiyi, yani taa eski Antik Çağlardaki Mısır kraliçerinin burnunu, estetik yönden, dört dörtlük bi burun olarak kabul ediyö. Ama o resme dikkatle bakarsanız, o bugünün pek burun anlayışına uymuyo ama bizim anladığımız doğal burun, doğal burun güzeldir çünkü (DG 2/5E,58).

3.5.2.2. Hastalara göre estetiğin modası

“Estetiğin bir modası varmıdır?” sorusuna çoğunlukla “evet /var(dır)” cevabı verilirken,“varmış/ vardır” diyerek medyadan ya da çevreden görüp duyduklarını aktaran katılımcılar (DG 1/9, 1/20) olmuştur.

Estetiğin modası sanırım yani hani, şunda popüler kültüre baktığımız zaman, evet, var (DG 1/14K,25,L).

Estetiğin modası takip ettiğim kadarıyla varmışşş ... yani yok diye düşünüyodum *amaa* ben bu ... bi... Milliyetin bi şeyi vardı ... kadınlara yönelik bi sitesi vardı ... haber sitesi işte güzellik sitesi gibi. Haber derken yani kadına dair haberler. Orda mesela badem göz estetiği görmüştüm çok şaşırmıştım, son yıllarda gamze estetiği okudum. Yani, var...mış estetiğin modası (DG1/9K,26,D).

Yani ... *var..dır* diye tahmin ediyorum şöyle ... işte bu *botoks* meselaa. Estetik olarak düşünürsek *bimoda* oldu yani ... ama o moda ... *herşeydee* ... yoktur heralde yani ... (DG 1/20E,35,D).

3.5.3. Burun estetiğinin modası tartışması üzerinden estetik algısı

3.5.3.1. Cerrahlara göre burun estetiğinin modası

“Burun estetiğinin bir modası var mıdır?” sorusuna estetiğinin modasının *olduğunu* söyleyerek cevaplayanlar olmuştur.

Burun estetiğinin çok uzun yıllardır bir modası olduğunu ve olmaya devam edeceğini düşünüyorum açıkçası (DG 2/1E,54).

Yani ... nerdeyse, burun içinde, bir modadan söz edebiliriz. Yani, buu ... benim ailemde böyle burun var, benim burnum bunlara benzesin diye, yani kendine özgü bi burun isteyen *hiç* yok (DG 2/5E,58).

Bir cerrah ise *moda olma-olmama ayrımı* yerine *eski-yeni ayrımı* yapmaktadır.

Burun estetiğinin bi modası bence yok aslında ama, bu kavis olayında hani bi miktar oluyo. Şunda daha doğal burunlar isteniyo, eskiye göre (DG 2/4K,42).

3.5.3.2. Hastalara göre burun estetiğinin modası

“Burun estetiğinin bir modası var mıdır?” sorusuna daha temkinli yaklaşmış, *kişiyehiyaca özel* olması gereken bir estetiğın modasının olamayacağı yönünde fikir yürüten katılımcılar (DG 1/9, 1/11, 1/12) olmuştur.

Ya o çok eskiden beri gelen bişey, yani bana göre ihtiyaç yani, en azından benimmm ... yaptırmam ihtiyaç olduğu için, bana göre onun ... şeyi yok, modası yok ... (DG 1/9K,26,D).

Estetik..le moda... bence olmamalı, yani varsadaa ... burun estetiğnin. Ya noluyo, zaman zaman saçmasapan estetiklerde, moda olabiliyo. Olmaması gerek, ihtiyaca göre şekillenme..li, bence (DG 1/11K,48,D).

Bunun yanı sıra, kadınlarda hep aynı tip burunların olduğu (DG 1/10, 1/20), erkekler de ise bu durumun söz konusu olmadığı tespiti (DG 1/20), kadınlar da burun estetiği modasının “var”, erkekler de “yok” olduğunun belirteci olarak görülmüştür.

Şuanda *moda* olarak ... (gülerek) herkes aynı fabrikadan çıkmış gibi ... birr (“aynı” manasında) (DG 1/10K,30,D).

Yaa ... burunda moda ... şimdi ... yok zannetmiyorum ... çünkü burunda ... yalnız söylebidurum var. Mesela ben kadınlarda görüyorum ... özellikle medyada görüyorum ... mesela şey ... hep aynı burun. Ee ... o diyorum yani ... onlarda estetik heralde var öyle bimoda var ama ... erkeklerde *ben zannetmiyorum ... hiç zannetmiyorum* erkeklerde olduğunu (DG 1/20E,35,D).

Burun estetiğinin bir modasının olmadığı/olamayacağı ifadelerine ilaveten, burun estetiğinin bugün *genel* bir modası olduğu *yeni-eski* burun estetikleri hem “yöntem” (DG 1/19) hem “talep gören şekil/ form” (DG1/13) üzerinden karşılaştırılarak yapılmıştır.

Evet yani, bence artıkk yapılan estetikler ... *daha* doğal olduğunu düşünüyorum ... (DG 1/8K,25,D).

Şuan meselaa ... ee ... nediyi..m ... 20 le 30lu yaşlar arasındaki bayanlarda böyle kemer olmadan biraz daha hokka burunlar moda... revaçtayken, 10 yıl önce yada 20 yıl önce yine aynı yaş aralığındaki kadınlar, bu tarz burunlar tercih etmemekteydi, tabiki. Var (DG 1/13K^K,18,L).

Sanırım ... ee ... ona *var* diyebiliriz çünkü belki bunun sebebi ... ee ... teknolojinin ilerlemesi ... işte *benim* korktuğum gibi *biçok* kişiden ben bunu duyuyorum. En basiti burundan ... tampon olayı ... ya ben sadece içerden bişeyin *kaydığını* hissettim ama *anlatılanlar* işte kanamalar şeyalmalar falan ... buu belki bi moda (gülümseyerek) ... doğurmuş olabilir çünkü o ... o yapıyo o ona soruyo nasıldı böyleydi ağrı varmı yok şişimi yok bak fotorafı böyle derken ... belkide moda bu şekilde oluyor ... Diyorumya ... ben ... kolaylaşmasaydı zaten yaptırmazdım ... düşünmezdim ... (DG 1/19E,32,D).

3.5.4. Estetik ve Oranlar /Normlar Karşılaştırmaları

Hem hastalara hem de cerrahlara yöneltilen bu başlık altındaki alt konu başlıkları/soru öbeği ile katılımcıların *estetik algısı; oransal estetik, boy-kilo ve yüz-burun orantısı, burnun yüze göre oranı/etkisi/sıralaması*” üzerinden sorgulanmaktadır.

3.5.4.1. Oransal estetik üzerinden estetik algısı

“*Oransal estetik kavramı sizde ne çağrıştırıyor?*” sorusuna verilen cevaplardan toplum içinde “rahat edebilmek” için aşırılıklar/aykırılıklardan uzak olmanın, *norm-dışı* ya da *orantısız olmamanın* çok büyük bir avantaj olduğu ortaya çıkmaktadır. *Göze hoş geldiği için simetrik olanın* makbul, *orantısız olanın* ise *olumsuz* yönde bir “dikkat çekmek” olduğu için istenmediği, *göze batmamak* için belli standartlar içinde olmanın gerekli olduğu görüşü vurgulanmaktadır.

Oransal estetik, yani yüz estetiğinin..de, aslında sadece yüz, değil. Vücutta memede falandaa ... zaten simetriklik, ençok yakalamaya çalıştığımız, şey. Yani burun deliğinin ötekine eşit olması, gözkapağının ötekine eşit olması, göğsün eşit olması. Zaten bizim yapmaya çalıştığımız şey bu, aslında. Önemli yani bizim için (DG 2/3K,28).

Önemli, altın oranı... Allahın yarattığı oran sistemini bana hatırlatıyo ... herşeyin bir oranı var aslında. Yani bu görsel olarak ta, hiç bu orantı hesabını bilmeyen bir ... insan bile, ne biliyim işte, mongol olan bi çocuğu, sizin kendi normal bi çocuğunuz, anne bu çocukta ne anormallik var diye gösterebiliyosa, demekki bu önemli. Yani, farkedilebilir bir fark, insanlar farklı görünmek değil her zaman ... bence, şey ... genel geçer olan özellikte olmayı istiyio hani. Dikkat çekmek istemiyo hani, negatif bağlamda. Pozitif olarak tabii ki en öne çıkmak isterde (DG 1/12K,44,D).

Bence olması gereken o. Orantılı estetik... İnsanlar, kendilerine yapılabilecek şeyleri iste..meliler, veyahut yap..tırmalılar, çok aşırıya kaçmadan (DG 1/22E,39,L).

İki cerrah ise her zaman için oransal olanın “estetik ve güzel” olmadığını, orantısız olanın bir bütün içinde “oranlı ve güzel” olabileceğini, dolayısıyla da estetik olanın oransız /orantısız da olabileceğini vurgulayarak, *oransal estetik* olgusuna alternatif bir *orantısız estetik* olgusunun var olabileceğine dikkat çekmişlerdir.

... ee ... bazı ... işte DaVinci de başta olmak üzere oranlarla, bazı ölçümlerle matematiksel olarak güzelin ne olduğunu çözmeye çalışanların ortaya koyduğu kuramlar. Kısmen bizim branşımızla ilgili olan yönleri var ve biz uyguluyoruz bunları ... hani onlara saygı göstererek o şeyleri kabul ediyoruz başka bi deyişle ama hani güzelliği hani çok sayısal işlemek mümkün değil hani elde ettiğiniz sonuç ... dışındada güzel sonuçlar ortaya çıkabiliyor hani bu zaten işin zor olmasının, daha komplike olmasının bi sebebidir bu ... yani hiç bi şey matematik değil, zaten sağlık matematik değildir ama ... güzellik de matematik değil. Altın orandan her zaman bahsediyoruz ama bu her zaman yeterli olmayabiliyo yani, o olmasada güzel olabiliyo insanlar, olmazsa olmaz bişey değil ama bizim için bir araç (DG 2/2E,37).

Oransal estetik kavramı bana hiç bişey çağırılmıyo çünkü bi ... bi insanı oran ... bakın şimdi, mimaride oransal..lık okey, veya işte, başka, dekorasyonda okey, modada okey, onda bile bence okey değil ... bi çok sanat akımında, simetri ve oransal şey yoktur. İnsanoğlu da, hani, oransal olarak evet, yüzüne göre oranlı olmalı bi adamın burnu, ama, kendi içinde oranlı olma..yabilir güzel bi burun olması için, ya bunlar şart şeyler değil ... bence ama ... tabii ki bi normumuz var bizim, ona göre yapıyoruz ... (DG 2/6E,38,D).

Güzelliğin ya da bir ölçüt olarak oransallığın bile bir modernite kavramı olduğuna değinen ikinci cerrah, gözler neyi güzel görmeye alıştırmışsa güzelin o olduğu yönünde bir toplumsal ölçütün de oluşturulduğuna değinmektedir.

Bana kalsa ... yani bu oransal ... oransal ve ... nasıl söylüyüm, simetri..kk ve oransal şey güzeldir diye bi klasik tanım vardır, iyi oranlanmış şeyler güzeldir ama aslında ben ona inanmıyorum, iyi oranlanmamış bişey de güzel olabilir. O işte çağa ve normlara göre değişiyö ... (DG 2/6E,3,8D).

3.5.4.2. Boy-kilo ve yüz-burun orantısı üzerinden estetik algısı

Oransal estetik ile bağlantılı olarak yöneltilen “Boy - kilo orantısı veya burnun yüze orantısı estetiksel olarak önemli midir?” sorusuna benzer bir yaklaşım getiren diğer bir cerrah, ortama uyum ve “belli standartlar/ölçüler dahilinde olma”nın önemine hem fiziksel hem de ruhsal “konfor” ve dolayısıyla da kişiye toplumsal “avantaj” ya da “üstünlük” sağlaması yönüyle değinmiştir. Standart dışı olmak toplumsal olarak da dışta kalmak, toplum içinde zorlanmak demektir. Cerrahın da ifade ettiği şekliyle “gündelik hayatta standart olmak” genel olarak toplumsal “hayatı kolaylaştırıyor” denilebilir.

Önemlidir, şunun için önemlidir. Çok şirin olabilirsiniz ... çok kısa boylu ve şişman ama çok oranlı görünmeyebilirsiniz ... sadece nasıl algılandığınız değil, hayatta zorlar sizi. Yani, rahat giyinemezsiniz. Bir koltuğun bile ortalama bir oturma yüksekliği var yada ne biliyim işte 120 kilosunuz, çok kendinizle barışsınız ama bir uçak yolculuğu yapın bakıyım, o koltuğa nasıl sığacaksınız. Şöyle ... belli standartların içinde olmak bi kere size kendinizi iyi hissettirir hakikaten çok uzun olmakta bi problem yaratabilir. İşte başınızı çarparsınız kapıya ... Genellikle, standartlar içinde olmak bir konfor sağlar insana. Ne biliyim işte, tıraş olacaksınız ... lavobadaki ayna boyunuza uymaz falan filan . Çok uçlarda olmamak, davranışlar içinde öyle değildir yani ... aşırılıkların hepsi bi süre sonra rahatsızlık yaratabilir. Aşırılığa bi itirazım yok, yani toplumumuzda aşırı insanların özellikle yaratıcılıkları yüksek olan insanlar ... sanat ... sanat asıl toplumu belirleyen, çekip çeviren buluşlar yapan insanlar genellikle çok standart insanlar olmuyolar ... onlara çok şey borçluyuz ... ama gündelik hayatta standart olmak sanki hayatı kolaylaştırıyo (DG 2/1E,54).

İkisi de KBB uzmanı cerrah ise tüm vücudun oransallığına değinmişlerdir.

Boya görede önemli..dir, omuz genişliği, boy, ondan sonra ... herşeye göre önemlidir. Yüz ... Yüz uzunluğu, yüz genişliği, bi göz..ün genişliği, iki elmacık kemik arası mesafe, hepsi önemlidir (DG 2/6E,3,8D).

Bu güzel bi soru, bunu, estetik cerrahlarda kendi aralarında çok tartışılar. Bir yüze bakarken, sadece burnun, diğer ... burnun, tek başına güzelliği anlam ifade etmez, onun gözlerle, diğer, diğer yüzün normlarıyla olan ilişkisi yani, burnun yüzün kaçta kaçını kapladığı, atıyorum, üçe biroranı vardır. O oranların, içinde olma.sı, daha önemli. Tek başına güzelliği yetmiyo. Yani, *tüm* olarak güzellik kavramıda, sadece burun ve yüzden ibaret değil. Dolayısıyla hani, bi bütün olarak düşünmek lazım, diye düşünüyorum ... (DG 2/5,E,58).

Güzelliğin bütünsel olduğunu vurgulayan bir erkek katılımcı *oransallığın, gözalışkanlığı* içinde *yok olabileceğini* örneklendirmiştir.

Ama şöyle bişey var ... bu gözalışkanlığı ... denen mevzuuda var ... şimdi meselaa benim biarkadaşım var ...150 kilo. Şimdi obez evet *ama* ... benim çokiye arkadaşım ... ama *ben* meselaa ... hani *normalde* çekinirsiniz demi meselaa yanınızda kilolu birinin olmasından ... meselaa ... *ben* okadar *alışmışımki* onu kilolu olarak *görmüyorum*. Orda şeyi farkettim demek dedim insanlar bisüre sonra ... bu *dış* görüntü..yü ... düşünmüyo ... o *onu* *birbütün* olarak görüyo ... hatta bizonu G. Beylede konuşmuştuk ... yani diyoki meselaa ... insanlar diyo baktığında hani ... *senin* gördüğünü diyo başkası görmez diyo ... bütün olarak bakarlar diyo. *Dolayısıyla* ... hani ... önemlidir ama ... ee ... bunu *bildikten* sonrada ... hani ... hani biyerdede mesela bikusur varsa insanın bence çok takılmaması *gerekir* ama önemlidir ... önemlidir evet ... *aması* var *ama* (DG 1/20E,35,D).

Muhafazakar bir kadın katılımcı ise inancı gereği *yaratılıştaki güzelliğe* - oransal ya da değil - hayran olduğunu ifade etmektedir.

Oransal estetik derken ... ya estetik olarak düşünürsek önemli tabii ki *ama* şöyle bir durumda var yani *çok* uzun burunlu ... veya nebiliyim *çok* kalın dudaklı yani hani yüzünde ... yüzden örnek veriyosak ... bariz bi durumu olan insanda bana *çok* güzel gelebiliyo. Çünkü yani hani ... bilmiyorum belki inanç...lada alakalıdır ... gerçekten ... ee ... *yaratılış* ... taki o uyum ... *çok* güzel (DG 1/15K,35,D).

3.5.4.3. Burnun yüze oranı üzerinden burun güzelliği/estetigi

Burnun yüze oranı, burnun söz konusu “yüze uyumu” olarak tanımlanmıştır.

Önemlidir, şimdi tabii burun çok özel bi konu, burun bizim müdahale edemeyeceğimiz bi konu, ama kilo olsun, bakım olsun.n, bunlar sizin yönetebileceğiniz şeyler. Bu konu önem verdiğim bi konu, nebiliyim temizlik yada işte kilo... ee... yada işte yani bir bayan için saçın temizliği olsun, ya da işte bi toplum içinde, yani yine bi erkeğin temizliği olsun, tabi önemli ama konu, burun yada yüz hatları dediğimiz zaman, bu müdahalemiz dışında, dolayısıyla buna diycek bişey yok (DG 1/4K,32,L).

...tabiiki de. Öyle durumlar oluyoki burundan rahatsız olarak ... bu ifadeyle buraya bize başvuruyor ama bizim incelememiz sonucunda aslında burnunun olduk ... ça ... düzgün olduğu ama, yüzündeki diğer unsurlar yüzünden, çenesinin ufak olması, alınının çok geniş olması gibi başka, kişinin farketmediği unsurlar yüzünden, burnunun sanki, küçük veya büyük gözüküyümü gibi bi algıya kapıldığını görüyoruz. Burnun oranı, yüz içersindeki diğer yapılarla olan ilişkisi çok önemli (DG 2/2E,58).

3.5.4.3.1. Burnun yüz güzelliğine etkisi üzerinden burun güzelliği/estetigi

“Yüz güzelliğini *burun* ne kadar etkiler?” sorusuna genel olarak burnun yüzün ortasında olmasının etkisi üzerinden yaklaşmış, burnu alay konusu olmuş olan bir katılımcı (bkz. s.145) ise kendisini farklı görmesine sebep olacak kadar etkili olduğunu vurgulamıştır.

Çook fazla (gülümser bir ifadeyle) etkiler, çünkü kendime bakış açım değişti. Yani ... eski resimlerime baktığımda (ses tonunda bir duygusallaşma) ben, güzel değilmişim (bir suçu itiraf eder tonla) diyorum (DG 1/1K,22,L).

3.5.4.3.2. Burnun yüz güzelliğine etkisi sıralaması üzerinden burun güzelliği

“Göz, kulak, ten ya da saç ... hangisi yüzün güzelliği için daha önemlidir? Sıralama yaparsınız, burun hangi sırada olurdu?” Bu soru için “burun ilk/birinci sırada olurdu” diyenlerin sayısı 29 kişi içinde toplam 14 kişi (DG 1/2, 1/5, 1/6, 1/8, 1/17, 1/21, 1/22, 1/14, 2/2, 2/3) olmuştur.

Tabi benim için *birdir* hani çünkü tam yüzün ortasında olduğ için ... hani doktorlarda öyle diyo ... hani bi ... üçgen bi ... şey varmış tam açıklayamam ama ... direk göze battığı için burun ... hani birazda insanı ... iticide yapıyo çekicide yapabiliyo burun. Yani beni çekici yaptı diyemem (gülerek) ben sadece *iyi* hissediyorum ... şuan rahatım ... (DG 1/17E,21,L).

Bence çok etkiliyo. Bence birinci sırada. Çünkü hani profilinizden, işte, önden, yandan yani bi insan hani burnu güzelse bence ... diğer yerlerde ... ee ... onun arkasında geliyo gibi geliyo çünkü, hani burnu şeyse diğer yerleri zaten dikkatinizi çekmiyo direk o ... çünkü biraz daha 3 boyutlu gibi, hani burun. Diğerleri tenimize daha yapışık ama burun hani daha 3 boyutlu gibi, o yüzden ilk sırada geliyor (DG 1/5K,41,D).

Burnun *dini* yönden kutsal bir organ olduğu inancını vurgulayan dindar kadın katılımcı, yaratılış da burnun en son o kişiye “yakışan” şekliyle yerleştirilen bir uzuv olmasının ayrıcalıklı konumundan bahsetmektedir.

Burun çok etkiliyo ... Burun birinci sırada olurdu bence, çünkü burun zaten Allah’ında ... benim bildiğim ... hani manevi kaynaklı, dini kaynaklı kitaplarda yazar, çünkü ben ... şey demiştim hani, ameliyat olmadan önce, bunun aslında hani Allah’ın yarattığı bişeye müdahale olduğunuda düşündüğüm için, ee, Allah insanı yaratır, en son ona yakışan burnu koyar...mış ... yani, dolayısıyla, burun aslında ... biyerden okumamıştım... bana söylenilen bişey bu ... kızım, günah, yaptırma falan filan diyen insanlarda vardı ama bu eğer sizin ... gerçekten hani, takıntı veya işte hani o genç yaşlarınızda ... o dönemi zaten ... geçirdiğiniz zaman ... gerekemeyebilir ... dee ... (DG 1/12K,44,D).

Burnu *ilk iki içinde* yerleştirenlerin dokuz kişinin sayıca azımsanmayacak olmasından daha çok dikkati çeken ise bunlardan yedisinin, *gözü* ilk sıraya koyması olmuştur. Böylece katılımcıların yaklaşık dörtte biri *gözü* burnun önüne geçirmiştir.

Burun heralde ikinci üçüncü sırada gibi olurdu. İlk sırayagöz ve kaş ... ifadeyi koyardım (DG 2/4K,42).

Bence ... ee ... birin..cii, olmaz burun. Şöyle, şimdi , öyle bişeydirki bakın, bence gözz, önemlidir en gönde göz vardır, ikinci ... ee ... dudak var..dır, dudaklar aslında bişekilde ve yüzün kemik yapısı , daha sonra burun gelir bence, ama burnun kötü olması bunların hepsini bozar. O yüzden burun hep..sinden *önemlidir* ama *birin.ci* burun di..ğildir (DG 2/6E,38,D).

Aslında hepsii ... bi, bi parça hava katıyo. Burun ... iki..de olurdu. İlkte ... Göz ... ilk sırada, yada ben bakışlara çok dikkat ettiğim için olabilir bilmiyorum, o yüzden, ikiye burun koyuyorum (DG 1/3K,27,L).

Kendim için düşünsem şimdi ben ilk bakışta direk insanların gözlerine baktığım için ... göz güzelliği..yle burun *eşit* gibi yani (DG 1/18E,24,D).

Bu noktada baştaki *saç* kadınlar için erkeklerden daha çok önemsenen ve vurgulanan güzellik unsuru olarak ortaya çıkmaktadır. İki katılımcının (DG 1/1, 1/13) saç faktörüne değinmesinden, kadın saçının hem görseelliğe katkısı açısından hem de kulağın *kusurlarında* kapatabilmesi açısından önemsendiği çıkarımı yapılabilir.

Yüz güzelliğini burun bence ... burun bence ikinci sırada olurdu, insanlarla iletişim kurarken ilk önce gözüne bakıyoruz sonra burnuna. Daha sonra bu dudak ... kaş alın kulak şeklinde devam ediyö, hani bi bayan için kulakları saklamakk ... çok daha kolay. Atıyorum uzun saçlı insanın kulağını kapatması kolay, ama burun çok ortada ... İlk sırada göz, ikinci sırada burun (DG 1/13K^K,18,L).

Saç ... burun, sonra göz. Burun ikinci sırada gelirdi, evet ... (DG 1/1K,22,L).

3.6. Estetik/Güzellik Trendleri ve Moda - İmaj Takibi / Farkındalığı

Bu başlık altında “moda takibi” sorusu sadece hastalara sorulmuş, *imaj algısı/ farkındalığı* ve *burun-ımaj ilişkisi* ise tüm katılımcılara yöneltilmiştir.

3.6.1. (Hastaların) Moda Takibi

“Modayı takip edermisiniz?” sorusuna verilen cevaplarda, modayı çoğunluğun takip etmediğini söyledikleri, “kendi tarzı / kendi çizgisi” olduğunu vurguladıkları, en azından düzenli ya da belli bir yerden takip etmediklerini belirttikleri görülmüştür. Ancak, az çok takip ettiklerini söyleyenler, bunu uygulamadıklarının üstüne basarak, “kendime yakışanı/ yakışan kıyafetler” seçerek “kendi yarattıkları” modalarının olduğunu ima etmişlerdir.

Ee ... haa..yır. Ya tabiiki, ister istemez, zaten sokağa çıktığınız zaman, alışveriş yapcağınız *dük.kan* modayı takip etmiş oluyo, siz istesenizde zaten modanın çok dışında bişey alamıyorsunuz ama, ben kendime yakışanı seçerim, yani. Kendi bii ... tarzım vardır, o tarza uygun olarak seçerim ama, yinede tabii moda da ... renkleri etkilemiş olabilir, biraz bo..yu etkilemiş olabilir, yani yakanım boyu, aşağı uzun oluyo kısa oluyo, işte pantolon boyu uzuyo kısalıyo filan. Mecburen sizde etkileniyosunuz çünkü satılan o oluyo (DG 1/16K^K,61,L).

Bence her insan kendi modasını yaratır. Hiç ... hiçç ... hiçbirine bakmıyorum ... (DG 1/22E, 39, L).

Ederim ama ... ederim ... ama tarzımda çok ... dışına çıkmam. Hepsinden ... (DG 1/22E,39,L).

Modayı takip ederim evet, modayı takip ederim ama hani, illa ... *en* moda olan şeyleri al..mama takıntım vardır, hani, aşırı modaları ... yani belli bi imaj takip, ederim, kendime yakışanı, ordan seçerim, moda diye bişeyi kullanmam bide aşırı moda olanı seçmem (DG 1/4K,32,L).

Burun estetikli bir cerrahın “modayı değil ama” dünyadaki moda akımlarını ve güzellik akımlarını etkileyen “stil yaratan” tasarımcıları takip ettiğini söylemesi , “moda” kavramının genel toplumsal algısının, “moda”nın *sıradan* ve toplum nezdinde çok *makbul görülmemeyen*, belki de bireyi *kişiliksizleştiren* bir yönünün olduğu toplumsal kabulünün yaygın olduğunu pekiştirmektedir.

Kesinlikle. Modayı değil de, stili ... şe yaparım ... Ben modayı ... Ben genellikle, bi takım beğendiğim ... ee ... dizay..nırlar var İtalyan kökenli ve Fransız kökenli. Yani. Onları birebir takip ediyorum yani, napıyolar ... yani, stayling ... Paul Smithi takip ederim, Givenchyi devamlı takip ediyorum, Valentino yu takip ediyorum, Dsquared'i takip ediyorum, Dean ve Den kardeşler. Ondan sonra ... başka benim sevdiğim ... Moskhino yu takip ediyorum ... bunlar ... çünkü, bi takım adamlar dünyadaki güzellik akımlarını etkileyen adamlar, moda akımlarını. Ben çok severim hatta, modayla ilgiliyim, hatta kendime styler felan tuttum. Şu anda styler giydiriyoyu yani beni ... normalde giydirirken bişekilde ... onla ... devam ediyoruz (DG 2/6E,38,D).

Bir önceki soruyla bağlantılı olarak, “Nereden ve nasıl? (Hangi basın, yayın organlarından ya da sanal ağlardan takip edersiniz?)” sorusu da yöneltilmiştir. Bu soruya çoğunluk çok ilgili olmadıklarını, takip ederlerse de sanal ağlardan (İnternet/instagram) ve dergi(ler)den takip ettiklerini belirtmişlerdir.

3.6.2. İmaj Algısı/Farkındalığı

3.6.2.1. Cerrahlara göre İmaj ve Burun-İmaj İlişkisi /Etkisi

“İmaj önemli midir? Burnun şekli verdiğiniz imajı etkiliyor mu? Etkiliyorsa ne kadar?” sorusuna üç cerrah, imajın “önemi” ve “imajın buruna etkisi” üzerinden yorumda bulunmuştur.

İmaj, önemlidir. Çok etkiliyo, yani burnun şekli, o insanın tamamen hayatını değiştirebiliyo aslında, o derece önemli (DG 2/4K,42).

Kesinlikle etkiliyo ... Yani, görsel bi bütünüz ... dikkat çeken burnun yüzün tam merkezinde olmasından dolayı, bizim sosyal iletişimimizde olmazsa olmaz ... yani karşılıklı konuşma sırasında burnu bizi temsil eden özel bi unsur, yani, tırnağınızın uzun olması..ndan çok daha fazla dikkat çeker, elinizi herkes her zaman görmez ama burnu her zaman görüyoruz. O yüzden, imajınızı değiştirir ... Çok kötü bi burnu ve çok güzel bi burnu, uç örnekler veriyorum belki ama ... farkettirir (DG 2/2E,37).

Özellikle este..tikk, hastalardamı... Zaten imaj onlar için önemli olmasa, gelen hastalar için, muhtemelen gel..mezler, diye düşünüyorum. Baya etkilediğini düşünüyorum. Kişinin % 50 imajını etkiliyodur diye düşünüyorum, burnu, çünkü önemli bence, tam yüzün ortasında (DG 2/3K,28).

İmajın tek başına önemli olmadığını, burnu şeklinin *dışarıya verilen imajı* değil de, kişinin dışarıya verdiği imajdan dolayı *kendi imaj algısını*, yani *kendi burnunu kendisinin nasıl algıladığını* etkilediğini belirten bir cerrahın tespiti çok önemlidir.

... (imaj) ... tek başına her şey değildir... etkiler. Helede ona odaklanmışsanız kendi algınızı çok etkiler. Aynı buruna sahip iki kişiden biri, rahatsızlık duymazken birisi ... çok duyarsınız hastanızdan mesela ... burnuma bakıyorlar, diye düşünür..ler. Kendi gördükleri deformitenin aslında kimsenin umurunda değildir belki ama, böylede nitelendirebilirler, tabii bu birazda tehlikeli bişey, ama oysa imaj önemli, imajda da .. burnu tek başına her şey olmayabilir (DG 2/1E,54).

Etkilemez diyen tek bir cerrah “imaj” kavramını kişinin genel olarak karşısındakinde “bıraktığı izlenim” olarak değerlendirmektedir.

Valla imaj, çok genel bi kavram. Bunun içinde burnu çok küçük bi parça. Bence bi insanın imajını burnu, belirleye..mez (kesin bir tavırla) Ço..k zayıf kalıyo ... Güzel burnulu... bende imajı iyi oldu, hi..ç öyle bişey düşünmem, şahsen (DG 2/5E,58).

3.6.2.2. Hastalara göre İmaj ve Burnu-İmaj İlişkisi/ Etkisi

“İmaj önemli mi dir?” sorusuna neredeyse hiçbir katılımcı cevap vermemiş, sorunun devamındaki *burnu-imaj etkisi* sorusunu cevaplamayı ise çoğunluk tercih etmiştir. Sadece *yeni olan* burnu estetiğinden memnun olmayan bir katılımcı, şu andaki burnunun imajını etkilemesinden bahsederken imajın önemli olduğuna değinmiş, “yapmacık” ya da “normal/ doğal olmayan” burnu üzerinden “itici imaj” vurgusu yapmıştır.

Önemlidir bence. Şuhalıyla (yeni burnunu kastederek) etkilemesini *pek* beğenmiyorum açıkçası (yerinden kalkıp hemen yakındaki boy aynasına bakıyor) umarım değişir ...Yapmacık burnu imajı etkiler ... normal burnu değil ... şuanda belki benim şeyolsaydı ... meselaa doğal ... yapmacık olan burnular gerçekten ... bakınca çok *itici* geliyor yani ... yani ... şeyoluyoo ... yapmacık oluyo ... yani güzel olmuyo yaa (DG 1/5K,41,D).

Birkaç kişi “imaj” ile kastedilenin ne olduğu konusunda kafalarında soru işareti olduğunu belirtmiş ve burnun imaja etkisini *kafalarındaki imaja* göre değerlendirmiştir.

İmajdan tam olarak hani ne algıladığımızda ilgili tabii, imaj benim kafamda çok şey çağrıştırmıyo açıkçası ... Yani, saç şekli gibi şey değilki bu yani. Benim için hani imaj dediğinizde kafamda dediğim gibi çok, zaten şey şekillenmiyo ama, imaj dediğinizde işte bi, aldığınız bi ceket, bi kıyafet benim kafamda onu çağrıştırmıyo açıkçası (DG 1/9K,26,D).

İmaj önemlidir, yani modanın bi parçası heralde ... ama herkesin bir imajı var, yani. . İmaj nedir, yani hakaten, imajı nasıl tanımlarız çokta iyi bilmiyorum... yani, burnun imajı etkiler mi ... yani imaj, böyle bi kişiye baktığında yine bi ilk izlenim falan ise, eğer, etkiler tabii. Burnun öncelikle etkiler yani. Oda yine burnun şekline göre ama, etkiler tabii ... tabii etkiler (DG 1/4K,32,L).

Çoğunluğun yanıtladığı “Burnunuzun şekli verdiğiniz imajı etkiliyor mu? Etkiliyorsa ne kadar?” sorusu için genel olarak verilen cevap “etkilediği” yönünde ve “orta derece de etkilediği” şeklinde olmuştur.

Önemlidir. Valla imaj ... imajımı *etkilesin* diye bidüşüncem olmadı hani ama ... etkiler ... tabii ... 10 üzerinden ... 5-6 gibi bi.. etkisi vardır heralde (DG 1/20E,35,D).

Etkiliyo ... yani 5 üzerinden vercek olursam 3 oranında etkiliyo (DG 1/14K,25,L).

Evet etkilediğini ... ee ... şöyle düşünüyorum ... S.C. Hoca ameliyattan önce işte şeyler anlatırken ... ee ... simaya kattığı *bir* ... şeyden bahsetmişti ... işte *daha sert* bir imaj katıyo dış görünüşe diye ... yada işte şekline göre birazcık daha yumşak bi görüntü katıyo diye ... yada burnun şekline göre ... biraz daha *sert..likte* verebiliyo. Bu sebeple ... ee ... bence burnun ... okonuda *yüze* verdiği özellikle görüntü şeyinde *dışa* vurulan imaj olarak bence etkisi var (DG 1/19E,32,D).

Tabiki. Tabiki, orta seviyede etkiler. Birazda ... ee ... hani ... bulunduğumuz sahip olduğumuz imaj, hareketlerimizle tercihlerimizle bağlantılı ... (DG 1/13K^K,18,L).

Son iki katılımcı *burnun imajı* üzerinden *imajın* ne ifade ettiğini, kişinin “kendi içsel hissiyatı” olan “iyi hissetmesi” (DG 1/11) ya da “özgüveni” (DG 1/21) ile alakalı olduğu vurgusu üzerinden açıklamaya çalışmıştır. Burnun şeklinin verilen imajı etkilemediğini düşünen katılımcılar da olmuştur (DG1 /7, 1/17).

Tabiki. Etkiliyomu bilmem ... yani hiç oraya bakmadım yaa. Nekadar etkiliyoo.. etkiledimi hiç beni ... yoo. Ben gene ... aynı oldu ... etkilemedi (DG 1/7K,25,D).

Yani aslında ... pekte etkilemez ben etkiler diyorumdaa ... çünkü benim hayatımda ... pek fazla şey değişmedi (DG 1/17E,21,L).

3.7. Sosyal Ortam Trendleri Takibi ve Görsel Paylaşımı

Katılımcı bir cerrah burun estetiğinin her iki cinsten de yaygınlaşmasının sebebini giderek artan *sosyal ortam* paylaşımına bağlamakta ve etkisine değinmektedir.

Ee, ondadaa ... gene yani çok farklı bi hayat tarzı benimsenmeye başladı toplumda ... gençlerde gördüğümüz internet bağımlılığı, mesela insanlar..la, iletişim gidegide kopuyo, hep böyle elektronik ortamlarla iletişime dönüşüyo, yüzyüze, pek fazla bişey paylaşılıyo, ama resimler paylaşılıyo, orda resmi iyi çıkmazsa, çok takıyodur ona (DG 2/5E,58).

3.7.1. Fotoğraf Paylaşımı ve Paylaşım Ortamları

“Sanal alemde fotoğraflarınızı paylaşmışsınız? Nerede ve ne sıklıkla? (özellikle instagram kullanımı)” sorusuna katılımcıların en çok kullandıklarını belirttikleri sosyal ağlar “instagram” ve “facebook” olmuş, “paylaşırım” cevabı verenlerin ise özellikle 17 - 32 yaş grubu kadınlar ve tüm erkek hasta grubu olduğu görülmüştür.

Tabii ki de *çok* (gülümsüyerek) Evet, instagramda ... ee ... kesin bihaftada, kesin bi haftada paylaşırım, bi hafta içinde (DG 1/2K,17,L).

Paylaşırım ... instagram feysbuk hepsinde paylaşırım (DG 1/18E,24,D).

Paylaşırım. Çok paylaşmam ... son günlerde ameliyat olduğum için ... hani yandan fotoğraflarım vardı (gülerek) onları paylaştım. Önceden atamazdım çünkü ... şimdi biraz daha rahatım (DG 1/17E,21,L).

Otuz beş yaş ve üstü kadınlar, özellikle muhafazakar kadınlar, sanal ortamlarda hiçbir şekilde fotoğraf paylaşımı yapmadıklarını belirtmişlerdir.

Paylaşmıyorum. Instagram kullanıyorum ... selfi ama oralardada ... *hiç* paylaşmıyorum. Ya bu ... çok bana ... immm ... çok güzel bişi ... benn ... genelde hani böyle karikatürümsü şeyler ... bazen ... öyle şeyler paylaşırım yoksa kendi fotoğraflarımı paylaşmayı seven biri değilim hatta ... *varr..dı* tabii ki *ilk* hani ... ilk sosyal medya başladığında, benimde vardı eklediğim fotoğraflar immm sonradan çok gereksiz ve ... immm ... nası ... gereksiz gördüm ... çok gereksiz (DG 1/15K^K,35,D).

Hiç bi zaman paylaşmam. Instagramım var ... hiç selfim yok ... (tasarımları için) model kullanıyorum, manken kullanıyorum. Asla kendimi koymam (DG 1/12K,44,D).

3.7.1.1. Selfie Çekimi Alışkanlıkları

“ *Selfie* çekimi yapmışsınız? Ne sıklıkla?” sorusu önemlidir. *Selfie* çekimi konusuna çok sayıda ve çok çeşitli cevaplar verilmiş olduğu için, katılımcıları bu konuda çok kategorize etmek mümkün olmamıştır. “Hergün /sık sık” (DG 1/1, 1/2), “eğlencesine/sadece

arkadaşlarla” (DG 1/3, 1/8, 1/9), “çocuklar /arkadaşlar çeker” (DG1/10, 1/11, 1/18), “burnumdan sonra” (DG1/5), “çok değil / nadir”, (DG 1/5, 1/13, 1/22) , “arasıra /fazla yapmıyorum” (DG 1/7, 1/9) , “hiç çekmem/ yapmam ” (DG 1/4, 1/6, 1/12, 1/17, 1/16, 1/21) diyenler olmuştur.

Eveet ... çok ... Yaa, hergün çekilirim selfi yani. Bide ... yani, yandan pozz ... (DG 1/2K17,L).

... selfi ... burnumdan *sonra* yapıyorum. Eskiden yapmazdım öyle ... çok ... burnuma bakmak için saadan soldan (gülerek) *çekip* bakıyorum yani ... ya ameliyat olduğumdan *beri* durmadan *ayna* elimde *resim* çekiyorum durmadan ... böyle yandan çekiyorum nasıl duruyo diye bakıyorum (DG 1/5K,41,D).

Yani ... her tutan biselfi çeker (gülerek) her gün biselfi çekerler (gülerek) paylaşırlar. Ben çekmesem bile arkadaşlarım ... yani bugün traş olduk ... çektik (gülmeye devam ederek) (DG 1/18E,24,D).

Genel olarak çoğunluğun “arkadaşlarla” ya da “arkadaşlar tarafından” çekildiğini belirttiği *selfie* çekimlerinin ortaya çıkarttığı ortak payda *arkadaş ortamında selfie çekimi* vurgusu olmuştur. Sanal ortamda *sadece kendi resmini paylaşma* konusu “çekip çekip koyanlardan değilim” (DG1/4), “kendimi çekip paylaşmam (DG1/20) yada “selfie hobim yok” (DG1/17), “biselfi takıntım yoktur” (DG1/18) gibi ifadeler, sosyal ortamlarda sadece sosyal (arkadaş, aile) fotoğraflar paylaşılmasının daha uygun görüldüğünü göstermektedir. Buradan ortaya çıkan ise paylaşımların özellikle arkadaş etkisiyle çoğaldığı, bireylerin tek başlarına resimlerinin paylaşımı söz konusu olduğunda bunu çok tercih etmedikleri olmuştur.

Yok, selfi çekimi yapmam. Yani, sevdiğimle selfi çekimi yaparım ama kendi resimlerimi çekip çekip internete koyanlardan değilim (DG 1/4K,32,L).

... ama hiç selfi yapmadım ... öyle bi hobim yok... ha yok yapmıyorum ben yaa ... benim ilgimi çekmiyo fazla yaa (DG 1/17E,21,L).

Paylaşırım. Kendi fotoğraflarımı ... *ağırlıklı* olarak yanımda birileri varsa ama ... benim kendi başıma çektiğim ... fotoğraf ... bir ya da iki tane vardır. Çok sık demiyim biriki günde bi tane paylaşırım ama ... *tek* kendimi çekip ... paylaşmam ... *mutlaka* yanımda birileri vardır (DG 1/19E,32,D).

3.7.2. Burun Estetiği Öncesine ait Fotoğraf Paylaşımı

“Eski (estetik öncesi) fotoğraflarınız duruyor mu? Ara sıra bakar mısınız, isterlerse başkalarına gösterir misiniz?” sorusuna katılımcıların sadece biri (DG 1/1) dışında hepsi eski fotoğrafları için “duruyor” ve “bakarım” şeklinde yanıtlamışlardır.

Tabii, tabii her zaman... hatta özellikle gösteririm. Bak böyleydim böyle oldum, hoşuma gider yani göstermek (hatta gösteriyor), eski resimlerime hala bakarım, gösteririmde, anarımda, onunla ilgili bi sıkıntım yok yani (DG 1/4K,32,L).

Estetik öncesi ... şöyle söylüyüm ... ee ... feysbuktaki profil fotoğraflarımdan ... 5-6 tane profil fotoğrafı var ... *bunlardan* bitanesi duruyo sadece ... eski olan ... haha ... duruyo. *Kesinlikle* gösteririm yok yok onla ilgili bişey ... yoktur hatta ... işte önceden böyleydi şuan böyle diye ... tartışırım bile yani (DG 1/19E,32,D).

Hem annesi hem de ablaları rinoplasti olmuş olan bu katılımcı, ablaları gibi resimlerini “yok ettiğini” ifade etmiştir.

Kaldırdım, heryerden kaldırdım. Bakmam , hepsini yırttım. Ablalarımda hepsini yırtıp attılar. Benimkiler ... kaldırabildiğim hepsini kaldırdım. Annemin var, estetik öncesi ... var (DG 1/1K,22,L).

İki katılımcı evlilik öncesi ya da kendi evine çıkmadan önce annesinin evinde kalan eski albümlerde “duran” resimlerinden, bir diğeri ise “yatak altından” çıkartıp ara sıra baktığı eski fotoğraflardan bahsetmiştir.

Evet yani, annemin evinde hepsi duruyo ... ee ... arasına resimlere baktığımızda, evet tabii bakıyorum (DG 1/9K,26,D).

Bunlar ... sosyal medyada durmuyolar (gülerek) ... ama şeyde ... annemler..de, vaar. Yani, hani ... eski resimler böyle şıpp ... çıkartırdıkya, o şekilde var. Görüyorum, ya da onlar ... eski resimleri karıştırırken gösteriyolar, hala var albümlerde. Gösteririm, 1..ihh yoo ... (DG 1/3K,27,L).

E duruyo tabii. Yani ... yani gösteririm tabii ... o zamanlara dair ... tabii ki o zaman şeyler yoktu hani ... ne ne deniyo ... albüm ... tarzı var onlarda çokk ... şey değil ... *yatak* altında duruyo ... açıkçası ... Temizlik yaparken elime geçtiğinde bakıyorum ... (DG 1/15K,35,D).

Ancak sorunun devamında verilen bazı cevaplara bakıldığında, katılımcıların eski fotoğraflarının “duruyor” olması ve onlara arasına “bakarım” demeleri, istendiği zaman “gösteririm” anlamına her zaman gelmemektedir. Katılımcıların bazıları “kimin görmek istediğine bağlı” olarak eski fotoğraflarını gösterdiklerini ya da gösterebileceklerini söylemişlerdir.

Vaar ... gösteriyorum. Yani, nişanlıyken bile ... eşime gösterdim, evliykende çocuklarda gördü. Ayy annee ... sen nasılmışsın ... falan dediler ... yani o zaman öyleydin, şimdi böyle ... yani (DG 1/12K,44,D).

Yani, kim olduğna bağlı, karşımdaki (DG 1/9K,26,D).

Bu sorunun sonunda eski resimlerini herkese gösterebileceklerini ifade edenler arasında, kendilerinden talep edilmediği halde, eğer tez için gerekliyse ya da tez yazarınca istenirse hemen gösterebileceklerini kendileri ifade eden birkaç katılımcı da olmuştur (DG 1/2, 1/4, 1/6, 1/10, 1/16).

BÖLÜM IV

BURUN ESTETİĞİNE DAİR SÜREÇSEL ANALİZ

4.1. Burun Estetiğine Giriş - Talep - Bilinç - Destek ve Yer - Zaman - Hedef

Bu bölümde sorulara hem cerrahların gözünden hem de hastaların gözünden verilen yanıtlar, kendi içlerinde bütünsel olarak değerlendirilecek ve bu çalışma için “ana bulgular” olarak tanımlanabilecek veriler karşılaştırılarak vurgulanacaktır. Öncelikle hasta açısından burun estetiğinden ne “talep” edildiği, bu talebin ne kadar “bilinç” içerdiği ve bu talebe ne kadar “destek” verildiği irdelenecek, sonrasında burun estetiğinin önemi/ “yer”i, “zaman”laması ve ne “hedef”lediği incelenecektir.

4.1.1. “Nasıl bir burun?” - Hastaların Burun Talepleri / Beklentileri

Cerrahlara “Hastalar daha çok burunlarının nasıl olmasını istiyorlar?”, hastalara ise “Cerrahınızdan burnunuzun nasıl olmasını istediniz?” sorusu yöneltilmiştir. “Burun istekleri” ekseninde her iki gruba deneyimleriyle bağlantılı olarak ilave sorular da yöneltilmiştir.

4.1.1.1. Burun Talebi ile ilgili Cerrah /Uzman Görüşü

Biri kendi *özel* muayenehanesinde hastaları olan erkek plastik cerrah diğeri ise devlet hastanesinde asistan olarak görev yapan genç kadın plastik cerrahın “Hastalar daha çok burunlarının nasıl olmasını istiyorlar?” sorusuna verdikleri cevaplar birebir örtüşmektedir. Çalışma ortamları gereği çok farklı hasta grupları olan, yaşları gereği farklı tecrübeleri olan ve de farklı cinsiyete sahip iki plastik cerrahın, hem erkek hem kadın hastaların *ne* talep ettiği konusunda aynı tecrübeyi yaşamış olmaları ve *ortak hasta talepleri* ortaya koymaları, toplum içinde *tarif edilebilen ve talep edilen ortak bir burun* olduğunu göstermektedir.

Özellikle gen..ç kız, grubuu ... ellerinde bazen şöyle felan gelebiliyolar hani, fotoğrafla, Hollywood yıldızlarının falan fotoğraflarıyla, işte böyle kal..kık, hokka gibi ... olsun ... bu şekilde istiyolar. Erkeklerde ben pek şey görmedim, erkekler kızlar kadar zaten, estetikte yap..tırmıyolar burunlarına, yaptıranlardada şey görmedim çok fazla, bi fotoğrafla geliyim, yada şöyle olsun böyle olsun. Geliyolar, hani yüzüme, sizce nasıl giderr, tarzında, yani daha rahat yaklaşıyolar. Bayansı burun zaten istemiyolar kesinlikle ... böyle kalkık hokkka gibi olsun, aslaa istemiyolar (...) Aklımda ünlü biri yok çünkü genellikle yabancı magazin dergilerinden kesip..te getiriyolar. Hani şu kişi bu kişi diye değil, genellikle resim olarak getiriyolar (DG 2/3K,28).

Aslında değişti o, yani trend değişti, son 3-4 yıldır en azından ... diyebilirim, daha kendine özgü ... mesela bundan önceki yıllarda mesela... Deniz Akkaya'nın, Petek Dinçöz'ün burnu ... Erkeklerde, daha az isim zikrediyorlarda da, bayanlar daha şey o konuda... bazen ünlülerin resimlerini getiriyolar. Onlar yurtdışındanda olabiliyor ... son zamanlarda biraz bu yurtdışı arttı açıkçası (belki benim hasta profilimde ilgili

olabilir) Benim gözlemim son üç dört yıldır bence...giderek daha kendilerine özgü şeyleri arzu ediyolar... özgün burunların doğru bi trend var. Mesela 70 lerde Filiz Akın burnu. Ünde böyle bişey. Artık çok değişti. Gün geçtikçe, güncelleniyor. Çok çabuk ... çok çabuk ünlü oluyosunuz çok çabukta gündemden düşüyorsunuz ... (DG 2/1E,54).

Burada ikinci cerrah tarafından vurgulanan *çabuk tüketilen bir meşhurluk/şöhret*, tüketim toplumun bir özelliğidir.

4.1.1.1.1. Ünlününki - Öykünme / Özgün Burun Tercihini için Uzman Görüşü

Bu sorunun devamı olarak yöneltilen “En çok hangi ünlünün burnu yaptırılmak isteniyor? (eğer isteniyorsa)” ve “Sizin gözlemlerinize göre, son yıllarda ülkemizde (en azından İstanbul’da), bir ünlününkinden çok, “özgün burun” talebi trendleşme eğiliminde midir yoksa hala başkasının burnuna öykünme çoğunluğun tercihi midir?” sorusuna ise verilen cevaplarda ilk sırada *öykünme* konusu ön plana çıkmaktadır. Öykünülen *bir ünlü* yani bir şahıs ise bu öykünmenin - erkeklerin de burada buna dahil olabileceğine bir hastasından örnekle - DG 2/4) - genellikle daha çok *yabancı ünlüye* doğru bir kayma olduğu burada da teyit edilmektedir. Öykünülenin *bir ünlü kişi* yada *bir burun şekli* olabileceği ve eğer bu bir *şekil* ise bu şeklin kadınlarda kesinlikle “küçük”, erkekler de ise daha çok “düzgün” olarak tarif edilebileceği (DG 2/5) ifade edilmektedir.

En çok hangi ünlünün ... yani, genelde ben hani, çok, böyle bir, fotoğraf gösterilmesi, yada ünlünün burnu gibi, olmycağni söyledığım için ... hastalar daha bilinçlendi. Şunun gibi olsun diye pek gelmiyolar ama en son bi erkek hastam, işte ismini hatırlamıyorum artistin, yabancı bir artistin fotoğrafıyla geldi ... tabii, böylede gelen oluyo (DG 2/4K,42).

Estetik olan hastalar genellikle, bunu... ideal olarak gördükleri, öykündükleri bikişinin burnuna benzemesini istiyolar. Bi ünlünün adını genellikle vermiyolar, verenlerde var ama, genellikle o isim zikredilmiyo ... Biz şöyle anlıyoruz, o öğün... neye öykündüklerini. *Bir ... burun*, tarif etmeye çalışıyolar. Genelde tarif edilen burun, işte, benim burnum, küçük olsun, küçük burun, kadınlarda. Yani, büyük burnu kimse istemiyo. Erkeklerinki biraz daha farklı, onlar *daha düzgün* bi burun istiyolar (...) Evet, kesinlikle başkalarının burnuna öykünme sözkonusu (DG 2/5E,58).

Yıldan yıla değişkenlik gösterecek kadar hızlı bir öykünme trendi olduğu da bir cerrah tarafından güncel örneklerle vurgulanmıştır.

O değişiyolar, yıldan yıla. Geçen sene şeydi ... ee ... neydi o kızın ismi, şey ... Bihter ... Kenan Doğulunun şeyi ... Beren Saat..ti, sonra şey oldu, Karapara Aşkta oynayan kız kimdi ... sonra, işte o kız oldu, sonrada, şimdide Fahriye Evcen oldu. Şuaralar Fahriye Evcen mesela ve Serenay Sarıkaya var şuaara çok. O tamamen ... bakın ne kadar etkili, yani dizi sektörü ... kimi öne çıkarıyorsa kız olarak, yani Türkiyede *yüz..lerce* güzel aktrist var demi yüzlerce güzel kız var hepsi güzel, ama dizi sektörü kimi itiyosa öne, o, şeyoluyo ... ya, kimin menejeri güçlüyse, onun burnunu istiyolar ... (gülerek) Aslında, öyle yani, bu iş menejerlikle ilgili ... moda ... tabii bu *her* sene değişir. Bu sene için,

fifty fifty. (kendine özgü veya ünlünün/ başkasının) Bence çok bilinçliler. *İnanı..lmazz*
... Bize kimse araştırmadan ... bizi 2 yıl araş..tırıp geliyolar (DG 2/6E,38,D).

Öykünme konusunun çok boyutlu bir konu olduğu ortaya çıkmaktadır. Cerrahlara göre *öykünme* ya da daha spesifik olarak, *birisinin burnuna öykünme* çoğu zaman *o kişiye öykünme*, yani burnu istenen kişinin *yerine* o burnu isteyen kişinin *kendisini koyma isteğidir*, denebilir. Erkeklerde bu öykünmenin çok daha az olduğunu vurgulayan cerrahlar (DG2/1, DG2/3, DG2/4, DG2/5), kadınlarda ise bunun daha çok *yabancı ünlüye* kaydığını vurgulamaktadır.

Hastaların tercihlerini değerlendirirken, *ne yapılmasını istediklerini* belirtmelerinden daha çok ve öncelikle, *neyin yapılp yapılamayacağını* bilerek buna göre tercihlerini şekillendirmeleri gerektiği savunulmaktadır. Ayrıca, cerrahın mucizeler yaratamayacağı, “elinde sihirli bir değnek olmadığı” ve “elde olanla en iyi işi çıkarma” vurgusunun cerrahlarca yapılması ve çokça dillendirilmiş olması, hastaların ne istedikleri konusunda sınırlarının olması gerektiğine ve bu sınırlılıklarını bilmelerinin gerekliliğine ortak bir vurgudur. Cerrahların hastalarından sadece *ne yapılabilir-ne yapılamazın* alanını bilmelerini bekledikleri ve de bu *bilinci* hastalarında görmek istedikleri ortaya çıkmaktadır. Bir cerrah, kısıtlılıkları/sınırlılıkları bilmeyen, yüksek beklentileri/mucizeleri olan bu “çok zor hasta grubu” ile baş etmek için teknolojinin imdatlarına yettiğini, bilgisayarda üç boyutlu çizimlerle daha sonra oluşabilecek hayal kırıklıklarının önüne geçildiğine değinmesi, teknolojinin *kolaylaştırıcı* ve *çözüm üretici* rolüne bir vurgudur.

Değişiyö yani, o da var. Bi ünlünün burnunu, kaşını gözünü göstererek gelenlerde var tabii ki, ki bu çok zor bi hasta grubu aslında ... çünkü ... hani ameliyat böyle bişey değil, yani sipariş üzerine biz burnu imal etmiyoruz. Kişinin kumaşı ne kadar izin verirse, burnun yapısı, elimizdeki malzeme yani başka deyişle, ne kadarsa o kadarlık bi sonuç alabiliriz maksimum bu ... onu anlatmaya çalışıyoruz, ama yani burnunu beğenmeyen, daha güzel olsun hani, ama nasıl olsun? işte siz bilirsiniz doktor bey diyerek gelenlerde var ... yani beklentiler çok değişken ... biz, biraz bunu anlamaya, yönlendirmeye, daha sağlıklı bi şekilde, yani, olağandışı, çok fazla bi beklentiye kapılmadan ... daha gerçekçi beklentilere cevap vermeye çalışıyoruz ama çok değişik tabii ... istekler (DG 2/2E,37).

Bence çok değıller (bilinçli). Yani, hani ... geliyolar, işte burnum şöyle olsun böyle olsun, bikere burnun öyle olacakk..mı, acaba, hani çünkü o malzeme ... çünkü heer..şeyden heer..şey yapamaz..sın . Hani, o malzeme çıkarırr..mı hani bu kuaför gibi, gidersin şu renk istiyorum dersin, ama o renk olurmu... olsada iki gün sonra, akarmı, hani, bunların çok farkında değıller çünkü biz, burun yaparken biyer..den *gireft a..lmakk* zorundayız. Biyeri, bişeyi yani, şu kemik gitsin dediğinde kemik gerçekten gider ama ... tam olarak ne istediklerini şeyapmıyolar, aslında belirt..miyolar bence, zaten..de bu yüz..den bence, bilgisayar programları var. İşte şöyle mi yapalım böyle mi yapalım, diye, hani, imitas..yon üzerin..de şeyapıyoruz, gösteriyoruz. Gerçi burda hi..ç göstermediktee ... hani normalde kişiler gösteriyolar, biliyorum gösterildiğini. Bilgisayarda önceden çizdiğin zaman, sana napıyım, bu iyimidir, dediğinde, hem kişi sonucu görüyo, daha ... şeyoluyo, hazırlıklı oluyo, çünkü, kişi

şöyle geliyo bence, aklımda bşeyler, vaar , ama o şeyleri an..latamıyoo, çıktığında hayal kırıklığı, sen burnunu iyi yap veya kötü yap. Ama... tabiiki anlatamaz, bi hasta tabiiki, rinoplastiyi ken..disi *yap..madiğ* için, tabiiki ne istediğide anlatamaz, çok normal aslında. Hani düzel..tilecek bşey değl, on kere hadi revizyona gidelim diyeceğın bşey değil. O yüzden, hani bana göre bilgisayar programları, *man..tkli* , *hem* o..nun ... hasta açısından, kafasında azıcık bşey oluşuyo, hemde sen zaten haa tamam, bunu istiyo diyip, bunu yapabiliyosun. Yol gösteriyo enazından (DG 2/3K,28).

4.1.1.2. Burun Talebi ile ilgili Hasta Beyanı

“Cerrahınızdan burnunuzun nasıl olmasını istediniz?” sorusuna verilen tüm yanıtlar değerlendirildiğinde ise ön plana çıkan kesinlikle “doğal burun” kavramı olmuştur. “Çok farkedilmesin” (DG1/11) “yapay” değil “doğal görünümlü”, “yüzüme uyan/uysun” ,“estetik duran” (DG1/10) ama “estetik olduğu belli olmayan” (DG 1/8, 1/21) ifadeleri, “İyileştikten sonra aa (vurgulu) burnunu mu yaptırdın? diye aşırı tepki almak istemiyorum, galiba burnunu yaptırmışsın ... güzell durmuşş, gibi bi tepki almak istiyorum” (DG1/3) ifadesinin farklı biçimleridir. Burada estetik duyarlılığın toplumsal duyarlılığa dönüştüğü görülmektedir.

Doğal görünümlüü ... ama aynı zamanda ... ee ... bende işte genişlik vardı daha böyle hafif ... yapay o *dik* burunlardan *değilde* daha doğal ve ... ama *estetik dursun* ... yüzüme uygun biburun istedim (DG 1/10K,30,D).

Çok (vurgulu) doğal olmasını istedim *hiçç* belli olmasın estetik olduğ dedim. Sadece doğal olsun istedim (DG 1/8K,25,D).

Do..ğal ... doğal olsun istedim. Çok farkedilmesin, yüzüme uysun (DG 1/11K,48,D).

Daha sonradan böyle oldu (darbe) ... daha doğal duruyo dediler (gülerek) gitmedim o zaman ... (DG 1/18E,24,D).

... ben ... *ne* istedim, yaa hocam benim burnum evet şurda hafif bir kemeri vardı ... bu burun, hani düşmüştü yapın, ço..k... şey olmasın , aynı şeyi V. de söyledi yani öyle estetikli olduğ felan belli olmasın doğal gözüksün dedim ... zaten dokummadığ için doğal gözüküyoo ... (gülerek, V. ile beraber) (DG 1/21E,38,L).

Ben, öncelik nefes ... sıkıntım vardı... koku alamıyodum artık. Bu durumu an..lattım, zaten kontrollerim yapıldı vesaire. Ondan sonra dedimki ben madem ben ameliyat oluyorum, beni estetikte yapabilir misin ve yaparsan *ne* yapabilirsin hani. Ben, ameliyatımdan ... iyileştikten sonra aa burnunumu yaptırdın diye aşırı tepki almak istemiyorum, galiba burnunu yaptırmışsın ... güzell durmuşş, gibi bi tepki almak istiyorum dedim, sonuçta ... beni tanıyan insanlar ... çevrem yani, beni tanıyan insanlar yani, bunun ameliyat olmadığını mümkün değil, kimseye yalan söyleyemezsin..de ... gerek..te yok. O yüzden ben anlattım, en uy..gunn ... ne olabilir ... oda bana söyledi, kemik bölümünü törpüleriz, içteki sıkıntıyı şöyle şöyle yaparız böyle böyle yaparız, daha iyi nefes almanı sağlarız ... diye bi açıklama yaptı, gösterdi herşeyi, sonra ameliyata girdim (DG 1/3K,27,L).

Sadece ameliyat öncesi burnunun çok çirkin olmadığını düşünen bir katılımcı “kendi burnuna yakın” (çok değişmeyecek) bir burun istediğine dikkat çekmiştir.

Şöyle ... kendi burnuma çok yakın bişey istedim, zaten burnum benim çok çirkin değildi (DG 1/13K^K,18,L).

Seneler (41 yıl) önce burnuna estetik yapılan en yaşlı katılımcının, “daha güzel olmak” ve “daha güzel burunlu olmak”tan başka bir beklentisi olmadığını ifade etmesi ve o zamanın ünlülerinin burunlarından bile haberdar olmadığını belirtmesi, o yıllarda toplumun bugünkü kadar sosyal iletişim ağlarının etkilerine açık olmadığını, medyanın herkesi diğerinin *ne yaptı(rdı)ğ*ından haberdar etmediğini ve dolayısıyla herkesin birbirini etkileyecek kadar yoğun iletişimde olmadığını teyit etmektedir.

Haa, doktordan mı nasıl olmasını istedim ... haa ... Valla, ne istiyeceğimizi bilmiyoduk (gülerek) aslında biz o zaman... Yani, çok örnekte yoktu, dediğiniz gibi. Yani belki hani, Türkan Şoray burnu olsun demedik heralde, o zaman o yaptırmıştıydı bilmiyorum, belki Türkan Şorayın burnu yapmamıdır ... yani, hiç (vurgulu) hatırlamıyorum, şöyle yapın böyle yapın, amaa bize 3-5 burun, gösterdiler. Aa ne güzel dedik, bide tabii kalkık burun önemli, böyle kavisli ve kalkık. Olunca, tamam oldu bize yani, şimdi dahaa bilinçli insanlar. Bizim için o zaman çok yeniydi 73 yılında. *Ne* istiyeceğimizde bilmiyoduk. Sadece daha güzel olmasını istiyoduk ... Daha güzel olmasını istiyoruz ama, tabii canım ... ne istiyoruz? ... Ama şöyle ... (gösterilen resimde) ama şurda bii... şey var, çıkıntı var ... şimdi orda çıkıntısı varmış resmi görüyorsunuz ... yapılmış ve o çıkıntı gidince çok (vurgulu) güzel olmuş. Bizde güzel olacak diye yaptık (DG 1/16K,61,L).

4.1.1.2.1. Ünlününki - Öykünme / Özgün Burun Tercihi için Hasta Görüşü

“Bir ünlünün (sanatçının ya da oyuncunun) burnuna benzemesini istediniz mi yoksa kendi kafanızda size özgü bir burun mu vardı?” sorusuna cevaben sadece iki katılımcı (DG1/5, 1/20) bir ünlünün “fotoğrafi” ya da “ismi” ile doktora gittiklerini ifade etmişlerdir. Söz konusu iki kişinin estetikleri sonrasında burunlarından memnun olmadıkları da özellikle dikkat çekicidir.

Bi ünlünün burnunu ... *gös..terdim* ... kiminkini gösterdim? ... aıı..mm ... *açlık* oyunlarında ... bikadın varya ... işte *onun* gibi olsun dedim. Estetikli mi o ... bilemem hiç ... belkide estetiklidir ... valla hiç ... sanatçılardanda estetiksiz burun *yok* yani doğrudürüs ... *açlık* oyunları ... filim ... unuttum kadının adını ... bakın meselaa ... (burnu kalkık bir kadın resim gösteriyor) ben hokka *biburun* ... kesinlikle dedim olmasın ... şunu gösterdim *sakin* bana böyle biburun yapmayın dedim ... bu kimsee ... internette budum ... böyle bişey *yapmayın* sakın dedim. *Şu* ölçülerde bişey olsun dedim (yine internette indirdiği oransal açılar gösteren bir burun çizimi gösteriyor.) ... internette aldım (DG 1/5K,41,D).

Şeyi *çokk* beğeniyodum meselaa. Deniz Akkayanın burnunu çok beğeniyodum. *Türk lokumu* ... O dönem Türk lokumu deniyodu ikinci yaptırdığım döneme denk geliyodu o tarz burunlar ... birincisinde sadece kemik al..dirdim ... hiç öyle bi..ünlününkü gibi ... bişey yok..tu ... sadece o kemik beni rahatsız ediyodu. İkincisinde o dönem *ço..kk* modaydı ... dedim tabii ki ... hatırlıyorum ... dedimki hani bu Deniz Akkayanın Türk lokumu ... deniyodu o zaman, o tarz bi burun istiyorum ... demiştim ... o ama çok dürüst davrandı dediki yani ... işte deminki dediğiniz gibi *oran.. la* alakalı hani yüzünüzün oranıyla falan alakalı ... zatende olmadı yani (DG 1/6K,41,L).

Bir *ünlününkine öykünmenin*, bu çalışmadaki hastalar söz konusu olduğunda, sayıca az olması bu çalışmada görüşlerini belirten cerrahların da bir ünlünün burnuna artık çok rağbet edilmediği, hastaların “daha bilinçli” oldukları saptamasıyla örtüşür görünmektedir.

Onu yapmanın doğru bihareket olma..diğni biliyodum çünkü hani, Angelina Jolienin burnu ona yakışıyo ama sen Angelina Jolienin burnunu başkasına taktığın zaman aynı etkiyi yaratmıy..cağni biliyodum, o yüzden hani, yüzüme yakışabilcek biburun ... istedim (DG 1/14K^K,25,L).

Haayır. Ben direk ... haa bak ona ... çok güzel yere geldin ... süper biyer ... ben şeye çok karşıyım. *Yap..macık* olmaktan yada yapmacık *görün..mekten* ... sevmemm ... sevmem yani ... şunun burnu olsun yada şunun ağzı olsun *hiçç* hoşlanmam. Ben zaten *gittiğimde* zaten *bikorkarak* gittim. O *özgüveni* aldım ondan ... bana dönüp dediği hayır ... senin burnunda şunlar şunlar var *saadece* şurayı törpüleycez doğal biburnun olacak. Dönüp aynayada baktığımda evet *dediğ* gibi oldu hiç böylee ... dışardan hani *sen* tanıdığın için ayy E. burnunumu yaptırdın diyosun ... ama *bil..miyolar...* bu *çokk* güzel bişey (DG 1/7K,25,D).

Yook ... talep etmedim. Yani ben, doktora bıraktım. Nasıl olması uygunsa , nasıl komik durmıycaksa benim yüz tipime, o öyle kalsın, dedim (DG 1/3K,27,L).

Doktorum bana dediği ... işte, bana geliyolar dedi, ben sadece dinledim, hani hiç, işte ne bişey dedim ... ne yorum yaptım zaten şaşkınlığımda vardı planlı bişeyde değildi, bana geliyolar dedi ellerinde fotoğraflaa...rla, *hiç unutmuyorum dün gibi aklımda*, Petek Dinçöz burnu istiyorum, diyolar dedi. Ben dedi buna karşıyım dedi, herkesin bi yüz şekli vardır dedi herkesin taşıyabileceği bi burun vardır dedi. Hatta bana 2 fotoğraf çıkardı dediği bak senin burnun böyle olabilirdi ama dedi burun derin *kalın* dedi ... daha ince olsa böyle olabilirdi dedi, o biraz daha kalkık bi burundu, ama dedi senin burnunun olacağı bu dedi, ve benim istediğimde zaten hani ... zaten kafam karışık hani gidipte şunun burnu bunun burnu gibi bişey, yani saçma. Kıyafet diktirmiyosunuz ... neticede (şimdiki fikri) ... Derken, o süreç öyle oldu ve hani herkes doğal zannediyo, özdeşleşti, bu şekilde oldu ... (DG 1/8,K,25,D).

Burun ameliyatını öncelikle sağlığı için yaptırdığını söyleyen hasta, gözlükçüde gördüğü büstteki burun gibi burnu olmasını hep arzuladığını söylemektedir.

Yo istememedim. Kendi kafamda ... *yok..tu* yani ... sadece düzeltilsin. Yani daha doğrusu ... nefes almamda yani sağlıkla ilgili çok büyük problemim vardı artık geceleri hiç uyuyamıyodum. O yüzdende hani böyle estetikk ... işin içine girince ... birkaç doktorla görüşüm işte onların anlattıkları çok kafamı karıştırdı hani bana ne iyi giderr ne güzel olurr ... vesaire ... estetik açıdan kafam karışmıştı ... ama hani ney nakadar güzel olur bilmiyorum ama ... gözlükçülerde kafa ... şeyleri vardı ... tabii bunu hiç doktorumla paylaşmamışdım ben ama ... gözlükçülerde hani böyle bii kafa ... *büstü* olurr ... *çok* güzel burunları vardır ... *hepp* ayy şöyle bi burnum olsun diyee ... isterdim (DG 1/15K^K,35,D).

Tüm erkekler kendilerini tamamen cerrahın eline teslim ettiklerini, sadece “yakışan” ve “doğal erkek” burnu istediklerini ifade etmişlerdir.

Ben, tamamen ona bıraktım, tamamen (DG 1/22E,39,L).

Cerraha bıraktım tamamen ... yani güvendiğim için kendisine (DG 1/19E,32,D).

Ben açıkçası ... ee ... bişey söylemedim şöyle ... S.C. Beyin öyle bi özelliği var ... ee ... yani ... bilmiyorum ... kendisinde söylemedim ama *kabuleder* heralde ... siz S.C. Beye *istediğini* söyleyin ... onun kafasında bişey *varr* ... ve onu *yapar* yani ... ben onu gördüm ... çünkü ... ben sonradan benim *yiğenim* mesela ... sadece kardeşim değil S.C. Beye *yiğenimde* ameliyat oldu ... onada dedimki hani ... git ... gittiğinde S.C. Beye *istediğini* söyle. S.C. Bey ... zaten kendi ... oda zaten ... *yiğenimde* zaten çıktı ilk muayeneden sonra ... *nasıl* dedim ... ya zaten adam şeyi biliyo işini çokiyi biliyo ... onun için ben bişey söylemeye *gerek* duymadım ... S.C. Beyin şöyle bişeyi vardır hani ... mesela erkek burnu diye bikavramı vardır onda ... hani ben diyo *sen* diyo mesela burnunun uç *tarafını* kaldırmak istesende diyo ben diyo onu yapmam ... o diyo *bayanlara* gider diyo. *Bierkek* burnu olmalıdır filan gibi. Onun için hani ben ... kendisinde bişey söylemedim bu konuda. O *kendisi* zaten ... karar verdi yaptı ... bizde çıktık (gülerek) (DG 1/20E,35,D).

4.1.2. Hastaların Bilinci ve Bilinç Düzeyi Saptamaları

Ne istediğini bilmek; ne istediği konusunda bilinç /bilinçli olmak; bilinç düzeyi/ estetik-gelişmişlik düzeyi sorgulamaları üzerinden katılımcıların *cerrah seçimi kararları-kriterleri, son kararı verme* ve *karar ne kadar bilinçli* saptamalarının yapılması hedeflenmektedir.

4.1.2.1. Ne istediğini bilme/ bilincinde olma konusunda Uzman Yorumları

“Hastalar ne istediklerini biliyorlar mı? Hastalar ne istedikleri konusunda ne kadar bilinçliler?” sorularına verilen cevaplara bakıldığında, genel olarak cerrahlar tüm hastalar için bunun söylenemeyeceğini ancak, en azından “eskisine göre” kesinlikle daha “biliyor”/bilinçli oldukları” üzerinde hemfikirken, bu durumun cerrahın hasta profiline göre değiştiğini de vurguluyorlar (DG2/1).

Ee ... bunu, valla internet çıktıktan sonra, bunun *bayaa* bilincinde olduklarını düşünüyorum. Belki daha eskiden absurd şeyler gelebiliyordu. Yani, hiç mesela, tabiri caizse yüzünde, birr..sürü defekt varken, olumsuzluk varken, sa..dece burnunun düzeltilmesi için gelenler, bu işi *pek* bilinçli yapmıyorlar diye düşünüyorum. Mesela, dişlerine bakıyorsunuz, çok bakımsız ama güzel bi burun istiyö. Biz içimizden gülüyo..ruz bunlara ... çünkü, bu şekilde toplumda kabul görmesine imkan yok. Yani, bakımsız bi insanın burun estetiği istemesi tamamen bilinçsizlik. Ama, internet ortamı yaygınlaştıktan sonra, insanlar, bununla ilgili daha çok okuyorlar, daha çok bilgi ediniyorlar, dolayısıyla ne istediklerini bilerek geliyolar, pek böyle ne istediğini bilmeden gelen yok, araştırıyorlar (DG 2/5E,58).

Yok (...) Şimdi şöyle yani. Benim biraz hasta profilim, genel bi profil değil, ve dolayısıyla ben bu sorunuza yani bu sorunuz, ben bu şekilde cevap verebilirim ... doğrudur diye cevap verebilirim ama ... bunu bi genelleme olarak sunmak biraz güç ... (DG 2/1E,54).

Çoğunluk gibi bir şey veremem...her hastayla bu o kadar da net olarak konuşulan bi konu değil aslına bakarsınız ama, çok ... belirgin bir... işte şu burun olsun tarzında bişey genelde ben görmüyorum (DG 2/2E,37).

Burada hastanın hem ekonomik hem de kültürel düzeyinden bahisle bilinç seviyesini bağdaştıranların ise iki kadın plastik cerrah olduğu görülmektedir. Özelde çalışan kadın cerrah tarafından hastanın “sosyo-ekonomik” değil de “sosyo-kültürel düzeyi”nin belirleyici bir faktör olduğu vurgulanmaktadır (DG2/4).

Ya biraz bilinç ... kişiye göre değişen bişey aslında, yani haalaa... şunun burnu gibi olsun diyen var fakat, kafada o var ama onu çok talep etmiyo insanlar , çünkü onun öyle olmıycağını, az çok biliyolar bide araştırıyolar. E, çoğu hekim ağızbirliği etmiş durumda zaten bu öyle olmaz diye. Onun için hani, kendisine yakışan, *kendisine* iyi gidicek, bir burun talebiyle geliyolar ama tabii, gerçekçi olmayan isteklerde oluyo ... Birazcık tabii bu, şeye görede değişiyö, sosyokültürel düzeye göre değişiyö aslında. Sosyo ekonomik değilde, sosyokültürel demeyi, *ben* tercih ederim ... ee ... orta ve ortanın biraz üstü, hasta..larım ... var. Ortanın üstü hastalarım daha bilinçli, evet. Hani, orta düzey diyebileceğimiz, hani çokta kategorize etmek istemem ama, hastaların beklentisi daha yüksek oluyo, daha *bir* mucize bekliyolar, yani biranda bir sihirli değnek değsin (...) Benim kendi hasta grubumdan, evet var. Daha bilinçli olabiliyolar bide tabii, uzun süreli takip ... burun için konuşursak tabii, hani ameliyat için gelen ve giden hastada ... o... bilinç, hani orta seviyede diye cevap veriyim, yani çok gelişmiş değil (DG 2/4K,42).

Her kesimden insanın hasta olarak başvurduğu devlette çalışan asistan cerrah ise ekonomik durumun çok etkili olduğunu vurgulamaktadır.

Kısmii, yani yüz..dee .. ee ... 30 ... yaa şöyle, estetik hastalarında, bütün hastalar ücretli olduğ için, bu bi gerçek zaten, hani devlet hastanesindeyiz şuan. Devlet ... devlet hastanesinde olmamıza rağmen şeyapılıyo, sağlık uygulama tebliği tarafından, SUB tarafından zaten, ücret kesiliyo. Şuan..ki ücreti, benim bildiğim kadarıyla, 3000 küsur ... tam olarakta bilmiyorum (DG 2/3K,28).

Kesinlikle bir “bilinç”, “burnun doğal görünümüne dönük bi bilinç, bir istek” (DG 2/2) olduğu ancak “bilinç” ile “doğal” ve “güzel” (DG 2/2) ve de “burun estetiğ olmamış” (DG 2/4) gibi duran burun talebi ilişkiseliliği kurulduğunda, burada asıl vurgulanmak istenenin bu bilincin *herkesin istediği gibi* yönünde bir *bilinçsiz bilinç* olduğu ve asıl istenenin burun estetiği geçirildiğinin anlaşılmasında olduğu ima ediliyor (DG 2/4).

Daha ziyade, burnun mevcut halinden memnun olmamak, daha güzel olmasına doğru bi talep var. İşte özgün olsun, tabii şu var onu söyleyebilirim, ya o, çoğunlukla olabilir: Yani ameliyat olduğu çok aşkar çok yapay bir burun istemiyor kimse, *daha* doğal istiyor. Yani burnun doğal görünümüne dönük bi bilinç, bir istek var, o kesin. Artı olarak bunu söyleyebilirim. Eskiden bu kadar doğallığın peşinde değildi insanlar ama şimdi daha doğal olmasını istiyolar... böyle bi bilinç var (DG 2/2E,37).

... şurası şöyle olsun, burası böyle olsun diye, gene *herr..* kesin istediğ burnu istediklerini görüyoruz. (...) Gizlemeye çalışanda çok var, yaptırdığını, gizleyemez..de, yani burun estetiğ olmamış gibi, görünyim (DG 2/5E,58).

Bu *ne istediğini bilmeme* ya da *ne istendiği konusunda kafa karışıklığı* yaşandığı gerçeği kadın plastik cerrah cerrahın beyanından anlaşılmaktadır.

Şimdi hastalar burunlarının *doğal* olmasını ... ee ... işte bazısı ... ameliyat olduğunun belli olmamasını, ama güzel olmasını, işte çok *kavislen..memesini* istiyorlar ama aslında tam olarak ne istediklerini (gülümseyerek), bilmiyorlar, bazen. Yani tabii ender olarak gerçekten ne istediğini bilende var ama, hani, *doğal..dan* kasıtları ne oluyo, aslında hani çokta *doğal* bi burun, mutlu etmiyo (DG 2/4K,42).

“Doğal”ın ne olduğu konusunda yaşanan karmaşaya açıklık getirmesi adına yöneltilen “Sizin *doğalınızla* hastanın *doğalı* örtüşüyor mu o zaman ?” deşme sorusuna cevaben, kadın cerrah sözlerine şöyle devam etmektedir:

Aslında genel *doğallık* kavramı örtüşmeyebiliyo. Yani, hani çok *kavis* olmasın, düz olsun anlaşılmasın... diyip, hani o şekilde yapılıp, ama işte biraz daha *kavisli* olsaydı diyen hastamız çok oluyo. Onun için biz az çok hastanın kafasındakinin ne olduğnu anlamaya çalışıyoruz (DG2/4K,42).

Hastanın “*doğal*” ile ne kastettiğinin cerrah tarafından algılanarak/anlaşılarak yorumlanmasına bir örnek ise bir erkek cerrahın yaklaşımında görülmektedir:

Yaa şöyle söyliyim, yüzde ellisi, *doğal* istiyio, ben bayanları söyliyim size. Yüzde ellisi *doğal* istiyio, yüzde ellisi ... *doğalla*, iddialı arasında istiyio, yüzde yirmibeşi, geriye kalan yüzde yirmibeşi iddiasız *doğal* istiyio, ama *doğal* istiyen yüzde ellide aslında ... içinde aslında ... içinde bişey var yani, yüzde onluk, yirmilik bi kısım daha yapaya kayıyo, çünkü şöyle bi algıyla geliyo hastalar genellikle. Ha biz gidicez doktora, doktor aşırı kaldırıcak zaten, biz *doğal* diyelimki onu biraz frenliyelim az kaldırsın falan diye gidiyorlar ama bizde öyle bişey yok, biz kime ne isterse onu yapıyoruz (DG 2/4K,42).

Kendi hastalarının kesinlikle çok bilinçli olduğunu düşünen aynı cerrah, “kendi ismi/adı” için yapılan bu bilinçli tercihin kendisi için bir lütuf olduğunu da vurgulamaktadır.

Benim hastalarımın özelliği benim hastalarımın hepsi beni, S.C. diye seçip geliyo. Yani öyle işte X hastaneye geldim, karşıma X Bey çıktı, onada ... ucuzda yapıyomuş oluvereyim. Hayır öyle bişey yok bizde, bizde direk bizi, *nok.ta* atışı, S.C. diye ... ben, ömrüm boyunca bunu istedim. Allahım dedim bana hasta geldiğinde ismime gelsin, bana nasip etti, Allaha şükür, tabii, ve de ... genç yaşta nasip etti. Evet kesinlikle, kesinlikle bilinçli ... Yoo, *kesinlikle* nitelendirebilirim (DG 2/6E,38,D).

İnsanların araştırdığını söyleyen bir diğer cerrahın bu konudaki beyanının satır aralarında yine, bu araştırmanın genel olarak *isme göre* bir araştırma olduğunu, araştırma sonunda *cerrahın ismine güvenin*, *geçerli ve yeterli bir araştırma* olduğu okunuyor. Zaten, bu çalışmaya katılan rinoplasti hastalarının da ameliyatlarında *hangi yöntemin kullanıldığı* sorulduğunda bunu çoğunlukla bilmedikleri de bu durumu yeterince teyit ediyor.

Şimdi insanlar ... çok araştırıyo. Yani doktor onu anlatmıyo ... burdan kescez burda hafif izi kalıcak falan demiyo. *Şuan* ... nor..malleşen şey burda zaten ... bu burdan yapılyo (açık rinoplastideki kesi izi olacak yeri gösteriyor). Ben kapalı yapıyorum diyince şaşırıyolar aa *kes..medenmi* yapıyosunuz e nasıl yapıyosunuz ... çünkii KBBcilerin *hep..sü* plastik cerrahlarında % 80 i açık yapıyo. Ben azınlıktayım *araş..tran* geliyo zaten. Araştıran ... a bu kapalı oluyomuş iyi yapanın elinde iyi çalışıyomuş bide morarmıyomuş (DG 2/7E,39,L).

4.1.2.2. Bilinç ve Estetik-Gelişmişlik Düzeyleri Üzerinden Uzman Yorumları

“Hasta profilinizi bütünsel bir estetik bakış ve estetik gözle değerlendirecek olsanız, genel olarak, çoğunluğunu “ estetik zevkleri gelişmiş” olarak nitelendirebilir misiniz? (fiziksel, ruhsal, sanatsal yönden)” sorusuna verilen cevapda bir önceki sorudaki hastanın “bilinç düzeyi” ile “kendini geliştirme düzeyinin” paralel olduğu vurgusu yapıldığı görülmektedir. Bu ikisinin de “orta” düzey olduğu vurgulanmaktadır.

Daha çok şunu söylemek mümkün ... yani biraz önce söylediğiniz konu önemli. Bakıyosunuz güzellik için bir para ve kafa harcanıyo, genel olarak o insanların kendi entellektüel gelişimleri için, sanat için yaptıklarına (görebildiğimiz kadar tabii... yanılıyor olabilirim ama) yani, önceliklerinin farklı olduğunu anlıyabiliyosunuz. Biraz belki ağır bir değerlendirme olacak ama bendeki izlenim o (DG 2/1E,54).

Ee ... bunun hani ... çok ... üst seviyede olduğunu söyleyemem. Çok mütiş bisanatsal şeyi olanlar ... ama her türlü insanla karşılaşıyoruz yani ... o tarz insanlarda oluyo tabiikide veya bir ... mesleği icabı, eğitimi icabı sanatla çok yakın olanlarda oluyor ama ... çoğunluk daha hani ... bizim ... ee ... bilgi vermemiz gereken, güzeli anlatmamız gereken tabiri caizse, yani bişeyler isteyen ama ne istediğini tam olarak bilmeyenlerde olabiliyo aralarında ... hani burnun güzel olması için, neyin, ön planda olmasının gerektiğini bazen bizim açıklamamız gerekebiliyo ... yani daha ortalama bi düzey var. Çok bilinçli gelen az ... az (DG 2/2E,37).

4.1.2.3. Ne istediğini bilme/ bilincinde olma konusunda Hasta Yorumları

4.1.2.3.1. Cerrah Seçimi Kararı bazında Ne istediğini bilme/ bilincinde olma

“Cerrah seçiminizi kendi başınıza mı yaptınız?” sorusuna toplam 5 kişi “evet/kendim/ (tek başıma) yaptım” yanıtı vermiştir.

Evet kesinlikle ... Ben ... bayağdır araştırdım ... bayağbi bi sene falan ... yaa ... (DG 1/2K,17,L).

Tabi hani ... sordum soruşturdum, hani bu işi yapanları. Kendim araştırdım ... (DG 1/14K,25,L).

Evet, tek başıma yaptım (DG 1/13K,18,L).

Tabi tabi kendim seçtim. Hepsini kendim buldum. Almanyadakini ... *bir* tavsiye üzerine orda yap..trann ... orda yaşayan Türk birinin tavsiyesi üzerine. O tavsiye etti bende onun üzerine gidip oldum. Çok araştırmadım açıkçası ... (2.) S.C. Beyi ... onu

duymuştum. (3.) S.C. Beyide ... yani onuda hastaneye hani gidip geldiğimde ... oğlumun hakikaten ... burnunu yaptı çünkü çocuğun burun darmadağındı ve bana dedi fotorfinı getirin vesikalık fotorafını verdim birebir aynı burnu yaptı (3.) S.C. Bey, yani kemerine *kadar* aynı. *Biz* hiç bi değişiklik istemedik çünkü ... ozaman kaç yaşındaydı 2 sene oldu ... 15 yaşında falandı ... bide hani erkek çocuğu estetikli burun ... babasıda istemedi. Kemiği falanda vardı o zaman (DG 1/6K,41,L).

Kendim yaptım. Ee ... hemşire bi arkadaşım önerdi aynı hastanede..lerdi ve şey ... imm ... dediğim gibi o dönem hani ... ben hiç KBBciye *git..memiştim* ama. Hep estetik cerrahlara ... gidip hani ... napılabilir diye görüşüyodum. Yani ben işte hani ameliyat olcam diyince ... hemşire arkadaşım tavsiye etti işte O. Bey ... bigörüş diye. Görüşmemle ameliyat olmam biroldu (DG 1/15K,35,D).

Diğer katılımcılarda tavsiye/tanıdık/arkadaş-akraba referansı ön plana çıkmaktadır.

İlkinde tav..siye üzerine ... yaptım. Yani ... benim kuzenimin eşi tarafından akrabaasıydı ... doktor. Yani o şekilde hani iyi bi doktor diye duyduk. Biraz bilinçsiz olduğna inanıyorum hani ... o zaman çok bilinçli değildim. İkinciside ... onuda hani tavsiye üzerine ama *çok* estetik yapan bi doktor. Bide Koşuyolundaydı, yani iyi biyerde bidoktordu ... hani kendi muanehanesi var ve gerçekten ciddi anlamda bi hani şeyi vardı hasta kapasitesi vardı. Ondan sonra ... onuda o şekilde hani ... araştırma çok yapmadım yani, sadece tavsiye üzerine (DG 1/8K,25,D).

Ben abimin ... ee ... şimdii ... *araştırmacı* ... tarafını ... *çokk* ... şeyyaparım ... kendimden çok ona güvenirim ... o yüzden oo ... o doktoru bulmuşsa ... kesinlikle şeydir dedim yani ... benim araştırmama gerek yok dedim (DG 1/19E,32,D).

Yoo dediğim gibi orda tanıdığımız bi profesör olduğ için ... ailemin tanıdığ babamın tanıdığ biprofesör vardı ... *o* bizi yönlendirdi. Tabi kendim için yine söylüyorum hani ben *bugün* olsam ... tabi kendim araştırdım kendim seçim yaparım... olanlardan meselaa ... hocam ... ameliyat oldu ... onla konuşarak ... böyle yapardım ama o zaman dediğim gibi hani ... hem o profesör biraz daha o alanda daha iyi bildiğ için ... kim nedir nedeğildir bide bölüm başkanlığı falanda yapmıştı orda. Biz daha *çokk* ona güvendiğimiz için ona bıraktık birazda (DG 1/18E,24,D).

Kendi başıma değil, hanımefendiden dolayı, arkadaşımın ... referans üzerine ... yaa o ... onun..da ... tanıdığ üzerine hani, oldu oda bilmez etmez. Arkadaş bu işler içerisindeydi zaten, sürekli irtibat halinde olduğundan ve, en sonunda burada çalıştığ ... için, doktoru *iyi* bildiğ için, yaptırınları ... sadece o, tav..siye etti, o yaptırmamıştı estetik (DG 1/21E,38,L).

Yok hayır ... ablam. Ben şöyle ben ablamdan ... duyarak yada izleyerek zaten ... ee ... ünlü bi doktor zaten televizyonlarda falanda çıkıyo (DG 1/7K,25,D).

Ailemle beraber... ya ailem yaptı. en iyi doktordu o dönemin, en iyi işte şeyiydi ... bütün ünlüleri ve başarıları, görselleri olan bi insandı (DG 1/12K,44,D).

Benim ... bi 2-3 senelik falan tanışıklığım vardı. Benim annem, ona ilk ameliyat oldu, yani tam net hatırlamıyorum ama benden bi ... 5-6 sene önce olabilir... Oda estetik amaçlı olmuştu ... Oda tanıdık vasıtasıyla olabilir ... sonra ablalarımda oldu ona ... (DG 1/1K,22,L).

Yani bi tavsiye üzerine gittim hastaneye ... estetik olan arkadaşımın ... oda daha önce birçok arkadaşına tavsiye etmiş hepside memnun kalmıştı bende gittim (DG 1/17E,21,L).

Eşim yaptı (DG 1/20E,35,D).

Birinci doktordaa ... *de..ğill*, ikinci doktordaa kendi tercihim oldu (DG 1/3K,27,L).

4.1.2.3.2. Cerrah Seçimi Kriteri bazında Ne istediğini bilme/ bilincinde olma

“Cerrahınızı belirlerken, hangi kriterlere göre bir seçim yaptınız/ yapıldı?” sorusunda hastaların çoğu, ama özellikle de erkek hastalar açısından bakıldığında, ortak bir kriter olarak *güven/güvenilirlik* kavramının ön planda olduğu görülmektedir. Sadece tek bir katılımcı *maddi* bir kriter olarak “daha uygun fiyatı” tercih ettiğini ifade etmiştir.

Güvenilir bi hastaneydi ... doktoru tanıyodum ... iyi bi doktor ... diye. O zaman şimdiki gibi medya ... çok çeşit ... araştırma olanağ yoktu. Epeyce yıl oldu yani, kaç yıl ... 25 yıl (DG 1/11K,48,D).

Güven vermesi lazım, beni dinlemesi lazım psikolojik yönde rahatlatması lazım ... öyle yaaa (DG 1/2K,17,L).

İlkönce, hani tabii ki yaptığ burunlara göre ... seçimimi yaptım. E. Beye yaptıran bi arkadaşım yoktu, internetten araştırdım hani, 2-3 tane arkadaş edindim ordan. Onlarla bayaa ... muhabbet ettim, hepsi ... hemen hemen evet, memnundular (DG 1/14K,25,L).

Tabii ki ... *güvenilir* olması. Ya ben şeye çok önem veriyorum ... bu noolursa olsun benim *bakkalım* bile *güvendiğim* insan olması lazım anlatabildim mi? (DG 1/7K,25,D).

Doktorumu ... bu konuda seçerken ilk ... tabii ki ilköncelikle hani estetikten çok sağlığı ve ... hani nediyim size çünkü ... narkoz alıyorsunuz belli bii ... küçükte olsa bi riski va.r bunun ... ve ameliyat yani, tabii ki kaldırımda yürürkende bi riske giriyosunuz ama ... canımı hani emanet ederken gözüm arkada kalmıyacak birini tercih etmek istedim ... ilk ... birinci önemli kriterim buydu. Ameliyat edeceği hastaneyi za..ten iyi biliyodum ... C. Hastanesinde oldu buarada. M.dede yaptırabilirdim ama ben orda yaptırmak istemedim. Özel C. H. da yaptırdım ben. Tercih ... Şöylee ... doktor bey iki seçenek sunuyo, hani masrafına göre ... çünkü söylediği ücretin içine hastane odasında kaldığınız işte fiyat filanda etkiliyo. Eğer M.Ü'yü tercih ederseniz bu fiyat biraz daha az oluyodu. Nekadar daha az ... onu bilmiyorum açıkçası (DG 1/13K,18,L).

Dediğim gibi ... Bizi yönlendiren kişiye güvendiğimiz için ... (DG 1/18E,24,D).

Ben çok rahat hissettim kendimi. Görüşmüştüm birkaç ... işte cerrahla. Hani işte ne biliyim ... genelde caddede ... olan ... nerden buldum ... o zamanlar internet varmıydı ... çok hatırlıyamıyorum ... ama hani benim bilgisayarım varmıydı açıkçası ... evdee ... benim bilgisayarım yoktu ... nerden bulmuştum ... yine insanın böyle hani böyle karşısına çıkıyoya aradığ şeyler ... tavafuk diyelim biz buna yani. Heralde o şekildeydi ... Bağdat Caddesinde görüştüm ... başka nerde görüştüm ... bi kaç ... yerde görüştüm yani. Ee ... Arkadaşımın ... yine bi çocuklu arkadaşımın ... 5 kız büyüdük hani arkadaş olarak ama ... ee... onun ablası *bayaa* bi problemliydi ... o estetik amaçlı ... olmuştu o estetik amaçlı ... o Nişantaşında birine olmuştu ama o çok kötüydü bana göre ... gitmedim gittimmii ... hatırlamıyorum. (DG 1/15K^K,35,D)

Valla orda fiyatı uygun geldi bana yoksa ... o yaparsa o kadar dediler ... bide C. yaparsa 7000 lira dediler ... yok dedim ben ... saadece oraya gittim görüşdüm ... başka biyerle görüşmedim. *Karambole* gitmişim demi ... (gülerek) ... internetten okudum tek onu ... (DG1/5K,41,D).

“Eş-dost tavsiyesi mi, meşhur biri olması mı, bunlardan hangisi sizin için iyi bir referanstır?” sorusuna herkesin kendi deneyimine göre yanıt verdiği görülmektedir. Bu soruya direk “eş-dost” (tavsiyesi) - (DG1/7) (DG1/15) - diyen iki katılımcı olmuştur.

Bence ünlüler ... yani, eş - dost değil, yabancılar daha iyi ... meşhur, meşhur biri olması ... bence öyle (DG 1/1K,22,L).

İkisinde, % 50 % 50 (DG 1/14K,25,L).

... benimki çok meşhur değil... ama internette ismi geçiyor evet ... ya ...genellikle burun ameliyatı ... ya... ilkten şey diye baktım nette ... hani burun ameliyatları kaç yaşında olur çünkü yaşımdan dolayı ... sorunluydu. Kızlarda 17ye kadar oluyomuş ondan sonra işte ... estetik yapan doktorları araştırdım bir sürü ... onların becerilerini, nerde ... görevli ... eğitim aldıklarını falan baktım, sonra ... herkesi araştırdım ayrı olarak böyle, baya baya didikledim bildiğiniz, feys..e felan baktım herkesin ... öyle yani ... hani ... en çok içime sinen o oldu (DG 1/2K,17,L).

Eşdost tavsiyesi. Hele bi yaptıran biri varsa, çok daha iyi. S.C.'ye yaptıranı ... duydum, yorumlar aldım, daha sonra..dan S. C.nin ismini, *benim* çalıştığım yerde çok fazla tanıyan, bilen ve işlem yaptıran arkadaşlarımızın olduğunu öğrendim. Dolayısıyla ben, S.C.yi tanıdıktan sonra *ismini* daha çok, duymaya başladım, çevreden. Bilinen bi doktormuş, müdürümdende referans oldu ama ... ben tanıştırdıktan sonra, araştırdım, sonra, ameliyata girdim. Araştırdım yani (DG 1/3K,27,L).

Kendi araştırmalarım haricinde ... meşhur biri olmasına hiç şey yapmam ... dikkat etmem ... ben ... eşim bulduktan sonra *bende* araştırdım. Ordada (internette bahsediyor) *hep* şeyler çıkıyo tabi ... bu ... bayanların çokk ... tartışmalarının olduğu yerler ... bloglar ... oluyodu ... otip şeyler vardı ... baktım onlara ama ... beni şey yapmadı ... ee ... bu ... çok güven vermedi bu ... *meşhur* ... çünkü ... yani ... *nee* ... *neye* göre? Ben *çok* güvenmiyorum yani bu ... bu ... hani çok ... yani çok ... *birinin çok* meşhur olması ... iyi olduğu *anlamına gelmiyo*. Bendeki *meşhurluk* şey ... *herkes* tanıyo bu adamı. Herkesin tanıyo olması ... onun iyi olduğu anlamına gelmiyo. Ben hani ... bu adam *iyidir* ... akademikk ... geçmişine *baktım* ... aldığı ödülleri *gördüm* ... bide A. Hastanesi ... şey yapınca ... tamam *bu* dedim. Dolayısıyla *kriterlerim* bunlar benim ... (DG 1/20E,35,D).

Şöylee aslına bakarsanız ... ona yaptıran tanıdığım yoktu fakat S.C. Beyi ben taniyodum. Hem M. Ü.'de çalıştığı için tanıştıyoduk hem de aynı zamanda onun eğittiği B.Ç. Beyi yakından takip ediyodum. Oda estetik cerrahı ... onu sosyal medya üzerinden taniyorum, kendisi çok iyi bi heykeltıraş aynı zamanda ... çok popülerde bi estetik cerrahı. Açıkçası ... öğrencisine değil öğretmenine gitmek istedim. Biraz tecrübeye baktım bidee ... hani ço..k ... nediyim size ... kendi böyleyse yetiştirdiği öğrencilerde mutlak surette *çokiyi* olur ... diye düşünüyorum, sonuçta S.C. Bey, B.Ç. Beyin öğretmeni, öğrencisi bu kadar iyiyse ve bilgi ve donanıma sahipse mutlaka S.C. Beyde ondan daha iyidir diye düşündüğüm için (DG 1/13K^K,18,L).

Ee ... yaptığ işler ... referans olur. Duyduklarım ... İlkinde bitek arkadaşımı ... hiç araştırmadım bile (DG 1/10K,30,D).

Kimse tavsiye etmedi bana zaten (gülerek). Şimdi ben yaptıracak olsam, araştırırım. Eşdost değil, yani yaptığ ameliyat lazım ... bunu araştırırım (DG 1/11K,48,D).

İyi bi referans ... eş-dost tavsiyesi ... şöyle olur yani bakarım yaptığ ameliyatlara *kendim* ... bakarım hoşuma gidiyosaa ... ona olan kişilerde eşim-dostumsa sorarım ama ... ünlü ... olması şart değil yok kesinlikle. İyi olsun alanında (DG 1/18E,24,D).

Yaptığı ameliyatların iyi olduğuna dair hastaların, referansları önemlidir. Mesela F. O., şu anda gündemde F. O. var, N. B. var ... F. O. çok önemli, Nişantaşı'nda, adam 60-65 yaşlarında ama 50 yaşında falan gösteriyo ... ufak tefek ... hiç kırışık yok yüzünde ... (DG 1/12K,44,D).

Yaa referanslarda birisi memnun kalır diğeri memnun kalmaz ... oda şeyli ... şeye bakarım en çok ... tavsiye ... meşhur birisi olması ... tabi daha etkili olur heralde ... hani *bilindik, görüldük* (DG 1/5K,41,D).

Yani ikisinde var yani, şimdi bi saniye ... eşdos derken ... meşur şu ... meşuruna bakarsan şuna bakarsın edersin ... şimdi sonuçta işinin ehli bir insan hani demin dedinizya sanatçıdır sanatçımıdır sanat ... yarattığı sanat ... eseriyle övünür sanatçılar. Haliyle kötü bir eser çıkarmak istemezler, evet her sanatçının kötü eseride vardır ama, genellemeye baktığınız zaman olmaz. Ahbap çavuştan şudur çok bildiğiniz, güvendiğiniz yine, bakın güven ilişkisi üzerinden gidiyo, güven ... duyduğunuz, gördüğünüz kişi üzerine bunu kurarsınız. Birebir hani onun ameliyat yaptığı bi hastayla görüşmedim etmedim, güvenir..liliğnin nereden kaynaklandığını anlattım, medya, araştırma üzerine, baktım gördüm, işte televizyon kanallarında çıkıyo onu yapıyo bunu yapıyo ediyö. E öncesinde geldik zaten, sohbet ettik yani, muhabbet ... geldik tanıştık ettik, ordada bigüven alıyosun (DG 1/21E,38,L).

Son katılımcının beyanı, cerrah tercihiinde sosyal medyanın reklam ayağının *güvenilirlik* konusunda ne kadar etkili olabileceğini göstermesi açısından önemlidir. Genel olarak ise bir ünlünün burnuna öykünmenin pek tercih edilmediği, eş-dost tavsiyesinin daha çok vurgulandığı görülmektedir. Kendisi araştırmadan burun estetiği olan, eş-dost tavsiyesine güvenen ve memnun olmayan bir katılımcı, asıl yapılması gerekenin “araştırma” olduğunu vurgulamıştır.

Tabii ki de eş-dost tavsiyesi değil, meşur olmasında değil, araştırma (DG 1/8K,25,D).

Kendisi araştırmadan ama *tesadüfen* eş-dost tavsiyesi/referansı üzerine karar alan ve memnun olan katılımcıların da olmuş olduğu görülmüştür.

Yok, hayır. Bide buna bakalım, dendi (burnu için estetik cerraha) Şu şekilde ... seçenek ... 2 kişiydi. Seçmedim, yook ... tesadüfen ... Eş-dost tavsiyesi, kesinlikle ... (DG 1/9K,26,D).

Eşdos, yaptıran biri..nin yaptırmaması ... hani, tavsiye etmesi ... sonuçta ünlüler geliyo..lar, zaten ücret vermiyo, ben sizi söylerim oraya buraya falan ... her gittiği yerdede onu anlatıyo ... ama, cid..dii anlamda, ameliyat olmuş mutlu olmuş bi hasta benim için daha önemli (DG 1/22E,39,L).

Ha meşhurları ben illada çok iyi oldukları için meşur olduklarını düşünmüyorum, eşdost benim için daha önemli olur, yani, denenmiş olması, birilerinin başından geçmesi, birinin yaşamış olması, benim için daha ... önemlidir ve tecrübe ondan edinirim. Yani ben herangi bişeyi alırken öyle yaparım. Meselaa siz şu bardağı alıp, kullanıp, işte memnun kaldığınızı bana ifade ediyö..sanız, benim için daha geçerlidir o, televizyondaki reklamından (DG 1/16K,61,L).

Eşdost tavsiyesi bence benim için daha iyi. Bende öyle oldum (DG 1/17E,21,L).

Yani ikisinde var yani, şimdi bi saniye... eşdos derken ... meşur şu ... meşuruna bakarsan şuna bakarsın edersin ... şimdi sonuçta işinin ehli bir insan hani demin dedinizya sanatçıdır sanatçımıdır sanat ... yarattığı sanat ... eseriyle övünür sanatçılar. Haliyle kötü bir eser çıkarmak istemezler, evet her sanatçının kötü eseride vardır ama, genellemeye baktığınız zaman olmaz. Ahbap çavuştan şudur çok bildiğiniz, güvendiğiniz yine, bakın güven ilişkisi üzerinden gidiyo, güven ... duyduğunuz, gördüğünüz kişi üzerine bunu kurarsınız. Birebir hani onun ameliyat yaptığı bi hastayla görüşmedim etmedim, güvenir..liliğnin nereden kaynaklandığını anlattım, medya, araştırma üzerine, baktım gördüm, işte televizyon kanallarında çıkıyo onu yapıyo bunu yapıyo ediyö. E öncesinde geldik zaten, sohbet ettik yani, muhabbet ... geldik tanıştık ettik, ordada

bigüven alıyosun. Şeyde etkili ordaa, hani bu satış stratejilerinde de vardır, işte o beyefendiye 6500 TL para para ödiyecektik, öbüründen olursanız 4000 TL yaparız ... çünkü bunun bi marka değeri vardır yani, marka değeri vardır bende olmuşken düzgün bir şey olsun etsin, düzgün olduğı içinde hani orda 2000 TL, 1500 2000 tlye bakmadan rahatlıkla bu parayı verdim. Bu ekonominin temelinde de vardır, ekonomide derya insanlar ... kalitesinn daha iyi olduğna inan..dığ (vurgulu) güvendiğ ürüne daha fazla para ödemeyi peşinen kabul ederler. Kalitenin bir maliyeti var, bizde kalitenin maliyetine katlandık, kalitesizlik maliyeti oldu bizim için (DG 1/21E,39,L).

Eşdost tavsiyesi bence ... önemli referans. Aynı şekilde yani bizde ... bizden sonra mesela bi kuzenim vardı onu yönlendirdik oda çok memnun (DG 1/19E,32,D).

Üç kez deneyim yaşamış olan katılımcının kazandığı tecrübeden ortaya çıkardığı sonuç, “tavsiye”nin “ünlü olma”sına göre daha doğru olduğı vurgusu ile birlikte, en doğru kriterin “iyi/başarılı cerrah” ve “cerraha güven” olacağı önerisi olmuştur.

İlkini birisinden duydum ... ikinciside ... duymuştum. Bence ... tavsiye ve ... araştırma. Meşhur biri olması ... yok yok hiç önemli değil ... onu yaşadım o tecrübeyi yaşadım *meş.hurdu* ama hiç yani. Bunda çok bilinçliydim. İyi bi cerrah olması ... kriterimdi. Kulak burun boğazcım *diyin..ce* işte ameliyat olcaksınız B. Hanım diyince ben zaten hemen dedimki ozaman benim ameliyatıma (3.)S.C. Bey girsin çünkü *oğ..lumdan* biliyorum. Oturduk konuştuk. S.C. Beyde ... kulak burun boğazcıda yani S.C. Beyde oğlumun doktoruydu o zamanda öyle ameliyat olmuştu oğlum. İkiside oğlumun amaliyatına girmişti yani, onlar zaten ikisi o hastanede bi *ekip*, onlar hep *beraber* giriyolar ameliyatlara (DG 1/6K,41,L).

Yeni nesil gençlerin daha çok araştırarak karar verdiklerine örnek teşkil etmesi açısından, bu teze katılan ve son bir yıl içinde 17 yaşında rinoplasti olmuş olan en genç iki katılımcının, *araştırma yapmış* olmaları dikkat çekmektedir. Bu iki genç kadının ortak özellikleri sadece *araştırma yapmış* olmaları değildir; her ikisi, aynı zamanda da *kendi kararını kendi başına almış* (bir önceki soruda) ama ameliyat sürecine cerrahı ile *ortaklaşa* karar vermiş (bir sonraki soruda) olma özellikleri de taşımaktadır. Ayrıca, her ikisinin de bu süreçte kendisini “bilinçli olma” konusunda üst düzey bir konuma yerleştirdiğı ilerideki *bilinç düzeyi* sorusunda da görülecektir.

Araştırmış olmam ... tavsiye eden veya eşdost yoktu (DG 1/13K,18,L).

Ben ... bayağdır araştırdım ... bayağbi bi sene falan ... yaa ... (DG 1/2K,17,L).

En çok ön plana çıkan “tavsiye” için, *bilindik* eş-dost değil *eş-dost cerrah* tavsiyesi yapan katılımcının bu değerlendirmesi, bu sektörün içinde olmasının avantajı sonucunda gözlem ve tecrübesine dayanmaktadır.

Eş- dost tavsiyesi olması, kesinlik..le. Buda biraz sektörün içinde olmaktan kaynaklı. Şöyle ... yani, her sabah programına çıkan adamın, bi halt olmadığını, ee ... işin içinde olunca anlıyorsunuz, yani bazı insanların, *pazarlamaa* ... tarafı hakkaten çok güçlü ama bazı adam, yani, öyle bir adam ki, yani hakkaten çok iyi olduğunu biliyosun çok iyi

cerrah olduğnu biliyorsunuz, adamın bi veb sayfası bile yok. Ee ... o da doğru diğil, hani, birazda kardeşim hani (eleştirel bir ses tonuyla) bi adını aradığımda bi muanehane kontağını buluyum, yani. Ama bu bi realite, dolayısıyla ben, kesinlikle şey ... bispesifik bir, ameliyatını yapmış, neticeyide górdüđüm bi tanıdığımdan aldığım bireferansı tercih ederim ama benim tanıdık anlayışım , bir cerrah tanıdık. Ben bi cerraha sorarım bi cerrahı, iyi olduğnu bildiğim bi cerrah tanıdığa. Zaten bi doktor tavsiyesi çok kritik bi konudur, ama ben, çok iyi olduğnu bildiğim bi genel cerrah ... müşterime, işte şu branşta tanıdığım en iyisi kimdir diye sorarım. Ya, o anlamda vatandaşş (hekim olmayan) ... ee ... çok doğru bişey diğil. şimdi dediğim gibi yani, bugün internet ... yani, çok iyi bi reklamcıyla anlaşıp, instagramda en güzel şeyleri, feysbukta en güzel sayfaları, en iyi internet sayfalarını, en çok videoyu , falan pekala yayınlıyabiliyo. Plastik cerrah yazdığınızda cart diyekarşınıza o çıkabiliyo, bunlar parayla yapılabilen şeyler, ama hayır, en popüler ola ... o anlamda şey diğil. Kendi içinde ... kendi kongresinde en popüler olan evet ama, şeyde, etrafta en popüler olan diğil. (DG 1/4K,32,L).

4.1.2.3.3. Son Kararı Verme bazında Ne istediğini bilme/ bilincinde olma

“Burnunuzun nasıl olmasını istediğinize en son kararı siz mi verdiniz; bu kararı tamamen cerrahınızımı bıraktınız, yoksa nasıl bir burun olacağına ortaklaşa mı karar verdiniz?” sorusu üzerine en çok “cerraha bıraktım / bir şey söylemedim/talep etmedim”, ikinci olarak ise “ortaklaşa” cevabının verilmiş olduğu görölmektedir.

Cerraha bıraktım (DG 1/15K,35,D).

Evet evet ona ... ben hiç bişey söylemedim (DG 1/9K,26,D).

E heralde, biz ona emanet ettik. Bundan ne olursaa ... dedik (gülerek), bundan ne çıkarsa (DG 1/16K,61,L).

Yok yok ... *tamamen* kendisi karar verdi ... zaten şey ... *çokk* böyle açıklamayı *seviyo*. Ben hayatımda hiç bidoktor ... bu kadar konuşan bidoktor *görmedim* . *Anlattı anlattı anlattı* şöyle olcak böyle olcak dedi *tamam* dedim yani. Zaten S.C. Beyin o özelliğ *çokönemli* bence (DG 1/20E,35,D).

Yoo ben ikisinede ... doktora dedim ... nasıl istiyosan öyle olsun (DG 1/3K,27,L).

Hayır ben vermedim S.C. verdi. Evet galibaa ona bıraktım. İkimiz ortaklaşa karar verdik. En son sözü ... o söyledi ... o bana bırak dedi bende tamam al senin olsun dedim (gülerek) (DG 1/14K^K,25,L).

Tam olarak ... kemerr ... rahatsız ediyodu beni ... sadece o değişsin istedim . Keşke işte istemeseymişim ... keşke hani ... başka şeylerde ... o zaman belki 2-3 ameliyat ol..mazdım. Yani çok araştırmadan hani gidip yaptırdım onu ben. Tek kemer gitsin istedim ... Doktorda onu yap..tı ... (DG 1/6K,41,L).

Hiç ... birşey söylemedim yani ... kendi çapında sadece bana dönüp dediki ameliyata gidiyoruz *zaten ben* uyudum (DG 1/7K,25,D).

Ben bişey ... talep etmedim, kemerin gitmesinden başka. Doktorda yüzüme uya..n bi burun yapcağını söyledi. Resimlerimi çekti, çok çirkin resimlerdi, yani böyle bi kocaman resimler ... arkası siyah, burnun ön plana gelmiş, çünkü doktor onun üzerinden çalışacak. şimdi bilgisayar da çalışıyolar, o zaman öyle bişey yoktu. O zaman he..r ... açıdan

resim çekiyolardı, yandan , önden köşeden bi dolu resim çektiler. Doktor onun üzerinden çalıştı zannederim ... bitmiş hiç bi şey göstermedi. Bana resimleri görmek kaldı ve ... hiç sevmemiştim (gülerek) (DG 1/11K,48,D).

Yok *ben* söyledim doğal olmasını ve cerraha bıraktım ikisindedede (DG 1/8K,25,D).

Yani ... ben karar verdim cerrahı tabi ... yönlendirdi biraz ... biraz yardımcı oldu (DG 1/17E,21,L).

Ortaklaşa bişey karar verilmedi öyle alel acele ... dedim şunlar (kanatlar) küçülsün dedim şurayıda (burunucu) yapın tamam dedim (DG 1/5K,41,D).

Beraber konuştuk dediğim gibi ilk başta ... fotoraf falan *çektiler* tabi sonra şöyle olcak böyle olcak diye gösterdiler ama hani ben ... çok büyükte müdahale etmedim zaten ... o zamanda diyorumya hani yaş..ta ufak olduğ için şöyle olsun böyle olsun ... bugünkü gibi düşünmediğim için ... çokta müdahale etmedim yani (DG 1/18E,24,D).

Kendisi adına ablasının karar verdiğini bir katılımcı “güven” üzerinde durmuştur.

Ablam istedi ama ... *kendim* doğal olmasını istedim, doktorada bırakmadım. Ablam kendi çiz..di hatta (gülümseyerek), ama onaa (kendi kafasındakine) çok benzemedi. Ben doğal olmasını istedim (DG1/1K,22,L).

Üç kere rinoplasti olan katılımcı doğru karar için “bilgi/bilinç”, yanlış karar için “uyarı”nın önemine dikkat çekmiştir.

İlkinde *ben*. İkincisindedede ben ... daha çok. Üçüncüsünde *tamamen* cerraha bıraktım çünkü dedimki ... o *nasıl* uygun görüyosa. Kendisinede öyle dedim ... çünkü ben ilk ikisinde *yanlış* seçimler yani yaptım. Hatta ... o *bana* daha *çok* dedi bu kal..kıklık ... iyi *diğil* daha doğal yapalım ... yüzünüze daha *iyi* giderr. Oo ... benim dikkatimi çekti bu konuda (DG 1/6, K, 41,L).

Beraber verdik (DG 1/2K,17,L).

Ortaklaşaa ... (DG 1/13K^K,18,L).

Ortak ... beraber, çek..ti o zaman, resim çekti. Hangisini, ne tarz olsun ... e bu olsun dedik, işin başına geçtik (DG 1/21E,38,L).

4.1.2.4. “Karar ne kadar bilinçli ?” üzerine Hasta Yorumları

Hastalara yöneltilen “Bu seçim ne kadar bilinçliydi /Siz ne kadar bilinçliydiniz?” sorusuna verilen yanıtlardan öne çıkan ortak nokta, iki en genç katılımcının da dahil olduğu grubun ya “araştırarak” ya da “işin içinde oldukları” için verdikleri kararın çok bilinçli olduğunu ifade etmeleri olmuştur.

Ben ... arkadaşımından etkilendim. O yıllarda ... çokta bilinçli diğildik, işte 19 yaşındaydık ve sadece ... o ameliyatta başımıza negeliri *bilee* ... çok düşüncekte yaşta diğildik (DG 1/16K,61,L).

Yo, hayır ... yirmiydim. Tarif edebil..yodum..daa (biraz tereddütlü) ... hani böyle hokka gibi olmasın demiştim, çok oyuk olmasın demiştim, ucuda çok ... büyük olmasın demiştim, doğal olarak hani (DG 1/1K,22,L).

Kesinlikle hep şey derindeydim, doğal olsun işte ... becerilerine felan bakmıştım ... bide ... aslında şeydi ya... kafamda hatta 5 kişi felan vardı gittim... böyle ... güven kazandırmaları lazımdı, hepsiyle görüştim. İnternette araştırdım hepsini ... Beşiyle ayrı ayrı görüşmeye gittim gerçi, evet ... ee, mesela bi tanesi, hiç güven vermiyo ... mesela şey ... geldi bana şey diyo..burnun şöyle olur böyle olur, hemen geçer, 17 yaşın hiç sıkıntı değil, direk net cevaptı hani. İnsan bi dinler hani, ne istiyosun, yaşın hiç sıkıntı değil felan bide benim şu anki ... olduğum doktor ... geldi, dinledi ... sıkıntılarımı anladı ... hem psikolojik olarak destek uyguladı hem de şeydi mesela ... beni şey cezbetmişti ... hani o yandan resim çekiliyo ya, o resim ... çekip burnunu hani, bilgisayarda düzeltmek ... onun gerçeği yansıtmadığını, ve hani ameliyat olduktan sonra o burun şekli olmayacağı söyledi. Hani gerçeği yansıtmadığını söyledi. Bana ... yaptığı burunların resmini göstermişti ... (DG 1/2K,17,L).

Kendi başıma yaptım. İçini görüyorum (gülerek) ... yaptığı işi görüyodum, yani. Yani, kesinlik..le, işin içindeydim (DG 1/22E,39,L).

Kriterler... babamın doktor bi arkadaşının, tanıdığıydı ... ilki. İkincisidee ... araştırmama gerek kalmadı, çalıştığım yerde ... üyemiz..di, aynı zamanda müdürümün ... arkadaşımıış. Müdürüm aracı oldu aynı zamanda üyemiz olduğ için bizim daha çabuk tanışma imkanı ... hani gitmemiz gerek gelmedi..de ... biz zaten üyemiz olduğ için tanışmış bulduk vesaire derken bi kontrole aldı beni, kontrol edildi sonra ameliyat günü belirlendi. Herşey daha pratik oldu yani. Çok iyi oldu ... yani M. beye ben çok güvendiğim için, S.C. Beyede güvenmiş bulundum (DG 1/3K,27,L).

Yani ben ... % 100 bilinçliydim yani. Hiç tereddüt etmedim. Arkadaşımın tavsiyesi sadece doktor seçimimde kriter oldu. Burun olarak karar vermem ... karar vermem kendi kararım (DG 1/17E,21,L).

Hiç bilinçli değildim. Ben iyi olacağını zannediyodum hani ... kime gidersem gidiyim halledilir bu ... yaş itibariyle öyle oldu heralde. İyi denilince ailemde ... nebiliyim ... çok bilinçli değildik heralde. Şimdi olsa öyle olmazdı çok araştırdım yani (DG 1/8K,25,D).

Yani ben burun estetiği yap..tırmadan önce yaklaşık ... hani bir senelik bi araştırmam oldu. Arkadaşlarımın doktorlarında tabii ... ama onlar etkiliyemediler çünkü beni. Onları iyi bulmadığımı söyleyemem ama o ... hani ... o enerjiyi alamadım, o doktorlarla..daa görüştim, çok fazla doktorla görüştim. 7 - 8 ... tane doktorla görüştim en sonunda hani hiçbi şekilde burnumu elletmemeye karar verdim ama hani, sonraa ... evlenmeye karar verincee ... yaptırdım. Yoksa karar vermem zor olacaktı ... bekliyecaktım biraz dahaa ... belkide (DG 1/14K^K,25,L).

Evet, çok bilinçliydi (gülerek) ama işin içinde olduğum için ... (gülerek) herkes bu ... ama bu herkes için kolay değil. Bugün tanımadığım bi, branş doktorunu ararken çok zorlanıyordum (DG 1/4K,32,L).

Bilinçli olmak ... çok ... özellikle araştırmadım ... yani ben mesela şöyle ... bitek doktoru ben siivisini araştırdım. İşte Amerika vesaire onları okuduktan sonra tamam dedim ... ben bu doktora kendimi teslim edebilirim biraz bu konularda hassasımdır hani böyle ... nihayetinde yatıyorsunuz hani ... bıçağın altına yatıyorsunuz ... yani bii ... bi okısına ... buadama güvenebilir miyim dedim ... S.C. Beye? ... güvenebilirim tamam dedim kendimi bıraktım. Yani orda şey ... işin uzmanı olmas ... S.C. Beyin Amerikada aldığı ödüller vesaire ... yok yok yok yok görmedim ... hayır hayır (yaptığı birkişinin burnunu canlı olarak yada sanalını görmediğininide söylüyor)ben sadece şeyy ... hani şeye güvendim ... mesela şeyde benim çok dikkatimi çekti ... A. hastanesinde ameliyat ... yapıyo ... olmasıda ... şimdi ... hani hastane ... mesela ben..ce ... yine buda kişisel ... görüşüm ... A. Hastanesi bence Türkiyenin ... eniyi hastanesidir. Şimdi

bu adam A. Hastanesinde ameliyat yapıyosa ve A. hastanesi buna ... izin veriyosaa ... bu adam *iyidir* diye düşündüm (DG 1/20E,35,D).

Ya bilinçli ... şuna baktık ... ya bilinç bikere güvenilirliğe baktım ben ... sadece onun sözü üzerine dur..madım etmedim, araştırdım, televizyonda hani ... baktık, biçok alanda ... işte sırf bunun bulduğ ettiğ işte örümcek ağımıydı onun gibi kaç tane teknik vardı haliylen şeyede gittim, Florans Naytingeylede gitiim ordada yine bi tavsiye üzerine, yardımcı doçent bi vatandaş var Malatyalı ... ismni hatırla..mıyorum, mesela ordada olabilirdim ama burayı tercih ettim. Neden, işte anlattığım gibi, bak medyaa ... veya önceki yap..tığı referanslar dediğim gibi ... dolayısıyla etkiliyo, bütün işin özünde şu var, güven duyduğunuz yerde olmak istersiniz. Ben güven duydum (DG 1/21E,38,L).

Bence ... benim için (gülerek) çok bilinçliydi çünkü (kahkahayla) dediğim gibi kendimden çok güvenirim ona. Kriterlerim neye göre ... abime güvendiğim ... için ... (yine gülerek) ... yani onun ... tercihlerine güvendiğim için (DG 1/19E,32,D).

4.1.2.5. Hastaların kararında yakın çevre etkisi - Destek/köstek olanlar

“Etrafınızda burun estetiğini destekleyenler veya burun estetiğinden vazgeçirmeye çalışanlar oldu mu? (Bunlar kimler di?)” sorusuna değerlendirildiğinde, annelerin genel olarak çok destek olduğu (sadece ameliyata girilirken çok duygusallaştıkları - (DG1/9,1/4,1/3, 1/15), babaların tek tük de olsa karşı çıktığı, ama genel olarak nötr (DG1/19) oldukları görülmüştür. Eşlerin ise hiç bir şekilde partnerini vazgeçirmeye çalışmadığı ve genel olarak destek olduğu görülmektedir. Sadece dini hassasiyeti olan eşlerin bunu çok “istemedikleri” ya da tasvip etmedikleri (DG 1/5) ima edilse de eşlerini en azından vazgeçirmeye “çalışmadıkları” (DG1/11) söylenebilir. Yine yakın çevre, özellikle dini hassasiyeti olan aile büyüklerinin “günah” olduğu kaygısıyla buna çok sıcak bakmamış oldukları da ima edilmiştir (DG 1/7, 1/10). Ancak genel olarak kimsenin kimseyi vazgeçirmeye çalışmadığı söylenebilir. Köstek olmaktan çok desteğin daha kuvvetli bir şekilde verildiği ve hissedildiği çıkarımı da yapılabilir.

Annem hani, önce destek oldu, zaten. O destekledi, onun haricindedey, vazgeçirmeye çalışan yok yani. Ben ameliyata inerken annem çok duygusala bağladı, vazını geçsek acaba diye, anne yüreği, anlık, zaten o gazete almaya gitmişti, hemen biz indik falan filan, çok şükür yani, şeyolmadı (DG 1/9K,26,D).

Ol.muşş ... olabilir. Annem destekledi. Abimm ... herangi bi ... şey bulunmadı. Yoo özellikle böyle şiddetli hani ... belki şey diyen olmuştur ... öncesinde *en* fazla hani ... ya çokta gerek yok aslında diyen olmuştur yani ... öyle düşünüyorum. Babam ... nötürdür genelde butip şeylere ... hiç şeyapmaz ... o karışmaz (DG 1/19E,32,D).

Annemin *soru* işaretleri vardı doktordan ... hani nasıl falan gibilerden ama gördükten sonra *ikna..ki* oldu S.yede yaptı (gülerek) tabi. Yok ... hani öyle bii ... vazgeçirmek isteyen ... yok olmadı (DG 1/20E,35,D).

Yoo ... annem babam, istediğim için, genelde desteklediler ... yani, hani, gerek varmiki filan ... tabii dediler ama ... vazgeçirmeye çalışmadılar. Onu istediğmi anlayınca, vazgeçirmeye çalışmadılar. Ee ... ama ba..zı arkadaşlar, belki hani korkaklıklarından, belki..dee, öyle düşündüklerinden, bilemiyorum hani, gerek varmı filan ama, genel olarak arkadaşlarda aa maa dediler, bişeyde demediler yani, oldum (DG 1/16K^K,61,L).

Vazgeçirmeye çalışan ... olmadı ... an..nemm ... hani ilk işte başta ... anestezi yüzünden biraz sorun çıkardı, yok işte hani şunu duydum haberlerde biri burun estetiği olmak istemişte hani şu şu olmuş diye beni biraz korkutmaya çalıştı. Onun haricinde beni çok etkiliyen olmadı. Destekleyen oldu ama hani ... yaptır işte nolcak bidahamı geleceksin dünyaya. Abime söylemedim bile ... abime söylememiştim, söylemedim ... ensonunda yap..tırdınmı dedi görünce, hiç güzel olmamış, *haalaa* olmamış dedi (gülerek). Heralde ... yani, illaki beğenmiştir ama ... haalaa gerçek fikrini bilmiyorum ... şüpeliyim (gerçekten bilmediğini ima eden bir gülümsemeyle) (DG 1/14K^K,25,L).

Vazgeçirmeye çalışan ... babam oldu, ablalarım destekledi, annemde destekledi ... (DG 1/1K,22,L).

Oldu, babam. Babam yani, kısaca ailem, arkadaşlarım öyle böyle ... o kadar. Babam vazgeçirmeye çalıştı, arkadaşlarımda öyleydi ama beni anlıyolardı hani yani ama en çok itiraz eden, babamdı ... Babamm ... ya normalde erkekler 18 yaşından önce olmaması gerkiyormuş ... babam 17 yaşında oldu ve burnu düştü ... problemler yaşadı.O da hem nefes alamıyordu hemde görünüş açısından kötüydü ... öyle. Bana yaptırmamamı söyledi Yaptırdıktan sonra dediki ... (gülerek) iyiki olmuşsun ... çok *güzel olmuşsun* (DG 1/2,K17,L).

Ai..lem, annem. Annem utanmadan (gülerek), utanmadan ... yaa benim annem paraşütten atlamış insan yani. Yaa ne gerek var, sen şöyle güzelsin, böyle güzelsin, sen bakma banaaa ... ne gerek var ameliyat olmaya falan filan. Beni ameliyatta beklerken uçuklar falan bile çıkarmış ... gerek yok, güzelsin, şöyle böyle. Annem, benim ... hep arkamda ve çok destekleyen biridir her zaman, her konuda. Mesela eminim ki burnumun benim için ço..k, beni asosyal yapan, yada özgüvenimi kıran falan filan bişey olduğunu bilse, sonuna kadar teşvik eder, sırtımdan ite ite götürür, yaptırılım burnunuda, o benim sosyalleşmeme vesile olacaksa ... öyle ama, onunla alakalı olmadığını bildiğim için, aman be kızım ne gerek var be kızım falan filan ama, kafama koyduğmu da yapcağımı bildiğim için ... babam ... daha şey yani, o kafasına koydu, o yapacak, sen boşuna kürek çekme dedi anneme yani. Kova burcuym, böyl..e alttan girer üstten çıkarı..mm (gülerek), hallederim. Eşim ... daha çok annem gibi kıyamayan, ameliyat olmasan, ameliyat olmana değer mi, niye taktın ... diyen grup. Hiç teşvik etmedi, tam tersi köstek, oldu desek yeridir ... hepsi ... ailem ve eşim (DG 1/4K,32,L).

Ailem ... hiç istemedi. Ana..ne evet ... biraz ... şey dedi ... ana..nem şey dedi kızım hani Allah sana bunu layık görmüş ... *böö..yle* yakıştıyormuş niye değiştiriyorsunuz hani ... (DG 1/10K,30,D).

Son katılımcının anneannesinin-yaklaşımı örneğinde olduğu gibi, aileleri dini bir kaygı ile burun estetiğine *uzak* iki katılımcının, birisinin babasının (DG 1/7) diğerinin ise annesinin (DG 1/15) “haberi olmadan” bu ameliyatı gerçekleştirdikleri de görülmektedir.

Çok oldu... hı ... şöyle söyliyim ... annemm ... para verdiğ kadarda istemedi de yani ... *Allahın* yarattığına sen niye karışiyosun şudur budur ... oldu ... burda müşterilerim ... oldu ... hayır yaptırma ... ama *ben* kimseyi dinlemedim. Babam ameliyat olduğmu biliyo ama ... burnumdan değil ... Babam şuan yok gemici ... 6 ayda bir geliyo ... Nisan gibide emekli olcak. farkedermi görünce ... anlamıyolar yaa (DG 1/7K,25,D).

Öncelikle ameliyatı sağlık amaçlı olduğunu ve ameliyatında böyle “bilindiğini” ima eden ikinci katılımcı, annesinin haberi olmadan arkadaş desteğiyle bu kararı gerçekleştirdiğini anlatırken estetik yönünü *farkedemeyen* teyzelerinin “hiç gerek yoktu” yaklaşımını da belirtmiştir.

Burada *teyzelerin* “estetik” yönünü “gereksiz” gördükleri ve dini bir kaygıyla ameliyata “teпки vermiş” olabilecekleri varsayılabilir.

Yani arkadaşlarımın hepsi destekledi açıkçası. Vazgeçirmek hani ... tabii ki *içsel* bi kaygı ... taşıyoduk hepimiz taşıyoduk ama birbirimize destek oluyoduk. Annem o dönemde yoktu ... Hactaydı ... rüyasında görmüş zaten ... bide ben kimseye söylemedim aileden kimse yoktu ablam evliydi ... arkadaşlarım ve ben. Ailemin tepkisi ... tabii ki böyle bişey e tek başıma ... yani burun estetik olarak değilde ama ameliyat sözkonusu olduğ için ... estetik olarak hiçkimse düşünöpte bişey yormadı açıkçası yani ... teyzelerim sadece hani ... hiç gerek yoktu çok güzeldin diyerek tepki veren teyzelerim oldu. Onun haricinde ... böyle ameliyat bayılma işin içine girince ... neden hani kimseye haber vermedin diye bayaa bi tepki almıştım ama ... benimde o dönem olmam gerekiyodu ... artık hiç nefes alamıyodum. Bunu haber verdiğimdede çok evham yapılıcak diye 5 kız büyüdük biz 5 kız 2 erkek diyebilirim ... onlarda *çok* ailedendi yani arkadaş değilde aileden biri olduğ için bitanesi çocukluğumdan beri beraberiz biri 7 yaşından beri biride ... doğduğumda gözümü açtım ... ameliyata girerken yoklardı ama biz odada 5 kişi kaldık. Ben yatağım biucunda yatıyodum yani (gülerek) diğer arkadaşlarla ... bi gece kaldık ... (DG 1/15K^K,35,D).

Eşinin “karar verdiğinde destek olduğunu” ama öncesinde gösterdiği *iğneleyici tavırlarının* estetik kararını *tetiklediğini* ima eden dindar kadın bir katılımcı da olmuştur.

Yaa eşim şöyle yaptı, yani oda böyle biriki belki bi, güzellikle ilgili bişey söyledi, bana. Yani, zaten takıntılı bi durumum var... belki ondanda biriki laf işittim. Sonra karar vermeme kolaylaştırdı yani ... ama sonrada destek oldu. Söylediği lafları ... hiç hatırlamıyorum ... burnumla ilgili değil .. genel bi belki, genel heralde. Yani, bilemiyorum işte ... bişekilde eşim destek oldu ama. Belki eşim demiştir aman ne gerek var diye, hatırlamıyorum şimdi. Dedi heralde ... sonra ... ben zaten ... *çok* takmıştım ... karar verdiğimde destek oldu ... naa..pti işte ... hastaneye gittik birlikte çünkü ... bitek, kızkardeşime söyledim, çocukları ona bıraktım. Bi gece hastanede kaldım, evet ... o açıdan. Ailemede, anneme söylemedim, babama söylemedim. Kızkardeşim ... bişey demedi, destekledi heralde ... yani yapma demedi, bana (DG 1/11K,48,D).

Anne-babadan destek alamayan ama kuzeninin kendi kararını kendisinin alması gerektiğini söyleyerek desteklediğini belirten bir katılımcı da (DG 1/17) olmuştur.

Vazgeçirmeye çalışanlar oldu ... hani ... bişeyin yok neden yapıyosun gibi ... ya annem babam ... onlar zevk için yapıyorum sanıyo gerçi birazda zevke kaçıyo ama ... beni *etikiliyo* sonuçta. En çok destekleyen ... ameliyat olan kuzenim vardı o destekledi bidee ... bikuzenim daha vardı o ameliyat falan olmadı o destekledi. O kuzenimin arkadaşıydı doktorumu tavsiye eden. Kuzenim çok destekledi kendi kararını kendin ver dedi (DG 1/17E,21,L).

Eşim *yokk* dedii ... istemedi ... bigün önce söyledim ... o gece söyledim. E *ne gerek var* dedi ... karşı ... dinende karşıdır öyle şeylere ... diinen ... kuvvetlidir ama yapmaz hani bişey (gülerek) ... benimde kuvvetlidir (yine gülerek) ama bişey yapmıyorum yani ... yerine getirmiyoruz. Annem ... bu anneliğim ... yani üvey annem diyim ... kendi anemle görüşmüyorum zatenki ... o *bayaa* bidirendi naapıyosun falan filan ... diinen ... istemedi bende sırf ucunu elletiyorum diye (gülerek) yaptırdım nasıl olsa değiştirmiyorum. Gördükten sonra tepkisi ... “No...oldu yani ... *ne* değişiklik oldu şimdi?” ... *herr* gören bideğişiklik *yok* diyo yani ... (DG 1/5K,41,D).

Daha önce burun estetiği ameliyatı olmuş olan katılımcılar vazgeçirilmekten çok, ameliyat sonrasında yaşanacak sıkıntılar/zorluklar hatırlatılarak ya da dikkat çekilerek “gereksiz” bir ameliyat için uyarıldıklarını/uyarı aldıklarını da ifade etmişlerdir.

Şimdi ... vazgeçirmek değilde korkularını ifade edenler oldu. Bu tür ameliyatlarda şimdi ben nefestede koku almadada sıkıntı çektiğim için, bu tür ameliyatların *hepp* devamının geleceği uyarısını aldım. Yani böyle bi ameliyat oluyosan emiin ol hiç bi zaman mükemmel olmıyacak, bu sende varsa bunu çekiceksin, birazcık hafifliyecek sebebi ... bunu söyleyen, çevre ... hastalarda tabii ... doktorlardan böyle yorum duymadım, onlar hep, iyi olucak diyolar ama, bu ameliyatı 5-6 kez olanlar var, benimle aynı ameliyatı, bu, iç..teki sıkıntıları. Dolayısıyla, aslında birazda haklılar, hastalar daha haklı (DG 1/3K,27,L).

Vazgeçirmeye çalışanlaar ... aslında bii yakınım vardı direk o kendisi olmamıştı oda olmak istiyodu ama onun bi akrabası ameliyat olduğ zaman galibaa çokk ... acı çekmiş buraları morarmış falan filan ... hani iyi düşün ... falan gibisinden o biraz uyardı ... (DG 1/18E,24,D).

İlkinde yoo ... kimse vazgeçirmeye çalışmadı açıkçası. Eşimde olabilirsin dedi o ... o meselaa *hiçç ol* ... da demedi bana. Bu benim kararımıdı yani ben rahatsız oluyodum o hiçbizaman rahatsız olmadı. Ama hani ben ... isteyince de bişey demedi oda yani , sen bilirsin dedi. Hiç öylee ... ama üçüncüde meselaa karşı çıktılar *ne gereği* var. Ailemm ... hani *üçüncü* artık yani ne gereği var kendine acı çektiriyosun ... ne gereğ var ama ben dedimki ben za..ten ... diğer operasyonumu ... olucaam için ... eşimde bişey demedi. Ha küçük oğlum ... şimdi ikiside aslında ... onlar benim o ameliyat sonrası görüntülerimi bildikleri için ... *üzülyolardı* hani demekki çocuklara *yer..etmiş* bu. Çünkü bayaa bi ... şişiyö ve morarıyosunuz yani, ilk ikisinde öyleydi. Ondan beri o yerleşmiş onlarda ... zannettilerki yine öyle olucaam ... ay yaptırma falan dediler ... ama hiç öyle olmadı bu sefer *hiç* morarmadı ... çünkü kemik kırılmadı (DG 1/6K,41,L).

Bu kararın kendi bireysel kararları olduğunu ifade eden üç katılımcı olmuştur.

Kimseye söylemedimki...Kendim aldım kararımı. Hiç kimseye sormam böyle şeyleri...ailem *zaten* destekledi...tabii (DG 1/12K,44,D).

Kimseye sormadım (gülerek), kimsedende hani ... ben aileme bile... şeyapmadım ... haber vermedim yani ... ben ... oldum çıktım (DG 1/22E,39,L).

Kimseye sormadımki ... kimseye *danış..madım ben* (DG 1/5K,41,D).

Anne ve babası dışında hiç kimsenin “estetik” olduğunu bilmediğini söyleyen bir katılımcı ise “kimseye danışmadığını” söyleyen üç katılımcı gibi kimseye “sorma” ya da “söyleme” ihtiyacı bile duymadığını belirterek bu kararın desteklenip desteklenmemesinin önemli olmadığını çünkü bunun sadece kendisini ilgilendiren kişisel/bireysel bir karar olduğunu vurgulamak istemektedir denilebilir.

Şöylee ... estetik olduğumdan zaten çok ... sınır..lı sayıda kişi haberdar. Annem, babam ... o kadar. Onun haricinde kimseye söylemedim (DG 1/13K^K,18,L).

Estetik olan kadın arkadaşının bu kararındaki etkisi ve desteğine de değinen bir erkek katılımcı ise bu kararına *köstek* değil de daha ziyade *eleştirel yaklaşan* hemicinsi bir arkadaşından bahsederek burun estetiğini “parayı bulduğu” için yaptırdığını/yaptırabildiğini ima eden olumsuz bir tavırdan ve buna benzer aşalayıcı bir yaklaşımın çevresindeki insanlarda var olduğundan bahsetmiştir.

Her zamanki gibi ... yüzüne diğilde arkanda ... aa bak iştee ... afedersin parayı bulduu, götü kaklı (gülerek) da gitti yaptı etti diyenler ... şöylee ... toplumun genel yapısıdır ... ta İzmirden ... destek veren ... yap diyen yap tabiki diyende oldu, destekleyenler onlarda kendini bilen eden güvendiğim dediğim gibi özgüven ... ya konuştum, ailedende arkadaşlar tabiiki oldu yani hani, bunun şeyi yok diye söyleyende oldu ... İzmirden ... Ö. diye biri vardı aradı haa bide burun estetik olmuşsun etmişsin ... olmuşum dedim, hayırdır kim söyledi ... arkadaşımız dediğim gibi *çokk* duyarlı ama daha önemli şeyler var onlarla ilgilde keşke aynı hassasiyeti gösterseydi ... göstereleirdi hani ... ordaki gündem şu işte ... para ... parayı bulduu, parayı buldu hele bide şimdi eşinden ayrıldı... ooh tamam şimdi yeni hanım bulacak ... ama hani, diyorumya ben ... 10 sene öncesinden konuştuğum şeydi, ama sadece vücut şeyde buldu ... hani V.de (arkadaşı) oluyo ediyö, e tamam hadi gidelim yaptıralım. Estetik şöyle ... zaten hani o dönemde ... ben askerden geldikten sonra, e düşüyo sürekli düşüyo hissediyosun görüyorsunuz yani. O ilkinden sonra yani, bi sene içindemi ... o an hissetmiyosun belki ama ... yavaş yavaş oluyo heralde ... belkidee ... yaşın ilelemesin..dende kaynaklanabilir (DG 1/21E,39,L).

Cerrahların desteklemedikleri *hasta profilini* anlamak için bizzat cerrahların kendisine yöneltilen “Size estetik amaçlı başvurmuş hiç bir hastanızı - gerekli görmediğiniz için - ameliyat etmeyi reddedip vazgeçirmeye çalıştınız mı/çalışır mısınız?” sorusuna genel olarak verilen yanıt, uygunsuz hastayı “geri çevirmenin” cerrahlar arasında “rutin” bir uygulama olduğu ancak “kafasına koyanı” hiç bir gücün geri çeviremeyeceğine dair yapılan saptama şeklinde olmuştur.

Tabiiki, tabiiki, çok oldu. Yani, %15, % 20 olabilir ... burun için diyosanız biraz daha az olabilir, %10, 10 civarında olabilir (DG 2/2E,37).

% 20 sini gönderiyoruz (DG 2/6E,38,D).

Çok var ... çok var (...) Çok rutin bişey o (DG 2/1E,54).

Valla ... bi kere oldu. Ama, onu yani, hi..ç, hatırlamak bile istemiyorum. Kadından çok fena bi tepki gördüm, aşırı decede üstüme geldi, üstüme geldi dediğim, ikide bir gelmeye başladı. Beni rahatsız etti. Bende eşini aradım, eşinden habersizdi, kıyamet koptu ... Kıyamet koptu, eşi onu, halletti yani. Ben, istemedim , kadında psikopatlık vardı. Ben, sevmedim yani, tavrını, hareketini.Ondan kurtulmaya çalışıyorum, burnunda ço..k minimal bi problem, vardı. Ben onu pekala düzeltip, paramıda alabilirdim ama, ama uğraşmak istemedim. Böyle bi acayip, bi hali tavrı vardı ben kendim için onu güvenli birisi hissetmedim, ondan kurtulmak istedim ben ameliyatınızı yapmıyorum dedim, gayet kibar bişekilde, yapmak istemiyorum dedim, olay oldu. He..r gün geldi, neden yapmak istemiyosun diyo, ne var bende, niye yapmıyosun diyo, ısrar ediyö, böyle hastalarla karşılaştım, yani ne kadar psikopat olabileceklerini, anlatmaya çalışıyorum.Kolay kolay red de edemiyosunuz. Oda peki, Allahasmaldık diyip gitmiyo.

Başkasına git diyosunuz mesela, gitmiyo. Normal bi insan bunu kabul eder, niye yapmıyosunuz diyee, ona taktı (DG 2/5E,58).

Oluyo tabiiki, eğer gerçek..ten, ben kendi adıma değil tabii, hasta birebir bana başvurmuyo, uzmanlarımıza başvuruyo, ama. Uzmanlarda gördüğüm kadarıyla, *kesin..likle* söylüyolar, hani, gerçek..ten, gereksizz. Sonuçta.. fikir. Bazısı vaz..geçip gidiyo, bazısı, yok ben illa olcam diyo, oda kendine kalmış bi seçim. Zaten, söyleniyo ... hatta *ço..k* söyleniyo... genel olarak söyleniyo yani, gerçek..ten, haki..katen *iyii* olup, burnu, yok ben illa düzelttirmek istiyorum, ama ne..yini düzeltce..n, bakıyosun müdahale yapıcan çok bişey yo..k. Genelde, vaz..geçenler şöyle oluyo, anne ve çocuk geliyo, anne zaten hi..ç istemiyo çocuğunun, rinoplasti olmasını. Hani, eğer vazgeçilirse ve gerçekten gereksizse, söylendiğ zaman, anne ... evet, bencede gerek..siz diyip gidebiliyo. Ama kişi bireysel geldiyse, genellikle vazgeçmiyo, istediğın *kada..r*, sana gerekli *deği..l* ... de, o koymuş kafaya yani (DG 2/3K,28).

4.1.3. Burun Estetiği Yaklaşımları

Burun estetiğine bir giriş olarak bu estetiğın *önemi, neden ve ne zaman gerektiği* bu başlık altında tüm katılımcılar açısından sorgulanmıştır.

4.1.3.1. Cerrahlara göre burun estetiğinin yeri / önemi

Bu tezin konusu gereği, “Burun estetiği neden önemlidir?” sorusu daha çok hastalar tarafından cevaplanması ve onlar açısından değerlendirilmesi gereken bir soru olarak düşünülmüştür. Ancak cerrahların da bu konudaki görüşleri *başka bir açıdan* farklı bir bakış getirebilmektedir. Organ olarak *burun* için “saklanamayacak kadar ortada herkesin gördüğü bir yerde” ve “estetiği/ cerrahisi” için de “milimetrik hata kaldırmayan” vurgusu yapan cerrahlar, burun estetiğinin öneminden çok, “farklı” olan yönünü vurgulamıştır.

Bence kesinlikle farklı, daha özel bi estetiktir. Bi göğüs küçültmede minimal asimetrik..lik ... saklanabilir ama, burun este..tiğinde (gülerek), burun aynı minimal asimetriklik hatayı saklamaz, katlar çünkü her şey ortada. Oo ... sıkıntı, hem küçük biyer, hem..de, çok görünen biyer (DG 2/3K,28).

Burun... asla gizlenemeyecek, tam bizim dikkatimizi çekecek bir alanda bulunduğu için, çok hani...aynaya her sabah bakıyoruz her sabah burnumuzu görüyoruz ama yani, göbeğimizi görmüyoruz, veya nebiliyim bi ayak bileğimizi görmüyoruz o kadar sık... aa ... o yüzden daha ön plana geliyo ve hani bu ameliyat belli bi yaş grubu içersinde yapmak daha ideal (DG 2/2E,37).

Valla diğer estetikler içinde onu tabii değerlendirmek ço..k güç. Herkes tabii neresi bozursa orayı düzelttirmek ister. Ama hani, bedenmi yüzmü dersiniz, yüz daha ön planda çünkü yüz, açıkta olan bi bölüm ve herkesin gördüğü bi bölüm. Bedendeki kusurlar, kıyafetlerle falan gizlene..biliyo ama yüzü öyle yapamazsınız. Dolayısıyla herkesin gördüğü biyerde..ki estetik bozukluklar bence daha önemli, onların düzeltilmesi daha ... öncelikli diyim (DG 2/5E,58).

Bir cerrah ise “estetik” yönünün öneminden çok, burun “estetiği”nin “organ fonksiyonları” gözetilerek yapılması gereken “cerrahi” yönünü öncelikli olarak değerlendirmiştir.

Burun estetiği bence önemli değildir... çok ayrı bi yere koymuyorum burun estetiğini ... tabii yüzün ortasında bi organ, milimetreler bile fark yaratabiliyo, ayrıca çok önemlide bi solunum fonksiyonu var... sadece solunum organı da değil, koku alıyorsunuz, tat almanızda büyük payı var, havanın akciğerlere giderken ısıtılması, nemlendirilmesi, mikroplardan arındırılmasında çok önemli, yani mutlaka fonksiyonlarının da gözeterek değerlendirmemiz gereken bi organ burun. Onun için, açıkçası önemli (DG 2/1E,54).

Diğer bir cerrahın, burnun az da olsa karakteri “yansıtabileceği” iması ile kurduğu burun-karakter bağlantısı, bir hastanın (DG 1/21) daha önceki “burun karakterdir” ifadesi ile paralellik göstermektedir. Bu ifadeler toplumsal söylemin ortak ifadeleri olarak değerlendirilmelidir.

Burun estetiği ... çünkü insanın görüntüsünü en çok etkileyen organ, burun tam yüzümüzün ortasın..da, ve hani ... bi miktar karakterimizi bile *ner..deyse* yan..sitan bi organ, dolayısı ile insanın hayatını bile değiştirebiliyo, burun estetiği (DG 2/4K,42).

4.1.3.2. Hastalara göre burun estetiğinin yeri / önemi

Hastalara yöneltilen “Burun estetiği neden önemlidir?” sorusuna verilen bir kısa cevap da, burun estetiği *kişinin özgüveni ve güzellikle* bağlantılandırılmıştır.

Burun estetiği işte ... *öz..güvenle* alakalı diye düşünüyorum. Güzellikle alakalı (DG 1/6K,41,L).

Burada “burnuna takmak” ve “takıntı/ saplantı” üzerinden çoğu muhafazakar kadın katılımcının, bu soruya cevap vermesi dikkat çekmektedir. Yine diğer katılımcılarla birlikte, *kişi için*, “rahatsız olma/etmesi”, “rahat ettirmemesi”, “özgüveni etkilemesi” ve burnun yüzü/ifadeyi “etkilemesi/ değiştirmesi” vurgulanmıştır.

Burun estetiğ neden önemli ... yani insanı rahatsız ediyosa ... ya ben ... takılıyodum kafam çok takılıyodu *benim* için önemliydi (DG 1/8K,25,D).

Bana göre önemli ... bi başkasıda başka biyerine tak..mıştır. Kulağına taksa onun için kulak estetiği önemlidir, benim için, burun estetiği önemliydi (DG 1/11K,48,D).

Önemlidir. Yaa, buu .. kişi..nin ... direk yüzü gösteriyo bu. Burun ameliyatından sonra yüzde cid..dii anlamda değişiklikler oluyo yani. Ki, aynaya baktığınızda değişiyosunuz (DG 1/22E,39,L).

Yani şimdi ... benim burnumdaydı saplantı, onun için önemliydi ama benim burnumda değilde gözümde olsaydı o zaman benim için önemli olan gözüm olacaktı. Veya dudajım olcaktı, mesela yarık dudaklı olsaydım atıyorum ... onu düzelttiricektim. Yani, illa burun estetiği değil, insanda, kendini bütünlüyen ve tamamlayıcı bozan, yani senin estetik algına göre bozan bişeyi, yani bütünlemek adına ... nerense, kaşında olabilir gözünde olabilir (DG 1/12K,44,D).

Yani ... insanın bu tarz bi kaygısı varsa burun diye ayırmıyo ... yani insan *başka* şeyleride takabiliyo kafasına taktığı bi kaygısı varsa ... onun için önemli o oluyo. Yok ama yaptırmak isterim (gülerek) yani ben gözaltlarımdan ... genetik bi morluğum var.

Makyaj yapmayıda *sevmeyen* biinsan olduğm için ... yani onunda şeysi yok ... yani hani ... estetik ... Michael Jacksonı beyazlatan tıp benim gözlerimin altına bişey yapamadı (gülerek) (DG 1/15K^K,35,D).

... bence yüzde en çok etkiliyen şey burun, ve hani... ilk baktığınızda yan profiliniz olsun yani, şimdi ben bakıyorum eski fotoğraflarıma ... *hakkaten* daha erkeksi belki hani o ergenliğin verdiği ... bi dönem tabii, o zamanda insan çirkin oluyo, bakımsız oluyo, kendine ne gideceğini bilmiyo. Daha böyle erkeksi, daha böyle işte ... kalın hatlıgibiymiş. Bide yüzünüzde zaten ... yaptırabileceğiniz estetik bi ... burun var, bi dudak var. Tabii şimdi işte botokslar var, elmacık ... artık çok arttı çoğaldı ama, yani, ilk ... dediğim gibi, ihtiyaç olan, ilk birinci sırada göze çarpan, burun. Sağlık açısından da çok önemli zaten nefes, olaylarından dolayı ama, benimkisi estetik amaçlı olduğu için, yüzü en çok etkileyen olduğu için, burun (DG 1/9K,26,D).

Çünkü burun çok doğru orantılı etkiliyo ifadeyi (DG 1/4K,32,L).

Yani zevk için bilmemde kişinin ... ee ... özgüvenini etkiliyosa ... ee ... rahatettiremiyosa ne biliyim yani ilerki yaşamındaki başarı için bile etkilidir bence (DG 1/17E,21,L).

Önemlidir. Yaa, buu, kişi..nin, direk yüzü gösteriyo bu. Burun ameliyatından sonra yüzde cid..dii anlamda değişiklikler oluyo yani. Ki, aynaya baktığınızda değişiyosunuz. Yani şimdi, ilk estetikten sonrada ben, hani şeyim değildi, mutlu ... mutsuz değil..dim, ama kaza geçirince ... trafik kazası geçirince burun kırıldı bu sefer, yeniden ameliyat olmak zorunda kaldım ... gerekti (DG 1/22E,39,L).

4.1.3.3. Burun estetiğinin Zamanı / Zamanlaması

Bu başlık altında hastalara üç soru sorulmuştur: soruların ikisi hastaların kendi burun estetikleri ile ilgili olarak sorulan “Burun estetiği olmaya ne zaman karar verdiniz?” ve “Burun estetiği olduğunuzda tam olarak kaç yaşındaydınız?” sorularıdır. Üçüncü soru ise hem hastalara - estetik sonrası kendi deneyimlerine dayanarak cevaplayacakları bir soru olarak - hem de cerrahlara bu konu da verecekleri cevaplarla *uzman görüşü* sunacakları bir soru olarak “Burun estetiğini ne zaman düşünmek gerekir?” sorusudur.

4.1.3.3.1. Burun estetiği için hastaların bireysel zamanlama kararları ve yaşları

Bu soruya verilen cevapların her biri bu tez için kilit önemde ve değerdedir. Zira cevaplar burun estetiği öncesi oluşmuş olan burun farkındalığı ve sürecine ışık tutmaktadır: Yanıtlarda, burun estetiğinin *planlanmış* (“kafada olan”- gerçekleştirilecek bir proje olarak) olmaktan başlayan ve *aniden* (“bir anda” gelişen) bir durum olarak değerlendirilmesine varan geniş bir yelpazede yer aldığı görülmektedir.

Biranda (gülerek) (DG 1/22E,39,L).

Ne zaman karar verdimm ... 5. sınıftan beri, dediğim gibi. Küçüklükten beri hep takardım (DG 1/2K,17,L).

Ama yok, yaptırmak istemekte, ço.k kararlıydım, bu burun yapılacak..tı hep. Bunda kararlı olmam, ortaokul değil ... bu kararı heralde ... lisede verdim ... lise diyelim (DG 1/4K,32,L).

Yani 14 yaşlarında falan *kafama* koymuştum. Sadece burnumun düzgün gözükmesi. O zaman için ... ikisinde aynı seviyedeydi benim için ... o ilk ameliyatım için. Ha ikincisi... nefes alma amaçlı oldu zaten. Kötü oldum ... şey yapıyordu ... kalbim sıkışır gibi oluyodu ... ilikinde başarısız bi ameliyat geçirmişim (DG 1/8K,25,D).

Şöyle aslına bakarsanız 16 ... 16 gibiydi bide bu karar vermemde ... hani belli bisüreç oldu , sonuçta zaman içinde belki zevkim değişir belki hani ... çok kötü biburnum yoktu ... daha öncede söyledim . Yaşım 16yken ... düşündüm çünkü ... yaşım 16ıydı , 15 yaş çok küçük bi yaş, lise öğrencisiydim. Annemede söyledim, oda aynı şeyi söyledi hani. Biraz ... gerçekten bunu *istediğme* ... karar vermem lazımdı bu ... hani, 2 Ocakta S.C. Beyle görüştükk, 10 ... 10 Şubatta ameliyat yaptık ... o süreç içinde verilmiş bi karar değildi. Böyle uzun bi..r ... süreç ve hani... karar aşamasından geçip bu noktaya geldiğim bi sonuçtu. Yenide bi karar değil. Emin olmak istedim sadece ... 16 yaş ... karar ... 19 yaşındayım şimdi (DG 1/13K^K,18,L).

Hepp var kafamda ... yani, ergen..liğimden beri var. Yok ben sana söyledim ... yaptırabilceğmi hayal edemediğim noktadaydım ben zaten, yıllarca öyle yaşadım. Sonra bi nokta geldi, artık kötü hissediyorum, çok takıntı oldu. İşte o beni ... engelleyen şeyide hallettim kendi kafamda ... dinsel bakış açımı. Beni engelleyen şey oyduu ... dini yönden, sorumlu olmaktan korktum... onu kafamda hallettikten sonra kolay oldu zaten. O cerrah olmasa başka bulurdum heralde ama ... dediğin gibi müsait ortam ... o yıllarda çok şey yok ... öyle bişey yok, oda önüme gelmiş işte, iyi bi cerrah (DG 1/11K,48,D).

Abim benimle dalga geçmeye başladığı zaman. Netleşme mi? ... 2 sene felan sürdü galibaa. Aklımda hani ...18 yaşındayken hani, acabamı işte yaptırsammi, 3-4 sene sürdü tabi bu netleşme (DG 1/14K^K,25,L).

Çok ... çok kısa bisüre önce ... abimden hemen sonra (DG 1/19E,32,D).

Ee hh ... ne zaman karar verdim? ... çalışmıyodum o dönem bi *boşluk* yakaladım... açıkçası hemen dedim oda aradan çıksın ... bu ikincisinde ... ilki böyle *değil* ... çok gariptir (gülerek) bende şey oldu ... çok ara bii böylee ... evlilik geçti başımdan ... böyle bi *depresyon* durumu ... bibuçuk sene evl, kaldım ... hatırlamıyorum bile (gülerek) evlendiğim ... 25 yaşındaydım ... zaten şey diyorum *tam* o dönemdee ... boşanmadan 2 ay sonra ... tama..miyle (kahkahayla) bir *değişim* yani (DG 1/10K,30,D).

(Ameliyattan) bihafta önce (DG 1/5K,41,D).

Ya 10 sene önce ... yaa şöylee ... burnumlan ilgili sıkıntım vardı , ben 2002 ... bittii, 2003 Kuşadası ... 2003, ikibin ... tabi o dönem, 2004 diyelim ... 10 sene olmuş tabii ... 10 sene olmuş 2004 ten sonra ... düşünüyodum ... bivesile ... kendime işimden gücümünden vakit bulup yani, olmazsa olmazım olarakta bakmadım etmedim. Ama şeyin ... o ... horlamaylan ilgili kısmı evet halletmek istiyodum ama hani, estetikte ... V., yine söylüyorum, onun olduğnu olacağını bilmeseydim, belki bi üç sene daha atardım ama olurdu, onu söylüyorum, olurdu (DG 1/21E,38,L).

Maddi imkanların elvermesinin rioplasti kararında etkisine değinen katılımcılar olmuştur.

Ancak, genel olarak rinoplasti ücreti *bir sorun* olarak lanse edilmemiştir.

Çocuklarımm ... biraz büyümüş..tü işte yani. O yaz dedimki olıyım ben bunu artıkk ... demekki ama şimdi belirli bi sebep yoktuu ... Heralde maddii sebeplerle yani ... o zaman demekki durumumuz iyiydi demekki ... eşimde heralde ... eşimde dediği hani *za..ten* biliyodu yaptırmak istediğmi ... o dönem hani *maddii* durumumuzda iyiydi

bende Almanyaya gidicektim tatilde. E hazır gitmişken dedi yaptırmak istiyosan yaptır ... demişti. Yani orda maddiyat *daha* önemli etkendi (DG 1/6K,41,L).

Lise ... lise birde ... başladı heralde öyle bişey. Yani ... meselaa en basit bişey söylüyüm ... fotoğraflarda meselaa yamuk çıkardı burnum ... bidaha onu düzeltirsinki düz çıksın veya berbere giderdik hani ense traşı yapar berber ... arkadan gösterir aynayla ... bakıyosun ... orda *büyük* bişey var yani (gülerek) *kötü* duruyo (gülmeye devam ederek). Arkadaşlarım dalga geçerdi ... lisede. Yaa tabi onlar kötü amaçla değilde yani ... hani sonuçta neden dalga geçerler ... orda bi aksaklık varki ... ben zaten bunu ... bilinçli yaptım hani arkadaşlarımın lafıyla *değil*. Ben kararımı ... yani lise 1 ya da 2 de verdim yaa .. kaç yaşında oluyorum 16 mı ... 15 ... 16 ... 17 mi ... olma yaşım 20 ... üniversitede üçüncü senemde ... yani fırsat olmadı çünkü ... ailem birazda karşı çıkardı böyle şeylere pek ... birazdaa pahalı olduğ için ... yoksa ... daha önce yapardım ... (DG 1/17E,21,L).

Yani, o genç..likk, o ilk böylee ... tiyeycır (teenager) yaşları falan derken, o yaşlarda düşünüp, işte üniversitede yaptırdım. Erteliyodum tabii, hem ben ... kendim karşılamak ... söylüyodum, şöyle söylüyodum, ilerde ... böyle bi rakamı biriktiricem sonra yaptırıcım ... hem de yaşımın biraz daha geçmesini istiyodum çünkü ... ee ... yüz..zünüzün biraz oturması lazım, burun estetiğ için. Bunu bana anlattıkları için biliyodum, annemde babamda doğru yönlendirdiler. Herşeyin zamanı geldiğinde olabileceğini, bunun, bi engel olmayacağı, anlatmışlardı. Ben sadece yaşı bekledimm, biraz para biriktirdimm, derken yaptık (DG 1/3K,27,L).

Yani ne zaman karar verdim ... sağlıkla ilgili problemim olunca ... zaten ameliyat olcaksam ... oda olsun ... yani çünkü *benimiçin* ... o dönem çok bilgili diğildim ... (DG 1/15K^K,35,D).

Benim kararım *tamamen* işte eşimin istemesiyle ilgili oldu (DG 1/20E,35,D).

Her zaman istiyoy (gülerek) *hepp* istiyodum. Bu gerçi doğru ama ... bakıldığı zaman tam onsekizimdede olmadım. 19 zumda ... yani üniversiteye başladığım zaman oldum ... öyle söylüyüm. Yani dediğim gibi sonuçta tabii ilk etapta *sağlıkta* olsa hani yaş büyüdükçe biraz daha rahatsız etmeye başlayodu isteristemez (DG 1/18E,24,D).

“Burun estetiği olduğunuzda tam olarak kaç yaşındaydınız?” sorusuna verilen yanıtlar tüm katılımcılar için değerlendirildiğinde burun estetiği olma yaşının 17-41 yaş aralığı olduğu görülmüştür. Çoğunluğu oluşturan biri genç (30 yaş altı) diğeri ise azınlıkta olan ileri yaş (30 yaş üstü) iki grubun var olduğu söylenebilmektedir.

17 ye ... girmemiştim, evet. Gerçi girmemiştim derken 1 ay vardı ... zaten 17 olacaktım... o yüzden (DG 1/2K,17,L).

18 e girmemiştim yok, hayır. Hatta biz çekindik, doktorda dediki kemik oluşumu 17de kızlarda tamamlanıyo dedi, o şekilde oldum (DG 1/9K,26,D).

Onn ... 9 du galibaa ... işte 91 liyim şimdi ... beş sene önce ... tabii (DG1/18E,24,D).

Bundan 2 sene önce ... 20 yaşında (DG 1/1K,22,L).

Tam 20 (DG 1/17E,21,L).

2007de ben üniversite biri kazandım, üniversite bir bittii, sömestiri oldu, ben o civarlarda oldum. Yani, 2007- 2008 civarı ... 19-20 de ... evet, kesin karar verdim ... (DG 1/3K,27,L).

23 ... (DG 1/14K^K,25,L).

24 yaşındaydım, işte ... o kemeri gitsin, şurdaki kemerin gitmesini istedim ... (DG 1/11K,48,D).

Şuan 32 ben burun ameliyatı olduğumda 30 yaşındaydım (DG 1/19E,32,D).

Ameliyat olduğmda ... 33. 2013 tü (DG 1/20E,35,D).

2009 desekk, 2015 ... 6 sene. 33 falan yani (DG 1/22E,39,L).

Bir yaş önce ... 37 yaşındaydım ... bi sene oldu (DG 1/21E,38,L).

Aralık doğumlu olduğm için (gülerek) 2015 Mart ... 41 oluyo (gülerek) evet ... öyle sayar *oldum* ay farkıylada olsaa ... evet (DG 1/5K,41,D).

4.1.3.3.2. Hastalara göre burun estetiğinin zamanı /zamanlaması

Burun estetiği sonrası hastaların edindikleri deneyimlere göre cevapladıkları ve rinoplasti için doğru zamanın ne olduğunun sorgulandığı “ne zaman düşünmek gerekir” sorusuna verilen cevaplardan *doğru yaş* olarak ortalama 22-25, *doğru dönem* olarak ise daha çok *lise bitimi /sonrası* ortaya çıkmaktadır.

Yaş önemli. Çok küçüklerin ... 18 bile küçük yani bi 20 ... 20 üzeri olması lazım bence (DG 1/6K,41,L).

Yani ... tıp açısından bisorun yoksa sağlıkla ilgili ... bence 18 yaş doğru ... hatta nekadar erken okadar iyi. Ben biraz ... yani 18 yaşında olsaydımda yapardım yani ... nekadar erken olsa yine yapardım ... o zaman hani direk giderdim burnumun şurası yamuk düzelt derdim hani. Böyle nasıl durcak böyle nasıl durcak doğalmı durcak onu ... onlara *hiç* girmezdim. Şuan *tam* hani bilinçli olduğum yaşta yaptım. Daha ileri yaşlarda ... yaa ben onlara ... nasıl diyorum ... *ne gerek* var diyorum (gülerek) ... zaten artık 30 yaşındasın ... yaptırıyosan bari yapta ... *genç* yapta (gülerek) ... erkenden düzelsin yani ... zaten ... o *sen..le* bibütün oluyo biyerden sonra (DG 1/17E,21,L).

Estetik olarak düşünüldüğünde ... bencee ... o yaşta kendi kararlarıyla değil daha çok ailesinin yönlendirmesiyle olcaktır ... hani *kendisii* ... bunu istediğ zaman yaptırması daha mantıklı. Meselaa benim o zamanla ortalama meselaa 22-23 yaşında olsa ... bundan biriki sene önce yaptırsaydım belki tabi daha farklı olabilirdi. O zaman yani ... *hiçç* belki ailemin ... söylediğ estetik cerrahını bile kabul etmeyip kendim hani bulup ... şuraya olcam diye kendim diretebilirdim hani ondan sonra. Kesinlikle ... 23-25 aralığı diyebiliriz ... eğer kesin yaş isterseniz (DG 1/18E,24,D).

Yani estetik ... eğer ameliyat ... benim gibi bikorkusu *yoksa* insanın ... yaş vericek olursak ... yani 22-23 ben..cee ... normal çünkü insanın ... ee ... kendine özgüveni ... etkilyen ... dış görünüşü eğer *rahatsızedici* biboyuttaysa özgüveninide *etkiler* diye düşünüyorum. O yaşlarda özgüvenini geri kazanması için ... tekrardan ... bence gerekli. *Onsekizz* bence erken biyaş ... sağlık problemi yoksa (DG 1/19E,32,D).

Yani mesela üniversiteye gitmeden önce ... lise ... liseyi bitirdiğinde ... çünkü şey varorda ... o ameliyatın bii ... *tıbbi* olarakta bii yaşı var çünkü ... tam ... tamolarak gelişimin bitmesi lazım. Nihayetinde doktor mesela 18 yaşında olabilirsin diyorsa ... burun için ... tıbbi olarak mümkünolabilecek *en erken* yaşta diyim ... çünkü o sosyalleşmeyi filan *etkiliyodur* (DG 1/20E,35,D).

18 yaşında. (DG 1/1K,22, L) (kendisi 20' sinde olmuş).

Tam benim olduğum yaş, 19 iyi (DG 1/12K,44,D).

Burun estetiği zamanı kavramından çok doğru zamanlama üzerinde duran ve mesleği gereği hastalarla cerrahlar kadar muhatap olan katılımcı, ameliyat için “kafasında ne istediğini oturtmuş”, ameliyata “hazırlanmış” bir hasta profili de çizmektedir. İki deneyimli cerrahın da (DG 2/1, 2/5) vurguladığı bu profil, “kararlı - bilinçli” ve ameliyat için “yeterince zaman ayrılmış/verilmiş” hastanın, en uygun hasta olduğu da uzman görüşü olarak tasdiklenmektedir. Doğru zaman ancak doğru hasta var ise mümkün gözükmektedir.

Burun estetiğini ne zaman düşünmek gerekir ... ee ... kafasında bişeyleri oturttuğunda insan, hani, benim buna ihtiyacım var ama, işte şunu istiyorum, diyebilmeli. Yani, kendini, tam anlatabilmeli ... isteğini, hocam, işte geldim ben, işte çok aşırı bi, şey burun istemiyorum, atıyorum, ucu kalkık bi burun istemiyorum, hani, şöyle olsun, ha bunu söylerken hasta daha sonra..dan, işte ya biraz ucu kalkık olsaydı felan. Kafasında bişeyleri oluş..turmuş, hani hazırlamış, kendini bu ameliyata hazırlamış..sa ... kendini bu ameliyata hazırlamış olmalı, ben burun estetiği yaptırcaz vee, atıyorum, güzel olucak di..yipp, kendini bunu hazırlamalı. Eğer hasta buna hazır değilse, işte ... ben, yaptırmasamı yaptırmasamı arasında gidip geliyorsa, bu işlemi yaptırmamalı çünkü o hasta mutlu olmaz, çünkü ne istediğini daha bilmiyodur (DG 1/22E,39,L).

4.1.3.3.3. Cerrahlara göre burun estetiğinin zamanı /zamanlaması

Doğru zamanı sorgulamak adına yöneltilen “Burun estetiğini ne zaman düşünmek gerekir? “ sorusuna cerrahların farklı yaklaşımları görülmektedir. “Kişi istediğinde/ ne zaman isterse” diyen cerrahlar yanında, “pişman olunmayacak kadar zaman tanınmış/üzerinde düşünülmüş” bir süreden/zamandan bahseden cerrahlar da olmuştur.

Bu tamamen kişinin talebine bağlı bişey yaa... yani, ne zaman öyle bi ... talebi varsa (gülerek) çünkü bu gerekli bişey, değilii ... (DG 2/3K,28).

Valla, bunun bi zamanı yok yani, insanın ... ne zaman istiyorsa olabilir bu ameliyatı ... (DG 2/6E,38,D).

Belli bi yaştan son..ra yapılmalı ancak, özellikle ... ergenlik döneminde çocuklar bunu çok fazla önemser ve bu geçici bir heves olabilir. Mutlaka şey yapmak lazım hani o doğru zamanı tanımak lazım, yoksa pişmanda olabilirler. Burun ameliyatlarında ... çok var ... pişman olanlar... Burun ameliyatına biraz iyi irdelemeden yaptırmış olanlar, iyi bir sonuç almış olmasına rağmen pişman, ya da iyi bi sonuç almadığı için pişman olan çok hasta var. Bir oran ... yani, dünyadaki geçer ... aslında şeyi karıştırmamak lazım, beğeni oranı çok yüksek burun ameliyatlarında, ama daha iyide olabilirdi deme ihtimalide var. Revizyon oranı yüzde 5'ler civarı, 100 hastadan 5'ini herhangi bi nedenle, küçük ya da büyük, revize edebiliyoruz yani. 100 hastadan 95 i tekrar ameliyat düşünmezken 5 hasta, işte biraz daha kemeri alınabilir mi, biraz daha kaldırılabilir mi, biraz daha şurası ince olabilir mi, hafifçe sola bakıyomu acaba ve çeşitli şeylerle çıkabiliyorlar karşımıza. Bazen çok yüksek oluyo bazen hakkaten çok keyfe keder çok milimetrik bişey içinde bişey içinde gelmiş olabiliyor (DG 2/1E,54).

Hani ne zaman yapılcağına gelince, valla bu ... insanlar genellikle, kişilikleri oturmaya başladığım..da yapsınlar bu işi. 15 yaşındaki bi genç hanımın, bi genç kızımızın, burun estetiğine takılmasını çok yanlış buluyorum, çünkü daha kişilği oturmadığı için ... bel..ki ilerde, kendisini o haliyle daha çok beğenecektir ... Kişilği oturunca, bu benim, ben bu halimi çok beğeniyorum diye..bilir ama, o yaşlarda kafada kavak yelleri estiği için, arkadaşlarla ... işte o moda dergilerindeki modellerin yüzlerine ... şeyyapabilir, merak edebilir ila öyle oluyum diye, beğeni..lmek kaygısı ço..k ön plandadır halbuki o çağlar insanın kendini geliştirme çağları, kafasının içini güzelleştirmekle meşgul olması daha önemli, hani, mesleğini kazanır, hayata atılır, toplumda daha çok beğenilmek için böyle bi isteği olabilir, bu doğal karşılanır. Kaba aşşağı olmasın derim ben ... 25 ... yaş (DG 2/5E,58).

İki cerrah ise *hastanın yaşı* üzerinden *ideal zamanlamayı* vurgulamışlardır. Yapılacaksa ameliyatın 18 - 30 yaş arası ya da yaş daha yukarı çekilerek maksimize edilecek olursa, bu zamanlamanın 18-50 arası olmasının uygun olduğu belirtilmiştir.

Burun estetiği, *her* zaman genç hastada, ben hiç çok ileri yaşlarda görmedim.Yani, gördüm..de, 2-3 tane ancaktır yani, totalde gördüğüm. Burun estetiği 18 den sonra, 30 dan önce, ve ço..k faz..la. (DG 2/3K,28).

Tabii ki de erişkinlikten itibaren yapılmalı, yani 18 yaşından itibaren yapılmalı en erken, özel durumlar haricinde, bazen çok özel durumlar, olabliyo kaza geçirmek vs. ve hani, belli bi yaştan sonra fazla yapmamakta gerekiyo, yani 55, 60 yaşları... hatta daha bile ... 50 yaş bile denebilir, çekilebilir aşşağı. Sonrasında ... Bu defa ameliyattan sonra iyileşmeyle ilgili sıkıntılar ortaya çıkabiliyo çünkü, burun ameliyatında ... iç kısım bizim toparladığımız yer ... dışındaki deriye dokunamıyoruz ... deriyi büzmek, ufaltmak gibi bişey yok. Ama şöyle oluyo... burnu ufaltığımız zaman içerden, derideki o fazlalık ... gergin, ve sıkılaşıyor kayboluyo normalde burnu oturuyo, şekli alıyo... ama yaşlılıkta bu sıkılaşıma oranı azaldığı için, sonuçlarımız daha az ... başarı sağlıyabiliyo. Bu ... tek bi örnek hani, iyileşmede zorlaşıyo, kemik kırıldıysa iyileşmesi zorlaşıyo, hani ... biçok alandan artık ... optimal başarıyı sağlayamaz hale geliyoruz ... (DG 2/2E,37).

4.1.3.4. Burun estetiğinin Hedef (ler)i

4.1.3.4.1. Burun estetiği için hastaların bireysel hedefleri

“Karar verdiğinizde tam olarak hedefiniz neydi?” sorusuna verilen yanıtlar içinde bu tez için en anlamlı olanı, hedefini net bir şekilde toplum içinde “rahat hissetmek” ve “özgüven artışı” üzerinden koymuş olan katılımcının samimi sözleri olmuştur.

Hedefim ... kendimi rahat hissetmek biraz özgüvenin artması. Hep özgüven diyorum ama ... gerçekten ... artmasını istiyordum. Kendimi rahat hissetmek istiyordum ... (DG 1/17E,21,L).

Verilen cevaplar genel olarak değerlendirilecek olursa, yine “doğal/güzel bir burun” ve “güzel olmak/görünmek” hedefi ekseninde detaylandırılan cevapların çoğunlukta olduğu görülmüştür.

Hedefim güzel olmaktı (net bir ifadeyle) (DG 1/1K,22,L).

Doğal burun (DG 1/2K,17,L).

Burnum güzel *olcak, o kemik olmayacak* diye baktım (DG 1/7K,25,D).

Şura (burun kanatlarını göstererek) biraz küçülsün *yeter* dedim yani (DG 1/5K,41,D).

Burnumun ... kemiğinin, o ... dışa çıkan kemiğin, yok olması, düz olması ... (DG 1/16K^K,61,L).

Hedef ... işte dediğim gibi ... o kanatlardan ... memnunsuzluk vardı hani işte onlar ... düzgün olsun. Aynaya baktığımda *daha* ... o zamanlar kendi çapımda ... daha iyi ... *görünüm* ... diye (DG 1/10K,30,D).

Tam olarak hedefim neydi ... yani böyle bedende kusursuz...luk...mu diyimm ... Kendime göre ... mesela ben 14- 15 yaşında da derdim, hani bacaklarım eğri, bacaklarımı düzelttirimsem ... bizim ailecek, o alınan eğitim bence. Orda ora, burda bura, bakarlar bizde ... incelenir ... Ben işte bacaklarımı yamuk bulurdum, mesela ... ben işte çok estetiğe dikkat ederim. Ben bi insanı bi bakışta direkt, haritasını çizerim. Dış haritasını çizerim ... belkide o tasarımı gücüde, belki ordan kaynaklanıyo ... heralde ordan (DG 1/12K,44,D).

Vardı aslına bakarsanız ... ee ... orijinalinden çok sapmaması benim için temel kriterdi ve hani zaten *ken..dini* beğeniyodum onun dışında böyle değişik değişik hani burun modelleri görüyoruz, işte atıyorum ... Angelina Jolie burnu yok işte Brad Pitt burnu falan gibi böyle ... belli bi saplantıyla gitmedim. Sadece orijinaline yakın ... biraz daha istediğim ölçülerde olması benim için önemliydi (DG 1/13K^K,18,L).

İlk olarak ... tabii ki o eğriliğin ... düzeltilmesi ... gerçi ... şöyle düşünüldüğ zaman ailem için hernekadar sağlık için olsa bile ... çok eski zaman olduğ için ... gerçi benim için tabii ilk önemli olan belki onun düzlüğü ... o kemiğin gitmesiydi belkide. Şimdi olcaam ... mesela şimdi diyorumya gene olmayı düşünüyorum diye ... şimdi olcaam zaman tabii ki ... şunun (eğriliğini kastederek) biraz daha ... düzelmesi olabilir ... (DG 1/18E,24,D).

Yani tam olarak *hedefim* aslında ... hani *sağlıkla* ilgili olan tarafı %40 (vurgulu) diyebilirim. Birazcık daha yüzüme ... ee ... hani %de ... aslında %30 luk kısım ... annemden geliyo (gülümseyerek) bi %30 da bende var ... diyebiliriz ... annem olmasaydı ... *hakkatten* ... o şeyaymasa ... zaten işte yarısını onun onun karşılmasının sebebi de bu zaten ... hani *tamam* yarısını *ben vercem sen* ... ol falan ... güzel..dir annemin burnu ... meraklıdır güzele aynen ... annem öyledir ... yani güzel ... güzel sever güzel olsun işte bazı şeyler ... sever yani güzeli. Yani hep *yorum* yaparkende televizyonda bişey gördüğ zaman ... haa bak şüküzdä şöyle güzelmiş aa burnuna bak hokka gibi falan ... hep bunları duyarım yani. İki çocuğında burun ameliyatı yaptırmış biri yani (gülerek) (DG 1/19E,32,D).

Hedefini sadece ve öncelikle “sağlık” olarak koyan tek bir katılımcı olmuştur.

Sağlık. Çünkü ... yani ... kimse nekötü burnun var ... *demiyodu*. Hatta ... ee ... çok beğenenler ... genelde yani o zaman ... siyah *saçlı* vesaire ... bide böyle saçlarımı çok kısa kestirirdim ... kazıtığım dönemler oldu ... yani ... ee ... *yaban..cı* ... Fransızlara daha çok benzetilirdim ... veya İtalyanlara. Hani ... *dalga* geçilen ... veya işte ... evet yaa bencede ... hani estetik ... te olcaam diyince ... evet yaa ... bencede *yap..tırmalıydın* diyen olmadı (DG 1/15K^K,35,D).

Karar aşamasından kafası karışık bir katılımcı, hedef konusunda da net olamıyor. Bu katılımcının estetiğinden de çok memnun olmadığı görülmüştür (bkz. s.171).

Hayır ... yaa, yoktu bi hedefim ... sanırım (DG 1/14K^K,25,L).

Hedef koymadığını ya da hedefi olmadığını söyleyen katılımcıların üçünün de erkek olduğu, eşinin teşviğiyle bu işin içine girdiğini açıkça ifade eden katılımcının ise ne hedef koyduğunu ne de zaten rahatsızlık duyduğunu ifade ettiği görülmektedir.

Bi bi hedef koymadım ya, burnumu yaparsam daha çok sevgilim olur demedim. Düzeltilsin ... yaa hani şöylee ... estetik olarak sadece ... öyle çok şey ... abartılı bişey olmasın, zaten onu dedim ben ... doğal olsun ... öyle sağı solu bilmemneyi olmasın (DG 1/21E,38,L).

Bi aslında ... bihedefim yoktu (çok samimi bir ses tonuyla) yani ... *orda* biraz belki ben diyer şeylerden ayrılıyo olabilirim ... bilmiyorum hani ... bu *bu kriterle* ... şeyapan ... başka görüştünüz biri oldumu ... benim ... yani hiç ... bu anlamda bişeyim *olmadı*. Dediğim gibi *kendim* birahatsızlık *duymadığım* için ... aynadan baktığın zaman ... yani ben *baktım* ... hatta *şeyy* (vurgulu ve heyecanlı) ... şeyi hatırlıyorum ... fotoraf çektim *yandan* ... *yaa* ... *nasıgözüküyoo* benim burnum diye ... işte bu eşimle ameliyat kararı verdikten sonra ... çektim. Biraz benimkisi *karambol* oldu yani ... hatta sabah şey ... kliniğe *gittiğimizde* ... hemşire hanım işte ... girişleri yaparken ... direkt böyle soruyo işte ... *şuu* ... *şuu* ... ee ... dedi siz dedi ... hani sabahsabaha geliyim bi ameliyat oluyum dediniz ... *hakkatten* *öyle* dedim yani ... geldim ... bi ameliyat ... beni *bikesinn* (gülerek ve çok vurgulu) (DG 1/20E,35,D).

Kendime bi hedef koymadım, ben o andaa, ben ameliyat olmak istiyorum dedim ve yattım yani çünkü, burda şey, ben, doktoruma güveniyodum. Tanıyodum ... ama, başta söyledimya hani, birebir görüşmeye gidilmeli. Orda, sonuçta siz doktorla görüşürken, bi şey olur, bi elektrik alırsınız, hani, bu çok önemli. Güvenmelisiniz (DG 1/22E,39,L).

4.1.3.4.2. Burun estetiği için cerrahların hedef(ledikleri)

“Burun estetiği ameliyatında hedef nedir?” sorusunu rinoplasti üzerine uzmanlık tezi yazmış olan katılımcı cerrahın *kendi ağzından* özetlemesi bu tez için söz konusu cerrahın ulaşılamayan tezinden çok daha iyi bir kaynak olmuştur. Genel olarak öncelikle “nefes alabilen” daha sonra ise “mutlu/memnun eden” ve “normale yakın” görüntüde bir burun tarif edilmektedir.

İşte en güzel soru bence, şuana kadarki. En zor daha doğrusu, yani, hepsi güzelde soruların. Bi standardı yok ... yani ... standardı var aslında, işte üçler kuralı, aynaya baktığınızda alın, burun ve dudak aynı oranda olacak, nazalabial dediğimiz burun ucunun açısının bayanlardaki derecesi aşağı yukarı nedir, erkeklerdeki derecesi bellidir. “Orbital line” dediğimiz kaşla ... çapraz baktığınızda, kaştan burun ucuna kadar bi çizginin takip edilebilmesi gerekiyo, onun ... bi yerde kesintiye uğramış olması ameliyat bulgusudur ve bizim en kolay ameliyat olup olmadığına anlamamıza, onu ele veren şeylerden biridir. Dolayısıyla yani, standart bi burun güzelliğinden söz etmek biraz güç,

bununla ilgili çok fazla yurtdışında çalışmada var. Yani aynı kişinin similasyon çalışmaları ... işte burnun açısının 115 derece, 110, 120 diye girilmiş, genel beğenilerden söz etmek mümkün ama, uyumlu olması yani, en basit tanım bence yüze uyumlu biburun, matematiksel şeyleride var aslında tabii ama ... Oranlı olması lazım. Burun tek başına şekil olarak çok güzeldir ama yüze baktığımızda küçükte olabilir, illa büyük olması gerekmez. (DG 2/1E,54)

Burun estetiğ ameliyatında hedef, *daha* iyi yapmaktır. Asla mükemmellik diye bi hedef seçilmemelidir, çünkü bu insanı... ee... gereksiz işlemler yapmayada zorlayabilir. Ama daha iyi bi burun elde etmek için, normale yakın, şey bu olmalı, nor..male yakın. Atıyorum, bi ölçü veriyim, buna örnek olsun diye. Ee ... nazoseptal açı dediğimiz, dudakla burun ucu arasındaki açı, erkeklerde 90-95 dereceyken, bu kadınlarda 80 dereceye kadar, 70- 80 derece olabiliyo. Siz, bunları bi erkekte 70 e felan çekerseniz, çok kötü olur, burnu havada, kalkık bi erkek, toplum içindeki tabiriyle ... domuz burnu. Bundan dolayı, hapse gidebilirsiniz yani ... mahkemelerde sürünebilirsiniz. Bildiğimiz ... hapislik yokda, mahkemelik, çok davalık şeyler var (DG 2/5E,58).

Hedef, yüzüyle uyumlu, nefes alabildiği, cinsiyetiyle uyumlu ve ... tarzıyla uyumlu ve uzun vadede çökme, dönme, düşme mandalla sıkılmış görünümü yapmıyacak, bi burun olması lazım (DG 2/6E,38,D).

Etraftan, dışardan bakıldığında ... doğal durmayan, yapay herangi bir ... hatası, hata diyelim ona ... o olmamalı, mutlaka nefes almasını etkilememeli hatta daha iyi almasını sağlayacak bir müdahale yapılmış olmalı...(DG 2/2E,37)

Ee, has..ta..yı memnun edi..cekk, hastanın *en* yakını eşiyse ... veya çevresini memnun edi..cekk vede birde cerrahi memnun edicek bir burun olmalıdır, direk bir çizim yapmak doğru değil bence. (DG 2/4K,42)

Kişi mutlumu değilmi ... zaten ... fonksiyonel bi amacımız yok çünkü (DG 2/3K,28).

BÖLÜM V

BURUN FARKINDALIĞI EKSENİNDE ANALİZLER

5.1. Burun Farkındalığı

Burun farkındalığı başlığı, bir sonraki başlık olacak olan *burun algısı* öncesinde *başı çekecek olan* ve tezin omurgasına şeklini verecek olan asıl bölümdür. Cerrahlara yöneltilen “Sizce hayatlarının en çok hangi evresinde insanlar burunlarından rahatsızlık duyuyorlar? Genellikle ne zaman ‘burunları’ nı fark ediyorlar. Size ne zaman geliyorlar?” ve hastalara yöneltilen “Burnunuzdan ne zaman rahatsızlık duyduğunuzu fark ettiniz? Kaç yaşındaydınız?” sorusu bu tez için kilit sorulardır.

5.1.1. Cerrahlara göre burun farkındalığı

Cerrahlara göre, “fark etme” ergenlikle, “şikayet etme ve cerraha başvurma” ise ergenlik dönemi “peşinden” ve en yoğun 20-30 yaş aralığında olmaktadır.

Kesinlikle ... burunlarından rahatsız oldukları dönemler, ergenlik..ten, yetişkinliğe geçiş dönemi (DG 2/5E,58).

Rahatsızlık ... er.genlik döneminde. Ergenlik döneminde farkediyolarda ... bize de ergenlikten çıkışta geliyolar. Çıkış ... yani 20 ... 19, 20, 21, 22, kendi paralarını kazanmaya başladıklarında geliyolar. Anne baba parasıyla ... var..sa parası geliyo tabii (DG 2/6E,38,D).

Ergenlikten sonra bence. Ben, hiç çocuk ... yani o kadar yarık damak dudak yapıyoruz mesela, bu yarık damak dudak hastalarının burunlarıda zaten, onlar şeydir, müdahale edil..mesi gereken, sedil noo.vz (saddle nose) adını verdiğimiz hastalarda, onlar zaten yapılması gereken hastalar, ama hi..çbirinin um..runda değii..l (gülererek) bence dünyaa ...Yaptın ya da yapmadın (DG 2/3K,28).

Genellikle çok büyük bi çoğunluk ergenlik döneminin peşinden bunu şikayet etmeye başlıyo ve, 20 ‘li yaşlardada bu maksimum düzeye ulaşıyo. Evet genellikle ... 16, 17 yaşından itibaren gelenler var ama yoğunluk, baktığınız zaman 20, 30 yaş arasında. Ondan sonra bi düşüş var. Yani, çok büyük olasılıkla bize erken gelmeselerde çoğunlukla okul zamanı farkediyö zaten, belli bir, özellikle karşı cinsle bir, belli bir ilişki düzeyinden sonra, bir beğenmek, beğenilmek ... bu, beklentiler geliştikçe ...olgunlaşmayla beraber, burundaki bir fark, sıkıntı dikkat çekiyo belki alay konusu oluyo arkadaşları tarafından, ordan başladığından eminim ama onlar çoğu kez o yaşta gelmiyolar, çünkü zaten gelsede müdahale etmiyorum ... ama erişkinlikle beraber, birazda maddi durumuda eğer, kişinin uygunsa, genç yaşlar çok sık olarak ... bu işin yapıldığı yaşlar, yani anlattığım gibi sosyal, işte evlenmek vs. beklentiler gibi durumlarda beraber, genellikle 18, 20 yaş itibarıyla ameliyatlar çok daha sikoluyo, ilk 20 - 30 yaş periyodunda. İlk 10 sene içersinde, daha sikoluyo... (DG 2/1E,54).

Şu anda daha çok gen..ç nesil, yani işte, 20-30 yaş arası, yirmili yaşlarr, en çok ameliyat olan yaş grubu, ama zaten 18 yaşından önce yapmadığımız için, bence işte bu ergenlik çağından itibaren ... evet zaten yapmıyorum gelselerde (DG 2/4K,42).

5.1.2. Hastalara göre burun farkındalığı

Hastalara yöneltilen “Burnunuzdan ne zaman rahatsızlık duyduğunuzu fark ettiniz? Kaç yaşındaydınız?” sorusuna verilen cevaplar dikkate alındığında, sorunun biri rakamsal diğeri zamansal/algısal iki ayrı kolu olduğu görülmektedir. Soruya verilen cevaplar, soruda ilk sırada gelen (*ne*) zaman değil de (*kaç*) yaş üzerinden değerlendirildiğinde, katılımcıların yoğun olarak “lise ile birlikte” ve 14 -15 yaş arasında olduklarını belirtmiş oldukları; çoğunluğun ise zamanlama olarak 12-30 gibi geniş bir yaş aralığında “burunlarını fark ettiklerini” ifade etmiş oldukları görülmüştür. Bu soru bu şekilde iki kollu değil de, cevaplanması istenen sadece rahatsızlık duydukları yaşın belirtilmesi - “Kaç yaşındaydınız?” - şeklinde sorulmuş olsaydı rakamsal olarak ortaya çıkan veriler çok bir şey ifade etmeyecekti. Ancak, bu noktada ortaya çıkan *fark etme yaş aralığının* bu kadar geniş olmasının nedenlerinin sorgulanması gerekliliğine işaret eden ortadaki rakamsal veriler, “rahatsızlık duyma/duymama” ekseninde aranacak cevaplarla tezin gideceği yöne de işaret etmektedir.

Soruya verilen cevaplar yaş üzerinden değilde “rahatsızlık duyma” üzerinden değerlendirildiğinde, iki tanesinin ön plana çıktığı dört grup hasta olduğu görülmektedir. Öne çıkan ilk hasta grubu “aslında rahatsızlık duymadım/ duyduğumu söyleyemem” ifadesini birebir kullanırken, buna zıt olan diğer öne çıkan grubun katılımcıları ise “rahatsız olduklarını” yine aynı şekilde ifade etmiştir. Üçüncü grup, burunları *başkalarının burnuna kıyasla* dalga geçilen ve iç çelişkiler yaşayan *mutsuz* hastalardan oluşmaktadır. Dördüncü grup ise burunlarını sadece “fark ettiklerini” kabul eden ama yaşadıkları tüm süreci “çok farketmeden /ani gelişen” bir durum olarak *algılamış* ya da soru üzerine bu şekilde *amlamlandıran* katılımcılardır.

Birinci grupta, erken yaşta rinoplasti olan iki kadın (ikisi de 17 yaşındayken) ve geç yaşlarda rinoplasti olan iki erkek kardeş (ikisi de 30 yaş civarındayken) katılımcı bulunmaktadır. Kadın katılımcıların “aslında rahatsızlık duymadıklarımı”, “anne” ya da “abla” faktörüne bizzat değinerek işaret etmeleri, birinde *dışarıdan bir zorlama* diğeri ise *teşvik* şeklinde bir ayrımının da yapılabileceği ama ikisinde de bireyin dışında bir müdahalenin söz konusu olduğu bir durumu göstermektedir.

Ben rahatsızlık duymadım aslında. Çevresel faktörlerden dolayı ... benim ablam... ablamında burnu estetikli, iki ablamında ... onlar daha çok, beni zorladılar bunun için. Zorladılar... hı hı (evet manasında) ... yani daha sonradan bende düşündüm ... evet etkileri *benden* daha büyük ... Onlar olmamış olsaydı düşünürmüydümm? ... Hayır (net ifade) (DG 1/1K,22,L).

Yani ben, aslında çok rahatsızlık duymuyodum (...) *Annemm* ... daha çok teşvik etti (DG 1/9K,26,D).

Benzer bir durum, burnularından “rahatsızlık duymadıklarını” ifade eden iki erkek kardeşin anlatımlarında da görülmektedir. Burada kendisinin değil de “eşinin rahatsız olması/rahatsızlık duyması” sonucunda *dışarıdan gelen bir baskı* ile rinoplasti olan bir abi ve bu abinin örnek teşkil etmesiyle beraber annelerinde bunu *teşvik* etmesi sonucunda, *kadın eliyle/teşviğiyle* ameliyat geçiren iki kardeşten söz etmek mümkün gözükmektedir.

Valli ... ben ... *çokk* ... *rahat..sızlık* duydumda diyemem *aslında* bundan çünkü ... çok rahatsızlık *duysamm* ... gözümü karartır daha erken olurdu ama ... ee ... ya evet benim burnum kemerliymiş belki *daha güzel olabilirdi* ... *dediğim* ... yirmi ... yirmili yaşlar diyebilirim ... ve otuzumdada ameliyat oldum ... bi on senelik süre var ... yani *çokk* rahatsız etseydi mutlaka olurdu demekki. Yirmili yaşlarda ... bi farkındalık oldu yani evet ... burnum işte biraz kemerli ... işte babamlar amcamlar ... yarın bigünde demekki böyle ... olucaam ilerde ... *dediğim* ... ve hani o burnumda *çokk* ... tabii ki oo ... Karadeniz ... Doğu Karadenize özgü bir ... burnu yapısı ancak evet yarın bugün böyle olcaktım dediğimde oldu (DG 1/19E,32,D).

Lisede falan ... *hiç hiç farketmedim*. 23-24 yaşında ... uzunburun olayı ama ben onu ... *kafaya takmadım* 23-24 yaşında yani. Bidahadaa ... işte ... bu *nefesalma* problemi şey ... devreye girdiğinde ... Yani 30 diyelim. Ben yine ... benim birahatsızlığım aslında yoktu ... kendimin değil eşimin ... rahatsızlık oda işte *dediğim* gibi yani ... “iyi ama *daha* iyi olur” ... (eşinin) ifadesi (DG 1/20E,35,D).

İkinci grupta ise “rahatsızlık duyma” değil de aksine burnunu “normal” olarak adlandıran ama “sevmiyodum”, “hoşlanmıyodum” ifadeleri kullanan katılımcıların bu sevmeme ya da hoşlanmama durumunun burnun ergenlikte şekil almasıyla/şekliyle beraber olduğu görülmektedir.

Yaa burnum ... ben zaten kendimi bildimbileli sevmiyodum ... yaa böyle bii ... aman aman rahatsızlığım yoktu aslında ama profildende bi fotorafım *yoktu* yani çünkü şurayı (burnunun üstünü göstererek) *sev..miyodum* (DG 1/7K,25,D).

Hımm ... sanırım bu bende hep vardı ama ... ee ... en yoğun ... en yoğun lise dönemleri, 15 16 17, sanırım. Anlamadım hiç ... hiç çocukluğumu hatırlamıyorum. Rahatsızlık ... derken ... dış ... görüntüyümü ... ben nefes olarak düşündüm ... yaşları ... yoo, çocukluk yine yok, yine böyle ergenlik ... yine böyle ... tam böyle deli çağları ... daha farkında olduğun ... yaşlar ... Haa, hiç öyle bilmiyorum, no.. normal ... burnumda kemer vardı, şu gördüğünüz düz nokta artık kemerliydi, ondanda hoşlanmıyodum (DG 1/3K,27,L).

Yani bilinçli olarak hani bihayat görüşüm olduktan sonra ... nasıl diyim lise ... lise çağlarımda ... lise birden itibaren ... hani yavaş yavaş ... anlıyosun neyin neolduğnu (DG 1/17E,21,L).

Bir diğer grupta yer alan ve de annesinin burnunu beğenmemesine tepki olarak (DG 1/11) ya da annesine olan tepkisinden (DG 1/5) veya abisi tarafından burnuyla dalga geçilmesine tepkisel (DG 1/8) yaklaşarak, içsel çelişkiler yaşayan ve mutsuz olduklarını ifade edenler ise üçüncü grubu oluşturan hastalardır.

Valla bi ... 8-10 sene var heralde ... işte diyorumya resme bakarken ... anneme çok benzediğimi ... anladım. Çok resmi yok zaten bende . Feysbuk.a ... feysbuka *girmeye* başladıktan sonra oda ordan resimler falan paylaşıyordu falan. Valla işte Sena 14-15 yaşında ... bi heralde 4 yaşında falandı ... önceden meselaa *çokk* ... telefonda falan görüşüyodum ... çocuğm olduktan sonra *çokk* görüşmemeye başladım. Sonra dedimki aa dedim ... bayaa bi benziyorum heralde dedim ... öyle biiçimden geçirmiştım ... ciddii bişey yoktu. Asıl ciddii 4-5 senedir ... o aralarda ... ben bi gidiym ameliyat olıym dedim ... hani ben kemiğm *ellensin* istemiyodum *kor..kuyodum* açıkçası. Ameliyatımdan bir hafta *önce* şey gördüm ... sadece burunucu ellenebiliyo diye ... gittim hemen oldum zaten (gülerek) o aradada (DG 1/5K,41,D).

İşte öyle oldu, kemik çıktı hafif ergenlikte ... o zaman. Sadece kemik çıktı ... böylee ... yandan falan bakıyorum burnuma ... mutsuz oluyorum (DG 1/11K,48,D).

14 yaşındaydım. Büyük abim burnumla dalga geçmeye başladığı zaman ... Ne kadar da yamuk burnun ... abim sürekli dalga geçiyodu. Aramızda 10 yaş var... hani hep böyle ... ne kadarda çirkin burnun var, o ne biçim burun, işte tam Karadenizli..sin, hiç annenin genlerini almamışsın ... diye diye benim aklıma senelerce bunu soktu, soktu. Ufaktım zaten bişey diyemiyodum işte. Yani, bakıyodum aynada hani, yaa evet hakkatten işte bozuk, söyleye söyleyede... (üzüntülü bir ses tonuyla) çok fazla beynime girdi. 18 imi doldurdum, hani ... estetik olmak istedim ama sonrada hani ... istemedim ondan sonra hani ... istedim istedim istemedim istemedim hep böyle bi yani çelişkilerdeydim. Bitek abim ... abim ... oda hani uyuzluk olması için yani, tek sebep o yani. Etmişş ... Beni uyuz etmişş ... burnumdanda belli olduğu üzere (DG 1/14K^K,25,L).

Dördüncü grupta yer alan ve “işin içinde olan” (sağlık çalışanı, cerrah gibi) ya da önceliği sağlık olan - ergenlikte burun şekillenmesiyle birlikte daha çok nefes problemi yaşadığını hisseden ya da başka bir estetik müdahale geçiren/geçirmiş olan katılımcıların ise “rahatsızlık” veya bunu ima eden hiç bir ifade kullanmadıkları, sadece “fark ettiklerini” ya da “aniden olan biten” bir “fark etme” olduğunu ima etmişlerdir.

14 - 15 ... iş te *o ergen..lik* dönemi ... lise (DG 1/6K,41,L).

Eemm ...14’ de başlıyo ... 19 ‘da oldum zaten (DG 1/12K,44,D).

“... benim burnum ... yani ... heralde büyüdükten sonra (gülerek) farketmeye başladım (DG 1/17E,21,L).

Ne zaman ... hor ... horlamaylan ilgili hani var ... ya annemin dünyadan ... dediğm gibi garibin haberimi var, 8 tane çocuk ... kendim farkediyorum, kim farkedecek ... ben *bildim* (bileli dediğm gibi, far..kedyorum ama bunun üniverstede ... bir 96 yılını söylerseniz kaç yaşınday..mışım, 19, 18 - 19 yaşında filan fakettim (DG 1/21E,38,L).

Yaa hani çok ... 9 sene önce işte. Hiç öyle bişeyimiz yoktu ... yani, Trabzonda. Hani o çok böyle, *bir..denbire* olan bişey. Yaa, hi..ç... Ben, o ameliyatı olana kadar bile, aman gidip burnumu yaptırdım işte doktora, o hocayla konuşuyım ... işte şeyi yoktu, hani ... gelen doktorlarla..da, meselaa plastik cerrahlarlada çalışıyosun ama, hocam burnumu yap falan öyle bişey yok..tu, o *anda* gelişen bişeydi. Hocam burnumu ne zaman ameliyat ediyosun, şimdi ediyorum, ben direk yattım, yani. O *anda* gelişen bişeydi (DG 1/22E,39,L).

Ayrıca, ailesinde kendisinden önce burun estetiği yaptırmış bir yakını - anne /abla/ teyze /baba /amca /kuzen - olan hastalarda veya düştüğünü/çarptığını söyleyen ve buna insanların

verdiği tepkileri anlatan hastalarda da bir şekilde rinoplasti düşüncesinin şekillendiği görülmektedir.

Ee ... yaa benim burnum ortaokuldan böyle çıkıktı (eliyle yükselti gösterir gibi yapıyor) sonra tak ... *tımm* böyle ... bütün arkadaşlarımın burnuna baktıktan sonra benimki büyük geliyodu ... yani ortaokul falan ... 13 felandır... (DG 1/2K,17,L).

Ee ... Kaç yaşındaydım ... Düşük..ten ... 2-3 sene sonra daha böyle bi büyüme çağına ... girdim. İşte ... 9 yaşında falan düştüğümü ... düşünürsekk heralde bir 11-12 yaşlarında falan ... 12 yaşlarında diyelim *farkına* varmaya başladım (DG 1/8K,25,D).

Yani (gülerek) ilkokuldann ... bu yana vardı. Bide benim şey vardı ... düşmüştüm ben çok ufakken yani ... bi yaşında falan olabilir ... biriki yaşında. Ee ... benim bu düşmeyle alakalı ... soğuklarda benim hep burnum kızarırdı ... meselaa şuan bile ... normalde şu soğuklukta bile hep kızarırdı ... meselaa hocalarım *havuç* falan derdi bana. Yani o zamanda berii, bifarkındalık var (DG 1/18E,24,D).

Orta ... okulda. Aslında ufakta bi kaza geçirdim. Sanıyorum 12 yaşında falandım. Havuzda ... yüzerken havuzun şeyine çarptım, ee ... taşına çarptım, ondan öncede ... tamam hani çok düzgün biburnum olmamakla beraber, hiçbi zamanda kötü bi burnum yoktu yani. Çocukluk fotoğraflarıma baktığımda son derece düzgün olduğunu görüyorum burnumun ama o ufak kazada bayaaa bir, imaj değiştirdi. Tıbbi bi müdahale edilmediiii ... buz koymak..tan başka. Herangi bi kanaması falan filanda olmadı ama, soradan. Sonradan dedik kırıldıda acaba yada çatladımı acaba, bizmi atladık falan gibi, çünkü sonrasında, hani işte buzu muzuyu koyup ... hani şey ... müdahalemizi yaptıktan sonra, baya bir kemik çıkıntısı biranda, oluştu yani. O olaydan sonra, kısa bisüre sonra oluştu yani. Ben o olayı yaşadıktan sonra , beni gören aa ne oldu, burnun mu kırıldı falan, tepkileri verdiler yani ama ... anne tarafında bi burun durumu var, benim teyzelerimde burunları hepşi şeydir yani, göze çarpar. Onun için anne tarafından galiba benim burnum dedim (DG 1/4K,32,L).

Uzmanlara göre çocukta olmaması gereken bu burun farkındalığı, kişi *düşüğünü bildiği* için gelişmiştir. Son hastanın sözlerinin devamında kendisinin buna vurgu yaptığı da görülmektedir.

... kendim için ben çokk ... *değildim rahatsız* ... meselaa burnu ile ilgili rahatsızlık olan bi insanı *çokk* etkiler tabii ki burundan estetik olduğunda veya başka biyeriyle ilgili rahatsızsa ... orta düzeyde rahatsızdım yani öyle çok ... yani bide şey vardı hani bende ... *düşürül..düşümü* bildiğim için belki ama bende düşürül..*mediğmi* bilseydim hani direk belki hani öyle olduğunu bilseydim daha üst düzeyde birahatsızlık olabilirdi ama hani ben ... sonradan olan bi bozukluk olduğunu ve 18 yaşından sonra düzelceğini bildiğim için ... birazcık daha ... çok rahatsız etmiyodu beni ... çünkü düzelcekti. Ama normal olsaydı belki *hiç* düşme olmasaydı yani doğuştan öyle olsaydı belki durum daha farklı olabilirdi ... tabii. Biraz daha ... takıntılı olabilirdim ... kesinlikle ... (DG 1/18E,24,D).

Düşmeler/çarpmalar söz konusu olduğunda ise genel olarak uzmanların bunları “burun estetiğinin bahaneleri” olarak gördükleri anlaşılmaktadır.

Bunu pek ... kabul edemiyoruz biz, onlar ona bağ..lıyolar, hat..taa kendilerini buna inandırıyor..lar, fakat hekim olarak biz, bunun travmatik olup olmadığını *hemen* anlarız. Bunun için *filme bile* ihtiyaç duymayız. Seneler geçmiş olsada çünkü yüz kemikleri kaynamaz. Vücudun diğer kemiklerinde bi kaynama vardır ama yüz kemikleri

hiçbiri kaynamaz ... yıllar sonra bile bir ... film çekseniz, normal, düz bi grafi, onda bile kırık hattını izleyebilirsiniz. Dolayısıyla kırık olup olmadığını anlamak çok kolay, yani küçükken olup olmadığını anlarız. Şöyle oluyo diyelim, eeh ... İnsanların burnu ... yani, en güzel dönemi diyim, işte ... olgunlaştıktan, son haline geldikten sonra, ama ondan sonra, çeşitli travmalara maruz kalabiliyo, bunların hepsi illa kırık olması gerekmiyo ama o travmalar burnun şeklinde az çok bozukluklar yapabilir, yani bu ha..yır ... yok diyemeyiz, en azından ... içinde ... Şöyle oluyo, burnumuz kemik ve kıkırdaktan yapılmış bi organ, bir basit düşme bile kıkırdakta bi çatlamaya, bi bükülmeye, eğilmeye sebebiyet verebilir. Dolayısıyla, burnun içersindeki uyum bozulursa, bi tarafı, şekil bozukluğ şeklinde ortaya çıkabilir. Bunların hepsi burnun tıkanıklığı yapmadığı için, fizyolojik olarak bi anlam, taşımiyo. Hastaların sağlığını etkiliyecek bi durum değil. Ama, bunların şekil bozuklukları, ufak tefek yaptıklarını, düşünüyorum. Bu kadar fazla burnla meşgul ... değılseniz, onları görmezsiniz bile (DG 2/5E,58).

5.1.3. Burun Algısı (Çevresel ve Dönemsel Etmenler)

Burun algısında hem çevresel (aile, arkadaş, iş, eş) hem de dönemsel (çocukluk, ergenlik, yetişkinlik) etmenler olduğundan yola çıkılan bu bölümde, dönemsel etmenler sırasıyla *çocukluk*, *ergenlik* ve *yetişkinlik* olarak başlıklar altında ele alınacak; söz konusu olan her bir dönemle ilgili çevresel etmenlerle birlikte değerlendirilecektir.

5.1.3.1. İlk devre: Çocukluk – Ergenlik(dönem); Aile – Arkadaş(çevre)

5.1.3.1.1. Çocukluk ve aile çevresi

Tüm katılımcıların çocukluk-burun farkındalığı sorgulanmış, ailelerinde burnun-estetikli kişiler olup olmadığı sorusu yöneltilmiş ve sayı belirtmeleri istenmiştir.

5.1.3.1.1.1. Çocuk ve burnun ilişkiselliği hakkında Cerrah Görüşü

“ *Çocukluk ve burnun farkındalığı* hakkında, siz ne düşünüyorsunuz?” sorusunu “herkesin ortak hikayesi” şeklinde cevaplayan cerrahlar, böyle bir ilişkiselliğin olmadığını, çocuklukta burnun çocuk tarafından hiç farkedilmediğini ve burnun zaten çocuklukta - genel olarak - güzel olduğunu söylemiştir.

Ben ... genellikle herkesin ortak bi hikayesi vardır, çocuklukta yoktu sonradan oldu diye, buda normal aslında... gelişimine ergenlikle birlikte oluşturan ve tamamlayan bir organ. Ergenlik birlikte ortaya çıkması bunun...burnun değişmesi... ergenlikle birlikte oluyo. İnsanlar bunu genellikle başka şeylere bağliyolar, işte aslında burnum çok güzeldi, küçük bir çarpma geçirdim böyle oldu, küçük bi kaza geçirdim böyle oldu, top geldi böyle oldu. Bunlarında tabii bi payı vardır, kazalardada burnun değişebilir ama, birçok insanda aslında burundaki o kemerin, burnun ucu düşüklüğünün genetik bi etkisi var, bunlarında ortaya çıkması doğar doğmaz hemen olmuyo, daha sonra oluyo ... (DG 2/1E,54).

Yani, dediğim gibi, çocuk yani bunun, burnun, güzel bişey olduğu , güzel burna sahip olmak ... arzusu, kendindeki burnun yetersiz, çirkin olduğunu düşünmek veya takıntıya çevirme hali, çoğunlukla ortaokul liseden önce çok fazla olan bişey değil, bence. Yani, hani, dikkat çekebilir kötü bi burun dalga geçilebilir, şaka yapılabilir ama, hani bu güzeldir değildir, ben bunu düzelttirdim, işte ya bilmem kimin burnu çok güzel, keşke böyle olsun benimkide diye bihissede kapılmak genellikle biraz daha ergenliğe doğru olan bişey (DG 2/2E,37).

Ben..ce , yok yani, öyle bi farkındalıkları yok, kendilerini öy..lee, kabul etmiş ve mutlular bence, sıkıntıları yok. Ya..da şöyle, çocukken tabii ki, ço..k dalga geçilsee, hani toplumdaki dışlanılsa ... böyle hastalar, mesela dudak yarıkları, böyle olabiliyo yada damak yarıkları konuşamadıkları için, dahaa sıkıntı çekiyolar ama, burnun, daha arka planda, kalıyo ... bu tarz hastalarda (DG 2/3K,28).

Çocukken çok farkında olduklarını düşünmüyorum, zaten, ergenlikle zaten burnun yapısında çocukken farklı, ergenlik..te daha farklı, gelişiyo. 18 yaşına kadar işte bu kemik yapısı vesaire oturuyo ... ee ... çocukken burunlarıyla sorunları olduğunu düşünmüyorum, bana öyle biri gelmedi ama mutlaka vardır tabide, öyle çok sık görüldüğünü zannetmiyorum (DG 2/4K,42).

Valla çocuklukta burnun farkındalığı bence hiç yok. çocuklar burnla hiç ilgilenmiyorlar. Bide şundan, burnun gelişimini 17-18 yaşına kadar sürdürüyo. Yani, daha erken yaşlarda burunda, ufak tefek bozukluklar..dan sözedil..see bile, biz hekim olarak o yaşlara kadar beklenilmesinin taraftarıyız ... çünkü ... ergenlik çağında, yani buluş çağına girerken çocukların biraz, vücutlarındaki değişimler, yüzlerindeki oransal değişimler olabilir ama, burnun oturması, gelişimini tamamlaması o yaşlara ... 17 yaşın sonuna kadar ... sürüyo. O yaşlardan önce estetik yapılmasını son derce hatalı buluyoruz ... (DG 2/5E,58).

Çocukken burnun kıkırdak yapıda olduğu için daha çok, bütün çocukların burnu güzeldir. O yüzden bi farkındalık olmaz, hiç (DG 2/6E,38,D).

“Ailenizde burnun estetikli var mı?” sorusuna dört cerrah (DG 2/2, 2/3, 2/4, 2/5) “yok” cevabı verirken rinoplastili bir cerrahın annesinin de seneler önce burnun estetiği yaptırmış olması ve anne tarafında bir çok estetikli burnun olması da dikkat çekicidir.

Ha annem var, rahmetli annem burnunu yaptırmış zamanında. Bindikoğluna yaptırmış, estetikli tabii, estetik için gelmiş İstanbula Adanadan, burnunu yaptırmış ... atmlı..ış altı falan, 66da yaptırmış, bayaa eski. Bindikoğlu... Adanadan gelmiş ... burda ünlü Mındikoğlu varmış, soyadı Mındikoğlu, anlatırdı ... plastik cerrah değildi, kulakburnun boğazcı galiba. Bizim bütün ailenin kemerli aslında, anne tarafının dedimya... annem oldu, teyzem oldu ... anne tarafında var, evet. Ben kendi kuzenlerimin en az 4 tane kızını ameliyat ettim, kendi kuzenlerimi. Hepsini estetik yaptım (DG 2/6E,38,D).

5.1.3.1.1.2. Çocuk ve burnun ilişkiselliği hakkında Hasta Görüşü

“Çocukluk ve burnun farkındalığı hakkında, sizin çocukluğunuza dair bir anınız var mıdır?” sorusuna sadece burnu alay konusu olan (DG 1/1), ailesinde daha önce burnun estetiği olan (DG 1/2), ya da çocukken *düşüp de* bunun farkında olan (DG 1/8) katılımcılar, böyle bir farkındalık olduğunu verdikleri ifadelerde dillendirmiştir.

Yani...şaka yaparlardı (yüzünde acı bir gülümseme ifadesiyle) durmadan... (burun estetikli ablalarını kastederek) ... burnunu çek (emir verir gibi) etrafı göremiyorum (sert ses tonuyla) ... onlar o zaman estetikliydi, evet (DG 1/1K,22,L)

Evet ... o kadar ... şeydi, hatta pardon ... 3. sınıftaydı kemik çıkmıştı , bende koşarak aynaya bakmıştım burnumda şukadar küçücük kızarıklık vardı ... o zaman farkettim ... o geliştikçe büyüdü zaten. 3. sınıftayken fark etmişim, evet... gözlemledim, baya farkındaydım. Farkediliyordu ama ... çok böyle yansıtmıyolardı. Diyodum, rahatsızım diye bahsediyodum. (DG 1/2K,17,L)

Yani tabi hani ... bi anım yok ama hani geçmişe baktığımda, çok..ta ... parlak şeyler ... hissetmiyorum yani, hani. Mutlakaa oluyodu ... hani burnu neden böyle falan ... düştünmü ... diye sorularr ... Zaten burnum çok düzgündü ... sonradan olan ... çünkü çok acayip derecede kemikli ve kavis..liydi düştükten sonra ... kırıkken burnum ... bitarafa doğru ... yani kırık şöyle ... şutarafada şöyle ... yamuktu yani ... yatıktı ... (DG 1/8K,30,D)

Çoğunluk çocukluklarında burun farkındalıklarının olmadığını ve hatta - cerrahların da işaret ettiği gibi - burunlarının o zaman için *güzel* ya da *çok güzel* olduğunu söylemişlerdir.

Çocukluğumda, hayır, yoktu (DG 1/9K,26,D).

Aslaa yoktu (DG 1/14K^K,25,L).

Burunla ilgilimi ... herangi bi ... *hiçbiyerimle* ilgili ... bısıkıntım yoktu. Gayet rahattım ... (DG 1/3K,27,L).

Çocukluğmu ... birazz ... hatırlıyorum, biraz ... bulanık açıkçası ... çok bişey hatırlıyorum... burunla ilgili (DG 1/13K^K,21,L).

Ben yok ... benim burnum çocukken ...güzeldi ... *daha* güzeldi benim burnum (DG 1/5K,41,D).

Çocukluğa dair ... yani burunla ilgili negibi biani ... işte dediğim gibi bi havuç olayı var meselaa ... soğukta kızarırdı sürekli (DG 1/18E,24,D).

Burun *farkındalığı*? ... yoo ... küçükken kendi burnum ... kendi burnumla ilgili bir şeyim yok ... yoktu yani açıkçası. (DG 1/19E,32,D).

Benim çocukluğumda, ilkokul, meselaa ... resimlerim var, burnum *çok* güzel. Keşke öyle kalsaydı, hiç olmasaydım. Ama maalesef, kemikler gelişince o hörgüç çıkıyo ortaya. Bende kemik çıkıntısı şeklindeydi (DG 1/16K^K,61,L).

Hııııı ... *hiiiç* bişey yok. Benim çenemden dolayı S.C.'ye gidince, hani dedimya, çenemi yaptıracaktım ... annemin ahdi ... annemin niyetiydi ya o, kızım bunu yaptıralım diyip, onlar karı-koca, annem babam benide alıp götürdü beni S.C.'ye. Randevu alıp götürdüler ... oda senin burnunuda yapalım istersen diyince, benim zaten burnumunda geniş ... hani geniş gözükdüğüne dair bir algım olduğu için ben, aa nasıl yapacaksınız? yapın falan filan ... öyle oldu yani. Ben burun için gitmedim, ben çene için gittim oraya ... istersen dedi, lokal yapcam dedi, burnunuza da düzeltelim dedi, oda ... estetikçi gözülle baktı. Hiç burun yok gündemde ... oana kadar yook ... yook yani, ondan sonra orda burun gündeme giriyo ... o mu sordu ilk? ben ... söylemiş olabilirim ... söyledim ben galiba (DG 1/12K,44,D).

“Çocukluk ve burun farkındalığı hakkında, sizin çocukluğunuza dair bir anınız var mıdır? sorusu, daha sonrasında yöneltilen “Ailenizde başka burun estetiği yaptıran var mı?” sorusu ile değerlendirildiğinde, ailesinde burun estetiği olanlarda bu farkındalığın kendilerinde *var olduğunu* ifade ettikleri, olmayanlar da ise bu farkındalığın *olmadığı* görülmektedir. Ailesinde hiç burun estetiği olmayan bir katılımcının (DG 1/10), sadece çocuklukta değil ergenlikte bile burnunun farkında olmadığını ifade etmesi dikkat çekicidir.

“Ailenizde başka burun estetiği yaptıran var mı?” sorusuna çeşitli cevaplar verilmiştir:

Evet ... ablalarım ... annem ... teyzelerim ... (DG 1/1K,22,L).

Evet. Var, amcam... babam ... ablam ... ama amcamın ki...bizimkiler biraz garip olduğu için ...amcamınki daha kötüydü estetik açıdan...daha yakınım olarak ablam ... deviasyonu bayaa vardı ve ... nefes alamıyordu, ayrıca böyle konuşmasında felan...etkiliyordu (DG 1/2K,17,L).

Var ... çok var (ailede) (DG 1/9K,26,D).

Akrabalarımda var, evet. Anne tarafında. Benziyorum anneme aynen ... benziyorum anneme ama sadece yani. burnumu biraz heralde öbür taraftan almış olmalıyım. Uzak akrabalarımızda var (DG 1/14K^K,25,L).

Annem, başka yok, hayır ... Ya ... kuzen var, tabii anne tarafından kuzen ... (DG 1/4K,32,L).

Ablam (DG 1/15K^K,35,D).

Halamın kızı vardı. O bayaa önce olmuştu ... on onbeş senesi var ... oda estetik ... hatta o kırıldı bidaha oldu. Estetik oldu sonra ... bidarbe almış tam iyileşmeden ... onun için bidaha olmuş sonra (DG 1/17E,21,L).

İlkim ailede (DG 1/12K,44,D).

İşte kızım, benden sonra ... yıllar sonra. Benden önce, yok. Ben ilk örneğim yani, benden önce yok (DG 1/16K^K,61,L).

Kardeşim. Yiğenim. Ablam evet ... ablamda oldu doğru şimdi siz söyleyince. Hatta bu *az önce* bahsettiğim teyzemin kızıda ameliyat oldu ... burun ... ameliyatı oldu. Benden önce tabii ... onlar *çokeski* ... onlar ... psikolojik rahatsızlık olan ... onlar 69 lu *onlar* ... ablamda teyzemin kızıda 69 lu. Bi 15-20 sene vardır onlarınki ... çok rahat. Yani kuzenleri vesaireyi sayıyomuyuz ... o zaman bir, iki, üç ... kardeşimle beraber dört (DG 1/19E,32,D).

Yok ... var aslında bir kuzenim var ... anne tarafından, yani kuzen derken ... yani annesi benim kuzenim. Estetik o ... oada ... şey vardı, onun kemer vardı, erkek ... Kaç yaşında oldu o ... eşşek kadar adamdı ya ... benden büyük, şimdi ben derssem aynı yaşta, kendimide eşşek yerine koycam (gülerek). Bikere oldu o. Kaç yıl öncee ... doktorumu kaldı, adam dediğim gibi ... tarihi ... onu yapan doktorun şimdi 14üncü ölüm yıldönümünü kutluyolar (espirili). Şöylee ... Haznedar veya ne hastanesiydi, Haznedar ... Ömür, Ömür hastanesi vardı ... orda olmuştu, 92 93 te oldu o. Ben daha ... liseyi bitirdiğim yıl olmuştu (DG 1/21E,38,L).

Ailem..dee ... birinci derecede yok ... hayır. Kuzenim var ama ... teyzemin oğlu ... (DG 1/18E,24,D).

Abim. Haa var ... yani teyzemin torunu var (...) Aa ... ablam var ... babamın ilk eşinden ... o yurtdışında yaşıyo ... Aa o 3 kere falan oldu ... doğru unuttum ben onu. Şimdi yurtdışında yaşadığı için ... çok gözümüzün önünde değil ... Almanyada yaşıyo ... 3 kere oldu yani tabi *eski* onunda ameliyatı ... *benim* hatırladığım 10-15 sene önce falan ilk ameliyatını oldu. O oldu daha sonra teknoloji ilerledi beğenmedi ... tekrar oldu orda. Ama sonrasında ... yani son ... sanırım 8-10 senedir belki ... yaptırmıyor. 5-6 sene içinde ... 3 kere falan yaptırdı heralde ... onu biliyorum (DG 1/19E,32,D).

Bu soruya “yok” (DG 1/3,1/7, 1/8) diyenlerin azınlıkta olması da dikkat çekicidir. Ailesinde kendisinden sonra rinoplasti olan bir ya da birkaç kişi olduğunu katılımcıların ifade etmiş olması, *yapturan bir yakının etkisi ile* ileri yaşta dahi burun estetiğinin giderek yayıldığına/yaygınlaştığına dair örnek teşkil etmektedir.

Hiç yok. Yok şimdi yeni dayım yaptırdı Fatih Beye yeni ... benim referansıyla ... estetik ve şeyy ... kemik yamukluğ vardı onda ... düzeltirdi onu. O direk estetik. Kendisi ... kırk ... beş yaşında (DG 1/10K,30,D)

Çevremde ailemde ... hım ... bayaa çok ileri yaşlarda ablamda oldu meselaa ... ben gençliğimde oldum, ablam benden 6 yaş büyüktür, biriki sene önce oldu yani. Ee ... deviasyon problemide vardı ... onu olurken estetiğininide çıkarttı aradan, ama yani, oldu, bunca yıl sonra. Deviasyon, için olduda artık bilemiyorum (gülererek) öyle diyodaa ... (kakkahayla) (DG 1/16K^K,61,L).

Yani babamınkini yaptıracaktık, babamın ... şeyi ... deviasyon yaptırabilirdim sadece ona ... çünkü kalp hastasıydı ameliyat esnasında, tansiyonu felan oynıyınca, estetiği yaptırmadık, yok (DG 1/22E,39,D).

5.1.3.1.2. Ergenlik ve arkadaş çevresi

Tüm katılımcıların *ergenlik-burun farkındalığı* sorgulanmış, kendilerinin *burun değişikliği* ve *burun farkındalığı* “büydü mü?” sorusuna verilen yanıtlarla detaylandırılmıştır.

5.1.3.1.2.1. Ergen ve burun ilişkiselliği hakkında Cerrah Görüşü

Cerrahlar tarafından “Ergenlikte burun, ergen için ne ifade eder?” sorusuna cevap olarak, ergenlikte ergenin fiziki görünüşü de dahil her türlü ilgiye ve onaylanmaya “ihtiyaç” duyduğunu ve eğer toplum içinde başka türlü iletişim kuramıyor ve onaylanmıyorsa aynada ilk burnunu “gördüğü” içinde doğal olarak ilk ona yöneldiği ima edilmektedir.

Ergenlikte ... ne ifade ederr ... yani genelde, *ilk*, yani iletişim kurduklarını ... organ burun olmuyo yani, hani ergenlikte çok farkında olmuyolar, ergenlik ve sonrasında yavaş yavaş, daha ço..k ona takılmaya başladıklarını, ben düşünüyorum (DG 2/4K,42).

Ergen için ne ifade eder, heralde ergen..ken ... ee ... aslında bütün toplumun, erkek veya kız ayır..etmiyorum, biraz daha il..giye ihtiyacı var. Hani, kız-erkek ilişkisi, anne-baba ilişkisi, hee..r konuda, heralde dahaa, ilgiye aç olunan bi dönem. O yüzdende

fizi..kii görünüş onlar için çok önemli, o yüzdende burunda tam ... dediğim gibi, defalarca dedim, yüzün ortasındaki bikısım olduğ için, onlar için çok şey ifade ediyomuhtemelen (DG 2/3K,28).

Ergen için *herr* şeydir burun, ilk onu görür çünkü (DG 2/6E,38,D).
“Sizin burnunuz nasıldı (ergenlikte)? (Büyüdü mü?)” sorusuna verdikleri cevaplardan cerrahların *burnuları ile barışık* oldukları ve burunlarının “rahatsızlık” ya da “sorun” olmadığını ifade ettikleri görülmektedir.

Burnummu ... vallaa ben bildim bileli böyle benim burnum (gülerek)... (DG 2/3K,28).

Çok hani ... hatırlamıyorum aslında... o zaman öyle bişeyimde yoktu, aklımda öyle bişeyde yoktu. Burnumda sıkıntı yok hani, ondanda olabilir, yani (DG 2/2E,37).

Büyük ... Benimki de büyüdü tabii. Beni rahatsız etmiyor (son derece kendisiyle barışık) (DG 2/1E,54).

E tabi, biraz daha çocukken, daha böyle, ufak bir burnum vardı, daha ... hafif kavisiydi, işte daha ... sivriydi, tabii, *büyüdü*, hafif bi kemeri var mesela önceden olmayan, evet ergenlikte çıktı, tamamen gelişimsel normal bi burundu, bir sorunum var mıydı burnumla, yoktu (DG 2/4K,42).

Evet, benim burnum büyüdü. Yaşla birlikte, biraz ... büyüdüğü ben resimlerime bakarak anlıyorum ... yani, büyüdü mü sorusuna cevap, yani hakaten, biraz yaşla sanki burun büyüyo gibi ... kıkırdaktan dolayı... kulaktada olabilir bu (DG 2/5E,58).

Rinoplastili cerrahın “normal” adlandırdığı burnu için “büyümediği”ni açıkça ifade ettiği de görülmektedir.

Normal hafif kemerli ... yok büyümedi. Kemerlenmesi tabii ergenlikte oldu ... (DG 2/6E,38,D).

5.1.3.1.2.2. Ergen ve burun ilişkiselliği hakkında Hasta Görüşü

“Ergenlikte burun, ergen için ne ifade eder?” sorusunu çok az katılımcı cevaplamayı tercih etmiş; çoğu, devamında sorulan kendi burunları ile ilgili (nasıldı - büyüdü mü?) kısmını yanıtlamayı tercih etmişlerdir. Kendisi için burnunun çok fazla bir şey ifade etmediği söyleyen iki katılımcı, o yaşlarda kafalarının daha başka şeylerle meşgul olduğunu (“sivilceleri” - (DG 1/14) ya da erkenden iş hayatı/hayat galesi (DG1/7) gibi) belirtmiştir.

Benim için ... hani çok fazla bişey ifade etmiyodu hani çünkü yüzümde ... çok fazla hani sivilcelenme sorunu vardı. Benim hep aklım sivilcelerimdeydi yani, hani kaşım gözüm burnum hani aa hani ... burnumda söylemiş diyemiyodum çünkü aklım *hep* sivilcelerimdeydi (DG 1/14K^K,25,L).

Ben şöyle diyorum ergenlikte de burnum aynıydı ben ergenliğimi zaten ... yaşamadım ... ergenlik *nedir* ? ... ben şimdiki insanlarda duyuyorum ... biz ergenlik bilmiyoduk biz çalışıyoduk hep ... yani (gülümseyerek). Yok yaa ... kemiğim vardı zaten kendimi *bildimbileli* vardı ... yani ... kemiğim ... Yani sonradan olan bişey diğildi demek ...

(DG 1/7K,25,D).

Burnunun çok da kötü olmadığını söyleyen bir katılımcı ise o zamanlar (ergenlikte) kafasını kurcalayacak kadar görünüşünün kötü olmadığını da itiraf etmiştir.

Ergenlikte burnun ... *benim* ergenliğimle ilgili hiç burnumla ... görünüşümle ilgili ... bisorunum ... yok..tu yani ... *hiç* ... bitarafımdan *memnunsuzlukk* ... hiss..*setmedim* hani ne kilomla ne görüntümlle ilgili hiç öyle ergenlik problemlerim yoktu. Sivilcem bile yoktu ... sonradan çıktı (gülerek) (DG 1/10K,10,D).

“Sizin burnunuz nasıldı? (Büyüdü mü?)” sorusuna ise özellikle burnularını erken yaşta *fark ettiklerini* belirten hastaların bizzat “büyüdü” ifadesi kullandıkları görülmüştür.

Evet, büyüktü...zayıfladığım zaman çok ortaya çıkardı, burnum ... (DG 1/1K,22,L).

Büyüdü ... baya yani, gün geçtikçe büyüdüğü için ... yandan falan bayaa büyüktü ya ... göstereyim isterseniz ... (DG 1/2K,17,L)

Tabii ... benim burnum ... yani ... heralde büyüdüktan sonra (gülerek) farketmeye başladım ... çünkü yani yamukluk vardı ve ... burnum yüzüme ... biraz *büyük* benim (DG 1/17E,21,L).

Aa ... büyüdü mü büyümedi mi, bana hep büyük geliyodu zaten ... Büyüdü mü büyümedi mi bilmiyorum ... bana hep burnum büyük geliyodu (DG 1/12K,44,D).

Ergenlikte burnun için *büyümeden* daha çok şekilsel/ yapısal bir değişikliğin tarif edildiği görülmektedir. “Kemik çıkması”, “kemerlendi”/“genişledi”/“yamukluk oldu” gibi ifadelerin sıkça kullanıldığı ve *büyümeden* çok da bahsedilmediği söylenebilir.

Benim burnum ... çok küçük, bi burnum vardı. 13 yaşında falan işte, ergenlik zamanı ... kemerlendi, burnum yine küçük kaldı ... Mesela annemin iri bi burnu vardır, Karadeniz burnu, onun gibi olmadı benim burnum. Ama kemerlendi, şurda bi küçük kemer oldu (DG 1/11K,48,D).

Benim burnum ergenlikte büyüktü ... küçüldü. Tabii o zaman *büyüyoya* zaten daha böyle bi *kemer* ortaya çıkıyo ... yani meselaa çocukluk resimlerimde *ufak..muşş* burnum ama o dönem ... iyice böyle o kemer ortaya çıkmış felan. O zaman büyüdü işte şimdi ... şimdi ... küçüldü (ses tonunu alçaltarak o küçülmeyi vurgulamak istiyor) (DG 1/6K,41,L).

Haa ... yani, ilkokulda *çok* güzeldi tabii, baya, bayaa bi güzeldi, yani şey ... öyle kalmıyo tabidee. İşte üniversitede ve..ya lisede, lise sonlar..daa filan, tabii burnunun şurdaki hörgüç hoşuna gitmiyo ... çıkmaya başlıyo, çıkmaya başlıyo tabii, lisede vaar yani ... Lisede var ve ... bazı resimlerde meselaa dikkatinizi çekiyö, tabii, görüyorsunuz lisedeki resimlerinizde ... haa, iyiden kötüye gittiğ gelişmeyi ... o ... o ... onu şöyle görüyorum. İlkokuldaki resimlere baktığım zaman *süper*, lise son resimlerimde filan, böyle daha öne çıkmış durumda. O kemik gözükmeye başlıyoo, ve o ... tabii, ondan sonra hoşunuza yavaş yavaş gitmemeye başlıyoo. Benim ana..nemin burnu öyleydi. Yani maşşallah (gülerek) hepimize sirayet etmiş, gelmiş (gülerek) Onun için biz, hep böyle inşallah hani baba tarafına öbür tarafa çeker filan diye şeyapardık. Bi hörgüç kemik yapısı, geliyo yani, geliyor (DG 1/16K^K,61,L).

Ergenlikte ... bence büyüdü genişledi diye düşünüyorum ... çünkü benim eskiden ... burnum çocuklukta düzgündü gayet (DG 1/5K,41,D).

Evet daha fazla ... belkide bana daa ... öyle geliyo olabilir ama (gülerek) daha çok yamuluyomuş gibi sanki veya daha çok takıntı yapmaya ... (DG 1/17E,21,L).

Yoo öyle çok büyüme olmadı burnumda. Şekli ... kemiği ... o düştükten sonra oldu zaten (DG 1/8K,25,D).

Yani büyüdümü derken ... ee ... ergenlikte ... tabiiki ergenlikte ayna karşısında heryerinizi *inceliyo..sunuz* yani hani. O zaman *bissürü* ... gözünüze kaşınıza ... heryerinize bii ... kulp bulabiliyosun. Ha yok ... öylebi ... şey ... büyüme yoktu. Aslındaa ... baksanız ... birazcık ... belki bide zayıf bi çocuktum ... çok *zayıf* biçocuktum ... ee ... belki biraz *büyük* gözükebilir..di yani hani o ... şeyolarak ... orantısız olarak bana ... beni o dönemler hani böylee “yaa benimde burnum *biyükk*” dediğim oluyodu ama hani böyle ... nasıl diyim size ... biinsanı görürsünüzya yani burnu bii ... *direk* dikkatinizi çeker rahatsız eder öyle bişey yoktu ... bende ... (DG 1/15K^K,35,D).

Yani ergenlikte burun tabiiki ... ee ... *belirgin* ... kızlardada erkeklerdede bildiğim kadarıyla ... belirginleşir. Beni rahatsız edici o şekilde bir şey ... olmadı ... hayır. Kemik vardı tabiiki ama oda hani beni ... dediğim gibi ... çokk ... *sadece* ... *farkındalık* ... rahatsızedici bir durum ... diğildi benim için (DG 1/19E,32,D).

Büyüdü tabi. Ya işte *dediğim gibi* ... şeyolmuyo ... hani onu *farket..miyosunuzz* ... bisüre sonra ... Yok. Dalga geçtiler mi ? ... hiiç ... dalga filann ... yok ... yok ... yok ... (DG 1/20E,35,D).

Ergenlikt.ee ... Valla hatırlamıyorum. Şimdi, bu şöyle baktığınızda karşı cins .. cinsle münasebetler..de, bu şey anlamında söylemiyorum, ilişkiler..de ... bizim çevremizde Tuncelide ... dediğim gibi kız olmadığ için ... lisede... ben liseyi bitirinceye kadar bitane kız vardı dolayısıyla kendinizi kıyas yapıcağınız kıyaslıycağınız kimse yok. E olmayınca nooluyo ne zaman ... umrunda değil, herkes birbirine dediğim gibi benziyo ne zaman sizin gibi böyle hanımefendiler (V. ve moderatöre dönerek) ... ondan sonra yolda çıkıyosunuzz (espirili) (DG 1/21E,38,L).

Estetik için değil de öncelikle “sağlık” için burun ameliyatı olduğunu belirten bir genç kadın katılımcı, burnunun büyüdüğünden bahsederken “yamukluk” olduğundan da bahsetmiş, bu durumu ise “hatırlayamadığı” bir darbeyle ilişkilendirmeye çalışmıştır (DG 1/13K^K).

Büyüdü ... 12 yaşına kadarr ... hatta 13-14 yaşlarına kadar falan ... böyle minnoş uzaktan bakıldığında belli *olmıyan* bi burnum vardı (gülerek), hattaa ... fotoraflarda falanda böyle ... yanaklıydım, ama gelgörki burnum yoktu .. böyle, tıpa gibi bi burnum vardı, hatırlamıyorum ama ya darbe aldım birazda *yamuklukk* vardı hani, şu kısmı tamam ama ... biraz böyle sanki sola doğru gibiydi ... küçüklükte yoktu ama ... (DG 1/13K^K,18,L).

İşin içinde olan iki kişinin “dikkat etmedim/ alakam yoktu” ifadeleri dikkat çekicidir.

Hiç dikkat etmedim ben ona. Hiç etmedimm.. Yani diyorumya hani, ben çocukluğumda, gençliğimde, bile, şeydi, böy..le ... *hiç* uğraşma..dım kendimle. Ama, onla ilgili, şimdi, ergenlikte çocuklar yalnız kaldı için, ço..k fazla ilgileniyolar artık kendileriyle. Ço..k yalnız kalıyolar , çünkü annee baba hani, iş güç, çocuk, ergenliğini bile yalnız başına yaşamak zorunda kalıyo. Veyahut arkadaşlarından duyduğ kulaktan duyduğ şeylerle ergenliğini geçirmeye çalıştığ için, komplikasyonlar daha fazla (DG 1/22E,39,D).

Ama ... ergenlikte ... hi..ç takmamıştım o zaman, hiç alakam yoktu, ben bu işi seçmeseydim burnuma estetik yaptırmazdım. Arkadaşımız, abimizdi hepsi ... (DG 2/6E,28,D).

5.1.3.1.2.3. Ergen ve başkasının-burnu ilişkiselliği hakkında Hasta Görüşü

Aşağıdaki soru katılımcıların *kendi dışındaki kişilerin burnuna* ne kadar dikkat ettiği, *başkasının-burnu* farkındalığını anlamak için yöneltilmiştir.

“Arkadaşlarınız arasında *çok güzel* veya *çok çirkin* diye nitelendirebileceğiniz kimseler var mı? Fiziksel özellikleri nelerdir? Burunları nasıldır?” sorusuna bazı katılımcılar *başkalarının burnunu fark etmiş olarak* yorum yapmışlardır. Birkaç katılımcı ise ilk akıllarına gelenin *burnuları* olmayacağını belirtmiştir.

Vaar ... Yani ... burunları ... ııı ... çıkıntılı . Kemer ... kemer burunlu diyelim on ... Evet, mesela ... sivilceli olması yada burnunun çirkin olması ya da dişlerinin çarpık olması bana göre çirkinlik belirtisi (DG 1/1K,22,L).

Var tabii, benim yakın arkadaşım var Melike diye... kız hem fiziksel hemde ... yüz olarak çok iyi, burnu düz ... düz ve doğal (DG 1/2K,17,L).

Yok öyle bi arkadaşım ama, mesela seni tanıdığım zaman burnunun küçük olduğunu farket ... farketimm *ben*. Hani, burunlara dikkat ediyorum demekki (DG 1/11K,48,D).

Hımm, evet mesela bi arkadaşım var (gülerek), bence burun estetiği olması lazım. Karadenizliler ... evlenmedide bu arkadaş. Dişlerinide yaptırmadı. Bence dişlerini yaptırsaydı ve burnunu yaptırsaydı evlenme olasılığı % 60 artacaktı ... çünkü çok önemli (DG 1/12K,44,D).

Yoo ... ama tabii insan kendi burnu estetik olup, yada daha geçmişte hani, hep burnu odaklı bi, eğilimi, olunca, kişilerin *daha* çok, burnuna bakma gibi bi eğilimi oluyo, tabii. Ee ... ama şey demişliğim vardır, yani. Mesela S., ee ... çok sevdiğim yakın bi arkadaşım, çok güzel gözleri, yeşil yeşil gözleri olan, güzel yüzü olan. Mesela onun burnu yüzüne göree, çirkindir ve bizde birbirimize, yani *bence* tabii, ve biz birbirimize bu konuda takılırız, hani, ben yaptırdım kurtuldum sen kaldın bu burnu falan diye ... ama mesela onun için hiçbi zaman burnu yaptırmama fikri, daha doğrusu hiçbi zaman yani, zaman zaman gelgitleri olmuştur, ben bu konuda *çok* mutlu olduğum için mesela, hep teşvik ederim kişileri, aklının ucundan böyle burnu yaptırmak geçen insanları , yani. Mesela biliyorumki S. burnunu yaptırsa ... yüzü bi anda, zaten güzelli ve ço..k güzelleşice..k, çok farkedecek ifadesi, biliyorum ama hani, onada hiç bi zaman yani, onun ... onun bu bukadar umurunda değil yani, bu ne, bence burun falan, öyle bişeyde demem, güzellik benim için çok ... şeydir. Yada nebiliyim, üniversiteden çok samimi, çok sevdiğim, çok güzel olduğunu düşündüğüm arkadaşımın bur..nu, kendi güzelliğine göre, kötüdür yani, ee ... benim eski burnuma göre falanda kötüdür, hani biliyorum oda yaptırsa çok güzel olur ama, onun hiç umru değil. Dolayısıyla bu biraz kişinin ... umurunda olmasıyla alakalı ... çünkü ameliyat masasına yatmak, istemeden yapılacak bişey değil. Bu tamamen özel istek bidurum, Onun için, ameliyat olmayı istemekk, lazım. Ama yani ben bazen şeyaptığım zaman, yakın arkadaşımınsa bazen, öyle isterimki yaptırsa daha güzel olacak, güzel zateen dahada güzel olacak diye, teşvik ederim yani, S.'yide bin kere gaza getirmişimdir, o tırsaktır öyle şeylerde, Allah mecbur etmesin ... (DG 1/4K,32,L).

Ya aslında ben ... ameliyat ol..madan önce ... bitek kendi burnum ... benim dünyamdı

heralde ... hani onun güzel olmasını istiyordum. Çevremdekilere hiç dikkat etmezdim onlarda heralde bana öyle yapardı. Şimdi ameliyat olduktan sonra dikkat ediyorum ... burnu şöyle böyle bak ... bunun böyleymiş bunun şöyleymiş ... sonradan farkediyorum aa bu böyleymiş diye (DG 1/17E,21,L).

Yok burnu aklıma gelmezde ... ee ... ben ... bi insana *baktım..mı* heralde bu artık yerleşmiş ... önce böyle burun şekli ... aa diyorumki bu estetik.li *veyaa değil*. Ona bakıyorum hemen ... çoğunda anlıyorum ... tabiki (gülerek). Burunları ... yoo diğer insanlarda gelmiyo ... kendimde geldi bitek aklıma. Öyle bakmıyorum diğer insanlara (DG 1/6K,41,L).

Burnuyla ilgili olarak mı? Hı, bakıym ... dur bakıym şimdi ... ee ... güzel , güzel ... evet bi arkadaşım vardı, çok güzeldii ... dişleri çok güzeldii ... rahmetli oldu şimdi. O hakkaten böylee, gülünce ortaya ... onun kendi dişleriydi ve çok güzeldi, yani estetik diğildi kendininki, süperdi yani, Allah böyle, özenerek vermişti hakkaten. O çok güzeldi ve güldümü böyle, zaten, tek dişleri yetiyodu ... onun burnu nasıldı ... onun burnuda güzeldi, güzel bi hanımdı, hakkaten. Evet ya, güzel dediklerimizin burnu pek kötü değil galibaa değil. Güzellerin burnu pek kötü değil ... aa ben..ce, güzel olup burnu kötü olan, şey var, söylüyim ben size şimdi, arkadaşlarımdan değilde ... Çağla Şikel var. Burnu çirkin, bayaa hörgüçlü burnu, ama çok güzel bi bayan, yani böyle hani, zaten şey gibi, maşşallah. Göze batmıyo ve onun özelliğ bence. Burnu onu çirkinleştiremiyo ama. Sadece burnuna odaklanırsanız, Çağla Şikel'in burnu çirkin. Yani, demekki, *çok* yeri güzelse, o kaybolabiliyoda yani, öyle ... öyle, diyebiliriz. ... Kaynayabilir arada çok güzelse ... başka tarafları çekici olursa, gözden kaçabiliyor (DG 1/16K^K,61,L).

Çevremdemi ... şunun burnu *çokgüzel* dediğim biarkadaşım yok yani ... normal. Çirkin dediğim ... yoo..kk ... oda yok (DG 1/5K,41,D).

Yani ... *çok* güzel diyebilceğim insanlar var ama çok *çirkin* diyebilceğim yok açıkçası çünkü ... arkadaşınız olunca size çirkin gelmiyor (DG 1/15K^K,35,D).

Benn ... *kişilik* olarak bakarım yani bu arkadaşım kim olursa olsun ... ben ... bi insanın kişiliğini seviyosam yüzündeki ... ya da vücudunda ne varsa o beni çok şeyapmıyo yaa (DG 1/7K,25,D).

Yani *güzell* dediğimiz insanlar ... güzel dediğim arkadaşlarım için ... *hayırr* ... özellikle burnu güzel olduğ için *güzel* dediğim *değil* belki ... ee ... az öncede bahsettim ... ee ... *bakım* ... bunu etkiler ... *göz daha* önplanda belki bana göre ee ... bu tip şeylerden sebep güzel diyebilirim ... ama burun ... belki bunlardan sonra gelir yani ... *çok* etkilemez birebir (DG 1/19E,32,D).

Meselaa ... benn geneldee ... dediğim gibi hani ... deminde sordunuzya meselaa içsel güzellikmi dışsal güzellik mi ben *çok* dışsal güzelliğe ... sadece dediğim gibi ilk izlenimdedir sonra konuşmaya başladığımız zaman ... kesinlikle o aklıma gelmez ama çok yakın arkadaşlarımızda meselaa ... burnuyla dalga geçtiğimiz bi arkadaşım var meselaa ... burun denildiği zaman (gülerek) o aklıma gelir ama hani ... kötü biburnu var olarak değil. Hani kötü biburnu var olarak aklıma gelmez meselaa ... ha Karadenizli ... genelde orda vardırıya milletin ... burun konuşuldu mu (gülerek) ama oda dediğim gibi hani ... kendi biarkadaş grubumuz var 4-5 kişilik. Sürekli onun hep burnuyla ilgili derslerde falan takılırız ... ondan dolayı o gelir onun dışında hani genel olarak ... hayatımdaki *bütün* insanları düşünüyüm hani annem babamda dahil olmak üzere ... ilk düşündüğümde burnu kimsenin aklıma gelmez (DG 1/18E,24,D).

Kendisi, cerrah seçiminde arkadaşından birebir etkilenmiş olan katılımcı ise kendisinin bir diğerinin kararında ne kadar etken/etkili olduğundan ve burun estetiği ile gelen olumlu *mucizevi* değişimden de bahsetmiştir.

Çirkin ... demiyelimde ... ee ... orantılı estetik *olmayan* ... işte kilosuyla ilgili olsun ... Biarkadaşım vardı ... ee ... o ... geçen sene yaptırdı bidoktora ... Estefeykte bidoktora yaptırdı ... ee ... hatta *benimm* şeyimle yaptırdı ben memnuniyetsizdim burnundan. Şuan burnunu *çok beğeniyorum* evet biraz yapaylık var ama ... hani bence arkadaşına gidebilecek eniyi burun örneklerinden biri. Eskiden ... çok kavislii ... işte Karadenizli oda ... *aşşag* doğru eğikk ... kötü bi burun vardı ... şimdi ya görüntüyü *tamamiyle* değiştirdi ... *başkabiri* oldu kız (gülerek) (DG 1/8K,30,D).

Burada yine güzelliğe bütünsel olarak bakan katılımcılar olduğu görülmektedir.

Yani şöyle açıkçası, şaşırıcaksınız cevabıma ama ... *çok güzel* diye nitelendirdiğim ve gerçekk..ten hani idol olarak bakabilceğim bi... arkadaşım var fakat burnu *o kadar* çirkinii ... Biraz kendisininide ... görüntüsünüde seviyorum ben, karakteride çok hoş, burnu çirkin ama ben onu güzel buluyorum. Şöyle söylüyüm, açıkçası burun güzelliği ... bi insanı çirkin yada güzel yapmıyo, zaten o kişi *çirkinse çirkin*, yani dünyanın en güzel burnu o kişide olsa bilee ... ben bütünsel bakıyorum ... (DG 1/13K^K,18,L).

Yoo, hiç alakası yok aslında. Yani ... Şunu söyleyebilirim hani, çok çirkin hani ... bi insanın burnundan dolayı çirkin olduğunu *aslaa* söyleyemem, ayrıca da çok güzel bi insanında aa hani burnu ne güzelkii ... hani, bu sebepten ötürü güzel, aslaa diyemem (DG 1/15K^K,35,D).

Bir akademisyenin gözlemlerine dayanan yorumunda ise, özellikle kişiliğin *oturtulmaya* çalışıldığı ergenlik döneminde arkadaş etkisinin kişinin kendisini diğeri üzerinden tanımlama çabasına dönüşebileceği şeklinde olmuştur.

Gençler arasında ... olabilir. Yani şeyi biliyoruz mesela ... ben üniversite gençliğimden filan biliyorum mesela ... ee ... iki arkadaş biri *çok* güzeldir biri *çirkindir* işte ... güzelin şeyi ... ee ... niyetii ... kendini daha güzel hissetmektir çirkinin niyeti ... onun yanında prim yapmaktır tarzında ... böyle şey böyle ... nasıl diyelim ... tiyneyc (teenage) şeyleri ... ee ... *vardır* hani ... ama hani buu ... benim böylee ... tecrübe ettiğim bişey yok bu anlamda ... ama var tabi ... gözlemediğim ... var (DG 1/20E,35,D).

5.1.3.1.2.3.1. Burun ve arkadaş çevresi ilişkiseliliği hakkında Hasta Görüşü

“Arkadaş seçerken güzellik önem taşır mı?” sorusuna kimse “evet/taşır” dememiştir.

Tabii kide hayır, *bakmammm* (DG 1/2K,17,L).

Olmaması lazım yaa ... aa ne kadarda güzel kız keşke arkadaşım olsa demiyorum yani (gülerek) (DG 1/15K^K,35,D)

Yok ... yok taşımaz (DG 1/11K,48,D).

Arkadaş seçerken herangi bigüzelliğe dikkat etmem ... yani dış güzelliğe dikkat etmem (DG 1/19E,32,D).

Güzel birinin yanında olmasından *hoşnut* olduklarını ifade eden katılımcılar olmuştur.

Arkadaş seçerken ... yani anlaşabilmek önem taşır ama, güzel olan insan..lada arkadaş olmak güzel bişey yani, dış görünüşe önem verdiğim için. Güzel olan insanın yanımda olması beni daha çok mutlu ediyoo (DG 1/9K,26,D).

Yani dediğim gibi güzellik ... olabilir tabii ki yaa ... ben şöyle söylüyüm ... ben her zaman şeyden yanayım yani benim arkadaşım ... benden daha (gülerek) güzel olsun ... böyle bi manyaklığım var benim (gülerek) ... gerçekten bak ... sebep şu ... yani yanımda oturan bi insanın ... bu kızkerkek farketmiyo ... bana yakışmasını isterim ... yaa benim yanımda ... yani şey olsun ... duruşu oturuşu kalkışı ... kılık kıyafeti düzgün olsun ... düzgün olsun yani (DG 1/7K,25,D).

Güzelliğin ne arkadaş seçiminde ne de estetik sonrası arkadaş çevresi açısından bir farklılık getirmediğini net bir şekilde ifade edenler de olmuştur. “Yok/hayır (vurgulu) cevabı verenlerin erkek katılımcılar olduğu görülmektedir (DG 1/20,1/21).

Yo kesinlikle taşımaz ... iç..sel güzellik taşır yani. Öyle çok değişen bişey olmadı onla alakalı olarak, direk onla bağlantılı enazından ... benim açımdan ... yok ... değişen bişey olmadı (DG 1/18E,24,D).

“Siz burun estetiği olduktan sonra, arkadaş çevreniz nasıl değişti? Arkadaş sayınız arttı mı?” sorusuna sadece iki kişi (genç kadın) “evet/arttı” diye, yanıtlamıştır.

... evet arkadaş sayım bayaa (abartır bir ifade tonuyla) bi şekilde arttı (DG 1/1K,22,L).

Değişti ... arttı ... yaa çok yaa ... baya hatta böyle ... hani hiç konuşmadığım kişiler, hatta beni takmayan kişiler bile gelip konuşuyo (önceden tanıdıkları halde) ... hiç tanımadığın birisi arkadaş ... olur tabii... ama daha önceden takmayan birileri bile aa çok güzel olmuşsun, yaa çok değişmişsin diyip konuşan oldu ... daha önce çok konuşmuşluğumuz yoktu, hatta hiç konuşmuyoduk (DG 1/2K,17,L).

Direkt “yoo/hayır” diyen altı kişi olmuştur (DG1/6, 1/7, 1/17, 1/19, 1/13, 1/15).

Yoo. Yo hiç alakası bile olmadı (arkadaş ...) (DG 1/22E,39,D).

Hayır ... artmadı (DG 1/12K,44,D).

Hiç taşımaz. Hayır ... hayır hayır hayır ... hiç (DG 1/1K,22,L).

Yok yok hiç alakası olmadı. Cık ... Hiç etkilemedi (DG 1/14K^K,25,L).

Haa..yır yo..k. Hiç değişmedi, herkes aynı. Yoo, herşey aynı (DG 1/3K,27,L).

Hiç değişmedi bişey (DG 1/11K,44,D).

Asla ... (çok kesin) Hiç bişekilde. Hayır (bu soruya şaşırılmış bir ses tonuyla). Hiiiç, yani burnumu hiç bizaman, şey anlamında, daha sosyalleşeyim ... çevrem artsın, daha çok insan içine çıkıyım diye değil, burun benim için daha güzel olmaktı sadece, benim için öyle değildi ... sosyalde bi, yani gençliğimde de sosyal biriydim, ama hep çok teşvik etmişimdir hani, burnu yüzünden, yada fiziksel görüntüsü yüzünden içine kapanık insanların, her zaman estetik yaptırılmalarını yada bu konuda bi yardım almalarını, gerek cerrahi, gerek başka türlü. Her zaman olması gerektiğini, düşünüp, teşvik etmişimdir yani, sözel olarak (DG 1/4K,32,L).

Yok, hayır. Yo hayır canım, arkadaşlıklarım iyiydi zaten, yine aynen devam etti ... (DG 1/16K^K,61,L).

Bence bu buu ... estetiğin arkadaş seçiminde kişisel ilişkilerde hani ... biekisi olduğunu düşünmüyorum (DG 1/20E,35,D).

Benim arkadaş çevrem yoo ... ben burunlan dediğim gibi ... işi yapmıyorum, ben aklımlan yapıyorum (gülümseyerek) (DG 1/21E,39,L).

5.1.3.1.2.4. Burun ve arkadaş çevresi ilişkiseliliği hakkında Uzman Görüşü

“Arkadaş seçerken güzellik önem taşır mı? Burun estetiği olduktan sonra, arkadaş çevresinin değiştiğini düşünüyormusunuz? Arkadaş sayısı artar mı?” sorusuna verilen yanıtlar genel olarak bir değişiklik *olmadığı* yönünde olmuştur.

Yo..onu söyleyemem. Arkadaşlık sadece görsellikle sağlanacak bi şey değil, daha doğrusu belki çevreniz genişliyebilir hani atıyorum inanmıyorum ama o arkadaşlık olmaz hani, bi kişiyi sadece burnu güzel diye arkadaş olmasını istemezsiniz zaten,size bir, duygusal bişey olması lazım ... bir paylaşımınız olması lazım ... ortak bir ... şeyinizin ... paydanızın olması lazım yoksa siz burnu güzel diye ... güzel burunlular biraraya gelmiyor, öyle bişey yok. Ben çok katkısı olduğunu zannetmiyorum ... (DG 2/2E,37).

Hayır, taşımaz. Hayır ama, popülerite değişir, daha çok arkadaşı olur. Artar, % 100 artar, tabii (DG 2/6E,38,D).

Yani, belkide yaşım gereği, bence *hiç* bir anlamı yok ama, belki genç olsam farklımı verirdim cevap (gülerek) bilmiyorum, ama yok ... yani, şuanda öyle bişey, düşünmüyorum. Düşünmüyorumm ... cıkk (yok manasında) ... hiç zannetmiyorum ... (DG 2/3K,28).

Ben ... bu hani eğer, arkadaşlıktan kasıt, burnu güzel oldu diye arkadaşlık yapıyorsa, ben, öylelerinin çok olduğunu düşünmüyorum. Yani, sırf burnu çirkin diye arkadaşlık etmiyip, burnu güzel olduktan sonra arkadaş ... hani o iki cins arasınday..sa, etkiliyodur (DG 2/5E,58).

Ben, gözlemedim. I.ıhh ... ben yani kişisel olarak burda gelip..te, hani böyle bi paylaşımında olmadı hastanın, belki sonradan, öyle bişey düşünmüştür ama ... Tabii, valla bunları tek yek inceleme şansımız yok ama mesela birçok ebeveynden duyduklarım özellikle , hem bayan hem erkek hastalarım için...burun ameliyatı oldu, özgüveni çok arttı, şimdi nerdeyse eve girmiyor diye... sosyalleşme ... daha özgüvenin artması, daha ... kolay arkadaşlık kurulması ... aaa ... şey de hatırlıyorum ... birkaç hastada hatırlıyorum, yani ben bile özgüvenlerinin arttığını davranışlarından giyimlerinden, kuşamlarından hissedebiliyorum, yani ameliyata gelirken daha düşkün, daha, ne biliyim, daha korkak, daha ürkekken ... ameliyattan sonra bütün havaları değişen hastalarımız oluyo. Genelleme yapamam, ama var, olan oluyo.Tabii, tabii artıyo (DG 2/1E,54).

Valla ... farketmedim yani, bi farklılık hissetmedim (DG 1/16K^K,61,L).

Artıyo, artıyo, kısımetlerinin açıldığını söyleyen, ifade eden, hastalarım varr (övünçle) Çokta mutlular (DG 2/4K,42).

5.1.3.1.2.5. Ergenlikte burun estetiği ve arkadaş etkisi

“Burun estetiği yaptırmış olan arkadaşından etkilenip size gelen ergenler oldu mu? Olduysa, sizin onlara yaklaşımınız nasıl oldu?” sorusuna cerrahlar ergenlerin sıklıkla kendilerine arkadaş etkisiyle başvurduğunu, kendilerinin ise duruma özel/göre değerlendirme yaptıklarını ifade ederek yanıtlamışlardır.

Ee ... ol..du. Mesela bir, uzmanımız ... burun estetiğ yaptı diyelim, arkasından, arkadaş..ları..nın geldiğ ve özel..likle o uzmanı sorduğu, çok dönem oldu, evet, bu çok etkiliyo, bencede (DG 2/3K,28).

Çok var. Bizim onlara yaklaşımımız, normal ... yani sonuçta görüpte geldikleri için. En ... en çok güvenerek gelen hastalar o gruptur (DG 2/6E,38,D).

Çok daha seçici davranıyorum, daha ne istediğini bilen hastayı tercih ederim açıkçası. O nedenle benim birini ameliyat etmişim onunda bi arkadaşı bana gelmiş, oh ne güzel ameliyat edecek bi hasta daha diye yaklaşmıyorum. Bir, bikere ne istiyolar, onu anlamaya çalışıyorum çünkü bazen beklentiler yapılacakların ötesinde olabiliyor mesela çok kalın derili birini burnundan böyle incecik bişey yapmanız mümkün olmuyor.Bu tip taraflarıda var işin açıkçası ... daha zor iyileşiyor (...) Ya arkadaşım ameliyat oldu, bende onun gibi istiyorum diyen, hastalarım, oldu, hatta beraber, geldiler, hele bu ... bidee eğer benim daha önce yaptığım bi hastaysa, mutlaka birlikte geliyolar ... benimde onun gibi burnum olsun, o çok güzel, çok memnun bende öyle istiyorum diyen oluyo, öyle olduğ zaman, tabi siz hem memnun oluyosunuz, bu ... bu hastayı mutlu ettiğnizden dolayı ama, her hastada aynı sonuç vermiyo ... olabiliyo, yani, hastaların öyle kaygısı..da oluyo yani ... Acaba benim burnumda o kadar güzel olacak mı? ... (DG 2/1E,54).

Tamamen, dediğim gibi. Beklentilerine göre. Tabii mevcut durumuda görmek lazım. Hakaten sıkıntı yapan bişey varmı, düzeltilebilecek, yapılabilecek bişey varmı hastaya, bir yardımcı olabileceğim bi konu varmı ... beklentileri doğrumu ... yapıcağım şeyden memnun kalacakmı bunu anlıyorum, ona göre uygunsu herşey, ameliyat olmak üzere planlama yapıyoruz, eğer değilse, anlattığım şekilde bi yol izliyoruz ... en kötü ihtimalle ameliyatını ben yapmıyorum, başkasını aramaya devam ediyö (DG 2/2E,37).

Tabi var ... yani, genel..dee ... bu, ameliyat olabilir yaşta olanlardan bahsediyoruz, tabiki eğer burnun..da bir sıkıntısı varsa, onada ameliyat öneriyorum, ameliyat uygunsu (DG 2/4K,42).

Yani, hayır (arkadaş sayısı artmaz manasında). Şöyle olabilir...kişi eğer hani burnundan dolayı sıkıntılar yaşıyor ve bunu kendini dış çevresine, arkadaşlarına yansıtan olumsuz bir şeydeyse, düzeydeyse, bu düzey kırılırsa belki daha rahat, daha huzurlu daha dışarıya açık olabilir. Sekonder olarak katkısı olabilir ama ... bisüreç olarak yardımcı olabilir ... ama ... tek başına burun ameliyatı ... hiç bişi yaramaz ... (DG 2/5E,58).

5.1.3.1.2.6. Ergenlikte burun estetiği kararında arkadaş etkisi

“Arkadaşlarınız arasında sizden önce burun estetiği yaptıran oldu mu? Olduysa, sizin burun estetiği kararınızda bunun payı oldu mu?” sorusuna “evet” yanıtı verenlerin bunu sadece bir

teşvik ve cesaretlendirme olarak gördükleri dikkat çekmektedir.

Evet ... oldu ... yakın arkadaşım varda o hemşire değil. Tabii ki de birbirimize destek oluyoduk hatta ... oda 17 de ... (DG 1/2,K,17,L).

Oldu. 5 ... 6 kişi. Etkilemiş olabilirler yani. Okuldan arkadaşlarımda var, hani sosyal çevremde var. Hani arkadaşlarımdan arkadaşları vasıtasıyla tanıdıklarımda var ... rahat var beşon kişi (DG 1/14K^K,25,L).

Benden öncemiydi, sonramıydı... tabii, lisede bi arkadaş... Dame de Sion , tabii ... tabii, yaptırın arkadaşlar bizzürü oldu. 3, 4... o dönem 3, 4 kişi oldu. Olmuştur tabii. Onlarda da tabii görmüşümdür mutlaka ... (DG 1/12K,44,D).

Arkadaşımın ... yani kuzenimin arkadaşısı var (DG 1/17E,21,L).

Bahsettiğim arkadaşım. Kararımda onun etkisi *çok* ... yani direk o etkiledi beni ... hiç araştırmadım bile ... hani onun burnunu beğendim ... demek güzel yapıyomuş dedim. Bu ikinci bahsettiğim arkadaşım ... aslında ilk estetiğimi ondan önce oldum 2012 de ... yinede olması için teşvik ettim (DG 1/10K,30,D).

Var, 1 hafta önce (V.yi göstererek) Bi o var... Yaktı beni yaktı. (gülerek) Onun payı şöylee ... cesaretlendirme anlamında sadece ... şöylee ... aynı iş yerinden değil ... biz hani, görüşüyoruz ... ben, askerden geldikten sonra aslında hep dillendiriyorum ediyorum, dillendiriyorum, dillendiriyorum ama, rahatsızlığımı ... eşimlen mesela, ayrılmadan öncede konuşuyoduk ol gidelim git ol hani ... çünkü senin artık ... o çekiyo senin yanında horlamayı filan o duyuyo ediyoo, çocuk artık dalga geçiyodu akşamları kayda alıyodu dinletiyoo bu ne kızım diyodum, sen diyo horluyosun ediyosun baba ... ama hani V. ... olduk..tan sonra, evet yani hani, bunun şeyi yok yani, gidip olmanın, vesile ... hep, hep böyle, öteliyoruz yani yaşamdan bişeyleri (DG 1/21E,38,L).

Yok. Ha yok ... yani herangi biri ... mesela S. için ... kardeşim için ... benim ameliyat olmam ... etkili oldu *ama* benim ... *benimiçin* öyle bir ... şey ... *tetikliyici* bişey olmadı *hiçç* (DG 1/20E,35,D).

Benden öncee ... burun esetiği yaptıraan ... olmadı (DG 1/18E,24,D).

Etkisi olmadığını söyleyen - aklına gelmeyen ya da görüntüsü veya anlattıklarından dolayı olumsuz etkilendiğini örneklendiren - katılımcılar da olmuştur.

I..ıhh ... yok. Haa ... biakrabaam ... eşimin biakrabası yaptırdı burnunu. Hiç bilmiyorum kime yaptırdı ... valla niye düşünmedim hiç onu bilmiyorum sormadım aklıma gelmedii ... (DG 1/5K,41,D)

A..ahh (ilk başta hayır anlamında) ... ha oldu evet lisedeki arkadaşım oldu ... liseden bi arkadaşım olmuştur. Yok ... o çirkin olmuştur (DG 1/15K^K,35,D)

Ee ... düşüniyim ... var var yakın bi arkadaşım var evet ... gözümün önüne direk o geldi şimdi ... söyleyince ... ee ... onun dışında *duyduğum* bildiğim var ama kötü olarak gördüğüm *yok*. Oda şuan çok memnun burnundan ... başka bi doktora oldu ama o ... *olumsuz* olarak etkiledi beni ... tabii onu ben ... gördüğümde ... yani *mosmor* yüzüğüzü *şişş* ... bi vaziyetteydi ... benden yaklaşık ... iki sene önce falandı (DG 1/19E,32,D).

Bu soruya “hayır” diyenlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir (DG 1/1, 1/3, 1/5, 1/7, 1/9, 1/17, 1/13, 1/15, 1/6, 1/8).

5.1.3.2. İkinci Devre: Genç yetişkinlik - Yetişkinlik (dönem); İş- Eş/Dost (çevre)

Bu bölümdeki *çocukluk* ve *ergenlik* dönemlerinin hemen peşinden gelen *genç yetişkinlik-yetişkinlik* dönemini temsilen *iş - eş/dost* çevresi başlığı belirlenmiştir. Bu tezin başında, burun estetiğinin sebebi ya da sebeplerinden biri olarak düşünülen ve bireylerin yaşamlarında çok büyük yer ve önem taşıyan *iş ve eş* unsurunun bireyin burun estetiği öncesi ve sonrası ile bireyin burun estetiği kararına ve sürecine etkilerini değerlendirmek üzere ele alınması hedeflenmiştir.

5.1.3.2.1. Cerrahlara göre Burun estetiği ve İş ortamı/ kariyer ilişkisi

“Burun estetiği de dahil olmak üzere, “mesleki fayda amaçlı estetik cerrahi” giderek yaygınlaşıyor. Siz bunu gözlemlediniz mi? Burun estetiğinin gitgide artarak bu amaçlı yapıldığını düşünüyor musunuz?” sorusuna her ne kadar “prezentabiletinin” her alanda önemli olduğu bir gerçekse de görsellüğün ön planda olduğu meslekler dışında burun estetiği dahil hiç bir estetik müdahalenin gerekli olmadığı ve dolayısıyla o amaçla yapıyor olmadığını/olamayacağını en net özetleyen kadın cerrahın söyledikleri olmuştur.

Ee ... daha ço.k aslında, özel hayat için, yani kişinin kendisi için yapıyo ama, o iş için ... hani etkili olmasında ... bir artısı bence. Genellikle, kişisel nedenlerle yapıyo (DG 2/4K,42).

Yani, çok katılmıyorum. Sadace burun ameliyatıyla mesleki olarak bir şey elde etmek çok zor (DG 2/2E,37).

Ya şöylee yani, insanlar iş bulmadan önce veya okullarından çıktıktan sonra kariyere başlamadan önce, gelip burunlarını yaptırıyolar. Prezentabilite önemli yani, buu ... özellikle öyle bişey yok ama yani, insanlar istiyö bunu (DG 2/6E,38,D).

“Sizce işsizlik ve kariyer korkusu burun estetiği ameliyatlarını gerçekten çoğaltır mı; ‘güzel burunlular’ daha çok kazanır mı?” sorusuna cevap olarak burun güzelliği için/adına ne kimsenin işe alınacağı ne de kimsenin daha çok kazanabileceği vurgulamışlardır.

Çoğalır, yani ... her türlü nedenle çoğalır, (güzel burunlular) kazanır (DG 2/4K,42).

Fiziksel özellik eğerki ço.k, ön planda olan tabiiki, meslekler var, bi mankensen bi şarkıcıysan, doğru yani, gerçekten, mankensen mesela, fiziksel özelliğinle çalışıyosun, o tarz işlerde belki, daha ön plana çıkar..tıyo olabilir (DG 2/3K,28).

Şu ... sekonder olarak tam tersten belki şu olabilir...Yeni nesil, gençlerde ameliyat olmak daha fazla olduğu için, onların bıkışmada iyi yerler geleceği için, hani, acaba, yumurta tavuktanmı, tavukmu yumurtadan olabilir. O, yani, burnunuz güzel diye kimse size işe almaz... yani hani, yeni iş teklifi almaz (DG 2/2E,37).

Yok, kazanç ta farklı bişey olmaz ... Hayır, hiç etkilemez aslında. Sadece insanlar ... güzel burun değil ama güzel kadınlar veya güzel erkekler ... dahaa çabuk ... seçilebilir (DG 2/6E,38,D).

5.1.3.2.2. Hastalara göre Burun estetiği ve İş ortamı/ kariyer ilişkisi

“Burun estetiği de dahil olmak üzere, ‘mesleki fayda amaçlı estetik cerrahi’ giderek yaygınlaşıyor. Siz böyle bir amaç edindiniz mi?” sorusuna üç katılımcı *tepkisel* bir yaklaşımla hiç öyle bir amaçlarının olmadığını açıklama ihtiyacı duymuştur.

Yok. Kesinlikle (DG 1/10K,30,D).

Va..lla ben öyle ... bişte diğildim, yine söylüyorum, hani şirket bi 400 kişilik şirket, dediğim gibi, bizim şirketi..miz aile şirketi, kuzenlerimin, ordada yöneticilik yapıyorum, bu iş i ... düşün..düğüm ... ve olduğum zamanda zaten dediğim gibi, en *üst* dediğim gibi pozisyondaydım, hani orayı bırakıyım da başka biyere gidiyim derdim düşüncem yoktu. Sonuçta ... patron burnu..ma ... göre değerlendirmiyö, onun çıkar menfaatlerini, *nekadar* iyi koruduğma işi nekadar iyi yönettiğme bakıyo ediyö işide akıl yönettiğne göre, çok sıkıntı problem değil (DG 1/21E,38,L).

Burun estetiği konusunda çelişkiler ve gelgitler yaşadığını söyleyen kadın katılımcının, farkında olmayarak kendini de dahil ettiği *gençler* için çok bilinçsiz oldukları yönünde bir yorum getirdiği görülmektedir.

O sebeple yaptırmadım, aslaa ... Bence şuan gençler ne yaptığını bilmiyo. O yüzden hani bişey söyleyemem. Şuan hakkaten ne yaptıklarını bilmiyolar. Genelde hani hepsinin ... yani çoğunun şuursuz olduğ..nu bile ... düşünüyorum (DG 1/14K^K,25,L).

Cerrahlar gibi *görsel meslekler* vurgusu yapan katılımcılar da olmuştur. İki de modanın içinde ve *müşterileri* olan kadın katılımcılar, *modacı kimliğinin toplumsal beklentilerinden* bahsetmişlerdir.

Yaaa, bu kulvarlarda pek bi bezim olmadığı için ... umm... yani yaptığı iş görselliğe dayanıyorsa, o zaman olmasında fayda vardır diye düşünüyorum. Onu ... şurdan örnek vericem, modacı bi arkadaş var ... sürekli kendi selfielerini, resimlerini çekiyö, koyuyö ... geçen farkettim, estetik olan birisi muhakkak estetik olanı, fark eder... burnunu yaptırmış, biara kaybolmuştu ortadan, çünkü hep resimlerini koyuyö, mesela, o açıdan ... mesela, bi mankense, iş bulmasında yardımcı olur, hani görselse yaptığı şey, evet ama onun dışında bi muhasebecinin veya ... yani zaten iş alımında da insanlar onu ... ama bi sekreterse yine olur, yani ne biliyim, yönetici asistanıysa, çünkü öyle şirketlerdede daha prezantabil , hani insanları karşılayan kişinin daha düzgün olmasına dikkat ediyöya patronlar, yani.. yaptığı işi, bi ön karşılama, müşteri ilişkileri temsilcisi falan gibi bişeyse, evet, etkiler muhakkak (DG 1/12K,44,D)

Yoo yani ... öyle düşünmüyorum. Yani şimdi bilmiyorum ... önce görürüm bakarımmm ... *haa* ... ama şöyle bişe..y ... var ... *çok* güzel olan bitaneside olur ... bakırım hani ... konuşurum ederim ikisinde aynı ... bilgi sahibiyse ... insan tabi biraz ... hani yapı olarak..ta aynı gibi duruyosa güzel olana yönenebilirim çünkü ... bizim müşterilerimiz *çok* bakıyo öyle kendisiyle ilgilenen kişinin ... bakımlı olsun güzel olsun fikir ... o zaman ne *istiyosunuz* diyince sizce ne uygun olur diye bizim fikrimizde soruyolar ... öbür türlü fikir *so..rmuyolar* yani (DG 1/5K,41,D).

Mesleki fayda amaçlı sayısal bir artış olabileceğini ifade eden katılımcılar da vardır.

Meslekii fayda derken ... yani ... ben düşünüyorum. Burun estetiğinde ... evet artıyor (DG 1/17E,21,L).

Kesinlikle artıyo (DG 1/18E,24,D).

“Burun estetiğinin gitgide artarak bu amaçlı yapıldığını düşünüyor musunuz?” sorusuna hiç bir katılımcı “evet” cevabı vermemiştir ama mesleğine mutlaka olumlu bir katkısının olduğunu itiraf eden tek bir katılımcı olmuştur.

Yok ... böyle biamaç ... ama *faydası* oldu (DG 1/20E,35,D).

Kime ne kattığının farklı olabileceğine de işaret eden bu katılımcının ifadeleri, bir cerrahın (DG2/7) tespiti ile örtüşmektedir.

Ya bilmiyorum hani ... böyle yapılı ... yani ... yapıyolar..mı diye bişeyim yok ... *oluyo..dur var* yani ... mutlaka ... yani şöylee ... tabi şimdi ... dışardaki etkenlerden dolayı *farkında* oluncaa ... şimdi tabi insanlar şöyle ... şunu diyolar ... diyolarki *çok* güzel *burnun* oldu ... filan. E tamam ... şimdi ... bu tabi ... ben bazen ... ben böyle insanları ve kendimi ... *kendimide* objektifolarak takipetme ... ee ... eskiden nasıldım şimdi nasılım tarzında böylee ... *hafızamda iyidir* ... şeyaparım ... ee ... dikkatederim ... bu anlamda ... hani bunun böyle *bilinçaltında birözgüvene* bir artı kattığını ... *farkediyorum*. Dolayısıyla ... bu şey yani ... bir ... artışı olmuşmudur ... bende olmuştur onu farkediyorum ama hani ... herkeste *böylemidir* olurmu ... o ... onla ilgili bişey *söyleyemem* (DG 1/20E,35,D).

Bu soruya çoğunluğun yine *görsellik* ve *prezentabilite* üzerinden yaklaştığı ve gençlerin “görselliğin bu kadar ön planda olduğu” bir çağda “her şeye daha açık/ yönelmiş” oldukları ama bunun sadece *görsel meslekler* açısından bir anlamının/değerinin olabileceği değerlendirilmesi yaptıkları görülmüştür.

Var, yapan var ... gençler yapıyo şimdii ... arpayı ... arpalar bol olduğ zaman dediğim gibi, çok farklı şeylere..de rahatlık..lan yönelebiliyor (DG 1/21E,38,L).

Evet düşünüyorum yani ... *sağlık* ikinci planda ... birinci planda *dış* ... görünüş (DG 1/19E,32,D).

Düşünüyorum. Düşünüyorumda ... diyolarki sefi çektikleri için gençler, çoğalmış bu (DG1/11K,48,D).

Tabi bencede yani. İnsanlar ... oo ... gençler çok erken başlıyolar zaten. Ço..k ço..k arttı ve yaş çok... küçülmeye başladı. Özellikle göğüs ... ameliyatı görüyorum *çok* ufaklar daha yani, 16, 17. Sadece burun..la ... genel..lemiyimde, güzel insan kazanır diye düşünüyorum. Yani gör..sellik çok önemli artık (DG 1/6K,41,L).

Evet, evet evet kesinlikle, kesinlikle çünkü, hani dış görünüş çok önemli, kim ne derse desin, prezentabil hani, tabiri varya, o gerçekten bence çok önemli, mesela bende

işveren olsam, bana 10 kişi başvursa, hani diplomaları 3 aşağı 5 yukarı aynı olsa, dış görünüşü güzel olanı tercih ederim (DG 1/9K,26,D).

Haa yook ... Öyle bi düşüncem olabilir, tabii, yani, gençler muhakkak, kendilerini daha kabul... ettirebilmek için, tabii, oluyolar (DG 1/12K,44,D).

Yaa şöyle olabilir aslına bakar..sanız, hani yüzüyle çalışmak dediğimiz meslekler oluyo, spikerlik sunuculuk veya kamera karşısında ... veya işte hani geniş kitlelere ... sürekli seslenmek zorunda olan kitleler açısından belki bu olabilir fakat, yinede ben pek gerekli bulmuyorum (DG 1/13K^K,18,L).

Düşünmüyorum açıkçası. Yani ... prezantaa...bıl ... bakım..lı ve temiz olmanızla alakalı bişeydir. Suratınızdaki ... yani eğer ekran önünde diğilseniz ... hani nebiliym *model* diye adlandırılan ... ki modellerde bilee bence *hiç* gerek yok ... hani *surat..la* ilgili bişey girdiği için işin içine ... ee ... yani bence etki ... (DG 1/15K^K,35,D).

İhtiyaç ... yani, bunu hani çok, o kişiye göre yorum yapılabilir bu. Yani, hani, beni kimse burnumdan işe almıyorsa, almasın. Ama, bu benim düşüncem, hani şey... görsellik mankenlik yapmıycam hani sonuçta. Hani beni bilgimden dolayı ... (İstanbul'a geldiğinde, Acıbadem'de işe ilk nasıl alındığını anlattıktan sonra) görselliğime değilde o zaman burnum ameliyatlı değildi benim yani (DG 1/22E,39,D).

Bir katılımcının geç yaşta burun estetiği olan dayısını örnek göstererek burun estetiğinin kişisel/ bireysel yönüne işaret ettiği görülmektedir.

Ee ... yok ... ben öyle düşünmüyorum ... hani *illaki* öyle düşünen biazınlık kısım vardır ama ... gör..sell..likk ... tamamiyle kendilerini daha iyi hissetme ... işte benim dayım 45 yaşında işte ... bundan sonra hani ... ben böyle mutlu hissetmiyorum *senelerdir* mutlu hissetmiyorum aynaya *baktığımda* dedi ... ve *çok şaşırđım* hattaa ... dayıcım dedim (gülerek) hani 45 yaşındasın ... *ne gerek* var yani bu yaşa kadar gelmişsin ... *Dudak* dolgusu bile yaptırdı yani dayımm ... *bu yaştan* sonra (DG 1/10K,30,D).

“Sizce işsizlik ve kariyer korkusu burun estetiği ameliyatlarını gerçekten çoğaltır mı?” sorusu için genel olarak “olabileceği/ çoğaltabileceği” ancak ortaya çıkan görselliğin her zaman için “kariyer” söz konusu olduğunda liyakatla yarışamayacağı yönünde olmuştur.

Olabilir, bazı insanlar ... nebiliym diğerlerinden farklı görünmek amacıyla ... veya biraz daha hani ... bildiğimiz ... *güzel* dediğimiz estetik algısına yaklaşmak amacıyla böyle bişey yaptırıyo olabilir ... Kazanabilir ... olabilir (güzel burunlular) ... (DG 1/13K^K,18,L).

Evet. Tabii ki. Olabilir çünkü gerçek..ten yüzde bayaa bideğişik..likk ... yapıyo yani, mesleğinde bunu gerektiriyosa ... güzeliği ... tabii ki *çok* etkiliyceğini düşünüyorum ... (DG 1/8K,30,D).

Güzellik amacıyla mı, evet. Kesinlikle ... Şey vardır zaten ... ee ... iş estetiği denen bişey varmış, ben tabii bunları araştırırken araştırırken gördüm , iş estetiği denen bişey. İşte ... düz saçlı ol..makk, bi yöneticiyle konuşurken, kıvrıcık saçlıya oranla daha ... etkiliyiciymiş işte ... kemersiz bi burun kemerli bi buruna göre daha etkiliyiciymiş ... gibi gibi, iş estetiği varmış, galiba cevabıda bu (DG 1/3K,27,L).

Çok yeni bişey, yani yorum yapamıycam, iş ortamlarını ... hakkında bişey bilemiyorum. İstiyolar iyi görünmeyi, ama onlar seçtirirmi o, onu, yani daha önce ... donanımı gelir heralde. Olabilir, aynı donanım ... ötekini tercih edebilirler (DG 1/11K,48,D).

Tabii ki artıyo ... kesinlikle (DG 1/15K^K,35,D).

Yani buu ... olabilir ancak hani bu işsizlik yani ... eyvah burnum kötü ... iş bulamıycaam ... anlamına geldiğini sanmıyorum o yüzden ben böyle düşünmüyorum. *Bukadar şiddetli değil* yani. Yani ... Şimdi çok ... dış görünüşün çok önemli olduğu yerler var oralar için *evet* geçerli ama ... onun dışında üniversite personeli olmak için ... gereken şeyler ... ALES sınavı İngilizce sınavıdır (gülerek) yani ... burun estetiğine bakmazlar. İşsizlikse sınav ... sınavlara çalışırsın ... girmek için ... kazanırsın. Buna benzer birçok şeyde ... böyledir o yüzden ... işsizlikle ilgili ... ben düşünmüyorum (DG 1/19E,32,D).

Bence kariyer çok başka şey yaa. Hiç alakası yok (DG 1/7K,25,D).

Yaygınlaşıyor diyee ... tahmin ediyorum ... trende bakarsam öyle (DG 1/20E,35,D).

Yani görsellik, bazı yerlerde tamam önemli, ama. Daha önce çalıştığım birşey vardı mesela, görselliğe biraz dikkat ediyodu. Ama, görsellikte, işe aldıklarının hepsini sonradan işten çıkardı. Bence çoğaltmaz, yok (DG 1/22E,39,L).

İşsizlik ... ee ... arttırmı ... yaa o, mankenlik yaparsın veya ne biliyim fotomodellik yaparsın onlardan kazanırsın ... yapabilir, onlar yapabilirde, şuna bakıyolar yaa hani ben şirketlerin genel yapısına bakıyorum, büyük şirketlerle Türkiye'nin önde Dünyanın önde gelen şirketleriyle çalışıyorum, çok önplanda değil, bilgiye bakıyolar, yetkinliğe bakıyolar, iyi şirketler dediğim gibi standartlar belirliyo, insan kaynakları ... o standartlara uyan eden kişiyle ... hani ilaç firması ... bankalar bankacılar filan yapabilir bunu, onlar dediğim gibi... ve özelliklen, kadınlar tercih ediyolar çünkü ikna etmek biraz daha kolay oluyo ama, bizim şirketimizde öyle şey yok. Ama bu ... toplumda var ... ve gidicek, o yöne doğru gidicek.te ama, şey ... yetkinlikler sanki daha ön planda ... olacak gibi geliyor bana ... olur, yetkinlik her zaman ön planda olur ... (DG 1/21E,38,L).

“Güzel burunlular daha çok kazanır mı? sorusuna burunlarından “rahatsız”/ “mutsuz” olmuş ve meslekleri gereği *prezentabil* olması gereken iki genç kadın katılımcı dışında “evet” diyen olmamıştır.

Bence kazanır. Ben kazanacağımı düşünüyorum (DG1/1K,22,L).

Kazanır ... Ben burun ameliyatı olduktan sonra anladım ... kazanır yani (DG1/2K,17,L).

Güzel burunluların değil de *bütünsel güzelliğin* daha çok kazanacağını ima eden katılımcı, cerrahla aynı bakış açısını yansıtmaktadır.

Yani, güzel burunlular değilde, güzel..ler daha, öncelikli olabilir ... ee ... bunun yoludaa ... hani gidipde şeyse, işte burnunda işte bi düşmüştür, kötüdür, yamuktur, işte kaza geçirmiştir, onu düzelttiğinde görünüşü gerçekten çok değişiyorsa ... değişiyorsa yani, o zaten yani görünüş olarak, sivrilir, öne çıkar ve buda bence öncelikli olmasını sağlar (iş alımında) (DG 1/9K,26,D).

Genç bir erkek katılımcı burun estetiğinin *kişisel* olduğuna vurgu yapmaktadır.

Kazanmaz ... öyle şey yok bence bu tamamen kişisel bir şeydir ... ha çünkü dediğim gibi ... *ben* dikkat etmiyodum önceden *kimse* dikkat etmiyodur buruna falan. Burnu nasıl ... işe alırım demiyolardır (DG 1/17E,21,L).

Öncelikle liyakat ve yeterlilik vurgusunun burada da tekrarlandığı görülmektedir.

Hayır ... insanın ... ee ... güzel..likle değilde ... hani ... uzmanlıkla veya ... eğer dış görünüşü konuşuyosak açıkçası ... *temiz* ve bakımlı olmakla ... içindekilerini dışarıya aktarabilir. Yani bilgisini ... bilgiyi aktardıktan sonrada ... iş bulamama gibi bişeyin önemli ... yani ... sözkonusu olamaz o birazcıkta şans ... birazcıkta ... ila..hii ... bişiy ... yani kısmetinizse her türlü olur (DG 1/15K^K,35,D).

... ama güzel buruna gelince ... hıı (düşünceli) ... yani iş estetiği denen bişey varsa, eve..t aslında bu sorunun cevabı, evet. Ama ... san..mıyorum ... yani burnuyla *nee* ... iş yapabilir acaba?? ... yani, bilmiyorum, sanmıyorum o kadar kazanacağını, o zaman ben bundan önceki senelerde ... hiç kazan..mıyım ?? sadece ameliyattan sonra ?? ... (DG 1/3K,27,L).

Zannetmiyorum (güzel burunlular) (DG 1/15K^K,35,D).

Bıraktığı intibaa daha, düzgün olabilir, dolayısıyla, yani, kazanca nakadar, etki ede..r ... ama iş bulmada bilmem ... olabilir mi ? (DG 1/16K^K,61,L).

Yok yaa, sanmam (güzel burunlular için) (DG 1/12K,44,D).

O *çok saçma* yaa ... çok saç..ma (DG 1/5K,41,D).

Bence ... şahsî fikrim alakası yok (DG 1/18E,24,D).

5.1.3.2.3. Cerrahlara göre Burun estetiği ve İş / Eş Bulmak

“İş bulmak veya eş bulmak için burun estetiği ne kadar önemlidir ?” sorusunu çoğu cerrah, iş için değilse de eş için burun estetiğinin önemli olacağını vurgulamıştır.

İş bulmak için değil ama eş bulmak için önemli olduğunu gözlemliyoruz. Yani ben yine buna çok katılmıyorum, kendi adıma söylemek gerekirse çünkü, eşiniz olacak kişinin burnunun güzel olması ... yani tamam, belki güzellik anlamında her şey içersinde bir katkıdır ama, bi insanla sadece güzel olduğu için evlenmiyorsunuz zaten ... yani hayat arkadaşınız olacaksa çok fazla şeyin birarada olması lazım zaten. Burnu güzel olmuş, olmamış, yani anormal bi durum yoksa, zaten anormal bi durum varsa sizin takıntı yaptığınız eşiniz olacak kişiyle ilgili, hani başından, ona karşı yaklaşmazsınız, eşiniz olmaz (DG 2/2E,37).

Şimdi tabi, yani bu, kişi..sel düşüncem ... hani, öyle olmaması gerekti..ği yönünde belki ama, evet, eş bulmak için ve iş bulmak için burun estetiği *çok* önemli ve bu bi gerçek. Örnekler vericek olursak, mesela işte hani, biraz daha alt kültür düzeyin..den, kızını getiripte yaa bunu evlendirmez burnunu yapın diyen baba oluyo. Evet, evlenmeden önce özellikle burun için, ailesinin getirdiği, oluyo. Orda baba getiripte bunu evlendirmez, tarzında ... söylüyor (DG 2/4K,42).

Yani, erkeklerde var, evet. Erkekler, beğenilme kaygısıyla, eğer burunları ço..k çir..kinse, onu düzeltirme yoluna gidiyorlar, kabul görebilmek için, karşı cins beğensin diye. Bu hanımlarda zaten var (DG 2/5E,58).

Bence... yanlış yani ... Bi insan burnu değişince iş ve eş bulamaz yani. Eş..eş olabilir bak ondan emin değilim ... Biara ben özellikle E.de çalıştığım dönemlerde, ben 2004' e kadar ordaydım, orda klinik şefliği, başasistanlık falan yaptım. Nerdeyse kural gibiydi, biz hemşire hanımları ameliyat ederdik kısa bi süre sonra evlenir giderlerdi. Bende

onlara, benden onlara bi şey... bisüre şartı koymuştum. Altı aydan önce evlenirseniz, olmaz diye ... çünkü bizim hemşireleriniz onlar... sonra gidiyolar. Ameliyat hemşiremiz mesela. Kaç tane ameliyat hemşiresi ... hatırlıyorum, ameliyat ediyosun, gidiyo yani (DG 2/1E,54).

İki genç erkek cerrah (ikisi de rinoplastili) eş bulmak konusunda burun estetiğinin *nelere kadir* olabileceğini benzer bir bakış açısıyla sunarken, *burun estetiği öncesi-sonrası eş* etkisine değinmektedirler. Kişinin “ evleneceği ‘eşi’ *değiştireceği* ” bile vurgulanmıştır.

Valla şöyle söylüyim, burun estetiğ olmayan kız..da, eş bulur , eş bulmak veya iş bulmak aslında, *sa..dece* dış görünüşle ilgili değı..ldir, ama dış görünüş önem..lidir. Yani şöyle, siz bi eş bulursunuz burnunuz çirkinde ama o eş ... iki eş değışir işte, burnunuz güzel..ken veya siz güzel..ken bulacağınız eşle ... evet, işte orda, eş değışir (DG 2/6E,38,D).

Eşş ... tercihinde *inanılmaz* önemli başka ... *hayatınızı* değıştirebilir. Ev..lenmiyecekken evlenebilirsiniz, çirkin bi adamla evlenecekken yakışıklı bi adamla evlenebilirsiniz ... böyle yani (DG 2/7E,39,L).

5.1.3.2.4. Hastalara göre Burun estetiği ve İş / Eş Bulmak

“İş bulmak veya eş bulmak için burun estetiği ne kadar önemli dir ?” sorusuna genel olarak hem *eş* hem de *iş* için bir miktar önemli olabileceğini ama çok büyük bir etkisinin olmadığını ya da olamayacağını belirtmişlerdir.

İş bulmak yada eş bulmak ... artık herkes dış görünüşe çok önem veriyö, hani ben, hiç çirkin kız görmüyorum hani, herkes bişekilde, işte bakımlaaa ... işte süsleee ... bişekilde herkes artık herkes güzel, o yüzden, önemli ... yani. (DG 1/9K,26,D)

Önemlidir ... yani, çirkin bibernun varsa, önemlidir (DG 1/1K,22,L).

Yani yüzdeye vurursam ... yüzde ... 30luk ... belki yüzde 20lik bi önemi olabilir güzelliğın. Eş bulmak ... o da o kadar ... yüzde 30 falan. (DG 1/8K,25,D)

Yani iş için ... hiç önemli değildir tabii ... göze batan bi bozukluk yoksa burunda. Ama yani eş bulmak için ... *önemlidir* heralde yani çünkü dikkateden ... insanlar vardır illaki (DG 1/17E,21,L).

Hayır. Hayır. Bana görede hiçç ... kesinlikle onun için yaptırınlar var ama ... kesinlikle var ... böyle (yanını dönerek gösteriyor) pozlar verenlerde var kesinlikle hani erkeklere ... şu açıdan (yandan poz verir gibi yaparak) ... *çok duyuyorum* arkadaş çevremdede ... *garip* ... bana enterasan geliyo ... bence olmamalıda ... ama bilmiyorum ... yapanlarda var heralde (DG 1/10K,30,D).

Yani bazı ... eğer bayan olarak düşünüyosak bazı erkeklere itici *gelebilir* estetik ... bazı erkeklere yani (DG 1/15K^K,35,D).

Şöylee açıkçası ... hani ... böyle illa evlenmek için ... aslında bakarsanız ba..zı ... kesimler ... çünkü bayanlar..da kendi içlerinde bi çok dala ayrılıyo bunlardan bazı kesimleri ... bazı kısımları burun estetiğini, iyi bieş nebiliyim iyi bi koca adayı bulmak

için yaptırıyo olabilir ama, geri kalan kısım , yani *çoğunluğu* oluşturan kesim bence böyle biamaçla yaptırmıyordur (DG 1/13K^K,18,L).

Belkide bi..raz önemli olabilir yani. Yani meselaa yani, şöyle ... belki bi cümle kurabilir..sınız hani, acaba burnum daha güzel ol.saydı ... hani beni dahamı çok severdi yada evlenme teklifini hani hızlandırmıydı ... diyebilirsin aklından geçirebilirsin ama o kadar da çok etkiliyeceğini düşünmüyorum. (DG 1/14K^K,25,L)

Hiç aalakası yok. Bence eş ... ondada alakası yok yaa ... yani şöyle yok ... ben her zaman söylerim ... beni seven hani ... *beni* sevsin ... vücudumu yada tipimi değil ... tabii ki tip..te önemli ... *ilk* bakış çok başkadır ama ... buu ... nakadar ... artı yada eksi verir onu bilemiyorumki ... yaa *ben* öyle bakmıyorum enazından (DG 1/7K,25,D).

Valla, onuda etkileyebilir sanki. Yani, ben öyle bişey düşünmedim bunu yaparken açıkçası, ama bu soruyu sorduğunuz zaman, ola..bilir. Olabilir çünkü, karşıdaki insanın, neyee... önem verdiğiyle ilgili ... belki sizin için önemli değildir ama o kişi, görseleğe önem veriyosaa ... hani, sevdiğim insan. Huyunu suyunu sevdim ama, hani görselede iyi olsun, diyebilir. Ben evlenmeden önce oldum. Ben, öğrenciydim olduğumda. O zaman benim arkadaşımı zaten, şimdiki eşim ... önceden yani, dersaneden arkadaşımı benim, sonra eşim oldu. Yani, estetik olcağımı, öğrendi yani, oda. Yani gidip olcam ... ama tabi zaten banaa ... olumlu veya olumsuz etkileyecek yaştaa, zamanda diğildi, yani. Olmada demedi (DG 1/16K^K,61,L).

Yani eş bulma konusunda ... önemli olabilir dediğim gibi sonuçta hani ... *hiç* birbirini tanımayan iki insan için ... belki karşı cins burnundan rahatsız olup belki hiç tanışmıyabilir ... *çok* birahatsızlık varsa *etkileyebilir* ama kişiden kişiye gene bu değişir bence. Ben kendimi düşündüğüm zaman bugüne kadar hayatıma giren kız arkadaşlarımda düşündüğüm zaman hiçbi zaman için işte burnu öyleymiş böyleymiş diye ilk etapta ... etkilemez (DG 1/18E,24,D).

Yani *hedef* eş bulmak..saa ... burun estetiği biraz saçma gelir ama olum..lu yönleri var ... *enbasiti* benim ... bana söylenen işte 3-4 yaş gençleşmişsin ... denmesi belki ... biraz daha yüzde estetik olması ... belki birazcık daha etkili olabilir ama *hedef* bu olursa bence çok gereksiz bir ... hedef olmuş olur. (DG 1/19E,32,D)

Evet ... iş için yani ... bu *şey yapabilir* ... ekonomik etkenler yani bu işte iş bulamama kaygısı vesaire ... yani direk burun ... değil ... ama genel manada bu *butarz* yaklaşımları *arttırıcaktır*. Nihayetinde şeyse ... ee ... birazda işte kişinin kendi ... ee ... özgüvenine *çok* önemlidir ... *etkisi*. İkincisi *tabii kide* hani böyle mülakatta *şurda burda* insanlar ... şeyaparlar ... dikkatederler (DG 1/20E,35,D).

Yani, bu insanın, ege..r takıntı varsa, ben burnumdann, dolayı, işte bana kimse bakmıyo ... işte ben burnumdann, dola..yı evlenemiyorum diyen ... kesinlikle var da, erkeklerdede var bu, tabii erkeklerdede var. Bayanlarda işte, burunn, değil..dee vücudun fark..lı, yerleri. Veyahut işte benim, çok popom büyük veyahut işte çok kiloluyum. Erkeklerde burun, dahaa ön planda, ya evlilik için diğilde buu, şey ... beni beğeen..miyolar veyahut işte, kız arkadaşım yok burnum çok çirkin, yüzüm çok çirkin diye (DG 1/22E,39,L).

Hiiç önemli değil. O çok ... toplumun genel işş yapısına bakarsan % 1i 2si dir ama oda, her meslek için değil ... ee ... herkess ... ee ... beyaz yakalı değil, herkes mavi yakalıdır değil. Dolayısıyla, dediğim gibi , mesleğe göre değişir eder ama toplam içinde çok büyük ... önem teşkil ediceğini san..mıyorum (DG 1/21E,38,L).

Yaptırıp kısmeti açılanlar oluyomuşş ... hı..hı..hıh (gülerek) Önemlidir ... bencede ... sebeptir (DG 1/11K,48,D).

5.1.3.2.4.1. Hastalara göre Burun estetiği ve Eş seçimi /yaklaşımı

“Eşinizin/eşiniz olacak kişinin burnu, seçiminizde ne kadar önemli dir?” Bu soru katılımcıların en yakınlarındaki kişi olan ya da olacak olan “karşı cins” üzerinden burun estetiğine bakış açılarını değerlendirmek üzere sorulmuştur.

Şimi şöyle söylüyüm ... bu ... hissetmenlen ilgilidir yani his ... hissiyat lan ilgilidir , eğer ... ben seversem, ben burnunada orasınada burasınada bakmıyorum etmiyorum, bir bütün zaten. Karşı cinsin ... (gülerek) evet beni çok daha ... ca..zip buldular (V.'le karşılıklı kahkaha atarak). Ya şöyle ... şimdi bakın, şeydee ... karşı cins açısından ... gine kriterlerine göre değişiyö o, kimisi evet yaa daha ... çekici olduğnu söyleyebiliyo, daha ... iyi olduğnu, öncekiylen kıyasladığında veya hiç tanımayan kişide haa ... baktığınızda yapıyo ama ... ondan ötee ... kişinin ... derlerya bi hani karizması veya dışa verdiğ enerjıyla ilgilidir. Yine ... hani bakıyosun, kimisi *hiç* bakmıyo kimisinde evet ya şekle bakıyo, ya düzgün ... düzgün olmasına, içinin dolu olmasına bakmıyo. Onlar ... cüzdanın dolumu diyo, altındaki araba iyi, kariyer iyimi diyo, onlar içinde zaten farketmiyo. Ya şöylee ... *he..rşey* etki yapıyo, giyindiğin ayakkabıdan pantolondan bilmemneyine kadar bakıyo ediyo seni yokluyo ... tanışırısın, hiç dahaa bişey olmaz o sorununu anlatır, kendisi çok kriterleri vardır, işte 7000 TL ... har..cadımm ... anlamamazlığa vurursun edersin, tamam ödemiş çalışırısın diyosun, çok duyarsız olursun ... niye duyarsız olursun, e para ... sen aynı tere..düten insanları ince eleyip sık dokuyosun ama, karşıdaki insanında sana koşulsuz inanmasını güvenmesini istiyosun. Bu *her* zaman olacaktır, edecektir buda gine kişinin ahlak yapısıyla ilgilidir, kişinin kültürüyle, yetişme tarzınla ilgilidir. Bu toplumda böyleleri fazlasıyla var ama ... giderek şeye doğru gidiyo, giderek şeye doğru kayıyo ama artık, ahlaklı insan sayısı çok azalıyo ediyo ... maddiyat *çok* ön planda ... yani mutlu, çevrenize bakın mutlu insan göremezsiniz ... mutsuz, fazlasıyla mutsuz insan var. Mutsuz olduğ halde kendini mutlu göstermeye çalışan insan sayısı çok çok fazla ama, iç ... iç dünyasında insanlar ... ya sen kendi içinde mutsuz huzursuz olduğun zaman, nolcak yaa ... burnun iyi olmuş ş..da, gözün iyi olmuş..da. Ya görsel olarak şimdi, görseliği yapıyo ama ... akıl akıl yoksa, ne kadar sürdürebilir, sizinlee ... oturup burda kaç saat konuşabilir, konuştuktan sonra da belli bir şeyin ötesine nereye gidebilir yani, ondan sonra sadece, cinsellik dediğim gibi ... içerikli bir paylaşım olur, sonrası boş ... yani, sıkılırsın ... (DG 1/21E,38,L).

Hiç. Ben ona çok dikkat etmedim yani, veyahut ... sonuçta aynı şekilde devam ettim (DG 1/22E,39,L).

Kadınlar açısından değerlendirildiğinde erkekler, burnu önemsenecek ya da “konu edilecek bir mevzu” olarak değerlendirilmemektedir.

Eşimin burnu ... ne kadar önemli olurdu ... yaa ... ee ... konuşup onun yapısını anlayana kadar etkili olurdu, ondan sonra olmazdı (DG 1/16K^K,61,L).

Ben ... *sadece* ... biuzvuna ... odaklanmam ... yani ... ee ... *çokçok* yakışıklı olsun burnu şöyle olsun dudağ şöyle olsun *kesinlikle değil* benim için *bibütündür ... herşey gördüğüm..de* ... meselaa benim *başka* takıntım *boydur* ... hani benle eşit boyda olanlar değil yani ... biburun bikaşı şöyle olsun burnu şöyle olsun *değil* ... tamamiylee ... görsel ... açıdann ... *beğeniyim* yeterli (DG 1/10K,30,D).

Karakteri etkiler, burnu pek etkilemez (DG 1/13K^K,18,L).

Yoo hayır ... yani o bütün ... tamamlayıcı bişeydir ... *çokk* birebir bakmıyorsunuz ... yada ben bakmıyorum (DG 1/15K^K,35,D).

Ya (gülümseyerek) benim ki güzelse onunkide olsun ... önemli ... (DG 1/1K,22,L).

Ee ... yani böyle açıkçası çok etkiler demiyorum ... hani...orta derece felan...dır yani ... çok bakmam ama düzgünlüğü, düzgün olmasını isterim ama çok kötü olmasında istemem (DG 1/2K,17,L).

Burnu ... çekmedi, patlayan bişey yok sonuçta. Yani genel olarak eşim *düzgün* bi adamdı ... *genel* olarak (DG 1/11K,48,D).

Burnu ... yani bende şöyle bişey oluyo ... kemerli burun ... *ol.masa* daha iyi, düşün..cesi var bende. Ama, erkekte dümdüzz ... bebedi bi burunda sevmiyorum, yani o hafif kemeri olucak, ama çok fazla Karadenizli gibi, ol..mıyıcak. Yani, erkek te ... dediğin zaten o kavisler hafif kemerler falan, daha ... mizacı sertleştiriyö, daha güzel duruyo aslında (DG 1/3K,27,L).

Aa ... tabii, tabiii. Yüz hatları falan düzgün, burnuda gayet ... Karadenizli ama düzgün, düğme gibi burnu var. O yüzden, o ... bütün ailesi öyledir. Ben hep bakarım burunlara evet ... yaa, bende bu burun takıntısı var galiba. ...var (DG 1/12K,44,D).

Yani şöyle söylüyüm ... ee ... şimdi hayattımda olan insanın burnu ... yani tövbe haaşaa yüce Rabbimin yarattığı ama ... yani (gülerek) *hiç* bana göre değil yani ... tip olarak. Eski eşimin tipi ... iyiydi o yaa ... burnu düzgündü. Bununki ... biraz büyük geliyo ... evet yaa ... ama beni rahatsız etmiyo ... onu görmüyorum iştee ... yani deminde ondan bahsettim ... yani karşıdaki insanı sevdiğin zaman ... yüzündeki ordaki burdaki ... burnuna *bak..madım* hani (DG 1/7K,25,D).

Açıkçası hani ... burnuna dikkat etmedim. Çok dikkat çekici bi burnu yok zaten ... normal ... bi burnu vardı. *Çok* dikkat çekici olsaydı ... hani konuşmadan önce *ilk* gördüğümde ... belki hani derdim burnu biraz hani ... şey ama hani ... tanıdıktan sonra konuştuktan sonra ... hoşuma gitseydi benim için önemli değildi. Burnunun önemi ... çok azz (DG 1/8K,25,D).

Hii çç ... hiç hiç öyle bi ... aramızda öyle bisohbet olmadı. Eşimin burnu güzeldir. Onu kışkınyodum zaten (kahkahayla) burnu güzel diye (gülerek) ... güzeldir ... ya da banamı öyle geliyoo (DG 1/5K,41,D).

Yok burnuna dikkat etmedim yani, genel olarak baktım , bütün olarak baktım ama onun burnu benim çok hoşuma gidiyo, yani şey beğeniyorum yani. Bierkeğin olabilecek estetik duran bi burun var bence. Çok öyle hokka gibi duran zaten değil, kendi burnu. Çok ... hafif bi ... şeyi var şurda (göstererek) ... yükseltisi var ve hani o, ben..ce ona erkeksi..lik katıyo. Yani, çok bariz olsaydı, dikkatimi çeke..bilirdi ama bu, reddeceğim anlamında gelmezdi ... Burnunun şekli çok etkiler miydi ... yok, benim için hayır (DG 1/9K,26,D).

Biz hani eşimle tanıştık, evlenmeye karar verdik. Sonra ben bu burunla bu düğüne katılmak ... istemediğme karar verdim. Eşimle ... estetik olmadan zaten evlilik teklifi etti ve nişanlandık ama hani ... o burunla düğünümüme katılamazdım galibaa (gülerek). Oda hayır yaptırma demedi. Onun burnu *çok* fazla şey, eğri ve büyük ... ama hani, S.C. Bey demiştiki bize ... senin burnun çirkin olabilir ama hani senin burnuna aslaa dokunmam çünkü ... onun burnu o..na yakıştıyomuş, öyle söylemişti yani. Ama hani ... aslında baktığınızda gerçekten *çokk* çirkin bi burnu var ama yüzün..de hani okadar güzel ... dağılıyo.. ki, gösteriyim hatta fotoğrafını ... aslında hani bayaa büyük ama ... sırtımyo ... sırtımyo hiç (DG 1/14K^K,25,L).

Yok önemli değil ilk etapta. Kendinin birahatsızlığı yoksa kendisinin benim yoktur ama *varsaa* tabii ki deteklerim yani ... ameliyat olmak istiyosa (DG 1/18E,24,D).

Birinci planda ... olmaz ... yani ... yüzde üzerinden vericek olursam % 10-15 lik birşey ... yani çünkü şöyle bisıra ... hani ... şuan ... onuda yüzdeliyim ... ee ... *boyunum* kısa olmaması benim için ... birinci şey olabilir hani dış görünüşten bahsediyorum ... tabii ki. Daha sonra belki *göz* gelir ama burunda ... ee ... *çok* dikkat çekici olmadıktan sonra ... ee ... çok problem olmayacaktır (DG 1/19E,32,D).

Benim için önemli olmaz (DG 1/7E,21,L).

Eş bulmak için ... önemlidir (şimdiki düşüncesi). Eşimin burnu ... güzelmiş ... yok yok hayır ... demedim ... ama ... *eşim* içinde mesela düşünce olursak ... onun içinde önemli *diğilmışki* beni *tercihetmiş* ama sonradan ameliyat *olmamuda* istedi. Orda böyle şey ... her insan için ... *bikriter* olmaya ... *bilir* ... diğildir yani ... diğildir ... (DG 1/20E,35,D).

“Burun estetiği sonrası, karşı cinsin size yaklaşımında bir farklılık oldu mu?” sorusuna erkek katılımcılar *olmadığı* yönünde cevaplarırken sadece bir iki kadın katılımcı “evet” yanıtı vermiştir.

Evet, oldu. Yüzde ... 80 diyelim (DG 1/1K,22,L).

Evet tabii ki de ... çok oldu ... baya çok oldu (DG 1/2K,17,L).

Yoo, yoo, yani çok önemli şeyler değişmedi hayatımda (DG 1/3K,27,L).

Tabii ki, tabi ... *Daha* dik..kati çekiyosunuz, yaklaşımları *daha* olum..lu tabii ... (DG 1/6K,41,L).

Ee ... şöylee ... (hatırladığımı belli ederek) oldu, evet. Şöyle, ben... hemen işte aa ne kadar güzelleşti işte falan filan, işte ... diye böyle ... hep şeyler bana geldi ... çıkma teklifleri falan geldi üniversitedeyken, evet. Aaa çok değişti falan filan ... önceden tanıdıklarım, hani aracı koyup böyle ... nasıl diyim, erkekler ... çok hoş oldu işte diye... (DG 1/12K,44,D).

Olmadı (DG 1/14K^K,35,D).

Yok ... a a aa (hayır anlamında) ... yok (farklılık yok) (DG 1/5K,41,D).

Hiç olmadı çünkü çok değişiklik ... aah ... hiç olmadı (DG 1/10K,30,D).

Bifarklılık hissettimm ... yok hayır (DG 1/8K,25,D).

Olmadı, yani keyfekeder bişeydi eşim için . Belki ... biriki dalgeçer bi söz söyledi bana, ondan sonra ... yapıcam sende beni destekliyeceksin gibi bi tutuma girdim. Eşim için çok ... şey değil, önemli değil, bi değişiklik olmadı (DG1/11K,48,D).

Yani, açıkçası o dönem ben çok küçük olduğum için, yani hiç erkek arkadaşım olmamış ... flörtüm olmamış ... belki hani ben bi 25 te olsaydım tabi, öncesi sonrası yapardım. O yaşıma kadar bulunduğum aile ortamında ... ama ben zaten şeydim hani ... devlet lisesiydi çok karmaşık bi *gruptuu*. Ben bitirdim, üniversiteye kaydolduktan sonra oldum estetik (DG 1/9K,26,D).

Yani estetik sonrası ... o dönem bi erkek arkadaşım vardı hatta hani ... benim ameliyatımda da yanımdaydı ... ee ... estetik öncesi veya sonrası ... gibi bi durum ... fiziksel olarak bifarklılık olmadı ama ameliyat ... böyle bi sağlık *problemde* beraber olmak birbirine yakınlaşş ... daha çok yakınlaştırdı ... evet (DG 1/1EK^K,35,D).

E. ... haa. estetik sonrası ... yeni tanıştık. Önce olsaydı ... gene beğenirdi ... beğenirdi çünkü güzelim. Bi farklılık olmazdı (DG 1/7K,25,D).

Hayır hissetmedim ... kendimi *rahat* hissettim sadece o kadar ben (DG 1/17E,21,L).

Ya şimdi ben bide *ufak* yaşta olduğum için hani öncesinde çok karşı cinsle ... *tabii* vardır ama sonrası kadar yoğun bişey olmadığı için hani tam o ara dönemde ... meselaa ben bu *yaş..tan* sonra olsaydım hani daha net bunlara cevap verebilirdim ama ... oraya yeni başlamıştım üniversiteye ... oraya başladıktan sonra o ara dönemde oldum ... zaten bisene orda okudum (DG 1/18E,24,D).

Evet birazcık hissettim onu ... birazcık daha şey ... *fark* var yani eskiye göre ... yaklaşım derken ... birekek *bişekilde* hisseder belki beğenildiğini diyim. Söyleyen var ... arkadaşlarımda buşekilde söylüyo yani ... karşı cins yine ama tabii bu ... az önce bahsettiğimiz özel bidurum olarak *diğil de* normal oda arkadaşımından iş arkadaşımından ... (DG 1/19E,32,D).

Hissetmedim. Eşim için (düşünceli) ... mutlaka olmuştur ... yani *istediğ* bişey oldu nihayetinde. Mutlaka olmuştur ama hani benonu ... ölçmedim ama ... *emini* olmuştur ... kesinlikle olmuştur (DG 1/20E,35,D).

Yoo, hiç fark, yok, ben hissetmedim (DG 1/22E,39,L).

5.1.4. Bireysel Burun estetiği Beklentileri

“Ameliyattan sonra ne hissettiniz/beklentiniz ne idi?” sorusuna verilen yanıtlarda, hastaların genel olarak acı hissetmekten korktuklarını, bir süreliğine bir alışma süreci geçirdiklerini ama sonrasında “güzel/ iyi” hissettiklerini ifade etmiş oldukları görülmektedir. Hedefini ve beklentisini tamamen eşinin mutluluğuna bağlayan bir erkek katılımcının da aynı şekilde “mutlu” olduğu da gözlenmektedir.

Yoktu. Eşim mutlu olsun yeter ... hahahahh ... (kahkahayla karışık gülerek) (DG 1/20E,35,D).

İyi hissettim, sık sık gidip burnuma bakardım aynaya. İyi hissettim, beklentim iyiydi yani (DG 1/11K,48,D).

Yani, beklentim ... güzel olmağı ... yani şişliklerim çok çabuk indi, o konuda çok şanslıydım (DG 1/1K,22,L).

Evet, aslında ikisinde şeyi aynı ... yani ... bu ... atel açılmadığı sürece bi beklenti bilmiyorsunuz, hani görmüyorsunuz, onu beklemeniz lazım. Bi ... enaz 10 gün geçicek ki, şu ... gözünüzün çevresindeki morluklar, o şişlikler vesaire ... üç günle on gün arasında geçiyo onlar. Onlar geçiyo ama hala bi *ödem..li* dolaşıyorsunuz bisüre (DG 1/3K,27,L).

Şöylee, çok ağrım olmamasını diledim çünkü ... hani ... erkeklere göre ağrı eşliğimizin yüksek olmasına rağmen yinede ... hani ağrı çek..mekten mutlu olmuyorum, beni üzüyo. Ağrım ilk gece ... hastanede yken biraz oldu fakat ağrıkesicilerle his..setmedim. Sonraki gecelerde çok rahattım sadece hani, burun kanallarının ... içerde tampon vardı, drende vardı. Ordakii ... diren, o..nu ... hastaneden çıkmadan al..dı, tam..ponları ... üçüncü gün aldı, ameliyattan sonra üçüncü gün al..dı, işte Salı ... Çarşamba, Perşembe, Cuma günü ... al..dı. Alçıyı tam bir hafta sonra ... 6 gün sonra Pazartesi aldı (Alçı alınırken hastanın yanında katımlı gözlem yapma imkanı oldu. Bantlarında

Cumartesi günü alındı. Bu görüşme bantlar alındıktan iki gün sonraki Pazartesi günü yapılıyor (DG 1/13K^K,18,L).

Ameliyattan çıktıktan sonra biraz hani, şeyoldum böyle ... acabamı, hani iyimidir, hani dahamı ... kötü olcak, öyle düşüncelerim oldu sadece (DG 1/14K^K,25,L).

Ameliyattan sonraa ... ee ... tam ... alçım çıktıktan sonraa ... alçı ve tamponlar çıktıktan sonra bi günüm berbat geçti *çookk* kötü..dü ... yani aynaya bakınca gözler şişş ... ve mor. Sonra ... morluklar indikten ... yani gözümün *şişi* ... indikten sonra ... o morluklar geçtikten sonra *gerçekten* güzel ... güzeldi. Yani tabii ... yıl ... içerisinde hani bideğişiklik oldumu bilmiyorum ama ... (DG 1/15K^K,35,D).

Ameliyattan sonra ben 1 hafta filan çok zorluk çektim ... üzuldüm, ağladım, istediğim gibi olmayacak diye. Sonra o işte telefonlarla aradım falan, o dedi şiş dedi şuanda dedi, öyle kalmıyacak, güzel olcak falan filan. Nitekim alçı malçı çıkınca, şişte inince zamanla alıştım ama sanki ben, değil başka bi insanmışım gibi geldi aynada hep. Alışana kadar ... 6 ay mı desem ... tabii ... yeni bi insan oluyosun (DG 1/12K,44,D).

Yani az ağrımaya burnumun ... ameliyat sonrası ... acı ... çekmemek (gülerek) ... ilk aklıma o geldi yani ... ama hiçç ... hiçç çekmedim diyebilirim yani. Hatta ertesi gün taburcu olduğum zaman ... hani herkes yatar eder ben gidip işte ... İzmitte benim ailemin evi ... İzmitte gidip ... kuzenimi falan ... sevdim onla oynadım iyi hissettim ama tabi biraz oynayınca ... ağrı yaptı eve gittim yattım ... ağrı hafifledi falan ... ondan sonraa ... yavaş yavaş ağrı azaldı. Ama ilk olarak ben ... *aman* ağrımaya dedim yani ... acı çekmiyim (DG 1/19E,32,D).

Seneler önce rinoplasti olan en yaşlı katılımcının doğal olarak burnu adına beklediği ve merak ettiği şey daha çok “nasıl bir şekli olacağı” olmuştur.

Ne bekliyodum ... ee ... biranönce hani böylee ... açılış ve ... ne şekil oldu, ne şekil oldu diye tabii kesinlikle merak ediyodum, kesinlikle (DG 1/16K^K,61,L).

Beklentisi karşılanmayan katılımcılardan hayal kırıklığını ifade eden de olmuştur.

Yaa beklentim tabikii, bana orda gösterdiğ resme yakın bir şey olması, hani daha düzgün ... yanından çıkmıyacak ... o ... ilk yaptıktan sonra ... yanından çıktı ... o zaman şişti tabii ... tabi canım o törpülemişti ama şişken ... ben nasıl anlıycam onu o zaman?... (DG 1/21E,38,L).

Hastaneden çıktıktan sonra ... biraz kendimi kötü hissettim. Hani çünkü ... normalde hani burnu farketmezsiniz bile demi göremezsiniz ... hani orda ameliyat bitti hiçbişey değişmedi yani hayatımda sanki ... neden oldum gibisine geldi biyerde. Bişey olmamış gibi duruyodu ... pek bi fark ... bişey hissetmedim ve sonra ... yavaş yavaş şiştiğinde kendimi kötü hissediyodum hani neden yaptım gibisinden (DG 1/17E,21,L).

5.1.4.1. Burun estetiği Memnuniyeti

“Şu anda burun estetiğinizden memnun musunuz?” diye sorulduğunda katılımcıların bir kaç tanesi dışında hepsi memnun olduklarını belirtmiş, dört katılımcı ise hiç düşünmeden/tereddüt etmeden direkt “memnunum” (DG 1/1, 1/10, 1/19, 1/20) yanıtı vermiştir.

Çok beğendim (2 haftalık estetikli) (DG 1/13K^K,18,L).

Evet (cılız bir evet) yani ... memnunum (DG 1/14K^K,25,L).

Çokk memnundum o zaman için ... şimdi ... hayır değilim (DG 1/8K,25,D).

Memnunum evet . Kesinlikle ... *boru hattı* döşemiş gibiydik yani hani ... *çokk büyük* bi fark vardı yani. Meselaa ... arkadaşımınla uyurdum her gece ... nefes almamdan üşürdü yani (gülerek) hani ... gerçekten. Ee ... koku almamda ... kokulara karşı hep hassastım ben ... haalada hassasım. Yani çirkin kokan biyerde kendimi çokk kötü hissederim çirkin kokan biinsanlaa ... *çokk* fazla konuşamam ... bigerilirim ... (DG 1/15K^K,35,D).

Şuanda memnunum. Birincisini zaten anlatmıştım. İkincisinde ... olduu heralde ... ama ginedee hıh (nefes alıyor burnundan) biraz dahaa ... iyi o..sun isterim, biraz daha iyi olsun isterim estetik olarakta. Şuan % 100 memnun değilim, ama o ... koku bile, alamazz..dim. (DG 1/3K,27,L).

Çok memnunum. İlk ikisinden değildim. İlk ikisinde nefes almamda olmadı bi değişiklik ... şimdii ancak ... İlk ikisinde ... ilkinde ... zaten onda öyle bişey istememiştim, ikincisinde hiç bişey değişmedi ... kendisi demişti düzelir *diye*. Koku almada ... yok bişey (DG 1/6K,41,L).

Biraz eğrilik ... oda gene hani ... sonradan kaynaklanan bişey oldu ... biraz benle alakalı oldu hani o ... darbe geldikten sonra korkup gitmedim belki gitseydim ... düzelirdi o ama ... memnunum yani şuan (DG 1/18E,24,D).

Birincisinden memnun kalmadım hem estetik olarak hem nefes olarak ... İkincisinde de şöylee ... za..ten ameliyat tan çıktığımda ... bana % 30 luk bidüzelme olacak burnunda dedi ... nefes alma açısından. Görüntüsünde ... hani ben onuda çok is..temedim ... kesinlikle doğal istiyorum dedim ... hiç bir ... hemen hemen hiç bi değişiklik olmadı ... sadece kıkırdak fırlamıştı ilkinde ... şimdide fırladı ... güyaa onu bi ... düzeltti ... o düzelmişti ikincisinde ... fırlamış kıkırdağı aldı doktor artık nasıl yaptı bilmiyorum ... ama tekrar fırladı. İkincisinden sonra buu ... yaklaşı..k ... bir buçuk iki seneden beri ... iki seneden beri ... sonra gitmedim çok *ihmalim* oldu gidicem ama (DG 1/8K,25,D).

Daha iyi olabilirdi estetik açıdan. Bugünün şartlarında olsaydı ... yani, iki tarafın ... şu tarafla şu tarafın arasında hafif bi fark var ... şurda bi şey var, bi ufak çıkıntı var ... kıkırdağı zannedirim ... farklı ... şey ... oydu. Kıkırdağı oyuyolar heralde. 6 ay bi şiş kalıyo burnun, 6 ay sonra iyice belirginleşdi işte, o zaman vardı vardı, vardı o çıkıntı ... Onun için tekrar gitmedim çünkü çok *zah..metli* bi ameliyat, gitmedim ... zaten gerek yok ... çokta belirgin değil ... ama o zamanın şartların..da buu ... iyi bi ameliyat..tı. Doktor ... başka doktorlardan duydum daha sonra mesela ... ben bi dok..torla karşılaştım, epeyy... zaman sonra ... S.nin şeyi içinmi gitmiştik, lazer epilasyon içinmi gitmiştik ne ... sordu bana bi doktorda, iyi bi ameliyat o yıllar için dedi. E düşünö burunlar, çok alıyolar, oyuyolar. O zamanın şartlarında zaten iyi bi ameliyat..tı benimkisi ve zaten ben hani bi... taşıdığım bi yükten kurtulmuşum onuda dert etmedim (DG 1/11K,48,D).

E memnunum, ha bugün olsaydı ... ne farklı olsun isterdim, ha şu oyuğu fazla bulabilirdim, bugünkü zaten ... hani moda diyoruzya biraz önce, modada varmı, estetikte ... Bira..z daha azz, oyukla, biraz daha ... şimdi buna baktığınız zaman, siz ... bu estetik, diyebilirsiniz. Daha estetik denmiyecek bişey, olabilirdi. Bildiğimiz Filiz Akın burnu bu, ama 73 yılı yani bu (DG 1/16K^K,61,L).

Memnunum. Yo olmadı. İlk başlarda alamıyodum. Koku zaten ... zamanla oturacakmış yerine heralde ... doktor öyle dedi. Kokulara hassas ... değilim ama ... tam net kokularıda yine alamıyorum ... yine bi aksaklık var aslında (DG 1/17E,21,L).

Şurda (aynanın önüne gidiyor) şu önden bakınca ... çok memnun *değilim* yaa. Yandan memnunum ... yandan benim *eski* halime yakın ... benim çokk ... şey bibernum yoktu ... böylee ... nedir o ... biraz uzun..du kısaltılar, yanlarını daralttılar (DG 1/5K,41,D).

Yoo. Memnunum, sıkıntı yok. Bu benim ... ü..çç ... Ben rahat olduğum için ameliyattan sonra ben alçıyı çıkarıp denize girdim, beşinci gün, sahilde. İzin vermiyolar işte, yani, su olayı değil, normalde yüksek biyerden atlamamak lazım. Ben alçıyı çıkardım, rahatlıkya, bu ikinciden sonra ... rahatım ya ben, plastik cerrahlar yanımda, alçıyı çıkardım koydum yana. Denize girdim, bide tramlenden atladım, ondan sonra burun ucum düştü. O.. benden kaynaklanan şeyler, bu üçüncü, burun ucumun düşmesi. Ondan sonra, üçüncü ameliyatı oldum. Bir iki üç ... onu yapan ... başka bi doktorumuz vardı o zaman ... yaa kızdıda yani biliyodu benim öyle bişeyler yapıcağımı yani, o ... bana başta bile dedi, sen rahat durmazsın felan diyodu yani ... (DG 1/22E,39,L).

5.1.4.1. Toplumsal Burun Estetiği Beklentisi - Toplumda Kabul Görmesi

Hastalara “Güzel burun”, ‘farklı olan / fark edilen burun’ mudur?” cerrahlara ise “ ‘Sanki yapılmamış gibi duran’ burun mu makbul burundur?” soruları yöneltilerek burun estetiği sonrasında “ ‘güzel /makbul burun’ nedir /nasıldır?”ın cevaplanması ya da toplumda *nasıl bir burun kabul görürün* ortaya çıkması hedeflenmektedir. Hastalara yöneltilen sorunun devamında kendi burun estetikleri ile ilgili iki soru daha yöneltilmiştir : “Güzel olmuş olsa da, burun şeklinin tamamen değişmesi, her görenin ameliyat geçirildiğini anlaması, sizi rahatsız eder mi? Sizce bu bir olumsuzluk mudur?” ve “Burnunuza estetik yapılp yapılmadığı sorusu size sorulduğunda rahatsız olur musunuz? Burun estetiğinizi saklamayı tercih ediyor musunuz?” Bu sorular hastaların burun estetiğini kendi içlerinde ne kadar özümstediklerini anlamak ve de kendi çevrelerindeki kişilerin burun estetiklerine yaklaşımlarına tepki olarak hastaların olası tavırları/tepkileri üzerinden nihai hasta yaklaşımlarını anlamlandırmak için detaylandırılmıştır.

5.1.4.1.1. Makbul burun - Sanki yapılmamış gibi duran burun Örtüşmesi

Cerrahlara göre makbul olan burnun herkese göre değiştiğini ama toplumda kabul edilir ya da *normal* olarak görülenin *yakından bakıldığında bile abartısız olan* burun olduğu olmuştur.

Bazı hasta on..dan mutlu oluyo, bazısıda yoo belli olsun burnumu yaptırdığım, diyo. Ama tabiiki bi cerrahi bakış açısı var, yani, hani bizim bakıp, bir kongrede çok güzel burun dediğimiz, yani *bi..ze* göre güzel burunlar var tabiki. Eee... belirli şey kriterleride vardır, işte açısıl kriterlerde vardır, işte kadında ucu 6 milim kaldırırsınızda, erkekte 4milim gibi, işte kadında daha kavis veririz erkekte vermeyiz ama *yine..de* yüz şekline göre bakarız (DG 2/4K,42).

Ee ... yani çok *zoor* bişey bu, yani yapılmamış burun nedir bunun tam bitarifi yok , gibi duran zaten. Benim anladığım, enazından, uzaktan bakıldığında değil belki ama yakından bakıldığında ... çok belirgin bir asimetri, bir hatayı taşımayan ve genel

görüntü itibariyle güzel gözükse ama çok iddialı olmayan, işte bir... çok oyuk, çok dik, çok kalkık gibi olmayan... (DG 2/2E,37).

Eğer güzelse, evet, ama, yapılmamış gibi duruyo ama hala kemeri var mesela ... yada çok geniş ... (DG 2/1E,54).

Yoo, makbul herkese göre değişir (DG 2/6E,38,D).

Evet, kesinlikle, çünkü o normale yakın burundur. Bişeyki fazla abartı, o normal değildir (DG 2/5E,58).

5.1.4.1.2. *Güzel burun - Farklı olan / fark edilen burun Tartışması*

“Güzel burun *farklı olan / fark edilen burun* mudur? “ sorusuna sadece tek bir kişi güzel burnun farkedilmesi gerektiğini ifade ederek yanıtlamıştır.

Evet, farkedilmesi lazım ... (DG 1/2K,17,L).

Genel olarak hastalar arasında ortak bir *güzel burun* tanımı, “yüze giden/yakışan/oturan /uygun ve de farkedilmeyen burun” diye özetlenebilir.

Hayır, doğal olan burundur. Güzel olan, yüz hatlarına orantılı , doğal olan bi burundur, farklı olan ... ona bakarsanız işte, Karadenizlilerin işte burnu çok farklıdır ama güzel değildir (gülerek), gibi. Yo... ben, bence, doğal olan güzel burundur, sizin burnunuzda, pek ufak tefekmiş ... minik, minik biburun (DG 1/4K,32,L).

Yaa, farkediliyorsa bi sorun vardır bence yaa. Hani çok, bence yüzüyle çok, bağdaşıp, hani yüzüyle kaynaşmalı gibi geliyo bana. Hani çok farkediliyorsa ... ben geçen gün bi mağazaya gittim ... hani direk bayanın burnu, hani ilgilenen kişinin burnu dikkatimi çekti. Hani belliki yapılmış ama çok kötü yapılmış. Hani böyle çökmeler olmuş, bi sivrilikler var. Hani ... dikkat çekiyorsa açıkçası, benim öyle dikkatimi çekiyoyorsa hani, çok güzel burunsa zaten, o yüzde güzelse ... kaynaşıyo yani. Yani, tama..men güzel görüyorum, hani yüze ilk bakıldığında, şimdi kendimle çelişiyom olmuyum... hani yüze ilk bakıldığında ilk burun dikkatini çekiyodum ama, hani daha böyle, ikinci kere üçüncü kere dönüp baktığımda, açıkçası sorunlu burun oluyo. Aa çok güzel burnu değilde, *aa çok güzel kız*, diyorum hani geneldee (‘bir bütünlük veriyor’ iması) ... (DG 19/K,26,L).

Güzel olan ... bakım işte ... bakış açısına göre değişir diyorum ya, ha benim bakış açısına göre, eğer beni rahatsız etmiyorsa kendimi güvende hissediyosam benim için problem yok karşı tarafın ne düşünüp düşünmediği o zamanda bi anlamı ... yok ama, yine söylüyorum bu eğer geçmişten yaşadıklarınızdan ilişkilendirip gelerseniz, yaşadığınız ... ee ... durumlarla kıyasladığınızda çok daha farklı anlamlar içerebilir yani. Bu bilinç düzeyinde değilsin 20 sene önce, 10 sene önce değilsin ... çocukluk, zaten ... ilk etkilendiğin dönem. Bakın o zaman bilinçli olsam, o zaman zaten ... bu ... şeye bile gerek duymazdımki, o dönemde çok böyle bir büyükk ... estetik rahatsızlığım felan ... nefeslenme ilgili vardı, gittim ya nefes problemim vardı, benim küçüklükten beri vardı dedim ya ... (DG 1/21E,38,L).

Haa..yır aslında, değil tabii, farkedilmemeli, şimdiki hele durum, kesinlikle, farkedilmeden size ... katkıda bulunmalı o. Yani, bakınca aa ne güzel burnu var değilde, *a ne güzel yüz*, denmeli yani. Ne güzel yüz denmeli ... (DG 1/16K^K,61,L).

Farkedilmesede olur ama *hoş* duran yani, yüze yakışan (DG 1/6K,41,L).

Yoo, farkedill..mesine gerek yokkii ... Yüzünüze uygun olan olsun ... daha uygun ... (DG 1/3K,27,L).

Hayır değildir ... Hayır değildir bence, benim burnum güzel ama farkedildiğini, estetik olduğu bile anlaşılmıyo... (DG 1/1K,22,L).

Güzel burun ... bence güzel burun *farkedilmeyen* burundur ... hani yüzüne oturan ... (DG 1/17E,21,L).

Yok, yakışan burundur. Yok o *kesin..likle* doğru değil..dir za..ten (DG 1/11K,48,D).

Yok ... yüze uygun olandır (DG 1/20E,35,D).

“Güzel olmuş olsa da burun şeklinin tamamen değişmesi, her görenin ameliyat geçirildiğini anlaması, sizi rahatsız eder mi? Sizce bu bir olumsuzluk mudur?” sorusuna verilen bir cevap, çeşitli istekler/beklentiler çerçevesinde - bir cerrahında (DG 2/6) belirtmiş olduğu gibi - toplumda çok değişken taleplerin olduğuna işaret etmektedir.

Yani, bu kişinin ne istediğine bağlı, doktora giderken. Belli olmasını istiyende var, ben ameliyat olduğum anlaşıl..sın diyende var, ama benim ameliyat olduğum belli olmasını doğal bi burun olsun diyende var (DG 1/22E,39,L).

Bir erkek hasta olarak toplumda erkekler için daha çok geçerli olan bir olumsuz algıdan, *estetikli erkek* algısından, bahseden ve bu yüzden de burun estetiğinin anlaşılmasının kendisini rahatsız edeceğini söyleyen bir katılımcı olmuştur.

Ameliyat geçirmiş olmanın anlaşılması ... sosyal açıdan *sıkıntı* ... çünkü ... toplumda *çokiyi* bakmıyolar buu ... ameliyat ... *çokiyi* bişey *diğil*. Beni rahatsız ... ederdi. *Benim* ... benim *anlaşılmıyo* hani ... kimsee ... ee ... bilmiyo (anlamıyor) (DG 1/20E,35,D).

Aynı katılımcı, burun estetiğinin anlaşılmasının bir olumsuzluk olmadığını ama toplumsal algıda *erkeklik* ve *güzellik* kavramlarını birbiriyle bağdaştırılamamasından kaynaklı bir *mahalle baskısının* varlığına işaret etmektedir. Bu yüzden de kardeşi (DG 1/15) dahi bu durumu hala böyle bilmektedir.

Olumsuzlukmu ... yani şimdi şöylee ... *sankii* ... şey gibi... bi algı ... oluyo ... hani böyle ... şimdi bu sizin konuyuda çokilgili olabilir ... yani ... *şöyle* bir kişilik ... güzelliğe çok önem veren ... hani bu mesela ... o kişinin *karakteriyle* ilgili bence bi ... *eksiklik* gibi *sanki* geliyo. Aslında *diğildir* ama ... toplumda böyle bir algı var. Toplumda böyle bialgı olunca ... ben ... o ... o sahada *olmıyım istiyosunuz*. Yaa bu şimdi biakademik çalışma olduğ için ben meselaa kalbimden içimden geçen herşeyi size ... anlatıyorum ... ama mesela bunu ... açık açık herangi biyerde ... mesela *özellekle* ... *şeyide* vurguluyorum ... mesela özellikle *ben* ... bu ameliyat konusunda bunu bi sağlık *gerekeçesi* ... ee ... *amaçlı* *başladığını* ... söylüyorum. Çünkü onu ... hani insanlar ... toplumsal olarak ... bide ... nasibi çevrede *yaşadığınızda* önemli... nasibi sosyal çevreniz olduğda ... işte o sosyal baskılar insanların ... hani

dedinizya ... biz mesela erkek görüşmeci bulamıyoruz ... bu *bence* ... *bunla* ilgili bişeydir... diye tahmin ediyorum. Yani o *sosyal* baskı ... mahalle baskısı diyorlaryaya ... bu biraz bi mahalle baskısı (DG 1/20E,35,D).

Verilen diğer cevaplardan da *estetikli olduğu* “anlaşılmadığı sürece” hastalar tarafından bu durum bir olumsuzluk olarak algılanmıyor.

Benimkini *kimse* anlamıyo (ses tonunda bir gururlanma). *Bence* olumsuzluktur ... (DG 1/1K,22,L).

Evet eder, evet olumsuzluktur *bence* (DG 1/13K^K,18,L).

Eder. Olumsuzluk *bence* (DG 1/10K,30,D).

Eder. *Kesinlikle* bi olumsuzluk (DG 1/5K,41,D).

İstemem bilinsin çünkü kendi burnum güzeldi. Yani olumsuzluk *bence*. Yani ... rahatsız olmam ama ... hani ... *her* bakanında anlamasını istemem (DG 1/8K,25,D).

Yani ... anlaşılıyo derken ... yani, benim için şu kötü , *estetikli olduğu* anlaşılması kötü. Kalkık, küçücük kalkık bi burun, o benim için kötü. Yüzüne uymıyan, bakanın ... işte ay ne kötü olmuş ... küçücük ... yada çok kalkık ... falan demesi benim için *çokkötü* bidurum ama, benim, burnumun ameliyatlı olduğunu anlayabilir yani, onunki göz..se eğer, bunu anlayabilir. Bunda bi ... beni rahatsız eden bişey olmaz. Beni ... sınırlarını bilip rahatsız etmezse sorularıyla ... beni şeyapmaz ... üzmez. Vardır çünkü çevremizde öyle insanlar, sınırimi bilmeyen, onlar rahatsız eder tabii. Onada konuşmayarak ... şeyapabilirsin. Susma hakkını kullanırsın (gülerek) (DG 1/11K,48,D).

Çok fazla rahatsız eder, zaten hani, E. Beye gittiğim zaman hani, illk önce ben ona bunu söylemişim hani ... baktığın zaman hani kimse anlamasın isterim dedim. Çok anlıyan olmuyo ama hani böylee ... mesela hani *ilgili* insanlar anlıyo anca. Tektükte olsa çıkıyo ... illaki (DG 1/14K^K,25,L).

Eder (net ifade). Yani çünkü o zaman hani doğallıktan çıkıyo, o zaman biraz daha biraz şımarıklık gibi geliyo, ihtiyaç değilde hani ... şöyle şöy...le olsun ... ben biara makyaja gittim, yanımdaki kızın yani, o *kada...aar* barızdiki, hatta bana sordu dediki, burnunuz dedi çok güzel, *estetikmi* dedi. Bende dedimki ameliyat oldum, evet dedim. Onunkide ço.k belliydi, bişey demedim tabi seninki çok belli diye. Dediki, aman dedi benimkide *estetik*, ben kimseye söylemiyorum, sende söyleme, zaten senin belli bile değil dedi. Yani, şey, o söylemiyomuş kimseye *estetik* olduğunu, aslında anlaşılıyo yani. Bide şöyle, burun ameliyatı olan biri, algıda seçicilik oluyo ya, daha çok ... ben daha çok dikkat ediyorum. Eskiden hiç dikkat etmezdim, daha çok dikkat ediyorum artık ... kesinlikle (DG 1/9K,26,D).

Rinoplastiyi kendi kararları ile ve gelecek tepkiler de dahil her şeyi göze alarak yaptırdıklarını söyleyen hastaların bu ifadeleriyle burun estetiğinin bireysel /kişisel yönüne tekrar parmak basmış oldukları da ortadadır.

Yoo. Anlasınlar ... yani. (DG 1/6K,41,L)

Yaa ... eder mii ya çok şeyapmaz ... yoo ... (DG 1/21E,38,DL)

Hayır, u..hh, hayır benim için bi olumsuzluk değil. Tam tersi, güzel bişey hani ... (DG 1/4K,32,L)

Etmez ... bi olumsuzluk değildir, herkes kapıya vurdum, damdan düştüm derken, ben, kozmetik amaçlı burun ameliyatı *oldum diyordum* ... ben hiç rahatsız olmam ... (DG 1/12K,44,D).

Yoo ... kime neki yani. Tabii değil canım, yaptırısam yaptım. Haa..yır, hiç olmuyorum (DG 1/16K^K,61,L).

Yoo, soruyolar burnunuz estetikmi diye, evet diyorum. Doktorumun ismini veriyorum, yönlendiriyorum (DG 1/3K,27,L).

Haayır. Yoo yok kesinlikle değil. Yaa bu tarz muhabbetleri çok sevmem ama hani sorulduğ zamanda yoo çok rahat konuşurum yani (DG 1/7K,25,D).

Hayır etmedi ben onları ... göze aldım. Yani ... bence değildir (DG 1/17E,21,L).

Yok ... beni kesinlikle ameliyat ... olmuş olmak ... bunun bilinmiş olması beni rahatsız etmez. Olumsuzluk değil (DG 1/19E,32,D).

Bende biraz o durum yok ... çok hani estetik ameliyatı geçirdiğimi anlamıyorlar bide belki *şuşey* (ameliyat sonrasında olan eğriliğinden bahsediyor) ... birazcık daha doğallık katıyo. Belli olmasını ... yoo bence değildir ben istedikten sonra kendim isteyip yaptırdıysam başkalarının bunu bilip bilmemesi *çok..ta* umrumda olmaz ... (DG 1/18E,24,D).

“Burnunuza estetik yapılıp yapılmadığı sorusu size sorulduğunda rahatsız olur musunuz? Burun estetiğinizi saklamayı tercih ediyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplardan ise burunlarından *memnun/ güzel olanların* bunu rahatça söylediklerini ve saklamadıklarını söyledikleri de görülmektedir. Sorulmasını tercih etmeyenlerin saklamayı tercih edenler olduğu söylenebilir.

Hayır, ben insanlara söylüyorum (DG 1/1K,22,L).

Yoo olmam ... yoo yoo (DG 1/5K,41,D).

Yoo hayır hayır kesinlikle saklamam ... haayır canım hayır hayır (DG 1/7K,25,L).

Yoo hiç olmam ... hi..çç ... hiç söylerim tabi. (DG 1/6K,41,L).

Hayır olmuyorum. Hayır etmiyorum (DG 1/10K,30,L).

Saklamamm... sorulursa söylerim (DG 1/8K,25,D).

Beni rahatsız etmiyo, hayır. Saklamaya, gerek yok (DG 1/3K,27,L).

Haa..yır, hiç saklamayıda düşünmüyorum. Ben bişey yaptımı saklamam zaten yani (DG 1/16K^K,61,L).

Olmam...ben direk söylerim. Burnunuz çok güzel ... ne kadar güzel burnunuz ... var diyenler oluyo bana mesela ... estetik burnum diyorum (DG 1/12K,44,D).

Çok fazla rahatsız olcağımı düşünmüyorum ama ... hi..ç sorulmadı (gülerek) henüz zaten. Olabilir (tercih etmeyebilirim manasında), pek paylaşmak taraftarı değilim açıkçası. Eşime söylerim zaten hani, paylaşmam *gerekirr*. Tabiki zaten hani ... yakınlaşacağım erkek evleneceğim erkek olcağ için ... ona söylerim (DG 1/13K^K,18,L).

Estetiğinden çok memnun/hoşnut olmayan bir katılımcı ise bu durumun kendisini rahatsız ettiğini söylemektedir (bkz.s.171).

Evet yani, beni rahatsız ediyö (DG 1/14K^K,25,L).

Estetiklerini baştan saklamayı (dini yaklaşımlar ve sınıfsal ayrımlar yüzünden) tercih edenlerin bu sorudan rahatsız oldukları, sorulmasını istemedikleri ve bu soruyu soran kişinin *maksadı* üzerinden yorum yaptıkları gözlemlenmiştir.

Ya sorulmasa daha iyi olur, hoş değil. Sorulursa söylerim ... ama, durup dururken ... alakasız, bana sınırımı aş..mıış gelir o sorular. Ama soruyolar, burnunuz estetiklimi ... soruyolar, şöyle soruyolar ... ama soran daha çok ... şeyoluyo, *yap..tırmak* istiyen bi satış elemanı ... anlıyo..sa eğer, sorabiliyo. Yani, onlarında sorması ... benim için önemi yok, onlar beni rahatsız etmiyo, çünkü o benim için, bidaha görmiycem biri ... ama tanıdık, iletişimim olan ... yani, çokta yakınım değil..se, sorması ... abes ... abuk durur (DG 1/11K,48,D).

Şimdi bak, şöylee ... ee .. bu yine demin dediğim gibi yani, insanların soruş şekline bağlı. Kimin sorduğna bağlı, yoksaa ... sen bana soruyosun, ben içtenlikle yanıtliyorum. Kişi..nin ekonomik durumundan ... yaşadığı çevreden aileden dolayı sürekli dışlamaya çalışırsan, onu aşağılama üzerine bir kurgu kurar..san, o giriyo. Cevaplamak biyana, tepkinde farklı oluyo, çünkü birisi hani hinlik varya ... işin altında bi hinlik var ... onun için, yoksaa ... şimdi, kendin... kendinden emin olduktan sonra , kendine özgüvenin yüksek olduktan sonra ... özgüven ne getirir, bilgi getirir, donanım getirir, işe vakıf olmayı getirir. İşine va..kıfsan ne burna bakarsın ne göze ne kıça ... aferdersin ne başa bakarsın ... İşin özü bu (DG 1/21E,38,L).

Toplum tarafından yanlış anlaşılma, yanlış etiketlenme kaygısıyla böyle bir sorudan rahatsızlık duyacağını ifade eden dindar bir kadın katılımcı olmuştur.

Yani, yalan söylemek istemediğim için, evet diyorum, çünkü yalan söylemek istemiyorum. Ama, tabi rahatsız oluyorum çünkü, o ... yani onu deşifre etmiş gibi oluyo, çok hoşuma gitmiyo. Yani, mesela dudağınızda silikon varmı diyolar ondan çok rahatsız olmuyorum, çünkü yok. O daha benim için cesurca , yo..k diyorum ama hani burun konusunda, şey ... biraz rahatsız oluyorum. Bu şeyden dolayı, hani yaptırdım utanıyorum değilde, nebiliyim, şey, deşifre oluyo gibi geliyo. Bide şöyle, eskiden hani daha rahattım hani , dış görünüş olarak insanlar daha hani bu kız belli zaten diye düşünebilirlerdi hani içimi bilmeden ama hani şimdi işte, kapandımda örtündümde , hani insanları hani sanki yumuşak gösteriyomuş gibi, gelmesinden korkuyorum. Aaa işte o da öyle, o da yaptırmış gibi bi algı. İşte başı kapalı ama estetik olmuş , hani öyle etiketler *yaa*, o açıdan (dini hassasiyetini dile getiriyor) (DG 1/9K,26,D).

Hayır söylüyorum zaten. Yok (DG 1/17E,21,L).

Yoo kesinlikle. Yok (DG 1/18E,24,D).

Burada iki erkek kardeşin cevapları ele alındığında ise bireyin toplumsal farkındalığının ve dolayısıyla toplumsal duyarlılığının ne kadar kişisel olduğuna da örnek teşkil etmektedir.

Hayır kesinlikle olmam. Hayır, hayır (DG 1/19E,32,D).

Evet evet ...Ya evet ... sorul ... *sorulmaması* ... ee ... daha iyi olur *niye* ... çünkü dediğim gibi işte o ... bulunduğunuz statü konum vesaire konusundaa ... *bakış* açısı. Hani yine şeye geliceem ... bizim toplumumuzda ... gü..ggü ... güzel ... yani bir ... bir erkeğin ... kadınların değil ama ... bierkeğin böyle *güzelliğe* dış görünüşe ... vesaireye ... *kendiyle* ilgili ... *çok dikkatmesi* ... olumsuzluk ... şeyde (gülümseyerek) olabilir yani şimdi ... şeyy (gülerek) ... mesela adam 40-50 yaşına geliyo böyle daha böyle *genç* işi .. şeyler giyiyo meselaa ... kadın *şüpeleniyo* yani *niye* bu adam buyaştan sonra gençliğe özeniyö felan ... öyle değildir aslında ama hep böyle bii ... *bi baskı* vardır. Bu meselaa ... Amerikada filan bu böyle değil herkes istediğini yapıyo şey yapıyo bir rahatlık var ... serbestlik var (DG 1/20E,35,D).

5.1.5. Burun estetiğinin Değiştir(eme)dikleri/ Gerçekleştir(eme)dikleri

Hastalara yöneltilen “Burun estetiği hayatınızı değiştirdi mi/ neleri değiştirir?” sorusu cerrahlara, uzman görüşü almak için “Burun estetiği neleri değiştirir?” şeklinde yöneltilmiştir.

5.1.5.1. Hastalara göre Burun Estetiği Öncesi-Sonrası Yaşantılarına Etkisi

Burun estetiği hayatınızı değiştirdi mi/ neleri değiştirir? sorusuna verilen yanıtlar içinde “pozitif yönde etkilediği”, “iyi hissettirdiği”, “mutlu/özgüvenli yaptığı” yorumları yapıldığı görülmektedir.

Değiştirdiği önceliklee ... arkadaş çevremi değil..de ... daha çok , erkek çevremi ... daha çok karşı cinsi ... bana ... bana çekti. Başka ... başka bi etkisi olduğunu düşünmüyorum ... İki senedir bi erkek arkadaşım var, sözlendim yani (DG 1/1K,22,L).

Yani belki *birazcık* daha *özgüven* getirmiş olabilir diyebilirim kendi adıma. Yani o dış görünüşte ... ee ... yani diyorumya *iyiki* yaptırmışım ... bunu diyebilirdim eğer *evet* ... *bazı* değişiklikler getirmiştir ... biraz daha mutlu tabii dediğim gibi oda özgüvenin getirmiş olduğu birşey o yüzden belki ... işte genç yaşta yapılması ... tabii ki genç yaş dediğim 22nin altında çok gerekli *değil* aslında ama ... 22den sonra yavaş yavaş ... *eğer* özgüveni rahatsız edici birşey varsa yapılabilir ... bencede ... kendi adımadaa ... ee ... hani değişiklik olarak çok birşey değişmedi ama biraz daha ... *özgüven* olarak birazcık daha bazı şeyleri kendimde yerine getirmiştir diye düşünüyorum ... (DG 1/19E,32,D).

Yani hayatımda ... *çokk* böyle birşey ... *kat..madı* bana ama ... tabii ki kişilik özelliklerimi değiştirdi biraz ... hep söylüyorum işte ... özgüven. Yani evet iş hayatımda belki olabilir ... İşte olabilir gibime geliyo ... bilmiyorum ... çünkü o neden ... kendimi daha iyi ifade ederim daha rahat olurum. Evlilikte de olabilir tabii ... (DG 1/17E,21,L).

Hayatımı nasıl ... değiş ... yani ... hayatımı *değiştirmedim* aslında (gülerek) ama kendimi daha *iyi* hissediyorum. Aynaya baktım mı ... hoşuma gidiyo ... öyle diyebilirim ... (DG 1/6K,41,L).

Hayatımın rutininde bi, değişiklik yapmadı, hayatımın işleyişinde, hani okul hayatında, iş hayatında ... o dönem iş hayatında yada aile, eş-dost, çevre ... hayatımda değişiklik yapmadı ama, beni çok *daha* mutlu, yaptı yani. Bireysel olarak, bir değişiklik diyebilirim yoksa sosyal hayatımda bi değişiklik olmadı (DG 1/4K,32,L).

Yani ... bende hani *çok* böyle ... hayatımda ... şunu *değiştirir* diyebilceem bişey *yok* ama ... hani ... dediğim gibi hani kendimi ve etrafımı ölçme konusunda ... gözlemlenme konusunda ... biraz düşünürüm ... gözlemlemeye çalışırım ... hernekadar *fiziksel* olarak çok *farketmesemdee* ... işin şey kısmındayım ... işte ... anlama ve ölçme ... *tarafındayım* hayatın ... kendimide ... öyle *ölçerim*. Biraz böyle ... *özgüven* hususunda ... bi katkısı *olduğunu* ... yapıyorum ama ... onun pozitif olarak hani *nelere* etkisi vardır ... onu yapamadım. Ama mutlaka *topyekün* bir ... hani bir pozitif *bir* ... baskısı ... pozitif bir etkisi *olmuştur* diyebiliriz (DG 1/20E,35,D).

Bu soruya değiştirmedeği yönünde “değiştirmede” diyerek geçmiş tekil zamanda cevap veren ya da çok yakın zamanda olduğu için “değiştireceğini düşünmüyorum” diyerek cevaplayanların yanı sıra, kesin bir ifadeyle “hiç bir şeyi değiştirmiyor” (DG 1/14) diyerek burun estetiğinden memnun olmayarak yaşadığı hayal kırıklığını ifade eden bir katılımcı da olmuştur.

Çok fazla değiştireceğini düşünmüyorum (2 haftalık rinoplastili) (DG 1/13K^K,18,L).

Hayır ... hiç değiştirmede (DG 1/10K,30,D).

Değiştirmede, sadece ken..dimi ... iyi hissettim (DG 1/11K,48,D).

Yani, değiştirmede ... ya, anlattığım çerçevede ... (DG 1/21E,38,L).

Çok büyük bi değişiklik olduğunu sanmıyorum zaten ... rutin (DG 1/18E,24,D).

Hayır (net ifade) ... hiç bişeyi değiştirmiyor (DG 1/14K^K,25,L).

Yaptırdıkları burun estetiğinden *yeteri kadar* memnun olmayan iki katılımcı tarafından ise “hayal kuranlar için hiç bir şeyi değiştirmedeğini görmek”, “yeterli olmadığını görmek” gerektiği vurgulanmıştır.

Yoo ... ha nefes anlamın..da, evet. Performans anlamın..da, evet. Koku , çeşitlilik anlamında, evet. Ama estetik anlamda, bilmiyorum yaa, galibaa çok olmadı, psikolojik olarak beni etkilemiş olabilir, sonuçta memnun olmasaydım, onuda yaptırtmazdım ikinci kez ama ... yani “evet şöyle oldu” (ses tonunu yükselterek) diyebilceğim bişeyde yaşatmadı bana. Belkide o, ameliyat olmasaydım öyle olucağını ümit ediyordum yada hayal kuruyordum, ama olduktan sonra bişey değişmediğini görmek, yani ... (DG 1/3K,27,L).

Yani , hayatımı şöyle... değiştirdi. *Tabii* de hani ... eski burnumla ... aynaya baktığımdaki *hiss..lerim* şimdiki gibi *değil* ama nefes alma açısından bana *çok* problem çıkartıyo. *Kötü* yönde etkilediğini düşünüyorum yani görünüm olarak evet iyi ama ... *kesinlikle* yeterli olmadı (DG 1/8K,25,D).

Hayatında hiç bir değişiklik yapmadığını düşünen bir katılımcının burun estetiği *yapturmamış olsaydı* da hiçbir şeyin yine değişmemiş olacağını ifade etmesi de çok anlamlıdır.

Yaa ... onu bilemiyorum çünkü gençken oldum ... şimdi ben eğer o dönemi atlatsaydım... o şekilde yaşasaydım ... yine aynı şekilde devam edebilirdi ... bilemiyorum (DG 1/12K,44,D).

5.1.5.2. Cerrahlara göre Burun Estetiği Öncesi-Sonrası Yaşantılara Etkisi

“Burun estetiği neleri değiştirir?” sorusuna verilen uzman yanıtlarının uç noktalarda olduğu görülmektedir. Burun estetiğinin çok şey değiştirebileceğine inanan cerrahlar olduğu gibi beklentilerin hayatları değiştirecek kadar yüksek olmaması gerektiğini savunan cerrahlar da olmuştur.

Hımmm, şimdi burun estetiğinin neleri değiştireceğini, hekim, artık hastasıyla görüşürken ... yüzyüze görüşmeyi kastediyorum, bu... ne telefonla olur ne... nebiliyim internet yoluyla olur, hiçbirşeyle olmaz ... ancak yüzyüze görüşerek o hastanın, konu hakkında neye ne kadar önem verdiğini hekim hisseder, yani burun estetiğini biinsan gereğinden fazla, gereğinden fazla... önemiyo..sa, burda bi, sıkıntı var, bi problem var. Psikolojik olduğnu düşünebilirsiniz ve hekimler hepimiz, psikolojik sorunlu hastalara bulaşmak..tan korkarız, çünkü bunların, “unrealistic expectance” diye bişey var yani. Gerçekleştirilmesi mümkün ol..mayan istekleri var, bunu yapamazsanız, siz kötü hekimsiniz onun gözünde. Kimsede böyle bi konuma düşmek istemez ama, karşınızda şöyle biinsan olur..sa, yani, ben, bu kusurumun farkındayım , bu..nunn, şimdiki..nde..n daha iyi olmasını arzu ediyorum, mesela diyelimki, burnum büyük bunun, hatta ben bi numaramı küçülttiyim iki numaramı diye sorarım espririli bi şekilde ... yani, biraz küçülmesini istiyorum. Şimdi, böy..le dedikten sonra, bu nekadar sözünde samimi, bunu anlamamanın yolu şudur. Hastaya fotoğraflarını, birebir, profesyonel bişekilde çekk..tirirsiniz ve, göster bakalım, senin beklediğin burun, bunun nekadarını almayı gerektirir, yani enazından bunu anlamak için, onu çözmek için. İşte ben, şurası olmasın istiyorum diyo mesela, bi burnundaki çıkıntıyı gösteriyo, haa o biraz daha ... kabul edilebilir bi beklenti ama, aklında ... olmyacak bi burun size çiziyos..a, yaa bu senin burnun yaa bu senin yüzüne olmazz diyebilmesi lazım ama hekimler ekonomik kaygılarla bu... nu demiyorlar, o zamanda başlarına sıkıntı alıyolar, diye düşünüyorum. Çok örseleniyolar, mahkemelik oluyolar hastalarla kötü oluyolar. O kazanılan paralar burnundan geliyor ... (DG 2/5E,58).

Bazı hastalar hayatının değişeceğine falan inanarak geliyo ki, onlar hep zaten hayalkırıklığıyla çıkan hastalardır. Sadece burun değil, estetik, adı altın..daki *he..rşey*, aslında ... böyle sihirli değnek yok yani, kimsenin elinde, dokunup..ta herşeyi değişecek diye bişey yok, herşey değişse bile senin haya..tının değişmiy..ceği ... aynı yolda sen devam edeceğin için, ay..nı, işi yapacaksın, ay..nı, kişiyle yaşayacaksın, ay..nı, okula gideceksin, hani herşey zaten aynı kaldığı için , aslında çok..taa şey değil, çok büyük bi ... şey vermiyoruz insanlara, öyle gelenlerde ... onlar hayal kırıklığı ... yapıcak bişey yok onlara ... (DG 2/3K,28)

Burun estetiği çok Şeyi değiştirir, kiŐini 6zđüvenini, değiştirir toplumda iletişim kurma Şeklini değiştirir ... ee ... iş performan..sını, bir işe girişini veya işte bir baŐvurusunu, değiştirir bu hem, kişinin ken..di 6zđüveni arttığı için düzelebilir hemde karşı taraftan olan algı..daa, güzel burun..lu bir insan..sa, gine, değişir yani bütün hayatını değiştirir aslında (DG 2/4K,42).

Valla eğer yani zaten hayatta çok Şey deđiŐtirsin diye giriliyorsa bu ameliyata, çok büyük bi hayal kırıklığı yaŐanır.İŞ bulamayan yada eş bulamayan, yada, nebiliyim, hayatındaki olumsuzlukları burnuna bağlayan insanlarda bi defa çok dikkatli olmak gerkiyor. Sadece burun tek başına deđiŐtirmez, az Şeyi değiştirir. Onun için, o konuda hakaten uyanık olmak lazım.yani... Toplumda dismofizm, body dismorfizm oranı % 3'ü, 5'i geçmez aslında. 100 kişiden en fazla üçünde beŐinde o bile değildir belki bedenlerindeki body dismorfizm vardır, yani sizin gördüğünüzden farklı algılıyorlar. Bu bi burun ameliyatı için baş vuranlardan nerdeyse 2, 3 katı, yüksek yani. Onun için açıkça dikkatli olmak lazım. Çok dikensiz bir gül bahçesi değil (DG 2/1E,54).

Herşeyi değiştirir, yürüyüŐü değiştirir, duruşu değiştirir, saç Şeklini değiştirir, meslek deđiŐtirenler var. EŐinizi değiştirir, genç kızken yaptırırsanız, ilerde evleneceğiniz adamı bile değiştirir. Hayatınızı değiştirir. Burun estetiği ameliyatı deyip geçmeyin, bütün hayatınızı değiştirir (DG 2/6E,38,D).

Bunun hayatı deđiŐi..cekk (kendi hastalarından bilgisayar ekranınayansıyan gülümseyen bir yüz) çünkü bu kız *çokk* mutlu ... pozitif. Pozitif, ameliyatında oldu dahada kendine güvencek *bide* güzelleŐecek ama ... içi kötüü ... karamsaar ... negatif ... bunun ... *istediğinn kadar* güzel olsun , kimse yanında durmaz (DG 2/7E,39,L).

Yani, estetik ... görsel olarak çok ciddi bi motivasyon sağlayabilir. Kendine güven sağlayabilir. Eğer öyle bi eksik varsa, öyle bi takıntı varsa, daha huzurlu olabilir kişi, ee ... Bunun dışında ... yani malesef birazda komik olmakla beraber, çok yaşanan sosyal bişey olduğu için söylemek lazım... kişinin medeni durumunu deđiŐtiriyo. Bizim çok sayıda hastamız... ameliyat olup sonrasında evlenen, niŐanlanan hatta bize teşekkür etmek için tekrar gelen hastalarımız oluyo. Buda mutlaka... katkısı (DG 2/2E,37).

BÖLÜM VI

BURUN ESTETİĞİNE DAİR BULGULAR VE TARTIŞMA

6.1. Özet Bulgular

Görüntünün / görselliğin özellikle yakın zamanda bir çok alanda ön planda olması¹⁹, burun estetiğinin öneminin görselliği etkileyen çok güçlü yönüyle bireyi nasıl *gösterip* nasıl *göster(e)meyeceği* üzerinden - *nelere muktedir olduğu* söyleminin yaygınlaşması ile - kat kat artmakta olduğu²⁰ bu teze katılan uzmanlarca da vurgulanmaktadır. Burun estetiğinde insanların birbirlerini etkileme gücünün²¹ zincirleme sonucu olarak “moda olması”nın yaygınlaşmasına katkı sağladığı²²; modasının her sosyo-ekonomik katmanda gitgide daha da artacağı yönünde bir öngörü sağladığı; bugün oluşan daha iyi tıbbi koşullar, daha iyi fiyat

¹⁹ Görüntü malesef, zarf , mazruf konusu varya, zarfın içininmi, zarfın kendisinin mi önemli olduğu ... zarf biraz fazla öne çıktı ... son ... zamanlarda ... Bi çok alanda öyle ... (DG 2/1E,54).

²⁰ Burun estetiği ... önemlidir çünkü, burun, yüzün tüm component..lerinin dengesini, daha pozitif veya daha negatife götürebilen, bakışları daha güzel veya daha çirkin yapabilen, veya işte, kişiyi daha müşkülpesent veya daha sevecen gösterebilen bi organdır, yani, dışsal olarak bakıldığı zaman. O yüzden, burnun estetik durması ve yüzle uyumlu olması çok önemlidir, sizi çok daha pozitif, çok daha güzel, çok daha cana yakın çok daha çekici gösterebilir veya göstermeyebilir ... onun için çok önemlidir (DG 2/6E,38,D).

²¹ Burun estetiğinin çok uzun yıllardır bir modası olduğunu ve olmaya devam edeceğini düşünüyorum açıkçası. Burada tabii şeyde var tabii ... moda ... estetikte moda ve burun estetiği modasının yaygınlaşmasıyla ilgili söyleyebileceğim bişey: İnsanlar birbirlerini etkiliyorlar, şöyle de demek mümkün. Bugün mesela siz gidin bi çizme alın, çok büyük ihtimalle sizin yanınızdaki kişiyide etkiler bu büyük ihtimalle siz de almayı düşünebilirsiniz ... etkilenebilirsiniz ... ya da ne biliyim...biraz daha kapsamlı bişey düşünelim ... iki ailesiniz çok sık görüşen,ondan sonra ... siz bir yazlık almaya karar verdiniz, diğer ailede bundan etkileniyö ... yani şeyde böyle bişi var, ameliyatlardada, mesela benim bugün ameliyat ettiğim hastam, annesini ben ameliyat etmişim, büyüdüğ zaman kızını getirdi, çok büyük ihtimalle iki hafta sonra kuzenlerini anlatabiliyomuyum ... böyle bir ... etkilenme ihtimali var bununda olumlu olumsuz bir çok tarafı var. şöyle tabii, olumsuz..neden, tabii eğer iyi sonuç görmüş daha konforlu, beklediklerini daha konforlu süreçle karşılaştırlarsa buda cesaret etmelerine sebep olabiliyo (ama rahat geçirmiş bi hasta). Aslında önümüzdeki dönemlere , yıllara bakacak olursak sanki estetiğin çok modası geçmiyecek gibi geliyo (DG 2/1E,54).

²² Kimse kimseden geri kalmak istemiyo ... özel..likle kadınlar. Biri bişey yaptırırsa ben de yaptırırım alırsa bende alayım o ayakkabı aldı bende alırım gidiyim ... o yüzden böyle bi arkadaşınızın bunu yap..tırıyo olması, yaygınlaşma ve gittikçee ... geometrik olarak artıyo, 2, 4, 8 diye. Herkes aa oda yaptırdı bende yaptırırım ... böyle bişey vaa (DG 2/7E,39,L).

ve daha iyi sonuçlar dışında özellikle de daha çok sayıda bu işi yapan cerrahın olması ile bağlantılı olduğu²³ temelinde vurgulanmaktadır.

Burun estetiği talebini birebir bu işe daha çok yönelen cerrah sayısındaki artışla bağlantılandıran bir cerrah, burun estetiğinin arz-talep dengesine değinmektedir.

Evet, yani talep ... bu kadar çok plastik cerrahi ... yada, daha doğrusu, burun estetiğine kayan hekimin olması, bende, bu işlerin eğitimiyle uğraşan biri olarak, böyle bi düşünce uyandırdı. Demekki toplum..dan bi talep var, o talep için..de , hekim ihtiyacı var. Hekimler, bu işi düzgün yaptığı sürece, ço..k, gayet mutlular, ekonomik açıdan bunlar eehh ... (gülümseyerek), ortalama bi hekimin çok çok üstünde kazanıyorlar. Toplumda bi statü gibi bişey oluyo, onlar için. Dolayısıyla ben, toplumdan bi, *talep* olduğunu düşünüyorum ve *artış* olduğunu..da, düşünüyorum (DG 2/5E,58).

Güzelliğin öneminin toplum tarafından kabul edildiği ama bu çalışmadaki çoğu katılımcının da itiraf edemediği şekliyle, *toplumun ağızından itiraf edilememesine* değinen akademisyen katılımcı sosyolojik bir olguyu tespit etmektedir.

Güzellik ... yani şimdi ... bunun önemli olmadığını ... hep söylerlerde ... aslında önemlidir ... bence ... toplumda önemli hernekadar insanlar bunu kabul etmesede ... ben hani çok böyle ... bununda bir akademik çalışma olduğunu ve ... *çokdoğru* şeyler olduğunu ... olması gerektiğini ... veri..lerinizin çokdoğru olması gerektiğini düşündüğüm için ... bizatihi ben ... bunu söylüyorum ... bence önemlidir ve bunudaa ... önemli *olmadığını* söyleyenlerde aslındaa ... önemli *olduğunu* biliyodur ... ki bu ... bu *gerçek* yani (DG 1/20E,35,D).

Güzellik veya herhangi bir olgu toplum tarafından önem verildiği ve önemsendiği için toplumda *önemli* olmaktadır. Güzel olmanın önemsendiği bir toplumsal yapıda, *güzel olmanın ne olduğu* da toplumsal cinsiyet bağlamında öğretilmekte ve öğrenilmektedir; hatta çoğu zaman “empoze edilmekte” ve pompalanmaktadır.

Yani ... pıhhh ... aslında hani *güzel* kelimesi birazda hani şey sorusu vardır ya *güzel* erkeğemi denir kadınımı söylenir ... Güzel diyince aklıma negeliyo ... yani bidefa

²³ Bence dahada artabilir. Bi kere, kesinlikle yaygınlaşıyo... her sosyo ekonomik katmana ulaşıyor, normalleşmeden kasdınız bu olabilir. Yani eskiden daha imkanları yüksek daha mükemmel , belki işte sanatçı, şarkıcı, sürekli göz önünde olan insanlar söz konusuken daha sonra belki daha çok yönetici sınıfın ilgi alanına giren şey, işte daha genç, daha iyi görünmek için bu işi yaptırılanlar varken, giderek daha yaygın ve daha çok toplumun daha geniş katmanlarında oluşabiliyor ... bunun bi kaç nedeni var...biraz önce konuştuğumuz gibi etrafınızda görünce bunları cesaret alabiliyorsunuz ... ekonomik nedenleri var belki zaman içinde daha kolay ulaşılabilir bi şey olduğu, buda olabilir... ameliyatı, yapan insanların sayısı artınca. Spektrum genişledi... atıyorum mesela 10, 15 bin lira aralığındayken biraz öncede söylediğim gibi ... aynı ameliyatı 2000 liraya yapanda var 20 000 liraya yapanda var. Dolayısıyla bütçeniz 20 000 liraya yaparla uymuyorsa 2000 liraya yapan birine gitmeyi tercih edebilirsiniz tabii ... (DG 2/1E,54).

genelde ... erkek için güzel ... çokk ... şey yapamadım. Yalnız şuda var buda benim kendi kişisel ... hani çocukluğumdan itibaren gözlemlediğim bişey ... güzel kelime ... güzel ifadesinde ... bir şeyde var ... ımm ... insanlar şey yapıyorlar ... bunu ... güzelin *neolduğunu* öğreniyorlar bence. Şunu demek istiyorum ... meselaa ... işte ... *şu* göz renginde olan güzeldir. Şimdi, ha *bakıyosun* meselaa ... aslında ona göre güzel değildir ama *genel* kabul görmüş şey güzelse ... herkes evet bu *güzeldir* gibi bişey ... hani çok ekstrem şeylerden bahsetmiyorum ... bu şurdan ortaya çıkıyo meselaa ... ee ... Japonyada ... güzel..lik kavramıyla ... Türkiyedeki yada Avrupadaki farklıdır bu bağlamda çünkü orda kültüründe etkisi var onun için hani ... *bize* öğretilen bigüzel şeyi var buda daha çokk ... aileden toplum ... hani ailedenn ... bilmiyorum nakadar ama ... meselaa bir *basın* çok şeyi var ... medyanın çok şeyi var medyanın meselaa işte ... *gü..zel* bir manken ... *gü..zel* bir oyuncu *güzel* bilmemne *diyerek* gösterdiğ ... *haa* diyosunki evet bak buu ... *güzel* demek bu özelliklerde olursan güzel oluyosun. Öğretilmiş ... bi ... *bidurumvar* burda. Ben meselaa onu ... şöyle farkettim ... meselaa *benimde* ... *hayır* kesinlikle güzel *değil* diye çocukluğumdan itibaren meselaa düşündüğüm şeyler ha insan ... şey basın ... evet bunlar güzel dediğ için ... bendede *sonradan* bu *oluştuu* yani bu ... bu bende direk böyle ... *tecrübe*. Tecrübe buu ... hani biyerde okuduğm için söylemiyorum ama ... bu benim gözlemlediğim bişey bence güzellik olgusu şey yapıyo ... insanlara empoze ediliyo ... (DG 1/20E,35,D).

Toplumsal güzel algısının yaratımına bir örnek olması açısından, bir katılımcı tarafından yapılan örneklendirme son derece yerinde yapılmış bir tespittir.

... güzelim dediğinizde mesela ... yıllardır Hülya Avşar ben güzelim *ben güzelim ben güzelim* diye ortalarda dolaşıyo ... yani hakkaten o algıyı o kadar yerleştirmişki ... hani bizde bakınca tarzımız olmasa bile güzel diyoruz (DG 1/9K,26,D).

Güzelin ne olduğunun, oransallığın ne olduğunun değişkenliğine de vurgu yapılmaktadır. Tarihi çerçeveden bakıldığında asıl önemli olanın *güç* olduğu, *gücün/soyluluğun* her zaman güzellikle ilişkilendiği, *güç kimin elindeyse* onun özelliklerine göre *güzel olanın* belirlenmiş olduğu; bugün ise tek bir *odak güç* olmamakla birlikte Batı-egemen konumu üzerinden *beyaz ırk güzelliğinin* tek ölçüt olarak *güzelin ne olduğunu* belirlemede etkili olduğu ortaya çıkmaktadır.

... kesinlikle bir ... tarihsel, dönemsel, coğrafi, etnik özellikler var güzellikle ilgili ... ama çok enterasan şeylerde var tabii ... çok çeşitli ... şey taraflarda var güzellikle ilgili. Mesela ... Avurturya Macaristan İmparatorluğunda ... bi dönem ... hanedan yada Kraliyet ailesi ... aslında şuanda bizim bi deformite olarak tarif ettiğimiz alt çenenin aşırı önde olduğu bir yapıya sahip, meselaa. O dönemde bu güzellik sembolü olarak algılanmış ... Burunla ilgili ... açıkçası ... Grek burnu diye bitanım var. Buda muhtemelen değişmiş olabilir ... yani, küçük açılı bi burun ... işte burnu havada biburun mu güzeldir ya da etnik bazı özellikler var ... mesela Latin burnu çok farklı ... ondan sonra, gene ... Grek burnu çok farklı, daha yüksek başlıyo ... onlarda çirkin görülmemiş. Burun bikere çok tartışmalı bikonu. Güzel burun ...1950lerde yapılan ameliyatlara mesela bugün yapılan ameliyatlara aynı değil. Çok değişmiş durum (...) bide tarihsel şeyler var mesela ... ee ... Rönesans dönemindeki resimlere baktığınız zaman ordaki kadın tiplerinde genellikle bugünün ölçülerine kıyasla daha toplu daha şişman ... daha yuvarlak hatlara sahip insanlar güzel olarak algılanmış. Şimdi günümüzde daha sıska, daha ince ... daha atletik daha dinamik ... ee ... kriterler var... güzel olarak pompalanıyor (DG 2/1E,54).

Güzel burnun ne olduğunun değişkenliğine ışık tutması açısından, bir modernite söylemi olarak burnun çirkin bir organ olduğu için *küçülmesi* gerektiğine değinen cerrah; Latin toplumunda *güzel burun toplumsal kabulünün* bu söylemle ters düştüğünü ifade etmesi, Türk toplumunun dindar kesiminde burna atfedilen *kutsallık* ile benzer çağrışımlar yapmaktadır.

Bir diğer iddiada çok ekstrem bi iddia belki ama neden insanlar burunlarını küçültürüyorlar... konusunda. Aslında burunun naparsanız yapın çirkin bir organ olduğu iddiası var ... biz onu küçülterek daha az dikkati çekmesini sağlıyoruz ve gözlerin , dudakların ortaya çıkmasını sağlıyoruz. Arka plana düşmesini ... çok iyi bir burun...yüzün ortasında çok iyi bi burun, dikkati çekebiliyo. Bazı erkeklerde hatta belki bazı Latin kadınlarında iri bi burun, çok çok deforme olmadığı bi burunda çekici, cazip algılanabiliyo o toplumda özellikle (DG 2/1E,54).

Bir diğer modernite söylemi olarak güzelliğin *gençlik* ile özdeşleştirilmesi ve ona ayak uydurulmasının kadın cerrahlar tarafından vurgulanmış olması dikkat çekicidir.

Heralde, bizim toplumumuzda güzellik, biraz daha, genç..lik olarak, değerlendiriliyo, bunlarla geliyo, belki son zamanlarda, yani ben öyle görüyorum (DG 2/3K,28).

Güzel olmaktan ne anlamamız gerektiği üzerine yorum yapan diğer kadın plastik cerrah ise, bugünün güzellik anlayışına değinerek, bugün bireyin güncel toplumsal güzellik anlayışına ayak uydurma çabasının toplumsal *ortama uyum* çabası olduğuna işaret ediyor.

Güzel olmaktan ne anlamalıyız, biraz geniş bi ... konu, güzel olmak, aslında genç olmak, yada kendini hissettiği yaşta , aynada görmek ... ee ... sağlıklı olmak ... bi yandanda tabii ... toplumsal kriterlerde var aslında bu güzellik kavramıda değişiyö çağlar boyunca. Hani eski , tablolara bakarsanız ordaki kadın figürleri ile, şimdiki kadın figürleri ço..k farklı. Kişinin kafasındaki güzellik kavramıyla, toplumun güzellik kavramının örtüşmesi ... diye..bilirim (DG 2/4K,42).

Güzelleşmiş olma sonucunda, güzel görünmenin katkıları/ kattıklarına örnekler de verilmiştir.

... mesela beniiim ... kim yaptı, ünlüde birisi yapmadı ha yengemi , amcamın hanımını. Yüzünde bütün böyle et benler vardı onları aldırıldı safrakesesi ameliyatı olurken. Safrakesesi ameliyatı...et benlerini aldırıldı, burnunu yaptırdı. Burnunu yapan kişi... o kadar naturel bir burun yaptıki, asla estetik demezsin ... oymadı ... Kaç yaşındaydı o zamann? ... çok uzundu burnu, çok uzun bööyleee ... (abartılı gösterek). Zaten geç evlenmiş, 40 yaşındamı ne ... 30 mu, 30 yaşında heralde evlenmiş. Ondan sonra ... et benleri böyle iri, iri ... iri et benleri ... burnundadada böyle ... işte evlendi. 35 yaşlarında falan yaptırdı demekkiii ... ve ondan sonra ... gerçekten eşinin ihtimamı değişti, kendine olan güveni, bakımı herşeyi değişti, giyim tarzı falan ... çünkü yani koca et benler var yani, şimdi onu diyorum. Et benim olursa sende gider mesela aldırırısın. Hayır, niye et ben önemli ...? Güzelliği etkiliyo ... Burnunuda, evet ... çok uzundu yani, yüzüne göre ... direk suratına baktığında ne kadar uzun burnu var yaa diyosun. Evlenirken ... eşi aşık olarak evlenmedi, 2 tane çocuğu vardı, hanımında doğumda ölmüşü, onlara bakan, birisi olsun diye aldı. Aşk evliliği diğildi, mantık evliliği idi, dolayısıyla ... Ama daha sonra, bundan sonrada işte ... aralarındaki muhabbet arttı (DG 1/12K,44,D).

Mesleki fayda amaçlı estetik tartışması bağlamında burun estetiği özelinde olmasa da güzelleşmiş olmanın nasıl olumlu bir “algı” ile “katkı” sağladığı da örneklendirilmektedir.

Sırf burun için bunu söylemem güç ama ... bi örnek geldi aklıma siz bunu sorunca. Bi hasta geldi bana yıllar önce ... ondan sonra, ben ona bazı yağ enjeksiyonları ... yüzünde, biraz daha gençleştirilecek daha ... bazı işlemler yaptım ama burun yapmadım, burun yoktu, onu söylüyim bikere. Bisüre sonra bana kontrole geldi ve teşekkürle geldi, yani elinde çiçek, çikolata neydi hatırlamıyorum ama. Biliyomusunuz dedi, ben dedi geçen sene , öğretmenim ben dedi, geçen sene bikoleje başvurmuşum, çalışmak üzere. Görüşmeden sonra, beni almadılar dedi işe. Eski işimde devam ettim dedi. Sonra bu yaz dedi, siz bana müdahalelerinizi yaptınız ... aynı kolej yeniden bir...bi imkan doğdu dedi, bi görüşmeye daha gittim ve daha önceki görüşmeye ait şeyde yoktu ortada dedi. Bu sefer beni iş aldılar dedi. Ona bağladı yani. Belki... tek başına o değildir ama o ona inanmıştı ... biriki banka genel müdür yardımcısı, ya da çok üst düzey yöneticilerden duyduğum şeyler oldu. Yani, geliyolar buraya mesela, emin olun hiç bi derdimiz yok, genç bir grup var arkamızdan gelen, bizim daha dinlenmiş, daha iyi görünmemiz lazım, o nedenle, neler yapılabilir bize diyenler oluyo. Öğretmenlerde bunu görüyoruz yani. Yaşlı görünmek istemiyorum, öğrencilerimin karşısında daha dinlenmiş, daha genç, daha dinç çıkmak istiyorum gibi ... yani her kademede bunu görmek mümkün. Ben ... burun ameliyatı biraz daha kişisel, çünkü burun ameliyatı aslında bi gençlik sağlamo size. Oranlarını, boyutunu beğenmediğiniz bi burunda değişiklik sağlıyor. Evet, bi yumuşama etkisi var, yani daha sert bi görüntüden daha yumuşak bi görüntüye götürüyo sizi ama, mesleki bir avantaj sağlıcağını, açıkçası burnun ... genel olarak güzelik, estetik ameliyatları için bu söylenebilir belki ama tek başına burun için ... çok deforme bi burun olur, çok dikkati çekiyodur, yada hakaten yüz oranlarına hiç uygun değildir. O tip durumlarda olabilir mesleki avantaj içinde yapılabilir... (DG 2/1E,54).

6.2. Tartışma/Değerlendirme

Bu tezde burun estetikli 24 katılımcıdan çevrelerinde - ailesindeki bireyler dışında - burun estetiği geçirmiş toplam kişi sayısını belirtmeleri istendiğinde, bu sayının 1 ile 30 kişi arasında değiştiği görülmüştür: Her katılımcının etrafında 1 kişi ile başlayan, katılımcıların büyük bir kısmının ise 3-4 ya da 4-5 kişi olarak ifade ettiği ortalama rinoplastili sayısının, en çok 15-20 ve nihayetinde işi gereği rinoplastili kişilerle daha çok muhatap olan bir cerrah asistanının 30 sayısını telaffuz etmesi ile burun estetiği çemberinin en dar halkasının ne kadar genişleyebileceği de böylelikle gösterilmiş oldu. Ailelerindeki - çoğu katılımcı en az birkaç kişi saymıştır - olmadığını söyleyen ise sadece 3 kişi olmuştur. Sadece çevrelerindeki burun estetiklilerin - minimum bir kişi ile başlayan ve toplamda yüzün üstüne çıkan bu sayının - katılımcılar ve ailerindeki burun estetiklilerle birlikte değerlendirildiğin de çıkan rakamlar toplumdaki rinoplastili sayısının ne kadar çoğaldığının somut kanıtları olarak görülmelidir. Ailesinde kaç estetikli olduğunun sorulması üzerine bazı katılımcıların ilk başta akıllarına gelmeyen yakınlarının da olması, kişide çoğu zaman sadece *kendi burun farkındalığı* oluşmuş olduğunu da desteklemektedir. Aslında hiç kimsenin bir diğersinin burnuyla çok ilgilenmediği, estetik sonrası başkalarının burnuna daha çok dikkat eder olmalarının sadece algıda seçiciliğe yol açan bilinçaltı düzeyde yaşanan bir estetik uyarılmış

olduğu savını da kuvvetlendirmektedir. Rinoplastili bir cerrahın annesinin de seneler önce burun estetiği yaptırmış olması ve anne tarafında birçok estetikli burun olması da dikkat çekicidir. Bir cerrah ise plastik cerrah olmasında etkili olmuş olabileceklerini kendisinin de ifade ettiği *halalarından* bahsetmiştir. Ailesinde kendisinden sonra rinoplasti olan katılımcıların arasında “gençlerden” bir yakının etkisi ile ileri yaşta rinoplasti olanların varlığı, burun estetiğinin giderek yaş olarak daha üst sınırlara doğru ilerlediğine ve yayıldığına/yaygınlaştığına dair örnekler teşkil etmektedir.

Bir ... ikii ... tanıdığım iki kişi var yanılmıyosam, hatta birini dolaylı olarak tanıyorum (DG 1/13K^K,18,L).

Belki bitane sayabilirim ... Aileden başka ... aa ... işte bide arkadaşımın ... eşi ... şimdi hatırladım (DG 1/20E,35,D).

2 kişi diyelim (DG 1/8K,25,D).

Aileden var zaten ... S. Hoca olmuştu ... hocam benim ... arkadaşımın arkadaşı ... 2 kişi sayarım (DG 1/17E,21,L).

Imm ... 3 ... 3 kişi (DG 1/10K,30,D).

Yok kimse. Yengeminki ... estetiğe girer oda. Yani müşteri komşu şurdan burdan öyle çok var ama ... tanıdığım ... yani bildiğim kadarıyla ... iki ... üç ... yani isim olarak versem dördtane ... dört tane falan (DG 1/7K,25,D).

Yani toplamda 5 kişi (DG 1/1K,22,L).

Biir, ikii, ü..ç, şuan direk aklıma gelen bi 4 kişi var (DG 1/3K,27,L).

... ama ben ameliyat olduktan sonra meselaa ... şuan hemen ilk aklıma gelen bir iki üç dö.rt ... ilk ... ilk sorduğunuz zaman bi dört kişi aklıma geliyor (DG 1/18E,24,D).

Aklıma hemen gelen ... dört ... beşş . Şuan direk 5 diyebilirim yani ... bibeşon saniye içinde aklıma gelen 5 kişi var (DG 1/19E,32,D).

Yani, o kadar fazlaki. 30 kişi sayabilirim yani (DG 1/22E,39,L).

Valla kaç kişi sayabilirim ... bielin beş parmağı kadar olur heralde ya. Çevremde bir ... o, yiğen kuzen var, V. iki, ha üç .. Şener abi olmuş üü..ç, beş yani, beş ile on ha, üçbeş ... (DG 1/21E,38,L).

Çevremde geçirmiş olan kim var bakıyım...işte yengem dedim , Aylin desek...kim var başka ...10 kişi vardır benim tanıdığım. 10 tane vardır... yook ... erkek yok tanıdığım... (DG 1/12K,44,D).

10 kişiyi geçiyodur ... yada 10 kişi falandır. Arkadaş çevremden 2 kişi ... genelde aileden (DG 1/2K,17,L).

Benden sonra benim doktoruma en az 10 kişi gitti ... benim referansımla, en az ... enaz 10 kişi gitti. Yani, heralde bi 15 kişi falan vardır çevremde (DG 1/9K,26,D).

Valla 15 -20 vardır (DG 1/14K^K,25,L).

Yani şuan çevre denildiğ zaman görüştüğüm insanlar oluyo heralde ... bildiğim diğilde görüştüğüm insanlar olduğ için ... bi.r ... iki. Aa bide erkek var ... kuzenim ... estetik

amaçlı. Yani bi problemi olabilir belki ama ... ee ... estetik kaygısı çok yüksekti. Yani o ter bezlerinide aldırmiş *bierkek* meselaa (gülerek) ... Vücudu güze..l spor yapan biri. Üniverstede okuyo ... Eskişehirde okuyo son senesi. Eskişehirde ameliyat oldu ... terleyince burdan gözücüyo diye ... ter bezlerini..de aldırdı ... öyle bi kaygı ... (DG 1/15K^K,35,D).

Valla burun ameliyatını çokk ... insanların yaptırdığını düşünüyorum. Şuan çevreye çok *dikkat* ediyorum ... diyorum onun burnu estetikli onun burnu estetik..li ... yada *bana* öylemi geliyo bilmiyorum ... yani artık onları ayırd edebiliyorum yani (DG 1/5K,41,D).

Hiç yok. Yok , olsa bilirim çünkü biliyosun işte , ben seni tanıdığımdaa burnunu küçük olduğnu farkettim çünkü farkedebiliyosun hani, oraya ... na..sıl derler ... far..kederim ben, buruna hani ... algıda seçicilik derler ya ... seçerimm (gülerek) (DG 1/11K,48,D).

Son iki katılımcının kendi deneyimleri sonrasında diğer burun estetiklileri “ayırt edebildikleri”/ fark ettiklerini söylemeleri bu noktaya dikkat çekmektedir.

Cerrahlara yöneltilen “Tanıştığımız hastalarınız dışında, ailenizde veya arkadaş çevrenizde burun estetiği yaptırmış kaç kişi sayabilirsiniz?” sorusuna cerrahların yanıtlarından bu sayının en az üç, en fazla on kişi olduğu görülmüştür.

Çok var, özellikle ben İskenderunluyum dedimya ... Benim belki plastik cerrah olmamda çok büyük rolü vardı ... dayımın kızı... teyzemin kızı... Onlar yook, o zamanlar, yani benim çocukluğumda zaten plastik cerrah yoktu. Şeye geldiler ... Ankara’ya , N. Hoca vardı bizim, şimdi emekli oldu, N., ... K. B. diye bi hocamız. Her ikiside *çok* (gülümser bir ifadeyle) güzelleştiler mesela, o ... çocukluğum döneminde... Plastik cerrah olmamda bi onun rolü vardır, bide dayım ... çok anlatırdı. Dayımın ... bizim eğitimimizde çok büyük payı vardı. Çok etkileyici bi adamdı dayım. Kendisi bir, beyaz eşya bayiydi aslında ama çok entellektüel bi adamdı, çok okumuştı, çok ta şeyincede ... yani ... kalabalık sofralarda yemek yenirdi benim çocukluğumda ... ondan sonra... yani 30 kişi falan oturulurdu sofraya ve dayım orda şeydi... yani çok belirleyici bi unsordu. Bize anlatırdı işte, kendi oğluyla... bana çok ısrar ederdi, biriniz plastik cerrah olun diye. Hatay’da hiç plastik cerrah yok, işte çok güzel bi dal diye. Ufku olan bi adamdı. Kendi oğlu mimar oldu ben plastik cerrah oldum. Ama sonra mesela... aile içinde ben çok burun ameliyatı yaptım. Teyzemin kızının ameliyatını yaptım, çok sayabilecek ... en az 8-10 kişiye yaptım (DG 2/1E,54).

Ailemde yok ... arkadaşlarımda...var mı diye düşünüyorum ... ee ... bi 5 kişi felan var (DG 2/4K,42).

Yani 6-7 kişi sayabilirim heralde. Olmadı... haa Ş. var ... doğru... bi, bikişi oldu ..., e çünkü kalın derili, yapsak iyi olmayacak bell ... o kumaşa ... (başkasına) gitmez canım, gidermi?? (DG 2/6E,38,D).

Ailemde yo..k, arkadaşlardan var, 2 tane sayabilirim. Aaa, 3 tane yaa, bizim S.de yaptırdı, 3 tane ... biri daha aklıma geldi (gülerek) (DG 2/3K,28).

Ailesinde burun estetiği olmayan, ifadelerinden sadece mesleği gereği “burunlara dikkat ettiği” görülen bir cerrah olmuştur.

Yani, etrafımda çok yakın çevremde fazla yok, açıkçası. Etrafımda, herkesin burnuyla çok fazla ilgilenmiyorum yani, ama ben, şimdi şöyle bişey, bi topluluk içine girdiğimiz zaman, bazen eşimle konuşuyoruz bunu. Ben sana burda kaç kişi burun ameliyatı olmuş söylüyümmi ... derim. Mesela metroda otururken, karşı koltukta oturanlar, ben , bak bu hanımın burnu ameliyatlı, bununki değil, ondan sonra, o bana sorar, televizyonda birisi çıkınca bunun burnu ameliyatlı mı diye sorar, bende söylerim. Eğer, ben bilmiyo..samm, o hak..katen güzel bi burundur, zaten takıl..dığımız nokta, şu, o genellikle şöyle sorar, çok güzel burnulu birisiyse sorar, bunun burnu ameliyatlı mı diye, bende o çok güzel olan, görünen burnla ameliyatlı olanları hemen ayırırım. Çünkü doğal olma..yan bi güzellik o, ama herkes çok beğeniyo, öyle bi doğal yok. Mesela, şu burun sırtında, minimal bi kavis bile görseniz, o ameliyattır. Kalkık burun va.r, ama şurası ... yani, dorsumun böylee ... konkav olduğu, bi burun yok ... (DG 2/5E,58).

Cerrahlara “Bir estetik cerrah olarak, siz kendinize hiç burun estetiği yaptırmayı düşündünüz mü?” sorusu da yöneltilmiş, ikisi zaten estetikli olanlar (bkz. Ek-7 J, s. 263) dışında, ailesinde küçüklüğünden beri estetik burunlu yakınlarının olduğunu beyan eden cerrahın (DG 2/1) bunu bir dönem aklından geçirdiğini söylemiş olması özellikle dikkat çekmektedir.

Ya, yok öyle demeyin (ihtiyacınız yok), hani ben, sonuçta kusur bulucu bi insan olduğum için, kendi mesleğimden dolayı, baktığımda buluyorum hani bende de kusurlar var ama hani, ameliyat olacak kadar beni rahatsız etmiyo... yapılabilir diye düşünüyorum ama yapılmasını düşünmedim (DG 2/2E,37).

Eee hafif bir kemerim var... zaman zaman düşünüyorum fakat, ucunu beğendiğim için, vazgeçiyorum, çünkü ona müdahale edilirse bozulabilir olan şey. E mükemmel iynin düşmanıdır (gülümseyerek). Ama ihtiyacım olursa, yani daha kötü olsaydı düşünürdüm, şuan memnunum burnumdan (DG 2/4K,42).

Ya ... Burun estetiği yaptırmadım, yaptırmayıda düşünmedim. Burnumun hani kalın bi derisi var yani çok ... keşke zamanım olsa mesela, yüzüme bi fraksiyonel lazer yaptırmak isterim (yüzünde akne çukurları ve izleri) ... mesela gıdımı ... yarın öbürğün yine yaptırırım hani, yani gözümün altı torbalanırsa ... bununiçin bi zaman ayırmak ... yani ... bakıyorumda hani ... son 25 - 30 yıldır heralde kendime ayırdığım bi hafta, gün olmamıştır yani. Ama özellikle burnum için ... daha önce düşündüğüm olmuştu belki ... gençlikte değil ama, bi 10 sene önce falan, bi aklıma geldi ... fakat baktımböylede idare ediyorum dedim ... yok, bu saatten sonra yaptırmam. Mesela, bundan birkaç yıl öncesine kadar saç ekimide düşünüyodum ... bu yaştan sonra hiç bir kimse bana saç ekimi yaptıramaz (DG 2/1E,54).

Bu tezin sonunda bugün burun estetiğinin toplumun ilgi alanına *bireysel bazda* öncelikli olarak girmediği, sadece bireyin ilgi alanı olabildiği nispette ve sadece bireyin ilgi alanına girdiği/girebildiği sürece anlam kazandığı veya kazanabileceği söylenebilmektedir. Bu tezin başında gözlem olarak burun estetiğinin çoğalması ve normalleşmesi sadece bir önkabuldü: Tartışılmaz bir gerçeklik olarak, burun estetiğinin toplumsal bir etiketlenme kaygısı güdümeden yapılıyor olması, takıntı olmasının ise bir dereceye kadar *tibben* kabul edilebilirliği saplantı derecesine varmadığı sürece *meşrulaştırılmış* olduğunu da göstermekteydi. Ancak, bu tezin ortaya koyduğu burun estetiğinin *bireyin ilgi alanına gidiği sürece bireyi ilgilendiren* yönü ve burun estetiğine genel olarak toplumca sessiz kalınması

/zımmen onaylanması sonucu da göstermiştir ki - tam tersinden gidilirse - bugün burun estetiğinin olağan bir durum kabul edilerek *normalleşmesi* toplumsal *kabul gördüğünün*, *burun estetiğine olumsuz yaklaşılmadığının bir sonucudur* tespiti, toplumsal bir gerçeklik olarak ortadadır. Bu tezin başından beri vurgu yaptığı normalleşmenin/çoğalmanın en büyük nedenlerinden biri olarak *toplumsal kabul birliği* ortaya çıkmaktadır.

Yine tezin başında sıradanlaşan bir tercih olarak burun estetiğinin ne zaman toplumsal bir kabul, ne zaman bir saplantı/sapma (topluma göre böyle ise) olduğu sorusunun cevaplanmasının hiç de kolay olmadığını görüldüğü belirtilmişti. Ancak, bu söylemin daha çok bu işin başındaki uzmanların bir söylemi ve onların bir değerlendirmesi olduğu, toplumdaki bireylerin ise böyle bir yaklaşımının olmadığı da bu tezde gözlemlenmiştir.

Burun farkındalığı kişinin farkındalığıdır diye özetlenebilir. Çoğu katılımcı burnunun *kendisi* için ne kadar önemli olduğunu zaten yeterince ifade etmiş ve bu çalışmada bunu göstermiştir. Bireylerin öznel bakış açılarının ağır basan yanı toplumsal beğeni kalıplarından bağımsız olduklarını göstermemektedir: Buradaki *kendilik* (self) farkındalığı zaten *kişideki toplum* ile *toplumdaki kişinin* örtüşmesidir. Ancak, bu çalışmada ortaya çıkan ama dillendirilmeyen önemli bir sosyolojik bulgu, kişinin burnunun farkında olmasının burnunu *fark etmesine*, bunun da *fark ettirilmesine* bağlı olduğu çıkarımıdır. O kişi dışında hiç kimse o burnu aslında *fark etmez* ama o burun o kişiye toplum tarafından *fark ettirilir* denilebilir. Kişinin burun farkındalığının olmadığı bir dönemden, *çocukluk döneminden* elbette bahsedilebilir - bu çalışmada görüşülen cerrahların ve hastaların da bu konuda çoğunlukla hemfikir oldukları da görülmektedir - ama bu genel kabul, bu farkındalığın toplumların *toplumca* atıldığı bir yer olmadığı anlamına gelmez; öyle bir yer var ise de o yer *kişinin çocukluğudur* varsayımı yapılabilir. Çocukların burun farkındalığının *dönemsel* olarak ele alınması, çocuklukta/çocukluk döneminde böyle bir farkındalığın olmadığını söylenmesine sebep olabilir ancak *farkındalığın yer etmesi çocuklukta* denmesine de engel teşkil etmez. Çocuğun etrafında burun estetikli aile büyüklerinin olması, bu kişilerin çoğu zaman ve çoğu yerde çocukla içiçe olması ve dolayısıyla çocuğun devamlı olarak estetik burun görüntüsüne maruz kalması, çocuğun zihninde *göz alışkanlığı* ile *noktasal bir görsel etki* yaratmıyor olsa bile, çocuğun sadece *büyüklerinin* böyle bir girişim yaptıklarını *bilmesinin*, bu tohumun atılması için yeterli olabileceği çıkarsaması yapılabilir. Burada söz konusu olan, bir tohumun atılmış ve kök salarak *yer etmiş* olmasıdır (bkz. “algı/ anlamlandırma”, “benlik” ss. 45- 47).

Burun estetiğini kararının ciddiyetinden bahseden bir cerrah bu savı destekleyen “bazen beslenen ... bazen içten gelen ... çok kuvvetli bir dürtü” den bahsetmektedir.

Aslında baktığımız zaman bi insanın burun ameliyatı olması için karar vermesi kolay bişey değil yani düşünsenize, helede, yani nefesle ilgili bir şikayeteniz yok ise ve sadece görsel nedenlerle burun ameliyatı olmaya karar vermek, burdaki dürtünün çok kuvvetli olmasını gerektirir. Bu dürtü var yani ... toplumda var, dediğim gibi , bazen beslenen bir dürtü bu, bazen içten gelen bir dürtü, genellikle kafaya koyduysa biriside, onu artık olmadan rahat etmiyor zaten. (...) Bazı faktörlerde var dediğim gibi tabi mesela ailenizde birisi burun ameliyatı oldu herkes ona aa ne güzelsiniz ... dedi ... böyle bir durumda o sizide etkiliyor tabi ister istemez. Dolayısıyla, burunla ilgili benim söyleyebileceğim o dürtü çok kuvvetli bir dürtü yani aynı burna sahip iki kişiden birisinin hiç umrunda değil mesela diğeri de ben burun ameliyatı olucamda olucam diye yola çıkıyor. Burada hakaten tek faktör yok, çevresinde gördüğü bi örnekte yok tek başına, zannetmiyorum ama o kolaylaştırıyor işi, içsel yada olumsuz birşey görürse ürkütüyor korkutuyor dolayısıyla iki taraflı işleyen birşey bu, ama niye bir insan, yani hafif bikemeri olan burun ucu biraz düşük olan bi insan niye ameliyat olmayı ister yada aynı burnu yada be estetik normlara açısından daha kötü bir burna sahip iki kişiden birisi niye istemez onu çözemedik, bilmiyoruz (DG 2/1E,54).

Atılan bir tohum var ise, o tohumun filizlenmesi ergenlik ile başlayıp, ergenlik sonuna kadar sürebilmektedir. Ergenlik farkındalıklar açısından bir dönüm noktasıdır. Bu tezin bulgularının vurgulamak istediği *farkındalık* ise şudur: Çocuğun kendi burnunu fark etmesi ötekinin/diğerinin burnunu fark etmesi değildir; kendi burnunu ötekinin burnuna bakarak “kıyaslaması”dır, burnunun alay konusu olması bile başkalarının burnuna *kıyasla* fark ettirilmesi ile, *onun bunu fark etmesidir*. Burun farkındalığı her yönüyle toplumsaldır ancak buradaki vurgu bireyin farkındalığıdır. Ergenlikle birlikte şekillenen burna fark ederek odaklanma ise etrafında *burnu güzel* kişilere *kıyasla* kendisinininkinin çirkinliğini *fark etmesi* ile, alay konusu ediliyorsa *fark ettirilmesi* ile, yani *etrafın* ya da öncelikle ailenin ve sonra arkadaşların, bunu ne kadar ve hangi yaşta/dönemde *fark ettirdiklerine göre* değişebilmektedir.

Dışarıdan bakan gözün fark etmesi, yani ötekinin/diğerinin/başkasının/dışarıdakinin farkındalığı ise ancak o söz konusu *diğerlerinin* bir *estetik uyarılma* yaşamış olmasına ve böylelikle *fark etmeye* başlamalarına, ya da kendilerinin birebir *estetik bir deneyim* yaşamış olmalarına ve dolayısıyla *fark eder* hale gelmelerine bağlı olabilmektedir. Bu da kendileri burun estetiği geçirmiş katılımcıların başkalarının burnunu kendi burun estetiği deneyimleri sonrasında *algıda seçicilik* sonucu *fark ettiklerini* beyan etmelerini açıklamaktadır.

Burnu fark ettirilen ve kendileri de fark eden katılımcıların bunu hep *burnularından rahatsızlık duyma* ile ifade ettikleri, fark ettirilmeyenlerin ve kendileri de uzunca bir süre fark etmeyenlerin ise *burnularından hiç rahatsızlık duymama/olmama* ifadelerini kullandıkları görülmektedir. Bu tezde burnu çocuk yaşta *fark ettirilenler* olduğu gibi çok ileri yaşta da *fark ettirilen* katılımcılar olduğu ortaya çıkmıştır. Böylece, en azından bu tez açısından değerlendirildiğinde, burnunu *fark eden* katılımcıların en küçüğünün 3. sınıfta (9-

10 yaş) en büyüğünün ise 30'lu yaşlarda olduğu düşünülecek olursa, bu farkındalığın onlu yaşlardan otuzlu yaşlara kadar bir *uyanış süreci* yaşayabileceği söylenebilir.

Bireyin özgüvenli olmasının toplum içinde *rahat hissetmesine*, rahat hissetmesinin ise toplumun o bireye bu *iyi hissetme* halini kazandırıp kazandırmadığına göre şekillendiğinin ortaya çıktığı söylenebilir. Eğer özgüven sahibi biri estetik olarak hiç uyarılmamışsa burnu dahil hiç bir uzvu sorun teşkil etmemekte, ancak eğer birey herhangi bir şekilde estetik uyarılmışlık yaşamışsa, ya da sözkonusu uzuv - burada *burun* - özelinde yaşarsa, kendisi bir rahatsızlık hissetmediği(ni ifade ettiği) halde, burun estetiği yaptırma yoluna *giriyor* denebilir. Eğer birey toplum tarafından dışlanmış - damgalanmış, etiketlenmiş - alay konusu edilmiş, toplum içinde *iyi hissetme* yani *kendiyle barışık olma hali* kazandırılmamışsa ve özgüveni eksik bir şekilde tam da *rahat hissetmediği* toplum içinde bir de *estetik olarak uyarılmış* ise burnundan rahatsızlık duyduğu (nu açık açık ifade ettiği) *yüzleşmesiyle*, bir *can simidi* olarak burun estetiği yaptırma yoluna *giriyor / gidiyor* denilebilir.

Çocukluk ve ergenlikte burun farkındalığı ile ilgili, annesinin teşviğiyle erken yaşta burun estetiği olan kadın katılımcının çizdiği net resim burun estetiği öncesi olmayan güzellik takıntısının burun estetiği sonrası *kusursuz güzellik* arayışına dönüştüğünü göstermektedir:

Çocukluğumda ... o zamanlar benim, hani güzellik takıntım ... da yoktu, benim sonradan oldu hani ... şimdi şimdi, işte ... kaşım biraz daha kalınlaşsın, işte ... birazcık daha işte elmacık kemiği acaba nasıl olur, nasıl yapılır, yani burun estetiği aslında diğer estetiklerde biraz göz kırptırıyo, öylede bi gerçek var ... çünkü şeyoluyo ... bana doktor şey dedi, zaten dedi güzel olan...ların dedi güzellik şeyi olur dedi. Hani önceden bakıyorum, ben hani hiiiç, çok salaştım ... çok raha...at, yani ihtiyaç duymuyodum, sonradan, o (burun estetiğini kastederek) olduktan sonra dahada dahada yani, şeyi oldu ... dikkatimi çekmeye başladı, ilgi alanıma girdi.Yani, ergen için ... Benim büyüktü zaten. Ama ergenlikte büyüdüğnü hissetmedim, belki kafaya takmadığım için. Belki o zamanlar barışıktım, hani şimdi olsa çok , gözüm sürekli oraya gider. Benim 2 yıl önce gözümde bi arpacık çıktı, hani değişik böyle, büyük bi arpacıktı, devamlı gözlük taktım, yani, o zamanlar bi eğitim alıyodum hatta, orda bile hani o avm gözlükleriyle dolaşıyodum hani biraz daha içi görünen. Eskiden olsa, hii...ç takmam (estetik öncesini kastederek), yani eski ben. Ama sonradan o ... güzellik kavramı kusursuzluğu oluşturdu, kusursuz olsun, şöyle olsun, işte burda küçücük bi nokta kaldı, niye kaldı ... oldu. Yani, o dönem büyüdüyse bile farketmemiştim (DG 1/9K,26,D).

Ergenlikte burnunun farkında bile olmadığını ifade eden ve cerrah asistanı olarak işi gereği hep estetiğin içinde olan erkek katılımcı, sonradan yaşadığı *estetik uyarılmışlık* durumunu şu şekilde ifade etmiştir :

Bence önemli değil, bana göre değil, şuanki burnumun şekli, beni.m imajımı etkiliyomuu... artıkk ... yok beni etkilemiyo, beni nedir, topsakalım etkiliyo, mesela küpem etkiliyo. Eskiden böyle değildim e..h..aahh ... (gülerek) eskiden böyle değildim yani, parlak bi çocuktum (yine gülerek) yani, eskiden, böyle şey değil han ...bu işi

yapmadın mı ... eskidenn ... nedir, hani çok fazla aynaya bak..mıyodum, çok ilgili diğildim kendimle. Ha, *yine* ilgili diğilim ama yapıyorum, biraz hani, ayak uyduruyorum, topsakal falan ... Buu... İstanbulda yaşamaya başladık..tan son..ra oldu (gülerek). 14 sene felan oldu. 14 sene oldu ... Buu ... bakıyosun hani, diyosunki hani kendimde değişiklik yapıyım ama bu birinden gördüğün için veya *modaa* olduğ için diğil, ben kendim aynanın karşısında, bakıyodum böyle ... dedim ben kulağımı delcem ... 25 yaşında felandım. Biz delikanlılığımızı öbür tarafta bitirmiş..tik, öyle geldik, yoksa ... yaa şeysiniz ... uyum sağlamak, biraz daha şey, İstanbul kalabalık biyer, kaybolma olasılığ..nız *çok* yüksekk, İstanbulda. Ben tek başıma geldim, Trabzonda doğduk büyüdük, hani bizim aldığımız ... yetiştiğimiz, yerr, daha böy..le şey. Bakıyosunuz buraya gedikten sonra, yani biçok şeye girebilirdim ben, hani meselaa ... ağz..ıma şey, koymadım ... esrar cigara, millet cigaralık içer şeyapar, ben, ağzıma koymadım. Arkadaşlarım kullanıyodu ben kullanmıyodum mesela. Yani, kendinizi biraz yetiştirme şeyinize göre biraz çekiyo..sunuz, ortamın içine bırak..mıyosunuz yani ... tamam, alkolümüzü aldık sigaramızı içiyoruz ama ... *dahaa* derinlere inmiyosunuz. O zamanlar geldik, Trabzondan, küçük biyerden gelmişsin, hani biraz ... akvaryumdan denize girmek gibi. Ama, ondan sonra bakıyosun, ben Acıbademde çalışmaya başladım. İlk orda başladım. Bir haftada işe alındım... Trabzon..dan, mezun oldum ben ... Ondan sonra, işte, hani bakıyosun, burda yaşamının bazı koşulları varr, onları alı..yosun zaten, ama, başkaa ... şeyi yok. Bak..tımm ... aynaya bakıyosun, lan diyosun, ben, küpe takıcam dedim kendim deldim kulağımı, küpe taktım. Tabi. (bu burundan önce olan bir şey). Deldim kulağımı küpe taktım yani, yoo başka (estetik) bişey yok (DG 1/22E,39,L).

Burun farkındalığı çok geç gelişen, bu *farkındalığın* evrelerinin ise sürecin basamakları içinde takip edilebilen bir erkek katılımcının ifade ettikleri, son derece izi sürülebilir bir *estetik uyarılmışlık serüveni* anlatmaktadır.

Ya çok enteresan bişey o ... onun hikayesini anlatıyım ... biz Bodruma tatile gittik. Esasen benim *burnumda* ... şöyle ... ben burnumun estetik açısından biproblem olduğunu ... *farketmedim* ... *bilmiyodum* hani. Şimdi şöyle bidurum oldu ... çok daha şeye gidiyim geriye gidiyim ... burda öğrenciyken ... iki yada üçüncü sınıfta ... heralde 2004 te felan ... bekarım falan ... biarka ... bir hoca ... aah ... şuanda tabi *benim* meslektaşım oldu ... bir hocamız tabi öğrencisiyim o zaman ... ee ... arkadaşına ... benim başka biarkadaşıma “uzun burunlu arkadaşın mı” diye ... hani tanımlamışş ... *beni* ... ee ... bana söyledi işte güldü dediki işte sana uzun burunlumu dedi falan ... “uzun burunlu” dedi senin için dedi ... Allah niye öyle dediki dedim yani ... *orda* ben şey ... *niye* ... niye benim *burnum* uzunmu? falan diye ... daha önce kimse söylememişti bana ... ama tabi şuda var ... ben mesela 13-14 yaşına kadar benim hani burnum normal ... şey ... annem şey derdi senin *kız* gibi burnun *vardı*. *Sonradan* ergenlik..te ... burun ... aşığ doğru düştüü ... uzadı vesaire artık . Ee ... hani budaa ... 6-7 sene *sonra* olan mevzuu ... bu .. bu şeyden ... değişimden sonra. Hatta benim mesela ... ergenlikten önce tanıyan arkadaşlarım var ... ergenlikten sonra işte gören arkadaşlarım ... ya senin noolmuş burnuna falan diyen arkadaşlarım *oluyodu* ama ... hani böyle şey ... ya işte *herkesin* başına geliyo ... bu ergenlik ... tarzında ... baktım. İlk orda (uzun burun mevzusunda) ... ama herangi bikafaya takma mevzusu olmadı ... yani ... *öyle miymişş* diye ben *şaşırdım*. Oda *şundan* kaynaklanıyo ... şimdii ... yan profilden bakınca ... *buçok* ... *belli*. *Bende* şimdi aynada gördüğüm için ... kendimide biyerde izlemediğim için ... kimsede bunu bana söylemediğ için ... yani dolayısıyla *ben* hani bu konuda herangi birahatsızlık *duymadım* (DG 1/20E,35,D).

Burun farkındalığının ergenlikte olmadığını, eşi ile evlenirken de (en azından o aşamada) burnunun fark ettirilmediğinden de bahsetmektedir.

Evleneli ... 2009 ... 6 yıl olmuş. *Eşimle* mesela bizz ... üniversitede sınıf arkadaşaydık ... ee ... hani bizim ilişkimiz başladığında *vesairede..de* hani böyle ... *hiçç* bunun konusu *geçmedi*. E hani böyle *düğün* vesaire ... orda *hiçbişey* ... yoktu ... Onun (eşinin) normal ... şey ... hani böyle estetikli burun gibi ... normal hani öyle baskıntısı yok ... yorumda bulunmadı aramızda hiç ... *hiçç konusu* bile geçmedi. Sonra biz ... ee ... bu ... işte *benim* bu nefes almadaki şeyler ortaya çıkınca ... yani işte buu ... ee ... belki hani üniversitede öğrenciliğimden beri ... hani böyle bi *farkediyorum* ... *rahat* nefes alamıyorum spor yaparken *rahat* nefes alamıyorum vesaire gibi ama ... horlama yapıyordu ... tabi insan *horladığında* kendisi bilmezdee ... işte annem filan mesela horladığımı söylerdi ... sonra işte ... sağlık şeyleri felan böyle şey yapınca ... hatta dedimya hani Acıbademde *sordum* ... bu işte ... hani böyle bi ameliyat olmalı mıyım filan gibilerden ... ameliyattan ... heralde biiki sene önce filandır ... evlendikten sonra ama ... yani evlendikten bir yıl sonra diyelim ... 2009 da evlendik işte 2010 - 2011 de diyelim ... hani ben bunu sormuşsam ... ameliyatıda 2013 te oldum ... yani 2-3 sene önce (32 yaşlarında gündeme gelmesi) Sonra ... tabi bu *mevzu* olunca ... *eşimde* bana dediki ... hani madem dedi böyle bi ameliyat *geçirirceksin* aynı zamanda *estetikte* ol. Bende hatta ona dedimki ... niye benim *estetiklik* bi durumumu *var?* ... hatta ondan sonra işte o mevzular açıldı ... işte uzunburun demişti şudur budur ... eşimin şu ifadesi belki size yardımcı olur ... aah (düşünceli) ... belki şey bilemiyorum ... bilmiyorum belki biraz *özel* ama ... şey dedi ... sen dedi *çok güzelsin* dedi ... metafor kullandı ... dediki lokumama bunu kaymaklı lokum olarak düşün dedi daha iyi ... zaten hani güzelsin ama *biüstü* ... olur hani ... şey olursa estetik ameliyatı geçirirsen ee .. tatlı ... biüstü bişey olur *tarzı* bişey söyledi ... lokum ? ... kaymak lokummuydu ? ... ben onu tam şey yapamıyorum şimdi ... kaymak tatlı mı ? öyle bir ifade kullandı ... yani bir *tık ötesi* olur dedi onuda mesela kendinden örnek verdi ... onunda yanakları mesela ... elmacık kemikleri biraz belirgindir ... o mesela şey yapıyo ... bundan mesela rahatsızlık duyuyo ... benim için hiçbi ... sakıncası *yok* ... mesela şeyi düşün dedi ... hani benim yanaklarım böyle ya dedi ... hani böyle olmasa dedi ... ben dedi daha güzel *olmaz mıyım* hani ... biraz meslaa *balıketlidir* hani *birazda* zayıfolsam dedi daha iyi *olmaz mı* bunu böyle düşün ... dedi. Zaten bu ifadelerden sonra karar verdim ameliyat olmaya ve ... normalde dedimki *ben* dedim şey yapmam ... hani bidoktor araştır fian ... bunları ben yapmam E. dedim. Tamam dedi Bodrumda tatildegdik tabi böyle *işgüçç yok* yatıyoruz böyle ... rahatız. Ozaman şey ... internette aradı ... aradığı kelime şu ... Türkiyenin eniyi estetik doktoru diye aradı. İki tane doktor buldu biri Ankarada Ajda Pekkanın doktoruymuş Gatada ... ama *çok yaşlıymış* ... dediki o çok yaşlı o olmaz dedi iki S.C. Bey ... işte ismi çıkmış ... ozaman S.C. Bey ... sonra S.C. Beyin sekreterini aradı ... ben dedimki ... yani *arama* dedim hani şey ... *çok pahalıdır* (ikincisi ... ee ... şey ... hani dedim yapmasak falan ... *çokta emin* değilim yani ... *niye* şimdi *bıçak* altına yatcaz falan nerden çıktı? ... gibi..lerinden. Ondan sonra aradı ... şeyi sordu ... işte fiyatı sordu ... fiyat 5000 ... hani benim kafamda 30000 lira falan *gerek* yok dedim *okadar* paraya ... 5000 lira şimdi ... tabi kafada 3000 lira *olunca* ya 5000 liraa ... *çok* bipara *diğil*. Sonra ... ee ... şeyi ... *süreci* sordum nasıl oluyo diye. O süreçte şey beni rahatlattı ... hani ... *böyle* ağrı ... biraz onlardan korkuyodum hani böyle kemik ... *ağrıyıcakk şişicek şuolucak buolacakk* gibilerden. Hani yeni tekniklerin geliştiği hiç öyle bişey olmadığı falan ... P. hanımla olan görüşmesi ... eşimide benide rahatlattı. Sonra randevu ... aldı ... biz gittik yani *tamamen* bu süreci eşim yönetti. Hani ben orda *çok* dahil olmadım ... hani sonuç itibariyle ... hani böyle ... *topyekün* sürece baktığımız zaman ... eşim *istemeseydi* ... ben bu ameliyatı *olmazdım* ... (DG 1/20E,35,D).

Burada kararları ve süreçleri kadınların yönettiği bir örnek görülmektedir. Maddi yönden de bugün burun estetiğinin daha *karşılabilir* olması karar sürecini hızlandıran bir etmen olarak zikredilmiştir.

Ancak, burun farkındalığı herkeste oluşmamaktadır. Dolayısıyla da sacede belli kişilerde görülmektedir.

Güzel olmuşş ... Hoca ... oda “oldu” diye söylemedi zaten ... sende *bifarklılık* var diye söyledi ... ama burnumdan bahsetti *direk* ama hani böyle ... ya sende çok güzel olmuşsun çok yakışmış filan tarzı ... çok duymadım yani. Onu ... onu ben ... *şeyi* farkettilim ... bilmiyorum hani insanlar onu söylerler mi onuda bilmiyorum hani ... belki ... bayan ... bayanlara *söylenirde* ... bayanlara *söylenir* (vurgulayarak teyit ediyor) ama erkeklere ya sende çok güzel olmuş filan ... bilmiyorum *çokk* ... hani *belki* toplumla ilgili bişey bunu çok önemsemedikleri için insanlar ... sonradan ... sonrasında işte hani böyle ... *sorduğum* ... hani *baldızındır* ... *eşimdirr* şudur budur... onlar *yakın* çevrem ... tabi biliyoo (ameliyat geçirdiğini) ... *çok* güzel olduğunu ... doktorun çokbi ... iyi ... iyibi iş yaptığını falan söylediler ama ... hani böyle hiç tanıma ... şöylee ... *nadiren* görüştüğm yada böylee ... sıradan ... böyle *günlük* ... hayatta ... ha evet yaa işte *süperolmuşş noolmuşş* falan ... öyle bişey *duymadım* (DG1 /20E,35,D).

Ha bidee ... bir olay oldu ... ama bu ameliyat kararımı *etkilemedi* yani ... zaten kararımı vermişim ... birkaç hafta sonra ameliyat olacaktım ama ... ameliyat olmaya karar ... *verdik..ten* bir kaç hafta sonra teyzemin kızı ... psikolojik biproblemi de var ... ımmm ... şey ... beni gördü ... *bişuburnunu* ameliyat *yaptırmadı* dedi ... *bende* güldüm dedim Allahallah ... *içinemi* doğdu dedim yani ... ha dedim yaptırıcaam birkaç hafta sonra yaptırıcaam *meraketme* dedim ... hani şey ... oda şimdi *şöylee* ... o psikolojik olarak rahatsızlık şey ... hani insanlar şimdi *bazen* ... içinden geçeni ... *söylemezler* ama burahatsızlık olan *biri* ... *direk* ... *herşeyi* söyleyebildiği için ... orda *şeyi* farkettilim ... ya *hakkaten* ... *benimde* ihtiyacım varmış *demekki* ... *bukadarda* göze batıyommuş diye ... içimdende geçirdim (DG 1/20E,35,D).

Bu noktada yukarıdaki ilk alıntıda burun estetiği öncesi burnuna vurgu yapan *teyze kızının* (kendisi de burun estetikli olduğu için) ya da ikinci alıntıda görüldüğü gibi burun estetiğini *fark eden* meslektaşının bir şekilde *estetik uyarılmışlık* yaşadığı varsayılabilir. Katılımcının kendisi de bu durumu gözlemlediğini (kendi burun farkındalığı sonucu) ifade etmektedir.

Ya bu şeyle ilgili bişey . Şimdi bazı insanlar var ... mesela ben ameliyat geçirdikten sonra ... 3-4 ay sonra ... şimdi insanlarda onu gözlemledim çok görüştüğm insanlar ... mesela *bibakıyo* ... bekliyorum *ben* bana bişey desin ... sende bideğişiklik var diye ... *yokk* ... demiyo ... Ben şimdi önce şeyi söyliyim ... bi *ikiye* bölüyim insanları. *Bazı* insanlar *hiç* şeye bakmıyo ... yüze bakmıyo. Yüz ... yüz hafızaları *yok* dolayısıyla ya diyorum bende bideğişiklik yokmu ... yok ... ne var ... bekliyorum ... *yokk* ... *bazısında* nooldu? sen hastamısın? Sana bişey *olmuşş* ... *direk ilk* görüşte ... sende bişey var ... ben diyorumki ozaman *ha* bak şimdi ... ben sana *yorum* yapıym diyorum ... sen diyorum şu özellikte birisin ... niye ... çünkü *bak* ... *farketmiyolar* ... *sen* farkediyosun ... yaa sende bideğişiklik var *nooldu sana* diye ... ya çok çok oldu böyle hani yorum yapan ... herkes herkes ... ha ama kadınlar daha dikkatli . Kadınlar daha çok farkediyoo. Ama mesela ... şimdi şöyle söyliyim ... mesela bizim bihocamız var benimde *hocamdı* ... şimdi yurtdışında ... ee ... burda biseçim vardı rektörlük seçimi onuniçin gelmişti . *Direk* beni *gördüü* sen dedi *naaptırdın* dedi ... yüzünde bideğişiklik var dedi burnundan ameliyatımı oldun? ... *direk* mesela ... erkek hoca ... sordu bunu ... ameliyatımı oldun ? ... yani dedim *hocam* ... *bukadar* dedim zaman geçti ... *siz* dedim beni hatırlıyorsunuz bide burnumu ... *sizi tebrikederim* dedim ya ... bu erkek. Dolayısıyla ... ee ... insanlar bu anlamda ... bilmiyorum yani ... o onu nasıl ... nasıl *bakıyodaa* nasıl hafızaya *kazıyodaa* ... işletmeci oda ... doçent. Ya ben işte şeyi farkediyorum ... insanlar farklı ... şeyanlamda farklı yani ... bunu çözebilenler ve çözemeyenler ... *algı* konusunda ... insanlar *farklılar* ... görsellik konusunda ... hafızaya kazımaları konusunda (DG 1/20E,35,D).

İki senelik evli olan bir kadın katılımcıya yöneltilen ve aslında *erkeğin karısının burun estetiğine bakış açısını* değerlendirmek amaçlı “Eşiniz burun estetiğinizi ne zaman fark etti veya öğrendi. Nasıl karşıladı?” sorusuna verilen yanıtta söz konusu eşin, daha öncesinde yaşamış olduğu *estetik uyarılmışlık* sonucunda bir burun farkındalığının, en azından *algıda seçicilik* düzeyinde, olduğu anlaşılmaktadır.

Şöyle olmuştu ... Biz nişanlıydık, o burnumun çok güzel olduğunu çok beğendiğini söyledi ve hemen ardından estetik dimi tarzında bi soru yöneltmişti. Bende zaten saklamadığımdan evet demiştim ama anlamasına çok şaşırmışım ... baya incelemiş sonrasındada ... hiç ikilenmedi bu konu. Bende açmadım ... (DG 1/9K,26,D).

Bir kadın katılımcı ise evlenirken kendi eşinin burnuna hiç dikkat etmediğini, onu öyle *özdeşleştirdiğini* ifade ederek burun estetiği sonrasında gelişen *algıda seçicilik* vurgusu yapmıştır.

Evet canım eşimde ... ondada bayaa bi kemerli biburun var. Dikkatimi çekti canım ama erkek olduğ için ... çok rahatsız etmedi demekki. Ama şuanda çok dikkat ediyorum ama böyle *erkek..lerede* bakıyorum burunlarına yani. Eşime hiç hiç demedim yaptır diye, onu nebiliyim onu öyle özdeşleştirmişim demekki (gülerek) (DG 1/6K,41,L).

Çocukluğunda etrafında hiç kimsede burun estetiği olmadığını belirtmiş olan kadın katılımcı (ailede *ilk* olduğunu söylemektedir), burun estetiğine doğru nasıl yol aldığını anlatmaktadır. Bu anlatım, babasının saç ekimi için hastaneye giden ve annesinin teşviğiyle *kendisini ameliyat masasında bulan* bir diğer katılımcının (DG 1/9) burun estetiği serüveni ile benzeşmektedir. Ailesinde burun estetiklerin olduğunu söyleyen bu katılımcının, *annesinin burun farkındalığı* sayesinde kendisini (kızını) teşvik etmiş olabileceğini de göstermektedir.

Hıııııı ... *hiiiç* bişey yok. Benim çenemden dolayı S.C.'ye gidince, hani dedimya, çenemi yaptıracaktım ...annemin ahdi ... annemin niyeti idi ya o, kızım bunu yaptıralım diyip, onlar karı-koca, annem babam benide alıp götürdü beni S.C.'ye. Randevu alıp götürdüler ... oda senin burnunuda yapalım istersen diyince, benim zaten burnumunda geniş ... hani geniş gözükdüğüne dair bir algım olduğu için ben, aa nasıl yapacaksınız? yapın falan filan ... öyle oldu yani. Ben burun için gitmedim, ben çene için gittim oraya ... istersen dedi, lokal yapcam dedi, burnunuza da düzeltelim dedi, oda ... estetikçi gözüyle baktı. Hiç burun yok gündemde ... oana kadar yoook ... yoook yani, ondan sonra orda burun gündeme giriyo ... o mu sordu ilk? Ben ... söylemiş olabilirim ... söyledim ben galiba (DG 1/12K,44,D).

Burun estetiği olduklarını çevrelerindeki en yakınlarının bile çoğu kez anlamadığını ifade eden ve buna hayret ettiklerini beyan eden katılımcılar da olmuştur. Katılımcıların burun farkındalığı ya da deneyimleri sonucu başkalarının burnuna dikkat ettikleri gibi, dışarıdaki insanların da kendilerinin burnuna dikkat edeceği varsayımı ile *hayret içinde* oldukları ama bu durumun burun farkındalığı olmayan diğerleri için çok anlaşılır olduğu gözükmektedir.

Benim öyle çok şeyy ... bi burnum yoktu ... *yoo.kk* ... hatta herkes bana ... arkadaşım meselaa ... anlamadı burnumu yaptırdığı. *Çook* yakın *özelliiklede* herşeye *dikkateden* arkadaşım ... senelerr..dir arkadaşım ... değilse 10-12 yıldır ... anlamadı ... sonradan söyledim ama olduğumu bilmiyordu ... *çok şaşırđım* çünkü ... yani o ... bidee ... görünce o *gerçeği* söyler ne düşünüyosa ... Şimdi biarkadaşım var beni henüz görmedi bakalım anlıycak mı anlar aslında ... dikkatlidir ... ama bu biraz önce bahsettiğim arkadaşım ... inanın yani ... *herr..şeye* kadar çok *dikkatli* ve ... *oo anlamadı* (DG 1/5K,41,D).

Şöyle ... ben zaten liseyi bitirmiştim, üniverssteye başlamıştım, farklı biçevreye girmiştim zaten ... ama şöyle bişey olmuştu ... ee... işte biz lise arkadaşlarımızla buluşmuştuk. Bide o zaman işte saçlarımın rengi değişmişti, işte hava... vermişti hepsi bana, işte giyim tarzı. Herşeye daha özen göstermeye, önem vermeye başlamıştım (estetikten sonra). Bide zaten hep şey diyodum ben, hani lise bitsin, üniversstede işte ço..k süslü olucam, ço..k işte değişecek, öyle diyodum hakaten öylede oldu, hani bi süreç gibi bişey koymuşum heralde kendime... işte estetik..ten sonrada heralde kendimi daha çokmu sevmeye başladım bilmiyorum. Lise arkadaşlarımızla buluştuk, bi, işte ... ee ... bikaç arkadaşı kandırdık, hani diğer arkadaşımın kız arkadaşımıyış gibi, ve inandı hep side... tanımadılar. Yani yada, o kadar değişmişde insan, bilemiyorum ... inandılar yani, en azından inandılar. İnandılar ama, hani işte aa bu bizim lisedensin ya ... saçmalama falanda demediler yani. İnandılar sonrada, aa falan dediler. Ya hani çok, kız arkadaşı diye, çok incele..mediler belki ... bide şöylede bişey var, bizim bi yine liseden benim arkadaşım, bizimde akrabamız, şimdi biz ... o ... oda vardı o toplantıda, şimdi biz her görüştüğümüzde ben şimdi saçımın rengiyle oynuyorum, bi görüştük, benim saçlarım baştan aşağı platin, bidaha görüşüyoruz benim işte kaynağım var, saçım belime kadar. Ve çocuk *heer* görüştüğümüzde diyoki sen bişey mi yaptırdın , artık oda yapıştı heralde üstüme. Ya bi kere ameliyat oldum, hani sen bişey mi yaptırdın, sen estetik mi oldun, ya yok diyorum hani. Artık öyle bişey oldu, yapıştı (DG 1/9K,26,D).

Yaa geçen işte şöyle bi hatta onu söylüyim ... ee ... eski fotorafımı şeyde ... *görüp* bu kimmiş falan ... çünkü beni ... tanımayanlar oldu ameliyattan sonra öğrencilerim bikaç tanesi meselaa *tanımadı* bazıları çünkü ... algıda seçicilik denen şey..miş ... biraz araştırdım onuda ... yani ... gerçekten ... ben masada şey yaparken bihocayla konuşurken öğrenci sırada ... ya S. Hocaya ne kadar *benziyo* ... *direk* ben bunu duyuyorum ondan sonraa ... yanındaki biliyooya ... S. Hocanın kuzeni buu ... oda yeni başladı ... diye *çokk ciddii* bişekilde inandı. Bikaç kişi *daha* aynı şekilde. Fotorafım ... eski diğil ... yani ... belki o konuştuğum zamandan *bisene* önce ... yani şöyle söylüyim ... 2012 nin ... 2012 ... tabi ben 2012 Eylülide buraya başladım 2013 te ameliyat oldum ... belki o fotorafta ... işte Eylül ayı 2012 nin ... Eylül Ekim ... çok eski diğil ... *en* fazla 2 sene bile diğil ... o burun ... *gerçekten* şey konusu ... etkiledi farketti tabi (DG1/19E,32,D).

Bizde S. hocayı yadırgadık ... bizede öyle oldu. *Ben* tanımadım ilk başta. S. hocanın burnu ... hani biraz ... nasıl diyim ... hani böyle durmuyodu onun biraz şöyle duruyo heralde (önce kemikli burun olmadığını göstererek, sonra hörgüç burun şekli yapıyor eliyle) ... onun burnu ... yani içe doğru *basıktı* sanki ... şöyleydi ... hani o burun şöyle oldu biranda (düzgünlüğünü göstererek). Şöyle bikavisi vardı ... öne doğru yatıktı ... bayaa farketti onunki. *İlk..ten* tanıyamadım yani (gülerek) ... yalan yok. Yani çaktırmamaya çalıştım ama tanıyamadım. *Hocam* yani sonuçta ... bişey diyemedim ... ilkten ... biraz afalladım görünce (DG 1/17E,21,L).

Derinlemesine görüşme yapılan tarihin henüz bir gün öncesinde burun bantları açılan katılımcıya arkadaşlarının ne tepki verdikleri sorulduğunda *saçında yaptığı en ufak bir değişikliği anlayan* arkadaşının *burnunu anlamasını* da beklediğini belirttiği görülmüştür. Fark etmeyen erkek arkadaşının *kadınlardaki saç değişikliklerine* duyarlı olduğu ama bir burun farkındalığının olmadığı söylenebilir.

Şöylee, açıkçası *hi..çç* farkeden olmadı. Sadece bikişiden duydum. Sadece tek bikişiden duydum ... böyle yüzüme bak..tı. Bi süredir görüşüyoruz yaklaşık 3-4 aydır falan arkadaşız ... kız arkadaşım ... çok değişmişsin dedi. Öylemi canım teşekkür ederim nezamandır görüşmüyoruz dedim, hani üstüne varmadı. Başka hiçbişeyde demedi. Banada açıkçası anlamamaları *çok* fark..lı geliyo, hatta bi kaç ... erkek olan arkadaşımından bekledim. Çok dikkatli, saçımın arkasındakii yerlerin bazılarına ısıltı attırılmıştım siz bilirsiniz belki ... hani paket paket yapıyorlarya hatta dedimki ... ço..k ... çok olmasın dedim ben sevmiyorum öyle şeyi, hani aşırı farklılaş..sın, sevmiyorum. Dedim sadece bir yada iki paket olsun, 3-4 en fazla olsun dedim. Tamam dedi, saçında biraz çok olduğ için 4 paket yapıcım. *İnanın* erkek arkadaşım farketti dedi saçını boyattın ... hatta o yüzden on..danda bekledim. Onlada dün karşılaştık, yani o ... o saçını boyattın..mı diyen çocukla karşılaştım, o bilee ... farketmedi ve bayaa böyle hani bii 5 dakika kadar ... böyle yüzyüze baktık konuştuk ... farketmedi ve çok şaşırđım hattaa ... o sorar diye düşünüyodum. Ama asil eşimm ...bandajımı *kendim* çıkardım ben ... yutuubdan izledim ... gidemiyectim oraya ... yutuubdan izlemiştim. Basit bişey geldi ... ben öyle şeyleri yaparım yani. Çok rahat çıkardım ... eşim geldi ... *iki saat sonra* dedi bana a aa bandajını çıkarmışsın diye ... küçük kızım la ikisi (DG 1/13K^K,18,L).

20 sene önce burun estetiği olmuş olan katılımcı kendi burnunun gayet farkında olduğunu ve kendisindeki bu *farkındalığı*, çevresinde kendisinde burun estetiği ile oluşan farklılığı *fark ettirecek* insanlar beklediğini söyleyerek ifade etmesi ve kimsenin de kendisinin *kendi kendine büyüttüğü* burnunu görmek şöyle dursun, umursamadığını bile ifade etmesi, burun farkındalığının sadece *kişinin burun farkındalığı* olduğunu teyit etmektedir.

Sen kendini hep gördüğün için, senin kendine alışman zor oluyo ama etrafında *hiç* kimse ... şöyle bişey ... senin burnunu değiştirdiğini fark ederek sana yaklaştıyo ... sen ... de bir güzellik ve bir fark görerek yaklaştıyo. Ben burnumun farkındayım, ertesi gün arkadaşaa diyorumki bende ne farklılık var diyorum, hani alçı açılmış gidiyorum ... üniverstedeydim o zaman. Saçlarını mı kestirdin diyo, kahkül mü yaptın, diyo, saçını boyattın diyo, kimse anlamıyo. Ben burnumu yaptırdım ... senin burnun zaten böyle diğilmiydi diyo. Yani, insanlar orda bana, işte haber gönderiyo..du ... falan filan derken, ... benim burnumda bariz bi değişiklik olmuyo, burnumu gören benim, o şekilde hisseden algısı olan benim, yani başkası baktığı zaman aa Z.'in burnu ne kadar büyüktü ... diyecek bi burnum yook. Ben kendim ... büyütmişüm (DG 1/12K,44,D).

Rinoplasti öncesi ve sonrası *arkadaşlık* bazında *çevre* tepkileri için *minimal düzeyde* diye nitelendirmek doğru gözükmektedir.

Yani, arkadaşlar ... tabi buna senelerdir karar verdiğimi bilip, hadi yapta görelim bakalım nolcak, çok güzel olcak, arkadaşlar biraz daha böyle düşünebiliyo ama hani, teşvik anlamında hadi yap, yap, yap gibi diğil. Haa y.ap ... aa ne güzel hani filan, yapta görelim bakalım nasıl olcak. S.de ... aa hadi yaaa, yaptırıyomusun gerçektenmi falan demıştır. Ama şey sorusu çok var, korkmuyomusun ya kötü, daha kötü olursa diye, o burunda çok şey bi konu, yani çok konuşulan bikonu. Korkmuyormusun daha kötü olmasından diye (DG 1/4K,32,L).

Kendisini çok rahatsız etmediğini söylediği burnu için, rinoplasti sonrasında çevresindekilerden *sadece* yorumlar aldığını - hem olumlu hem olumsuz - ifade eden erkek hastanın anne teşviğiyle ameliyat olmuş olması da dikkat çekicidir. Bu örnek bireyin estetik

uyarılmışlığı sonucunda burun estetiğinin birey için ifade ettikleri haricinde toplumsal hiç bir karşılığının/ öneminin olmadığını da göstermektedir.

Ameliyat olduktan sonrada ... ee ... *ya keşke olmasaydın* diğer burnun işte daha karakteristikti ... onu *çokk* duydum ... yani hani öylede güzeldi diyen oldu. Demek hani ... dediğim gibi ... beni *çokk* mu rahatsız ediyodu ... çok çok rahatsız etmiyodu ancak ... 3-4 yaş genç..leş.. tir..di diyen ... ağırlıklı olarak ... o şekilde var. *Genç..leş..ti..rdi* diyen çok var ... yani benim enazından ... *benim* yüzüm için ... direk olarak yorumlar öyleydi yani (DG 1/19E,32,D).

Abisinin burnunu hala yadırgadığını da - çok büyük bir şekilsel değişiklik geçirdiği için - ifade eden aynı katılımcı, *gözünün eskiyi* aradığını ima etmektedir.

Şunu söyleyebilirim ... abimin şuan yüzü ... oturmuş olmasına rağmen ben *haalaa* alışamıyorum abimin yüzüne ... abimin burnu çünkü aşağıdır ... yani kemerli değil burası düzdü ... çünkü sanırım oraya bioperasyonda yapılmaz dedi ama aşağı doğru uzundu ve nefeside o etkiliyodu ... o uzunluk şimdi biraz kısalınca ... şey ... hani normal ... *belki* ... normal bigörüntü oldu ama ... şimdi ben ... ben 30 sene gördüğm adamı şimdi öyle görünce ... 80 li o ... şuan işte 35 yaşında ... oda 33 te falan olmuş oldu. Benden 1 ay önce oldu o. 2013 Ağustos ... şuan *birbuçuk* sene falan oldu işte. Biz bundan biriki ay önce *birinci* senemiz diye ... kontrole gittik yani ... çok olmadı. Eski hali şuan ... şey ... *dahaa* cazip geliyo bana yani çünkü ... abime *direk* olarak böylee ... hani hala garipsiyorum ... uzun süredir şey ... netiicede oan *görüpp* algı olarak yani ... ya böyle değildi ... falan diyosun ama bunu sözel olarak söyleyecek kadar rahatsız edici bidurum değil ... ama gördüğümde evet hala ... bii ... garip geliyo yani (gülerek) ... okadar süre geçmesine rağmen (1.5 sene) ... hala alışamadım açıkçası yani ... öyle söylüyüm ... (DG 1/19E,32,D).

Kendi burun farkındalığının çok geç gerçekleştiği gözlemlenen abinin yorumu ise kardeşinde “hiç bir fark görmediği” olmuştur.

... ya bide insanlar *şeyi* söylemiyorlar *yalnız*. *Estetik* olduklarını söylemiyorlar. Erkeklerde işte ... *çok* uzun yıllar mesela ... çokuzun yıllar tanıdığın birisiyse *farkedersinde* ... S.'yi mesela o anlatmıştır belki komik hikayesi var ... öğrencisi *tanımamış*. Onu ... onu ben anlayamadım ama şimdi mesela ... ben S.de ... *hiçbifark görmüyorum*. O benim çok değiştiğimi mi söylüyor? ... insan kendinde farketmeyince ... bende farkında değilim hani şeyin ... dolayısıyla *bana* kalsa *hiçbişey değişmedi bende*. Şimdi fotorafta biraz böyle *yaşlandım* filan ... şimdişimdi biraz ... biraz *ama* ... ama mesela eşime sorsanız *çok* değiştin. Bana göre hani ... ben değişmedim bence oda ... S.de değişmedi bence *ama* ... ama işte biraz görmeyeyle ilgili bişey. *Ben* ... mesela çok görmesini beceremeyen ... dikkatli biri değilim bu anlamda. Hani benim bu konudaki yorumum ... *çok* bağlayıcı olmaz (DG 1/20K,35,D).

Kendisi *estetik uyarılmışlık* yaşamış ve halen de yaşamakta olan cerrah asistanı ise sokakta yürürken herkesin her yerine dikkat ettiğini itiraf ederken sık sık *estetik uyarılma* yaşadığına işaret ederek çok iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Ya sokakta dolaşırken, benim ... her..kese bakıyoruz biz. Burnuna bakıyo..sunuz hani, bii yukardan aşağı süzuyosunuz artık bu işin içinde olduğunuz için. Aa şu ... neye

ihtiyacı var, aa buu işte basenlerini aldırsa iyi olur, şu şunu yapsa veyahut dudağna dolgu yaptırın falan ... yani bunlar geçiyo, insanın aklından. Dik..kat ediyosunuzz (DG 1/22E,39,L).

Sadece burun estetiği için değil, tüm estetikler için de geçerli olan bir toplumsal gerçeklik ise, kimsenin hiç bir estetiğinin bir diğerinin umurunda olmadığı da olmuştur. Kişinin daha bariz başka bir estetiğini kendisi görmeyince, başkalarının da görmediğinin kanıtı olarak bir kadın katılımcının deneyimlediği - katılımcının çocuklukta geçirdiği ufak bir kazadan dolayı geçirdiği çene estetiğinden geri kalan dikiş izini “kazadan olmuştur zaten” diye umursamaması sonucunda - o *kötü* dikişin bile kimsenin umurunda olmadığı / kimsenin *görmediği* örneği verilebilir.

... çenemin estetiğinden memnunda değilim ... yoo ama ... bunun yerine bu kaldı bende ... (çenedeki dikiş izleri hala duruyor, “onun izleri gitmese de burnum daha kalıcı oldu” manasında) Bu (burnunu gösterek) *daha* bende ... bi imaj değişikliği yarattı ... O ... (çenedeki dikiş izleri) fark edilmio bile ... Beni 5 senedir tanıyan yakın bi arkadaşım ... veya senelerdir tanıyan bi insan, ya sende orası ... yeni görüyorum falan diyebiliyo. Şimdi şöyle. 6 yaşında olan bişey, çocukken büyüyosunya, aynada hiç bi zaman orayı görmüyorsunuz ... ilginç ... senin parçan gibi oluyo ... aynen öyle ... (DG 1/12K,44,D).

Burun estetiğinin uygun ortam bulması ya da bir şekilde gündeme gelmesinin “anlık” olduğu vurgusunun çok sık tekrarlandığı görülmüştür.

Benim çenemden dolayı S.C.’ye gidince, hani dedimya, çenemi yaptıracaktım, senin burnunuda yapalım istersen diyince, benim zaten burnumunda geniş ... hani geniş gözükdüğüne dair bir algım olduğu için ben , aaa nasıl yapacaksınız, yapın falan filan ... öyle oldu yani. Ben burun için gitmedim, ben çene için gittim oraya...istersen dedi, local yapcam dedi, burnunuza da düzeltelim dedi, oda ... estetikçi gözüyle baktı ... (DG 1/12K,44,D).

Şöylee, benim ... aslında şöyle yani, estetik olmam S.ninki gibi böyle proje, yıllara yayılmış ... *diği..ldi*, evet diğildi ... ama o kadar çabuk karşılaştımki bu durumla, öyle söylüyim, yani, düşünmeme çok fırsat olmadı, yani. Lisede zaten ben gidipte estetik oluyum diycek *kadar kötü* diğildi burnum, üniversitede böyle bi arkadaştan etkilenme oldu , haydi olalım olduk yani ... (DG 1/16K^K,61,L).

Hep aklın bir köşesinde duran ama “anlık” gelişen burun estetiği vurgulanmıştır.

Ee ... yirmii ... yedi yaşındaydım karar verdimm ... yaa *uzun* zamandır aslında rahatsızlık ... yani *duyuyodum* ama hani ... işte acırmı ... korkular vardı. *Biçok* şey ... şimdi işte okulumu bitiriyim *ondan* sonra yaptırıyım çünkü onun belli bi dinlenme dönemi ... lise ... lisedeykende ... yani ergenliğimden beri aklımda o ... olan bişeydi. Ailem istemedi ... hani kızım ... burnunda bişey yook ... falan dediler sonra ... artık gerçekten rahatsız etmeye başladı. Ee ... aslında *ciddii* anlamda bişey yoktu yani hani böyle *çokk* yüzümdee ... *baariz* duran ... bariz duran *hiçbişey* yoktu ama işte dediğim gibi hani insanın ... *bideğişim* istemesi belkide bilemiyorum ... delilik bianlık (gülerek) (DG 1/10K,30,D).

Bu “anlık” gelişen burun estetiği kararı için “aklımda dolaşmasa beni o masaya kimse yatıramazdı” diyen ve devamında insanlarda “üste çıkmamış mercimek tanesi kadar da olsa bir estetik düşüncesi” olduğundan bahsetmektedir.

Şöyle bişey ... burnumdan, ben ... harbiiden sıkıntılıydım ama. Nefes alma..m işte ... ama ilk estetiğim, kendimm ... ya o, nasıl bişey, bizz ... ameliyata girdikk, çok fazlada burnu düşünmüyodum, hani dedimya 2009 felandı, galibaa. Tamm... çok fazla böyle düşünmüyorum ya yaptırısammmı yaptırmasammmı falan. Hocamm dedim, benim burnumu ne zaman yapıyosunuz dedim, ne zaman istiyosun dedi, şimdi istiyorum dedim. Ameliyatı bitir..dikk, başka bi hastanın ameliyatını yapıyoduk ... bitirdikk. O günde kahvaltı yapmamıştım sabah, üzerimi çıkardım, ameliyat masasına yattım, o kadardı yani. O kadardı, yani hi..ç, bir..denbire gelişen bişeydi. Aklımda ... şimdi dolaşmasaa ... beni o masaya kimse yatırtamazdı. Tabii, ben, şey diyorum, her bayanın aklında veyahut her erkeğin aklında, estetikle ilgili mercimek tanesi kadarda olsa ... düşünce vardır, veyahutta onu biraz büyütebiliriz, nohut tanesi veya fındık tanesi kadar vardır. Sadece, onu, şeye çıkarmak önemli ... üste çıkarmak önemli (DG 1/22E,39,L).

Burnu alay konusu edilen, ailesinde veya yakın çevresinde burun estetiği olduğunu *bilen* ya da küçüklüğünde düştüğünü *bilen* için burun estetiği gerçekleştirilmesi gereken bir “proje” olarak tasarlanırken ve işin içinde olanlar için “anlık proje” haline de dönüşebilirken dışarıdan bizzat estetik olarak uyarılmış - *teşvik edilmiş* – olanlarda, daha “anlık” gelişebilen bir estetik uyarılmışlıktan söz etmenin mümkün olduğu görülmektedir.

Yani, inanın benim şey diğildi, hani kafama koyup uyguladığım bişey diğildi, böyle *koyun* gibi ... hani böyle çok, kendiliğinden gelişti. Böyle gittik, randevu aldık, 3-4 gün geçti heyecanlandım ... gittim, oldum, hatta doktor dedikii ... şey dedi, buraya geliyolar dedi ... onlar bazı testler yapıyolar ... yani yinede siz çok umutlan..mayın dedi. Eğer o testlerde dedi hani, eğer negatif çıkarsa ya da, o zamanki prosedür neydi hatırlamıyorum, olmayada bilirsiniz dedi. Kemik yaşıyla ilgili diğildi ... tahlil yaptılar, heralde alerjim miydi tam hatırlıyamıyorum yani, neydi diye. Ben şey diye düşünmedim, Allahım ya çıkmazsa, ya olmazsa ya olamazsam diye bile düşünmedim. Tamamen ... tamamen tevekkül hayırlısı, olmazsa olmaz olursa olur ... kafasındaydım (DG 1/9K,26,D).

Çocukluğundan itibaren “gerçekleştirilecek bir proje olarak” burun estetiğini tasavvur eden ve annesi de burun estetiği olmuş olan kadın katılımcının, burnunu küçüklüğünde kaza ile çarptığını da bilerek burnunu alay konusu bile ettirebildiği görülmüştür.

Ben mesela böyle ... hani dediğim gibi, çevremde genelde hani, güzel bilinirdim yada arkadaşlarım tarafından da söylenirdi ... hani güzel, filan diye. Dolayısıyla hani, burnum, kötü falan diye komplekse girmezdim, zaten yaptırmaktada o kadar kararlıymkî yani, o bi konu diğil filan. *Veee* ... bu konuyla dalga geçerdim, geçittirirdim, burnumu ... işte yaptırıcaam, şuanda böyle ama şöyle. Mesela millet lisede falan, benle şey diye dalga geçerdi ama bu dalgayı ben geçirir ve güldürürdüm, işte o zaman Kekilli vardı meşhur, çirkin burunlu, bi Kekilli. Bana Kekilli derlerdi falan ki bende gösteriyim eski burnumu, aa yok, bişey yokmuş diyceksiniz, öyle yani. Kekilli falan derlerdi, yada ben işte o kadar böyle çok burun burun burun, böyle yaptırcaam yaptırcaam derdimki, ben onu, kendim konu, mevzu bahis yapardım yani, benden çok kötü burunluların burnu mevzu olmazdı yani, yada mesela üniversitede

arkadaşlarımızla aramızda şey gibi espirimiz vardı, yok birimizin burnu çirkin birimizin bitarafı, hani herkesin takıldığı bitarafı var, hani benimde burnumdu konu. Ve biz hep bi vapura koşma, durumu vardır, şey esprisi vardı hep: “S. burun farkıyla önde!” (gülme krizi) vapura koşarken (DG 1/4K,32,L).

Görsel basında *dolaylı olarak teşvik* olgusu, bugün sosyal medyanın en büyük kullanıcıları olarak gençleri ne derece etkiliyor tartışılırken, çok kırılğan bir dönem olan ergenlik döneminde, ergenin çevresinde herhangi bir kişide burun estetiğini “görmesinin” bile sadece “merak uyandırma” için yeterli olduğu vurgulanmaktadır.

Yani, (bana gelen ergenler) bunu çok ciddi ... hayatının en büyük sıkıntısı haline getirenlerde var, yani bir kabusa çevirenlerde var, hani ... meraktan gelenlerde var yani, yeya bir eşi dostunda görüpte hani, bi abisinde, ablasında yada yakın birisinde görüp, bende acaba yaptırabilirmiyim diye meraktan gelenlerde var. Ee ... yani şey çok değişiyö (DG 2/2E,37).

Bugün gençler arasında çoğalan burun estetiğinde, çevre tarafından *uyandırılmış merakın* ne kadarının *estetik uyarılmışlık* yaratmakta olduğu sorgulanması gereken bir toplumsal olgu olarak ortada durmakta ve incelenmesi gereken bir konu olmaktadır. Ayrıca öznel bir karar olan burun estetiği tercihinde toplumsal beğeni kalıplarının ve yakın çevre faktörünün dikte edecek kadar etkili olmadığı ancak beğenin ve edimin şekillenmesinde çoğu zaman teşvik edici ama bazen de mecbur edici (baskı ile) olduğu ya da olabileceği söylenebilmektedir.

Ergenekon'un doktora çalışmasına göre “en çok ameliyat edilen uzuv burun olup; 52 kişiden 29'u toplam 37 burun ameliyatı geçirmiştir” (2006:141). Çalışmasında ikinci ve üçüncü kez rinoplasti olanlar olduğunu belirten Ergenekon'un katılımcılarının özellikle *burun ameliyatı* anlatılarında *estetik uyarılmışlık* ve *burun farkındalığı* izlenebilmektedir (Ergenekon'un çalışmasındaki tüm rinoplasti alıntıları için bkz. Ek-10, s. 266).

6.3. Tezdeki üç ana Değişken üzerinden Bulgu Değerlendirmeleri

İncelenen üç değişkenin - yaş, cinsiyet ve estetik referans grubu (dindar-laik) - toplumsallaşmada oynadığı rol üzerinden değerlendirme bulguları şunlardır:

6.3.1. Yaş Bulguları

Burun estetiğinde dönemseller farklılıklar olduğu, bilgininin hızlı dolaşımı sayesinde eskiye göre bugün bilgiye ulaşmanın çok daha kolay olduğu vurgulanmaktadır.

Şöyle bidurumda var ... o dönemle bu dönem ... şimdi kulaktan dolma veya işte sosyal medya elimizdeki telefonlar bilgisayar ... *istememenizde* bikonuyla ilgili bilgi sahibi yapıyo sizi. Ben o zaman öyle bibilgim *yoktuu* ve şey ... hani ... ameliyat olcaksam zaten burnum *kırılcaak* diye düşünüyodum ... burnum *kırılcaksaa* hani o konudada bi *düzelme* olsun neden olmasinkii ... gözüyle baktım (...) hani (ameliyat) sonrasında ... *es..tetikk* olarak bakıldığında bide o dönem hani ... kiminin güzel kiminin çirkin oluyodu bu kadar ... güzell ... estetikler yoktu ortalıkta ... yada ben öyle karşılaşıyodum yada yeni *bisektördü* o dönem ... *çokk güzel* gözüküyodu benimki (DG 1/14K^K,25,L).

Burun estetiğinde senelere göre ekonomik bazda sınıfsal yaygınlaşmada farklılaşma yaşandığı ve burun estetiğinin daha sosyo-ekonomik alt katmanlara indiğinin bir örneği olarak şu anda 40 yaşlarında olan, 30-35 sene önce klimalı bir evde büyümüş olan bir kadın katılımcının, 20 sene önce güneş gözlüğünü burnunu ortaya çıkardığı için “rahat takamamasını” şikayet etmesi göstermektedir.

Benim olmamın sebebi mesela, önden geniş, yani güldüğümde geniş olması ve deliklerin gözükümüyo olmasıydı, yani büyük bi burun imajıydı. Gözlük taktığımda hani gözlük senin yüzünü örtüyo, burun ortaya çıkıyoya, mesela hani gözlük rahat takamazdım güneş gözlüğü. O bende ... hani şeydi, rahatsız ediciydi. Benim olduğum senelerde bütün hepsi ... Harika Avcı, Gönül Yazar, işte efendim, sayamadıklarım ... o bi akım , bütün halk arasında yapılagelir bi moda oldu.Eskiden sadece artistler, Hülya Koçyiğit, Filiz Akın, Türkan Şoray, Ajda Pekkan, hani sadece ... medyatik olan insanlar yaptırırken, toplumsal olarak artık bunların yaygınlaştığı bir dönemdi benim dönemim, yani artık herkes, ev hanımı ... işte normal kimse ... yaptırıyodu. Şuanda hani silikonuda bütün ev hanımlarının yaptırıyo olduğu gibi. Hani yaygınlaşmasıylada alakalı ... ama esas benim burnumun ameliyat olma sebebi, çenemdir. 6 yaşında düştüm ... ben, bi kurban bayramında. Eskiden klimalar yukarıda değil yerlere konulurdu, biz saklambaç oynarken, biz arkasına saklanırken onun bıçak gibi bi yerinden ...yarıldı. Sonra orasını zigzag şeklinde ... hani bayrama denk geldiği için, orda doktor yokken, dikildi. İşte onu hani ... sonra annem onu işte şeyapmış, ya demiş bu genç kız, bu yüzde olan bi yara izi ... büyüyünce inşallah estetik yaptırılım demiş. 19 yaşında annem babam götürdü beni (DG 1/12K,44,D).

“Gençlikte görselliğin/dış görüşün herşey olduğu”, biri erkek diğeri kadın, genç iki katılımcının ağzından çok net bir şekilde dillendirilmiştir.

Şimdi kendimi daha *rahat* hissediyorum meselaa ... rahat rahat yana dönebiliyorum fotoraf çektirebiliyorum rahat rahat. Toplum içinde hani ... konuşabiliyorum ... meselaa bazen çekinirdim bişey diyemezdim hani. Daha yeni yeni farkına varıyorum ... arkadaşlarımla otururken hani ... yanımda biri varken meselaa ona doğru bakamazdım veya *yan* duramazdım. Hani *değer* verdiğim biri varsa karşıma alırdım mutlaka ... (DG 1/17E,21,L).

Yani, şöyle. İnsanlar , bizde hani bende, kendi adıma söyliyim , bişeyler alırken artık benim için en önemli şey ambalaj. Mesela bi ruj alcam, ambalajı güzelse tercih ediyorum ... hani insanlar, artık böyle bi toplum olduk. Hani eskiden ruh güzelliğiymiş, artık insanlar diyoki ruhlara alemde yaşamıyoruz, dış güzellik önemli diyorlar. O yüzden siz, işte dış görünüşünüze önem veriyosanız işte ye kürküm ye muhabbeti varya ... kıyafet olarakta hani, bakım olarakta, güzellik olarakta, gerçekten insanların size tavrı, o zaman, çok farklı, bakımsız olduğunuzda çok farklı, çünkü hani güzel olunca, işte üstünüz başınız marka olunca, yani belli bi *standartta* bu kişi imajını alıyo insanlar hani

bu kişi belli bi kalitesi olan, bi çizgisi olan diye düşünüyolar. Tecrübeyle sabit yani, öyle. Malesefki öyle. O yüzden çok etkiliyo (DG 1/9K,26,D)

Aynı erkek katılımcı, yaşla birlikte gelen olgunlaşmadan bahsederken toplumdaki nesil farkını ve çatışmaları “yaş farkı” temelinde gelişen “farklı bakış açıları” üzerinden değerlendirmeyi mümkün kılmaktadır.

Ama ... hani ... heralde yaş ilerleyince bunu heralde ... gerçeği anlıyoruz galiba ... öyle bi problem var. Hani şuan *ben* öyle hissediyorum hani çünkü ... benden büyük insanlara baktığımda 30-40 yaş meselaa ... hani giyimine önem vermezler meselaa hani dış görünüşüne önem vermezler. Onlar zaten ... estetiğe falan ... *karşıdır*... (DG 1/17E,21,L).

Bir akademisyen ise öğrencilerinde gözlemlediği görsellik hassasiyetini örneklendirerek, gençlerdeki bu ve benzer tutumların yapılacak bir başka çalışmaya konu olabileceğini ifade etmiştir.

Hani böyle ... amann şu resmimi *kimse* görmesinn ... meselaa ben bunu şeyde farkediyorum ... bazen sınavlaın bir ına girdiğim öğrencilerim oluyo ... kimliklerini onlar şeyde bulundurmaları gerekiyo ... masanın üzerinde ... aa şimdi ... bunlardaki fotoğraflarda şeyde çekilmiş ... girişte çekilmiş fotoğrafları ... fotoğraflar online çekiliyo o fotoğraflar geliyo bizim okula ... yani yeni yada genellikle 1, 2 duruma göre 3 yıl *geçmiş* oluyo ... eğer öğrenci şeyse ... *utanyosa* o fotoğrafindan ... kimliğini *ters* koyuyo ... masaya ... arkadaşlarında görmesin ... bu çocuklarda ... kimliklerini koyma mevzusu önemli ... *ters* koyanlar ... işte o fotoğrafindan memnun *olmayanlar* ... kendiyile çok barışık *olmayanlar* ama mesela *şuda* olabilir tabi mesela ... öğrenci üniversiteye *geldiğinde* imajı ... tarzı ... *herşeyi* değişiyo arkadaşlarından çevresine ... çünkü üniversiteye sadece ders değil ... sosyalleşme açısından çok önemli. Çocuklar çokk ... *değişiyo* değişiğ zamanda eski hallerinden utanyolar sadece estetik olarak değil ... bunun içinde imaj ... işte giyim tarzı saç tarzı ... bunlarda var ... e tabi birazda büyüyolar. Bu ... veri olarak mesela şey ... direk sınıfta ... ee ... kimliğni *sınav esnasında* *ters* koyma ... oranı ve ... bu hangi çocuklar ... ha bu eğer ölçülebilirse, *tespitedilebilirse* ilginç bikonu olur diye söyledim (DG 1/20E,35,D).

En yaşlı katılımcının ise gençken ihtiyaçların ve psikolojisin çok daha farklı olduğunu, yaş aldıkça *görselliğin öneminin azalabildiğine* işaret etmiştir.

Yaa, gen..çlikte, tabi, gençlikte ... dahaa bi, hani kötüü ... şey daha bii olumsuz etkileyebilir insanı yani. Hal..ledemeyebilir insan onu genç yaşında. Bu ne yaa, bu burnum benim kötü yaa, aynaya baktıkça filan ... keş..ke daha güzel olsaydı, filan, gibi, düşünebilir, ama ileri yaştaa ... yok yaa, ben kendimden eminim yaa, ben konuşmamlada etkilerim, davranışlarımlada etkilerim burnumunda çok güzel olması gerekmiyo bunun için ... diyebilirsiniz yani. Onun için ben gençlikte daha fazla ihtiyaç duyulacağını, yaş ilerledikçe ... şimdi, iyiki olmuş geçmiş gitmiş, diyorum zaman zaman, gençliğimde iyiki yapmışım şimdi belki bu yaşta, hani karar vermezdim , hani yapmazdım. Ben aslında doktoru, hastaneyi filanda çok sevmem, çok olumsuz etkilenirim, has..taneden. Düşünün yani, buna rağmen ... bunu yapmışım buda önemli tabii ... o yaşlardada *kesin..likle* öyleydi ... Yaa bende, şey var, kendi kendime sağlığma *çokk* ... bilen, beceren bi insanım ama, hasta..neye gitmek hiç hoşuma gitmez. O hastane kargaşası, ilaç kokusu, enjektör, doktor önlüğ filan, beni ... iten şeylerdir. Buna rağmen olduğma, göre ... yani olurmuşum yine estetik için ... (DG 1/16K^K,61,L).

Gençlerin hayat kriterlerinin daha “yüzeysel” olduğunu, olgunlaşma ile birlikte güzelliğin öneminin azaldığını, annesinden sonra estetik olan kızını da şu şekilde teyit etmektedir.

Genelde aslında, yani çevrem tarafından güzel olduğum söylenir ... ee ... güzel..liğide çok önem veren bir..i olmamakla birlikte tabii bu biraz daha genç kızlıkta daha ön plana çıkıyo. Şimdi manevi değerleri *çok daha fazla olan ... biri..ne* dönüştüm zaman içinde tabii yaşla birlikte ama, ergenlik çağlarından beri ... aslında bu projem (burun estetiğini kastederek) vardı benim. Ergenlikte tabii biraz daha önemli ama daha ileriki yaşlarda, sosyal hayatta, çokda önemi olmadığını düşünüyorum (O yaştaki bakış açısıyla şundaki farklı düşündüğünü ima ediyor). O zamanlar ... kriter olarak hani insanların aklı, işte iş hayatları, kariyerleri, gibi şeyler ... yok. Yani ... nebiliyim ... sadece işte arkadaşlıklar var, hayatta çok fazla bi gaye yok, bütün emeliniz biraz daha güzel olmak, saçınız, kaşınız. Çok şükür hani, problemlerim bi çocuklukta geçirmedim. Ailem ... hani ... arkadaşlarım hani, mutlu bi çocuktum, dolayısıyla hayatla ilgili *pek* problemim yoktu heralde kendimden başka, böyle söyleyebilirim belki (DG 1/4K,32,L).

Annenin, burun estetiklerinin kendisinin ve kızının hayatını değiştirmediyi seneler sonra ifade etmesi, “estetik olmamış olsalardı da” hayatlarında çok bir şey değişmeyeceğini ima etmesi, burun estetiğinin *keyfi* yönüne de vurgu yapmaktadır.

Bel..ki kendime ... ee ... o sıra, tabii ki, o yaşları kastederek söylüyorum. Bugün aynı şeyi söylemem. Ben, ben, bugün ... ee ... çok daha farklı etkiliyebileceğimi düşünüyorum insanlarla konuştuğum zaman. Ama, o gün için tabii ki, gençlik, hani güzelliğin daha önemli olduğ ... yıllarım ... diyim. *Kendime* güvenim gelmiş olabilir, kendimi daha iyi hiset... tiğ ... mi, söyleyebilirim. Olmayabilirdi de ama, tabii tabii, kesinlikle ... kesinlikle ben ve S. içinde ... burun estetiğ öncesi sonrası, şey anlamda, hani sosyal anlamda kendine güven yada insan içine çıkma anlamında kendine güvenle ilgili bi farklılığımız olmadı bizim. Kendimizi daha çok beğenme ... yani. Olabilenlerde vaar ... var kesinlikle ... şüphesiz, şimdi bide ... hani ne kadaa.r *kötü* bir burun. Bizimki olmasay..dıdaa ... hani bizi aman aman çık..mayalım ... ortalığa ... ne kadar kötü ... öyle bidurum değildi, ama ... okadar kötü olanlarda var bence yapınlar yani ... (DG 1/16K^K,61,L).

Yaş faktörü temelinde, bir kaç sene öncesine kadar ergenliğinde burnu yüzünden “alay konusu olma” durumlarında farklı tepkiler verdiğini söyleyen kadın katılımcı, olgunlaşma ile birlikte *hassasiyetlerin* zamanla değişebileceğini göstermiştir.

Ondan sonra hani ... *çok* yakın arkadaşlarım arasında hani ... sonuçta onlar benim yakın arkadaşlarım ama ... hani böyle bi mevzuu geçtiğinde ben aslında içten içe kırılıyodum ... onlar kırmıyolardı *güüyaa* hani amaa ... ben kırılıyodum üzülyodum burnumun öyle olduğna. Meselaa ... bi ... burun konusu geçtiğinde hani, Laz burnu falan hani ... denirya ... meselaa o tip konuşmalar geçiyodu ... *ben* direkman böyle *çok* alınıyodum yani üzülyodum ... hem o arada benim burnumda meselaa geçiyodu konu olarak hani ... laz burnulu falan diye ... üzülyodum yani ... Şimdi olsa meselaa üzülmem ... (DG 1/8K,25,D).

6.3.2. Toplumsal Cinsiyet Bulguları

Katılımcıların yaklaşımı *toplumsal cinsiyet ayrımı* üzerinden değerlendirilecek olursa katılımcıların çoğunun güzelliğin halen *sadece kadınlar* üzerinden kurgulandığı bir toplumsal yapı çizmektedir : “Güzellik” kadına ait bir sıfat konumundadır.

Güzel..lik, her kadın güzel..dir denir ya, ya biraz dikkat ederseniz, nebilyim gözünüze burnunuza ağzınıza biraz dikkat ederseniz, herkes çok süper artis güzellğinde olmak zorunda değil elbette ... ama ... işte bakarsanız biraz saçınıza, kaşınıza bilmem ne ... (DG 1/5K,41,D).

Aslında güzellik ... ben tam onu (gülerek) size sorucaktım hani güzel olmak derken ... meselaa *kendim* içinmi veya karşı cins içinmi benim sorcağm ... sonuçta tabii ilk bakışta direk güzellik olarak .. tabi dış görünüşe bakıyoruz ... hani giyimi kuşamı saçı başı makyajı (DG 1/18E,24,D).

Ya tabikide hayırrr (‘zorunda değiliz’ anlamında) ... ama bence ee ... bakıl..dığında ...yaa. Güzel değilde bakımlı olmak şart bence ... bi kız için (DG 1/2K,17,L).

Karşı cinsle ilgilimi ... o şekildemi cevap veriyoruz ... yani güzel olmak ... tekrar soruyu net alabilir miyim ... yani ... ee ... insanın ... ee ... gördüğ baktığ şeyden ... bigeri ... olumlu biyansıma olarak nitelendirebilirim bunu. Geriolumlu bi ... yansıma. *Güzel* olan şeyden geriye gelen o tepkinin aslında ... *olumlu* bişekilde dönmesii ... yani baktığınız şeyinde güzel olduğ ... anlamına gelede..bilir (DG 1/19E,32,D).

Hani, insanlarda bii ... şey var. Hani buu ... meselaa ... bayanlar. Ya eşi işte ... ayrı yaşıyo..durr veyahut işte ... nebilyim eşi zen..gindir ... veriyo ona parasını gez, işte toz, işte bana bulaşma ... şeyi vardır. Bunlar, genelde bişeyler *yap..turip* mutlu olmaya çalışan insanlardır, onlar daha fazla gelirler (DG 1/22E,39,L).

... bu (güzellik) sankii ... bizim toplumumuzda ... dünyadada belki böyledir ... kızlarda yani bayanlarda birr ... *тік* daha sanki önemlidir ama herkes için önemlidir nihayetinde ... şeyede baktığınızda ... ee ... insanların ... ee ... *kariyer* meselaa (DG 1/20E,35,D).

Benzer bir yaklaşımla, “çekicilik” ve “gençlik çağrıştırmak” kadın ile, “güven” ise erkek ile bütünleştirilmektedir.

Güzel olmak, aslında şöyle, *he..rkesin* güzeli fark..lıdır ve ... benim kendi anlayışında güzel olmak değil aslında çekici olmak dahaa önemlidir. Çekici olmakta aslında gençlik çağrıştırmaktır benim için. Yani, ben..ce ... kadın..da, gençlik çağrıştıran şey, erkekteyse daha, güven telkin eden şey güzeldir aslında . Farklı bi yaklaşımım var benim burda (DG 2/6E,38,D).

Dolayısıyla, toplumda kadınlarda estetik kaygı ve estetik uyarılmışlık, doğaldır ki, daha fazla gözlenmektedir.

Ama özellikle bayanlarda, mesela yandan fotoğraf çektirmeyen çok insan var, sırf kemeri olduğu için. Önden baktığında mesela gayet güzel bi burun aslında hafif kemerli, biraz burun ucu hafif düşük olabilir mesela ama hayatta profilini dönmüyo mesela (DG 2/1E,54).

Ancak bu gözlemin bile genellenemez olduğu, bu tezde “başka bir estetiğiniz varmı” sorusuna “evet” yanıtı veren tek katılımcının erkek olduğu gerçeği ile birlikte ortaya çıkmaktadır.

Yok ... aslında var ... şurda biben vardı (yanağındaki bir izi göstererek) onu aldırıştım. Plastik cerrah aldı ... onun ... 4-5 senesi oldu yaa. Oda etkiliyodu meselaa beni ... yani *çokk* etkiliyodu oda beni ... hani yüzümde bi... fazlalık var gibi duruyo sürekli ... büyüttü biraz ... bak şurda biraz izide var ... ameliyat izi ... yani bayaa etkiliyodu ... kabarık ... siyah. Orda bişey vardı dokununca sürekli oynuyodum ... o küçüklüğümden beri vardı (DG 1/17E,21,L).

6.3.2.1. Estetik Uyarılma, Farkındalık - Anne /Abla Faktörü

Bu tezde oluşturulan *estetik uyarılmışlık* kavramını daha iyi anlamak için bu çalışma, toplumda kadının özellikle *anne faktörü* ekseninde ele alınmasını da gerektirmiştir. Bir katılımcı hem *anne* faktörü hem de *küçükken burnunu çarpma* faktörü (bunun farkında/bilincinde olma) sonucunda burun estetiğine hep “gerçekleştirilecek bir proje olarak burun estetiği” şeklinde yaklaştığını ifade etmiştir.

Ben estetik için gittim ... aynen öyle. Bunuda hep başıra çağıra söyledim, çünkü genel olarak kendime güveniii ... *olan* biriydim yani. Buu ... burnum, sadece güvenimi daha çok artıracaktı. O olaydan sonra burnumda epey bişekil değişikliği oldu. Ama ben hani, bi zaman içinde bunun, kısa bi süre sonra burnumu, ileridee yaptırmaya karar vermiş..tim. Yani, benim ortaokuldan beri var olan bi projemdi bu. Çarpmamla karar vermem ... heralde bi kaç sene sonra yaa ... Burnum biraz daha artık o kemikli hali, ya o dönem hani hep ... daha şiş daha dur bilmem ne falan dedik belki daha ... çok takmadım belki çocukluk..laa ama ... ergenlikle biraz daha ön plana çıktı. Aslında süslü biriydim ... yani kendime ... hani hep dikkat eden ... hani güzelliğime önem veren filan, filan bi tiptim ama ... hiç bi zaman..da, kompleksli de değildim yani hani. Güzelim ama *aman Allahım!* burnumun şurasında kemiğim var ... kompleksim hiç bizaman olmadığ gibi ... bununla ilgili bi sıkıntımında yoktu (DG 1/4K,32,L).

Bu katılımcıya “annenizin burnunun estetikli olduğunu siz ne zaman farkettiliniz ya da öğrendiniz?” sorusu yöneltildiğinde, buna çok net bir cevap veremediği görülmüştür.

Valla annem genellikle bize uygulanmasından tırtıştğ şeyleri bize söylemez. Yerigel..meyene *kadaar* söylemezz ... annemin iğneden ödü kopar ... aslında, ben bunu önceden heralde biliyodum yani ... Benim burun yaptırma niyetim ... olan..dan ço..k ön..cee, biliyodum. Yaa ... nebiliyim, bi dost sohbetindee ... bide annemin durumu bide özel olduğ için ... hani çevrede pek yok ... ama annem bilse benim niyetim var... söylemez..di (gülerek) Muhakkak duymuşumdur, aile sohbetlerinde bide dediğim gibi, annemin durumu özel olduğ için, çevrede pek burnu estetikli kişi olmadığ için ... hep sohbetlerde geçiyodur heralde yani, benim burnumu yaptırma düşüncemden çok önce bildiğim bişeydi muhtemelen. Ama annen..denmi etkilendin dersen ... hiç alakası olduğnu düşünmüyorum (DG 1/4K,32,L).

Bir başka kadın katılımcının bir *estetik uyarılmışlık* yaşadığı, ailesindeki burunlara abla ya da anne burnuna öykünme hikayesinde gözlemlenebilmektedir.

Yoo. *Hiiç* bizde yok *hepsi güzeller* diyorum. Bitek ... ben (gülerek) diyorum (mizansen yaparak) ... niye anlamıyosun niye yerden yere vuruyosun hahah (kahkahayla) (DG 1/7K,25D).

Annesinin, kendisinin daha önce çok “normal” ya da “karakteristik” gördüğü burnunu kendisine *fark ettirdiğini* ima eden katılımcı, annesinin teşviğiyle bir *estetik uyarılmışlık* yaşadığını anlatmıştır.

Yani ben, aslında çok rahatsızlık duymuyodum, hiç duymuyodum, onu karakteristik bişey olarak görüyodum hani ... işte ... bide ... ortaokuldaydım, lise bitti falan . Rizeliyiz biz, hani o ... onun böyle, bişeyi gibi, hani burdan anlaşılıyo işte Rizeli olduğum gibi (bir ayrıcalık olarak algıladığını ima ederek) öyle bi hava veriyoo... *Annem* ... daha çok teşvik etti. Yani, bana kalsa ... olmazdım da, belki hani çok ilerde belki ... kompleks yapardım belki, bilemiyorum ama o zaman yoktu öyle bişey, yoktu, yoktuuu ... (kesin bir ifade tonuyla). O zamanlar benim, hani güzellik takıntım ...da yoktu, benim sonradan oldu hani ... şimdi şimdi, işte ... kaşım biraz daha kalınlaşsın, işte ... birazcık daha işte elmacık kemiği acaba nasıl olur, nasıl yapılır, yani burun estetiği aslında diğer estetiklerde biraz göz kırptırıyo, öylede bi gerçek var ... çünkü şeyoluyo ... bana doktor şey dedi, zaten dedi güzel olan...ların dedi güzellik şeyi olur dedi. Hani önceden bakıyorum, ben hani hiiiç, çok salaştım, çok raha...at, yani ihtiyaç duymuyodum, sonradan, o (burun estetiğini kastederek) olduktan sonra dahada dahada yani, şeyi oldu, dikkatimi çekmeye başladı, ilgi alanıma girdi (DG 1/9K,26,D).

Bir diğer katılımcı ise annesinin, ergenlikte burnuna yaptığı olumsuz yorum sonucunda burnunu “takıntı” haline getirdiğini açık açık dillendirmiştir.

Mesela annemin iri bi burnu vardır ... Karadeniz burnu, onun gibi olmadı benim burnum. Ama kemerlendi, şurda bi küçük kemer oldu. Ameliyatla burnum küçülmedi, böyle..ydi ... sadece kemeri vardı. Ee ... yani aslındaa, annem ... bencee ... bana göre yani, a..ile ... bunu farkettiliyebilir evla..dına ama annem..de, buna üzülür zannederim ve bana hissettirdi, bende takıntı öyle oldu. Mesela saçımı kısa kestirdim, aa burnun çıktı ... niye kestirdin , bu tarz şeylerle ... yani an..nem ... yani ben onu ... annem o şekilde üzülmesey..dii, ben kendimden mutlu ... kendimden mutlu olabiliyordim. O şekilde, takıntılıydım. Annem..den ... daha çok ... annemden yani ... bu tamamen ... çocukluğumda sorunum yoktuki ... yok, ergenlikte oldu. Çocuklukta hiç bi sorunum yok ve küçücük minicik bi burnum vardı. Annem yaa ne güzeldi burnun kemik çıktı dedi belki ... çok hatırlamıyorum ... yani belki öyle dedi, burnun öne çıktı, ön plana çıktı diyoduu ... belki işte en çok aklımda kalan saç kesimiyle ilgili ... bi daha sonra kısa saç kestirmedim, yıllarca. Bi dünya güzeli his..settirebilir bi anne çocuğunu, annemi suçlamak istemiyorum tabii (gülerek) Ama farketmiyo biliyosunuz, şimdi ... gerçi yine aynı şey oldu. Benim kızımın, küçüken çok minicik biburnu vardı, Z.nin. Herkes onu söylerdi, sonra düşürdü onu abisi ... çok küçüken ... büyüdükçe burnu küçücük ama, şimdi şey böylee ... yana kayıyoo, kırıldı ... kırık oldu, kırık yani burnu. O düştüğünde götürmedik çünkü çok minikti ... yanında yoktum ...çok sonra ... anladım ... işte bi yaşında yoktu. Ayağına koymuşum ... S.yi şeye indirmişim, servise ... ayağından düşürmüş burnunun üstüne. Şimdi burnu böyle şey ... eğri ... eğri ... minik bi kemik var. Zeynep ona takmadı, halada takmıyo aslında ama ... mesela annem ona..daa söylüyo, ben..de söyledim, düzeltelim onu yaptıralım falan diye ... aynı şey, yani. Çok..ta önemsemiyodu ama, şimdi ola..bilirim ... diyo. Demeseydik olmayı istemeyebilirdii belki hiç demeseydik ama ... benim gibide değil, burnu onun, yamukk (DG 1/11K,48,D).

Benzer bir şekilde, annesinin ve/veya ablasının burnunu beğenerek - kendi burnunun annesinin/ ablasının burnuna kıyasla “kötü” olduğunu fark ederek - annenin/ ablanın burnuna öykünen ve burun estetiği olan kadın katılımcılar olduğu da görülmüştür.

Aslına bakarsanız, estetik yaptırmamdaki temel konu şu ... şu konu..dan ortaya çıktı, Burun kanallarında benim yamuk..luk tıkanık..lık dar..lık vardı, deviasyon ameliyatı yaptırmam gerekiyordu, çok ... hiç nefes alamıyodum, geceleri falan meselaa ... sürekli ağızımdan nefes almak zorunda kalıyorum bu sefer boğazım ve ... dudaklarım tahriş oluyor, bunu üzerine deviasyon ameliyatı yaptırmak zorunda kaldım. Ve ... açıkçacısı şu kısımda burun kemeri dediğimiz kısımda kemer, böyle sivri kemik yoktu, burun ucuyla ilgili ... bikaç hani ... değişiklik istedim. Burnumun biraz *kanatları* genişti, birazda ... şu kısımda hafif aşşağıya doğru..luk vardı. Anneminki *kadar dikk* değildi (DG 1/13K^K,18,L).

Benim burnum meselaa genç kızlığımdan beri *hep* rahatsız ediyodu. Hep istiyodum ol..mak ... yani işte o hani ... 16- 17 hani ... burun ... yüz hatları oturmaya başladığından beri ... *ki* benim annemin çok düzgündür ablamın *çok* düzgündür ben ... ben rahatsız oluyodum meselaa burnumdan. Yani onu kafama koymuştum za..ten yaptırıcam diye. Yani meselaa şöyle diyim ... ablamı benden *hep küçük* zannederlerdi yani, ablam olmasına rağmen ben daha böylee... burun..dan (gülerek) *dolayı* iştee ... hep daha büyük gösteriyodum ve bu beni çok ciddii rahatsız ediyodu yani, kızıyodum. Gerçi aramızda 18 ay var ... bibuçuk yaş ama onu hep benim kardeşim zannederlerdi. Burnumdan dolayı evet çünkü onun ... onun burnuu ... böyle *değil*. Yani benimki böyle bayaa böyle *kemerli* olduğ için, o böyle hatlarıda çok keskin gösteriyo o tarz burunlar. Daha ... yaşınızıda daha şey gösteriyo ... büyük gösteriyo. Şimdi meselaaa kardeş olduğumuz belli ... yani benim küçük (kahkaha atarak) olduğum ... ha hahh hahh. Öyle bi anım var hani yoksa ... herangi böyle kötü bi anım hiç olmadı hani öylee. Karşılaştırmalar ... işte o yaşlar... lise ... dönemi diyelim (DG 1/6K,41,L).

Anne-abla kıyaslamasına değinen bir cerrah da olmuştur.

16 yaşında *çok* çirkin biburnu varsa yapıyoruz çünkü kız çirkinsee ... ablası güzelsee, *kesinlikle* kötü etkileniyo. *Küçük* çok güzel abla çok çir..kinse yine geliyolar. Ee ... Anne çok güzel kız çirkin, *is.tediğnizz* kadar iç güzelliğ ... önemli olan içgüzelliğ felan diyin olmuyo yaramıyo (DG 2/7E,39,L).

Erkeklerde anne/abla faktörü değerlendirildiğinde, annesinin teşviğiyle burun estetiği olmuş olan bir erkek katılımcının çocukluğundan “hatırladığı” bir “burun estetikli abla” figüründen bahsettiği görülmektedir.

Hatta şey ... ameliyat olup işte fotoğrafını gönderiyodu ablam Almanyadan ... o zaman teknoloji çok yoktu işte annemde yaa bak ablan burun ameliyatı olmuş falan ... onları hatırlıyorum. Aile içinde ... var var ... ama sorduğunuzda ilk ... hatırlamadım ... azönce saydığım 5 kişi içindedede ablam ... ablam yok yani (DG 1/19E,32,D).

Erkek hastaların anlatıları değerlendirildiğinde ise, erkeklerin gözünden “kadın ve moda”nın çok bütünleşik ve içiçe olduğu yorumu yapılmış ama kadınların moda ve estetiğe aşırı eğilimlerini çok fazla anlamlandıramadıkları da gözlemlenmiştir.

... insanlara *yakışmadığı* halde botoks yaptırıyolar yani ... *niye* onu yapıyolar *onuda* anlamıyorum mesela ... *hakkaten* yaa ... *üzdeyüz* *üzdeki* ifadeyi ... alıyo götürüyo. Niye hani niye onu yapıyolar ... ama işte *moda* diye ... yapıyolar. Bide heralde şeydir o ... bilmiyorum öylemidir ... *bi* sınıfa ait *olmakmıdır?* ... bir ... *bir statümüdür* yani bu ... yani *yakışmadığı halde* ... öyle bişey yaptırmak ... bilmiyorum. Heralde modası vardır diye (DG 1/20E,35,D).

Yani modanın *çok* içinde olanlar ... kadınlar geneldee ... onlar estetiğe çok önem veriyolar heralde ... bi ihtiyaç gibi oluyo (DG 1/17E,21,L).

Genel olarak moda, estetik/ güzellik yorumlarını ya da yaklaşımlarına bakıldığında erkeklerin kadınlardan farklı olarak, güzellik ve güzelleşme ile ilgili olarak ne “bakım” ne de “güzel kıyafet” ile güzelliğin gerçekte sağlanamayacağına inandıkları ya da en azından bunların minimum düzeyde (“biyere kadar”) etkilerinin olacağını düşündükleri zaten daha önce de ifade edilmişti.

Önemli bir nokta, bu araştırmaya katılmayı kabul eden erkek katılımcıların hepsinin eğitiminin üniversite seviyesinde ve/veya üstünde olması ve bu çalışmaya da bir akademik çalışma olduğu için katıldıklarını ifade etmeleri - hem bu tez açısından hem de erkeklerin bu teze katkısı açısından - eğitilmiş erkek bakışı getirmesi/yansıması bakımından önemli olmuştur. Tezin sınırlılıkları açısından ise tezdaki erkek hasta profilinin toplumdaki tüm diğer erkek rinoplasti hastalarına “benzemediği” ya da “yansıtmadığı” söylenebilir.

6.3.3. Dini Faktörler/Hassasiyetler Bulguları

Öncelikle, bu tezde katılımcılar bazında dindar-laik ayrımının çok net olmadığını belirtmek gerekmektedir: Dindar-laik ayrımı için baz alınabilecek çok normatif kriterlerin olmaması büyük bir etken olmuştur. Ayrıca, *burun estetiği yapılma yaşı* gereği 17- 25 yaş arasındaki gençlerin daha çok (bu tezde) çalışılmasını gerektirmiş olması bir olumsuzluk oluşturmuştur: Genç bireylerde kişiliğin çok oturmamış olması ihtimali, hayat görüşlerini dayandırdıkları referansın da çok net olmamasına ve çok net aktarılmamasına sebebiyet vermektedir. Genellikle genç katılımcıların *ailelerinin* yaşam tarzı referans alınmış ya da burun estetiği hakkında kendilerinin belirttikleri *duyarlılıklar* üzerinden gidilmiştir.

Bu tez, biri dindar kesimi temsil eden diğeri ise laik bir dünya görüşüne sahip laik kesim temsilcisi iki cerrahın, anlamlandıramadıkları bir toplumsal gerçekliğe bulgularıyla ışık tutmaktadır: İki cerrahın da toplumun dindar kesiminde gördüklerini söyledikleri “ ‘düştüğü yalanı’nın arkasına sığınarak burun estetiği talebi” olan hastaları yadırgadıklarını, bunu salt “yalan söyleme” eylemi olarak algıladıkları görülmektedir. Aslında *düştüğünü bilmek* bireye

burnunu takıntı yapmamaması adına zihinsel bir *rahatlık* sağladığı içindir ki (bunu ifade eden hasta DG/18 için, bkz.142) hastalar kendileri için bunun toplumsal bir rahatlık sağlamasını da beklemektedir.

Benim en çok *o* ... ilgimi çekmişti. Mesela ... O konuda..ki şeyim, benide hayrete düşüren konu şudur: Hani, din..dar insanlar, dii..nii kaygıları olan insanlar, hani estetik yaptırmanın haram olduğunu, Allah'ın istemediği şey olduğunu, bil..dikleri halde, nedense *e..naz* diğerleri kadar, belki onlardan daha fazla, böyle bi beklenti içindeler, böyle şeyi talep ediyolar ve bunu yaparken, söy..le bir, maa..sum yalana sığınıyolar. İşte ben ... küçük ken salıncaktan düştüydüm, işte şöyle olduydu böyle olduydu ondan sonra burnum böyle oldu. Bunun böyle olma ihtimali *yüz..de bi..rr*, o kadar düşük, çünkü bir çocuğa bile böyle bi olay olsa, burnu yamulsa, biz müdahale ederiz, onunadı estetik *değilki* (DG 2/5E,58).

... dünyada şuan Türkiyede 2 tane kes..kin topluluk oluştu yani, modernler ve ... muhafazakarlar. Modernler dahaa ... evet yaptırırım, risklerini biliyorum ... muhafazakarlar ... Diyanetin 2002'de yaptığı bacağıklama var ... günah diyo, sağlık problemi yoksa. Ama işte hocadan sorduk falan filan *istiyosan yaptır diyenler* varmış ama ... Diyanetin açıklamasını ben okudum ... Diyanet ... sağlık problemi yoksa caiz değil diyo yada *uygun* görmüyo. Kimisi ben biliyorum diyo sordum geldim diyo kimisi sormuyo ... kimisi..de ... yalan söylüyo nefes alamıyorum diye. Ken..dinede yalan söylüyo ... Biz an..lıyoruz ... bakıyorum ... yalan söylüyo yaa. Ken..dide inanabilir ... ailesini kandırmak içinde söylüyo çünkü ailede gözünün içine bakıyo ... gerekiyomu gerekli değilse gidelim burdan ... *büyük günah*. Tabii bu yalanı *onlar* söylüyo ... muhafazakarlar söylüyo, öbür tarafta söylüyo, işte annesini ikna etmek için, ne gereği var kızım sen böylede *güzel..sin.i* değiştiriyö. Öbür tarafta günahı *böyle* kırıyo ... (DG 2/7E,39,L).

Laik - dindar ayrışması üzerinden yorumlarına devam eden yukarıdaki ikinci cerrah, beğenilmenin özellikle bir kadın için önemli olduğunu - bunu bir “içgüdüsel ihtiyaç” olarak gördüğünü - oldukça erkek-egemen bir cinsiyetçi yaklaşımla belirtmektedir.

O hayat ... kadın içgüdücü ... güzelliği gös..terme ... şeyidir, bu öyle böyle. Yani , kuralları ... top..lumun koyduğu kuralları bitarafâ bırakırsak, içgüdüsel olarak güzelliğini etrafta şeyapacakki erkekler far..kedecek onu , ona kur yapsın ... oda seç..sinn ... *en* iyisini. Yani o ... şeye karşı ... orda böyle biikilem oluşuyo ... seyde ... *o* hayatla. Öyle bi ... kurallar onu engelliyo, kadın içgüdücüyle top..lumun kuralları orda kapışıyo ve burda oluyo o (muanehanede) ... burda ağlayanlar oluyo, şeyoluyo ... Ameliyat isterken ağlayan insan olurmu? oluyo yani ... çünkü annesine *kızgın*, babasına *kızgın*. Tek başına gelen oluyo ama genelde babasıyla geliyo onu ikna etmeye ... ben onu ikna ediyim istiyö (DG2/7E,39,L).

Özellikle de karşı cins tarafından beğenilme ihtiyacının, dindar kesimde “dini” yaşam tarzını referans olarak almak istemeyen ve toplumun “laik” düzenine öykünen genç kadınlarda, birisinin burnundan çok öykünülen ünlünün “laik” hayat tarzına öykünme şeklinde olduğunu ima etmektedir.

Mesela şu sa..dece *modernlerde* oluyo bizim kızımız böyle diyo, biri böyle biri böyle bunu ameliyat edelim diyo düzeltmek için anne babası da geliyo, çünkü ... *daha güzel*

kişi *daha iyi* bir ergenlik geçiriyo. Beğenilmek bir ihtiyaç, o beğenilme o ihtiyaç *olmaz..sa* hiç kimse görmezse ... erkekler tarafından görün..müyen bikadın ... saçını maviye kırmızıya boyatıyo bişeyler yapıyo, ilgi çekmeye çalışıyo. Bu çok önemli bir ihtiyaç. Şeydede çok çakışıyo, ben meselaa muhafazakarları ameliyat etmekten *çok* korkuyorum ... *çok sık* gördüm, 1500-2000 taneye yakın ameliyattan bahsediyorum ... hikayede o kadar çokk. *Daha* çokk resim getiriyolar, şöyle istiyorum böyle istiyorum, ben bakıyorum kızın burnunu değil kızın *hayatını* istiyo aslında. Saçını ... aç..mak istiyo ... onu burun ameliyatıyla anlatmaya çalışıyo değişmek istiyo, o hayatı istiyo istiyemiyo içi ... beynin bii ... tarafı bu hayatı yaşıycaksın öbür hayatı ... niye ben bunlardan niye geri kalıyorum diyo çünkü ... iki grubu yanyana koyduğun zaman, birisi hayatını daha güzel ... şey yaşıyo *daha serbest* yaşıyo öbürünün *kuralları* var. Onları ameliyat ederseniz bitmiyo kontroller. Bidahaa ... olmadı diyo ... çünkü hayatı değişmedi. Buu ... o taraftada var, normal bir insandada var. Ameliyatı yapcan birden bissürü kız etrafında dolaşcak ... öyle şey ... olmuyo ... eğer öyleyse ... yani. Kendiyle barışık burnuyla barışık değil ... en iyi hasta. Kendiyle barışık değilsee ... ne modern ne muhafazakar *aslaa* ameliyat *etmiyeksin*. Ama muhafazakarlarda öyle bir ekspresyon oluyo ben *şid..detle* kaçıyorum, çünkü çok şeyoluyo bir ... bir milim daha yap, bir milim olsa *ne* değişecek hiç bir şey değişmiyecek ama, onu anlatamıyorsunuz ve çok mutsuz oluyo (DG 2/7E,39,L).

Burada genel olarak dindar kesim üzerinden yapılan örneklendirmeler göstermektedir ki bireyin içindeki iç çatışmalar - ister birey dindar olsun ister laik - o bireyin sorunları olduğunu ve o bireyin burun estetiği için uygun olmadığını. Rinoplasti hastalarının yeni yeni “çoklu-fotoğraflı” ve “çok-odaklı” bir taleple geldiğine dikkat çeken bir diğer cerrahın eskiden daha çok olduğunu gözlemlediği tek bir fotoğrafla gelen bireylerin “kişiliğinin oturmamış” olduğunu ima etmesi, cerrahın yorumlarıyla örtüşmektedir.

... daha çok resim getiriyolar işte şu şu diye ama bakıyorsunuz birine odaklanılmıyo ... aslında o benim çok düşündüğüm bir konuydu eskiden, niye getirirler? Ona benzemek aslında sadece burnu değil, belki onun hayatını belki ... arzu etmek gibi bişeyde olabilir (DG 2/1E,54).

Dindar rinoplasti hastasının kendini “rahatlatma” konusunda burnunun değişen şekline yaratılış dışında *sonradan olma* bir durum olarak değerlendirdiği burun estetiğine bu şekilde yaklaşarak kendi iç aleminde meşrulaştırdığı da görülmektedir.

Tabi dini yönden ... ondan ... rahatsız oldum ama kemiğimi *elletmediğim* için ... şimdi burun delikleri yaş ilerledikçe zamanla da ... büyüyen genişleyen olduğu için ... o şey diye düşündüm ... o ... benim genç kızlığımda güzeldi burnum veya küçükken güzeldi ... sonradan ... daha çok olan ... zamanla olan bişey (DG1/5K,41,D).

“Kendini rahatlatma” ihtiyacının gerekliliğine değinen bir erkek katılımcı, bunun aslında topluma karşı bir savunma ya da “meşrulaştırma” olduğunu itiraf etmektedir. Akademisyen olan bu katılımcı, toplumdaki genel eğitim seviyesi üzerinden yaşam, algı ve dini yaklaşım bağlantısı da kurmaktadır.

Zaten şimdi şöylede bişey varr ... ee ... biraz hani böyle inanç gereğide *aslında* ben bunun çokta *uygun olmadığına* düşünüyorum ... *araştırdım* onuda baktım ... orda ... *şu* beni *rahatlattı* ... *çok net* ifadeler görmedim ama *şu* ... hani böylebir aile hayatını vesaireyi ... şeyyapacaksa bu ... hani bunun bir günahı *yoktur* tarzında ... *ben ona* sığındım dedimki tamam Rabbim ... hani *burda* böyle bi mevzu var ... nihayetindee ... hani bu ... bunun içinde hani eğer ilerde sorarlarsa ... eşim içim yaptım ... burdaki *tüm* mevzu *aslında* *bu* ... (...) dini boyutu ... dedimya hani bu konuda benim için *kriterdi* ... yani şöyle bikriter olsaydı ... ee ... *kesinlikle günahdır* bu ... bu bu ... bunu *yapamazsın* bu *haramdır* filan gibi ... *bunun affı* yoktur gibi bişey *bilseydim* ... ben bunu yaptırmazdım bu ameliyatı ... *eşimde istemezdi* zaten. Hani ... eşim ... ee ... hani böyle *muhafazakar* bir yaşantısı yok ama ... içinde dini inancı filan *çok sağlam* biri ... dolayısıyla o bile ... *oda istemezdi*. Ama ben orda ... işte dediğim gibi ... dini nasıl anladığınla ilgili bidurum var orda. Benim anladığım beni yaşadığım din ... de ... şey var ... eğer *eşin* ... ya da *bi aile hayatında* bir ... ona bir destekliyecek *unsursaa* ... burda bi sıkıntı yoktur. Bu bile ... bu bile *kriterdir* ama şimdi ben bunu ... evet ... işte belli bieğitim seviyesine sahip olan biri olarak düşünüyorum ama ... maalesef toplumun ... üçnokta sekiziz ... Türkiyedeki eğitim ortalaması. Şimdi bunu..bunu ... *naapıcaksınız* buna ... bunu nereye *koyucaksınız* yani. Bu estetik meselesi ... *toplum* vee ... *şeyy* ... toplumun *kültürü* ... *kültürü etkileyen faktörler* ... işte *tarih* ... *din* ... *şu* ... *bu*. Yani buu ... okadar *çokk* karmaşa *varki* burdaa... (DG 1/20E,35,D).

Anlatımın devamında, yenilenen fetvalara rağmen dindar kesimdeki insanların burun estetiğine bakış açısının henüz çok değişmediğini, geleneksel kaldığı vurgulamaktadır. Burun estetiği olduğunu toplum içinde çok dillendirmemesi gerektiği konusunda kendisine destek olan annesinin yaptığı uyarıya da değinen katılımcı, dindar-laik ayrımına da değinerek, dindar kesimin geleneksel ve “esnek olmayan” estetik ile ilgili yorumlarının toplumsal yaşamı zorlaştırdığına da değinmiştir.

... yani toplumda bide şey algısında var ... hani buu ... Allahın yaratığı ... o algı biyere kadar doğru ... hani dini açıdan ... ee ... ya *sen* ... *Allahın verdiği* bişeyi beğenmiyomusun? ... ondan *mı* ameliyat oldun? ... sanki bir nankörlük yapmış gibi bir *husus*. O ... işte şeyayıyo ... uumm ... insanları ... annem oğlum ... *çok* dedi hani ... burnunun estetik olduğunu *söyleme* ... *etrafta* ... bende *niye* dedim ... şimdi *aslında* şeyi *biliyorum* ... hani ... *niye olduğunu* biliyorum ama ... annemin *tepkisini* merak ettim hani ... nedir? ... dediki hani böyle toplumda dedi hani böylee ... dini açıdan ... insanların hani ... Allahın yarattığı bişeyi *beğenmiyo* dedi sanki bi *nankörlük* yaptın *Allaha* ... gibi anlaşılcağ için ... hani bu dedi seni *şeyapar* dedi. İnsanların *gözündede* dedi ... biraz dedi *değerini* azaltır tarzında ... tam o değer kelimesini söylemedi ama ... *çok hoş bakmazlar* dedi sana. Amnem ... Kocaeli Gölçükte ... Yani yaş olarak annem ... 57 yaşında ... şey ama böyle ... *modern* düşüncelidir ... şey ... ee... *muhafazakardır* ... namazında niyazındadır vesaire sohbetleri filan vardır ... ama şey ... o açıdan hani ... o onu *söyledikten* sonra bende hani ... biraz daha muhafazakar kesim ... benim etrafımdaa ... çünkü *çok* muhafazakar insanlarda var ... çok meslaa böyle hayatı şey ... kuralsız yaşayan *insanlarda* var ... hani onlar arasında öyle bişey ... *var* yani. Mesela eşimin kuzeni ... *ona* çok rahat söyleyebiliyorum ... hatta ameliyata gitmeden önce bigün öncede İstanbulda onlara ... onlara gitmiştik yani onlarda kaldık filan ... *hani* ... adamın şeyi *değişmiyo* ... *farkediyorum* ... mesela ... *eminimki oda* mesela ... *benzer* bişey *hissetse* şey yapsa ... *çok* modern ... *kendi* bazı işte ailevi problemleri olmuştu ... mesela *benimde* cesaret edemiycem şeyleri yaptılar ha doktora gittiler şudur budur mesela ... dini yönü yok işte ... rahat yaşıyolar ... rahat yaşadıkları için karıkoca filan mesela bu konularda ... ama biraz daha şeye baktığın zaman ... muhafazakar ... yaşayan ... gerçi muhafazakarr ... oda mesela *çokk* ... *değişti* Türkiyede. ... herkes *farklı* yaşıyo *diini*. (DG 1/20E,35,D).

Özellikle de aile büyüklerinin bu geleneksel bakış açısını koruduğunu gösteren bir başka örneklendirme de başka bir katılımcı tarafından yapılmıştır. Dini kaygıların - bu kaygılar genel olarak *konuyla ilgilinen kadınların* kaygıları olduğu için - daha çok anneannelerde olduğu görülmektedir.

Ana..ne evet ... biraz ... şey dedi ... ana..nem şey dedi kızım hani Allah sana bunu layık görmüş ... *böö.yle* yakıştıyomuş niye değiştiriyorsun hani ... *çokk* ... *gerçekten* hani bende bunu kabul ediyorum hani ... çok böyle *gözebatan* bi ... şey yoktu burnumdaa ... kötü bidurum görüntü yoktu ama hani dedimki ben onu şimdi kafaya koydum o ... o değişecek o burun şeyi ... ilk ameliyatımdan sonra ananem şey dedi ... *ben* sana demedimmi (kahkahayla karışık) kızım büyük sözü dinlee ... (kahkahaya devam ederek) bide üstüne para verdin hem de burnun daha kötü oldu ... hatta şimdi bu olucağında ... anneme şey dedim anne ananeme söyleyince netepki verecek ... ama rahatsızlığımı biliyodu sürekli takılıyodu falan ... üzülüyo tabii kadın haliyle ... anane dedim gene ben şey geçircem ... şey dedi ... gene acı çekiceksin gene ... *artık* din şeyinden çıktı ... direk acı çekiceksin kızım (DG 1/8K,25,D).

Ya eşine ya da babasına ekonomik olarak bağımlı olmasından kaynaklı, muhafazakar kadının *bireysel* hareket edememesinin ve cerraha giderken yanında çoğunlukla birilerinin olmasının *ne istediği* konusunda yeterince açık olamamasına ve kendini ifade edememesine neden olduğu da görülmektedir.

... mesela bazı ... bu konuları doktorla çok fazla, konuşa..mayan, hanımlar oluyo, özellikle mütedeyyin gruptan. Mesela, şöyle olsun, böyle olsun demeye çekini..yolar. Hele bide yakınlarıysa, yakınlarında varsa yanlarında, bunları söylemiyo. Ama, biz bunlarla yalnız kaldığımızda, *hep* bize, doktor bey, biraz daha ucu kalkık olsun, yahut işte (...) Ama başkalarının yanında konuşur..ken, nasıl bi burun istiyosunuz hanfendi, işte ben, düzgün bi burun olsun, benim için yeterli, filan diye, yani gayet mütevaazi beklenti..leri varken, ama böyle birebir kaldığımızda, tam ameliyata yakın, bütün istekler sıralanıyo. Ama biçok yönden, birilerinin yanlarında gelmesini istiyolar, bizim insanımız biraz, böyle, kendi kanatlarıyla uça..mayan insanlar, bağımlı kişilikler, yanında biri olursa işte, nebiliyim, doktor onu, nasıl karşılıycak, çokmu para alıcak, işte ... destek olsun diye yanında birisini getiriyo ama, bu aynı zamanda iyi açıklamamasınada sebebiyet veriyo. Birebir konuşsak ... ben onun için genelde, çok yakını çerde bırakıp, mesela, muane odasında kendisiyle görüşmeye, ona daha bi başka bi beklentiniz varmı hanımefendi diye, bidaha bi, samimi sormayı ... çekindiğini hissediyorum, hani böyle, ortadan bi laflar edince, mutlaka bişeyler söyleyemediğini hissediyorum (DG 2/5E,58).

Muhafazakar kadınlar açısından, ameliyatta önceliğin *estetik* olduğunun bilinmesinin *istenmediği*, bunu saklama ihtiyacı duydukları gözlemlenmektedir. 25 yıl öncesini ve şimdiiyi burun estetiği şartları açısından da değerlendiren kadın katılımcı “çoğalan burun estetiklilerin birbirine cesaret verdiğine” değinmiştir.

Bidee ... şimdi her şey, benim zamanımdaki gibi değil ki, kolaylaştı, ucuzlaştı, doktorlar arttı, hastaneler arttı. Olanlarda arttı, artık birbirine cesaret verenler arttı. Yani benimki bayaa cesur bi adımdı, hi..ç yoktu çevremde ... sonra ... biliyosun işte bizim çevremiz ... Fatih çevresi ... bi dolu şey göze alyosun, ama ... konuşmadığım içinde kimsede bana soru sorma cesareti bulmadı, öyle oldu. Kimseye bişey açıklamadım ben. En yakın

çevreme ... onlarada söylemedim ... Gördükleri vakit..tee ... şey dedim iştee ... zaten vardı bi sıkıntım ... nefes sıkıntım vardı benim ... vardı ama ... şunu sorarsan, onun için bu ameliyatı olurmuydın, olmazdım belki. Öncelikle ... takıntım vardı. Onu olurken onuda yaptı, deviasyon ameliyatıda oldum ben. Hep öyle bildiler çünkü öyle dedim ben. Burnum ... çok..ta rahatlamadı, yine bi tarafında ... ama o zaman belki düzeldi diye hatırlıyorum ... düzelmiş olabilir ... ama şimdi yine tek tarafımı tikiyo. Doktora bidaha gitmedim, hiç gitmedim bi daha tampon aldıktan sonra ... gel demedi. Çok süper olmadı ama, ağzım kapalı uyuyabiliyorum, ağzım açık uyumuyorum sonuç olarak. İyi bi ameliyatı bence (DG 1/11K,48,D).

Evlendikten ve iki çocuk sahibi olduktan sonra burun estetiği olan bu katılımcıya yöneltilen “Evlenmeden önce estetik yaptırmayı hiç düşünmediniz mi ?” sorusuna katılımcının verdiği yanıtta, ergenlikte “kaza geçirip burun estetiği olmayı dileyecek kadar” umutsuz olduğunu vurguladığı son derece dramatik ifadeleri olduğu görülmüştür. Kendisi için “burun estetiği olmayı hayal etmek” bile mümkün değilken, bunun kararını ancak “dini” boyutunu -“günaha girmeyeceğine dair” - kafasında çözdükten sonra “cesur”ca ve tek başına atılmış bir adımla gerçekleştirdiği görülmektedir.

Evlenmeden önce, estetik yaptırmak gibi mü? ... yani *yaptırabilceğime* inan..miyodum çünkü şey ... günah ... gibi geliyordu bana. O zaman, nerdee ... yani, nerde ... caddeye gidemiyosun hani, hangi anne babaya söyleyecek..sin (gülerek) Aklımdan geçiremedim, yani geçirecek bi durum yok ... hayal ... hayali bişey o. Yani, olması *mümkün değil*. Mesela ben o zaman. Ay bi ... şunu söylüyüm (gülerek) yani, bi trafik kazası falan geçirse hani, burnum zarar görse, böyle bi ameliyat olabil..sem diye hayal ediyorum, başka türlü hayal edemiyorum çünkü hem, zaten kendime karşı şeyim var, *günah* diye algılıyorum, yani beni en çok o şeyaptı ... günah ... olursam günaha girerim. Ben çok kötü hissediyodum işte, *takıntı* yaptım artık yani. Çok düşünüyorum, çok fazla düşünüyorum. Sonra ... şe..yaptım, iyice düşündüm, dua ettim Allaha. Ben bunu is..tiyorum eğer benden sorucakk..san ... hesabını, bunu bana nasip etme dedim ... bişekilde. Öyle bir ... bi iletişim kurdum. Öyle rahat etti içim. Yani ... *et..me* dedim, bana bunun hesabını sorucaksan, bana bu ameliyatı *nasibetme* ... dedim. Ama ben bunu yapmak istiyorum, yolundada gidiyorum ... öyle dedim (DG 1/11K,48,D).

Diğer tüm örneklerde ve son örnekte de görüldüğü gibi, *tek başına alınan bir karar* olarak burun estetiği keyfi olduğu kadar şahsi bir *tercihtir*: Burun farkındalığı sadece burun estetiği olan o kişinin farkındalığı olduğunda anlamlıdır çünkü burun estetiği tercihi o kişinin *farkındalığı* sonucundaki *tercihi* olmaktadır. Ancak, bu tercihin burun farkındalığının bir *uyarılışlık*, yani *edilgenlik* durumu sonrasında gelişmesi bireyin *dışında var olan ve edilgen kılan* toplumsal bir *olumsallığa* işaret etmektedir.

Tezin “Bulgular” bölümünün en başında *kimlerin* burun estetiği yaptırdığı sorusu az çok yanıt bulmuş, özellikle gençler ve giderek artan sayıda erkeğin de burun estetiğine başvurduğu vurgusu (uzmanlarca) yapılmıştı. Bu tez de, aynı saptamaları, yapılan çalışmayla onaylamaktadır. Ancak, gençler kadar cesur olmasalar da giderek artan sayıda - çevresindeki artıştan ve cerrahi başarıdan *cesaret bulan* - ileri yaş rinoplasti hastasının

burun estetiği talebinin çok vurgulanmadığı gözükmetedir. Ancak, bunun sebebi her ne ise ister cerrahların durumu cerrahi yönüyle değerlendirerek *ileri yaşın* (getirdiği olumsuzluklarla) kısıtlanması isterse de söz konusu grubun diğer grup ayrımlarına nazaran (gençler-yetişkinler, kadınlar-erkekler) hem sayısal düşüklüğünün hem de toplumda popüleriteden yoksun olmasının yarattığı bir *pasgeçme* olsun, bu toplumsal *çoğalmayı* gözardı eder gözükmetedir. Artık ileri yaşta da- laik dindar fark etmeksizin - burun estetiğine yeşil ışık yakıldığı görülmektedir. Böylece, son dönemde - son on yıllarda en azından - burun estetiğine bakışta, tüm yaş gruplarında dindar-laik kesimler arasında anlamlı bir fark olmadığı, en azından bu farkın çok net olmadığı da söylenebilir. Bu özdeşimde bireyselleşmenin ve/veya yenilikçi fetvaların payı oldukça yüksek gözükmetedir. Peki *neden* bu gençler, erkekler - ve tabiki kadınlar - burun estetiği oluyor diye tezin başında sorulan sorunun *nedenleri* irdelendiğinde ise daha önce genellikle *uzmanlarına göre* verilen cevabın; “fiziki görüntü” derdi (burnuyla “mutsuz” olanlar; burnuyla ilgili “kendine sıkıntı yapan”, burnunu görüntüsünden ve aldığı “belli” çevresel tepkilerden “rahatsız olan”) ve bir “psikolojik süreç” problemi olarak burun estetiği yaptırma sebebi algısı yaratılmış olduğu görülmektedir. Bu tezin sonunda varılan noktada gözlemlenen ve rinoplastinin sosyolojik boyutunun bir saptaması olarak *ulaşılan* cevap ise, burun estetiği olgusunun *keyfi/şahsi* ama mutlaka toplumsal bir *olumsallık* oluşudur: Burun estetiğinin tercih olmaktan çok bir *farkındalık* olması - burun estetiği olan *o* kişinin *uyarılmışlığı* temelinde ele alınması - farkındalık sonrası bireysel bazda gerçekleşen burun estetiğinin, bireyin tercihinin toplumun tercihinine bütünleşmesinde ancak bütün-içinde-parça olmaktan ayrı düşünölemeyeceğini de göstermektedir.

Burun estetiği toplumsal yaklaşımının ise, genel olarak toplumda *kabullenilmişlığı* ve *zımnen onaylanmışlığı* ile *olumlu* olduğu da söylenebilmektedir. Sonuç olarak, toplumsal bir olumsuzluk ortamında ortaya çıkan bireysel estetik uyarılmışlık durumunun tüm süreçte odağa alınarak burun estetiğinin bireyin kendi burun farkındalığı sonucu olduğu ve ancak bu farkındalık var ise ya da oluşmuş ise tüm diğer toplumsal etmenlerle birlikte gerçekleşir diyerek özetlenebilir.

BÖLÜM VII

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu tez burun estetiği geçirmiş bireylerin anlatılarına dayanmaktadır. Çalışmanın esas sorusu şu olmuştur: *Neden* ya da *niçin*, bugün ve bu toplumda, revaçta olan burun estetiği *birilerinin* tercihi olmazken, yaptıran *diğerlerinin* tercihi haline geliyordu ya da gelmekteydi? Çoğaldığı bariz olarak gözlemlenebilen sosyolojik bir olgu olarak burun estetiğinin bugün *neden* belli bireyler tarafından *tercih edildiğiyle* ilgili bu önemli sorunun cevabını bulmak üzere çalışma sahası olarak seçilen İstanbul dahilinde 2014 Kasım - 2015 Nisan arasında yirmi ikisi hasta, yedisi ise cerrah olmak üzere toplam 29 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Yüz yüze yapılan her derinlemesine görüşme, bireysel güncel deneyimler olarak öncelikle *hasta tarafında* yer alarak burun estetiğini anlamayı sağlamış, bunu gerçekleştirirken de toplumun diğer bir parçası ve uzman yansıması olarak *cerrahın tarafında* da konumlanarak bu tevessülün ve talebin toplumsal yorumlamasını da anlamlandırmaya çalışmıştır.

Araştırma sürecinde *burun farkındalığı* kavramı ön plana çıkmıştır. Araştırma bulgularına göre ise öne çıkan en önemli sonuç; burun estetiği yaptıran bireyin burun farkındalığının sadece o bireyin farkındalığı olduğu, bu farkındalığın da bir *estetik uyarılma* sonunda ortaya çıktığı olmuştur. Bu *estetik uyarılma* ise - tüm olasılıkları ile - *toplumsal zeminde belirlenmektedir*. Tüm bulgular ve sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde; burun estetiğinin bireysel/kişisel bir *farkındalığın* sonucu *gerçekleştiği*, bireyin *kendini* toplumda iyi hissetmesi ve özgüveni için mutlaka *gerekli olduğu*, burun estetiğini aslında kimsenin *bilinçli* ya da *kasıtlı* olarak herhangi bir toplumsal kaygıyla *yaptırmadığı* - *ne* bir damgalanma ya da etiketlenme korkusu ya da çekincesiyle *ne de* daha iyi bir kariyer-iş-eş yararı sağlama amaçlı *olmadığı* - defalarca vurgulanmıştır. Ancak, *burun estetiğinin* bireyin *burun farkındalığı* ile birebir ilişkiselliğinin *çizdiği* daha büyük resmi görmek gerekmektedir: Burun estetiği edimi, burun *farkındalığın* toplumsal zeminde *hangi şekilde* ve *ne zaman* birey bazında *oluştugu* ile ilintili *uyarılmışlığın tezahürü çerçevesi dahilinde* tüm diğer toplumsal etmenlerin katkısıyla şekillenmektedir.

Tezin bulguları ve sonuçları ile bağlantılandırılacak olursa, güzelliğin evrensel ve zamanüstü bir değer olarak satın alınabilir bir meta haline gelmesi, onu her zamankinden daha önemli ve gerekli kılmış; bugün gelinen noktada, belki de, *zorunlu* görülmesine yol açmıştır. Bu anlamda icbari bir zorunluktan estetik cerrahinin gelişmemiş olduğu çağlarda ve yıllarda bahsetmek dahi mümkün değilken, bugün müdahale edilebilir bir alan olarak insan görselliği, güzelliği *zorunlu* da kılabilenmektedir. Üretim ve tüketim biçimlerinin oluşturduğu

bugünkü piyasa şartlarında ve mevcut rekabet ortamının tam ortasında kendini bulan birey; elindeki toplumsal, ekonomik, psikolojik, biyolojik tüm potansiyelleri *toplum da var olabilmek* adına elinden geldiğince maksimize etme yolunda kullanım için tercih etmektedir. *Güzel olmak*, topluma eklenmek için bireyin aynadaki toplumsal yansıması olan *öteki* karşısında, kendini *iyi/güçlü hissetmek* ve *eksikliğini tamamlamak* için yavaş yavaş bir zorunluluk haline dönüşürken asgari düzeyde “bakımlı/temiz/özenli olmak” gerekliliği ile birlikte üstü-örtük bir şekilde savunulmaktadır. Bugün *gereklilikler* ve *zorunluluklar* çok kaypak bir zeminde oturmaktadır: Toplumsal beklenti/baskı *güzel olandan yana* olmayı yücelttiği sürece ve toplumsal iletişim “konuşarak/ davranarak etkilemek” yerine *güzel olarak etkilemek* ile yer değiştirdiği müddetçe, “artı kazanç” olarak “özgüven” elde etmenin yolu her zaman görsellikle, yani arzulanan ve elde edilmeye çalışılan “artı güzellikler/estetikler” ile ilişkilendirilmeye devam edecektir.

Burun estetiği, bugün *burun estetiği olanlar için ya da talep edenler açısından* öncelikle “iyi hissetmek - iyi görünmek” için bir *keyfilik* değil, aksine *gereklilikmiş gibi* algılansa da ve bireye-özel bir *seçim* ve *edim* olarak lanse edilse de - en azından bu tezde çalışılan katılımcı hastalar açısından - tercih edilmesinin belirli bir *olumsallık çerçevesi sürecinde ve toplum içinde gerçekleştiği* gözardı edilmemelidir. Ayrıca her ne kadar *toplumsal algı* güzel olandan yana olsa da - en azından ortak algının o yönde olduğu toplumsal bir kabul olsa da - *bireysel algı*, tüm dışsal fark *ettirmelere* rağmen, *farkında bulunduğu kadarıyla güzel olanın tercih edilmesi* şeklinde *bireysel bazda* tezahür etmektedir. Ancak, son kertede, *toplum içinde bireyin söz konusu olduğu her yerde ve her süreçte bireysel olan* milim milim topluma eklenmekte ve böylece toplumsal algı ilmek ilmek toplumsal dokunun hem örüntülerini ve hem de sınırlarını çizmektedir.

7.1. Sonuçlar

1. Güzelliğin “önemi ve gerekliliği”, katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından onaylanmış ancak güzel olmanın aslında “bakımlı olmak” ile bununda çoğu zaman “temiz ve özenli olmak” ile ilişkilendirildiği görülmüş; dolayısıyla, güzel olmaktan çok “bakımlı/temiz/ özenli olmak” bir zorunluluk olarak toplumsal ifade bulmuştur. “Güzel olma”nın “özgüven” ile çokça ilişkilendirildiği de görülmektedir. Çoğu katılımcının içsel-dışsal güzelliğin “göreceli” ancak her iki bileşenin aynı derece de önemli ve birlikte olması gereken “bütüncül”, “bağlantılı” ve “karşılıklı- etkileşimli” ama yine de zaman zaman paralel olmaya(bile)n bir olgu olduğunu ifade etmişlerdir. Toplumda çokça kullanılan ve klişe olmuş olan “içi dışına yansımış” söylemine zaten “aşına” olarak “içsel güzelliğin dışa

yansıdığı” çoğu katılımcının benimsediği ve içsel güzelliğin her zaman için daha öncelikli olduğu söyleminde - yine klişeleşmiş toplumsal bir kabul olarak - ifade edildiği görülmüştür. Ancak, bu tez için cevap bulması en elzem görülen konu olan “dışsal güzelleşme” sonunda “içsel güzelleşme”nin *ne kadar mümkün olduğu* sorusuna bazı katılımcıların cevapları, bu imkanın ancak ve ancak “kazanılan bir psikolojik avantaj ile çoğalan/artan bir özgüven” şeklinde *sadece* bir “artı kazanç” olabileceği yönünde olmuştur. En çok verilen “ortak” cevap ise “dış güzelliğin içi etkilemeyeceği” olmuş; dışsal güzelleşmenin kişilikle ve ahlakla ilgili bir değişiklik yaratamayacağı, her ne kadar bir “güven” ya da “pozitiflik” oluşturuyor olsa da bunun “özel”/ “içsel” olarak bir dönüştürücü etkisi olacağını düşünmediklerini belirten katılımcılar olmuştur. Ancak, toplum içinde “rahat edebilmek” için “aşırılıklar/aykırılıklar”dan uzak olmanın, “norm-dışı” ya da “orantısız” olmamanın çok büyük bir avantaj olduğu; “göze batmamak” için *belli standartlar içinde olmanın* (s.102-104) gerekli olduğu görüşü, dışsal güzelleşme” sonunda “içsel güzelleşme”nin *ne kadar mümkün olduğunu* belki daha iyi cevaplayabilmektedir. “Ortama uyum” ve “belli standartlar/ölçüler dahilinde olma” bireye hem fiziksel hem de ruhsal “konfor” ve dolayısıyla da kişiye toplumsal “avantaj” ya da “üstünlük” sağladığı için, “standart dışı” olmak, toplumsal olarak da “dışta kalmak”, toplum içinde “zorlanmak” demektir. Özetle, “gündelik hayatta standart olmak” genel olarak toplumsal “hayatı kolaylaştırıyor” demek mümkün gözükmektedir.

İyi hissetmenin iyi görünmeye göre her zaman öncelendiği ancak ondan bağımsız olmadığı da vurgulanmıştır. “İyi hissedince iyi görüldüğün” ya da “iyi görüldüğünde iyi hissettiğin” katılımcıların tamamı tarafından onaylanmış olsa da bu “hissediş”in *sadece sözkonusu bireye özel bir durum /hissiyat olduğu*; bireyin “kendini özgüvenli hissediş” toplum içinde “rahat edebilmesi” ile, “rahat edebilmesi” ise toplum içinde “rahat/iyi hissetmesi” ve “iyi görünmesi” ile bağlantılandırılmıştır. “İyi görünmek” için düzenli yapılan kişisel “bakımlar”(temizlik-nemlendirme ikilisi ile) ve sıklıkla “alınan kıyafetler” üzerinden güzelliğin bakımla mümkün olduğu; güzel kıyafetlerin ise insanı güzelleştirdiğini savunan kadınların aksine, erkek katılımcıların güzelliğin bakımla ancak “bir yere kadar”, güzel kıyafetlerle ise bireyin sadece “daha iyi/güzel/çekici gözükülebileceği” vurgusu yaptığı görülmüştür. Harcama kalemlerinin doğaldır ki en büyüklerinden biri olarak burun estetiği değerlendirilecek olursa, katılımcıların çoğu tarafından burun estetiğinin maddi yönünün çok dikkate alınmadığı; lüks ya da ihtiyaç olmaktan çıkartılarak “kişiye/ buruna göre” değerlendirildiği görülmektedir: Çoğu katılımcı, burun estetiğinin bir lüks ya da ihtiyaç olmasının “kişiye göre değişeceğini” ve kişinin burnundan “rahatsızlık duyma” derecesi ya da “gerekli görme” durumunun/düzeyinin baz alınması gerektiğini savunmuştur. Burada

yine “gereklilik” kavramının ön plana çıktığı, bu gerekliliğin bir “zorunluluk” haline dönüşebileceği noktanında çok net olmadığı söylenebilir. Dolayısıyla, estetik burnun “bir ihtiyaç mı yoksa bir lüks mü” olduğu sorusu toplumda olduğu gibi burada da çok tartışmalı bir konu olarak belirmiştir.

Modanın kendisinin “hızlı” ve “hızla tüketilen” bir olgu olduğunu ama bir o kadar da “güçlü” - ve yüksek etkileme gücü ile estetiğide dönüştürebilen ve “estetikte moda yaratan” - yönünü vurgulayarak ifade eden cerrah katılımcılar, “estetik olan”ında “güzel olan” gibi uzun vadede değişimler geçirdiğine ve dolayısıyla “dönemsel modalar” olduğuna ve medyanın “moda yaratma” ve “modayı belirleme” gücüne dikkat çekmiştir. Burun estetiğinde “moda olma- modaolmama” ayrımı yerine “eski-yeni” ayrımının ya da bazı katılımcılar tarafından, özellikle de erkek katılımcılarca, değinilen “kadın-erkek” ayrımının bugün için daha doğru bir tespit olduğu görülmektedir. Bugün kadınlarda hep aynı tip burunların görüldüğü, erkeklerde ise bu durumun söz konusu olmadığı tespiti, kadınlarda “tüketilen bir burun estetiği modası”ndan bahsetmenin mümkün; erkekler de ise böyle bir modadan söz etmenin mümkün olmadığı yönünde de değerlendirilmektedir. Kadınların eski ve yeni burun talepleri arasındaki değişimlerde yine bu “tüketilen ve modası geçebilen” bir burun estetiği olgusuna işaret etmektedir.

Kadınlar daha küçük bi burun istiyö, biraz ucunun kalkık olmasını istiyölar.Dahaa eskidenn, burun sırtında hafif kavisli olmasını istiyölardı, ama şimdi ondan vazgeçtiler, daha, burun sırtının düz olması, çok önemli. İşte biraz İskandinav burnu gibi, hafif kalkık olması, isteniyo (DG 2/5E,58).

Bu tezde “burun estetiğinde katılımcı hasta talepleri” başlığı altında erkek hastaların genel olarak tek “bir erkek burnu” tarifi yaptıkları/yaptırdıkları, kadınların ise çok çeşitli burun talepleri olduğu görülmüştür. Özellikle gençlerin bu yönde talebinin yoğunlaştığı, “gençler ve her alanda tüketim artışı” bağlamında gençler arasında burun estetiğinin “son derece doğal bir tüketim” olarak algılandığı da anlaşılmaktadır.

Yaa etrafınızda gördükçe ... cep telefonuda öyle seninki neymiş benimki neymiş kıyas yani. Yakınızda biri ameliyat olunca *görünce* o projeyi hele meselaa ... *morarr..madann* ameliyat ... buradaki telefonları kitledi ... (DG 2//7E, 39,L).

İnsanlar gü..zeli istiyö, daha iyiyi istiyö, yani eskiyi istemiyo insanlar , hep yeniye istiyö ... çok normal. Eski telefonunuz nerde Nokia, yok, bak. Düşünüyömusunuz hiç , Nokia telefonum vardı, noldu o diye. Hiç düşünmüyösunuz ... unuttunuz onu, *nerde o?* ... burunda öyle bişey insanlar için (DG 2/6E, 38,D).

Burun estetiği aslında daha oturmuş bi ameliyat ... daha, eskidende yapılan bi ameliyat, yani onun modası hep, var gibi. Şöyle diyebilirim, o belki moda olabilir : belli yaş grupları için belki biraz değişiyor (moda olması açısından) artık dah a... gençlerde, bu ameliyatı daha fazla olmak istiyörlar, o bi moda sayılabilir belki, yani hatta,

yönlendirmemiz, bazen vazgeçirmemiz gereken bi hasta grubundanda bahsediyorum aynı şekilde. Çok genç yaşta bazen, yaşı uygun değilken bile ameliyat olmak isteyenlerde karşılaşılabiliyoruz, sadece burun için değil belki ama... burun belirleyici bi unsur. O anlamda moda şeyi var tabii (DG 2/2E,37).

... zaten gençler, ga.yet yatkınlar, bizim dönemimizdeki gibi değil şuanda, este.tikk ... cerrahiye bakış açısı. Yani bi kere, gündelik bişey oldu, hani ihtiyaç varsa neden olmasın, ki bu doğru ben.cee . Eskiden sadece şeydii ... işte sanatçılar yaptırırdu yada ayıptı yada ... şimdi öyle değil, şimdi kuaföre gitmek gibi ... bizden daha cesurlar, hani ameliyat konusunda. Doğru yeri buluyolarsa, sıkıntı yok tabii, ama ço.k yanlış yerlerde var maalesef (DG 2/4K,42).

Bu tezde iki konu, “moda” olgusu ve sanal ortam da “*sadece* kendi resmini paylaşma” durumu, katılımcılar tarafından çok olumlu karşılanmayan/yaklaşılmayan konular olarak öne çıkmaktadır. Moda olgusu ile ilgili, genellikle çok sık alışveriş yaptıklarını ifade eden ancak genel olarak modayı takip etmediklerini belirten katılımcıların “kendi tarzı/kendi çizgisi” ve “kendi modasının kendine yakışanı yaratmak” olduğunu vurguladıkları ya da en azından düzenli veya belli bir yerden modayı takip etmediklerini belirttikleri görülmüştür. Ancak, modayı “az” takip ettiklerini söyleyenler bile, bunu uygulamadıklarının üstüne basarak, “kendine yakışanı/ yakışan kıyafetler” seçerek “kendi yarattıkları” modalarının olduğunu vurgulamışlardır. Burada, “moda olana uyum sağlama” mecburiyeti hissetmenin toplumsal olarak olumsuz algılanan bir “beğenilmek kaygısı” yani estetik/güzellik kaygısı içerdiğinin bilinmesinden ya da “moda”nın “sıradan” ve toplum nezdinde çok “makbul karşılanmayan”, belki de bireyi “kişisizleştiren” bir yönünün olduğu - bununda modaya uymakla “sürüye uyma” önkabulünü beraberinde getirdiği - düşünülebilir.

Moda, sosyolojik açıdan bakıldığında (klasik kuramlara göre) toplumun alt katmanlarında yer alan bireylerin, toplumun üst katmanlarında yer alan bireyleri taklit etmeye çalışmalarından kaynaklanan bir olgu olarak tanımlanabilirken: Ticari manada ele alındığında, toplumun eğilimlerini ve düşüncelerini doğru saptayabilen insanlar tarafından yaratılarak, topluma empoze edilen bir davranış biçimidir (Gürsoy, 2004:67 akt., Eke, 2013:85-86).

Modanın daha kişiselleştirilmiş hali olarak “piyasaya sürülen” ve “moda” kavramına alternatif daha prestijli bir kavram olarak “stil” ise, bireyi “kendi stili olmak” ya da kişiyi “stil sahibi olmak” ile *bireyselleştiren* bir yükselen değer olarak ortaya çıkmaktadır.

Sanal ortamda “sadece kendi resmini paylaşma” konusuna gelince genel olarak bu ortamlarda paylaşımların özellikle arkadaş etkisiyle çoğaldığı, bireylerin tek başlarına fotoğraflarının paylaşımı sözkonusu olduğunda bunu, çoğunun çok tercih etmediğini, hatta bunu, “çekip çekip koyanlardan değilim”, “kendimi çekip paylaşmam” ya da “selfie hobim yok” veya “bi selfi takıntım yoktur” gibi ifadelerle olumsuzladıkları görülmüştür. Sosyal ortamlar da *sadece* sosyal (arkadaş, aile) fotoğrafların paylaşımının daha uygun görüldüğü,

söz konusu ortam “sosyal/toplumsal bir ortam” olunca, “toplumsal poz”un “bireysel poz vermeye” tercih edildiği gözlemlenmiştir.

Bu tezde “imaj” konusu tartışmalı bir kavram olarak ortaya çıkmıştır. “İmaj” algısının toplumda çok “net” olmadığı, tek bir imaj algısının olmadığı, “burun imajı” üzerinden ise bazı katılımcıların “imajı”n kişinin “kendi içsel hissiyatı” olan “iyi hissetmesi” ya da “özgüveni” ile ilişkilendirilmesi dikkat çekmektedir. Bir cerrahın “uzman” görüşü olarak, burun şeklinin “dışarıya verilen” imajı değil de, kişinin “dışarıya verdiği imajdan dolayı” “kendi imaj algısı”nı, yani “kendi burnunu kendisinin nasıl algıladığını” etkilediği de vurgulanmıştır.

2. “Yüz güzelliğine etkisi sıralamasında” açık ara önde, “birinci” çıkan burnun, bugün için artık “müdahale edilebilir” bir güzellik unsuru olarak, konumu itibariyle yüze de müdahale edilebilirliğin en “tepe noktası” olarak görüldüğü söylenebilir. “Burun estetiği talepleri” değerlendirildiğinde ise “öykünme” konusu ön plana çıkmaktadır. Uzmanlar tarafından, bugün İstanbul’da burun estetiğinde bir başkasına “öykünmeden” çok, “tarif edilen bir ‘doğallığa’ ” doğru “kayış” yaşandığı ifade edilmektedir: “Öykünülen” eğer bir “ünlü” yani bir şahıs ise bu öykünmenin - erkekler de dahil - genellikle daha çok “yabancı ünlü”ye doğru bir kayma şeklinde olduğu ama “öykünülen”in bir ünlü kişi olmak zorunda olmadığına da işaret edilmektedir. “Öykünülen”in bir “burun şekli”de olabileceği ve bu durumda, genellikle “tarif edilen” şeklin kadınlar da kesinlikle “küçük”, erkekler de ise daha çok “düzgün” (ama “kadınsı olmayan”) olarak tanımlanabileceği belirtilmektedir.

Tüketim toplumunun yansımaları olan çabuk tüketilen “meşhurluk/şöhret” olgusu gibi, “burnuna öykünülen meşhur ünlüler” olgusunun da bugün, eskisine göre daha çabuk tüketildiği ve sürekli dizi sektörüne göre yenilediği için her sezon tekrar değiştiği gerçeği, dönem dönem yükselişe geçerek revaçta olan “ünlü burun” için yapılan “kimin menejeri güçlüyse onun burnunu istiyorlar” cerrah yorumunun açıkça ortaya koyduğu “ekonomik rekabet ve güç savaşı” tespitini onaylamaktadır.

“Cerrahlarından burunlarının nasıl olmasını istedikleri” sorusuna verilen yanıtlar değerlendirildiğinde ön plana çıkan kesinlikle “doğal burun” kavramı olmuştur. Her ne kadar bir “ünlünününe öykünmenin”, bu çalışmadaki hastalar söz konusu olduğunda, sayıca az olması ve bu çalışmada görüşlerini belirten cerrahların da bir ünlünün burnuna artık çok rağbet edilmediği, hastaların “ eskisine göre daha bilinçli” oldukları saptamasıyla örtüşür görünse de, bu nokta da ortaya çıkan bir “gerçeklik” saptaması ise şudur: Tüm cerrahların

ittifak ettiği gibi, “kesinlikle bir “bilinç”, “burnun doğal görünümüne dönük bir bilinç, bir istek” olduğu ancak bu “bilinç” ile “doğal”/ “güzel”/ “ ‘burun estetiği olmamış’ gibi duran” burun talebi ilişkiselliği kurulduğunda, bu bilincin “herkesin istediği gibi” yönünde” bir “bilinçsiz bilinç” olduğu ve asıl istenenin “burun estetiği geçirildiğinin anlaşılması” olduğu olarak ortaya çıkmaktadır. Burun talebi konusunda kadınlar ile erkekler arasındaki en anlamlı fark, kadınların “doğal” tariflerinin çok değişken ve çeşitli olması, tüm erkek katılımcıların ise kendilerini tamamen *cerrahlarının* eline teslim etmeleri ve sadece “yakışan” bir “doğal erkek” burnu talep etmeleri ile kadınlara göre çok daha fazla “net ortak taleplerinin” olmasıdır.

Katılımcı (hastanın) “bilinç düzeyi” ile “kendini geliştirme düzeyinin” paralel gittiği, bu ikisinin de genel olarak “orta” bir düzey olduğu, çoğunun rinoplasti karar(lar)ında tavsiye/tanıdık/arkadaş - akraba referansının ön plana çıktığı görülmektedir. Hastaların çoğu için, ama özellikle de erkek hastalar açısından bakıldığında, cerrah seçiminde ortak bir kriter olarak “güven/güvenilirlik” kavramının ön plan da olduğu gözlenmektedir. Bir erkek hastanın “yanlış” medyatik cerrah tercihi, sosyal medyanın “reklam” ayağının “güvenilirlik” konusunda ne kadar etkili ve de yanıltıcı olabileceğini göstermesi açısından önemlidir. Genel olarak hastalar tarafından bir “ünlünün burnuna öykünme”nin pek tercih edilmediği, eş-dost tavsiyesinin daha çok vurgulandığı görülmektedir. Kötü deneyim yaşamış ya da bir kaç kere tecrübe etmiş olan hastaların ise genel olarak “araştırma” yapmanın rinoplasti kararı için eş-dost tavsiyesi ya da cerrahın ünlü olmasına tercih edilmesi gerektiğini vurguladığı da görülmektedir. Tercih sıralamasında, “tavsiye”nin “ünlü olma”sına göre daha öncelikli olmasının doğru olacağı ama en doğru tercihin “iyi/başarılı cerrah” ve “cerraha güven” olacağı, bunun da ancak doğru bir araştırma ile mümkün olduğu ima edilmiştir. Ancak, insanların araştırdığını söyleyen iki genç cerrahın bu konudaki beyanlarının satır aralarında, bu araştırmanın genel olarak “isme” göre bir araştırma olduğu, araştırma sonunda “cerrahın ismine güven”in *tek* “geçerli ve yeterli araştırma” olarak kabul edildiği okunmaktadır. Bu çalışmaya katılan rinoplasti hastalarının çoğunun ise ameliyatlarında “hangi yöntemin kullanıldığı” sorulduğunda bunu bilmedikleri, araştırılanın genel olarak sadece “cerrah olduğu”nu yeterince teyit eder görünmektedir.

Yeni nesil gençlerin daha çok “araştırarak” karar verdiklerine örnek teşkil etmesi açısından bu teze katılan ve son bir yıl içinde - yaşları henüz on yediyken - rinoplasti olmuş olan en genç iki tez katılımcısının, “araştırma yapmış”, “kendi kararını kendi başına almış” ve bir tek ameliyat sürecine cerrahı ile “ortaklaşa” karar vermiş olması dikkat çekmekte, her ikisinin de bu süreçte kendisini “bilinçli olma” konusunda üst düzey bir konuma yerleştirdiği de görülmektedir.

“Son kararı” cerraha bırakanların bu çalışmada çoğunlukta olduğu, özellikle erkeklerin buna “işi ehline bırakmak/teslim etmek” gerekliliği üzerinden yaklaştıkları görülmüş, “ortaklaşa” karar verenlerin sayısının ise azınlıkta olduğu gözlenmiştir. Üç kez rinoplasti olmuş bir hastanın, üçünü de kendisinin seçtiğini belirttiği cerrahları değerlendirirken, ilk ikisinde “yanlış seçimler” yaptığını ifade etmesi - ilkinde “eş-dost tavsiyesi”, ikincisinde ise “ünlü biri” - ve “doğru cerrah seçimi”nin her şeyden önemli olduğunu vurgulaması, verilen “son kararın” zaten “doğru cerrah” ile “en doğru tercih” olacağına deneyimleriyle örnek teşkil etmesi açısından oldukça değerlidir.

Annelerin genel olarak çocuklarının burun estetiğine büyük oranda destek olduğu, babaların bu konuda “etkisiz” kalmayı tercih ettikleri; eşlerin ise hiç bir şekilde partnerini vazgeçirmeye çalışmadığı ve genel olarak destek olduğu görülmektedir. Sadece dini hassasiyeti olan eşlerin ya da yakın akrabaların (daha çok da aile büyüklerinin) “günah” olduğu kaygısıyla buna çok sıcak bakmadıkları ya da çok “istemedikleri” ama tasvip etmemelerine rağmen en azından vazgeçirmeye “çalışmadığı” ya da vazgeçirmeye “uğraşmadığı” söylenebilmektedir. Genel olarak yakın çevresindeki hiç kimsenin, katılımcıların hiç birini vazgeçirmeye çalışmadığı ve bu tezde çalışılan kişiler için - en azından - “köstek olmak”tan çok desteğin daha kuvvetli bir şekilde verildiği ve hissedildiği de söylenebilir. Bu kararı verirken “kimseye danışmadığını” söyleyen katılımcılar, kimseye “sorma” ya da “söyleme” ihtiyacı bile duymadığını belirterek bu kararın desteklenip desteklenmemesinin önemli olmadığını çünkü bunun sadece kendisini ilgilendiren kişisel/bireysel bir karar olduğuna vurgu yapmaktadır. Bir cerrahın eğer “kişi bireysel geldiyse ne kadar gerekli olmadığı söylenirse söylensin kafaya koymuş olduğu için genellikle vazgeçmediğini” gözlemlediğini belirtmesi, “vazgeçirmeye çalışma”nın ancak *uzman boyutunda* yaşandığını ama bunun da çoğu zaman çok etkili olmadığını vurgulamaktadır.

Toplumda “burun estetikli bireylere yaklaşım” konusu bu tezin sınırlarını aşsa da toplumsal “etiketlenme”/“damgalanma” ile burun estetiği ilişkisini anlamak açısından önemlidir. “Vazgeçirmeye çalışanlar”ın bile, katılımcıların burun estetikleri sonrasında - az da olsa “olumlu” ya da “ılımlı” yaklaşımlarına değinen katılımcılar olmuştur. Tez boyunca sadece iki katılımcının farklı vesilelerle toplumda “burun estetiğine çok iyi gözle bakılmadığı”nı ima etmiştir. Burun estetiği yaptırmış bireye olumsuz yaklaşımlarında olduğu, “etraftan” çok “eleştirel yaklaşan”, “parayı bulduğu” için yaptırdığını/yaptırabildiğini ima eden “alaycı/aşağılayıcı” bir tavrın/yaklaşımın bireyin çevresindeki insanlar tarafından

sergilenebileceği de tek bir erkek katılımcı tarafından örneklendirilmiş, tek bir kadın katılımcı tarafından ise, sadece bir yerde değinilmiştir.²⁴

Hiç bir katılımcı ne arkadaş ne eş ne iş olarak hayatlarındaki değişikliklerde burun estetiğinin bir avantaj sağladığını gözlemlemediğini söylemiş olsa da estetik sonrası erkeklerin ilgisini üzerine çektiğini söyleyerek “sözlenen”, iş değişikliği “öncesi” burun estetiği yaptırdığını söyleyen katılımcıların burun estetiklerinin bu gelişmelerdeki etkisinin ya da “örtük işlevinin” ne olduğu, çok doğaldır ki, net bir şekilde “gözlemlenemez.” Dolayısıyla, toplumla “burun buruna gelmek”, rinoplasti öncesi ve sonrası “toplumsal burnun konumsal durumu”nu *etkilemekte* ancak hiç bir zaman mucizeler yaratmamakta ya da yaratacak kadar etkili olamamaktadır.

3. Katılımcılara yöneltilen burun estetiğinin “neden önemli olduğu” sorusuna verilen bir kısa yanıtta burun estetiği birebir “kişinin” özgüveni ve “güzellikle” bağlantılandırılmıştır. Burada, yine burun estetiğinin sadece o kişiye özel olduğu vurgusu ve özellikle de çoğu muhafazakar kadın katılımcının “burnuna takmak” ve “takıntı/ saplantı” vurgusu ile bu soruya cevap vermesi dikkat çekmektedir. Yine burun estetiğinin önemi diğer katılımcılar tarafından, *kişi için* - başkası için değil - “rahatsız olma/etmesi”, “rahat ettirmemesi”, “özgüveni etkilemesi” ve burnun yüzü/ifadeyi “etkilemesi/ değiştirmesi” temelinde vurgulanmıştır.

Tüm katılımcılar değerlendirildiğinde “burun estetiği oldukları” en küçük yaşın 17, en büyük yaşın ise 41 yaş (17- 41 aralığında) olduğu görülmektedir. Hangi yaşta/ne zaman düşünülmesi gerektiği konusunda, katılımcıların “doğru yaş” olarak ortalama 22-25, “doğru dönem” olarak ise daha çok “lise bitimi/sonrası”ni uygun gördükleri söylenebilir. Cerrahlar ise hastanın “yaşının uygunluğu” üzerinden “ideal zamanlamayı” 18-30 yaş aralığı - ya da, eğer yaş daha yukarı çekilerek maksimize edilecek olursa - bu zamanlamasının 18-50 arası olmasının uygun olduğunu belirtmişlerdir. “Burun estetiği zamanı” kavramından çok “doğru zamanlama”nın hasta bazında ele alınması gerekliliği ve “kafasında ne istediğini oturtmuş”, ameliyata “hazırlanmış”, “kararlı-bilinçli” ve ameliyat için “yeterince zaman

²⁴ ... işin içine estetik girince *herkes* şöyle düşünüyö *çokk* iğrenç bidurum vardı heralde. Ee ... normal hali estetiksiz hali *çokk iğrençti* heraldeki estetik oldu diye. Ben böyle yaklaşmıyorum ama benim burnumun estetik olduğunu ... öğrenen insanlarda ... hani bu kaygıyı gördüm ben. Ha erkek veya kız ilişkisi olarak demiyorm ama ben hiç bizaman burnumun estetik olduğunu saklamadım. Düzgün bibernunuz olunca *herkes* soruyo estetikmi diye evet estetik diyorum ... o zaman hani ... bazı insanlarda bu kaygıya rastladım. Aa ... demekkii ... kötüydü gibilerinden (DG 1/15K^k, 35,D).

ayrılmış/verilmiş” hastanın “en uygun hasta” olduğu da uzman görüşü olarak ifade bulmuştur. “ ‘Doğru zaman’ ise ancak doğru hasta var ise mümkün gözükmektedir” denilebilir; dolayısıyla, bazı cerrahların görüşü olan “kişi istediğinde/ ne zaman isterse” yerine, diğer bazı cerrahların görüşü olan “pişman olunmayacak kadar zaman tanınmış/üzerinde düşünülmüş” bir süreden/zamandan bahsetmek daha doğru gözükmektedir. Kişi burnunu yaptırmayı zaten “kafaya koymuş”sa - en azından daha sonra oluşabilecek en ufak bir pişmanlık yaşa(n)maması adına - bu karara gerekli zamanın tanınması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

“Doğal/güzel bir burun” ve “güzel olmak/görünmek” hedefi ekseninde çokça detaylandırılan “hedef” yanıtları içinde bu tez için en anlamlı olanı, hedefini net bir şekilde toplum içinde “rahat hissetmek” ve “özgüven artışı” üzerinden koymuş olan bir katılımcının samimi sözleri ve bir cerrahın kendi hedefleri için, “kişi mutlu mu değilmi ... zaten ... fonksiyonel bi amacımız yok çünkü” ifadesi olmuştur.

4. Cerrahlara göre, burnunu “fark etme” ergenlik ile, “şikayet etme ve cerraha başvurma” ise ergenlik dönemi “peşinden” ve en yoğun 20-30 yaş aralığında olmaktadır. Bu tezde, burun algısında hem çevresel (aile, arkadaş, iş, eş) hem de dönemsel (çocukluk, ergenlik, yetişkinlik) etmenler olduğundan yola çıkılarak, dönemsel etmenler sırasıyla “çocukluk” “ergenlik” ve “yetişkinlik” olarak ilgili çevresel etmenlerle birlikte değerlendirilmiştir. Cerrahlar tarafından, çocuklukta burun farkındalığının hiç olmadığı, burnun çocuk tarafından hiç *fark edilmediği* ifade edilmiş; hastalar söz konusu olduğunda ise çoğunluk, çocukluklarında burun farkındalıklarının olmadığını ve hatta – cerrahların da işaret ettiği gibi - burunlarının o zaman “güzel” ya da “çok güzel” olduğunu söylemişlerdir. Hastalar içinde sadece burnu alay konusu olan, çocukken “düşüp de” bunun farkında olan ya da ailesinde daha önce burun estetiği olan katılımcılar *böyle* bir farkındalık olduğunu dillendirmiştir. Özellikle de ailesinde burun estetiği olanlar da bu farkındalığın olması, olmayanlar da ise bu farkındalığın olmaması; ailesinde hiç burun estetiği olmayan bir katılımcının ise sadece çocuklukta değil ergenlikte *bile* burnunun farkında olmadığını ifade etmesi, bu tezin ön plana çıkardığı *burnun farkındalığı ve burun estetiği ilişkisi* açısından önemli değerlendirmelerdir.

Cerrahlar, ergenlikte bireyin fiziki görünüşü de dahil her türlü ilgiye ve onaylanmaya “ihtiyaç” duyduğunu ve eğer toplum içinde başka türlü iletişim kuramıyor ve onaylanmıyorsa, ergenin aynada ilk burnunu “gördüğü” için doğal olarak ilk ona yöneldiğini belirtmiştir. Kendisi için burnunun çok fazla bir şey ifade etmediği söyleyen iki

hastanın birbirinden farklı da olsa o yaşlarda kafalarının daha başka şeylerle meşgul olduğu görülmektedir; birinin burnundan önce ve daha çok rahatsızlık duyduğu “sivilceleri” ile, diğerinin ise erkenden atıldığı iş hayatı içinde “ergenlik nedir bilmedik” ifadesini bizzat kullanarak belirttiği “geçim derdi” ile *meşgul* oldukları ifade edilmektedir. “Toplumsal kabul görme” farkındalığının ergenlikte başladığı, “doğru” arkadaş çevresinin öncelikle önemli olduğu ama daha da önemli olanın, ergenin/gencin okul hayatı ve okul başarısının ön plana çıkartılması gerekliliği vurgusu yapılmıştır.²⁵ Böylece gencin ileri de edineceği mesleğe de “yatırım yapmış” olmasının, sonrasında da oluşan “düzgün” bir iş çevresinin toplumda başka başarılar elde etmesi açısından - en azından toplumun onayladığı bir “meslek sabibi” olması bakımından - toplumsal onay görmesine katkısı vurgulanmaktadır.

Rinoplasti olmuş bir cerrahın ergenlikte “normal” adlandırdığı burnu için “büyümediği”ni açık açık belirttiği bizzat ifadelerinde görülmektedir. Burun farkındalığı - tez ilerledikçe de görülmüştür ki - bulguları ve sonuçları açısından bu tezin üzerine inşa edildiği iskeleti oluşturmaktadır. Tezin inşası ise burun farkındalığının bireysel ve kişiye özel bir yakın-çevresel uyarılmışlık durumu olduğu anlamlandırmasıyla yapılandırılmıştır. Hastaların burunlarını *ne zaman farkettileri* sorgulandığında ve verilen yanıtlar değerlendirildiğinde ortaya çıkan dört grup hasta içinde ikisi ön plana çıkan “aslında rahatsızlık duymadım/duyduğumu söyleyemem” ifadesine karşılık “rahatsız olduklarını” ifade eden iki “zıt” ana grup, burunları “başkalarının burnuna kıyasla” dalga geçilen ve iç çelişkiler yaşayan “mutsuz” üçüncü bir grup, ve burunlarını sadece “fark ettiklerini” kabul eden ama yaşadıkları tüm süreci “çok fark etmeden /ani gelişen” bir durum olarak algılamış ya da bu soru (farkındalık sorgulaması) üzerine bu şekilde amlandıran dördüncü bir grup olduğu görülmüştür. Rahatsızlık duymadıklarını açık bir şekilde ifade eden grubun içinde iki erkek iki de kadınının olması bu tezin verilerinin hem daha homojen hem de karşılaştırılabilir

²⁵ Yani, bi, arkadaş çevreleri bence çok etkili, kolay kolay bi nebiliyim mesleğini kazanmış, saygın bi mesleği olup, düzgün bi işyerinde çalışan biri ... sinin, çevreden bu kadar etkileneceğini ... *ben* düşünemiyorum. Çünkü onu, toplum içinde kabul ettiren saygın bi mesleği var, zaten mesleğiyle o, kabul görmüş, ama, doğru düzgün bi mesleği olmamış, fazla bi kabullenilmemiş toplum içinde, birisi ... yani ... başarısız bi ... insan, bişekilde kabullenilmek için, ya benim burnum böyle olmasaydı bak beni daha çok seveceklerdi, diye düşünebilir. Mesela, okul birincisi, burnu güzel değil, ee yani, çok çalışkan insanların fazla güzel olması gerekmiyo. Zaten onlar toplumda çok beğeni..liyo, hep bi üst yerde tutuluyolar. O yaşta pek gerek duymazzz ... o da, belki daha sonra fikrini değiştirebilir, ama yani, o çağ..da, bence, okul başarısı, ergenlikten yetişkinliğe geçerken *çokk* önemli, estetik kaygılar taşıyıp taşımaması açısından. Ergenlikteki etkisi, çok çevre baskısıyla oluyo, doğru, onu ... yani, karar verirken bence, mesleğini elde etmesi lazım, ama ergen..lik çağında birisinin estetik kaygısını, mesela çevresindekiler yakın çevresi anne baba ebeveyn filan ... biraz ... tel..kinle, on..dan, bu hevesinden vazgeçirmeye çalışmaları lazım, yani, ilerde yaptırırsın, şimdi..lik senin bunlarla uğraşmaman lazım, bak bi problem çıkar..saa, burnundan nefes ala..mazsann, bütü..n tah..sil hayatın etkilenir diye (DG 2/5E,58).

olmasına olanak sağlamaktadır. Kadın katılımcıların birincisinde *anne*, ikincisinde hem *anne* hem *abla* ; erkek katılımcıların birincisinde yine *anne*, ikincisinde ise *eş* faktörünün burun estetiklerinde devreye girdiğine hastaların bizzat değinerek işaret etmeleri, *kadın* faktörünü de öne çıkarmaktadır. Devreye sokulan ister *dışarıdan gelen bir baskı/zorlama* ya da *teşvik* şeklinde olsun, burada kesinlikle bireyin dışında bir müdahalenin söz konusu olduğu ve bununda kadın eliyle/teşviğiyle olduğu gözükmektedir. Teşvik şeklinde dışarıdan verilen destek ya da yönlendirme, burun farkındalığının *aşırı/yoğun uyarılmışlık* bir versiyonu olarak değerlendirilebilir.

Bireylerin “genç - yetişkinlik” ya da “yetişkinlik” devrelerine denk gelen kariyer- iş- eş seçimi/durumu başlığı altındaki sorulara katılımcıların verdiği cevaplardan - ve daha önceki bölümlerdeki yanıtlardan - bireyin “burun estetiğini daha iyi bir iş ya da eş bulmak için” *yaptırmadığı*, böyle bir hedefin hiç bir katılımcı için sözkonusu olmadığı netleşmiştir. Burun estetiğinin nedeninin, hedefinin ve çıkış noktasının tamamen bireysel/kişisel olduğu, burun estetiğinin ancak iş ya da eş yaşantısı için muhtemel bir *artı* yada *katkı* olabileceği ifade edilmektedir. Ancak, *amaçlanan* her zaman *neden* ile örtüşmemektedir : Toplumsal etkileşimi “özneler-arası güdüsel bir bağlam” çerçevesinde iki farklı “güdü” kavramı etrafında amlandıran Schutz; “biri geçmişe, diğeri geleceğe yönelik gerekçelere işaret eden” güduları “için ve çünkü güduları ” olarak adlandırmıştır (Schutz, 1932:159 akt., Kılıç: 2012:141). Schutz’a göre “amacıyla /için” güdüsü (“in-order-to” motive) ve “çünkü” (“because” motive) güdüsü arasındaki temel fark, “amacıyla” güdüsünde eylemin gelecek odaklı (*future-oriented*) amaç/proje açısından açıklanması, “çünkü” güdüsünde ise gerçekleştirilmiş/tamamlanmış olan amacın/eylemin bireyin geçmiş deneyimlerine atfen ya da dayandırılarak açıklanmasıdır (Campbell, 1981: 203-204). Bir başka ifadeyle, rinoplasti olanların bunu iş-eş için “amaçlamamaları” ya da “zihinlerinde her zaman var olan bir proje” olarak açıklamaları, burun estetiği olma “nedenlerinin” geçmiş bir deneyim olarak “estetik uyarılmışlık” ve “burun farkındalığı” sonunda gerçekleştiğiyle anlam bulmaktadır. Schutz’sa göre eylemlerin ya da *kazanılmış* projelerin, bir şeyleri elde etme “amacıyla” ifade edilmesi - sonlanmış burun estetiği edimini daha “iyi hissetmek” (gelecek odaklı) *amacıyla* ifade edilmesi - eylemi gerçekçi bir şekilde açıklamamakta; eylemi asıl açıklayan “neden” güdüsünün temellerinin geçmişte (eylem öncesinde) aranması gerektiğine - burun estetiği edimi öncesi için “burnumdan rahatsızlık *duydum*” (geçmiş odaklı) şeklinde ifade edilmesi - işaret etmektedir: Eşdeyişle; Schutz, gelecek odaklı olan “amacıyla güdüsü”nün davranışı anlamada gerçekçi bir açıklama getirmeyeceğini; buna karşılık, eylemin *neden* gerçekleştiğine dair gerçek bir açıklamanın geçmiş zamana dayandırılan olmuş-bitmiş bir eylem sonundaki bir “neden güdüsü” (çünkü ...) açıklamasında olduğuna vurgu yapmaktadır

(Shutz, 1932 : 88 akt., Carroll & Tafoya, 200:244). Eylemin geçmişte olmuş bitmişliği sonunda gelen, çoğu zaman geçmiş zaman kipinde belirtilen “otomatik ve sabit tepki” şeklindeki “neden” açıklaması Schutz’un çalışmalarının tanınmasına büyük katkı sağlayan öğrencisi Natanson tarafından da vurgulanmakta; amacıyla güdüsünün, bireyin hedefleri ve emelleri ekseninde *davranışı* açıkladığını, oysa neden güdüsünün *davranışı* bireyin geçmiş (sosyal çevresi) ve eğilimleri ekseninde açıkladığı belirtilmektedir (Schutz, 1932: 11-12 akt., Natanson, 1976). “Neden güdüsü” eylemi *açıklarken*, “amacıyla/için” güdüsü yapılmak istenen projeyi yani davranışın sebebinin *değil*, sadece kendisini ortaya koymaktadır. Burun estetiğini bireyin geçmişine ışık tutan neden güdüsünde aramak - en net şekliyle “rahatsızlık duy(uyor)dum” ifadesinden yola çıkarak - bu tezin burun estetiğinin geçmişini oluşturduğunu savunduğu estetik uyarılmışlık ve burun farkındalığında olgularında *neden/nedensellik* aramayı ve sebebi orada bulmayı da beraberinde getirir.

Bireyin kendisi burun farkındalığı sonucunda burun estetiği tercihini yapmaktadır. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, bireylerin “estetik” müdahalelerde “tercih etme hakkı” ya da “seçme” özgürlüğü ön plana çıkartılsa da, *dışarıdan* gelen “müdahaleler” bunu çoğu zaman *tamamen* mümkün kılmamaktadır: Bu “engellemeler” estetik öncesi ya da sonrası “damgalanma” ve “etiketlenme” şeklinde olmaktan ziyade ve “bireyin yakın çevresinden” gelmesinden daha çok, estetik geçirecek olan bireyin “bedenin nasıl görünmesi gerektiği” hakkında uzman görüşü beyan eden ve “estetik kültürel yargılar” ile mesleklerini icra eden cerrahların, bizatihi kendilerinin söz konusu toplumsal yargıları “yönlendirmeleri, neyin “uygun yöntem” ve kimin “uygun seçenek/hasta” olduğunu “belirlemeleri ile şekillendirmeleri” şeklinde olmaktadır (Bloom, 2014: 778). Tezde de görüldüğü gibi, birey eğer burun estetiğini “kafasına koymuşsa”, karşılaşacağı tüm zorluklara - estetik öncesi, sonrası ve estetik müdahale sırasında - göğüs germeyi göze almaktadır. Son bir söz olarak *kafasına koymak*; burun estetiği konusunda *son sözü söyleyenin* burun farkındalığı sonucunda toplum içindeki *birey olduğunu* ortaya koyarken, *son sözü söylettirenin* ise estetik uyarılmışlık sonucu bireyde oluşan farkındalık (algıda seçicilikten *kafaya koymaya* uzanan yelpazede) birey içindeki *toplum olduğunu* göstermektedir.

7.2. Öneriler

2015 İstanbul rinoplasti gerçeği raporu; hem nicel hem de nitel verileri eksik bir alan olarak bu tezin üzerinde çalıştığı, oluşturmayı ve başarmayı umduğu niteliksel bir araştırma tezi olmuştur. Alanda yapılmış niceliksel rinoplasti çalışmalarının sayısal verilerinin bile son zamanlarda hızla ve sıkça değişerek dönüştüğü, son 20-30 yıl gibi oldukça kısa sayılabilecek

bir süre içinde, sene bazında oldukça farklı yol aldığı göz önünde bulundurulduğunda tüm çalışmaların her yönüyle *günceli* yakalamasının zorlaştığı da söylenebilmektedir.

Sadece niceliksel bir yaklaşım bile çok “hesabedilebilir” gözükmemektedir : Son on yıllara kadar rinoplasti yaptırınların bunu genellikle kendi özel muayenehanesi olan cerrahlara özel hastanelerde kendi maddi imkanlarıyla yaptırıyor olmaları, bu girişimin daha bireysel ya da aile içi kalmasını, devletin müdahalesinin olmadığı bir alan olarak uzun bir müddet varlığını sürdürmesini sağlamıştır. Ancak son SUT tebliğine göre ücret karşılığında estetik operasyonlara devlette de yeşil ışık yakılmıştır. Özel sağlık sigortalarında artmasıyla ve bankalar aracılığıyla estetik operasyonların “taksitlendirilebilir” veya “kredi verilebilir” olması da kuşkusuz rinoplasti sayılarını çoğaltmıştır. İşin bir başka nicel boyutu da - daha çok geçmişte olan uygulamasıyla - devletin rinoplasti ameliyatını “karşılması” adına, yapılan bazı burun ameliyatlarının - öncelikli olarak estetik amaçlı veya değil - en azından bir yönüyle, “rinoplasti ameliyatı olması” ama istisnasız her zaman için “fonksiyonel olma” gerekçesiyle birlikte “estetik” olarak hiç bir ücretlendirme yapılmadan da uygulanabilirliğinin olanaklılığıdır. Bu faktörler rinoplastinin sayısal verilerinin tek bir havuzda sağlıklı istatiki bilgi olarak toplanamamasını da beraberinde getirmektedir. Oysa cerrahların beyanına göre bugün için *sadece* estetik kaygıyla başvuranların oranı bile - tüm burun ameliyatları içinde - en az yarı yarıya olmaktadır (bkz. Ek-7 B, s. 260). Maddi boyutununun da, hem ödeme ayağı açısından - en azından son zamanlara kadar büyük ölçüde “nakit” çalışılan ancak çok yakın zamanda parça parça bölünerek kolaylaştırılan - hem de her cerrahın yaptığı işin ücretini kendi tespit etme yetkisine bağlı olarak, yani “ödeme rayıcı belirleme” ayağı açısından - rinoplastiyi “yapan cerrah ve yapılan hastaneye göre” çok çeşitli olması - genellenebilir tek bir rinoplasti ücretinin tayin edilemez olmasına da sebebiyet vermektedir : Rinoplasti ücreti standardizasyonu olmayan oldukça geniş bir aralıkta (2000 - 20000 TL aralığı, \$ 4680 - \$ 46800)²⁶ uygulanmakta ama bazen de *ücretsiz* olabilmektedir. Rinoplastinin yeni yeni devlet tarafında nispeten *karşılıyor* olması ve devlet içinde bile ücretlendirmenin hastaneden hastaneye ve günbegün değişkenlik göstermesi de bu konuda da resmi bilgilerin henüz oluşturulamamış olmasının sebebi olmaktadır. Türkiye’de rinoplastinin çalışma alanının içine girdiği dört faal dernek bulunduğu görülmektedir: Türk Plastik Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Derneği TPRECD (www.tpcd.org.tr - 231 İstanbul kayıtlı üyesi ile), Estetik ve Plastik Cerrahi Derneği EPCD (<http://www.epcd.org> - 142 İstanbul kayıtlı üyesi ile), Yüz Plastik Cerrahi Derneği FPCD (<http://www.fpcd.org.tr>) ve Estetik Yüz ve Burun Cerrahisi Derneği EYBCD

²⁶ 05.02.2015 tarihli Dolar-TL döviz kuru: Alış: 2.3411 - Satış: 2.3453
<http://www.tcmb.gov.tr/kurlar/201501/05012015.xml>

(<http://www.eybcd.org>). Sağlık Bakanlığı ve Devlet İstatistik Enstitüsü, tüm bu cerrahi dernekleri ile irtibata geçerek burun estetiği de dahil tüm estetik ameliyatlar hakkında niteliksel ve niceliksel bilgilerin kayıda geçirilmesini talep etmeli, devletin elinde oluşan envanterle birlikte tüm veriler tek bir merkezde toplanarak organize edilmeli ve halkın sağlığını ilgilendiren tüm istatistiklere bu rakamlar sistematik olarak eklenmelidir.

Burun estetiğine daha kolay ulaşılır olması, burun estetiğine artan talebi açıklasa da burun estetiğinin “neden” talep edildiğini ve “kimler” tarafından tercih edildiğini ‘toplumsal normalleşme evreni’ dahilinde *tek başına* açıklayamamaktadır. Nicel olarak estetik burun ameliyatların rakamlarla tespit edilememiş olması - daha doğrusu tespit “edilemiyor” olması- nitel çalışmalara daha çok öncelik verilmesini gerektirmektedir: Artan rağbetin *görünürlüğünün* - hem *sosyolojik bir gözlem* olarak sokaklarda karşılaşılan burun bandajlı yüzler, hem de *uzman gözlemi* olarak kapısı çalınarak görüşme yapılan her cerrahın da hasta sayılarındaki ciddi artışı kabul etmesi ile - *somutlaştırılması* adına bu tür niteliksel çalışmaların da çoğaltılarak konunun beslenmesi ve desteklenmesi gerekmektedir.

Rinoplasti dahil her türlü estetik, genel olarak ciddi psikiyatrik problemleri olan kişilerin kaçış yollarından biri gibi *gözüktüğü* için (toplum ve *özellikle* cerrahlar tarafından böyle *algılandığı* için) rinoplasti psikiyatrik yönden *rahatsız* hasta için çözüm yollarından biri olmaktan çok uzak görülmekte ve bu tür hastaların ne isteyip ne istemediklerini bilemedikleri için, hiç bir zaman neticeden mutlu ve tatmin olamadıkları ileri sürülmektedir. Ancak, bu tespit çok az bir grup hasta için geçerli gözükmektedir. Yine, cerrahların “burnuma estetik yaptırmak istiyorum” diyerek kendilerine başvuran herhangi bir kişinin buna gerçekten *ihtiyacının* olup olmadığına kanaat getirecek birikime sahip olmalarının her zaman beklenmemesi gerektiği de ifade edilmektedir. Bu tespit son derece insani bir duruma işaret etmektedir ancak, cerrahların en önemli safha olarak kabul ettikleri “ameliyat öncesi yapılan muayene ve değerlendirmeler” süreci içinde sorgulanması gereken noktalardan biri bireyin “estetik uyarılmışlığı” ve *gelişen* “burun farkındalığı” süreci olmalıdır. Cerrahlar, hastalarına burunlarından *ne zaman* “*rahatsızlık* duyduklarını”, yani *ne zaman* ya da *nasıl* “fark ettikleri”ni ya da *kim tarafından* “fark ettirildiğini” sorarak burun estetiğine sebep olan *uyarılmışlığı* anlamaya çalışmalıdır. Burun estetiği yaptıran çoğu kişinin son derece “normal” bireyler oldukları ancak bir estetik uyarılmışlık yaşadıkları ve bunun sonucunda burunlarını “fark ettikleri” ya da yakın çevreleri tarafından “fark ettirildiği” için burun estetiği oldukları, gözardı edilmemelidir.

KAYNAKÇA

- Aydın, M. (1986). *Çağdaş Eğitim Denetimi*. Ankara: İm Yayınları.
- Akbaba, S., Aktaş, A. (2005). “İçsel Motivasyonun Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimler Dergisi*. Sayı: 21. ss. 19-42
- Akbaba, Sırrı (2012). *Psikolojik Danışma ve Sınıf Ortamlarında Öğrenci Psikolojisi*. Pegem Akademi. 5. Basım.
- Akşit, B. Şentürk R., Küçükural, Cengiz, K., (2012). *Türkiye’de Din ve Toplumsal Yapı: Muhafazakarlık ve Laiklik Eksenlerinde Oluşan İnanma ve Yaşama Biçimleri*. İstanbul: İletişim Yayınları (Bu çalışma daha sonra *Türkiye’de Dindarlık* başlığıyla basılmıştır).
- Akşit, Belma (2013). “Niteliksel Araştırmalar: Genel Tanıtım, Derinlemesine Görüşmeler ve Odak Grup Görüşmeleri” (*Eğitim Semineri Ders Notları*) T.C. Maltepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 18 Şubat 2013, İstanbul
- Aktay, Yasin (2002). “İktidarın Nesnesi ve Kaynağı Olarak Beden ve Kimlik Politikaları”. 3. *Ulusal Sosyoloji Kongresi, Eskişehir, 2-4 Kasım (Sivil Toplum Dergisi, Yıl 1, Sayı 2, 2003)*
- Albayrak, Özlem (2012).“Elit Kesimlerde, Dindar ve Laik Grupların Toplumsal Cinsiyet Algısındaki Değişmeler Niteliksel Bir Araştırma 2010-2012”. Maltepe Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı yüksek lisans tezi
- Aron, Raymond (2010). *Sosyolojik Düşüncenin Evreleri*. Çev. Alemdar Korkmaz Kırmızı Yayınları
- Arpacı, Murat (2011).“Bio-İktidar ve Karnavalesk Beden: Foucault ve Bakhtin’in Beden Kavramlaşmalarının Karşılaştırılması”. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Genel Sosyoloji ve Metodoloji Programı yüksek lisans tezi
- Ateş, Beliz (2007).“Popüler Kültür ve Medyanın Estetik Ameliyatlara olan Bağlantısı, Bu Bağlamda Güzellik Anlayışının Günümüzdeki Yeri ve Yorumlanması”. Yeditepe Üniversitesi Antropoloji Bölümü lisans tezi
- Aytaç, Ö., İlhan, S. (2008).“Yeni Kapitalizmin Kaotik Evreni : Belirsizlik, Sömürü ve Ahlaki Kriz”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt:10. Sayı:1
- Babuçcu, O., Latifoğlu, O., Oral, N., Coşar B., Atabay, K. (1997). “Bir Başka Açından Rinoplasti”. *Türk Plastik Cerrahi Derneği* . Cilt 5. Sayı:1
- Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

- Bandura, A. (1989a). Human agency in social cognitive theory. *American Psychologist*. 44 (9). pp.1175-1184.
- Bandura, A. (1989b). Social cognitive theory. In R. Vasta (Ed.), *Annals of child development* (pp. 1-60). Greenwich, CT: JAI Press.
- Bandura, A. (1994). Self- efficacy. *Enclopedia of Human Behavior*. No.4. pp.71-81.
- Bandura, A. (1999). Social cognitive theory: an agentic perspective. *Asian Journal of Social Psychology*. No. 2 (1) pp. 21-41.
- Bandura, A. (2001). Social cognitive theory: an agentic perspective. *Annual Review of Psychology*. No. 52. pp.1-26.
- Başaran İ.E. (1991). *Örgütsel Davranış: İnsanın Üretim Gücü*. Ankara:Gül Yayınevi
- Başaran İ.E. (1989).*Yönetim*. Ankara: Gül Yayınevi
- Bauman, Zygmunt (2005) *Bireyselleşmiş Toplum*. Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Zygmunt (2012). *Sosyolojik Düşünmek*. Çev.Abdullah Yılmaz. Ayrıntı Yayınları. 8. Basım.
- Bayhan, V. (2011).“Tüketim Toplumunda Bireyin Ontolojik Mottosu : ‘Tüketiyorum Öyleyse Varım’”*Sosyoloji Konferansları Dergisi* . Sayı:43. ss. 221-248
- Bayramoğlu, A. (2006). Algılar ve Zihniyet Yapıları: Çağdaşlık Hurafe Kaldırmaz”, *Demokratikleşme Sürecinde Dindar ve Laikler*. Tesev Yayınları.
- Bennett, M. Elizabeth, (1995) “Psychologic and Social Consequences of Craniofacial Disfigurement in Children”, *Facial Plastic Surgery*. Vol. 11. No. 2.
- Berktaş, F. (1994). *Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Berman, Marshall (1983). *All That Is Solid Melts Into Air* . Verso. Giriş Bölümü ss. 15-36
- Berger, John (1999). *Görme Biçimleri*. Çev. Yurdanur Salman. Metis Yayıncılık Tarih Toplum Felsefe Dizisi
- Best, S. ve Kellner, D. (1991). *Postmodern Theory : Critical Interrogations*. Londra: Macmillan.
- Bloom, Anne (2014).“Plastic Injuries”. *Hofstra Law Review* Vol. 42:759.
- Bora, A. (2008). “Cinsiyet ve Sınıf: Kimlikten Politik Özne Çıkar mı?”. Mutluer, N., (Der.) *Cinsiyet Halleri*. (ss.181-197). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Bourdieu, Pierre (1986). “The Forms of Capital”, J.G. Richardson (der), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* içinde, New York: Greenwood Press.
- Bourdieu, Pierre (1984). *Distinction*. London: Routledge.

- Bourdieu, Pierre (1997). *Televizyon Üzerine*. Çev. Turhan Ilgaz. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bourdieu, Pierre & Wacquant, Loic J. D. (2003). *Düşünümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar*. Çev. N. Ökten. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bozok, Nihan (2009). “Modernitenin Beden Projesinin Günümüze Yansıması : “Yaşlanmayan Beden” Fikrine Eleştirel Bir Bakış” VI. *Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiri Kitabı*. ss. 1190-1204
- Campbel, T. (1981). *Seven Theries of Human Society (1981)*. Oxford: Clarendon Press. pp. 203-204
- Carrol, M. Thomas, Tafoya, E. (2000). *Phenomenological Approaches to Popular Culture*. Bowling Green State University Popular Press.
- Castells, Manuel (2013a). *Enformasyon Çağı : Ekonomi , Toplum ve Kültür Cilt I Ağ Toplumunun Yükselişi*. Çev. Ebru Kılıç. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Castells, Manuel (2013b). *Enformasyon Çağı : Ekonomi , Toplum ve Kültür Cilt III Binyılın Sonu*. Çev. Ebru Kılıç. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Chevalier, M. & Mazzolovo, G. (2008). *Luxury Brand Management*. John Wiley & Sons
- Cirhinlioğlu, Zafer (2001-2014). *Sağlık Sosyolojisi*, Ankara. Nobel Yayınları
- Cooley, C. (1902). *Human Nature and the Social Order*. New York: Charles Scribner's Sons, revised edition 1922
- Cooley, C. (1909). *Social Organization: a Study of the Larger Mind*, New York: Charles Scribner's Sons
- Corbin, A., Courtine, JJ., Vigarello, G. (2006). *Bedenin Tarihi 3 Bakıştaki Değişim: 20. Yüzyıl* . Çev.Saadet Özen. Yapı Kredi Yayınları
- Critchley, Macdonald (1978). *Butterworths Medical Dictionary*. Butterworth & Co (Publishers) Ltd. Second Edition.
- Çam, O., Çuhadar, D. (2011).“Ruhsal Hastalığa Sahip Bireylerde Damgalama Süreci Ve İçselleştirilmiş Damgalama” *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 2(3):136-140
- Çelebi, Aykut (2001). Risk ve Olumsuzluk : Sosyal Teori - Sosyal Felsefe İlişisini Anlamaya Yönelik İki Anahtar Kavram. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 56-1
- Çabuklu, Y (2004). *Toplumsalın Sınırında Beden*. İstanbul: Kanat Yayınları.
- Davis, Kathy (2002). ‘A Dubious Equality’ : Men , Women and Cosmetic Surgery Body & Society *Sage Publications* . Vol. 8 No.1
- Davis, M., Rountree, M. M. (2011).“A Dimensional Qualitative Research Approach To Understanding Medically Unnecessary Aesthetic Surgery”.*Psychology & Marketing*. Vol. 28(10): 1027–1043

- Debord, Guy (1996). *Gösteri Toplumu ve Yorumlar* Çev. Ayşen Ekmekçi, Okşan Taşkent. Ayrıntı Yayınları
- De Clercq, Eva. (2013). *The Seduction of the Female Body: Women's Rights in Need of a New Body Politics*. New York: Palgrave Macmillan
- Demez, Gönül (2012). "Medyada Yeni Sağlık Anlayışları Ve Kadın Bedeninin Temsili". *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi. Cilt: 9. Sayı:1*
- De Vries, Marten, W. (1995), "Psychosocial Factors in Facial Surgery : A Practical Guide". *Facial Plastic Surgery. Vol. 11. No.2.*
- Donnelly, Michael (1992). "On Foucault's uses of the nation 'biopower'", *Michel Foucault, Philosopher*. Çev. Timothy J. Armstrong, Harvester Wheatsheaf. New York, ss.199-203
- Eagleton, Terry (1998). *Estetiğin İdeolojisi*. Çev. H. Hünler, T. Armaner, N. Ateş, A. Dost, E. Kılıç, E. Akman, N. Nur Domaniç, A. Çitil . Özne Yayınları
- Eke, N. Pınar (2013). "Bedene Müdahalenin Bir Yolu olarak Moda ve Medyada Sunulan Beden Algısı". Selçuk Üniversitesi Radyo TV Sinema Anabilim Dalı yüksek lisans tezi
- Elias, N. (1978). *The Civilizing Process, Cilt I: The History of Manners*. New York: Pantheon Books.
- Elias, N. (1982). *The Civilizing Process, Cilt II: State Formation and Civilization*. Oxford: Basil Blackwell.
- Ellul, Jacques (2003). *Teknoloji Toplumu*. Çev. Musa Ceylan. Bakış Yayınları.
- Eren, E. (1979). *Yönetim Psikolojisi*. İstanbul: Met-Er Matbaası.
- Ergün, M. (2007). *Sınıf Yönetimi*. Ed. E. Garip. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Ercolani, M., Baldaro, B., Rossi, N., Trombini, G. (1999). "Five-year follow-up of Cosmetic Rhinoplasty". *Journal of Psychosomatic Research. Vol.47. Issue 3.*
- Ergenekon, Begümşen (2006). "Estetik Cerrahiye Başvurmanın Kültüre Bağlı Nedenleri. Kendi İstekleriyle Ameliyat Olan Bireyler Üzerine Sosyal Antropolojik İnceleme." Ankara Üniversitesi Sosyal Antropoloji yüksek lisans tezi
- Featherstone, Mike (1991). "The Body in Consumer Culture". *The Body: Social Process and Cultural Theory*. Ed. Mike Featherstone, Mike Hepworth, Bryan S. Turner. London: Sage Publications. ss. 170-196
- Fidan, Nurettin. (1985). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Figen, P. Serçekuş, Mete, S. (2009). Uyum Modeli ve Sosyal Bilişsel Öğrenme Kuramının Doğum Öncesi Eğitimde Kullanımı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi DEUHYO ED. 1 (1) ss. 57-68*
- Fiske J. (1999). *Popüler Kültürü Anlamak*. Çev: Süleyman İrvan, Ankara: Ark Yayınları.

- Foucault, Michel (2002). *Kliniğin Doğuşu*. Çev. Temel Keşoğlu. İstanbul: Doruk Yayınları.
- Foucault, Michel (2003) "Society Must Be Defended": Lectures At The College De France 1975-1976 edited by Mauro Bertani & Alessandro Fontana, English Series Editor: Arnold I. Davidson, translated by David Macey Picador New York (The New York Times Book Review)
- Fromm, Erich (1996). *Çağdaş Toplumların Geleceği*. Çev. Gülnur Kaya, Kaan. H. Ökten. İstanbul: Arıtan Yayınları.
- Giddens, A. (1990). *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity Press
- Giddens, A. (2012). *Modernliğin Sonuçları*. Ayrıntı Yayınları. 5. Basım
- Giddens, A. (2013). *Sosyoloji*. Çev. Yay. Hasan Güzel. İstanbul: KırmızıYayınları.
- Gilman, Sander (1999). *Making the Body Beautiful: A Cultural History of Aesthetic Surgery*. Princeton University Press.
- Goffman, Erving (1963). *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. Englewood Cliffs. N.J. Princeton Hall.
- Goffman, Erving (1971). *Relations In Public. Microstudies of the Public Order*. New York: Harper & Row Publishers.
- Goffman, Erving (2012). *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu*. Çev. Barış Cezar. Metis Yayınları.
- Gürsoy, Tahir. (2004). *Dünden Bugüne Giyim Kültürü ve Moda*. İstanbul: Mithat Selection Yayınları.
- Hall, S., Held D., Hubert D., Thompson K. (1996). *Modernity An Introduction to Modern Societies*. Blackwell Publishing.
- Harvey, D. (1989). *The Condition of Postmodernity*. Oxford: Basil Blackwell.
- Illich, Ivan (2011). *Sağlığın Gasplı*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- İnceoğlu, Yasemin; Kar, Altan (2010). *Dişilik, Güzellik ve Şiddet Sarmalında Kadın ve Bedeni*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Jay, M. (1988) Scopic regimes of modernity. *Vision and Visuality*. Yay. Haz. H. Foster Seattle: Bay Press pp. 2-23.
- Jencks, C. (1995). The Centrality of the Eye in Visual Culture. *Visual Culture*. Yay. Haz. C. Jencks. London: Routledge pp. 1-12.
- Kant, Immanuel (1951). *Critique of Judgement*. Çev. J.H. Bernard. N.Y. Hafner.
- Kara, Zülküf (2013). *Toplumla "Yüzleşme": Yüz Nakli Üzerine Fenomolojik Bir Çözümleme*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Karakaş, Mehmet (2001). "Tüketim Kültürü ve Tüketimin Yeniden Üretimi". *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt III Sayı:1*

- Kılıç, Nilgün Sofuoğlu (2012). Toplumsal İlişkiler Alanı Olarak Sanal Alem Üzerine Schutzcu Bir Çözümleme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Cilt: 13. Sayı 4.* ss. 139-150
- Korkmaz, İ. (2013). Sosyal Öğrenme Kuramı, (Edt. B. Yeşilyaprak), Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. 10. Baskı. Ankara: PegemA Yayıncılık. ss. 250-260
- Kümbetoğlu, Belkıs (2012). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma.* İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Laclau, E. (1990). *New Reflections on the Revolution of our Time.* London: Verso
- Layder, Derek (2010). *Sosyal Teoriye Giriş* Çev. Ümit Tatlıcan. Küre Yayınları
- Marcuse, Herbert (1975). *Tek Boyutlu İnsan.* Çev. Avşar Timuçin, Teoman Tunçdoğan . Mey Yayınları.
- Marcuse, Herbert (1990). *Tek Boyutlu İnsan.* Çev. Aziz Yardımlı. İstanbul: İdea Yayınları.
- Marmot, M., Wilkinson, R.G. (2009). *Sağlığın Sosyal Belirleyicileri.* Çev. İlker Kayı, Yeşim Yasin. İnsev Yayınları.
- Marshall, G. H. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü.* Bilim ve Sanat Yayınları.
- Marx, Karl (1884/1993) *1884 El Yazmaları- Ekonomi Politik ve Felsefe .* Çev. Kenan Somer. Ankara: Sol Yayınları. pp. 324-330
- Mead, G. H. (1930). “Cooley’s Contribution to Amerikan Social Thought”. *American Journal of Sociology Vol 35 Issue 5.* pp. 693-706
- Mead, G. H. (1934). *Mind , Self and Society.* Chicago. Chicago University Press.
- Mead, G. H. (1938). *The Philosophy of the Act.* Chicago: Chicago University Press.
- Michaud, Yves (2006). “Görselleştirme: Beden ve Görsel Sanatlar” Bölüm IV. Der. Corbin, A., Courtine, JJ., Vigarello, G. *Bedenin Tarihi 3 Bakıştaki Değişim: 20. Yüzyıl içinde* ss. 343-357. Çev. Saadet Özen . Yapı Kredi Yayınları.
- Morgan, K.P.(1994). “Women and the Knife: Cosmetic Surgery and the Colonization of Women’s Bodies” in *Living with Contradictions: Controversies in Feminist Ethics* (ed. Alison M. Jaggar) Oxford Westview Press
- Merton, R. (1968). *Social Theory and Social Structure.* New york: Free Press.
- Morris, Desmond (2009). *Çıplak adam - Erkek Vücudu Üzerine Bir İnceleme.* Çev. Nurettin Elhüseyni. NTV Yayınları
- Nar, M. Şükrü (2015). “Küreselleşmenin Tüketim Kültürü Üzerindeki Etkisi: Teknoloji Tüketimi.” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. Cilt: 8 Sayı:37*
- Nazlı, A. (2009). “Sosyolojik Bakışın Eşiğindeki Beden”, *Toplumbilim Dergisi, Beden Sosyolojisi Özel Sayısı.* İstanbul: Bağlam Yayınları. (24: 61-68)
- Odabaşı, Yavuz. (2009). *Tüketim Kültürü.* Sistem Yayıncılık.

- Olgun, Cem K. (2008). "Schiller ve Zihin Yönlendirenler". *Sosyoloji Notları Dergisi Eylül-Ekim-Kasım 2008 Sayısı*
- O'Neil, John (1989). *The Communicative Body Studies in Communicative Philosophy, Politics, and Sociology*. Evanston: Northwestern University Press.
- Ory, Pascal (2006). "Sıradan Beden" Bölüm II Der. Corbin, A., Courtine, JJ., Vigarello, G. (2006) *Bedenin Tarihi 3 Bakıştaki Değişim: 20. Yüzyıl içinde* ss.105-321. Çev.Saadet Özen . Yapı Kredi Yayınları
- Osmanoğlu, Ömer (2008). "Yabancılaşma Üzerine". *Sosyoloji Notları Dergisi. Eylül-Ekim-Kasım sayısı*.
- Özcan, Burcu (2007a). Tüketim, Risk ve Bireyselliğin Modern Dönemde Artan Önemi . *Sosyoloji Konferansları Dergisi. Sayı: 36. ss. 83-98*
- Özcan, Burcu (2007b). "Postmodern Tüketim İmajları". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt:17 Sayı.1. ss. 261-273*
- Özkan, Devrim (2014). "Modern Sosyal Hayatta Kadının Toplumsal Cinsiyetinin Ve Rollerinin Dönüşümü: Geleneğe Karşı Modernite". *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Vol. 9/2 pp. 1239-1252*
- Özsöz, Cihad (2007). Pierre Bourdieu'nun Temel Kavramlarına Giriş. *Sosyoloji Notları. Sayı. 1. ss. 15-21*
- Özsöz, Cihad (2009). "Pierre Bourdieu Sosyolojisi ve Simgesel Şiddet" . Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Paquot, Thierry. (2010). *Lükse Övgü*. Çev: Orçun Türkay. İstanbul: Can Yayınları.
- Parsons, Talcott. (1949 [1937]). *The Structure of Social Action*, Glencoe, Illinois: Free Press.
- Rose, Nikolas (1998). *Inventing Ourselves: Psychology, Power and Personhood*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sarwer, David B., Thomas A. Wadden, Michael J. Pershuk, Linton A. Whitaker (1998). "The Psychology of Cosmetic Surgery: A Review and Reconceptualization". *Clinical Psychology Review. Vol. 18. No.1. U.S.A. : Elsevier Science Ltd.*
- Saygılı, Abdurrahman (2005). "Modern Devlet'in Beden İdeolojisi Üzerine Kısa Bir Deneme". *AÜHFD* ss. 323-340
- Schilling, Chris (2003). *The Body and Social Theory*. London: Sage
- Schutz, Alfred (1932) *Der sinnhafte Aufbau der sozialen Welt. Vienna: Springer-Verlag* . English : *The Phenomenology of the Social World*. Trans. George Walsh and Frederick Lehnert (1967) Evanston, IL: Northwestern University Press.
- Schutz, A. (1932). *Collected papers of Alfred Schutz I: the problem of social reality*. Ed. Maurice Natanson. The Hague: Nijhoff.

- Schutz, Alfred (1964). *Collected Papers of Alfred Schutz Volume II - Studies in Social Theory*. Ed. A. Broderson. The Hague. Nijhoff. pp. 11-12.
- Schutz, A. ve Luckmann, T. (1973). *The Structures of The Life-World*, Evanston: Northwestern University Press
- Scott, Joan W. (2007) *Toplumsal Cinsiyet : Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi* Çev. Aykut Tunç Kılıç. Agora Kitaplığı.
- Sennett, Richard (2001). *Ten ve TaşBatı uygarlığında Beden Ve Şehir* Çev.Tuncay Birkan. Metis Yayınları.
- Simmel, G. (2003). *Modern Kültürde Çatışma*. Çev. Tanıl Bora vd. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Slattery, Martin (2012). *Sosyolojide Temel Fikirler* Haz. Ümit Tatlıcan, Gülhan Demiriz. Sentez Yayınları.
- Slattery, M. (2007). *Sosyolojide Temel Fikirler*. Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Sözen, A., Özgür, T., Elçi, Ç., Bakır, P., Efil, H., Özver, İ., Yüksek, E., Cansunar,N., Emül,M.(2013). “Erişkin Yaşta Cinsel İstismara Uğramış Bireylerde İçselleştirilmiş Damgalama Ve Psikopatoloji Arasındaki İlişki”. *Journal of Mood Disorders*. 3(2): 64-9
- Şahin, Çağatay E.(1996). *Tüketim Toplumu: Mükemmele Evrilen Politika*.
- Şahin, M.Cem (2008). Postmodern Dönemde Tüketim Olgusunun Sosyo- Kültürel Analizi ve Yabancılaşma. *Dini Araştırmalar. Cilt.11 sayı 31*. ss.173-194
- Şişman, Nazife. (2006). *Emanetten Mülke/ Kadın, Beden, Siyaset*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Talu, Nilüfer (2010). Modernlik Söylemi: Endişeli Bakışlarda Modern Birey. *METU JFA 2010/1(27-2)* ss. 141-171
- Tekin, Ayşe (2007). “Sağlık-Hastalık Olgusu ve Toplumsal Kökenleri (Burdur Örneği)”. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı yüksek lisans tezi
- Tok, T. N. (2008). “Sınıfta Öğrenciyi Güdüleme”. B. Yiğit (Ed.). *Sınıf Yönetimi* içinde (ss.91-118). İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Tokgöz, Oya (1972). Kitle İletişim Araçlarının İstenilmeden Öğrenmede Rolü ve Önemi. *Eğitim ve Bilim Dergisi. Cilt 8. Sayı 47*.
- Truswell, William, Nassiff Paul S., Mendelsohn Jon, Ellis David A.F., Putman Harrison C. (2007)*Your Complete Guide to Nose Reshaping*. Nebraska: Addicus Books. pp. 51-56
- Tunalı, İsmail (1998). *Estetik*. İstanbul: Remzi Yayın Evi.
- Turner, Bryan S. (1994). *Religion and Social Theory*. London: Sage Publications.
- Turner, Bryan S. (2011). *Tıbbi Güç ve Toplumsal Bilgi*. Çev. Ümit Tatlıcan. Bursa: Sentez Yayınları.

- Turner, Jonathan H., Beegley , Leonard, Powers , Charles H., H. (2012). *Sosyolojik Teorinin Oluşumu* Çev. Ümit Tatlıcan. Sentez Yayınları.
- Türkoğlu, Nurçay (1994).“Katı Olan Herşey Havada Erir Gider”. *Marmara İletişim Dergisi*, Sayı:5 ss. 254-256
- Uluocak (2009). “Sosyal Etkileşim Alanları ve Sosyal Bilim Açısından Çatışkı (Antinomy) ve İkiliklerin (Dichotomy) Ötesinde Model Arayışları: Sosyo-Yamalar” . *Türkiyat Araştırmaları*.
- Urry, John. (1999). *Mekânları Tüketmek*. Çev: Rahmi Öğdül). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ülkü, Sıral-Arısoy-Sezen (1983). Lise II. Sınıf Düzeyindeki Öğrencilerin Arkadaş Tercihleri. *Eğitim ve Bilim. Cilt 8. Sayı 45*.
- Veblen, Torstein (2005). *Aylak Sınıfın Teorisi*. Çev: Zeynep Gültekin & Cumhuri Atay). İstanbul: Babil Yayınları.
- Weber, Max (1997). *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu*. Çev. Zeynep Arouba. İstanbul: Hil Yayınları.
- Waquet, D. ve Laporte, M. (2011). *Moda*. Ankara: Dost Kitapevi Yayınları.
- Wittrock, M.C. (1986). “Student Thought Processes”. *M.C. Wittrock Handbook of Research on Teaching*. New York.
- Yetiş, Mehmet Ali (2010). “Abraham Maslow : Gereksinimler Sıradüzeni”. Yeditepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Kamu Yönetimi Tezi
- Yumul A.(2000). “Bitmemiş Bir Proje Olarak Beden” *Toplum ve Bilim Dergisi Uygarlık Süreci Özel Sayısı*. İstanbul: Birikim Yayınları. 84:37-50

İNTERNET KAYNAKLARI

Aytaç, Ömer. *Bilincin Sosyolojik Analizi* Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi Sayı: 4
file:///Users/Macbookair/Desktop/BİLİNCİN%20SOSYOLOJİK%20ANALİZİ%20%7C%20
0AYTAÇ%20%7C%20Elektronik%20Sosyal%20Bilimler%20Dergisi.webarchive
Erişim:05.05.2015

Balbay, Betül “Sağlık Sosyolojisi Kuramları” Sağlık Sosyolojisi. Gediz Üniversitesi
kisi.gediz.edu.tr/bbalbay/?page_id=80 Erişim: 27/08/2014

Boeree, G. (02.10.2007). Albert Bandura. Erişim: 06.01.2009 - 05.06.2015
<http://webspace.ship.edu/cgboer/bandura.html>

Budak, Ç. (2006) “*Odak Grup Görüşmesi*” Ankara. Erişim: 27.03.2014
Doc: 80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/eay/0506guz/a_guzel.do

Göker Emrah (2010) “Ekonomik İndirgemece” mi Dediniz” (*Ocak ve Zanaat* içinde ss.277-
302). İstanbul: İletişim Yayıncılık. Erişim: 29 Mayıs 2015
istifhane.files.wordpress.com/2010/04/ekonomikindirgemeci.pdf

Hürmeriç, Pelin & Baban Ece *Simmel, Veblen ve Sombart'ın Penceresinden Hedonik
Tüketim: Ütopyada Negotium ve Otium.* Erişim: 21/4/2014
http://globalmediajournaltr.yeditepe.edu.tr/makaleler/GMJ_4._sayi_Bahar_2012/pdf/Hurmeric_Baban.pdf

Okumuş, Ejder (2009) *Bedene Müdahalenin Sosyolojisi* . Şarkiyat İlimi Araştırmalar Dergisi
-www.e-sarkiyat.com- ISSN: 1308-9633 Sayı: II Erişim: 20.05.2015

Özsöz, Cihad . “*Pierre Bourdieu 'nun Alan Kavramı Üzerine*” Erişim: 30.06.2015
<http://istifhanem.com/2010/04/27/bourdieudealankavrami/>

Şahin, Çağatay E.(2009) *Tüketim Toplumu: Mükemmele Evrilen Politika*
<http://www.researchgate.net/publication/258993867> Erişim: 17.06.2015

Harlak, Hacer *Psikolojiye Giriş I “Güdülenme”* Erişim: 23.05.2015
<http://www.akademik.adu.edu.tr/bolum/fef/psikoloji/webfolders/topics/GÜDÜLENME-1.pdf>

I. *Eğitim Psikolojisi* KPSS Eğitim Bilimleri Ders Notları içinde “*Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler*” <http://www.egitimpsikolojisi.com/ogrenmeyi-etkileyen-faktorler.html>

II. *Eğitim Psikolojisi* Açıköğretim Fakültesi Okulöncesi Öğretmenliği Lisans Programı .
Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2241 Açıköğretim Fakültesi Yayın No: 1240 Erişim:
16.05.2015

“Estetik” - 5. sıfat, *tıp* Kusurlu bir organı düzeltmek veya güzelleştirmek amacıyla uygulanan (yöntemler) - “estetik cerrahi”

http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.55c7b852bec4c4.94432966 Erişim: 07.08.2015

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=ESTETİK Erişim: 27.05.2015

Stanek, Jack (blog) ‘Selfie Surgery’- A Modern Phenomenon / Özçekim Ameliyatı Modern Bir Fenomen. Erişim: 27.05.2015
file:///Users/Macbookair/Desktop/makale/'Selfie%20Surgery':%20A%20Modern%20Phenomenon%20A%20Jan%20Stanek.webarchive

Röportaj: Kar, Altan ile, Açıkgöz, Esra *Kültür Mafyası: Güzelliğin kadar varsın*
http://www.kulturmafyasi.com/2012/06/03/guzelligin-kadar-varsin/ Erişim:12.03.2015

Natanson , Maurice (1976) “The Phenomenology of the Social World - Works By Schutz: Supplementary Bibliography”. Evanston 111. Northwestern University Press.
Erişim: 24.06.2015

"Schutz, Alfred." International Encyclopedia of the Social Sciences. 1968.
Encyclopedia.com. (July4,2015).http://www.encyclopedia.com/doc/1G23045001112.html
http://www.encyclopedia.com/topic/Alfred_Schutz.aspx Erişim: 04.06.2015

Türk Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Derneği Erişim: 27.05.2015
http://www.tpcd.org.tr

http://www.epcd.org Erişim: 27.05.2015

http://www.fpcd.org.tr Erişim: 27.05.2015

http://www.eybcd.org Erişim: 27.05.2015

http://www.uludagsozluk.com/k/modernite/ Erişim: 20.05.2015

http://www.fahrimola.com/burun-estetigi Erişim: 27.05.2015

http://www.tavsiyedyorum.com/uzmanyazisi_1240.htm Erişim: 27.05.2015

http://www.milliyet.com.tr/ogle-arasi-burun-estetigi-istanbul-yerelhaber-536030/
Erişim:25.05.2015

http://www.iha.com.tr/haber-ozcekim-cilginligindan-en-cok-burunlar-etkilendi-381837/
Erişim: 15.05.2015

https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Cooley Erişim: 30.05.2015

https://tr.wikipedia.org/wiki/Marx%27in_yabancilaşma_teorisi Erişim: 29.06.2015

http://www.lafsozluk.com/2012/03/burun-ile-ilgili-deyimler-ve-anlamlari.html
Erişim: 21.11.2014

http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=223022 Erişim: 25.11.2014

EK-1

TC.MALTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI												
GÜNCEL BİREYSEL ANLATILARLAR ÜZERİNDEN BURUN ESTETİĞİ HEVESİNİ ANLAMAK VE ANLAMLANDIRMAK:												
21.Yüzyıl Dönemecinde Burun Buruna Gelen Toplum ve Rinoplasti												
Tablo No:3 Katılımcılar listesi ve katılımcı bilgisi												
		Fiziksel Özellikle		Görüşme		Yaş		Toplumsal Özellikler				
Katılımcılar	Cinsiyet	Boy	Kilo	Yeri	Tarihi	Şimdiki yaşı	Rinoplasti yaşı	Köken	Ünvan/ Meslek	Eğitim	Aile ortamı (Semt/Gelir Düzeyi)	Medeni Durumu
DG 1/1 K	K	1,62	64	Byotel Byofit spor salonu	18.11.2014	22	20	Samsun (İsviçre doğumlu)	Resepsiyonist	Ön Lisans	İki emekli maaşı + kira geliri	Bekar
DG 1/2 K	K	1,57	41	Göztepe SSK Acil Servis	21.11.2014	17	6 aylık rinoplasti ili 09.05.20	Ardahan	Stajyer hemşire	Sağlık Meslek Lisesi	Ataşehir/ Baba:Huzurevi işletmecisi,Anne:Ev hanımı	Bekar
DG 1/3 K	K	1,62	50	Katılımcının evi	26.1.2015	27	20 ve 25	Baba; Erzincan, Anne; Selanik	Plates Eğitmeni	Marmara Üni.Spor Akademisi	Üsküdar/ Baba:Muhasebeci ,Anne:Ev hanımı	Bekar
DG 1/4 K	K	1,68	60	Moderatörün Evi, Bostancı	26.1.2015	32	29	Baba; Eskişehir, Anne; Kars	Plates Eğitmeni	Marmara Üni.Spor Akademisi	Üsküdar/ Baba: Muhasebeci, Anne:Ev hanımı	Bekar
DG 1/5 K	K	1,55	59	Katılımcının Modaevi-Pendik	6.4.2015	41	29	Baba; Kastamonu, Anne; Kıbrıs	Moda Evi Sahibi	Turizm Meslek Lisesi	Pendik	Evli
DG 1/6 K	K	1,7	58	Moderatörün Evi, Bostancı	3.3.2015	41	2001-2005-10,2014	Baba; Eskişehir (Tatar), Anne;	Ev hanımı	Lise	Ataşehir	Evli
DG 1/7 K	K	1,6	58	Gönül Kuaför (Erenköy)	27.3.2015	25	11.02.2015	Adıyaman	Manikürist	İlkokul	Baba:Çalışıyor, Anne:Ev hanımı	Dul
DG 1/8 K	K	1,7	69	Katılımcının annesinin evinin	7.3.2015	25	2008-2011	Baba; İsparta, Anne; Gümüşhane	Ev hanımı	Lise	Acıbadem	Evli
DG 1/9 K	K	1,63	59	Katılımcının evi	24.1.2015	26	2005	Baba;Rize, Anne; İsparta	Bilgisayar Mühendisi	Lisans	Baba:Tüccar, Anne:Ev hanımı	Evli
DG 1/10 K	K	1,75	61	Moderatörün Evi, Bostancı	8.4.2015	30	2012-2014	Baba;Rize, Anne; Trabzon	Estetisyen	Lisans	Maltepe	Dul
DG 1/11 K	K	1,6	60	Pelit Pastanesi Kartal	3.2.2015	48	1990	Baba; Gümüşhane, Anne; Rize	Ev hanımı	Lise terk	Erenköy,orta düzey	Evli
DG 1/12 K	K	1,65	57	Moderatörün Evi, Bostancı	29.12.2014	44	1989	Yozgat	Ev hanımı, Tasarımcı	Lisans	Orta üstü	Evli
DG 1/13 K ^k	K	1,72	62	Maltepe Üniversitesi Kültür Merkezi	24.2.2015	18	2015	Baba;İzmir, Anne; Ankara	Öğrenci	Lisans	Baba:Çalışıyor, Anne:Çalışıyor	Bekar
DG 1/14 K ^k	K	1,64	58	Byotel Byofit spor salonu	25.2.2015	25	2013	Baba;Rize, Anne;İsviçre, Anneanne;	Estetisyen	Lisans	Suadiye	Evli
DG 1/15 K ^k	K	1,59	58	Byotel Byofit spor salonu	19.3.2015	35	2002	Baba;Batum	Reklamcı	Lise		Bekar

DG 1/16 K ^k	K	1,62	72	Moderatör ün Evi, Bostancı	2.2.2015	61	1973	Baba;Kars	Emekli bankacı	Lisans		Evli
DG 1/17 E	E	1,72	82	Gedik Üniversitesi Kampüsü	26.3.2015	21	2015	Baba;Sivas, Anne;Sivas	Öğrenci	Lisans	Baba;Çalışıyor, Anne;Ev hanımı	Bekar
DG 1/18 E	E	1,82	70	Gedik Üniversitesi Kampüsü	24.3.2015	24	2010	Baba; Erzincan	Öğrenci	Lisans		Bekar
DG 1/19 E	E	1,8	85	Gedik Üniversitesi Kampüsü	24.3.2015	32	2013	Baba; Gürcistan, Anne; Kastamonu	Araştırma Görevlisi	Y.Lisans		Bekar
DG 1/20 E	E	1,8	92	Sakarya Üniversitesi Kampüsü	10.4.2015	35	2013	Baba; Gürcistan, Anne; Kastamonu	Yrd.Doç. Dr	Doktora		Evli
DG 1/21 E	E	1,8	84	Byotel lobi	19.2.2015	38	2014	Baba; Tunceli, Anne; Tunceli	Yönetici	Lisans	Halkalı; Orta gelir üstü	Dul
DG 1/22 E	E	1,69	76	Lady-Med Kızıltoprak	30.1.2015	39	2000	Baba; Karadeniz, Anne; Karadeniz	Doktor Asistanı	Sağlık Meslek Lisesi	Ümraniye; Orta gelir	Evli
DG 2/6 E	E	1,83	84	Medipol Ataşehir	10.2.2015	38	2004	Baba; Balıkesir, Anne; Adana	KBB Doktoru	Tıp fakültesi	Erenköy;	Evli
DG 2/7 E	E			Teras Fulya Residence	2.3.2015	39	2004		Estetik Cerrah	Tıp fakültesi		

**TC.MALTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
GÜNCEL BİREYSEL ANLATILARLAR ÜZERİNDEN BURUN ESTETİĞİ HEVESİNİ ANLAMAK VE ANLAMLANDIRMAK:**

21.Yüzyıl Dönemecinde Burun Buruna Gelen Toplum ve Rinoplasti

Tablo No:4 Katılımcı cerrahlar listesi ve bilgisi

Katılımcılar	Cinsiyet	Görüşme			Eğitim	İhtisas Düzeyi	İhtisas Alanı
		Yeri	Tarihi	Yaş			
DG 2/1 E	E	Teras Fulya Residence I	20.11.2014	54	İstanbul Tıp fakültesi	Prof	Estetik Cerrah
DG 2/2 E	E	Maltepe Üniversitesi Tıp Fakültesi	21.11.2014	37	Cerrahpaşa Tıp fakültesi	Doç.Dr	Estetik Cerrah
DG 2/3 K	K	Göztepe SSK Plastik Cerrahi Katı	29.1.2015	28	Abant İzzet Baysal Tıp Fakültesi	Asistan	Estetik Cerrah
DG 2/4 K	K	Uphill Towers Ataşehir	24.1.2015	42	Cerrahpaşa Tıp fakültesi	Op.Dr	Estetik Cerrah
DG 2/5 E	E	Erzurum Sitesi	1.2.2015	58	Hacettepe Tıp fakültesi	Doç.Dr	KBB

DG 2/6 E	E	Medipol Ataşehir	10.2.2015	38	Ege Tıp fakültesi	Op.Dr	KBB
DG 2/7 E	E	Teras Fulya Residence II	2.3.2015	39	Çorlu Tıp fakültesi	Op.Dr	Estetik Cerrah

EK-2 A

**MALTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜNCEL BİREYSEL ANLATILAR ÜZERİNDEN
BURUN ESTETİĞİ HEVESİNİ ANLAMAK VE ANLAMLANDIRMAK:
21.Yüzyıl Dönemecinde Burun Buruna Gelen Toplum ve Rinoplasti
İSTANBUL 2014-2015 - YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**FORM 1 - BURUN ESTETİĞİ AMELİYATI GEÇİRENLER İÇİN
DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME ÇERÇEVESİ**

DG Kodu:

Görüşmenin kiminle yapıldığı:

Görüşmenin kimler tarafından yapıldığı:

Moderatörün adı ve Soyadı:

Tanıtım

Görüşmenin yapıldığı yer:

Görüşmenin tarihi:

Görüşmenin saati ve süresi:

Görüşmenin teybe kaydedilmesini uygun buluyorlar mı?1. Uygun 2. Uygun değil.

KİŞİSEL/BİREYSEL BİLGİLER

FİZİKSEL

Cinsiyet:

Yaş:

Boy:

Kilo:

[Ten; Saç; Göz; Kulaklar (bunlar gözlem olarak not edilecektir)]

TOPLUMSAL:

Köken:

Kimlik/ünvan:

Eğitim:

Meslek:

Medeni Durum:

Aile ortamı: (“gelir düzeyi,” “sem” örneklerdirmeleriyle, bilgi verilmesi sağlanacaktır)

Rinoplasti Fiyatı; kime yaptırdığı; tarih

A. “GÜZELLİK” VE “ESTETİK” ALGISI

1.(A) “Güzel olmak” neden önemli ve “gerekli”dir?.

a. “Güzel olmak”tan ne anlıyorsunuz?

b. Güzel olmak zorunda mıyız?

2.(A) Güzellik içsel midir, dışsal mıdır?

a. İç güzellik ile dış güzellik birbiri ile bağlantılı mıdır?

b.(1) İç güzellik dışı yansır mı ya da (2) dış güzellik, iç güzelliği etkiler veya artırır mı? (3) Evet ise, ne derece de ?

3. İyi hissetmek mi, yoksa iyi görünmek mi daha önemli dir?

4.(A) “Oransal estetik” kavramı, sizde ne çağrıştırıyor?

a. Boy - kilo oranı veya burnun yüze oranı estetiksel olarak önemli midir?

b.(1) Yüz güzelliğini “burun” ne kadar etkiler? (2) Göz, kulak, ten ya da saç...hangisi yüzün güzelliği için daha önemlidir? (3) Sıralama yapsanız, burun hangi sırada olurdu?

B. “GÜZELLİK” HARCAMALARI /TÜKETİMLERİ VE “TÜKETİM” ALGISI

5.(A) Güzellik, bakım ile mümkün müdür?

a. (1) Güzelliğiniz için ne tür bakımlar uygularsınız? (2) Ne sıklıkla? (günlük, aylık)

b. Güzelliğiniz için özel bir şey tüketir misiniz? Ne sıklıkla?

6.(A) “Güzel kıyafetler” insanı güzelleştirir mi?

a. Ne sıklıkla kendiniz için kıyafet alırsınız?

7.(A) Modayı takip edermisiniz?

a. Nereden ve nasıl? (Hangi basın,yayın organlarından yada sanal ağlardan takip edersiniz?)

8. Estetik burun bir ihtiyaç mıdır, yoksa bir lüks mü?

9.(A) Cerrahinizden burnunuzun nasıl olmasını istediniz?

a. Bir ünlünün (sanatçının ya da oyuncunun) burnuna benzemesini istediniz mi yoksa, kendi kafanızda size özgü bir burun mu vardı?

C. GÜZELLİK/ESTETİK TRENDLERİ, MODA - İMAJ TAKİBİ / FARKINDALIĞI

10.(A) “Estetik” ve “moda” kavramlarını nasıl ilişkilendirirsiniz?

a. Estetiğin bir modası var mıdır?

b. Burun estetiğinin bir modası var mıdır?

11.(A) İmaj önemlimi dir?

a.(1) Burnunuzun şekli verdiğiniz imajı etkiliyor mu? (2) Etkiliyorsa ne kadar?

12. (A) Sanal alemde fotoğraflarınızı paylaştırmısınız?

a. Nerede ve ne sıklıkla?

b. “Selfie” çekimi yaparmısınız? Ne sıklıkla?

c.(1) Eski (estetik öncesi) fotoğraflarınız duruyor mu? (2) Ara sıra bakarmısınız, (3) isterlerse, başkalarına gösterirmisiniz?

13.(A) Herhangi bir sanatsal alanı takip ya da icra ediyor musunuz?

a. Estetik bir sanat mıdır?

b. Estetik cerrah bir sanatçı mıdır?

14.(A)(1) Burun estetiği (rinoplasti) ameliyatını kim yapmalıdır? Bir plastik cerrah mı yoksa kulak burun boğaz uzmanı mı? (2) Siz hangisine yaptırdınız?

15. (A) Cerrah seçiminizi kendi başınıza mı yaptınız?

a.(1) Bu seçim ne kadar bilinçliydi/Siz ne kadar biliçliydimiz? (2) Cerrahinizi belirlerken, hangi kriterlere göre bir seçim yaptınız/ yapıldı?

b. Eş-dost tavsiyesi mi, meşhur biri olması mı, bunlardan hangisi sizin için iyi bir referanstır?

D. BURUN ALGISI /FARKINDALIĞI (ÇEVRESEL (aile, arkadaş, iş, eş) ve DÖNEMSEL (çocukluk , ergenlik, yetişkinlik) ETMENLER

I. “Estetik /güzel Burun”

16. Burun estetiği neden önemlidir? Başka bir estetiğiniz var mı?

17. “Güzel burun”, “farklı olan / fark edilen burun” mudur?

II. İlk devre: Çocukluk - Ergenlik(dönem); Aile - Arkadaş(çevre)

i. Çocukluk ve aile çevresi

18.(A) Burnunuzdan ne zaman rahatsızlık duyduğunuzu fark ettiniz? Kaç yaşındaydınız?

a. “Çocukluk” ve “burun farkındalığı” hakkında, sizin çocukluğunuza dair bir anınız var mı?

b. Ailenizde başka burun estetiği yaptıran var mı?

ii. Ergenlik ve arkadaş çevresi

19.(A) (1) Ergenlikte burun, ergen için ne ifade eder? (2) Sizin burnunuz nasıldı? (Büyüdümü?)

a.(1) Arkadaşlarınız arasında “çok güzel” veya “çok çirkin” diye nitelendirebileceğiniz kimseler var mı? (2) Fiziksel özellikleri nelerdir? Burunları nasıldır?

b.(1) Arkadaşlarınız arasında sizden önce burun estetiği yaptıran oldu mu? (2) Olduysa, sizin burun estetiği kararınızda bunun payı oldu mu?

c.(1) Arkadaş seçerken güzellik önem taşıyor mu? (2) Siz burun estetiği olduktan sonra, arkadaş çevreniz nasıl değişti? (3) Arkadaş sayınız arttı mı?

20. Etrafınızda burun estetiğini destekleyenler veya vazgeçirmeye çalışanlar oldu mu? (Bunlar kimler di?)

21. Çevrenizde burun estetiği geçirmiş toplam kaç kişi sayabilirsiniz?

III. İkinci Devre: Genç yetişkinlik – Yetişkinlik (dönem); İş- Eş/Dost (çevre)

i. İş ortamı/ kariyer

22.(A) Burun estetiği de dahil olmak üzere, “mesleki fayda amaçlı estetik cerrahi” giderek yaygınlaşıyor. Siz böyle bir amaç edindiniz mi?

a. Burun estetiğinin gitgide bu amaçlı yapıldığını düşünüyor musunuz?

b.(1) Sizce işsizlik ve kariyer korkusu burun estetiği ameliyatlarını gerçekten çoğaltır mı; (2) “güzel burunlular” daha çok kazanır mı?

ii. Karşı cins ile ilişkiler/ patron – eş/partner

23.(A) İş bulmak veya eş bulmak için burun estetiği ne kadar önemli dir ?

a. Eşinizin/eşiniz olacak kişinin burnu seçiminizde ne kadar önemli dir?

b. Burun estetiği sonrası, karşı cinsin size yaklaşımında bir farklılık oldu mu?

E. BURUN ESTETİĞİ HAKKINDA: KARARLAR – AŞAMALAR

24.(A) Burun estetiği olmaya ne zaman karar verdiniz? / Burun estetiğini ne zaman düşünmek gerekir?

a. Burun estetiği olduğunuzda tam olarak kaç yaşındaydınız?

b. Karar verdiğinizde tam olarak hedefiniz neydi?

25.(A) Cerrahinizin size yaklaşımı nasıldı?

a. Burnunuzun nasıl olmasını istediğinize en son kararı sizmi verdiniz; bu kararı tamamen cerrahınızamı bıraktınız, yoksa nasıl bir burun olacağına ortaklaşa mı karar verdiniz?

26. Ameliyattan sonra ve özellikle hastaneden çıktıktan sonra, ne hissettiniz/ beklentiniz ne idi?

27.(A) Ameliyat sonrası yeni burnunuzu nasıl “karşıladınız”?

a.(1) Hiç yadırgadınız mı? (2) Keşke hiç yaptırmasaydım dediğiniz oldu mu?

b.(1) Şu anda burun estetiğinizden memnun musunuz? (2) Estetik öncesi ve sonrası nefes almanızda bir değişiklik oldumu? (3) Veya herhangi başka bir değişiklik oldu mu?

28. Burun estetiğinde, sizin için “en kötü senaryo” nedir/ ne olabilirdi ?

29. Burun estetiği hayatınızı değiştirdi mi/ neleri değiştirir?

30.(A) Güzel olmuş olsada, burun şeklinin tamamen değişmesi, her görenin ameliyat geçirildiğini anlaması, sizi rahatsız eder mi?

a.(1) Sizce bu bir olumsuzluk mudur?

b.(1) Burnunuza estetik yapıp yapılmadığı sorusu size sorulduğunda rahatsız olur musunuz? (2) Burun estetiğinizi saklamayı tercih ediyor musunuz?

31. Burun estetiğini heristeyene tavsiye eder misiniz?

32. Burun estetiğinden memnun olmasaydınız, tekrar tekrar memnun oluncaya kadar yaptırır mıydınız?

33. Sizce tekrarlayan estetik ameliyatlar , eninde sonunda mükemmeli yakalar mı?

Teşekkür ve Ayrılma

EK-2 B

**MALTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜNCEL BİREYSEL ANLATILAR ÜZERİNDEN
BURUN ESTETİĞİ HEVESİNİ ANLAMAK VE ANLAMLANDIRMAK:
21.Yüzyıl Dönemecinde Burun Buruna Gelen Toplum ve Rinoplasti
İSTANBUL 2014-2015 - YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**FORM 2 - BURUN ESTETİĞİ AMELİYATI YAPAN CERRAHLAR İÇİN
DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME ÇERÇEVESİ**

DG Kodu:

Görüşmenin kiminle yapıldığı:

Görüşmenin kimler tarafından yapıldığı:

Moderatörün adı ve Soyadı:

Gözlemcinin adı ve Soyadı:

Görüşmenin yapıldığı yer:

Görüşmenin tarihi:

Görüşmenin saati ve süresi:

Görüşmenin teybe kaydedilmesini uygun buluyorlar mı?1. Uygun 2. Uygun değil.

KİŞİSEL/BİREYSEL BİLGİLER

FİZİKSEL:

Ad/Soyad:

Cinsiyet:

Yaş:

Boy:

Kilo:

[Ten; Saç; Göz; Kulaklar (bunlar gözlem olarak not edilecektir)]

TOPLUMSAL:

Köken:

Kimlik/ünvan:

Eğitim:

Meslek: 1. KBB Uzmanı 2. Plastik Cerrah

Rinoplasti ücretleri:

A. “GÜZELLİK” VE “ESTETİK” ALGISI

1.(A) “Güzel olmak” neden önemli ve “gerekli”dir?.

a.(1) “Güzel olmak”tan ne anlıyorsunuz?

a.(2) Güzellik bakım ile mümkün müdür?

b. Güzel olmak zorunda mıyız?

2.(A) Güzellik içsel midir , dışsal mıdır?

a. İç güzellik ile dış güzellik birbiri ile bağlantılı mıdır?

b.(1) İç güzellik dışa yansır mı ya da (2) dış güzellik , iç güzelliği etkiler veya artırır mı? (3) Evet ise, ne derece de ?

3. İyi hissetmek mi, yoksa iyi görünmek mi daha önemli dir?

4.(A) “Oransal estetik” kavramı, sizde ne çağrıştırıyor?

a. Boy - kilo oranı veya burnun yüze oranı estetiksel olarak önemli midir?

b.(1) Yüz güzelliğini “burun” ne kadar etkiler?

b.(2) Göz, kulak, ten ya da saç...hangisi yüzün güzelliği için daha önemlidir?

b.(3) Sıralama yapsanız, burun hangi sırada olurdu?

**B. “GÜZELLİK” HARCAMALARI /TÜKETİMLERİ VE “TÜKETİM” ALGISI
(CERRAHLARIN GÖZÜNDEN, “GÜZEL BURUN” ÜZERİNDEN)**

5. (A) Hastalar daha çok burunların nasıl olmasını istiyorlar?

a. En çok hangi ünlünün burnu yaptırılmak isteniyor? (isteniyorsa)

b. Sizin gözlemlerimize göre, son yıllarda ülkemizde (en azından İstanbul’da), bir ünlününkinden çok, “özgün burun” talebi trendleşme eğiliminde midir yoksa hala başkasının burnuna öykünme çoğunluğunun tercihi midir ?

6. Hastalar ne istedikleri konusunda ne kadar bilinçliler?

7. Hasta profilinizi bütünsel bir estetik bakış ve estetik gözle değerlendirecek olsanız, genel olarak,

çoğunluğunu “ estetik zevkleri gelişmiş” olarak nitelendirebilir misiniz? (fiziksel, ruhsal, sanatsal yönden)

C. GÜZELLİK /ESTETİK TRENDLERİ, MODA - İMAJ TAKİBİ / FARKINDALIĞI

8.(A) “Estetik” ve “moda” kavramlarını nasıl ilişkilendirirsiniz?

a. Estetiğin bir modası var mıdır?

b. Burun estetiğinin bir modası var mıdır?

9.(A) İmaj önemlimesi dir?

a.(1) Burnun şekli verdiğiniz imajı etkiliyor mu? (2) Etkiliyorsa ne kadar?

10.(A) Estetik değişim (transestetique) olgusunun “daha ince olanı” ideal olarak gündeme getirmesinde sizce en önemli etken nedir?

a. İnce burun ne kadar gündemdedir? Son zamamlarda, daha ince bir yüz, belirgin elmacık kemiklerinin vurgulanması, ince burnun trendleşmesi diye bir olgunun olasılığını ortaya çıkarır mı ?

11.(A) Estetik bir sanat mıdır? Estetik cerrah bir sanatçı mıdır?

a. “Burun estetiği sanatı”ndan, ve dolayısıyla sizin gibi bir cerrahdanda, bir “rinoplasti plastik sanatçısı” diye bahsedebilir miyiz?

12. Sizce burun estetiği (rinoplasti) ameliyatını kim yapmalıdır? Bir plastik cerrah mı yoksa kulak burun boğaz uzmanı mı?

13.(A) Profil estetiği (profiloplasti), özellikle “burun estetiği”nin gelişimini nasıl etkiliyor?

a. Burnun yüze uyum sorunu, başka bir sorunu - hastanın bir dizi farklı estetik müdahalelere mecbur kalmasını- beraberinde getirmez mi?

D. BURUN ALGISI /FARKINDALIĞI (ÇEVRESEL (aile, arkadaş, iş, eş) ve DÖNEMSEL (çocukluk , ergenlik, yetişkinlik) ETMENLER

I. Meslek-bağlantılı “burun” algısı

14.(A) Burun estetiği neden önemlidir?

a. Burun estetiğini ne zaman düşünmek gerekir?

b. Burun estetiği neleri değiştirir?

II. İlk devre: Çocukluk - Ergenlik(dönem); Aile - Arkadaş(çevre)

i. Çocukluk ve aile çevresi

15. (A) Sizce hayatlarının en çok hangi evresinde insanlar burunlarından rahatsızlık duyuyorlar?

a.(1) Genellikle ne zaman “burunları”nı fark ediyorlar?(2) Size ne zaman geliyorlar?

b. “Çocukluk” ve “burun farkındalığı” hakkında, siz ne düşünüyorsunuz?

ii. Ergenlik ve arkadaş çevresi

16.(A) Ergenlikte burun, ergen için ne ifade eder?(1) Sizin burnunuz nasıldı? (Büyüdü mü?) (2) Sizin ailenizde burun estetikli var mı?

a.(1)Tek bir sivilcenin, büyük bir burnu ne kadar ortaya çıkardığı, bu yüzden bile burnunu takıntı haline getiren gençlerin burun estetiği talebi, bir mizansen midir? (2) Siz bu ve benzer durumlarla ne sıklıkla karşılaşıyorsunuz?

b. (1) Burun estetiği yaptırmış olan arkadaşından etkilenip size gelen ergenler oldu mu? (2) Olduysa, sizin onlara yaklaşımınız nasıl oldu?

c. (1) Arkadaş seçerken güzellik önem taşıyor mu? (2) Burun estetiği olduktan sonra, arkadaş çevresinin değiştiğini düşünüyor musunuz? (3) Arkadaş sayısı artar mı?)

III. İkinci Devre: Genç yetişkinlik – Yetişkinlik (dönem); İş- Eş/Dost (çevre)

i. İş ortamı/ kariyer

17.(A) Burun estetiği de dahil olmak üzere, “mesleki fayda amaçlı estetik cerrahi” giderek yaygınlaşıyor. Siz bunu gözlemlediniz mi?

a. Burun estetiğinin gitgide artarak bu amaçlı yapıldığını düşünüyor musunuz?

b.(1) Sizce işsizlik ve kariyer korkusu burun estetiği ameliyatlarını gerçekten çoğaltır mı; (2) “güzel burunlular” daha çok kazanır mı?

ii. Karşı cins ile ilişkiler/ patron – eş /partner

18. İş bulmak veya eş bulmak için burun estetiği ne kadar önemli dir ?

19. “En çok burun estetikli meslek grupları” (örneğin hemşireler, hostesler) diye kategorize edebileceğiniz meslekler var mıdır? Varsa, bunlar sırasıyla hangileridir?

E. BURUN ESTETİĞİ HAKKINDA: ORANLAR - KARARLAR – AŞAMALAR

I. Mesleki paylaşımlar /birikimler(yaş aralığı, cinsiyet oranları)

20. (A) Neden ve kimler burun estetiği ameliyatı oluyorlar?

a.(1) Genel olarak burun ameliyatları için başvuran hastalar, özellikle burun estetiği kaygıları

sebebiyle mi başvururlar? (2) Sadece estetik kaygıyla başvuranların oranı nedir?

b.(1) Burun estetiği yaptırma yaş aralığı her iki cins için nedir? (2) Burun operasyonları için yaş sınırı var mıdır? (alt sınır, üst sınır) (3) En küçük ve en büyük hastanız kaç yaşındaydı?

21.(A) Burun estetiği ameliyatı için yaptırmayasal bir alt yaş sınırı var mıdır?

a. Sizin değerlendirme kriterleriniz nedir?

b.“Yetişkin olamayan ergen” kavramından yola çıkarak, şu soruyu sormak gerekirse: Ergenlikte yapılan burun estetiğinde, yaş sınırının, ergenin ameliyat için gerekli fiziksel ve ruhsal olgunluğa erişmesi adına belirlenmesi ilkesi, bugünün ergenin kişiliğinin ve dolayısıyla ruhsal olgunlaşmasının, fiziksel olgunlaşmasından çok daha geç gerçekleşmesi sebebiyle, sizce daha yukarı çekilmeli midir?

22. Bugün erkeklerinde kadınlar kadar burun estetiği yaptırdığını duyuyoruz.(resmi rakamlar mevcut olmadığı için sağlıklı bir istatiki bilgi edinemiyoruz) Sizin gözlemlerinize ve hasta profilinize baz alırsak, bu oran nedir?

II. Burun estetiği sorunsalları

23.(A) Burun estetiği (rinoplasti) ameliyatı diğer estetik operasyonlara kıyasla daha zor bir ameliyat mıdır?

a. “Zor burun” , “kolay burun” diye bir sınıflandırma yapılabilir mi?

24. (A) Burun estetiği ameliyatında hedef nedir?

a. Başarılı bir burun estetiği sonrası burun nasıl olmalıdır?

b. ”Sanki yapılmamış gibi duran” burun mu makbul burundur?

25. (A) Burun estetiğinde, sizin için “en kötü senaryo” nedir?

a.(1) Ameliyat sonrası yeni burnunu yadırgayan, keşke hiç yaptırmasaydım diyen, hatta sizi mahkemeye vermekle tehdit eden hiç hastanız oldumu? (2) Olduysa /olsaydı, sizin yaklaşımınız ne oldu/ ne olurdu?

b. Sizin kendinizi başarısız hissettiğiniz bir vakanız oldu mu?

26.(A) (1) Her insanın burun kemiğinin gözle görülür veya görülmez derecede eğri olması oldukça normal bir durum mudur; (2) bu duruma ne sıklıkla rastlanır?

a. “Mükemmel burun” bir ütopya mıdır?

b. Burun estetiği operasyonundan sonra da şeklen mükemmeliyetin yakalanamayacağı, burnun bir miktar asimetric kalmaya devam edeceği ve dolayısıyla burun estetiği ile kusursuz bir buruna kavuşmanın gerçekte mümkün olmadığı söylenebilir mi?

27.(A) Her burun estetiğinden sonra azda olsa gelişebilecek (kıkırdak bozulması, burun dokularında yapışıklık, bölgesel veya burun sırtında çökme, burun ucu sarkması yada çıkıntı problemleri gibi) ufak komplikasyonlar olur mu?

a. İkinci bir ufak düzeltme son derece normal bir standart mıdır?

b. Bu revizyon/sekonder rinoplasti midir?

c. Bu revizyon kaçınılmaz mıdır?

28.(A) (1) Tekrarlanan her burun estetiğinde risk artar mı? (2) Sizce hastalar yeterince bunun bilincinde olarak mı tekrar bıçak altına yatmayı göze alırlar (farkındalık) yoksa bunu kabullenmek zorunda olduklarından mı (mecburiyet veya çaresizlik) ?

29.(A)(1) “Dokuya saygı” prensibi, hastanın çok büyük bir burnu aşırı küçültürmek istemesi halinde , plastik cerrah tarafından ne kadar uygulanabilir? (2) Bu hastanın mı yoksa cerrahın mı son kararı yada seçimidir?

30.(A) Hasta açık veya kapalı rinoplasti tercihinde bulunabilir mi, yoksa bu tercih tamamen cerrahın inisiyatifinde midir?

a. Siz açık rinoplastiyi (bütün içsel dokuya böylece vakıf olmanız dolayısıyla) kapalıya tercih ediyor musunuz, yoksa hastanın genelde tipik olan “kesisiz ve dikişsiz tercihi”, kapalı rinoplastiyi daha çok uygulamanızı getiriyor?

b.(1) Hastanın yöntem şekline itirazı söz konusu mudur? (2) Bu durumda, sizin yaklaşımınız ne olur?

III. Cerrahların Özeli (Özel Sorular)

31. Size estetik amaçlı başvurmuş hiç bir hastanızı - gerekli görmediğiniz için- ameliyat etmeyi reddedip, vazgeçirmeye çalıştınız mı/çalışır mısınız?

32. (A) Bir estetik cerrah olarak , siz kendinize hiç burun estetiği yaptırmayı düşündünüz mü?

a. Meslektaşlarınızdan burun estetiği olan varmı ? (varsa, kaç kişi?)

b.(1) İlk defa tanıştığınız hastalarınız dışında, ailenizde veya arkadaş çevrenizde burun estetiği yaptırmış kaç kişi sayabilirsiniz? (2) Varsa, destek vermediğiniz ve ameliyatını yapmadığınız bir yakınınız oldumu? (3) Bunun üzerine, başka bir cerraha gittikleri oldu mu?

33. Burun estetiğinde, sizce en büyük başarı ve kazanç nedir?(maddi ve manevi)

Teşekkür ve Ayrılma

EK- 3 A/B

**MALTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜNCEL BİREYSEL ANLATILAR ÜZERİNDEN
BURUN ESTETİĞİ HEVESİNİ ANLAMAK VE ANLAMLANDIRMAK:
21.Yüzyıl Dönemecinde Burun Buruna Gelen Toplum ve Rinoplasti
İSTANBUL 2014-2015 - YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**FORM 1 - BURUN ESTETİĞİ AMELİYATI GEÇİRENLER İÇİN
DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME KÜTÜK GELİŞTİRME (SENARYO) FORMU**

Kütük/ DG Kodu:1/2

Görüşmenin kiminle yapıldığı: B.D.

Görüşmenin kimler tarafından yapıldığı:

Moderatörün adı ve Soyadı: Meral Durmuş

Gözlemcinin adı ve Soyadı: Meral Durmuş

Görüşmenin yapıldığı yer:Göztepe SSK Acil Servis

Görüşmenin tarihi: 21/11/2014 Görüşmenin saati ve süresi:13:10-13:37; 26.50 dk.

Görüşmenin teybe kaydedilmesini uygun buluyorlar mı? 1. Uygun

Çözümlemeyi yapan (kütüğü geliştiren): Meral Durmuş

Çözümleme tarihi ve süresi : 22/11/2014 ; 58 dk.

Görüşmede oturma düzeni : Hemşire odasında karşılıklı sandalyelerde oturma şeklinde.

TAM SENARYO

Çözümlemeyi yapanların (kütüğü geliştirenlerin) dikkatine: Ses kaydına alınan görüşmenin çözümlenmesi(deşifresi) ile birlikte görüşme sırasında tutulan gözlem notlarının yardımıyla da geliştirilen senaryonun metin içinde bütün ayrıntıları ile yazılması önemlidir. Tam olarak ne söylendiğinin - yanlış telaffuzlar da dâhil olmak üzere - yazılması, görüşmenin gözün önünde canlandırılması ve görüşme atmosferinin yansıtılması açısından dikkate alınması gereken bir husustur. (Hatırlanabildiği ölçüde, kişilerin jestleri ve mimikleri de senaryoya yansıtılmaya çalışılmaktadır.)

Tam Senaryo Örneğidir: (M: Moderatör - K: Katılımcı)

M: Merhaba. Öncelikle kendimi tanıtayım. Ben Meral Durmuş, Maltepe Üniversitesi Sosyoloji Anabilim dalında “burun estetiği” hakkında araştırma yapan bir yüksek lisans öğrencisiyim. Sizi tanımak adına bir kaç kişisel bilgi sorusu soracağım, daha sonrasında ise konumuzla ilgili cevaplamanızı isteyeceğim sorular yöneltmek isterim izninizle.

K: Tabii, buyrun.

KİŞİSEL/BİREYSEL BİLGİLER

FİZİKSEL:

Cinsiyet: Kadın

Yaş: 17

Boy: 157

Kilo: 41

[Esmer ten; Siyah uzun saç: Kahverengi göz; saçlarla örtülü kulaklar]

TOPLUMSAL:

Köken: Ardahan

Kimlik/ünvan: Stajyer hemşire

Eğitim: Lise (Özel Dora Maltepe Sağlık Lisesi)

Meslek: Öğrenci (stajyer)

Medeni Durum: Bekar

Aile ortamı: Ataşehir (ikametgah)

Anne: ev hanımı; Baba: huzur evi işletmecisi (kendine ait)

Rinoplasti fiyatı : 5000 - (internetten) Cem Payaslı, Akademik Hospital’da

Rinoplasti tarihi: 9.5.2014 6 aylık rinoplasti hastası - (doğum : 29.6.1997)

Tam Senaryo Örneğinden “Tamamı Katılımcı Anlatısı” Çözümleme Örneği

“Ok” işareti çıkartılan noktalar, ‘söz konusu edilen’ konuyu “deşme” sorularını içermektedir.

A.

1. (A) Nedeem gereklidir? ... ya bikere estetik açıdan ... ben ... ya ben kendime böyle cook ... bakan birisiyim ve burnum benim için çok büyük bi sorundu ... ya, böyle, hem kendimi güzel görmek beni, sevindiriyö hani... özgüven bakımından ... çevreme güzel görünmek istiyorum. Bu bi kız için önemli bence, o yüzden psikolojik açıdanda oldum (bu ameliyatı) bi yönden ...

a. Ne anlıyorum? Güzel olmak ... güzel olmaaaa ... çok güzel bi soru ... ee ... tamamen... abla ya...(cevaplamıyor)

b. Ya tabikide hayırr ('zorunda değiliz' anlamında) ... ama bence ee ... bakıl...dığında ... ya, güzel değilde bakımlı olmak şart bence... bi kız için.

➤ Oğlan için değil mi?

Ya tabii ki orasıda öyle.

2.a. Bağlantılıdır ... ya aslında, değildir ... şöyle mesela, ben biriyle tanıştığında dışını beğenmezsem içini pek aramam, ö yüzden önemli yani.

b.(1) Hayır...yani içi güzel olan biri, tamam hani kendini illa sevdiren tipi olmadan da ama güzel olan.

b.(2) (Dışı artırır mı iç güzelliği...?)

Hayır...

3. İyi hissetmek (net cevap)

4.a. Evet çok önemli gerçekten , bence önemli.

b.(1) Yaa ... burun, gerçekten ilk dikkat çeken yer olduğu için, hani yüzün merkezi kabul ediyorum. Bence burnu güzel olan güzel oluyo sanırım...

b.(2)(3) ... tamam, çok güzeeeel ... ee ... bencee ... ilk sırada ... ben ilk buruna bakarım, sonra göz, sonra ağız, kulak...ilk burun.

B.

5.(A) Evet (mümkündür).

a.(1) Ne uygularım...yani evet, yüz kremi ... saçıma bakarım yani, bakım için kuaföre giderim.

➤ Düzenli yaptığın bişey mi?

a.(2) Evet, evet kesinlikle ... düzenli yaptığım bişey. Hatta herafta giderim yani kuaföre.

b. Hayır (özel bir şey tüketmiyor)

6. Güzelleştirir bence...

Yani ben, herafta düzenli olarak çıkıyorumdur...gezdiğimde falan mağazalara falan, illa bi bakarım.

7. (A) Hayır ya , sadece kendime yakışanı giymek isterim.

8. Benceee, ihtiyaç.

9.a. Hayır (bir ünlününkine benzemesini isteyip istemediği konusunda).

(A) Ben doktorumu çok araştırmışdım ve ... doğal burun istiyodum gerçekten ...eee, doktora gittiğimde hani kafamda hiç bi burun yoktu sadece benim "deviasyonum" vardı onu düzelt...hani düz olsun hani çok bişey olmasada olur ama doğal olsun istemiştim. Çok fazla nefes alamıyodum gerçi ama , onu dert etmiyodum kesinlikle mesela yandan falan benim burnum kötüydü. Ben çok... kendimi kötü hissediyodum o yüzden doğal olmasını tercih etmiştim kesinlikle ... Direk kafamda bişey yoktu, yani doğal olsun demiştim ...

C.

10. Evet. ...var...(moda). Evet, sanırım, evet (burun estetiğinin modası).

11. (A) Evet kesinlikle (imaj).

a. Evet, ne kadar etkiledii...

b ... çok olmasada orta derece felan.

12. (A) Tabiiide çokook (gülümsüyerek)

a. Evet, instagramda ... ee ... kesin bihaftada, kesin bi haftada paylaşırım, bi hafta içinde.

b. Eweet ... çokook ... Yaa, hergün çekillirim yani ... Bide yani, yandan pozzz...

c. Evet, duruyo... hatta telefonumda var, gösteriyim mi?

13.(A) Hayır, resim çizerim gerçi ama... oda öyle arada. Yani.... Çok bişey yapmam, ilgilenmem yani...

a. Sanat bence. Evet kesinlikle.

14.(A) Plastik cerrah yapmalı. Benim ablam KBBde oldu, hani kesinlikle estetik açıdan ... ondada "deviasyon" vardı sadece törpüledi, hani ama kulak burun boğazcılar yapamıyo ... onlara karşıyım.

➤ Ablanı görünce direk plastik cerrahımı gittin ?

Evet.

➤ Peki, ablanın ... kendisini rahatsız oldu burnundan, yoksa fonksiyonel olarak mı?

Fonksiyonel olarak...

15(A). Evet kesinlikle. Ben... bayağdır araştırdım.

a. ... bayağbi bi sene falan...ya kesinlikle hep şey derdin deydim, doğal olsun işte... becerilerine felan bakmıştım...bide... aslında şeydi ya... kafamda hatta 5 kişi felan vardı gittim... böyle ... güven kazandırmaları lazımdı, hepsiyle görüştüm. İnternette araştırdım hepsini...

b. (Eş-dost tavsiyesi değil o zaman ... Estetik cerrahın meşhur olması sizin için iyi bi referans mudur mesela...)

Yani öyle ama ... benimki çok meşhur değil ... ama internette ismi geçiyor evet ...

ya ... genellikle burun ameliyatı ... ya... ilkten şey diye baktım... hani burun ameliyatları kaç yaşında olur çünkü yaşından dolayı ... sorunluydu. Kızlarda 17'ye kadar oluyomuş ondan sonra işte ... estetik yapan doktorları araştırdım bir sürü ... onların kriterlerini, nerde... görevli... eğitim aldıklarını falan baktım, sonra... herkesi araştırdım ayrı olarak böyle, baya baya didikledim bildiğiniz, feys e felan baktım herkesin, öyle yani... hani...en çok içime sinen o oldu.

➤ En son bunda neden karar kıldın?

Beşiyle ayrı ayrı görüşmeye gittim gerçi, evet ... eee, mesela bi tanesi, hiç güven vermiyo...mesela şey... geldi bana şey diyo..burnun şöyle olur böyle olur, hemen geçer, 17 yaşın hiç sıkıntı değil, direk net cevaptı hani. İnsan bi dinler hani, ne istiyosun, yaşın hiç sıkıntı değil felan bide benim şu anki ... olduğum doktor... geldi, dinledi ...sıkıntılarımı anladı... hem psikolojik olarak destek uyguladı hemde şeydi mesela.. beni şey cezbetmişti, hani o yandan resim çekiliyo ya, o resim... çekip burnunu hani, bilgisayarda düzeltmek ... onun gerçeği yansıtmadığını, ve hani ameliyat olduktan sonra o burun şekli olmayacağı söyledi. Hani gerçeği yansıtmadığını söyledi. Bana, yaptığı burunların resmini göstermişti...

D.

I.

16. Ya..her açıdan önemli. Güzellik bi kere...psikolojik olarakta çok önemli bence.

17. Evet, farkedilmesi lazım...

II.

i.

18.(A) Eee...yaa benim burnum ortaokuldan böyle çıkıktı (eliyle yükselti gösterir gibi yapıyor) sonra tak...tımmm böylee ... bütün arkadaşlarımın burnuna baktıktan sonra benimki büyük geliyordu, yani ortaokul falan...13 felandır...

a. Evet ... o kadar... şeydi, hatta pardon, 3. sınıftaydı kemik çıkmıştı , bende koşarak aynaya bakmıştım burnumda şu kadar küçücük kızarık vardı...o zaman farkettim, o geliştikçe büyüdü zaten. 3. sınıftayken fark etmiştim, evet... gözlemlerim, baya farkındaydım.

➤ Sadece senin farkındalığın mıydı?

Farkediliyordu ama çok böyle yansıtmıyolardı. Diyodum, rahatsızım diye bahsediyodum.

Evet...ablam, babam, amcam ... (gülerek) Her iki açıdanda. Öncelikli olarak, fonksiyonel.

➤ Senin gibi tamamen estetik olmak için yapan varmı ?

b. Evet. Var, amcam... ama amcamın ki ... bizimkiler biraz garip olduğu için ... amcamın ki daha kötüydü estetik açıdan...daha yakınım olarak ablam ... deviasyonu bayaa vardı ve ... nefes alamıyordu, ayrıca böyle konuşmasında falan... etkiliyordu.

➤ Amcamın ki belki mecbur kaldıda yaptı...

ii.

19.(A)(2) Ben kendim istedim ... Büyüdü ... bayaa yani, gün geçtikçe büyüdüğü için yandan falan bayaa büyüktü ya ... göstereyim isterseniz...

a.(1) Var tabii, benim yakın arkadaşım var Melike diye... (2) kız hem fiziksel hemde ... yüz olarak çok iyi , (3) burnu düz...düz ve doğal.

b.(1) Evet ... oldu ...yakın arkadaşım varda hemşire değil.

b.(2) Tabii ki, birbirimize destek oluyoduk hatta ... oda 17...

c.(1) Arkadaş seçerken...Tabiikide hayır, bakmammm . (2) Değişti ... arttı ... yaa çok yaa ... baya hatta böyle... hani hiççç konuşmadığım kişiler, hatta beni takmayan kişiler bile gelip konuşuyo (önceden tanıdıkları halde demek istiyor) ... hiç tanımadığın birisi arkadaş... olur... ama daha önceden takmayan birileri bile aaa çok güzel olmuşsun, yaa çok değişmişsin diyip konuşan oldu...daha önce çok konuşmuşluğumuz yoktu, hatta hiç konuşmuyoduk.

20. Oldu, babam. Babam yani, kısaca ailem , arkadaşlarım öyle böyle... o kadar.

Babam vazgeçirmeye çalıştı, arkadaşlarımda öyleydi ama beni anlıyolardı hani yani ama en çok itiraz eden, babamdı ... Babamm ... ya normalde erkekler 18 yaşından önce olmaması gerekiyomuş ... babam 17 yaşında oldu ve burnu düştü ... problemler yaşadı.

➤ O neden 17 yaşında olmuş?

O da hem nefes alamıyordu hemde görünüş açısından kötüydü... öyle.

➤ Peki, sana yaptırma mı dedi?

Yaptırmamamı söyledi.

➤ Yaptırdıktan sonra bişey dedi mi?

Dedi...(*gülerek*) iyiki olmuşsun... çok güzel olmuşsun.

21. 10 kişiyi geçiyodur ... yada 10 kişi falandır. Arkadaş çevremden 2 kişi...genelde aileden ...

III.

i.

22.(A) Yaygınlaşıyo bence ama ben kendim için oldum.

b.(1) Olabilir evet ... evet, evet.

b.(2) Kazanır ... Ben burun ameliyatı olduktan sonra anladım ... kazanır yani.

ii.

23. (A) Yaa ... ya bence tipe bakılmamalı ama bu çok etkiliyo yani bence.. tip etkiliyo yani bence çok önemli.

a. Ee, yani böyle açıkçası çok etkiler demiyorum ... hani ... orta derece felan...dır yani ...çok bakmam ama düzgünlüğü , düzgün olmasını isterim ama çok kötü olmasında istemem.

b. Karşı cinsin yaklaşımı ... Evet tabiikide ... çok oldu ... baya çok oldu.

➤ Ne kadar bi fark mesela ... bir skalada söylersek... 1 den 10 a kadar desek mesela ...?

10, o zaman (*Bayağı bir gülümseyerek*)

E.

24.(A) Ne zaman karar verdim ... 5. sınıftan beri, dediğim gibi. Küçüklükten beri hep takardım.

a. 17'ye ... girmemişim, evet. gerçi girmemişim derken 1 ay vardı ... zaten 17 olacaktım... o yüzden.

b. Doğal burun. (*hedef*)

25.a. Beraber verdik.

(A) Güven vermesi lazım, beni dinlemesi lazım psikolojik yöndende rahatlatması lazım...öyle yaaa.

26. Ameliyattan çıktıktan sonramı ne hissettim? Ne hissettimm...direk burnuma odaklanmışdım ben, hani burnum nasıl falan demiştim. Zaten herkes bana... o burun, o koca burundan sonra, minik burun (*sevinç ifadesiyle*) diye sesleniyodu.

➤ Hala burnun bandajlykde mi?

Evet ama belliydi yani, çünkü çok benim ... sonra bana ayna verdiler böyle ... hani şey(*atel*) kaldırırya burnu ... Tepkim şeydi, bu kadar kalkıkmi olcak falandı. Ama güveniyodum falan...çok sorun olmadı ... (*burnumu*) seviyodum yani. Bandajlar çıktıktan sonra, ee ... doktorum bana ... çıkmadan önce uyarmıştı, şey demişti, bu burun şu an, en kötü burnun, hani hemen odaklanma, üzülme sakın falan dedi. Burnum açılınca düz bişeydi, böyle ortası falan kabarıkta biraz ... o an kötü hissetmişim ama gün geçtikçe burnumun şekil aldığını düşünüyorum ve bu beni (*ses tonunda hassaslaşma*) iyi etkiliyo.

27.a.(1) Hayır, yaa. Tabii, arada böyle söyleniyodumm..ama hani başkalarına baktıkça yadırgamamam gerektiğini anladım (*eski burnunu kastediyor*) ... mesela... yoldan geçiyorum ... hani mesela, ben...burnuma takıyorum ama başkalarının eli yok, ayağı yok ve bunu,hani diyince, böyle hani, kötü hissediyodum kendimi...hiç yadırgamıyodum (*eski burnunu kastederek*), hani tamam burnum kötü olabilir ama sonuçta ben kendimi beğeniyodum ama psikolojik olarakta iyi olmam

için...hani olmam gerektiğini düşündüm ... çok araştırmıştım ... öyle ... Hayır, kabullendim kesinlikle.

b.(1) Olmadı (“*Keşke hiç yaptırmayıydım dediğiniz oldu mu*” sorusuna cevaben) Memnunum.

b. (2)(3) Oldu... şunda daha iyi (*nefes almada - başka bi değişiklik olmadı anlamında*).

28. En kötü senaryo derken haniiii... sonrası için mi yoksa o an için mi ? O an...meselaa... şey, yaşadığım şeyi söylüyorum...3 gün ağrıyı geçiyorum, 3 gün fenaydı. yüzüm falan şişmişti... hiç olmasam oorda (*vurgulu*) demiştim aslında, ağrıdan dolayı söylemişim ama ağrım kesinlikle kemik ağrısı değildi, dikiş ağrısıydı. Sonra tamponlar falan alınırken keşke aay olmasaydım tarzi bişey söylemişim ama bu kadardı ya. Ben hiç öyle şey... pişman olmamışdım...
(27(2) için de cevap olabilir)

29. Değiş ... tir ... di. İşte dediğim gibi, arkadaş çevremi değiştirdi ... kısaca arkadaş çevrem.

30.(A) Eder...de çok etmez heralde ya.. Sonuçta ben söylerim hani oldum diye...

a.(1) Yooo hayır. Bence değil.

b.(1) Hayır, (2) evet etmiyorum (*saklamayı tercih etmiyorum anlamında*)

31.Tabiikide hayır yaa.

➤ Neye göre tavsiye edersin peki?

Görüntü açısından söylerim mesela, hani. Ama böyle çok abartılı söylememmm, mesela , benim arkadaşımın kemiği de var ama kendisi şey diyo... sorun ediyö, hani sevmiyorum diyo ama ben ... gerek yok falan diyorum hani böyle ama çok acayip bi durum olursa...belki o zaman söylerim ama... hiç söylemem kısacası böyle hani.

32.Buda çok düşündürücü bi soru ... çünkü ... akrabalarım ol..du ve burunları...bildik, bildiğin... küçüldü ... ee ... çok küçüldü. Bu sefer hani yapıldığı tam belli oluyo ... böyle cildi, kötü duruyo... ama güven... güvenebileceğim bi doktor olsaydı ikinci ameliyatı ya tercih ederdim ama... öbürkileri (*diğer seferleri*) tercih etmezdim heralde. İkiye kadar ... sınır ... maksimum, daha fazla gitmezdim.

33. Hayır tabiikide. (*tekrar tekrar yaptırmam anlamında*) Ablam ... ikinci ameliyatını oldu. Benim doktoruma oldu. İlk ameliyatında tabiikide fonksiyoneldi... ikincisinde, ilk ameliyatında kötü olduğu için burun ucu ... ikincisinde de tamamen şey için, estetik için oldu. O da doğal duruyo şuan, beğeniyoruz ... memnun, bidaha düşünmüyoruz...

➤ Peki babanın burnunun düşmesi, yaptırdı mı tekrar?

Hayır, çok şeyapmadı öyle ... kafaya takmadı. Görüntü olarak çok az ... farkediliyo aslında ama çokta öyle abartılı durmuyo.

➤ Ne kadar zaman sonra anladı burnunun düştüğünü? Ameliyattan ne kadar sonra?

4 sene falan. Evlendikten sonra olmuştur ... evet. ... Annemin düz ... anne tarafımın burunları hep düz...anne tarafında yok (*estetik*) baba tarafında var.

➤ Kaç tane baba tarafında var?

Al-tıı ...7 falandır hatta 8 bile olabilir. Kuzenlerimden var ama fonksiyonel açıdan... Ablamın ikincisi estetik...

Görüşmenin sorularının tamamlanması ile karşılıklı iyi niyet ve başarı dileklerinin ifade edilmesi ile görüşme sonlandırılmıştır.

Görüşmenin yapıldığı ortam hakkındaki görüşler: Sakin, sessiz ortamda; gayet doyurucu ve verimli.

Görüşmenin güvenilirliği ile ilgili görüşler: Görüşme sürecinde hiç bir olumsuzluk yaşanmamıştır.

EK- 4 A/B

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜNCEL BİREYSEL ANLATILAR ÜZERİNDEN
BURUN ESTETİĞİ HEVESİNİ ANLAMAK VE ANLAMLANDIRMAK:
21.Yüzyıl Dönemecinde Burun Buruna Gelen Toplum ve Rinoplasti
İSTANBUL 2014-2015 - YÜKSEK LİSANS TEZİ

FORM 1 - BURUN ESTETİĞİ AMELİYATI GEÇİRENLER İÇİN
DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME KÜTÜK DEĞERLENDİRME (VERİ ANALİZ) FORMU

Kütük/ DG Kodu: 1/2

Görüşmenin kiminle yapıldığı: B.D.(katılımcı ismini vermiş , kullanılmasında da sakınca görmediğini belirtmiştir; ancak, bilimsel etik gereği sadece baş harfleri ile kodlanmıştır).

Görüşmenin kimler tarafından yapıldığı:

Moderatörün adı ve Soyadı: Meral Durmuş

Gözlemcinin adı ve Soyadı: Meral Durmuş

Görüşmenin yapıldığı yer: Göztepe SSK Acil Servis

Görüşmenin tarihi: 21/11/2014 Görüşmenin saati ve süresi: 13:10-13:37; 26.50 dk.

Görüşmenin teybe kaydedilmesini uygun buluyorlar mı? 1. Uygun

Çözümlemeyi yapan (kütüğü geliştiren): Meral Durmuş

Çözümleme tarihi ve süresi : 22/11/2014 ; 58 dk.

Veri analizini (kütüğü değerlendiren): Meral Durmuş

Veri analizi tarihi ve süresi : 25/11/2014 ; 1 saat 23 dk.

Görüşmede oturma düzeni : Hemşire odasında karşılıklı sandalyelerde oturma şeklinde.

KİŞİSEL/BİREYSEL BİLGİLER

FİZİKSEL:

Cinsiyet: Kadın

Yaş: 17

Boy: 157

Kilo: 41

[Esmer ten; Siyah uzun saç; Kahverengi göz; saçlarla örtülü kulaklar]

TOPLUMSAL:

Köken: Ardahan

Kimlik/ünvan: Stajyer hemşire

Eğitim: Lise (Özel Dora Maltepe Sağlık Lisesi)

Meslek: Öğrenci (stajyer)

Medeni Durum: Bekar

Aile ortamı: Ataşchir (ikametgah)

Anne: ev hanımı; Baba: huzur evi işletmecisi (kendine ait)

Rinoplasti fiyatı/yeri : 5000 - (internetten) Cem Payaslı; Akademik Hospital'da

Rinoplasti tarihi: 9.5.2014 - 6 aylık rinoplasti hastası - (doğum : 29.6.1997)

Veri analizi yapan kişinin dikkatine: Araştırmada yer alan konu başlıklarının/ soru öbeklerinin rehberliğinde katılımcıların ifade ettiği anlatımlar/ aktarımlar sırasında dikkati çeken en önemli fikirler, yaklaşımlar nelerdir? Özetleyiniz ve önemsenen cümleleri/ kelimeleri de ayrıca tırnak içine alarak belirginleştiriniz.

Konu Başlıkları/ Soru Öbeklerine göre tüm katılımcıların görüşlerinin analiz edilme örneği :

1. : “ ‘Güzel olmak’ neden önemli ve gereklidir? ”; “ ‘Güzel olmak’tan ne anlıyorsunuz? ”; “Güzel olmak zorunda mıyız?”

“Güzel olma”nın “önemi ve gerekliliği” üzerinden “güzellik algısı” analizi : Güzellik kavramı “güzel olmanın neden önemli ve gerekli” olduğu üzerinden sorgulanmış, katılımcıların hiç birisi “güzel olmak” önemsiz veya gereksiz dememiştir. Ortak vurgu olarak; güzel olmanın *her zaman* için geçmişte ve günümüzde - bir avantaj olduğu, çünkü “görselliğin” toplumsal olarak önemsendiği ve de “güzel olanın” yüceltildiği evrensel ve zaman-üstü bir değerler sistemi gerçekliği, bazı katılımcılarca, özellikle de cerrahlar tarafından belirtilmiştir.

... Ee ... valla ... güzel olmak aslında tarih ... sadece günümüzde değil yani ... tarih boyunca çok önemli olmuştur ... Antik Yunan dönemine, eski Mısır'a ... Uzakdoğu kültürlerine, Osmanlı'ya , Arap Yarımadasına kadar her yerde ... yani şiirlerde, şarkılarda, edebi metinlerde, günlük yaşamda güzel olmak hep yüceltilmiş ... hep daha önemli bulunmuş. Modern çağda ... aynı işi yapan insanlar arasına bakıldığında ... güzel olanların daha fazla gelir elde edebildiği ... görülmüş ... Bu sosyolojik bişiy diye tahmin ediyorum ... Güzelinde yani çok üniversal, evrensel tanımı var mı? belki yok. Döneme, coğrafyaya ... bölgeye ... bazı ... geleneksel alışkanlıklara kültürlere göre çok değişken bişey olmasına rağmen, güzel olan kutsanmış, yüceltilmiş ... bu nedenle, muhtemelen, genlerimizden gelen bir ... şeyden bile sözedebiliriz yani (DG 2/1E, 54).

Yaa *gerek..li*. Bence günümüzde çok gerekli. Güzel insanların *herr* zaman ... *herr* yerde daha büyük *şansları* var diye düşünüyorum. Hani görsel ... maalesef artık öyle bi dünyada yaşıyoruz, yani görsellik önemli (DG 1/6K, 41,L).

... (gerekli midir) hem evet hem hayır, gerekli olması, yani bunu tabii, hani ... çok maddesel olarak kanıtlayabileceğiniz bişey değil. Hayat için gerekli olan su, oksijen gibi bişey değil tabii ki ... ama, bir yandan da gerekli çünkü sosyal yaşam içerisinde insanların ... ee ... yani karşı taraftan bazı beklentileri oluyor, bazı hedefleri, bazı beğeni veya kendini yakınlaştırıcı yada uzaklaştırıcı bazı etkenler oluşturuyorlar toplu yaşamının bir sonucu bence. Tek başına yaşayan insanlar olsaydık güzel olmayı çok fazla önemsemiycektik. Bu biraz birarada olmanın verdiği bişey ama bi yandan da gerekli, size ... ilerlerde yardımcı olabilecek bi unsur halindedir dönüştürülebilir. Yani çok kötü anlamda söylemiyorum ... yani bir... bi katkı gibi, hani bişey gibi değil güzel olduğunuz için bi işi almak değildir belki o ama, çok uç bi örnek o ... ama yani iyi görünüyör olmanızda sizin o iş iyi yapar... güzel gözüküyor, güzel olmanızda bu işe özen gösterir şeyini ... hissiyatını verip o işi almayı sağlayabilir. Bu sadece bi örnek olarak aklıma geldiği için. Güzellik de gerekli bir unsur... (DG 2/2E,37)

Güzel olmak artık günümüzde *gerekli* , çünkü güzel olma ... ee ... bi ... referans gibi kabul edebilirsiniz. Yani, mutlaka..ki prezentabilite artık önemli, o yüzden, bişeyi ... bi insanın, daha iyi gözük..mesi, aslında, o insanın, ... ee ... *daha ön..de* başlaması demek bişeye. Çünkü güzel olan sempattır insanoğlu, biz insanız, hepimiz yaratılıştan *iyiye güze..le* doğru gideriz, kötünden ve acı verenden kaçırız her zaman, o yüzden bizz, *güzel* insan gördüğümüz zamanda kendi normlarımıza göre, o yüzyılın o çağın normlarına göre güzel bi insan gördüğümüz zaman, onunla daha çok muhabbet etmek ... vakit geçirmek isteriz. O yüzden güzel olan daha sempattır, güzel olan daha insana, daha yakın gelir, güzel bi çocuk gördüğümüzü seversiniz, ya çirkin çocukta seversiniz ama güzeli daha farklı seversiniz, her zaman öyledir (DG 2/6E,38,D).

Güzelliğin gerekliliğini birebir estetik kavramıyla bağlantılandıran,“estetik açıdan” önemli ve “estetik durmak” için gerekli gören 2 katılımcı olmuştur.

Nedeen gereklidir? ... ya bikere estetik açıdan ... ben ... ya ben kendime böyle *çook* bakan birisiyim ve burnum benim için çok büyük bi sorundu ...ya ... böyle ... hem kendimi güzel görmek beni ... sevindiriyö hani ... özgüven bakımından ... çevreme güzel görünmek istiyorum. Bu bi kız için önemli bence, o yüzden psikolojik açıdanda oldum (bu ameliyatı) bi yönden. (DG 1/2K,17,L)

Neden gerekli, sonuçta ... sosyal bişi yapıyorum, yaptığım işş ... hani spor ve ... sadece branş olarak *artık* yapmıyorum, insanların içerisindeyim ve bişeyler öğretmeye çalışıyorum ... dolayısıyla ... ee ... aslında bu güzel olmak değilde daha ... es..etik *durmak* diyelim, öyle düşünüyorum. (DG 1/3K,27,L)

Bu aşamadan sonra her bir soru için yapılan uygulama : Araştırmacı görüşme çerçevesinde yer alan konu başlıklarına/ soru öbeklerine göre verilen cevapları her bir katılımcının öne çıkan vurgularıyla aşama aşama belirttikten sonra; görüşmelerin tamamı için bu veriler kendi aralarında bir düzenlemeye ve analize daha girerek gruplandırılmıştır. Bu düzenleme ile bulguların ana başlıkları oluşturulmuştur. Veri analizinin titizlikle yapılması ve düzenlenmesi bulgular ve tartışma bölümüne hazırlık olması açısından önem teşkil etmektedir.

Görüşmenin yapıldığı ortam hakkındaki görüşler : Sakin, sessiz ortamda; gayet doyurucu ve verimli.

Görüşmenin güvenilirliği ile ilgili görüşler : Görüşme sürecinde hiç bir olumsuzluk yaşanmamıştır.

“BURUN” DEYİMLERİ / ATASÖZLERİ

- . **Burun buruna:** Birbirine pek yakın ve yüz yüze.
- . **Burun buruna gelmek:** (*deyiminin anlamı*) Çok yakın olarak karşı karşıya gelmek.
- . **Burun kıvırmak:** Önem vermemek, beğenmemek.
- . **Burun şişirmek:** Kibirleşmek.
- . **Burnu büyük:** Kibirli, burunlu.
- . **Burnu havada olmak:** Kendini pek beğenmiş olmak.
- . **Burnu Kaf dağında:** Pek kibirli.
- . **Burnu kanamamak:** Tehlikeli bir durumda hiçbir yara almadan kurtulmak.
- . **Burnu sürtülmek** (burnunu yere sürtmek): 1. Büyüklenme huyundan vazgeçip uysallaşmak zorunda kalmak. 2. Sıkıntı çektikten sonra daha önce beğenmediği bur durumu kabul etmek.
- . **Burnunda tütmek:** (*deyiminin anlamı*) Çok özlemiş olmak, çok istemek.
- . **Burnundan fitil fitil gelmek:** İyi bir şeye eriştikten sonra sırf bu yüzden çok kötülük görerek eriştiğine pişman olmak.
- . **Burnundan kıl aldirmamak:** Kendisine söz söyletmez, huysuz ve gururlu kimse.
- . **Burnundan solumak:** Aşırı öfkelenmiş olmak, işi başından aşkın olmak, çok işi olmak.
- . **(Birini) Burnundan yakalamak:** Hiçbir bahaneyle kaçınmayacağı bir durumda yakalamak.
- . **Burnunu sıksan canı çıkacak:** Çok zayıf ve güçsüz kimseler için kullanılır.
- . **Burnunu sokmak:** Geremediği, istenmediği halde bir işe karışmak.
- . **Burnunun dibinde olmak:** Göremediği pek yakınında olmak.
- . **Burnunun dikine (doğrusuna) gitmek:** Öğüt dinlemeyerek hep kinde bildiği gibi davranmak.
- . **Burnunun direği kırılmak:** (*deyiminin anlamı*) Pek pis bir koku duyarak rahatsız olmak.
- . **Burnunun direği sızlamak:** (Maddi veya manevi) Çok acı duymak.
- . **Burnunun ucunu görememek:** Çok sarhoş olmak.
- . **Burnunun yeli harman savuruyor:** Çok büyülenenler için söylenir.

<http://www.lafsozluk.com/2012/03/burun-ile-ilgili-deyimler-ve-anlamlari.html>

EK-6

“ÖĞLE ARASI” BURUN ESTETİĞİ

Milliyet.com.tr Yayın tarihi : 23 Aralık 2014

Estetik alanında birçok uygulamanın artık cerrahi müdahaleye gereksinim kalmadan gerçekleştirilebildiğini belirten Activa Estetik Klinikleri Cerrahi Direktörü Estetik, Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi Uzmanı Opr. Dr. Emir Burak Yüksel, burun estetiği ile ilgili geliştirilen son yöntem sayesinde son derece başarılı sonuçlar aldıklarını söyledi.

KISA SÜREDE İSTENEN SONUÇ

İşlemin, süresi itibariyle estetik sektöründe "öğlen arası" diye tanımlanan zaman diliminde yapılabildiğini ifade eden Activa Estetik Klinikleri Cerrahi Direktörü Estetik, Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi Uzmanı Opr. Dr. Emir Burak Yüksel, "Estetik cerrahide öğlen arası müdahale denilen işlem grubuna burun estetiğini de artık ekledi. Burun estetiği ameliyatlarında Hastane ortamı ve genel anestezi mecburiyeti vardı. Ameliyat sonrası belirli bir iyileşme süreci geçmesi ve hastanın en az bir hafta sosyal yaşantısından ayrılması gerekiyordu. Yeni yöntemimiz sayesinde bu zorunluluklar geride kaldı ve çok kısa bir süre içinde arzuladığımız başarıya ulaşabiliyoruz" dedi.

SADECE 15-20 DAKİKADA

Opr. Dr. Emir Burak Yüksel, burun estetiği ile ilgili olarak görüntüsünden memnun olmayan kişinin, sadece 15-20 dakika içinde sosyal yaşantısından uzak kalmadan uygulamayı yaptırabildiğine değindi. Kişinin hastane, genel anestezi, alçı, tampon, morluk ve şişlik travmaları olmadan burun görüntüsündeki rahatsız edici unsurdan kalıcı olarak kurtarılabilirdiğini söyleyen Activa Estetik Klinikleri Cerrahi Direktörü Estetik, Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi Uzmanı Opr. Dr. Emir Burak Yüksel uygulamanın ayrıntılarına ilişkin şu bilgileri verdi:

"Hastamız kliniğimize geldikten sonra burun içine uyuşturucu sprey uygulayıp sonrasında uyuşturucu iğne ile işlem yapacağımız bütün alanda anestezi sağlıyoruz. Hastamız işlem sonrasında herhangi bir Ağrı çekmiyor. Sonrasında burun içinden yapılan küçük bir kesi ile burun uzunluğunu kısaltıp, özel asıcı iplerle burun ucunu kaldırıp şekillendiriyoruz. Sonrasında yaptığımız küçük kesiyi birkaç dikişle kapatıyoruz. Bu dikişler kendiliğinden eriyip düşebilen dikişler olduğundan, dikiş aldırma işlemine gerek duyulmuyor. Uygulamanın 15-20 gün sonrasında, yarım milimetrelik burunda iniş olacağından ilk etapta burnu yarım milimetre yukarıya doğru fazla kaldırıyoruz."

BURUN ESTETİĞİ İLE İLGİLİ KAYGILAR GEÇMİŞTİ KALACAK

Activa Estetik Klinikleri Cerrahi Direktörü Estetik, Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi Uzmanı Opr. Dr. Emir Burak Yüksel, gerçekleştirdikleri yeni uygulamanın, özellikle bazı hastaların ameliyat korkusu yaşamaları ile sonuç alma süresinin uzunluğundan ortaya çıktığını belirtti. Opr. Dr. Yüksel, "Daha önce burun ameliyatı olmuş veya olmamış, burnunda çöküklük, şekil bozuklukları bulunan, nefes almakta zorlanan uygun hastalarda "dolgu işlemleri" ile kombine bir çalışma yaparak problemleri 5 dakikalık ek süreyle çözüyoruz" diye konuştu.

<http://www.milliyet.com.tr/ogle-arasi-burun-estetigi-istanbul-yerelhaber-5360>

EK-7

A. Neden ve kimler burun estetiği ameliyatı oluyorlar?

İşte gençler ... oluyorlar vede fiziksel amaçlı oluyorlar bence, fiziksel görüntü (DG 2/3K,28).

Keşke net istatistiklerle cevaplandırabilsem. Uzun zamandır, butip etimolojik şeyler yapmıyoruz ... ayrıca, benim tezim röneplastiyile ilgili ama, bahsettiğim 91 filan yani. Oda çok değişmiştir. Kimler... ya bikere gençler arasında daha yaygın, o kesin. Gitgide de yaygınlaşıyor ... Evet, belli bi yaşın üzerinde giderek düşüyo. Bence 50 yaş üstü çok nadir (DG 2/1E, 54).

Ee ... yani, herşeyden önce tabi burnuyla mutsuz olanlar oluyo ... ee... ama, hani işte bu hosteslik vesaire gibi müşteri ilişkisi ... ve daha ço.k, kişisel iletişim..lee çalışan..larda, çok oluyo (DG 2/4K,42).

Dediğim gibi, burnuyla ilgili kendine sıkıntı yapan, burnunu görüntüsünden ve aldığı belki çevresel tepkilerden rahatsız olan, ve çoğunluklada genç yaş grubundan kişiler ameliyat oluyo (DG 2/2E,37).

B. Genel olarak burun ameliyatları için başvuran hastalar, özellikle burun estetiği kaygıları sebebiyle mi başvururlar? Sadece estetik kaygıyla başvuranların oranı nedir?

Şimdi ben plastik cerrah olduğum için bana, sadece estetik kaygıyla başvuruyolar ama eğer aynı zamanda, bir nefesle ilgili de sıkıntısı varsa, aynı anda ben onu açıyorum, ama bana gelenlerin hepsi estetik kaygıyla. (KBBcilere) onlara, bi kısmı hem estetik hem nefes, diye gidiyo..dur, bi kısımda sadece hani nefes alamıyorum diye. Ama sırf nefes alamıyorum diye geleni ben KBBye yönlendiriyorum zaten (DG 2/4K,42).

Buruna şey çok fazla eşlik ediyö, nefes, bazen bahane ediyolar ... ama sadece estetik, en az yüzde 40, 50'si ... aynı zamanda şikayet eden, biz buluyoruz muanede, deviasyon var falan diye ... Öbür türlü sorsanız daha... belkide biçoğu bahane ediyö. Özellikle öğrenciler arasında ... nefes alamıyorum, olmuşken şeklinide yaptırırım. Sorduğün zaman son derece müphem şeyler, bitakım şikayetler, aslında onları derinlemesine, muhakkak bi bahane olduğunun bi sorun olduğunu, birazda bahane ediliyor (DG 2/1E,54).

Burunla ilgili olanlar arasında ... estetik kaygıyla gelen için oran ... yani, yüksektir. % 70'in üzerinde. Burnundan nefes alamamadan dolayı gelmişse bile, zaten etraftanda duyduğu gördüğü izlediği şeyler yüzünden, mutlaka yapabilmeyiz diye sorar. Ama sadece burnumu değiştirmek istiyorum diye gelenlerin oranı ... oda %40 , % 50 civarında vardır (DG 2/2E,37).

Sadece estetik kaygıyla başvuranlar ... % 50 diyebilirim. Bunu şöyle söylüyorum. Estetik kaygısı olma..dığ, şeklinde geliyo, fakat ilginç olan, içerdeki deviasyon yada burun eğriliği çok minimal. Onun gibi hatta ondan daha fazla burun eğriliği olanlar hiç, semtimize uğramazken, bunun için özel ... niye onlar geliyo... çünkü bunların hep..sinde aynı zamanda bir, estetik kusurda var ve aslında o kusuru düzelttirmek bahanesiyle onu oluyo , onu kullanıyo. Yani, benim burnum eğri, bueğriliğin düzeltilmesini istiyorum, bunu yapa.rken bura..sımda düzeltiverin (DG 2/5E,58).

Yasal olarak hiç bişey yok, sadece tıbbi olarak, tıbbi etik olarak, meslek etiği kuralı olarak, 17 yaşın altında yapmak, hem burun gelişimini tamamlamadığ için hemde kişiler ... kişiliği oturmadiği için, yani o kaygılar..la yapılmaması gerektiğini düşünüyorum. Ben 18 derdim (yasal bi sınır konması durumunda) (DG 2/5E,58).

Şöyle, bi..zz..im hastanemizde daha çok, septorino, hem septum hem rino, ama belkii ... özel sek..törde, rino daha fazladır, fazla olabilir (DG 2/3K,28).

Sadece estetik ... % 50 (DG 2/6E,38,D).

C. Burun estetiği yaptırma yaş aralığı her iki cins için nedir?

18 ile 50 denebilir (DG 2/2E,37).

En çok 21, 22, 23 ama ... hani 20-30 arası diyebiliriz (DG 2/7).

En çok burun estetiği yaptırma yaşı ... 20yle 40 yaş diyebiliriz ... yuvarlak (DG 2/5E, 58).

18 le ... ya, 17 - 60 arası. En yoğun olduğu ... ee ... 25 le 30 arası bence (hemşire eşinin uyarısıyla) hatta ... 20 - 30 arası (DG 2/6E, 38,D).

D. Burun operasyonları için yaş sınırı var mıdır? (alt sınır, üst sınır)

Yani, 18 var... ee... sanırım 52 de var, o civarda var (DG 2/2E,37).

Ben, biraz beklesin istiyorum, hani, 18 e kadar, ama çok çok psikolojisini bozuyorsa çocuğun tabii yapılabilir, hani 17 ye , 16 buçuğa inilebilir, ama, alt sınır için 18 diyebiliriz, ideal olan o. Ama tek tük çıkabilir (DG 2/3K,28).

Yaş sınırı ... alt sınırı, yani hiç bi hekim 17 yaşın altında, estetik kaygıyla burun ameliyatı yapmaz ama rekonstrüktif amaçlı ... Allah korusun bi trafik kaza geçirmiştir ... öyle birine, her türlü müdahale, ve yaş gözetilmeksizin yapılır (DG 2/5E, 58).

... çok özel durumlar dışında, kız çocukları 16 yaşında, erkek çocukları 18 yaşından önce burun ameliyatı yapmak istemiyoruz (DG 2/1E, 54).

Ya benim bildiğim kadarıyla vede öğrendiğim kadarıyla, 18 inden önce zaten burun estetiği yapılmıyo. Yapılmıyo değil, tabii ki herkes herşey yaparda, ama 18inden önce, pek önerilmiyo çünkü kıkırdak gelişimi tamam..lanmadı diye, çok önerilmiyo, iki cins içinde, 18 yaş ... (DG 2/3K,28).

E. En küçük ve en büyük hastanız kaç yaşındaydı?

Yani dire..k, rakam veremeyebilirim ama 45 yaş, en büyük yaş, en küçük yaş..ta 18 veya 19 dur. Burunda olmadı , memede oldu. Burunda ama, 45 maksimum evet, ama hani onun üstü ameliyat olmaz diye birşey yokda ... benim yaptığım o. Kanunen var mıdır bilmiyorum biz kemik gelişimini, baz alıyoruz (DG 2/3K,28).

16 , 17 derlerde, biz ... ben çok ayırmıyorum, ben ... en yaşlı ... 60 da yaptık (DG 2/6E, 38,D).

En küçük hastam 17, en büyük ... ee ... valla şöyle söylüyim, 50 li yaşlarda ama tam hatırlıya..mıycam (DG 2/5E, 58).

F. Yasal bir alt yaş sınırı var mıdır? Sizin değerlendirme kriterleriniz nedir?

Yasal *yook* ... Öyle ama yinede şey, 18 olarak kabul ediyorum ... İmza yetkisi *zaten* yok. Bide hani bi sıkıntı olabilir endişesi taşıyoruz yani, kişi ... çünkü şöyle bi sıkıntı var,eğer erken müdahale edilirse burna, burnun gelişimini bozabilir (DG 2/2E,37).

Valla benim yaptığım ... işte 16-17 yaşında kız çocuğu, 18 yaşında erkek yaptık muhtemelen. yasal bi alt yaş sınırı ... yok ... benim bildiğim yok. En yaşlı ... muhtemelen 70 civarında vardır yani (DG 2/1E, 54).

Ya aslına bakarsanız son bir iki sene içersinde çok bişey değişmiyo. 16 ile 18 yaş arasında çok ciddi bi fark yok, hatta belki hiç fark yok, hatta büyük ölçüde, % 95 oturmuş oluyo, burnun görüntüsü, şekli, ama ... ee ... ama hem yasal olarak kendisi reşit olmadığı için , hemde o % 5 bile olsa, belli olmaz diyerekten 18 yaşı beklemeyi tercih ediyoruz (DG 2/2E,37).

Yok, yasal bişey yok. 14 te bile yaparsın. Ben sadece yaşa bakıyorum, 17 yaşında ... erkeklerde 17, kızlarda 16 dan sonra yapabiliyoruz (DG 2/6E,38,D).

Yasal olarak hiç bişey yok, sadece tıbbi olarak, tıbbi etik olarak, meslek etiği kuralı olarak, 17 yaşın altında yapmak, hem burun gelişimini tamamlamadığı için hemde kişiler ... kişiliği oturmaması için , yani o kaygılar..la yapılmaması gerektiğini düşünüyorum. Ben 18 derdim (yasal bi sınır konması durumunda) (DG 2/5E,58).

G. “En çok burun estetikli meslek grupları” (örneğin hemşireler, hostesler) diye kategorize edebileceğiniz meslekler var mıdır? Varsa, bunlar sırasıyla hangileridir?

Öğretmen di..ğil ama, hemşire evet, hostes evet özellikle (DG 2/4K,42).

Görsel çalışan meslek dalları, işte ... aktörlük, aktrislik veya işte mankenlik gibi ...bi tek şunu diyebilirim, sosyal bir gerçektir o da, yani, hastane içersinde çalışan personel başta olmak üzere, hastanenin kendi bünyesindeki muhasebe, sekreterlik ve hemşireler gibi, yakın oldukları için, bu şans olduğu için, yapabiliyoruz, işte yardımcı olurmusunuzu daha rahat sorabildikleri için onlar, ve onların belki bir adım çevresi ... yani kendi akrabaları vs. daha ön planda olur ama yani ... bildim bileli var bu, hani, şey bile oluyo bazen. İşte, büyük bi hoca kendi sevdiği bir hemşiresine, senin burnunuda gel biz yapalım da, diyebiliyo (DG 2/2E,37).

.... ya hostesler de yaygın. Görünümüyle iş yapan mankenler olsun ... işte ... hosteslerden çok yaygın. Öğretmenler evet daha çok eskiden ... eğer ... bilmiyorum. Benim hasta profilimde ilgili olabilir ... ama biraz değişiyoo sanki... Öğretmenler giderek daha zor bi döneme giriyolar Türkiye’de. Ekonomik olarak, sanki eskiden daha şeydi... yani ... Öğretmenlik ... gelir durumu daha iyiydi. Refah düzeyleri düştü bence. Şimdi siz söyleyince fark ettim ... Yada benim belki fiyatlarım yüksek kaldı artık. Yani öğretmen aslında ... serbest meslek, serbest meslek sahibi olanlar... Hosteslerde devam, evet ... Hemşireler ... Şey çok ilginç, yani. Öğrenci sayısının çok artışı ... Ergenlerde ... (DG 2/1E,54).

Heralde genelde özel sektörde çalışanlar yaptırıyo diye düşünüyorum, çünkü böylee, söylediğiniz zaman hi..ç, doktor, hemşire , öğretmen böyle bi meslek ... hiç bişey gelmedi. Hii..ç, böyle bi meslek şey yapamadım, söylediğinizde, hat..ta, benim gördüklerim ... genelde şey bile diyebilirim yani , öğrenci bile diyebilirim, çalışıyo, üniversite öğrencisi bile diyebilirim. Genç grup, belkide bana öyle rastgeldi (DG 2/3K,28).

Evet, var, özellikle sanatçılar. Çok zor onu kategorize etmek, meslek gruplarına göre ayırmak, ama ben, şunu gözlüyorum, ne kadar çok toplum içinde göz..önündeyseniz, *o kadar çok* estetiğe önem veriyosunuz gibi. Hani, bu, meslekleri..de, dolayısıyla düşündürüyo. İşte hosteslik biraz önce söylediğiniz gibi, ama hemşirelik için böyle bişey... yani, o kadar çok hemşire var, sürekli burunlarıyla filan oynamıyo ... çünkü hemşirelerden, kendilerini hastalarına beğen..dirmeleri gibi, bi ... şey yok, öyle bi beklenti yok (DG 2/5E,58).

H. “Meslektaşlarınızdan burun estetiği olan var mı ?” (varsa, kaç kişi?)

Az vardır. Bitek kendimi sayarım, bide Cenk abiyi sayarım, 2 kişi (DG 2/6E,38,D).

Var tabii. İlk etapta belki 5-10 kişi çıkartabilirim (DG 2/2E,37).

Var, var, dediğim gibi yaş grubu olarak, gen..ç insanlar , bunlar asistan grubunda var, benim gördüklerim. Yani, rahat 4-5 kişi sayabilirim (DG 2/5E, 58).

Va..r, plastik cerrahlardan bahsediyosunuz ... kişi sayısını bilemem, ama var çevremde... (DG 2/4K,42).

Doktor arkadaşlarımdan çok burun ameliyatı yaptım ben, plastik cerrahlara çok yaptım. Doktor hastam çok fazla zaten de ... yani çoğu ... gene doktorlar ... Doktorların içinde plastik cerrah oranı 10, 20 dir ... ama plastik cerrahlarda var tabii... kendim E.’de çalıştığım dönemde en az

2, 3 asistanıma yaptım, daha sonra ... ee ... profesör düzeyinde bikaç plastik cerraha yaptım. Biri travmatikti, bi tanesi hakkaten çok ileri derecede nefes problem vardı... deviasyonu vardı (DG 2/1E,54).

Plastik cerrah.. gör..medim ama doktorlardan var, tabii. 2 tane çok yakın arkadaşım, liseden dönem arkadaşlarım, biri kadın doğumcu, biri ... aile hekimi, var, var. İkiside çok mutlular (DG 2/3K, 28).

I. Bugün erkeklerinde kadınlar kadar burun estetiği yaptırdığını duyuyoruz (resmi rakamlar mevcut olmadığı için sağlıklı bir istatiki bilgi edinemiyoruz). Sizin gözlemlerinize ve hasta profilinizi baz alırsak, bu oran nedir?

3'e 1 (DG 2/5E, 58).

Sadece rinoplasti olanlar...benim oranım % 50, % 80'e % 20 gibi. Erkeklerde... yani % 10'lardan %20'lere çıktı ama bu önemli bi çıkış.Yinede ...Türkiye'deki toplam sayıya bakmak lazım ama ben hala bayanlarda daha yaygın olduğunu ... (DG 2/1E, 54).

Bizde daha çok bayanlar. 3 e 1 dir bence ya, benim enazından burda karşılaştığım ... (eşide Haydarpaşa Numune Hastanesinde (oda devlet hastanesi) plastik cerrah olarak bu oranı tasdikliyor) (DG 2/3K, 28).

Bence, 60 a 40 gibi. Biz..de, 80 20 filan, hatta 90 a 10 oluyo bazen, *ben* erkek yap..mıyorum çünkü, çok. Gönderiyorum erkekleri. Problemliler çünkü erkekler... her açıdan daha problemlidir erkekler, alışa..mazz, cesaretsiz..dir, acıya dayanıksız..dır, problemlidir, psikolojik problemlisi *çok* problemlidir, yani, takıntılıdır. Erkeğin estetik cerrahi arayışı, za..ten, % 50si problemlidir (DG 2/6E,38,D).

3'te 1 diyebilirim, eskiden çoğu ... yüzde 99 kadın..mıdır, yada bende bilmiyorum belki erkek hasta profili arttı ama, bütün Türkiye'de arttı, evet (DG 2/4K,42).

Daha bile fazla olabilir. Erkekler en az yarısı, belki biraz daha fazlada olabilir (DG 2/2E,37).

J. Rinoplasti Olan 2 Cerrah: Kendi Estetik Deneyimleri ile ilgili Beyanları

Hafif kemikliydi, çokta diğildi. Valla anne tarafına benziyordu burnum. 200..4 te yaptırdım ben ... yani kaç ... 11 sene olmuş. 27 yaşındaymışım, yapanlar, S.Ş., ve E.E. girmişti ameliyatıma (...) Ben *tamm* bi erkek burnu istedim. Aşırılık olmayan ... doğal olsun dedim, ama erkek burnu(...) Asis.tan..lığımın son yılıydı. Nefes alamıyodum ... deli gibide burun estetiği yapıyodum, okuyodum, banada yapın bari dedim bigün. Ben, bu işle uğraşmasam, estetik yaptırmazdım. Benim burnum kötü değıldiki, çok, çok hafif bi kemerim vardı, hatta kalabilirdi bile yani. De..viasyonum vardı benim çünkü, ben tamamen deviasyon amaçlı oldum, olmuşken hadi, bunuda alın felan dedim, biraz düzeltin dedim sadece. Tabii, tabii, benim amacım tamamen fonksiyoneldi, dediğim gibi doktor olmasam, kesinlikle estetik yaptırmazdım (...) Eski resimlerim duruyo hepsi, gösteririm, tabii, tabii, hi..ç ... (DG 2/6E, 38,D).

23 yaşında tıp öğrencisiydim. Ben kendi kendime karar verdim, yani çok oldu 15 yıl oldu benim. Ve yani *olduğmada* mutluyum dahada iyi empati yapıyorum insanlarla. Bi arkadaşım o ameliyatı oldu bende oldum, onu görünce ... zaten o öyle oluyo. Mutlu diğildim öyle ... ameliyat oldum daha mutlu oldum ... yani. Bakın burun ameliyatı yaparsınız e.. evlenir ... yani, aşk evliliği yaptım mantık evliliği yapcaktım ... o kadar çok kız evleniyoki bakılır yani ... çünkü hamamda bile burnuna bakılırmış bilmemneymişya. Şeyy ... Algı önemli aa burnuda çirkinmiş ... insanlar bakıyo (DG 2/7E,39,L).

EK-8

KATILIMCILARIN KÖKEN PROFİLİ (Bölgeler ve İlleri bazında)

Tunceli (DG 1/17), Ardahan (DG 1/2), Erzincan (DG 1/14), Erzincan-Selanik (DG 1/3), Kars(DG 1/K16), Kars-Eskişehir (DG 1/4) - (6 Doğu Anadolu Bölgesi)

Samsun (DG 1/1), Karadeniz (DG 1/18), Trabzon-Rize (DG 1/10), Karadeniz-Gümüşhane (DG 1/11); (2) Gürcistan-Kastamonu (DG 1/15) (DG 1/16), Karadeniz-İsviçre (DG 1/K14), Kastamonu-Kıbrıs (DG 1/5) - (4;4 - 8 Karadeniz Bölgesi)

Isparta-Gümüşhane (DG 1/8), Rize- Isparta (DG 1/9) - (1 Karadeniz + Akdeniz Bölgesi)

Balıkesir-Adana (DG 2/6), Adana (DG 2/7) - (2 Akdeniz Bölgesi)

Kocaeli-Batum (DG 1/K15), Bilecik (DG 1/6) - (2 Marmara Bölgesi)

Yozgat (DG 1/12), Sivas (DG 1/13) - (2 İç Anadolu Bölgesi)

Ankara-İzmir (DG 1/K13) - (1 İç Anadolu Bölgesi + Ege Bölgesi)

Adıyaman (DG 1/7) - (1 Güneydoğu Anadolu Bölgesi)

EK-9

I. Katılımcıların “ ‘Aynı yıl’ içinde rinoplasti olma” dağılımı

2013 yılı - (DG 1/3 - 2. rinoplasti) (DG 1/15) (DG 1/16) (DG 1/K14)

2014 yılı - (DG 1/2) (DG 1/17) (DG 1/10) (DG 1/16 - 3. rinoplasti)

2015 yılı - (DG 1/5) (DG 1/15) (DG 1/13) (DG 1/K14)

II. Katılımcıların “ ‘Aynı yaş’ (rinoplasti olunduğundaki yaş)” yaş dağılımı

Kadın: 17 yaş (DG 1/1) (DG 1/9) (DG 1/8) (DG 1/K13)

19 yaş (DG 1/3) (DG 1/12) (DG 1/K16)

20 yaş (DG 1/2) (DG 1/3 - 1. rinoplasti)

Erkek: “20 li yaş grubu” (DG 1/13) (DG 1/14) (DG 2/6) (DG 2/7) (DG 1/2)

“30-40 yaş grubu” (DG 1/15) (DG 1/6) (DG 1/17) (DG 1/18)

III. Katılımcıların “ Aynı cerrah ” bazında dağılımı

S.C. 1 için rinoplasti hastaları (DG 1/3) (DG 1/10) (DG 1/1)

S.C. 2 için rinoplasti hastaları (DG 1/1) (DG 1/9)

S.C. 3 için rinoplasti hastaları (DG 1/15) (DG 1/16)

Görüşülen cerrahlardan ikisinin ise birer hastası ile görüşülmüştür.

IV. Katılımcıların “ tezdeki cerrah - tezdeki hasta” eşleşmesi dağılımı

S.C. (DG 2/1) - rinoplasti hastası DG 1/4

S.C. (DG 2/6) - rinoplasti hastası DG 1/K14

EK-10

Burnundan ameliyat olan 30 yaşında, evli ve bir şirkette çalışan kadın doktor “Bedeniniz kendinizi bir ifade birimidir. Nasıl ifade ederseniz, etrafınızı o derece etkilersiniz. Kişilerle iletişim kurarken ilk intiba beden dilinizle olur” demiştir. (Kimlik 40: Yüz Güzel). s.126

Burnundan ameliyat olan 33 yaşında evli çalışan bir ev hanımı “ Ruh ve beden sağlığım için step yapar, yazın koşarım. Saçlarımı boyar, düzenli kuaföre giderim. Cilt bakımı ve vücudum için ürünler kullanırım. Abartısız makyaj yaparım. Beslenmeme çok dikkat ederim. Yıllardır toksin yaratabilecek, kanserojen her şeyden kaçtım. Modayı birebir takip etmem. Maaşıma göre giyinirim. Güncel kıyafetlerimi, kusurlarımı örtecek şekilde ve çok canlı renklerden seçerim. Daha çok spor kıyafetler; gündelik ve iş kıyafeti olarak pantolon ve kotu tercih ederim. Gece davetlerinde elbise giyerim. Daha dışı bir görünüm verir. Kendimi prezantabl bulurum” demiştir (Kimlik 33: Yüz Güzel). s. 126

Burnundan ameliyat olan 27 yaşında bir astsubay ”sağlığım ve temizliğimle ilgilenirim, deodorant, traş losyonu ve krem kullanırım. Kıyafetlerim temiz ve bana yakışan renk ve giysi takımlarından oluşur. Boyum ve kilom orantılı olduğu için arkadaşlarımla tepkisini çekmem” demiştir (Kimlik 28: Yüz Güzel). s. 128

Onyediyedi yaşında, bekar, öğrenci bir bey "Burnum nedeniyle etrafım beni sınırlendiriyordu. Ameliyattan sonra artık dışlanmıyacağımı ve böylece başkalarına iyi davranacağımı düşünüyorum" diyerek bedeninin, arkadaşlarıyla olan ilişkilerini nasıl etkilediğini anlatmıştır (Kimlik 10: Yüz Güzel). s.134

Yirmi yedi yaşında, bekar bir astsubay şunları söylemiştir: "kız arkadaşımın beni burnum nedeniyle terk etmesi ben de bunalım yarattı. Burnumdan ameliyat oldum ama dönmeyince tekrar bir bunalım geçirdim. Ve eski burnuma sahip olmak için bir kaç kez daha ameliyat oldum" (Kimlik 28: Yüz Güzel). s. 134

“Burnumda şekil bozukluğu vardı bu nedenle doğrudan çalıştığım kurumun hastanesine gittim. Estetik cerrahla görüştüm. Ameliyat hakkında bilgi verdi, bazı zorluklardan bahsetti. Bir düşünme süresinden sonra ameliyat olmaya karar verdim (Kimlik 51: Yüz Güzel). s.136

”Benim çevrem doktor. Onlar beni estetik cerrahlarla tanıştırdı. Bu doktorlarla arkadaşlık ederken aynı zamanda da estetik konusunda bilgi almaya başladım” (Kimlik 8: Meme, Yüz Güzel ve Genç).

”Ben kendim doktorum. Dolayısıyla estetik cerrahi konusunda bilgi sahibiyim. En yakın arkadaşımın da burnu estetikliydi. Burnumdaki kemer hiç göze batmıyordu ama kişilik yapısı olarak çok şekilciyim. Solunum sorunun da vardı. Estetik ameliyat olan arkadaşımın da esinlenip ameliyathaneye koşarak gittim” (Kimlik 33: Yüz Güzel). s.137

“Babam Türk, annem Alman. Boyum 1.82 cm. kilom 75. Karadenizli olan babamın uzun, büyük ve kemerli burnuna sahiptim. Almanya’da büyüdüğüm köyde çocukların hepsi sarı saçlı, mavi gözlü küçük kalkık burunlu ve çocuklar burnumla hep alay ettiler. ”Genelde, Almanya’da babası Türk olan ve sadece lise mezunu olup üniversite eğitimi olmayan bir insanın kendisini kabul ettirebilmesi için daima güzel görünümlü olması gerekiyor” demiş ve şunları eklemiştir "Erkeklerde iri ve kemerli burun, örneğin kocamda o kadar sorun olmuyor. Ama ben aşağılık duygusundan kurtulamıyordum. T ek çare estetik ameliyattı. Almanya’ da çok pahalı olan bu ameliyatları yalnız zenginler olabiliyor. O nedenle Türkiye’ye geldim. Ameliyattan çıktığımda çok ferahlamıştım. Ağrı ve sancısına rağmen bu katlanılamayacak bir şey değil. İş değiştirmeyi veya gerekmedikçe başka bir estetik ameliyat olmayı düşünmüyorum. Ameliyat gerekçesi kayıtlara deviasyon olarak geçirildi, o nedenle Almanya’da ki sağlık sigortası masraflarımı karşılıyor” (Kimlik 2: Yüz Güzel). s.159

“Çocukluğumdan beri estetik ameliyat olmak istiyordum çünkü aynaya baktığımda kendimi çok çirkin bulurdum. Küçükken, çocukların benimle alay etmesi ağırıma giderdi. Bu yüzden çok acı çektim, kendimi kötü hissettim. Ameliyat olma isteğimi küçüklüğümde beri anne ve babama söylüyordum. Onlar karşı çıkıyordu. Çirkin olduğumu biliyorlardı ama acı çekeceğimi düşündükleri için ameliyat olmamı istemediklerini anladım. Küçükken param yoktu, istiyordum ki annemler beni doktora götürsün. Onlar da götürmüyorlardı. Uzun süre düşündükten sonra para biriktirmeye başladım. Girdiğim bakanlıkta çok başarılıydım. İhalelere girip bakanlık adına kazanıyordum. Beni kıskanan iş arkadaşlarım “Allah çirkin şansını versin” diyerek beni hem övüyor hem yeriyorlardı. Senelerce düşündükten sonra estetik ameliyat olmaya karar verdim. Son halimi görenler şaşırıp kalıyorlar ama bir şey de soramıyorlar” (Kimlik 19: Yüz Güzel). s.159

Liseyi bitirir bitirmez işe girdim ve hemen bir cep telefonu aldım. Sonra para biriktirip burun ameliyatı oldum. Herkes burnumun çok güzel olduğunu söylüyordu ama hafif bir kemeri vardı. Bu istek bir saplantı haline gelmişti. Gerçi ameliyatın bu kadar ağırlı ve sancılı olduğunu bilseydim yaptırmazdım. Bundan sonra amacım bir araba almak. Ondan sonra da kaşlarımı Ebru Gündeş ve Sezen Aksu gibi yukarı kaldırtacağım, zaten artık herkes estetik yaptırmaya başladı” (Kimlik 26: Yüz Güzel). s.160

ÖZGEÇMİŞ

1969 yılında Afşin’de doğdu. İlköğetimi Ankara’da bitirdikten sonra orta, lise ve üniversite öğrenimini yurtdışında tamamladı.

Dilbilim lisansını 1990 yılında Kral Abdulaziz Üniversite’sinden (Cidde - Suudi Arabistan) alan Durmuş, eğitim hayatına verdiği uzun aradan sonra, 2014 yılında, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Yüksek Lisans Programı’na katılmıştır.